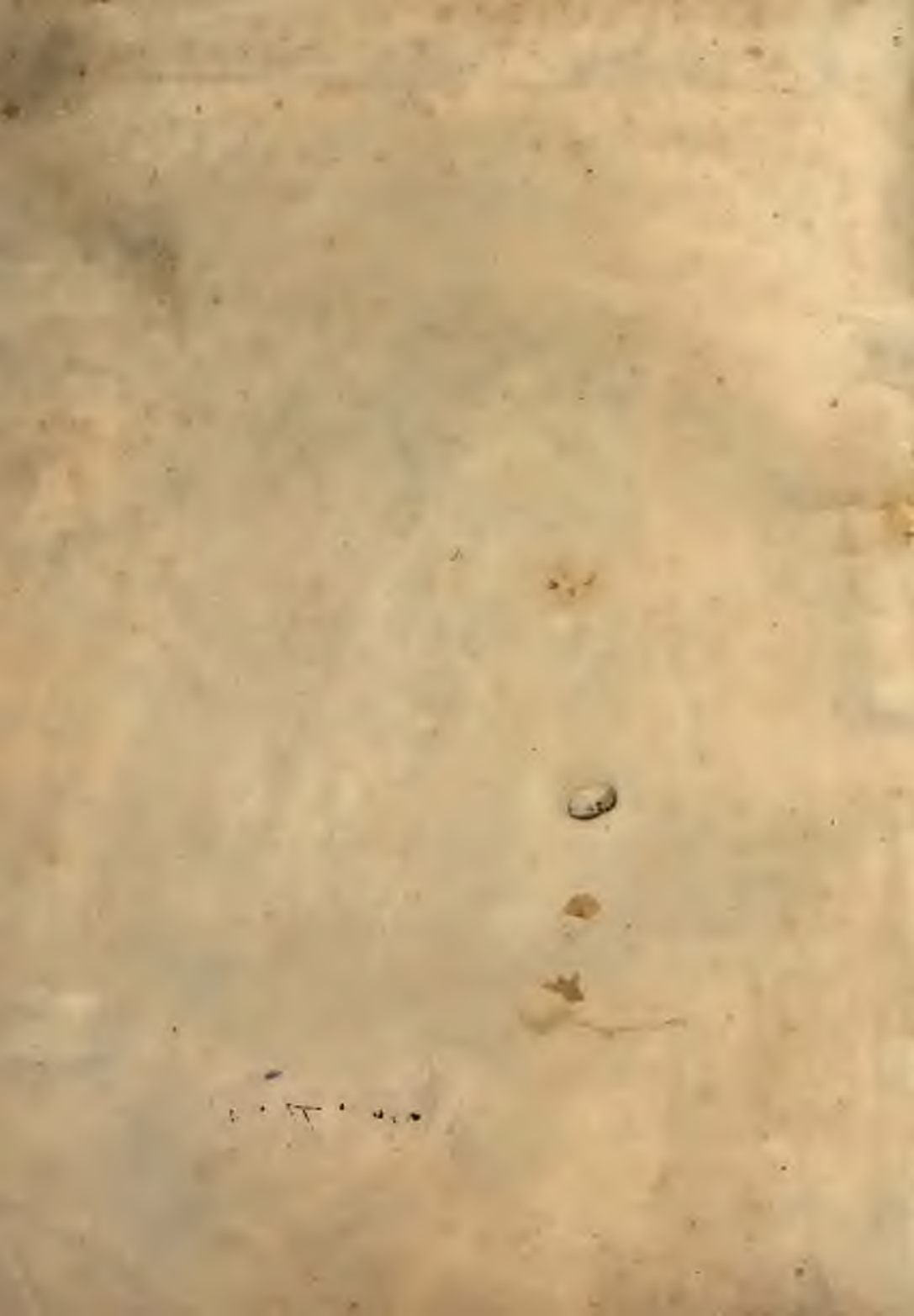

M. II. 5.

ANNALES
SVLTANORVM
OTHMANIDARVM.

A TVRCIS SVA LIN-

GVA SCRIPTI:

Catalogo

fortis Jofu

*Hieronymi Beck a Leopoldstorf, Marci fil. studio &
diligentia Constantinopoli aduecti MDLI, Dino
Ferdinando Caf. Opt. Max D.D. iussuque Caf.
a Ioanne Gaudier dicto Spiegel, interprete Tur-
cico Germanice translati.*

Nilla

inscripty Ad 1654

IOANNES LEVNCLAVIVS NOBILIS

Angriuarus, Latine redditos illustravit & auxit, vsque

ad annum CIOIOXXCVIII.

Sum Bartholomæi Iupp Niffeni.

Ex libroribz

R. D. Jupp J. V. Dorday

M. II. 5.

FRANCOFVRDI

Apud Andreae Wecheli heredes, Claudium Mar-
nium & Ioannem Aubrium,

MDLXXXVIII.

С. П. ТАТ. В. М.

М. П. ТАТ. В. М.

М. П. ТАТ. В. М.

М. П. ТАТ. В. М.

М. П. ТАТ. В. М.

М. П. ТАТ. В. М.

М. П. ТАТ. В. М.

М. П. ТАТ. В. М.

М. П. ТАТ. В. М.

23 12 1923

223923

II

IO. LEVNCLAVII
AD NOBILEM AC
MAGNIFICVM DOMINVM HIE-
RONYMVM BECK A LEOPOLDSTORF,
Cæs. Maiest. Camerae aulicæ consiliarium,
in hos annales præfatio.

QVIDEM audire non semel ex te memini, vir magnifice, te peregrinatione tua suscepta, quum Romam anno Iubileo M D L adiisses, & Roma Venetias profectus, indidem triremibus maioribus ad Tripolim Syriæ adpulisses: Halepum, Damascum, Nazareth, S. S. Christi sepulcrum Hierosolymis, & in Arabia montem Oreb accessisse; peragrataq; deinceps Ægypto, ab vrbe illius Alexandria mari traiecto, per Attaliam Pamphylia, Cotyaium Phrygia, Prusam Bithynia, tandem Byzantium Thracia peruenisse. Byzantium vero, in amplissima Sultanorum Turcicorum sede regia, librū Turcica lingua scriptum, Othmanæ familiae principum res gestas continentem, magno studio, nec nullo sumptu, fuisse consequutum: quem Diuo Ferdinando Rom. Cæs. pientissimo, anno Christi M D L I felici tuo in Austriam reditu, dono obtuleris; humiliter orato rege, ut publicæ utilitatis causa in Latinam, vel Ger-

P R Æ F A T I O

manicam linguam, vertendum iuberet. Post illa te, officiis negotiisque publicis obrutum, exiguam huius rei curam habuisse; quam tamen penitus haud abieceris. Elapso non exiguo tempore, quum nobilis vir, *Vlricus Maschwander a Cranigspurg*, qui multis annis *Diuo Ferdinando* in cubiculo inseruiuit, filiae suae, *Alphonso de Games* in matrimonium collocatae, sollemnes *Viennae* nuptias celebraret: eum tibi, de illo libro diligentius sciscitanti respondisse; memoria se tenere, *Cæsarem* interpreti suo *Turcico* annales quosdam vertendi, exercendique eius gratia, tradidisse: habereque se *Turcicam* historiam, lingua *Germanica*, manuscriptam. Hanc igitur anno *M D L X X X V I* ab illo tibi missam, quum ex interpretis, *Ioannis Gaudier*, dicti *Spiegel*, epistola proœmiaca, versionem esse libri tui, magna cum voluptate agnouisses; statim exscribi iussisti. Fueram ego præcedenti hunc anno *Constantinopoli Viennam* reuersus, cui non indicasti tantummodo de repertis illis annalibus tuis: verumetiam non inuitus, quæ singularis in me tua est beneuolentia, mecum eos communicasti. Lubens hos equidem perlegi, quumque non parum, pluribus de causis, placerent: eosdem rogatu tuo *Latine*, ut in lucem editionibus exteris etiam vsui essent, transscripsi. Redeunt igitur ad te nunc typis expressi chalcographicis *Annales Turcici*, tuo qui debentur studio, quod non tantum eos ex illis locis tecum attulisti: verumetiā prope sepultos ab annis *XXXVII*, & ipsos eripuisti rursus e tenebris, & latitantem alibi *Germanicam* quoque versionem a blattis & tineis adseruisti. Qua de causa, quum libri ad nos perferendi primus auctor, idem perituri vindex & conseruator exsisteris: absque iniuria tua, cuiusuis alterius præferre nomen annales ipsi nequeunt. Meam vero in expoliendis

his

his laboriosam operam probaturum te, cum aliis sincere iudicantibus, sane confido. Quum enim vir clariss. Hugo Blotius I. C. RVDOLPHI II Rom. Imp. desig. bibliothecarius, ex Augustali bibliotheca Viennensi potestatem mihi fecisset inspiciundi veriorum annalium archetypi, lingua litterisque Turcicis exarati, in quo huius libri ad Ferdinandum Casarem tua manuscripta dedicatio cernitur, his verbis:

Piissimo Ferdinando Rom. Hung.
Bohemorumque, &c. regi potentiss.
Hieronymus Beck a Leopoldstorf
Sux Maiest. deditissimus alumnus
ex Hierosolymis ac monte Oreb
feliciter redux, librum hunc
Othmannorum res gestas ad nostra
vsque tempora continentem, D. D
animo deuotissimo M D L I:

equidem ad hoc archetypum, aliquot dierum labore Ioannis Gaudier interpretatione recensui, adiutus a Stephano Vngaro, Turcica, Arabica, Persicaque lingue gnaro, quem tu ipse nobis in hunc finem, ab hero suo, Illustri & Magnifico domino, Andrea Teufel, libero Barone, Imperatori a consil. & praesidij ad Arrabonem laurini supremo praefecto, impetraisti. Mahumetanos annos ad Christianos redegi, quos etiam marginibus adscripsi: quod Ioannes Gaudier pratermisit. Supplementum adieci, quo gestae res annis XXXVII, vsque ad annum praesentem, exponuntur. In hoc memorabilis exstat decennalis huius belli Persici descriptio, quod adhuc euentu dubio, studiis & odiis utriusque partis acerrimis, geritur. Huic adpendici succedit Pandectes historiae

PRÆFATIO IN ANNALES.

Turcica noster, quo a Turcis tradita, cum nostrorum historiis Græcis, Latinis, Italicis, Gallicis, Germanicis ita consero: nihil ut inexplicatum relinquam, ne iis quidem præteritis, quæ libri nostri manuscripti, multique superstites adhuc idonei nobis auctores, suppeditarunt. Idem Pandectes quàm multa rara contineat, nec ante nos a quoquã prodita; cognoscere lectorem experiundo malumus, quàm prolixius ipsi, nō sine quorumdam inuidia, prædicare. Claudit opus in extremo Viennensis obsidionis historia, cum his omnino coniungenda, de causis, quas ibidem breui præmio cōplexi sumus. Habes rationem totius commentationis, vir magnifice, quam si Zoileus dens quispiam, in hac ætatis nostræ licentia, rodere fuerit ausus: ut ipse, rerum Turcicarū peritissimus, tuendam suscipias, meque animi propensione solita complectaris, etiam atque etiam rogo.

INDEX

INDEX AVCTORVM, QUI citantur in Pandectis.

Abrahamus Bacſchaius Vngarus.	Martinus Barletius.
Abrahamus Ortelius.	Martinus Cruſius.
Agathias Myrinæus manuſc.	Melchior Soiterus.
Andreas Cambrinius Florentinus.	Natalis Comes.
Antonius Bonfinius.	Nicephorus Gregoras.
Antonius Geuſtræus.	Nicetas Choniates.
Antonius Melienſis.	Nicolaus Nicolaides Delphinus.
Augerius Buſbequius.	Nicolaus Sophianus.
Auguſtinus Curio.	Origines vrbis Conſtantinopolitanæ,
Aythonus Armenius.	liber m. f.
Baſilius Ioannes Heroldus.	Paulus Iouius.
Cedrinus integer manuſc.	Petrus Bellonius.
Chronica diuerſa manuſcripta, Græca,	Petrus Bizarus.
Latina, Germanica.	Petrus Gyllius.
De ædificiis vrbis Conſtantinopolita-	Petrus Martyr Mediolan.
næ, liber m. f.	Philippus Callimachus.
Emanuel Muſicius Athenienſis.	Philippus Mornæus.
Franciſcus Sanſouinus.	Prætor Græciæ, manuſc.
Georgius Huſtius Illyricus m. f.	Procopius.
Georgius Pachymerius.	Reinerus Reineccius.
Iacobus Caſtaldus.	Secretarius Sigismundi Malateſtæ.
Ioachimus Cureus.	Stephanus Broderithus.
Io. Antonius Menauinus.	Symeon Magiſter Officiorū, manuſc.
Io. de Plano Carpi.	Tarcagnotæ hiſtoria.
Io. Martinus Stella.	Thomas Ebendorſus Haſelbachius,
Itinerariorū in Palaſtinam, liber Ger-	manuſc.
manicus.	Thomas Porcaccius.
Karulus Cluſius Atrebas.	Thomas Spanduginus Cantacuzenus.
Laonicus Chalcocondyles Athenien-	Vincentius Beluacenſis.
ſis.	Wolfgangus Dreſterus.
Leo Imp. Aug. m. f.	Zonaras.
Ludouicus Baſſanus Iadrenſis.	Zoſimus Comes.
Marcus Paulus Venetus.	Zygomalas Protonotarius Græcus.

EPISTOLA PRÆLIMINARIS AD
DIVVM FERDINANDVM ROM. C.ÆSA-
rem, Ioannis Gaudier dicti Spiegel, Turcici interpretis

Serenissime potentissime Rex, Domine clementissime:

CVM non ita pridem Regia Vestra Maieſt. librum Turcicum mihi commiſſerit, in quo ortus atq; gesta Imp. Turcorum describuntur: quæ quidem Regiæ Vestræ Maieſt. Nobilis, strenuus atq; integerrimus Hieronymus Beck a Leopoldstorf ex itinere Hierosolymitano & Turcia rediens, obrulit: qui mihi a Regia Vestr. Maieſt. Germanice interpretatus, clementer demandatus: quod humiliter preſtiti, eaq; qua a Turcis scriptus est methodo, in idioma Germanicum tranſtuli. Licet vero id ipsum libenter more & stylo Rhetorico effecissem: sed cū ab ineunte ætate, parum admodū literis humaniorib. fuerim imbutus, atq; huiusmodi in rebus minimè versatus; certæ tamen spei, laborē hunc exiguū Regiæ Vestr. Maieſt. placitum. Annotassem etiā simul quo tempore secundū annos salutis nostræ hæc gesta fuissent: verū cum anni Turcorum breuiores sint nostris, neq; ipsorū anniuersarij dies, sicut apud nos Christianos, in idē tempus coincident, licet etiam ipsi in anno menses xii habeant: tamē hoc tantū ratione splendoris lunæ. insuper scribunt ipsi dicuntq; spatio triginta duorū annorum, secundum ipsorū computationem, cælū mobile seu firmamentum, suū absoluerē cursum: id tantundē fere esset, cum nos Christiani triginta vnū, ipsi triginta duos annos scriberent nominarentq;. Et quantumuis ex mea translatione cōputari non potest, quo tēpore annorū Christi hæc Imp. Turc. res gestæ sint: attamen omnino Gubernatori, militiæ Duci, aut Capitaneo, cui cū inimicis Christiani nominis agendū, lectū operæ precij esse existimo. Hinc namq; videre licet, quid Politia aut animus Heroicus valeat, qualiterq; magistratus erga proprii cōmodi, auaros atq; superbos homines se exhibere remunerariq; debeat; quale etiā detrimentum patriæ atq; exercitui, ob inobedientiā, cōfusionem. perfidiam, superbiā, proprium cōmodum, orini & accidere possit. Propterea facile colligere hinc licet, cū moderni Imp. Turcici parux atq; obscuræ familiæ, cum exigua manu in immensum creuerint, vti quidem ex historia hac intelligo, quod Asia, Græcia, Bulgaria, Arbanesia, Bosna, Seruia, nō nisi propter inobedientiā, cōfusionem, perfidiam, superbiā, & rem priuatā, in tot calamitates atq; manus inimicorum nominis Christiani inciderint: quod (proh Deum) hodierno adhuc die euenire videmus. Nam quæ alia est causa Christianæ deuastationis, quā inobedientia, perfidia, auaritia, superbia, & rei priuatæ studiū? Nam hic propter suum cōmodum fauet Turcis, alter Weiwoðæ: tertius, nulli obsequens, se ipsum dominū cēset. Vnde fit porro quod nos omnia bella erga Christiani nominis hostes instituta, minus prospere geramus, quā propter inobedientiā, cōfusionem, perfidiam, auaritiam, superbiā, & propriū commodum? Nos existimamus ipsos minime subsistere, rem nostrā inconsiderate aggredimur, & proponimus nobis magnas opes ab ipsis acquirēdas: primo cōgressu alacres atq; animosi sumus, verū illico remittimus. Deus omnipotens suam dignetur nobis gratiam largiri, quo nos erga eiusmodi diuini nominis hostes dirigamus, superioribus & magistratui simus obsequentes, bonam Politiam conferuamus, auaritiæ, superbiæ, & rei priuatæ, quantum æquum est, tribuamus; ne & nos tandem (quod Deus præcauere velit) sicuti nominatæ regiones in maxima damna veniamus, & posteritas nostra fidem atque religionem Diabolicam suscipere cogatur. Quod Deus in æternum nobis concedere dignetur. Amen.

Regia vestra Maieſt.

*Humillimus, obediētissimus ser-
uitor, & interpret Turcicum,*

*Ioannes Gaudier,
alias Spiegel*

ANNALES SVLTANO-
RVM OSMANIDARVM. AB
IPSIS TVRCIS MEMORIÆ
PRODITI.

PRIMVS apud Turcos rerum potitus fuit Osman, qui
patrem habuit Ertuculem. Hic filius fuit Soleimanis
Scachi: Soleimanes, Cabielpis: Cabielpes, Cusulbu-
gæ: Cusulbuga Baineris: Bainer, Oicolucis: Oico-
lucis, Baifungeris: Baifunger, Bakis Agæ: Bakes Aga,
Ciacis Agæ: Ciaces Aga, Toctemuris: Toctemur, Versaiobis: Ver-
saiobes, Giokelpis: Giokelpes, Oguzis: Oguzes, Carachanis: Cara-
chan, Cutluzeccis: Cutluzecces deniq; Lecrace patre natus fuit.
Hi xvii dumtaxat auctores huius familiæ litterarum monumen-
tis proditi recensentur. Ceteri, quorum ignota nomina, continua
serie referendi veniunt ad Iaphetum, Nohæ filium. Ipsa quidem
hæc Oguziorum dicta familia, successione perpetua rerum apud
Parthos potita fuit, hominesque fuere simplices & rudes: qui post-
ea, quàm primo religionem Mahumetanam fuissent amplexi, do-
minatus sui sedem in ciuitate Machanenfi constituerunt. Ceterum
quo tempore Soleimanes Scachus Machanæ præerat rebus Par-
thicis, præpotens ille Zingis Chan ex regione Chitaia cum exerci-
tu in Parthiam profectus est: ibique Belcham ciuitatem copiis lo-
cupletem, obsedit, cepit, diruit: totamque regionem Chorasaniem
populabundus diripuit. Erat id temporis Curisemes Scachus Bel-
chæ princeps & Chorasanis, qui regno pulsus, cum suis aufugit, &
in itinere periit. Eius in locum successit Vgnan Chan filius, qui co-
pias paternas Bagadatim versus duxit: quo quum peruenisset, vr-

- bem occupauit, incolas occidit, regionem vniuersam sibi suisque vindicauit. Id vbi Zingis Chan intellexisset, armis eum persequutus, in suam potestatem redegit. Oriundus ex familia Selgucis Sultanus Aladines, e Parthia profugus, in regionem Ionan, quæ Carmania modo dicitur, peruenit: iisq; locis occupatis, & instaurata vrbe Siuasta, regia cum potestate præfuit. Quum autem in hunc modum Zingis Chan Parthiam ageret, ferret: etiam Machana funditus euerfa fuit, quæ id temporis imperio Soleimanis Scachi parebat. Is Tatari violentiæ cedens, & ipse cum suis migravit, inito consilio inuadendæ Romanix: quod inaudisset, iis in locis bella geri, & armis rem parari posse. Quapropter relicta Parthia, Erzingam sese contulit: vnde in Romaniam penetrans, Amasiam peruenit, multis & magni pretij potitus spoliis. Conuerso deinde itinere, Chalepum adiit: in qua profectioe delatus ad opidum, quod Iaber dicitur, ad Euphratem fluuium castra metatur. Erat heic eis transiciendus Euphrates, sed vadum nullum inueniebant, quod essent homines omnino rudes & rerum imperiti. Quum equorum natatu transmittendum animum placuisset vniuersis, primus Soleimanes Scachus flumen ingressus, & aquis obrutus, exspirat: quem magna quæsitum diligentia, tandemque repertum extrahunt, ibidemq; tumulo mandant. Erant huic Soleimani Scacho filij tres superstites, quorum vni nomen Sungursengis, alteri Gundogdis, tertio Ertucules, qui filium habuit Osmanem. Exincto patre, castra fratres hi promouent, ac propter Euphratem, aduerso flumine profecti, tandem ad campos Passonios perueniunt. Iis in locis Ertuculi Osmanis patri, cum quadringentis mapalibus, quæ pro more gentis, de loco in locum promoueri transferrique possunt, subistere libuit: reliquis duobus fratribus in Parthiam redeuntibus. Hæsit ibidem ad aliquod tempus Ertucules, varie finitimorum iniuriis & rixis exercitus. Denique rumor ad eum perfertur, Sultanum Aladinem, e Parthia profugum, in Romania complures prouincias sui iuris fecisse, adeoque magno potitum imperio. Erant Ertuculi tres filij, Gundus, Sarigates, & Olinan. Vbi, quo in statu res Aladinis essent, Ertucules accepisset: non magna consultationis interpo-

interposita mora, filium Sarigatim ad eum ablegat; oratum, vt aliquem sibi locum concederet, quo in loco secum suis sustentare posset. Aladines huic postulato lubens adsentitur, eisque regionem adtribuit, tam æstiuus, quàm hibernis aptam mensibus. Id temporis
 5 natio quædam aduersus Sultanum Aladinem arma subito mouerat, contra quos dum suis instructis ille proficiscitur: interea Ertucules cum filiis, Sarigati & Osmane, versus Engurim sese confert:
 10 eoque loco sibi suisque constituta sede quadam, ac domicilio, finitimos Græcos perpetuis excursionibus & rapinis infestare non desit. Tamdem rebus humanis Ertucules excessit, quum suis ad LII
 annos præfuisset: mortuus anno Mahumetano DCLXXXVII.

H.
 Christians
 1289.

De Osmanis natiuitate.

Accidit aliquando, vt fessus Ertucules interdium semet ad quietem componeret. Ibi tum ei somnium se quoddam obtulit, quo viso fuit experrectus. Mox hinc & inde rem cogitabundus expendens, corpus abluit, preces suas absoluit, habituque mutato Coniam profectus, urbem ingreditur. Agebat istic vir auctoritatis ex doctrina maximæ, cui nomen Edebales, operum effectus &
 20 prodigiorum admirabilium, in quem coniecti erant omnium oculi, quod eos in lege Mahumetana institueret, ac facultates ceteroquin amplissimas possideret. Etiam Sultanus ipse, quem diximus, Aladines plurimum ei tribuebat. Hunc ubi conuenisset Ertucules, vt somnium illi suum exponeret: Venerande vir, ait, per quietem visum
 25 sum videre splendorem lunæ, prodeuntē e sinu tuo, qui meum in sinum penetraret. Eo quum delatus esset, ex umbilico meo mox enatam fuisse arborem, quæ regiones aliquot, ac præaltos montes, latosque campos umbra sua tegeret. Ad ipsas autem radices arboris perennes aquas emanasse, quibus vineæ passim, & horti rigarentur: ac secundum hæc, experrectus fui. Posteaquam diu multumque semet Edebales, qui a suis, vir sanctus habebatur, ob interpretationem somnij torfisset: tandem, oratione ad Ertuculum conuersa, Nascetur tibi filius, inquit, vir optime, cui nomen erit
 30 Osman. Is bella plurima geret, ac posteritui deinceps reges, terra-

- rumque principes erunt. Mea quoque filia nuptura est Osmani, ex qua procreabit ille liberos, qui regiam ad dignitatem peruenient, ac populis cum imperio præerunt. Secundum illa natus fuit Osman, qui quum adoleuisset, Mahumetani vatis illius filiam duxit uxorem, de qua natus est ei filius Vrchan. Quumq; prouinciis aliquot occupatis, principatum sibi constituisset: partem ditionum inter duces militares, qui ea in loca cum Ertucule patre venerant, liberaliter distribuit: a quibus illæ regiones hodieque nomina sua sortitæ sunt. Idem Vrchani filio ditiunculam, cui nomen Chifar
13. Sangagi, & cognomen Inunge, concessit. Deinde natus est Osman filius alter, Alis bassa: quem perpetuo secum esse voluit. Rebus hoc modo constitutis, pater & filius Vrchan, coniunctis copiis, arma in Christianos expediunt, omnia late populantur, agros eorum occupât, magnam hominum multitudinem vtriusq; sexus captiuam abducunt. Vietiam adhibita, ciuitatem Isnicam, cum vicinis opidis & arcibus, in potestatem redigunt, diripiunt. Qui tum temporis Teggiur siue magistratus erat Prusæ, adiunctis sibi compluribus aliorum auxiliis, & coacto milite suo, de profligandis Turcis cogitare cepit. Igitur hoc magnis cum copiis in Turcos ducente, minime consternatus Osman, animo inuicto Christianis obuiam prodit. Ad manus ubi ventû fuisset, strenue dimicatum vtriusque. Cæsi fratres Osmanis eo proelio, Gunduselpes & Aidogdis, ac secundum viam publicam ad fines Dobmuris sepulti. Osman, fratribus licet amissis, tandem tamen victoria potitus est. Teggiur
16. Edrenosius & Prusæus, inita fuga, Prusam delati, semet in urbem includunt. quos a tergo cum suis insequutus Osman, in itinere opidum Vlubadam militari corona cingit, cuius Teggiur mox certis condicionibus cum eo transegit. Hinc Prusam cum exercitu properans, vrbis obsidionem molitur. Quumque vi admota, nihil effecturum se videret ad eius expugnationem: primû in aduersa vrbi parte, iuxta thermas, quæ Caplice Turcis dicuntur, vallo ducto, munimentum pro suis erigit, cui fratris Gunduselpis filium Agdemurem præficit, hominem rei bellicæ peritissimum, adiunctis ei militibus egregiis. Inde munimentum aliud excitat versus eum montem,

montem, quem Geschisdage, hoc est, montem monachorum vo-
cant. Illius curam Belebanzuco cuidam ex suis, viro strenuo com-
mittit. Hoc modo duobus hisce munimentis exstructis, & actis ag-
geribus ac fossis, ciuitatem obsessam tam arte clauserunt: vt ne-
mini vel accessus ad eam, vel exitus pateret: atque interim agrum
omnem in potestatem suam redegerunt, nihil vt obsessis, præter
ipsam urbem, reliqui facerent. Dum istæ durat obsidio, cum par-
te exercitus Osman Gases ipse Neapolim, quæ Genischeher lin-
gua Turcica dicitur, contendit. Eius vicinix Christiani omnes,
10 coactis copiis suis, cum Osmane configunt: sed Osman prælio su-
perior, vniuersa illa regione potitur. Ea vero Turcicorum militum,
qui de spoliis opulenti euaserant, præsidium accepit, absque prouin-
cialium damno. His rebus ex animi sententia confectis, Vrchanem
filium ad expugnandam Prusam ablegat. Horum militum acces-
15 sione adauctis Turcorum castris, grauior inclusis esse cepit obsidio.
Quamobrem viribus obsessorum exhaustis, quum omnis iam com-
meatus defecisset, ac nihilo minus ipsi tam noctu, quam interdiu,
in armis esse, propugnandæ ciuitatis causa, cogerentur: tandem
ipse Teggiur, cui nomen Iussuphes, pactis interuenientibus, Vr-
20 chani Prusæ deditionem fecit. Is adeo religiose pactis cõuentis ste-
tit, vt hosti absque vllò impedimento & iniuria, cum vxore, liberis,
facultatibus vniuersis, abeundi potestatem faceret, ne manguro qui-
dem ablato: statimque patrem, Osmanem Gasem, de Prusâ in de-
ditionem accepta, certiorẽ reddidit. Occupata fuit ab Vrchane Ga-
25 si Prusâ Mahometani calculi anno DCCXXVI. Osman ipse tum
temporis quiescens, occupationi Prusæ non interfuit: partim tu-
more cruciatuque pedum impeditus, partim quod se superstitie fi-
lium Vrchanem aliquid fortiter agere cuperet, ad excitandos in eo
generosi animi spiritus. Tandem exactis in imperio XXXVIII an-
30 nis, Osman Gases vitam cum morte commutauit. Eius loco rerum
administrationem consequutus est Vrchan filius, anno Mahume-
tano DCCXXVII. Antemortem præcepit, vt Prusæ in argentea
tumba concamerata conderetur: sed vulgo ad Sugutzucam, qui
locusa salice nomen habet, conditus existimatur.

Christiano
1327.

C. 1328.

Quum primum Vrchanes imperium auspicatus fuisset, duces veterani, quotquot ex Parthia cum ipsius auo in eas terras venerant, nimirum Cugurelpes, Rachman Gases, & Accecoza, Gerlensem agrum cum Bolenſi occupatum ſui iuris fecerunt. Sed iis non multo poſt exſtinctis, Vrchan ditiones illas filio ſuo Soleimani baſſæ poſſidendas, nomine Sangiacatus, dedit: itidemq; regionē alteram non magnam, quam Inungen vocant, alteri filio conceſſit, cui nomen Murates Chan Gases. Hunc enim minorem natu filium habebat. Inde recuperatam Iſnicam præſidio impoſito muniuit, & eccleſias Chriſtianorum in ea demolitus, aliquot ex illis in meſſitas ſive templa Mahumetana conuertit, adiunctis ſcholis & xenonibus. Superest adhuc hodie medreſſa quædam Iſnicæ, (ſic ſchola cum xenone coniunctam vocant) ab ipſo condita. Erat inter alios quidam Cara Meſites, habitus pro viro ſancto, cuius curæ cōmiſſa fuit omnis ea prouincia, militibus in pagos circum Iſnicam diſtributis: vt illā viciniam aduerſus Conſtātinopolitanas copias, & earum graſſationes, tuerentur. Agbaſſæ regionem Candriam adſignauit, cuius etiam nunc ſuperſtes eſt familia. Quum hoc modo prouincias, quas ab ſe bello captas Oſman Vrchani filio reliquerat, inter ſuos Vrchan partitiſſet: omnium conſenſu rerum ei ſumma, ceu legitimo Sultano, delata fuit. Quibus peractis, Alim baſſam, fratrem ſuum, ad ſe vti veniret, arceſſit: qui ad eum proſectus, Nulla mihi ditione opus eſt, mi frater, ait. ſtatimque facta ceſſione, quam a patre ditionē acceperat, Vrchani Gaſi fratri ſponte tradidit & cōmendauit. Certabant id temporis fratres inter ſe mutuis officiis, & honorem alter alteri deferebat. Alis ipſe baſſa quodam tempore compellato fratre Vrchane: Mi frater, inquit, exercitus tui magnopere iam aucti ſunt, & Mahumetana religio non parum incrementi ſumpſit. Excogita rationem aliquam obſecro, qua fieri poſſit, vt tui milites ab extraneis & peregrinis diſcernantur. Ad ea reſpondens Vrchan Gases: Fiat, quod ſuaſes, ait. equidem tibi obtempero. Tum Alis baſſa: Præcipe mi frater, ſubiicit, vt vniuerſi milites tui zercolas rubeas geſtent, eoque ſigno toti mundo noti ſint: tu vero zercolis albis vritor. Non multo poſt cōuenit Vrchan Gases religioſum quemdam Mahumetanum,

tanum, cui nomen Chazis Bectases: atq; is albo pileo capiti eius im-
 posito, illiusmodi tegminis vsum adprobauit, & a posteris retineri
 iussit. Quodq; adeo Genizari, qui Sultani Turcici sclopetarij sunt,
 etiam nunc eiusmodi pileis vtuntur: id ab illius temporis consuetu-
 dine profectum, in hodiernum vsq; diem durat. Erant eius ætatis ho-
 mines ita comparati, vt frater consilia sua cum fratre cōmunicaret:
 quiq; rectissime consulisset, in eius sententiā lubens alter ibat. Nul-
 li mutuis se paricidiis fratres e medio sustulerunt ante Baiasitis Cha-
 nis imperium, quem Gilderunem adpellauerūt: sicuti deinceps in-
 dicaturi suo loco sumus. Idem Vrchān Gases id temporis in regio-
 nibus imperio suo subditis domos immunes atq; prædia describi ius-
 sit, vt videlicet vnus ex quolibet prædio mitteretur, qui per vnus
 anni spatiū in regia quosuis iniunctos sibi labores susciperet. Eos ad-
 pellari placuit laias, hoc est pedites. Quodq; tales adhuc in regia re-
 periantur, qui labores eiusmodi obeunt: ex Vrchānis Gasīs instituto
 ceptum, adhuc in vsu est. Ceterum nactus Vrchān Gases quietam
 vrbis Isnicæ possessionem, imaretum in ea condidit, hoc est tēplum
 Mahumetanum, cum schola & xenonē: quo quidem in xenone ci-
 bi coquuntur, & in egenos distribuuntur, præsertim in eos, qui litte-
 ris operam dant, & qui peregrinantur. Atq; hoc in imareto siue xe-
 none cibos Vrchān ipse distribuisse traditur. Secundum hæc Solei-
 manem bassā filiū Isnicæ præfecit, qui vicinis opidulis Genische-
 heri Goinucaq; grauis esse non desinebat. Prusæ vero sangiacatum
 cōsequutus est ab eo Murates Chan Gases, filius natu minor. Nihi-
 lo minus Vrchān ipse velut inspector imperij totius māsit. Solei-
 manes bassā, præfectus Isnicæ, Genischehere Goinucaque potitus est.
 Eorum locorum incolæ Christiani, perspecto ipsius ingenio miti &
 humano, vniuersi facti sunt Musulmani: omniaq; opida sita in iis fi-
 nibus, eius se potestati sponte permiserunt. His rebus intento So-
 leimane bassā, patri eius Vrchāni complures ciuitates, Carase, Bale,
 Cosre, Bargama, Edremitum, sese dediderunt. Inde cum copiis
 Vlubadam versus mouit. Nam eius opidi Teggiur, qui superiori-
 bus annis cum Turcis transfegerat, iam violata fide, ab eorum ami-
 citia discesserat. Quum autem se peri a Turcis animaduerteres,

manus ipse sibi adtulit. Dum hæc istic gererentur, Soleimanes bassa in Græciam transficere statuit: qua quidem occasione Gallipolis a Turcis capta fuit. Nam forte Soleimanes in regione, quam non ita pridem sui iuris fecerat, hinc inde obequitabat. Superfunt autem in iis locis rudera siue vestigia quædam ædificiorum admiranda, quæ istic ab excidio Troiæ in hunc usque diem manserunt. Illa, quum eo venisset, cum stupore quodam adspiciens, tacitus & cogitabundus ad aliquod temporis spatium ita substitit: ut nihil omnino ad quemquam proloqueretur. Quamobrem Ezes begus, tandem se conuertens ad Soleimanem: Mi Chan, ait, quid istuc novæ rei est? quænam tibi ad animum accidit prodigiosa cogitatio? Tum Soleimanes bassa: Mecum, inquit, animo volo, quonam modo mihi transmittendum hoc mare sit, ut interim Christianos conatus iste meus lateat. Quæso te, qua via rem adgrediemur? hæc cogitationes meæ sunt. Ad ea mox Ezes ac Fasil begi: Domine, si per te licebit, inquit, nos duo fretum hoc transficiemus: tentaturi, num aliquid a nobis effici possit. Vbi vero, subiecit Soleimanes, transiecturi estis? Locus heic quidam est, inquit, ubi facilis est transiectio, ex intervallo litoris utriusque non magno. Quum id Soleimanes eis ut facerent, permisisset: locum ipsum adeunt, trabes ac ligna colligant, ratem conficiunt, trans fretum noctu in aduersum litus adpellunt, per vineas semet abduunt, idoneum quemdam instituto suo Christianum capiunt. Eum vero celeriter abreptum, ratique impositum, hero suo Soleimani, superato rursum freto, sistunt. Is hominem benigne excipere, vestitu nouo donare, muneribus aliis delentum interrogare: ecqua via sit in opidum aduersum perueniendi, Christianis insciis & imprudentibus? Mox ille: Ducam vos equidem, ait, per eiusmodi viam, ut a nemine conspiciamini. Quo intellecto, colligari complures arbores Soleimanes imperat. Dictum, factum. In eam ratem, summa usus celeritate, cum
 24. deinde sollertia ducuntur a captiuo Christiano ad castrum Zemenicum, in cuius aditu quidam e fimo quasi tumulus sicus erat, ipsius castri altitudinem æquans. Aberant a castro incolæ, nimirum illo tempore

tempore anni, quo colligendis ac tritrandis segetibus quisq; foris intentus erat. Hac solitudinis occasione vsi, noctu per illum simū, quem diximus, in castrum euadunt, eoque potiuntur. Nulla vulgo Christianorum illara vis fuit, aut iniuria: sed exhibita potius beneuolentia, dataque munuscula. De præcipuis autem capti quidam, & ad nauigia deducti, quæ istic in portu reperta sunt, trans fretum, pro victoriæ argumento, ad reliquum exercitum missi fuerunt. Eisdem nauigiis in reditu plus minus cc milites transuecti, se cum Soleimane, ceterisque Turcis, in opido coniunxerunt. Inde cum nauibus aliquot, equitibus etiam instructis, qui terra iter facerent, Bolai rem Ezes begus petiit. Est autem propter Bolai rem portus maris, qui Portus albus dicitur. Eo in portu complura nauigia tunc erant, quibus igne iniecto absumtis, Zemenicum reuersi sunt: & reliquū exercitum, nauibus impositum, in Europam transportarunt. Hoc modo Turci primum in Græciam pedem intulerunt. Occupato Zemenico, quum magnus iam Turcorum numerus in Græciam trans mare peruenisset; nullis oneribus molestiisue Christiani, ad opidum illud pertinentes, ab eis grauati sunt: sed transactum inter vtramque partem, constitutaque pax. Non vxores eorum, non liberi violati: sed ea cum moderatione habiti, vt Zemenico finitimi Christiani perlubenter se Turcis submitterent. A Zemenico non longe distat aliud opidum, Agasleuina, quo & ipso nullo negotio potiti, cum Christianis eius agri pacem componunt, eademque in hos vsi humanitate, qua in illos priores, facile duo istæ Græciæ castra suam in potestatem redegerunt. Harum rerum, tam feliciter in Romania gestarum, fama quum ad Turcos in Asiam trans mare perlata fuisset: quamplurimi sponte sua transiecerunt, atque hoc modo passim per vniuersam Romaniam diditus est de Turcorum aduentu rumor. Neque multo post præmissi fuere, qui Gallipolim tentarent. Eius loci Teggiur, animaduerso tam suo, quam suorum periculo, collectisque perexiguis Christianorum copiis, animose cum Turcis conflixit: sed prælio victus, intra munitionem se recepit. Turci hostem a tergo sequuti, agrum omnem occupant: & in reditu ipsam quoque Gallipolim sibi cum arce subiiciunt. Factum

C. 1357. hoc anno Mahumetano D C C L V I I I.

- 26 Capta Gallipoli, suos Soleimanes ablegat, vt agros Cherepoli & Zorlo vicinos popularentur, & ferro atque igni vastarent: qui longelateque direptis omnibus, absque mora Gallipolim reuerfi sunt.
- 27 Habebat secum duos ex omni numero procerum duces eximios, Eurenosem begum, & Chazim Elim begum. Hi nullū Christianis
- 28 tempus a perpetuis vexationibus vacuum relinquere, sed absque intermissione Dimotuci ac Burgosines agros agere, ferre: moxque cum suis Gallipolim se recipere. Dum ab illis ea gerūtur, Soleimanes bassa quodam die venatum in equo prodiit: inuentoque lepore, 10
mox illum vt caperet, equum ad cursum adigit: qui forte fortuna pede altero delatus in scrobem quamdam, vna cum domino corruit, eumque sic humi adflixit; vt ibidem confestim exspiraret, an-

C. 1358 no Mahumetano D C C L I X.

- Eodem tempore mortuus est etiam Soleimanis bassa pater, Vrchan Gases. Sed filius duobus ante patrem mēsisbus exstinctus est. Successit in imperio paterno Gases Murates Chan, qui Prusam profectus, magnum ex Carasina regione, ceterisque prouinciis, exercitū collegit. Erat in ciuitate Belezuga Mahumetanus quidam, religiosus & magnæ vir existimationis, cui nomen Zender- 20
lues Cheliles. Eum ad se vocatum Cadilescheri officio fungi iussit. Hinc cum œconomo regis suæ Scachine, ac vniuersis copiis, Gallipolim transiecit, ac recta Zorlum contendit. Eius loci præfidiarij & incolæ fortissime quidem illi se defendebant, sed opidum tamē expugnatum vi fuit. Capta deinde Sis, Teggiure deditionem faciente. Mox itum versus Burgosinen, quæ inuenta fuit habitatoribus vacua, Christianis fuga dilapsis: ideoque Turcis ingressis; igne deleta. Ex altera parte regionis Eurenoses begus arma cum Chazi Eli bego circumtulit: a quibus ad amnem Merizam occupatum fuit castellum, cui & ipsi nomen Burgos: adeoque ab hoc euentu in hodiernum vsque diem Elis begi Burgos dicitur. In eo castello Chazis Eli begus interdium quieti se dabat. sed postea, quam nox adpetiisset, perpetuis excursionibus vicissim quietem Christianorum turbabat. Idem missis exploratoribus, imprudentem Dimotuci Teggiurem.

rem oppressit & interceptit, atque hoc modo captum ad opidi mœnia deduxit. Quum in hostis potestate cōstitutū Teggiurem suum tam opidani, quàm arcis præfidiarij viderent: certis condicionibus cum Chazi Eli bego transigunt, eique ciuitatem cum arce dedunt. Nihilominus Turci, deditione facta, Teggiurem liberum & incolumem abire permittunt. Dimotuco potitus, Ypsalam cum exercitu pergit, vt & illud opidum expugnaret, ac sub iugum mitteret. Interea Gases etiam Murates in armis erat, Hadrianopolim inuasurus. Præmisit vero Scachinem, œconomum regiæ suæ, cum parte copiarum; qui de Christianis periculum faceret, hostine obuiam ituri, seq; defensori essent. Huius aduentu cognito, Christiani mox in aciem aduersus eum prodeunt. Vtrimque dimicatum acerrime, multis ab vtraque parte cæsis & interemtis. Tandem de ardore atque impetu suo Christiani nō nihil remissere, seque intra muros vrbis & propugnacula receperunt. Scachines, misso nūtio, Muratem Gazem rei bene gestæ certiore facit: eique capita cæsorū aliquot transmittit. Interim begus vterque, Chazis El & Eurenoses cum Muratis exercitu suas coniungunt copias: & aciem primam sortiti, ante Muratem Hadrianopolim recta ducunt. Admodum id temporis Meriza fluuius, aliarum aquarum accessione auctus, intumuerat. Quamobrem vrbis Teggiur, intellecto aduentu hostium, nauim ingressus Ygnum profugit. Opidanis a Teggiure suo desertis, & omni auxiliorum spe destitutis; Murates, qui rem per exploratores cognouerat, cum exercitu prima luce castris egressus, ad urbem propius accessit. Ei ciues, apertis eisque mora portis, deditionem fecere: Mahumetani calculi anno D C C L X I. C. 1360.

Hadrianopoli capta, Murates Scachini, copiarum parte tradita, permittit: vt omnem Zagoræ Philibæque viciniam depopularetur, & igne deleret. Itaque Scachinis milites eo profecti, regionem vniuersam prædis agendis vastant, & incolas captiuos secum abigunt. Itidem Murates Eurenosi bego potestatem fecit, agros Ypsalæ vexandi. Hoc modo suis vtrique partibus adsignatis, imperij fines amborum opera fuere prolatati. Gesta sunt hæc anno D C C L X II. quo quidem anno lumen Solis vsque adeo defecit, vt etiam interdiu B ij

31

C. 1360.

33.

C. 1361.

stellæ cæli conspicerentur.

34. Erat id tēporis quidam Talismanus Turcicus, Cara Rustemes, qui ad exercitum e Caramania venerat. Is quum tantam & prædæ Christianis ereptæ copiam, & captiuorum multitudinem in castra videret adduci: conuento Cadileschero, cur talem tantumque thesaurum, magistratui supremo debitum, auferri temere sineret, quærît. Ad ea Zenderlues Cheliles Cadilescherus: Quis tādē ille thesaurus est, ait, quem tu quidem ad magistratum pertinere, sed nullo cum fructu perire, ac prodigi refers? Dei mandatū est, inquit Cara Rustemes, vt omniū, quæ de Christianis capta, rapta fuerint, siue mancipiorum, siue animalium, siue quarumlibet aliarum rerum, quinta quæque portio iuri Patiscachi cedat. Et cur illam vos non exigitis? Monitus ergo Cadilescherus, Gasi Murati Chani rem exposuit: a quo responsum tulit, vt, siquidem hoc Dei mandatū sit, omnino ius suum vrgeant. Igitur arcessito ad se Cara Rusteme: Vo- 15
lumus, inquit, ô sancte vir, vt ipse Dei mandatum exsequaris. Ille Gallipolim profectus, ibidem sibi domicilium constituit: ac pro quolibet mancipio Christiano, trans mare vehendo, aspros xxv a Turcis exegit. Et auctores huius exactiōis illi duo fuere, quos diximus: vti nimirum quintæ Gallipoli pro Sultano Turcorum, hodie- 20
que, tam mancipiorum nomine, quam reliquorum spoliōrū exigantur. Fuit & ab Eurenose bego postulatū, vt in vsum magistratus supremi quintum quodque mancipium Christianum a suis repeteret, ac imperatori traderet. Si quis vero non quinque, sed quatuor dumtaxat mancipia possideret: vt ab eo singulorum nomine 25
aspri xxv exigenterentur, eaque pecunia fisco imperatoris cederet. Hac nimirum occasione deinceps ille mos inoleuit, vt ex omni mācipiorum numero, liberalioris formæ pueri, pro Sultano delecti, retinerentur: quæ quidem in hunc modum exacta tenerioris ætatis mancipia, deinde ad imperatoris Portam deducta, Murati offerre- 30
bantur. Is vero pueros in Anatoliam trāsportatos, inter Turcos distribui iubebat: vt apud eos disciplinæ pariter, ac laboribus adsuēscerent, & Turcice discerent. Exactis autem duobus apud illos, vel tribus annis: iam ad labores condocerati, linguæque Turcicæ periti, ad

ad Portam reducebantur, Genizarorum ordinibus adscribendi. Genizari vero Sultani Turcorum sclopetarij sunt, & inde ab illis 35
 vsque temporibus nomen hoc Genizarorum adepti retinent. Secū-
 dum hæc Prusam Gases Murates Chan reuersus est, substituto sibi
 5 œconomo suo, Lala Scachine, qui vices absentis in Romania vel
 Græcia gereret: ceteras vero prouincias, imperiique limites, Eurenosi bego commendauit. Neq; multo post, Gallipolim denuo sese
 contulit, atque ibi Zenderluem Chelilem, hætenus officio Cadi- 36
 lescheri functum, ad Bassæ ac Veziris dignitatem euexit. Is auctus
 10 hoc honore, Cheradines bassa deinceps adpellatus fuit. Murates
 autem, relicta Gallipoli, quo venerat itinere, Bugam profectus; in-
 de Prusam rediit, atque ibi se in hiberna contulit. Ex altera parte fre-
 ti, regiæ Muratis œconomus Scachines Zagoram & Ischebolen
 subiugauit, anno DCCLXVI. quibus occupatis, rumor ad Muratem C. 1365
 15 perlatus est, eique significatum, in Seruia Christianorum ad L mil-
 lia collecta, de Hadrianopoli adeunda cogitare. Cuius rei nuntio 37
 accepto, magna celeritate ad iter sese comparat, & Gallipolim con-
 tendit. Vix ad litus, in Europam ex Asia transiecturus, accesserat:
 quum Seruij iam Hadrianopoli ex propinquo imminerent, eo ca-
 20 strâ loco metati, qui in hunc vsque diem a Seruiorum siue Rascio-
 rum clade nomen accepit. Interea Scachines, nulla rebus agendis
 interposita mora, noctu per insidias in hostem erumpit. Illi multo
 mero madidi, passim per castra, magna cum vociferatione, Turcos
 adesse clamitant. quumque prætemulentia, tam præsentî rerû dif-
 25 crimine, quid agerent, ignorarent: per noctis caliginem alter alter-
 rum ad lucem vsque mactant. Equi etiam tanti tumultus causa pa-
 uore consternati, abruptis loris & capistris, ad necem vsque sibi mu-
 tuo calces impegerunt. Vbi denique iam illuxisset, foedam in fugam
 Seruij, nemine persequentē, se coniecerunt. Ibi tum hostili vallo su-
 30 perato, Turcica castra, nemine resistente, capiunt atque diripiunt: &
 amplis ditati spoliis, Hadrianopolim reuertuntur. Scachines Mura-
 ti magnum captiuorum numerū, cum non paucis capitibus inter-
 emtorum, misit: quibus conspectis, itinere conuerso Prusam repe-
 tit. Hæc gesta fuerunt anno Turcico DECLXVII. quo anno Murates C. 1366

- 38 Chan filios suos, Baiafitem, qui Gilderun cognominatus fuit, & Iacupem Zelebim, circumcidi voluit, magna sollemnitate adhibita. Belezugæ præterea, quod opidum est Anatoliæ sumtuosum templum, messitam Turci vocât, eodem anno, cum schola & Xenone, 5
- 39 construxit. Principis etiam Germani filia nuptias Baiafiti Gilderuni filio conciliauit, celebratas pompa magnificentissima. Secundum 5
- 40 hæc in regionem Hemidam cum exercitu profectus, eam occupauit. Inde progressus, Aspropolim siue Albam Anatoliæ, quam nunc Acscheherim vocât, & Cutahigen metropolim prouinciæ, & Hierapolim, quæ Seidischeheris dicitur, & Geluazen imperio suo subiecit, anno DCCLXXXIII. Atque his rebus gestis, relictisque locis iis, 10
- C.1383 trans fretum Gallipolim se contulit: ingressusque Romaniam, obsidione Magalgaram cinxit, & in potestatem breui redegit. Eo loco 10
- 41 regis Muratis æconomus Lala Scachines, & Eurenoses begus, vniuersis cum copiis, quibus in Romania præerant, ad Muratem accesserunt: & coniunctis exercitibus, ad obsidendam Bolinam, locum munitum profecti sunt. Quotquot erant ea regione Christiani, omnes in illam velut arcem sese receperant. Itaque quum Murates tantis cum copiis & adparatu obsidione inchoata, magnisque laboribus & molestiis exanclatis, non potiri se opido posse videret: intimo dolore animi commotus, ingemuit: & obsidione soluta discedens, Euerrat te Deus, inquit. Erat haud procul inde tilia quædam pulcherrima, quam Felicem vulgo vocabant, hodieque sermonibus hominum celebris. Ad eam quum peruenisset, castris locum delegit. Interim ipse quemdam ad fontem sese reclinans, mæstus cõsedit. Non magno temporis elapso spatio, nuntium accepit, latus alterum munitionis, mole sua grauatum, corruisse. Qua re intellecta, mox Lalam Scachinem ablegat: qui opinione citius ad opidum conuolans, eo potitur: Christianis omnibus captis, & magnis inuentis opibus. Inter alia reperta Turcis aurei catini atque calices, qui cascidum formam referebant. Iis in capita impositis, cum mancipiis Christianis, & omni præda, coram Murate comparuerunt. Et quidem id temporis apud Turcos cepit ille mos gestandi aureos eiusmodi modi pileos, qui apud ipsos Vscufiæ dicuntur. Murati vero Chani collibuit 20
- 25 30

- collibuit eam tiliam honore quodam adficere, atque illam ob causam vetus Felicis tiliae nomen adprobauit, & ad posteros ratum esse voluit. Inde Christianos incolas vniuersos, qui capti fuerant, cuiuscumque fortunae, sacramentum sibi dicere iussit: & cum liberis, atque coniugibus domum remisit. Castro quidem ipsi nomē in hodiernum vsq; diem durat, ab euersione diuina. Murates hinc repetiturus Hadrianopolim, Chairedini Bassae, ac Eurenosi bego id negotij dedit: vt progressi vltcrius, omnem illam prouinciam sibi subderent. Et Eurenoses quidē begus animū ad inuadendum Gumul- 43:
- 10 zinā agrum adiecit. Marolia confestim ei se dedit. Erat inter alios Muratis familiae ministros quidam, cui nomen Delus Beluban. Ei sangiacatum in limitibus cōmisit, vt Serras opidum bello vexaret. Quum autem suas ille copias istuc adduxisset, Christiani portis occlusis, deditionē facere recusarunt. Interea vero, dum his oppugnā-
- 15 distotus occupatur: Lala Scachines opida complura, Caualam, Di- 44 ren, Sirum, imperio Muratis adiungit: indeq; promotis castris, Manastirum & Selerucā, circūfusus militibus, tentat: & omnē agrū his finitimū rapinis & incēdiis vastat. Acciderūt hęc anno DCCLXXXVII. C. 1386.
- Id temporis Bagadatim Temirlancus inuasit, cui tum Sultanus 45
- 20 Achmetes cum imperio praeerat. Is prae formidine Alcairum, ad Sultatum Borcuem, profugit: anno DCCLXXXVIII. C. 1387
- Babylone Temir Chan mouit in regionem Destensem, vbi cum Technico Chane praelio confligit: ac victoria potitus, ferro & igni regionem illam omnem depopulatus est, anno DCCXC I. C. 1390.
- 25 Eodem tempore cepit Gases Murates Chan bellum cum Laza- 46 rogerere. Quippe Lazarus praepotenti coacto exercitu, & iam in Cosouae campos cum suis progressus, Murati per internuntium dici iussit, in aciem modo prodiret: adpariturum facile, cui cessura sit victoria. Murates ex altera parte, summa diligentia conscripto milite,
- 30 ambos etiam filios, Baiafitem cognomine Gilderunem, & lacupē Zelebiū, ea sibi expeditione adiunxit. Posteaquam in Cosouae cā- 47 pos vterque cōuenisset exercitus, acri dimicatū vtrinq; praelio. Ibi tum Christianus quidā ad Muratē transfugit, cū significatione voluntatis suae, quasi si militare deinceps ei cuperet. Igitur ad Muratē

deductus, vti pro more pedes eius oscularetur, quam sub veste abditam gestabat sicam, ea vi Muratis in ventrem adegit: vt istam diro vulnere confectus, exspiraret. Turcici vero proceres, hac Sultani sui cæde conspecta, mox consultationem instituunt, & quid hoc casu tam repentino faciendum deliberantes, in eam cōuenere sententiam, vt ad se lacupem Zelebim arcesserent. Is vbi vocatus comparuisset: Age, inquiunt, tentorium paternum ingredere. Nam est, quod te vult pater. Ille nihil mali suspicatus, ingreditur: & correptus ab eis, necatur. Inde regio folio Gilderun Baiafites impositus, omnium suffragiis imperator salutatur. Quibus peractis, denuo ceptum pugnari fortiter: adeo quidem, vt victus eo prælio, captusque Lazarus, in conspectu Baiafitis frustulatim concisus fuerit. His rebus gestis, ex eo loco discessum, & Hadrianopolim versus instituta profectio. Erat is annus DCCXCI. Sultanus Gazes Murates Chan imperio præfuit annis XXXII. Cadauer eius Prusam deportatū, propter Caplizen, sic thermas Turci vocant, monumento pro more fuit illatum.

Extincto Murate, Gilderun Chan plene iam potitus imperio, confestim expeditione suscepta, Kiratouum opidum, & vniuersas illas argenti fodinas occupauit. Erat inter familiares ipsius ministros quidam Feris begus, vir admodum bellicosus. Eum cum copiis ad ipsum vsque Danubium misit, vbi redactio in potestatem opido Vidina Hadrianopolim reuersus est. Baiafites autem rursus bego expeditionem iniunxit, qua Tanabit & Citros fuere domitæ. Interim Feris etiam begus in Valachos ire iussus, inopinato regionem inuasit, magnamque prædam adeptus est. Eodem tempore Bassa quidā, Iagides begus, in Bozinam profectus, omnem illam regionem rapinis exhaustit. Ipse Gilderun Chan Prusam se contulit, ibique messitæ struendæ principium fecit. Inde relicta Prusa, Caramaniam cum exercitu adiit: vbi opido Alascheheri subiugato, mox ager Aidinensis sua sponte deditionē fecit. Hinc Sarchaniæ fines ingressus, illa quoque nullo negotio potitus est. Et eo quidem facilius vtrumque Gilderuni successit, quod paullo ante ditionis vtriusque domini rebus humanis excessissent. Acta Mahumetano anno DCCXCI.

C. 1391.

Secun-

Secundum hæc, Constantinum bello adgrëssus est, cui dum
 ipse totus incumbit: Rex Vngarorum cum exercitu ad Nigebo-
 lim accessit. Eo Baiafites cognito, soluta Constantinopolis obsi-
 dione, recta Nigebolim suos duxit. Ad hostem vbi peruentum
 fuisse, multoties leuibus præliis, atq; etiam acie nonnumquam
 iusta dimicatum inter vtrosque. Tandem nocturna impressione
 Christianos adortus, adeo repentino & inopinato impetu exter-
 ruit: vt eorum plerique in Danubium præcipitare se cogerentur,
 & in ipso flumine magno numero submersi perirent: reliqui cœ-
 10 dam semet in fugam conijcerent. Factum hoc anno DCCXCIII. C. 1393

Hoc bello confecto, rursus in Constantinum arma conuertit.
 Sed composita pax fuit, ea conditione: vt intra Constantinopolis
 mœnia Gilderunis Chanis subditi ius haberent vicum vnum in-
 habitandi. Fuit is annus DCCXCIII.

15 Eo ipso tempore mortuus est Sultanus Alcairi Borcuces, 53
 post cuius obitum Gilderun Chan prouincias ipsius inuasit,
 & Melatigen suæ ditioni adiunxit. Sed imminentibus iam fri-
 goribus hibernis, Prusam reuersus est: ibique per illam hiemem
 quieuit. Æstatis initio rursus expeditione instituta, ductisque in
 20 Armeniam copiis, Erzingam occupauit. Noui tum motus erant
 Temiris Chanis apud Parthos, quos Gilderun Chan non ma-
 gnifaciens, Erzinga relicta, & freto ad Gallipolim transmissio, in
 Romaniam venit: ibique Silistriam & Empolim suo subiecit im-
 perio: quod quidem accidit anno DCCXCV. C. 1394

25 Hincin Moream abiit, & castris ad opidum Ferigen colloca-
 tis, in diuersas quatuor partes suos milites ad diripiendos regionis
 agrosemisit: a quibus ingens præda collecta fuit. Ipso in opido Fe-
 rige templum cum Xenone construi de nouo curauit, atque ita
 reuersus Hadrianopolim, ad aliquod tempus istic in otio vixit.

30 Ibi tum Bulcus Despota filiam suam Gilderuni dedit vxorem, 54
 quo ad finitatis vinculo sancita fuit inter ipsos societas & amicitia.
 Quippe Gilderun Chan, professione Musulmanus, Bulci Despo-
 tæ, qui religione Christianus erat, gener factus fuit. Ante tamen,
 quam Bulci filiam Baiafites sibi matrimonio iungeret, vini vsum
 prorsus ignorabat. Maiores enim ipsius a vino abstinuerant. de

Osmane loquor, & Vrchane, Murateque. Nam quoties conuiuas inuitaturi erant, varios cibos adparari iusserunt, atque his deinde vesci soliti sunt, adhibitis Talismanis: quorum præceptis & admonitionibus inter conuiuandum aures præbebant, & Alcoranum legi curabant. Quidquid denique Talismani consulerent, illi non inuite obtemperabāt. Quo factum, vt eorum monitis par-
 55 rendo, nequaquam peccare possent. In primis Cara Rustemes, & Zenderlues Cheliles, magno apud eos in honore habiti, & sancti homines adpellati fuere. Verum tam ipsi, quam Talismani ceteri hac exhibitione honoris arrogantiores facti, multa fecere ne-
 10 quiter & flagitiose. Tandem quum essent extincti Zenderlues Cheliles, & Cara Rustemes: Alis bassa, Zenderluis Chelilis filius, a Gilderune Chane Veziris dignitatē adeptus est. Tum vero crescere Talismanorum improbitas, multa se indigna committentium, & reiectis moribus atque institutis pristinis, noua quædam
 15 introducentium. Erat enim populus Osmanicus sane quam simplex & rudis, qui facile sibi quiduis persuaderi sineret. Quo fiebat, vt eis insidiose, ac multiplici vaftricie imponerent. Inter alia, prohibebāt in commerciis & contractibus vsum antiquæ monetæ, asprorumque veterum: & emolumētī proprii causâ, nummu-
 20 larium more, monetam ad se veterem astute transferebant, eiusque loco nouam signabant. Alis ipse bassa, vir simplex, ac rebus diuinis deuotus erat: cuius exemplo quum populus id temporis etiam singulari morum integritate, religioneque præditus esset: Talismani tanto magis horum bonitate simplici, pro lubitu, abu-
 25 tebantur. Quum autem Gilderun Chan fraudes ipsorum, & imposturas depræhenderet, atque etiam videret, eos belluinam & impuram vitam agere: edicto publicato præcepit, vt omnes Talismani, omnesque Cadij, quo nomine iudices Turcorū veniunt, Neapolim, quam Turci Genischeherim lingua sua dicunt, con-
 30 uocarentur. Vbi cōuenissent vniuersi, quamdam in domum eos concludi iussit, eamque præsidio circumdatam, ne quis elabere-
 tur, incendi præcepit: vt omnes flammis absumerentur. Hoc Gilderunis mādato magnopere perturbatus Alis bassa Vezir, præa-
 nimi

nimi mœrore, qua illorum saluti via consuleret, ignorabat. Tamdem huiusmodi quiddam ei ad animum accidit. Erat in deliciis Gilderuni Chani quidam æthiops paruulus, faceto præditus ingenio: qui ab hero quiduis impetrare nullo negotio poterat. Hoc
 5 ad se venire iusso: Quidquid, inquit Alis bassa, libitum tibi fuerit a me petere, dabo: modo Talismanos & Cadios imminenti periculo eripueris. Æthiops his auditis, mox elegantiori amictu sumro, & imposita capiti vscusia, qui pileus est aureus, hoc ornatu Gilderunem Chanem adit, seque ante ipsum sistit. Ille, conspecto æthiope:
 10 Quid hoc, ait, rei est, æthiopille? cur nobis hoc amictu tam splendido? Est quod abs te petam, inquit æthiops, exorari te patitor. Et quid tandem petis? subijcit Baiafites. Ille vero: Ablegari me velim, ait, internuntium ad Teggiurem Constantinopolis. At
 15 Constantinopoli, respondet Gilderun, quid tandem effecturus es negotij? Rogabo Teggiurem, inquit, vti quadraginta vel quinquaginta Calogeros mihi concedat. Quem vero ad vsum, quaerit imperator, hi tibi Calogeri seruient? Mandasti, ait, vt omnes eruditi Talismani tui, atque iudices, flammis exurendi tradantur. Quapropter in horum locum nobis illos substituemus iudices.
 20 Tum Baiafites Chan: Ergone Calogeri nobis necessario deligendi iudices? an mei ministri iudicum officio fungi nequeunt? Tui ministri, respondit æthiops, non sunt eruditi. Quid ais? Subijcit Gilderun: eruditine sunt iudices illi nostri? An iudex, inquit alter, esse quisquam possit, qui non sit eruditus? Atenim, respondit
 25 Chan, si docti sunt, cur ex æqui rectique regula sese non gerunt? cur, quod præcipiunt aliis, ipsi non faciunt? Ad ea, fessus interrogando iam æthiops, obtulit. Gilderun vero, compellato Ali bassa: Doctine sunt, ait, iudices nostri? Tum Alis: Ecquem putas, inquit, iudicis officio posse fungi, qui doctrinæ sit expertus? Et Baiafites:
 30 Cur igitur adeo fœda facinora cōmittunt, nec semet ex præscripto suæ doctrinæ gerunt? Ibi commodam respondendi nactus occasionem Alis: Hi nostri iudices, ait, nullum stipendium, nullas annonas habent. Ea sola nimirum est causa, cur officio suo minus satisfaciant. Quid ergo, respondit Chan, faciundū no-

bis cenſes? Omnino ſe corrigerent, inquit Alis, ſi quid eis ſtipendij numeraretur. Tum Baialites: Siquidem ita comparata res eſt, quoddam ipſe ſalarium eis conſtituito. Alis, hoc a Gilderune accepto reſponſo, req; cum animo ſuo diligenter expenſa, tamdem reperit, quid eis nomine ſtipendij poſſet adſignari: videlicet, vt ſi quisquis hereditatem, aliquot millibus aſprorum æſtimatam, adiret; Cadio ſiue iudici, cuius ipſe iuriſdictioni ſubiectus eſſet, pro ſingulis millenis aſpris, viginti aſpros ſolueret: ac pro ſingulis inſtrumentis, matrimoniorum puta, vel aliorum taliū cōtractuum nomine cōfectis, itidem aſpros xx penderet. Ab hoc ergo tēpore conſtituta iudicibus ſtipendia ſunt, & Alis in hunc modū placato Gilderunis animo, Talismanos & iudices e præſenti vitæ periculo liberauit.

- 57 Secundum hæc inuaſit Caramaniæ princeps, expeditione ſuſcepta, regionem Hemidam, eamq; occupauit. Qua de re Gilderun Chan factus certior, quanta potuit celeritate trāſmiſſo freto, Pruſam acceſſit: & peragrata Tekienſi prouincia, venit in Caramaniam, ibique ciuitatem Coniam obſidione cinxit. Caramanię dominus hoſti aduenienti ceſſit, & in loca montuoſa ſe recepit. Erat tum id anni tēpus, quo incolæ ſegetes ſuas in areis agrorum habebant, vt ea triturerent: ac per iplis accidebat incommode, quod frumenti acervos, qui tunc & tritrandi, & ventilandi erāt, relinquere ſub dio cogerentur, atque intra vrbs mœnia ſeſe concludere. Quum hoc Gilderun Chan animaduerneret, ſuis interdixit, ne quid frumenti ſumerent, niſi perſoluto pretio. Milites illo Sultani edicto promulgato, propius ad mœnia progreſſi, rogare obſeſſos, frumentum ſibi venderent. Opidani reſpondere, nec pabulum ab ſe, nec frumentum vēdi poſſe: qui ciuitatis intra muros clauſi, obſiderentur. Si Gilderuni Chani placeret, conceſſo cōmeatu libero, poteſtatem exeundi facere: perlubenter omnia ſe vendituros, quæ ipſi poſcerent. His Gilderuni continuo renuntiatis, idoneo ciuib; exituris comœatu, publicaq; fide cauuit. Itaque illis extra urbem prodeūtib; accedere milites Turcici, quibus annona opus eſſet, ac neceſſaria comparare, ſine cuiuſquam
vel

vel damno, vel iniuria, soluto confestim pretio. Qua ciues, & regionis incolæ, disciplina militari perspecta: non se modo, cum vrbe obsessa, Gilderunis potestati permiserunt: verum eius etiã castri, quod Album vocant, ciuitatumq; Nigdes & Caifariz, dediti-
 5 tionem fecerunt. Tum vero Caramaniz princeps, rerũ suarum
 trepidus, & quid ageret, ignarus; tandem capto cum animo suo
 consilio, & quodam ad Baiasitem ablegato, sic cum eo trãsegit: vt
 opidis nonnullis prouinciæ suæ Gilderuni sponte cederet. Is aut
 rebus hisce gestis, Prusam reuersus, ad duos ibi mēses quicuit. In-
 10 de noua expeditione suscepta, Borlen adiit, eaq; mox potitus est.
 Hinc ad amnem Kifam progreditur. Eius regionis princeps, cui
 nomen Isuendiari, ad vrbe Sinopen fuga sese contulit. Baiasites
 legato ad illum misso, pacis componendæ causâ, quædã opida sibi
 retinuit: ditionem reliquam Isuendiari restituit, ac Prusam cum
 15 exercitu rediit. Euenerunt hæc anno DCCXCVII. C. 1396

Secundum hæc rursus Amasiam Prusâ contendit. Inde petita
 Siualte, quæ quidẽ vrbs ei mox a Casi Burchane dedita fuit. Hæc
 pater Emiri Soleimani filio cõcessit. Erat princeps quidã, cui no-
 men Techrin begus. Ei Baiasites Erzingam, cuius erat dominus, 60
 20 nõ ita pridem ereptã, restituit: liberis tamen, tam maribus, quam
 feminis, obsidum loco retentis, & Prusam missis. Post hæc Mela-
 tigen copias duxit. Iis in locis opida, Diorrygem & Guxinen, sui
 cum iuris fecisset: Prusam reuersus, aliquamdiu quieti se dedit.
 Erat hic annus DCCXCVIII. quo tempore Temir Chan expeditio- C. 1397
 25 ne rursus instituta, per regionem Parthorum arma circumtulit.
 Tandem progressus vltius, & Chalepum Damascumque du-
 cto exercitu, Chalepum vniuersa cum regione finitima occupa-
 uit: Damascum fœde direptam populatus est, anno DCCC. C. 1399

Indicatum fuit a nobis antehac, Gilderunem Chanem versus:
 30 omnes imperij sui fines grassatũ, ditiones alienas inuasisse: quum-
 que ne suæ quidem religioni deditis parceret, Melatigen, Dior-
 rygem, Guxinenque Turcomanis eripuisse: prorsus deniq; suis 61
 eos ditionibus per summam iniuriã expulsos, profligasse.

Quamquam ne hoc quidem dissimulandũ, Turcomanos eas

regiones, cum opidis non magno labore suo parasse: nec, uti bonæ fidei possessores, ius suum longissimi temporis præscriptione tutari potuisse. Nihilominus hoc, quo dictum, modo suis eiectionibus, ad Alcairensis Sultani patrocinium se contulere, sub eius imperio sede sibi constituta. Potuit is tantum efficere, dum Gilderun Chan coniectis in Temirem Chanem oculis, sollicitè progressus ipsius obseruaret; ut opera sua Turcomanos exsules in integrum restitueret. Illi tamen facile, certis adducti rerum argumentis, perspiciebant: Baiafitem non multo post haud dubie res nouas moliturum. Itaque cum principibus ceteris, qui partim a Gilderune bello petiti, partim suis spoliati fortunis erant; cum Têchrine videlicet, cum Germiano, cum Duzinone Aidinensi bego, cum Mentefio denique, fœdus atque societatem inierunt. Omnes enim hi, quorum enumerata nomina, non minorum quasi gentium domini dumtaxat in iis terris, verum etiam principes erant. Ab his ergo communi nomine missa fuit ad Temirem legatio, quæ quum ad ipsum peruenisset, deploratis illorum principum ærumnis atque miseriis, tantum apud eum oratione sua perfecit: ut bellum se facturum Gilderuni, quo illatas ipsis vindicaret iniurias, polliceretur. Antetamen, quam bellum hoc Gilderuni Temir inferret, exsulum causa suos ad eum misit internuntios, omnem (quod aiunt) lapidem moturos, ut inter utramque partem transigerent, idque dumtaxat vnum impetrarent, quo fas restitutis exsulibus esset, tranquille ditionibus suis absque iniuria Gilderunis, utendi, fruendi. Verum hac legatione incassum missa, quum Temir a Gilderune despici se, contemnique videret: præpotentem coëgit exercitum, quo ad urbem, quæ Siuaste dicitur, adducto; magna illâ celeritate per vim expugnauit & euertit, ipsa etiam arce diruta. Secundum hæc ingentes illas copias Damascum duxit. Interim vero Sultanus Alcairi, militibus suis Alcairo, Damasco, Chalepo euocatis, haud procul Chalepo Temiri Chani occurrit. Pugnatum inter utrosque strenue, sed victus Alcairi Sultanus in Ægyptum profugit. Illo sibi fuga consulente, Chalepum & Chemesam vi Temir expugnat. Quum Chemesæ complura pereleganter exstructa mortuorum monimenta cerne-

cerneret, quinam in eis sepulti cōderentur, interrogauit. Respon-
 sum ab incolis, esse illa sepulchra famulorū sociorumq; vatis Ma-
 humetis: videlicet Chalidis, qui Velidis fuerit filius, & Kiabelech-
 baris, & Omeris, & Mueigæ, qui Mahumetis fuerit cursor. Hoc
 5 intellecto, corpora quidē incolarum esse libera iussit: sed faculta-
 res eis omnes ademit. Chemesa discedens, & Bealbecū profectus,
 id opidum prius direptum vastari passus est. Bealbeco Damascū
 rediit, arcem vrbs eius occupaturus: verum oppugnatione prima
 nihil effecit. Igitur eam denuo vehementiori militum adgressus
 10 impetu, vi cepit. Damasco in potestatem redacta, reuersus est in
 Parthiam, & ad vrbe[m] Carabagum castris locum delegit, eoque 63
 cum suis in hiberna se contulit. Posteaquā veris tempus adpetiif-
 set, Amasiam sic duxit exercitum, vt Erzingā prius accederet, in-
 de versus Engurim pergeret. Ab altera parte ne Gilderun quidem
 15 Chan otiosus erat, sed bello gerendo intentus, maximas coge-
 bat copias. In primis vero Tatarorum ex regione Destensi multitu-
 dinem prope infinitam sibi adiunxit: quos per Moldauiam pro-
 fectos, & in Romaniam effusos, inde secum in Natoliam abduxit.
 Ad summam, talem ac tantum e Romania, Anatoliaque collegit
 20 exercitum: vt aduersariis ille copiis facile comparari posset. Cum
 his ergo profectionem versus Engurim instituit, sumtis secum in
 eius expeditionis societatem filiis suis. Vbi iam cum exercitibus
 imperator alter ab altero non procul aberat, forte Temir Chan
 die quodam Iouis, prima luce, processit ad spatium mediū inter
 25 amborum exercitus, atq; ibi castris locum delegit, eaque fossa cir-
 cumducta muniuit. Eodem & Gilderun Chan quum sese sub ve-
 speram contulisset, castra pro suis itidem copiis metatus est. Tam-
 dem die quodā Veneris, summo mane, instructis ab vtraq; parte
 aciebus, e fossato quisq; suo contra se inuicem progrediuntur. Et
 30 Gilderun ita suos ordinarat, vt aduersario se nō inferiorem futurū
 existimaret. Rebus vniuersis recte dispositis, quum signa hinc in-
 de sublata volitarent, tubæ clangerent, tympana castrensia pulsa-
 rentur, & iam iamq; concursuræ viderentur acies: tum vero De-
 stenses Tataři, violata fide militari, mox ad Temirem transierūt:

itidemque milites e regionibus Germiani & Mentefij, quod ipso-
 rum principes a Temiris Chanis partibus starēt, ad eōdem se re-
 ceperunt. Quo factum, vt potissima pars, & ipsum adeo robur ex-
 ercitus, cui maxime fidebat, ab eo deficeret, ac perfidiæ macula se
 contaminaret. Quinetiam suis a militibus Turcicis, qui animis in
 64 eum nonnihil offensis erant, desertus fuit. Vnus tantūmodo Bul-
 ci filius suis cum copiis constanter aduersus hostē substitit, & ani-
 mose pugnavit. quo Temir conspecto: Proh quā feroces & tru-
 culenti sunt isti Deruisij, dixit: quanto cum ardore dimicant. Ad
 quæ de senatoribus quispiam: Non hi Deruisij sunt, ait, sed Chri- 10
 stiani. Tamdē & Bulci filius animaduertit, incassum se tam acri-
 ter præliando laborare. Nam & ipsi Turci iam in vniuersum fugæ
 se dederant. Itaque collectis suis, nonnihil ad alterum latus ex
 acie deflexit. Idem cum suis & Gilderunis filius Mustaphas Ze-
 lebis fecit, qui etiam hoc prælio periit. Hæc quum ipsi Bassæ vi- 15
 dissent, abducto secum Emire Soleimane, fugam arripuerunt.
 Sultanus Muchemetes cum suis Amasiam reperiit. Solus adhuc
 cum prætoriano comitatu Gilderun Chan immotus stabat. Sed
 tandem in hostis potestatem venit, & ad Temirem perductus
 fuit. Ei Temir Chan pedes obuiam processit, exceptumque ma- 20
 gna cum honoris delatione, suum in tentoriū deduxit. Ibi quum
 ex equo, Temirianorum adiutus opera, descendisset: humi, pro
 more gentis, in eodē ambo tapete cōsederunt. Prior Temir Chan
 de suis rebus cum Gilderune colloqui cepit. Inde quum cibū vnā
 sumerēt, rursus Temir colloquiū exorsus: O Chan, ait, infinitas 25
 præpotenti Deo gratias & hymnos debemus vterque: tum quod
 mihi misere claudicanti, ab ipsis Indiæ finibus, ad portas vsq; Siua-
 stæ vrbis, imperiū largitus sit: tum quod ex altera parte tibi a Siua-
 stæ mœnibus, ad ipsos vsq; limites Vngariæ, dominatum conces-
 serit. Si Deo luberet vniuersum orbem terrarum pariri, quid 30
 maius claudo dare posset? Iccirco non abs re magnis ipsi gra-
 tiis agendis obnoxij sumus. Tu vero parum fortasse Deo gratus
 fuisti, ac propterea talis ac tanta tibi calamitas accidit. Quæ quū
 dixisset, denuo Baiafitem interrogans: Mi Chan, ait, si tua si-
 tum

tum esset in potestate, mecum ut ageres pro libitu tuo: quid obsecro de me faceres? age, veritatem dicito. Tum Gilderun Chan, quem ferocis & iracundi animi hominem fuisse accepimus, non sine bile respondisse fertur: Equidem te, si fortuna propitia meam
5 in potestatem venisses, ferrea conclusum cauea mecum hinc inde circumduxissem. Quo Temir audito, mox e ferro caueam parari iussit: & in eam, carceris loco, Baiafitē inclusit. Secundum hęc, permissa militi licentia per vniuersam regionē hinc inde se diffundēdi, atque omnia rapinis vastandi: Temir ipse Prusam abiit, ibique
10 thesauros Baiafitis inuentos sibi vindicauit. Et quādo iam imminabat hiems, simul & hibernauit in Anatolia, & proceres eos qui ad ipsius patrocinium confugerāt, tum fortunis suis restituit, tum muneribus amplissimis adfecit. Atque hoc modo singuli suas additiones reuersi sunt. Osmanis vero prouinciā, cui nomen
15 Osmania, Tataris Temir adtribuit. Quod quum Baiafites inaudisset, magnum animo dolorem cepit. Erat in more Temiri, ut castra loco moturus, nonnumquam ad Gilderunem accederet, eoque perhumaniter salutato, rectene valeret, an secus, quæreretur. Quodam ergo die Gilderun, hac usus occasione, Temirem
20 adloquens: Equidem fateor, ait, o Chan, sic in fatis fuisse. Tibi diuinitus destinata fuit victoria. Sed est, quod ab te petam: modo & audire me, & adnuere petitioni volueris. Ad quē Temir: Quidquid, ait, a me petieris, o Chan, nequaquam tibi denegabitur. Tū Baiafites: Hoc vnum, inquit, ab te peto, ne familiam meam abo-
25 leas, & Tataros uti tecum abducas. Mihi quod accidit, etiam tibi potest accidere. Non bonum est, ita sauiere velle, ut prorsus aboleas. His auditis, facturum se Temir recepit, quod Baiafites postulasset. A deoque coactis in vnum Tataris, secum eos abduxit. Sperauerat illē quidem futurum, ut quispiam filiorum Gilderunis ipsum conueniret: sed quia sibi metuebant, accessit nemo. Secun-
30 dum hęc die quodam accidit, ut Temir compellato Gilderune, diceret: Equidem te mecum, o Chan, in regnum meum abducā, 65. ad urbem Semercandam: atque inde te remittam in regnū tuū. Ea Temiris oratio Gilderunis animum tam graui mæroris vul-

- nere percussit, vt ipse sibi mortem conscisceret. Temir vero, quā ad iter se compararet, Caramaniæ bego complures arces & opida donauit: & Isuendiari Castamonam, Congerim, & Calazugen concessit. Atque his rebus gestis, in regnum suum reuersus est. Acciderunt autem hæc omnia, quæ a nobis exposita sunt hæc C. 1403 ætenus, ab anno DCCC vsq; ad annum * DCCCIII. Temir Chan apud Parthos annis XL rerum potitus fuit: Gilderun vero, cuius mortem indicauimus, annis dumtaxat XIII regnauit.
67. Filios Gilderun Chan sex habit: quorū vnus, Mustaphas Zelebis, amissus fuit in Temiriano prælio: quinque reliqui mansere superstites, Emir Soleimanes, Isa Zelebis, Musa Zelebis, Sultanus Muchemetes, & Casan Zelebis, qui tempore prælij adhuc erat ætate tenera. 10
- Exstincto Baiasite, conuenerunt in vnum Alis bassâ, Eines begus, & Hazan aga: decretoque vnanimi ex Anatolia in Romaniam reuerti statuerunt. 15
- Sultanus Muchemetes Amasiam profectus, quieti se dedit, parum de rebus aliorum sollicitus. Isa vero, & Musa, varie se mutuo 68. persequuti sunt in regione Carasina: donec Musa tandem Isam eopræhensum occidit. Quo facinore patrato, Prusam profectus, in otio viuens, a rebus gerendis abstinuit. Non multo post, arma 20 contra Musam quiescentem sumsit Emir Soleimanes. Hoc ille cognito, mox in Caramaniam arrepta fuga se recepit. Emir Soleimanes, vt res suas constabiliret, sororem suam, cum fratre natu minimo, Casane Zelebi, Constantinopolim misit, eosque Constantino dedit obsides: ne quod scilicet discidium inter eos exoriretur, sed pacem potius inter se mutuo colerent. 25
69. Hinc in Romaniam transuectus Emir Soleimanes, Hadriano- poli carimonia Turcis familiari factus est imperator, anno C. 1404. DCCCv. 30
- Eius rei nūtio accepto, legatum Sultanus Muchemetes Amasia misit ad Emirem Soleimanem, fratrem natu maximum, qui ei tum munera ferret, tum suis verbis hæc renuntiaret: Quando sic Deo visum fuit, domine ac frater natu maxime, vt parentem vtriusq;

vtriusque nostrum rebus humanis eximeret: magnopere mihi gratulor, te nobis saluum & incolumem relictum. Cui quum Emir Soleimanes vicissim venustæ formæ pueros, puellas, vestesq; sericas, & alias res varias ac elegantes misisset: sancito fœdere tuo, pacem inter se coluerunt. Post hæc ablegatis in Caramaniâ suis hominib⁹, eius puinciæ domino significari iussit Emir Soleimanes: daret operam, sic vti custodiretur Musa frater, ne qua posset elabi. Adeoque Caramanum obtestari se, diligenter id curaret: modo ei grata Soleimanis esset amicitia. Siquidem hoc ab i-
 10 pso impetrasset, vicissim ei se omnia caritatis & benevolentia officia exhibiturum.

Musa quum subolfecisset, Caramaniæ principem cum Emire Soleimane mutuam in gratiam rediisse: fuga sibi consulens, ad Isuendiarem propere concessit. Eius rei fama ad Emirem Solei-
 15 manem delata, mox arma in Isuendiarem expediuit: cuius ditio- nem ingressus, propter Gerlen ad ripam fluminis castra locauit, & 70. militem istic in hibernis habuit. Erat in iis locis nigra populus ingens, sub qua genio cottidie indulgebat, & helluabatur. Tandem composito cum Isuendiare negotio, relictaq; ipsius regione, pro-
 20 fectus est Isnicam: vbi totos dies in conuiujs & comotationibus exigebat. Nihilo minus secreto Musam secum habuit Isuendiar, eumque nauigio impositum, per pontum Euxinum in Valachiâ 71. deportari curauit. Erat id temporis Vaiuoda Valachiæ quidam, cui nomē Murzes. Hic & hospitio excepit eum, & viam aperuit,
 25 & auxilio fuit, vt Romaniam ingrederetur. Quum Hadrianopolim peruenisset, mox ab exercitibus, eò confluentibus, imperator salutus fuit. Emir vero Soleimanes, licet occupatam a fratre Ro-
 maniam intellexisset vniuersam; nihilo tamen minus perpetuo luxu & helluationibus suis occupabatur. Et quoties e mero iam
 30 ebrius incaluerat, sæpenumero voces has ingeminabat: Musa, Musa, quid tibi meis in regionibus est negotij? Neque magno tēporis interiecto spatio, securus ipse, ac metus omnis experts, a Musa fratre fuit obrutus. Ibi quum a ducibus & ministris rerū suarum, ad Musam transeuntibus, eiusque militiæ se deuouentibus,

defereretur: fugam arripuit, in qua vicum ad quemdam perueniens, ab eius incolis fuit interemtus. Eum vicum Musa, cum incolis vniuersis, cuius cuius tamdē vel sexus, vel ætatis essent, igne subiecto concremari iussit, hac adiecta voce: Cur fratrem meum vobis necare libuit? Secundum hæc reuersus Hadrianopolim, 5

C. 1411. plene rerum potitus fuit, anno DCCCXIII. Emir autem Soleimanes imperauit annis VI I. Ab hoc inchoata fuit Hadrianopoli structura templi longe amplissimi, cuius ipso superstite fundamenta iam ad eam altitudinem perducta fuerant; vt eius loci, quo templum condebatur, superficiem æquarent. 10

Quum autem Sultanus Muchemetes, cuius Amasiæ sedes erat, de hisce rebus omnibus, vt erant gestæ, certior factus fuisset; nimirū Musam, Soleimane de medio sublato, Romanix siue Græciæ imperio potitum: bello Musam persequendum statuit, & expeditione suscepta, Prusam duxit: omnesque Anatolię prouincias, 15 Emiri Soleimani fratri non multo ante subditas, in potestatē redegit. Itidem in Romania nec ipse Musa rerum suarum cura deposita, quid agendum sibi foret, circumspiciebat. Ante omnia Scachum Melicum, cui dumtaxat vnus erat oculus, Vezirem creauit: Samobunæ filium, Cadilescherum esse voluit: ducem stipendia- 20 riorum signiferis præfecit: prouincias denique suos inter familiares, ac militares viros, distribuit. Reliquerat Emir Soleimanes liberos superstites, filium atque filiam: qui Constantinopolim profugerunt. Durantibus hisce discidiis intestinis, etiam vrbs Vidina, ad Danubium sita, defecit: sed Musa, ducto aduersus eam milite, 25 rursus imperium accipere coëgit. Idē Musa relicta Vidina, Buruadam & Materam copias duxit, eaq; opida sibi subiecit. Magnā in omnibus prouinciis tyrannidem exercuit. Occupauit & opidū Chiupurim, quod Lazari ditionis erat. Suos etiam excurrere nōnumquam iussit, ad ipsa vsque moenia Constantinopolis: ira quidem, vt ipso imperante, Constantinopolitani portas vrbis aperire vix auderent. Accidit autem aliquando, vt ad Silyuriam accederet: quam dum oppugnaret, egregie se tuebātur opidani, & in hostem animose pugnabant. Dum vtrūque manus conferuntur, Scachus

Scachus Melicus, Musæ Vezirazemes, hero deserto, Cōstantinopolim se recepit. His perspectis insidiis & astu Melici, vehementer animo Musa perturbari: conuersoque itinere, Hadrianopolim reuerti: & quis huiusce transfugij futurus esset exitus, secum ipse
 5 dispicere. Vicissim ex aduersa parte, Sultanus Muchemetes omnino cum Musa prælio congredi statuebat. Erat huic Vezirazemes, Baiafites bassa, quo cum sollicite cōsultabat, quonam modo nauigiis in Romaniam transmitti fretum posset. Forte fortunatum Scachus quoque Melicus ad Sultanum Muchemetem Constantinopoli venerat. Itaque Baiafites bassa Muchemeti auctor erat, vt is etiam arcessitus, deliberationi adhiberetur; quid ipsi faciūdum pareret, explicaturus. Ille vocatus in consilium, accessit: & intellecto, cupere Muchemetem in Romaniam exercitum transportare, modo, de ipsius consilio viam rationemque commode
 15 transiendi cognosceret: respondit, omnino Constantinopolim mittendos legatos, & cum Teggiure pacis ineunda fœdera, quo fieri permissu ipsius & adiumento transiectio posset. Nō enim fretum vllō alio transmitti loco posse, quum Gallipolis in potestate Musæ sit. Erat id temporis insigni vir quidam auctoritate præditus, nomine Faselulla, qui Cadij siue iudicis officio Geiuisæ funge-
 20 batur. Is & notus erat, & familiaris admodum Teggiuri Constantinopolitano. Hunc igitur ablegarunt, vti cum Teggiure de pace ageret: qua inter vtramque partem sancita, profectus Prusa Sultanus Muchemetes, ad litus maris e regione Constantinopolis accessit. Illi Constantinopolitanus Teggiur naues suas obuiam misit, & ipsum in Romaniam cum exercitu transuehi curauit. Eius Musæ rei factus certior: Hadrianopoli relicta, regionem Lazari petiit. Interea venit Inzuam Sultanus Muchemetes, atque ibi castris locum delegit. Mox Alis begus, Eurenosis begi filius, suis cum co-
 30 piis ad Sultanum Muchemetem defecit: post quem & Michaël, Iochzi begi filius, cum milite suo ad eundem accessit. Et erat is Musæ beglerbegus. Horum confirmatus subsidijs Sultanus Muchemetes, vltius processit, & Hadrianopolim venit. Quorquor autem Turcici procures per Romaniam hinc inde debebant, vni-

- uerſi Muſa deſerto, ad Sultanum Muchemetem ſe contulerunt.
 75. Nec a Muſæ partibus vlli manſere milites, præter Acanzios. Secundum hæc digreſſus Hadrianopoli Sultanus Muchemetes, Muſam a tergo perſequi nõ deſiit, & cum eo propter opidum Samocouam prælium iniit. Quum autem animaduerneret Muſa, non ſatis ſibi virium eſſe ad reſiſtendum: fugæ ſe dedit, & fugienti equus in profundum cœnum prolapſus fuit. Erat ei famulus quidam, veſtium ſartor, & ſeruilis homo condicionis, cui nomen Sarudzes. Hic equo domini, ſic humi proſtrato, tendines incidit, captumque dominum ſuum Muſam ad Sultanum Muchemetem adduxit. Sub initium noctis in tentorio quodam Muſa ſtrangulatus, ſtatim eadem nocte Pruſam auehi iuſſus eſt, vt iſtic
 76. in aui monumento conderetur. Imperauit annis III & dimidio. Muchemetem begum, Michalis filium, qui Acanziorum dux erat in exercitu Muſæ, captiuum Sultanus Muchemetes ad urbem Tocatam deportari, & ibidem cuſtodiri præcepit. Samobunæ vero filium, qui officio Cadileſcheri fungebatur, cum vxoribus & liberis Iſnicam iuſſit abduci, vbi mille aſprorum annonam ei ſingulos in meſes adſignauit. Peditum Muſæ dux in Valachiam auſugit. Hoc modo Turcorum imperator factus eſt Sultanus Muchemetes, vniuerſa ſubacta Romania anno DCCCXVI.

C. 1414. Inito regno, legatos ad omnes ſibi vicinos principes miſit, ac pacis & amicitie fœdera cum eis pepigit. Interea vero, dum adhuc Muſa Muchemetesq; bello ſemet inuicem in Romania perſequebantur: Caramaniæ princeps Pruſam exercitum adduxit. Eius expeditionis rumore ad ſe perlato, Ibafes baſſa, qui tum Pruſæ cum baſſæ imperio præerat, arceſſitus ad ſe Pruſæis ciuibus, vt cum eis de imminenti bello deliberaret: Caramaniæ princeps, ait, arma cepit, vt nos opprimat. Vos operam date, vt ad excipiendâ illius vim, inſtructi ſitis, & cum facultatibus veſtris in arcem vos recipite. Mox qui locupletiores erant, in arcem ſuis cum rebus migrant. Poſteaquam ad urbem Caramaniæ begus acceſſiſſet, Ibafes arci ſemet includit. quo Caramanus animaduerſo, ciuitatem igne ſubiecto concremauit. Inde verſus arcem cuniculos agere cepit.

cēpit. Ibases ex aduerso cuniculis suis ad hostium cuniculos per-
 dūctis, & aqua in eos deriuata, Caramani fossiores aquis obrutos
 extinxit. Interim vero dum ad Prusam res vtrunque geritur acri-
 ter, & citra intermissionem: inopinato Musæ cadauer eò depor-
 5 tatum, prope thermas monumento paterno infertur. Id vbi Ca-
 ramanus fieri vidit, confestim motis castris, suam in prouinciam
 exercitum abduxit.

Secundum hæc profectus e Romania Sultanus Muchemetes,
 transmissio freto, Prusam adiit, ibique maioribus coactis copiis, &
 10 adiunctis sibi duobus in belli societatem principibus, Isuendiare
 videlicet, ac Germiani domino; cum eis aduersus Caramanum
 expeditionem suscepit. Ingressus autem Caramani ditionem,
 mox opidum Varfacum subegit, incolis absq; mora deditionem 77
 facientibus. Inde Coniam cum exercitu contendit, vbi quū prin-
 15 ceptus vrbisei suis cum copiis occurreret: prælium inter se com-
 miserūt, quo Sultanus Muchemetes superior fuit, & Caramanus
 cum supremo copiarum suarum duce, Zebuco Mustapha, in ho-
 stium potestatem venit. Multis vltro citroque colloquiis habitis,
 tandem compositum fuit discidium, & mutua reconciliata gra-
 20 tia: sed ita tamen, vt Caramanus Sultano Muchemeti tribus opi-
 dis, & vni castro cederet. quorum locorum deditione facta, vicif-
 sim Muchemetes Caramanum muneribus cohonestauit, & li-
 bertati restitutum suam in prouinciam remisit. Muchemetes i-
 pse Prusam reuersus, non diu istic hæsit: sed iter ceptum profe-
 25 quens, trans fretum Hadrianopolim properauit, vt bello Vala-
 chos inuaderet. In id bellum & a Garamano, & ab Isuendiare
 bego copias auxiliares impetrauit: quibus ad suas adiūctis, in ho-
 stem progressus, ad Danubium castra locauit: vbi dum castel-
 lum exstrueret, magnam suorum manum in Valachiam trans flu-
 30 men immisit, vt prædis actis eam depopularentur. Milites e Va-
 lachia salui, nullo accepto detrimento, trans Danubium, maxi-
 mis aucti spoliis, rediere. Quod quum regionis Vaiuoda cerne-
 ret, aliud quod ageret, nihil habuit; quam vt pace cum Sultano
 cōposita, quotannis se tributum missurum polliceretur, eoq; no-

- mine filium daret obsidem. Quibus rebus gestis, Prusam Muche-
 78. metes reperiit, & inde copias ad opidum, quod Samsonis dicitur,
 traduxit: quo quidem occupato, complures in iis locis Tataros, a
 Temire Chane relictos, inuenit. Hos, edicto publicato, in Roma-
 niam migrare iussit: & ditiuncula quadam, haud procul a castro
 79. Cunuza, donauit, ut ibi domicilia sibi constituerent. Erat enim is
 locus incultus & desertus. Atque illa quidem vicina & regio in
 hunc modum Tataros accepit incolas, qui eam in hodiernum us-
 que diem possident. Interea dum his rebus intentus erat Muche-
 metes, in Anatolia seditio quædam coorta fuit, auctore Burgluze
 Mustapha, qui Scheichis Bedredinis quondam œconomus fue-
 rat. Et Scheiches ille Bedredines, ut supra diximus, apud Mu-
 sam Cadilescheri munus gesserat, Isnicæ deinceps exulare ius-
 sus. Hic ergo Mustaphas in agrum Aidinensem profectus, ma-
 gnam ibi seditionem excitauit: persuasis incolis, ut ipsius pote-
 15 stati se permitterent, & imperium lubentes acciperent: nomen
 interim prophetæ mentitus, ut eo facilius res novas moliretur.
 Vbi de hoc motu Isnicæ Scheiches Bedredines accepisset, œco-
 nomi videlicet sui res tantum incrementi sumere: mox Isnica re-
 20 licta fugam arripuit, & Isuendtare adiit. Apud hunc quum ali-
 quamdiu substitisset, nauim conscendit, & itinere maritimo Va-
 lachiam petiit. Sultanus autem Muchemetes intellecto, habere
 iam Burgluzam Mustapham selectorum militum ad tria millia:
 copias suas in eum, duce Sultano Murate filio, misit. Is ubi, Baia-
 site bassa expeditionis socio, cum exercitu ad defectionis aucto-
 25 rem peruenisset: accidit, ut impetu repentino se inuicem inuade-
 rent, & manus tam animose confererent, ut illo proelio ingens ho-
 minum multitudo caderet. Tamdē Burgluzes Mustaphas, in fru-
 sta concisus, periit. Hac de illo, & compliciibus, obrenta victoria:
 rediit ad pristinum imperium omnis ea ditio, distributa deinceps
 30 80. inter Sultani Muchemetis militiæ præfectos. His rebus gestis, Ba-
 iasites bassa cum Sultano Murate Manissam duxit exercitum:
 quo ipso etiam in loco quidam erat homo seditiosus, Torla-
 ces Huggiemal, stipatus bis mille viris, qui eum sectabantur.

Hos

Hos quum Baiasites adsequutus fuisset, terga dare coëgit, & ipsum Torlaceum, cum aliis aliquot coniuratis captum, ibidem suspendio necari iussit. Interim profectus Serras Sultanus Muchemetes, eam ciuitatem occupauit: & cum animo suo constituit, Salonicam quoque militum corona circumdare. Durante vero Serræis vrbs obsidione, Scheiches ille Bedredines, quem in Valachiam profugisse diximus, Romaniam ingressus, aliquot sophilarios ante se misit in agrum Zagorensem, vulgo persuasuros, imperium Scheichi Bedredini diuinitus esse destinatum. sal- 81
 10 tim paucos intra dies aduentum eius præstolarentur. Quum er-
 Scheiches Bedredines iam propius ad eos accederet, magnus seditionum numerus ad ipsum confluxit, & illorum quoque non pauci, quos imperante Musa beneficiis obnoxios in magistratu sibi reddiderat, dum apud illum Cadilescheri officio fungeretur:
 15 ita quidem, vt hominum copiis non contemnendis cinctus esset. Verum iidem animaduerso, minime felicem futurum, motus illius exitum: Bedredine deserto, etiam arma, quæ sumserant, deposuerunt. Harum turbarum accepto nuntio, insignem exercitum in agrum Zagorensem Sultanus Muchemetes expediuit:
 20 qui Scheichem Bedredinem ibi deprehensum ceperunt, & captum Serras ad Sultanum Muchemetem adduxerunt. Erat apud Sultanum magnæ quidam doctrinæ vir, nomine Meulana Cheider, oriundus e Parthia, vnde se ad Muchemetem contulerat, qui eum pro viro sancto colebat, & a latere suo numquam discedere
 25 patiebatur. Is hanc sententiam tulit, vt capitis quidem supplicium Scheiches Bedredines lueret: sed minime tamen fisco facultates ipsius adplicarentur. Sultanus ergo Muchemetes, hac in eum lata sententia, poena suspendij apud Serras hominem adfecit. Postea vero, quam exspirasset; cadauer eius de patibulo detractum, & terræ mādatum fuit. Inde Sultanus Muchemetes Prusam reuersus,
 30 ad aliquod ibi tempus substitit. Hadrianopoli templum, quod frater eius Emir Soleimanes exstruere ceperat, absolui curauit. Aliud etiam Prusæ fanum, cum schola & xenone, condidit. Atque hisce gestis rebus, viuendi finem fecit. Eius loco Sultanus

- C. 1422 Murates filius imperator factus est, anno DCCCXXIII. qui Prusæ cadauer patris monumento, pro more, intulit.
82. Secundum hæc sequuta fuit vniuersorū in Anatolia defectio, nimirū Ismyræ principis, & Mēthesij: & ad summam, omnium ab omni parte procerum. In Romania namq; pro Sultano se quidā gerebat, cui nomen Dusmes Mustaphas. Is filium se Gilderunis
83. Chanis profitebatur, & plerumq; solebat in opido Vardario degere. Transierunt in partes ipsius etiam proceres quidā eius familiæ, quos Eurenoses begos vocāt. Horum subsidii adiutus, Serras obsedit: quæ quidē vrbs, vna cum arce, mox deditionē fecit. Hinc progressus vltcrius, Hadrianopolim ire perrexit: quo quū accessisset, incolæ portis reclusis, eius se fidei potestatiq; permiserūt. Ad summā, tota Romania in partes eius concessit. Alio tamen Porta loco non erat, quam Vardarij. Posteaquā Sultanus Murates, qui hoc tēpore Prusæ degebat in otio, de hisce motibus certior factus fuisset: Baia sitem bassam copiis instructū misit, qui hūc regno depelleret. Quum primum is Hadrianopolim in Romaniam venisset, ab hero suo defecit, ac Dusmi Mustaphæ se dedit: a quo vicissim
85. Veziris dignitate fuit ornatus. Eidē & Ismyræ princeps, Chuseines begus, semet adiunxit. Magnum autē peditum numerū, quos Azapos vocāt, collegit Dusmes hic Mustaphas, & insignia cōcessit illis priuilegia, qui sponte militiā ipsius sectabantur. Quum igitur ingentem iam coëgisset exercitum, eo cōsilio discessit Hadrianopoli, vt Prusam contenderet. a qua vrbe quum iam itinere vnius diei abesset, Vezirem suum, Baia sitem bassam, supplicio capitis adfecit. Interim Murates quoque de bello gerendo cum suis deliberabat. Suadebant vero, qui huic a cōsiliis erant, vt Mechemetem begum, Michalis filium, e carcere Tocatensi reuocaret, ac libertati restitueret. Hunc igitur arcessitum e custodia, secum in expeditionem hanc Sultanus Murates sumsit, ac Prusam relictā, ad amnem Vlubatam processit, & iuxta pontem castra metatus est. Eodem quum & Dusmes Mustaphas venisset, ex altera parte pontis locum castris delegit. Hoc modo collocatis ex aduerso copiis vtriusque principis, Mechemetes begus, Michalis filius

lis filius', militibus a Dusme Mustapha stantibus cognoscendum
 se præbere, ac peramanter eos compellare. Quo factò, quum
 proceres atque milites, qui se cum Dusme Mustapha hac expe-
 ditione coniunxerant, Michalis filium adgnouissent: noctu flu-
 5 uium Vlubatam transgressi, ad Sultanum Muratem se contule-
 runt, eique se dediderunt. Id ubi Dusmes Mustaphas fieri vidit, ad
 amnem Bugam profugit: magnaue pecuniæ vi Bugæ opidi Ca- 88.
 dio donata, eius ope saluus euasit: & propter Gallipolim trans fre-
 tum in Romaniam reuersus, ibidem ad aliquod tempus quieuit,
 10 nauibus in terram subuectis. Eum sine mora sequutus a tergo
 Sultanus Murates, copias suas mercatorum nauigiis impositas in 89.
 aduersum litus vehi curauit, & castris in Ezea planicie locum ce-
 pit. Tum vero Dusmes Mustaphas motis castris, versus Bolaiрем
 fuga se recepit: vnde quum Hadrianopolim pergeret, a suis de-
 15 sertus fuit. Nec multo post captus, & Hadrianopolim ad Sulta-
 num Muratem perductus, illius iussu de pinna quadam ad mu-
 rum vrbis suspensus, laqueo vitam finiit. Mox ibidem Sultanus
 Murates in regium thronum collocatus, & imperator a suis salu-
 ratus est, anno DCCCXXVII. Erat ei frater in Anatolia, cui nomen C. 1425
 20 Mustaphas. Is etiam magnas ibi turbas dedit. sed tandem Mu-
 rates expeditionem aduersus fratrem suscepit, & Isnicæ captum
 necari iussit: vnde Prusam vectus, & iuxta patrem conditus fuit.
 Secundum hæc rediit Sultanus Murates Hadrianopolim, quo
 quum peruenisset, de Vaiuodæ Valachi defectione cognouit.
 25 Quapropter ductis in Valachiam copiis, regionem vniuersam
 fœde diripuit, & amplis potitus spoliis, Hadrianopolim reuersus
 est, anno DCCCXXVII.

Inde rursus in Anatoliam profectus, Ismyræ principem ditio-
 ne sua expulit, & præterea regionibus, Mentesianæ, Aidinensi,
 30 Sarchaniæ, & Chemidenfi, præsidia suorum imposuit, deductis
 eodem coloniis, & agris inter suos distributis. Gesta vero fuerunt
 hæc eodem anno DCCCXXVII.

C. 1425.

Post illa quum ad tēpus aliquod Prusæ substitisset, quieti de-
 ditus: tandem suscepta rursus in Romaniam profectio, Lazari

90 ditionem ingressus est, eaq; Despotam senem prorsus eiecit, an-
C. 1427 no Mahumetano DCCCXXIX.

His exanclatis laboribus ac molestiis, quieti se quidem dedit, sed non diuturnæ: dum Anatoliæ montana peteret, captandæ frigidioris auræ causa. Rursum vero transiecit in Romaniam, & armis Lazaro illatis, vniuersam eius regionem populatus est, an-

C. 1428 no DCCCXXX.

Hinc quidam ex proceribus, cui nomen Hofer begus, in Anatolia ditionē Zietucā Muratis imperio adiecit, anno DCCCXXXI. quum interim Sultanus ipse Hadrianopoli quiete se reficeret. Ibi- 10
91 dem mortuus est Ibrahimes bassā, Chelilis bassæ pater, anno

C. 1430 DCCCXXXII.

Murates autem quietis & otij lōgioris impatiens, bellum se suscep-
tum suis edixit, diuinitus sibi mandatum. itaque maximas
92 copias ad urbem Salonicensem adduxit, eaque poritus est, exercitu 15

C. 1431 spoliis opimis ditato: quod quidem accidit anno DCCCXXXIII.

Capta Salonica, nonnihil a bellicis occupationibus abstinere
93 constituit, & ad montana Zogæ profectus est. quo tempore na-
tus est ei filius, cui nomen Muchemetis imposuit, eodem anno

C. 1431 DCCCXXXIII.

20

Edito in lucem filio, nouos signari iussit aspros: moxque rursus
ad montana se contulit. Id temporis etiam Hadrianopoli tem-
plum, & ibidem in arce veteri palatium elegans ac delizioso ex-

C. 1432 strui iussit, anno Mahumetano DCCCXXXV.

Anno autem sequenti proximo, quum Hadrīanopoli degeret, 25
quodam Mercurij die, sub vesperam, vsque adeo lumen solis de-
fecit: vt tenebræ terram occuparent. Eodem anno cometes et-
iam caudatus adparuit.

94 Tunc & Eurenosis begi filius, Alis begus, in Albaniam copias

95 duxit, irrito plane conatu. Neque multo post Herzegouinam ad- 30

C. 1433 gressus, ibidē quoq; cum exercitu victus fuit, anno DCCCXXXVI.

Hac clade accepta, dum Hadrianopoli Murates Sultanus qui-
esceret, limitanei duces, præsertim Sinan begus, Isacus begus, &
Turchanes begus, eum adeunt, & orant: potestatem sibi faceret,

inuā-

inuadendæ ac depopulandæ Albanix. Quod quum eis concessisset, ipse præaltum prope Prusam mōtem adiit, quem nunc montem Calogerorum vocant: vbi æstatem illam anni DCCCXXXVIII C. 1435. exegit. Inde reuersus Hadrianopolim, adductam iussu suo Bulci 96. filiam matrimonio sibi iunxit.

Hoc anno rursus Eurenosis begi filius, Alis begus, in Albaniam profectus, maximas prædas egit, & amplā spolia reportauit, anno DCCCXXXIX. C. 1436.

Murates aut̃ cum exercitu Caramaniā ingressus est. sed rebus 10 cū Ibrahim bego, regionis principe, trāfactis: pax inter eos constituta fuit. In reditu castrū Buruzen sibi subiecit, anno DCCCXLI. C. 1437.

Inde repetiit Hadrianopolim, atq; ibi templum ædificare cepit: quum quodam Veneris die, summo mane, primum lapidem 98. manibus ipse suis posuisset.

15 Posthæc in Vngariam irrupit, & sex in ea castellis potitus est, anno DCCCXLI. Vnde reuersus, aliquamdiu a bellis abstinuit: & C. 1437. instituta sollemnitate maxima, Sultanum Muchemetem filium circūcidi curauit. Hac festiuitate peracta, Semendriam duxit exercitū, eamq; munitionem in potestātē redegit, anno DCCCXLII. C. 1438.

20 Hinc ad Albam, quam Græcā vocant, accessit: sed quum eam expugnare non posset, abductis copiis, aliud iter arripuit, Nouam adeundo: quam arcem, cum omni agro finitimo, suæ ditionis fecit. Vt̃erius etiam progressi, Romanix beglerbegus eunuchus, cui nomen Scachus Abedines bassa, & Edzes begus, & Isacus be- 102.

25 gus omnem illam prouinciā rapinis exhaustā Muratis imperio subdiderunt, anno DCCCXLIII. C. 1439

Sultanus aut̃ Murates, relictis hisce locis, Hadrianopolim reuersus est: vbi quum aliquantisper subsisteret, Mesiti bego id negotij dedit, vt̃ per Valachiam in Vngariam penetraret, omnemq; 30 regionem illam direptam vastaret. Sed Mesiti Vngariam ingreffo, non ex animi sententia successit expeditio. Quippe cū vniuersis copiis suis cæsus & interemtus fuit, anno DCCCXLV. C. 1440.

Eius cladis accepto nuntio, Sophiam Murates Sultanus se cōtulit: ibique castrametatus, beglerbegum Romanix, Scachum 104.

105. Abedinem bassam, cum vniuersis Romanix copijs, & Acanziis, & Genizaris, expediuit: vt peragrata Valachia, Vngariam popularentur. Eos in Vngarorum fines delatos impressione subita lancus inuasit, cæcidit, interemit: ipso etiam beglerbego necato, & eamdem cum Mesite belli fortunam experto. Contigerunt hæc 5
- C. 1441. anno DCCCXLVI.

Caramania: begus de hisce Turcorum cladibus certior factus, Anatoliam cum copijs ingressus, Belulen opidum tentauit. Id vbi significatum Sultano Murati fuisset, expeditione magna celeritate suscepta, Ibrahimi Caramano bellum intulit: quo in mōtuo- 10
sa loca, præque saxis inuia, dilapso: transactum deniq; negotium fuit, & Sultanus Murates Hadrianopolim rediit.

- Accepit autem id temporis nuntium de morte filij sui, Sultani Aladinis, qui Amasix rebus humanis excefferat. Dum propter il-
106. lius obitum adhuc in luctu esset, rex Vngarorum, cum Ianco, & 15
107. Lazari filio, sese mouit, & cum exercitu ad clifuras Illadinas accessit. Aduersus hos profectus Romanix beglerbegus Casanes bassa, cum Turchane bego, & vniuersis Romanix copijs, & cū Acanziis, prælio cū eis congressus est. Sed quum Turchanes begus, amisso vigore animi, præformidine ac desperatione se fugæ dedid- 20
set: Casanes bassa cū reliquis militibus, quotquot aduersus hostē cum eo substiterant, cæsus fuit. Sultanus aut Murates, perlata ad se rei tam infelicitæ gesta fama, cum omnibus Genizaris, & aulæ comitatu, Hadrianopoli discessit: & euocatis vndiq; omnibus ad hanc militiam, qui arma ferre possent, etiā pedites Europæos ma- 25
gno numero conscripsit. Gerebantur aut hæc hiberno tempore, quum ingens frigus esset. Vbi ad Christianorum castra peruentum fuisset, multis vtrimque dimicatum leuioribus præliis. Tandem vero Christianis exercitum abducentibus, etiam Murates itinere conuerso Hadrianopolim se recepit: pace prius inter se, 30
108. Lazarique filium sancita, cui principatum restituit, & ex illo tempore solida fuit amicitia iunctus.

Interea Caramanus Ibrahimes begus Anatoliā, moto bello, turbauit. quod vbi nuntiatū Sultano fuisset, in Anatoliā transit: &
cum

cum Genizatorũ, aulici comitatus, Anatoliæq; copiis, Carama-
 num inuasit: qui mox fuga rebus suis cõsuluit. Erat apud hunc in
 auctoritate maxima Sarumes quidã Iacupes, pro viro sancto ha-
 bitus. Is ad Sultanum Muratem ablegatus, inuicem vtrumq; sibi
 5 reconciliauit. qua pace confecta, Murates exercitu dimisso, Ma-
 nissam profectus est: vbi quum sponte se imperio abdicasset, filiũ
 sibi Sultanum Muchemetẽ substituit, eiq; Chelilem bassam Ve- 109.
 zirem adiunxit, cum Meulana Chustrone, qui officio Cadilesche-
 ri fungeretur: amborũ virtuti ac fidei tam filio, quam prouinciis
 10 imperij, cõmendatis. Id factum anno Mahumetano DCCCXLVII. C. 1442.

Rex aut Vngariæ cum Ianco nouẽ semet expeditioni accinxit,
 ductis secum Vngaris, Germanis, Bohemis, Polonis, Italis, & Va-
 lachis: quorum omnium ingens erat multitudo, videlicet homi- 110.
 num ad octuaginta millia. Tormenta quoq; bellica rotis imposi-
 15 ta vehebantur, numero quadringenta. Milites ipsi ferro prorsus
 armati tectiq; conspiciebantur. Quumque transmissio ad Albam
 Græcam Danubio, fines imperij Turcici transgressi fuissent: Ma-
 teram & Schuliũ opida vastarunt. Inde promotis ad Nicopolim 111.
 castris, in omnem illum agrum ferro & igni sæuierunt. Arcẽ quo-
 20 que Buruadam occuparunt, & imposito præsidio munierunt.
 Quum a Nicopoli copias abduceret, sequutus eos cum suis a ter-
 go Mechemetes Nicopolis begus, Syrusis begi filius, & agmen ex-
 tremum adortus, complures occidit, cataphractos quosdam in-
 terceptos ad Portam misit. De hisce motibus Sultanum Mura-
 25 tem mox Vezires certiore reddiderunt. Is Manissæ tum dege-
 bat, quo se quietæ vitæ studio non ita pridem contulerat. Quam-
 quam vero serius harum rerum nuntium acciperet, tamen ad
 iter mature se comparans, Gallipolim aduolauit: quo iam Ita-
 li magna cum classe adpulerant, & quo minus in Europam trans-
 30 mittere posset, impediabant. Quamobrem versus Constanti-
 nopolim cum exercitu profectus est, & e regione illius loci, quo 112.
 loco nunc arcis nouæ structura cernitur, mercatorum nauigiis v-
 sus, in Romaniam transiecit. Quum Hadrianopolim peruenisset,
 mōstrati sunt ei Christiani cataphracti, quos Mechemetes begus

- ceperat, & illuc miserat. His visis, vultum erigens: Bene nobis res nostræ succedent, ait, propitio Deo. Statimque cum præpotenti, tam ex Anatolia, quam Romania collecto exercitu, magna; peditum manu recens conscripta, Hadrianopoli discedens, in ho-
113. stem recta duxit. Concurrerunt exercitus ad stagnum siue paludem Varnensem, vbi dimicatum inter eos acerrime, multa cum effusione sanguinis. Rex Vngarus ab vno latere pugnabat, ab al-
114. tero Michaël ille, cognomento Niger: & tanto quidem cum impetu Muratis inuasere copias, vt hostium vtrumque cornu in fugam propellerent. atque hoc in conflictu beglerbegus Anatoliæ 10
115. cæsus fuit. Solus adhuc Murates cum agmine suo stabat immo-
116. tus, ceteris ab vtroque latere prostratis, aut fuga dilapsis. Ibi tum Murates erectis ad cælum oculis, opem sui numinis & Mahumetis implorare, sollicitèque precari, ne se tam præsentì periculo rerum desererēt. Quibus precibus ita conceptis, mox aleam prælii 15
- mutatam vidisses. Quippe Rex immodica ferocientis animi temeritate impulsus, in medios Turcòs equū adegit, & summo cum nîsu Muratis ipsius caput petiit. Dum in hunc modum furibūds progreditur, casu quodam accidit, vt equus regius ad terrā prolaberetur. Tum quidam e peditum numero, & alius ex ordine Genizarorum, adcurrentes; equi tendines inciderunt. Itaq; rege hu-
- 20 mi prostrato, mox prouectæ vir ætatis, Cheser begus, qui tunc adhuc ex Elpia familia superstes erat, ex equo descendens, regi caput amputat, & Sultano Murati offert. Is hoc spectaculo lætus, cōfestim regium caput hastæ iubet adfigi. Quod vbi factum fuisset, 25
- hastâ in altum sublata clamari ceptum, regis hoc caput esse. Tum vero Turci, qui prius fugæ se dederant, hoc audito clamore, reflexis equis, rursus ad Muratem confluerunt. Qua re a Christianis animaduersa, cum reliquis eorum copiis Iancus in fugam se coniecit. Hoc modo victis Christianis, ac fugientibus, Turci eos 30
- ab omni parte persequi, ac plurimos occidere. Interea vero Genizari, ac pedites Turcici, currus & impedimenta Christianorum adorti diripuerunt, & ingenti potiti sunt præda: qua quidē ad Sul-
118. tanum Muratem adlata, mutuo sibi gratulati sunt, & illum diem in fastos

in fastos referri iusserunt. Exactumque fuit ab eistotum hoc tri-
duum omni genere hilaritatis. His rebus gestis, imperium Sulta-
nus Murates iterū Sultano Muchemeti filio restituit, & ipse Ma-
nissam reuersus est. Muchemetes regno rursus inito, mox aspros
5 nouos signari nomine suo iussit, anno DCCCXLIX.

C. 1444

In ipsis autē Muchemetici regni nouis auspiciis, vrbs Hadria-
nopolitana tora flammis accensa conflagrauit: & Genizari sedi-
tione commota, maiores annonas postularunt: non plebi dum-
taxat iniecta trepidatione, verum etiā beglerbego Chadumi bassā
10 mortis intentato periculo: qui vix in arcem ad Sultanum Muche-
metem elapsus, salutē suā consuluit. Interim Genizari per urbem
fœde grassari, & omnia per summam insolentiam diripere: do-
nectamdem eis annona semisse vnus aspri augetetur, atque ita
tumultuantium animi sedarentur.

15 Compositis hisce turbis, Chelil bassa Vezir, & alij Romanīæ
proceres, vnanimi consilio & consensu Manissa Sultanum Mu-
ratem iterum ad summam rerum arcessuerunt: qui hoc accepto
nuntio, mox ad Sultanum Muchemetem se contulit Hadriano-
polim, & hieme sequenti cum exercitu Moream ingressus est: vbi
20 quum ciuitatem Geremen expugnatam dedisset excidio, & alia
quædam opidula cepisset: abductis copiis, Hadrianopolim rediit,
anno DCCCL.

C. 1445.

Castris Hadrianopoli motis, in Albaniam duxit, & arcē Cot-
ziacum in ditione Ioannis occupauit, ac vniuersam regionem ra-
25 pinis exhaustit. Albanorum princeps, Iscodaræ dominus, cum suis
cedens aufugit. Itaque Murates magnam regionis illius partem
adiunxit imperio suo. quumque Christianorum templa diruisset,
ac in messitas commutasset: Turcorum colonias in illa loca de-
duxit.

30 His Murate rebus occupato, nuntij aduenere, qui significarēt, 122.
Vngaros, Saxones, Bohemos, Germanos, & Valachos, maximis
coactis copiis, iam ad Albam vsque Græcam adpulisse progressu-
ros ad ipsos Cosouæ campos. Eius rei fama Sultanus Murates im-
pulsus, Albania relicta, Sophiam summa festinatione accessit, ibi-

que substitit, in omnem partem intentus, quo scilicet erupturus hic motus esset. Simul expeditis in omnes prouincias litteris, milites vniuersos arma capere, & absque mora in castra conuolare iussit. Fuere denique collecta decem millia Genizarorum, & alia decem millia peditum, qui Turcis Azapi dicuntur. Præterea magnus hominum numerus ad eum cōfluxit ex iis, qui a militia ceteroquin erant immunes. Habebant enim Muratem pro viro sancto. Copias ad summam innumerabiles collegit, ab aliis etiam rebus, bello gerendo necessariis, egregie instructus: a tormētis maioribus, inquam, bombardis, hastis, arcubus. Arcessiuit etiam ad hanc expeditionem Sultanū Muchemetem filium, vt in ea patri comes adesset. Interea vero, dum in hostem ipse proficiscitur: Valachi Danubium nauigiis transiciunt, vt omnem agrum Nicopolitanum ferro ac flammis vastarent. sed is conatus ex ipsorum animi sententia non successit. Quippe limitanei procures in iis locis, Mechemetes begus, & Isā begus, & Vīguris filius, cum Acanziorum copiis Valachos adorti, multos ex eis interfecerūt. Quod vbi factum Murates accepit, non parum exhilaratus, alacri mox animo versus Cosouæ planiciem cum exercitu profectus est. Ducebat enim hominum ad octuaginta millia, tam equitum, quam peditum. Ad Cosouæ campos quum peruenisset, obuium habuit Iancum. Quapropter vtrinq; pugnandi facto initio, displosa fuisse continuo diei noctisque spatio tormenta bellica. Tamdē Iancus in hostem acie producta duplici, Turcos ab vtroque cornu suos terga dare coëgit. Iamque solus adeo comitatus aulicus, Sul-
 25
 tano Murate non deserto, locum suum in acie tuebatur. Obiectabant Christianis scuta sua Genizari, tormenta bellica in eos dirigebant, sclopetos obuertebant vndiq;. Simula tergo camelis, mulis, & curribus sese munientes, tam fortiter hostis impetum sustinebant: vt Muratem, cum hisce copiis suis, Christiani loco sum-
 30
 mouere nulla vi possent, nec aliqua clade adficere. Quum autem profligati prius a Christianis in vtroque cornu Turci, Christianos armorum onere nimio grauatos animaduertent: de industria fugam arripientes, insequēdi viam eis aperuerunt. Quippe Chri-
 stiani

- stiani se mox, instar diluuij cuiusdam, concitatis equis, diffudere.
 Sed Turci, qui fugam inierant, equorū cursu ad latus inflexo, ex-
 peditos & inermes Christianorum milites inuaserunt, quos nu-
 dos esse norant, & in eos alacriter acinaces suos strinxerunt. Id illi
 5 quum fieri cernerent, celerrime cataphractos equites suos sequu-
 ti sunt: quibus ubi iam non esset integrū, in Turcos aciem denuo
 conuertere: tandem mutuis se vulneribus conficere ceperunt,
 atque ita solutis & dissipatis ordinibus, exercitus omnis in fœdam
 sese fugā coniecit. Tum vero Turci, quos antea fugisse diximus,
 10 hincinde cōglobati, Christianis a tergo ad ipsam vsque munitio-
 nem castrorum inhæserunt: fuitque deinceps pugnatum vtrim-
 que toto illo die, vsque ad vesp̄eram, & a vesp̄era rursus ad dilucu-
 lum vsque. Iancus autem, quū ita rem geri videret: astu se ab exer-
 citus Christiani reliquiis e castris subduxit ac profugit. Christia-
 15 nis ad extremum victis, Ianci rebus omnibus, cum tormentis, &
 vniuerso adparatu bellico potiti fuere Turci: quibus ad Sultanū
 Muratem adductis, vnus alteri porrecta manu, mutuo semet ex-
 cepere gratulabundi, totumque triduum eo loco quiescentes, ve-
 luti festiuitatē quamdā, singulari cum hilaritate celebrarūt. Inde
 20 Sultanus Muchemetes ante patrē Hadrianopolim profectus est. 124.
 Gestæ vero fuerunt hæ res in Cosouana planicie anno DCCCLIII. C. 1448.
 Murates etiam Muchemetem filium sequutus est Hadriano-
 polim, ibique tempus ad aliquod in otio vixit: ita tamē, vt Roma-
 niæ beglerbegum cum copiis ablegaret, ad exstruendum arcem
 25 Gergonim. qua perfectā, Murates in Anatoliæ montana, captan- 125.
 dæ frigidioris auræ causa, se contulit; anno DCCCLIII. C. 1448
 E montanis reuersus, expeditionē in Albaniam suscepit, vt arcē 126.
 Beligradē sem occuparet. Sed irritus ille conatus fuit, ideoq; rediit
 Hadrianopolim, nec amplius ab illo tempore vlli vel expeditioni,
 30 vel bello interfuit: extinctus die quodam Mercurij, qui decimus
 erat mensis Mucherenis, anno DCCCLV, quū annis 31 imperasset. C. 1450
 Successit patri Sultā⁹ Muchemetes filius in administratione re-
 gni, statimq; 16 die dictimēsis exercitū in Caramaniā duxit, & bellū
 principi Caramano, Ibrahimi bego, intulit. Sed eo nō multo post

composito, reuersus est Hadrianopolim, atque ibi nouam arcem

C. 1450. ædificare cepit, eodem anno DCCCLV.

C. 1451. Anno sequenti proximo, videlicet DCCCLVI, non procul a Cō-
127. stantinopoli, loco quodam a tergo Galatæ opidi sito, munitissimā
128. arcem ad mare condidit.

Absoluto huius arcis ædificio, mandata cum litteris in omnes
prouincias suas expedit, quibus omnes tam Anatoliæ, quam Ro-
manicæ coëgit exercitus, conductis etiam viciis mille peditibus.
Genizarorum erant ad decem millia. Conuolarunt & alij com- 10
plures ad eum, quibus alioqui militandi necessitas non incumbe-
bat. Bellica quoque tormenta fundi iussit, instar draconum. Ita cū
omni tormentorum adparatu, tantisque cum copiis Hadriano-
poli profectus, castra Constantinopoli admouit: displosisque tor-
mentis, muros, & pinnas eorum, disiecit. Christiani, quotquot vr-
bi præsidio erant, fortiter illi quidem se defendebant: sed urbem 15
tueri contra vim Muchemetis haud poterant. Is enim, concessa
militi licentia diripiendi Constantinopolim, modo eam occupas-
sent, vsque adeo Turcorum animos accendit: vt magno illam cū
impetu inuaderent, oppugnarent, per vim denique caperent. Po-
129. titi vero sunt vrbe Turci, die vigesimo mensis Rebuilulæ. Sulta- 20
nus Muchemetes urbē captam ingressus, hinc inde per eam obe-
130. quitauit, obstupescens ad inusitatas ædificiorum formas. Quum
in Atmindanem peruenisset, columnam ibi lapideam vidit, cui
triplex erat impositus serpens aheneus, idemque triceps. Illum
conspicatus, quidnam hoc esset idoli, quæsiuit. Simul in eum cō- 25
torta magna vi claua ferrea, quam pisdiganum Turci vocant, vni
de tribus illis capitibus serpētinis labrum inferius cōminuit. Quo
facto, mox serpentes in vrbe magno conspici cepere numero.
Quapropter auctores ei fuere quidam, vt missum dinceps illum
serpentem faceret: quando per id simulactum effectum fuerit, v- 30
ti serpens in vrbe nullus esset. Hinc ea columna in hodiernum ad-
huc diem durat. Et quamquam vnus ahenei serpentis inferiore
labro deiecto, serpentes in urbem venerint: nocere tamen nemi-
ni possunt. Erat etiam erectus equus aheneus, cui statua quædam
eque-

equestris infidebat. Vtrumque Muchemetes demolitus est. Fer-
tur autem hac statua pesti præclusus fuisse aditus, quo minus in vr-
bem penetraret, ac in ea grassaretur.

Occupata Constantinopoli, Anatoliæ montana, recreandi sui
5 causa, Muchemetes petiit: & inde reuersus in Albaniam copias ^{131.}
duxit: vbi Siurigen in potestatem redegit, anno DCCCLVIII. C. 1453.

Anno sequenti, Nouam cum copiis adgressus, cepit. Quippe ^{132.}
Christiani rursus hac potiti fuerant. Factum hoc anno DCCCLIX. C. 1454.

Secundum hæc, ad Albam Græcam exercitum adduxit: sed ^{133.}
10 quum eam expugnare non posset, abscessit. Periiit ibi Dais Carat- ^{134.}
zes bassa, qui beglerbegi munere fungebatur. Eodẽ anno DCCCLX, C. 1456.
conspæcti sunt duo cometæ, versus orientem solem vnus, alter ad
occasum.

Constantinopolim reuersus, magnam celebritatẽ Mucheme-
15 tes instituit, dum Baiafitem filiũ circumcideret, anno DCCCLXI. C. 1457.

Deinde coacto exercitu, in Moream abiit, & urbem Gordum,
cum opidulis quibusdam, cepit, anno DCCCLXII. C. 1458.

Postea Semendriæ copias admouit. Rex autem Bozinenfis spõ ^{135.}
te sua Semendriæ deditionem fecit, anno DCCCLXIII. C. 1459.

20 Hinc rursus in Moream profectus, multa castella cum opidu-
lis occupauit. Id temporis, die quodam Veneris, primo diluculo,
sol adeo lucem suam amisit: vt omnia tenebris inuoluerentur, an-
no DCCCLXIV. C. 1460.

Transmisit autem secundum hæc vniuersis cum copiis in Ana-
25 toliam, vltcriusque progressus, Castamonem, Sinopen, & Tara- ^{136.}
bosanem ciuitates occupauit: imperio suo regionibus illis omni-
bus adiunctis. Vnde deinceps Hadrianopolim rediit, & in otio tẽ-
pus ad aliquod se recreauit. Acciderunt hæc anno DCCCLXV. C. 1461.

Rursus expeditione suscepta, Valachiam ingressus est, & Vai-
30 uodam Valachix, cui nomen Dracoles, magno cum exercitu in- ^{137.}
uasit. Hoc bello Vaiuoda Valachus consilium cepit opprimendi
castra Muchemetis nocturno tempore, sed parum efficere potuit.
Ideoque non succedente conatu, profugit in Vngariam: vbi quũ
in manus regis Vngari peruenisset, carceri mancipatus fuit. In-

terea vero Valachiam sibi Sultanus Muchemetes subdidit.

138. Misit & classem in insulam Mitylinen, eiusque belli causa etiā ipse relicta Valachia Anatoliam adiit. Occupata vero fuit insula
- C. 1462. Mityline anno DCCCLXVI.
139. Ex Anatolia Constantinopolim se contulit, vbi quædam ædificia curauit exstrui: & Machmutem bassam, Vezirem suum, in
- C. 1463. Moream ablegauit. Is aliquot ibidem opidula cepit, anno DCCC-LXVII.
- Secundum illa productis Muchemetes copiis, Bozinam adortus est, & omnem illam regionem in potestatem redegit, regemque captum occidit. Inde sub iugum ab eo missa fuit Herzegouina, cū Couadza: quibus rebus gestis, itinere conuerso, Constantinopolim repetiit, anno DCCCLXVIII.
- C. 1465. Annus autem sequens DCCCLXX, exactus ab eo Constantinopoli fuit in otio. Sed in Albaniam deinde profectus, ditionem ducis Ioannis istius imperio suo subiecit. Quum autem id temporis exercitum ipsius dira quædam lues inuasisset, ipse Philippopolim adiit, ibique se quieti dedit, anno DCCCLXXI.
- C. 1466. Philippopoli discedēs, rursus in Albaniam perrexit, maioremque prouinciæ partem occupauit, anno DCCCLXXII.
- C. 1467. Ex Albania profectus in Anatoliā, Caramaniæ fines ingressus est, & arcē Giolchisarē expugnauit: vnde postea Cōstantinopolim reuersus, aliquādiu bellicis a negotiis abstinuit, anno DCCCLXXIII.
- C. 1469. Non multo post, vt otij sane diuturnioris erat impatiens, ipsemet itinere terrestri profectus est versus Egripon: quum Machmutem bassam eodem ablegasset cum classe, duodecim millibus hominum instructa. Posteaquam huc adpulissent copię Turcicæ, Christiani seque fortunasque suas egregie propugnabant. Sed quum tandem muri tormentorum impetu pulsati corruissent, nō arce tantum, & ciuitate, per vim potiti fuere Turci: verum etiam omnem finitimam regionem Muchemetis imperium accipere coegerunt, anno DCCCLXXIII.
- C. 1470. Egripo deuicta, Constantinopolim se recepit, & aspros novos signari iussit, anno DCCCLXXV.
- C. 1471.

- Dum Constantinopoli Muchemetes quiescit, Vsumchafanis 143.
 Parthorū regis militiæ dux, cui nomē Iusufzes begus, cū exercitu
 se mouit, & magnā illā vrbē Armeniæ Tocatā populatus, in Cara-
 maniā venit. Erat id temporis Sultanus Mustaphas iis locis a patre
 5 Muchemete præfectus. Is collecto exercitu, Parthis obuium se de-
 dit, eosque fudit, Iusufze bego capto, & Constantinopolim ad pa-
 trem Muchemetē misso: quod quidē euenit anno DCCCLXXVII. C. 1473.
 Tum vero Muchemetes ad arma se parās, Anatoliam adiit: &
 10 mandatis hinc inde missis, vt omnes milites ad ipsum in Anatoliā
 se conferrent, edixit. Peditum ad viginti millia in armis esse iussit,
 & Genizarorum numeros ad decem vsque millia suppleri: quum
 aulicus etiam comitatus decem hominum millia complectere-
 tur. Ad summam, coactus ei fuit exercitus, qui numerum LXX vel
 LXXX millium excederet. Cum hoc ergo milite versus Parthiam
 15 profectus, Vsumchafani regi bellum intulit: sumtis etiam secū in
 hanc expeditionem filiis, Sultano Baiafite, Sultano Mustapha, &
 Sultano Zeme. Progressus autē cū suis in Asiā, nō plura dumtaxat
 occupauit opida: verū etiā sublimi sitā loco, munitamq; insigniter
 arcē, Carachitarē cepit. Vsumchafanes obuiam Muchemeti non 144.
 20 prodit, sed astu quodā excogitato, militē suū hinc inde partitus,
 in insidiis locauit. Et quia primā aciē in exercitu Muchemetis Ro-
 manie beglerbegus, Chas Murates, ducebat: forte accidit, vt ino-
 pinato quasdā in Persarū copias incideret, ac manū cū eis cōsere-
 re cogeretur. Ibi quū maiores Parthorū vires essent, dissipatus Ro-
 25 manie miles, & ipse beglerbegus occisus fuit. Interea vero, dū Par-
 thi primā hanc Muchemetis aciē cæderent: etiā ipsi, desertis ordi-
 nib⁹ suis, hostē cōfuse persequuti, tamdē ad illā peruenerūt aciē,
 cuius ipse Sultanus Muchemetes dux erat. Is autē Parthorū per-
 turbatos cōspicatus ordines, cū suis eos adorti⁹ est. quod a Muche-
 30 mete fieri vidēs Vsumchafanes, magno animi ardore cōcitatatus, &
 ipse sua in Turcos duxit agmina. Permissis vtrinq; tantis exerci-
 tibus, acerrimū præliū commissum fuit: quū Muchemetis filij suis
 cum copiis grauissime Parthos vrgerent, & in altero cornu Ma-
 chmutes bassa, cum Daute bassa, Anatoliæ beglerbego, tormētis

145. bellicis hostem vehementer adfligeret. Etiam Vsumchafanis vni de filiis caput amputatum, & Sultano Muchemeti oblatum fuit. Quum ergo Parthi talem ac tantum impetum, præsertim tormentorum bellicorum, amplius sustinere non possent: Vsumchafanes cum suis vniuersis fugæ se dedit, in qua magnam exercitus partem amisit. Fuerunt & castra Parthi, cum impedimentis, direpta: Turchanesque begus, Omeris filius, qui captiuus in castris hostiū custodiebatur, libertatem recuperavit. Plena denique Sultanus Muchemetes de Parthis victoria potitus est, idque factum anno

C. 1474. DCCCLXXVIII.

10

Hoc tam illustri prælio pugnato, Constantinopolim Sultanus Muchemetes rediit; & ipse quidem ab armis abstinuit, sed interim Soleimanem bassam eunuchum, Romanixæ beglerbegum, magna cum militum manu versus Iscodaram misit. Soleimanes eò profectus, diu tormentis rem acriter egit: & quamquam ab vtraque parte magna periret hominum multitudo, potiri tamen Iscodara non potuit, sed infecta re copias abduxit. Sub id tempus Vezirem suum, Machmutem bassam, in frustra concisum, interfici Sultanus Muchemetes iussit.

Soleimanes autem bassa, quum abiecta spe capiundæ Iscodaræ, militem inde reduxisset; in Moldauiam profectus est. Eicon-
146. festim Vaiuoda Moldauix cum exercitu suæ gentis occurrit. Pede collato, pugnatum inter eos animose. Verum quod partim in oppugnatione Iscodaræ Turcici milites defatigati vires amisissent, partim etiam ipsis Moldauiam ingredientibus, ingens ea loca frigus occupasset: alacritate animorum extincta, parum fortiter in hostem pugnarunt, & a Moldauo Vaiuoda cæsi profligatique sunt,

C. 1475. anno DCCCLXXIX.

Interim Constantinopoli quiescens a rebus gerendis Sultanus
147. ipse Muchemetes, Vezirem suum, Geducem Achmetem bassam, 30
148. per id mare, quod Nigrum adpellant, Cofen cum classe misit, insigni militum exercitu instructa: quo in exercitu Azaporum erant ad decem millia, totidemque millia Genizarorum. Eò quū peruentum fuisset, obfessa ciuitas Cofe, cum finitima regione Muchemetis

chemetis in potestatem venit. Quin & illi Tatars, quos Kerimos vocant, & alij, qui totius prouinciæ Destensis incolæ sunt, Turcis se dediderunt. Atque hoc modo Geduces Achmetes bassa regionem illam vniuersam Sultani Muchemetis imperio subiecit, anno DCCCLXXX.

C. 1476.

Secundum hæc coactis Muchemetes omnibus suis copiis, in Moldauiam expeditionem suscepit. Eam regionem ingressus, Vaiuoda Moldauus occurrit, ac strenue quidem ille cum Muchemete pugnavit: sed prælio victus, ditione sua excessit, & cum reliquiis militum suorum aufugit. Tum vero Turci agrum illum omnem diripere, secumque captiuos abducere, quotquot nancisci poterant, incolas. Inde Muchemetes relicta Moldauia, profectus est ad amnem Morauam. Iis in locis Vngari munimentum & arcem quamdam extruxerant, quam Muchemetes quum occupasset, Constantinopolim reuersus est, anno DCCCLXXXI.

149.

C. 1477.

Dum in Vrbe, nullis impeditus belli negotiis, pace fruitur: muro nouam arcem Vrbanam cingit. Præterea beglerbegum Romanæ, Soleimanem bassam, cum copiis in Moream ablegat. Sed illi parum hæc expeditio prospere cessit. ideoque relicta Morea, maluit Vngariam adgredi. Quum neistic quidem ex voto rem gereret, tandem graui adfectus est clade, maioremque partem exercitus amisit, anno DCCCLXXXII.

C. 1478.

Tum vero Sultanus Muchemetes, qui diutius vitam otiosam agere non posset, expeditione instituta, semet ad oppugnandam Iscodaram contulit. Fortiter ei resistere Christiani, magnamque Turcorum multitudinem occiderunt. Ad extremum, quum hac oppugnationis via nihil efficere posset: exstructis vndique, communisque castellis ligneis, abscessit. Hoc modo quum fessi diurnæ obsidionis tædio Christiani, etiam cum inedia, ceterarumque rerum necessariorum pænuria conflati, debilitarentur; nec vlla iam ipsis alicunde spes soluendæ obsidionis adfulgeret: ita cum Turcis transegerunt, ut saluis ipsi facultatibus suis inde migrarent, & Iscodaram Turcorum potestati permetterent. Factum hoc anno DCCCLXXXIII.

C. 1479.

Quo tempore Sultanus Muchemetes Iscodara discessit, Constantinopolim ad quietem se recepit. Nihilo minus duces suos, quorum indicaturi nomina sumus, multis cum millibus Acanzi-
 150. orum in Vngariam expediuit: Alim videlicet begum, Michalis filium, & Isam begum, Chuseinis filium, & Balim begum, Malco-
 zij filium. Quia vero res hostium suorum Vngari quam exploratissimas habebant, inopinato Turcos adgressi, proelio cum eis acerrimo cōfluxerunt: quo Isa begus interemtus fuit, ceteris dissi-

C. 1480. patis & cæsis, anno DCCCLXXXI III.

Nihil hoc anno rerum Sultanus ipse Muchemetes egit, sed in-
 151. terim tamen Vezirem suum, Mesitem bassam, multis cum millibus hominum, ac præpotenti cum classe, mari ablegauit: vt insulæ, ciuitatique Rhodo bellum inferret. Obsedit autem Mesites Rhodum, sed expugnare non potuit: ideoque maximo cum detrimento & iactura rerum obsidionem soluere coactus fuit. Tum
 152. temporis alterum quoq; Vezirem suum, Geducem Achmetem bassam, valido cum exercitu, magnaue classe, Muchemetes in Italiam misit. Is Otrantū in ea ciuitatem occupauit anno DCC-

C. 1481. LXXXV.

Secundum hæc reliquit Sultanus Muchemetes Constantino-
 polim, & in Anatoliam trans mare profectus, die mensis Rebuilulæ tertio, qui tum Iouis erat, circa vesperam, in Teggiurum pra-
 153. to mortem obiit. Exstincto autem Muchemete, Constantinopolim reuersi Genizari, urbem diripuerunt. Die vero XIX mensis Rebuilulæ filius eius, Sultanus Baiasites, Amasia Cōstantinopo-
 25. lim adpulit: & occupata sede regia, patris loco salutatus est imperator.

154. Vix Constantinopoli paucis diebus hæserat, quum frater eius, Sultanus Zemes, ductus e Caramania copiis, Prusam adiit, ibique domicilium sibi cōstituit. Sultanus vero Baiasites, arcessito ex A-
 30. pulia cum exercitu Geduce Achmete bassa, magnisque ceteroquin etiam collectis copiis, aduersus Zemem fratrem in Anatoliam mouit. Quum proelio congressi fuissent, inferior discessit Zemes, ac mox in Caramaniam profugit: vnde quum eum Sul-
 tanus

ranus Baiaſites expuliſſet, itinere conuerſo, Cōſtantinopolim re-
petiit. Inde Geduce Achmetem baſſam in Caramaniam remi-
ſit, qui dum iſtic hæreretur, Apuliam Itali recuperarunt. Turcis om-
nibus, qui Otranti præſidio relictī fuerant, in captiuitatē reda-
tis, anno DCCCLXXXVI.

C. 1482.

Rurſus autem Cōſtantinopoli Sultanus Baiaſites diſceſſit, &
in Caramaniam cum exercitu venit. Quippe frater eius Zemes e
peregrinatione Mechienſiam reuerſus fuerat. Itaque denuo cō-
miſſo in Caramania prælio, Sultanus Zemes iterū victus ad ma-
re profugit, & in Italiam ſe recepit. Hinc caſtris motis, Cōſtanti-
nopolim Sultanus Baiaſites abiit, atq; inde proſectus eſt Hadria-
nopolim.

Noctē ſexta mēſis Scheualis, omnes ad ſe Vezires ſuos inuita-
uit, vnā cum Geduce Achmete baſſa: quo quidē in cōuiuio vinū
cum eis hauſit, & vnicuiq; Veziri veſtē donauit, excepto Geduce
Achmete baſſa: quem & interfici iuſſit, anno DCCCLXXXVII.

C. 1483.

Eodem tempore mortuus eſt Caramani principis filius, Caſa-
nes begus, quem in comitatu ſuo Baiaſites alebat.

Hinc ſuſcepta Baiaſites expeditione, Sophiæ tēpus ad aliquod
ſubſtitit, vbi magnam militum manum collectam habebat. Horū
maiorē partem ad fluuium Morauam miſit, ibique duas arces
veteres communiri iuſſit. Quibus expeditis, Sophia Cōſtantino-
polim reuerſus eſt, anno DCCCLXXXVIII.

C. 1484.

Menſe Rebiulula, die quodam Martis, vrbs Hadrianopolitana,
cum omnibus ad diſtrahendas merces, exſtructis ædificiis, igne
conflagrauit. Ibidem etiam id temporis Baiaſites Xenonem con-
dere propter flumen cepit. Inde caſtris Hadrianopoli motis, Mol-
dauiam tranſiit, & arcem Chilim occupauit. Neque multo poſt,
die quodam Mercurij, etiam arcem Chermen, iisdem in finibus
ſitam, in poteſtatem redegit. Atque omni hoc agro potitus, mu-
tata proſectione, Hadrianopolim rediit, anno DCCCLXXXIX.

C. 1485.

Tunc & lumen ſolis defecit, & Sulranus Baiaſites verſus loca
montana, recreandi ſui cauſa, ſe contulit. Heic cum adiere legati
tres, quorum vnus ex India miſſus fuerat, alter Alcairo, tertius ex

Vngaria: quos quidem ordine perorantes audiuit, & postulatis adensus, liberaliter donatos dimisit.

Postea profectus est Alis begus eunuchus, qui beglerbegi munus administrabat, magno cum exercitu in Valachiam: conciliatoque sibi Vaiuoda Valacho, cum suis & Valachi copiis in Moldauiam irrupit: ac rapinis, ferro, flammis, vastauit omnia: spoliis
C. 1486. onustus denique rediit Hadrianopolim, anno DCCCXC.

Sultanus interim Baiafites domi quiescens, duces suos, Ischenderem begum, & Balim begum, Malcozij filium, ablegauit: vt denuo Valachiam ingrederentur, & Vaiuodę Valacho persuaderēt, 10
vti coniunctis secum armis iterum in Moldauiam impressionem faceret. Adsentiente Valacho, mox ea suscepta fuit expeditio: totaque regione direpta, magna cum præda discessum.

160. Dū hæc in Romania gererentur, Alcairi Sultanus ab vna parte se commouit cum suis, quos inter erat Vsunes Vsbequs; & suas, 15
suorumque copias in locis Adanis ac Terfo interiectis, collegit: ab altera Sultani Baiafitis parte, Sangiachi Anatolię, itemq; Ferhates begus, Sultani Baiafitis gener, Caramanię beglerbegus, Caragosa begus, congregati: iunctis exercitibus, cōtra Sultaninos Alcairenseß profecti sunt. Vbi ventū ad manus esset, ab vtraq; parte 20
sane quam viriliter dimicarūt. Sultanini deniq; Baiafiticos terga dare coegerūt, ipso etiam Baiafitis genero, Ferhate bego, interēto.

161. Non multo post edixit Baiafites, vt Muchemetes begus, Cheris begi filius, cum Ducis filio, qui beglerbegus Romania creatus erat, Romania copias in Anatoliam translicerent: & adsumto 25
Anatolico milite, Sultanum Alcairi bello inuaderent. His igitur Baiafitis imperio parentibus, recta petitus hostis: qui quum & ipse paratus ad dimicandum esset, vtrinq; concursum acerrimo prælio, quo Ducis filius, Achmetes bassa, cum equo prolapsus, in Sul-
162. taninorum manus venit: & deductus ad Vsbequm, custodię traditus fuit. Ingentem Baiafitici cladem id temporis acceperūt, quæ Baiafiti significata quū fuisset: Vezirem suum, Daudem bassam, præpotenti cum exercitu contra Sultanum Alcairi misit. Minime vero territi Sultanini, mox ei cum suis obuiā progressi sunt. Dau-
des.

des illis haud occurrendum ratus, mature capto mutandæ profectio-
 ctionis consilio, retro duxit exercitum. Adiit hoc in itinere Dau- 163.
 dem Aladeules Dulgadiris dux, cui magnum ipse honorem exhibuit.
 Posteaquam a Sultaninis se Daudes auertisset, Varfacensem
 5 ditionem ingressus, procures partim in vincula coniecit, partim
 occidit, partim interueniente transactione recepit in gratiam, fortunisque
 suis restituit. Turgutensis prouinciæ procures saluti suæ
 fuga cōsuluere. Tādē tamen impetrato saluo cōmeatu, Daude
 bassam adierunt, & pace cum eo sancita, sacramentū præstiterūt.
 10 His effectis rebus, Daudes exauctorato milite reuersus est ad Sultanum
 Baiafitem, qui tunc in regione Visenahiesi degebat.

Venit id temporis ad Baiafitem legatus ex Vngaria, vir eximiæ
 dignitatis, cui nomen Iachoschicius. Is ad Sultanum adductus, & 164.
 perbenigne fuit auditus. Expedita legatione, vestem a Baiafite do-
 15 no, pro more gentis, accepit: & admodum honorifice benigneque
 dimissus fuit. In itinere vero, quo domum rediturus erat, quū iam
 Semendriæ fines adtigisset: quidam eques Turcicus, vir militaris,
 cui nomen Gases Mustaphas, & qui forte tum temporis istice-
 rat, equo consenso, legatum adgressus est, & acinace suo tam gra-
 20 uiter vulnerauit, vt cōfestim ibi mortem oppeteret. Id vti faceret,
 hæc eum impulerat causa, quod quū aliquando legatus ille Gasim
 Mustaphā cum fratre captiuū detineret, Mustaphæ fratrem veru
 transfixisset; ipsumque Mustapham coëgisset, vt hoc modo trāsfixū
 veru fratrem germanū assaret: excussis eidem Gasim Mustaphæ 32
 25 dentibus suis. Hac ergo de causa repertum ibi legatum occidit,
 quamquam & ipse Gases Mustaphas eodem loco vulneribus cō-
 fectus viuendi finem fecit. Acciderunt hæc anno DCCXCI. C. 1487.

Secundum hæc profectus ex Anatolia Sultanus Baiafites, Cō-
 stantinopolim venit: & missis hinc inde per omnes prouincias
 30 suas mandatis, ex Anatolia Romaniaque magnum coëgit exerci-
 tum, eumque misit versus Arabiam: summo copiarum omniū im- 165.
 peratore designato, Ali bassa eunucho. Is vbi cū milite peruenisset
 ad ciuitatem Adanorum, arcē vrbis instaurauit, refecit, com-
 muniuit: & aliis quibusdam opidis captis, præsidia imposuit, anno C. 1489.
 DCCCXCIII.

Interea dū his arcibus occupandis & exstruendis intenti sunt Baiafitici, etiam ab altera parte Sultanini expeditione suscepta, in hostem profecti sunt. Cōgressis exercitibus, vehemens commissum fuit prœlium. Ac tametsi Sultaninorum acies tandem solutæ dissiparentur, non tamen passus est Alis bassa militem suum a tergo eos persequi: quod vereretur, ne belli se conuerteret alea: simulque putaret, satis se consequutum gloriæ, qui tam feliciter hostiles copias disiecisset: cauendum denique censeret, ne sui nimio labore defatigarentur. Ideoque motis hinc castris, domum militem suum reduxit. Postquam vero Baiafitici discesserant, Sultanini suis denuo collectis, Adana Tersumque ciuitates obsidione cinxerunt: quibus quum potiri non possent, copias inde suas abduxerunt. Verum non multo post, tormentorū & aliarū rerū adparatu instructi, rursus adorti sunt Adana, & expugnatā vrbs arcem diruerunt, atq; ita domum reuersi sunt, anno DCCCXCIIII. 15

C. 1490. Tunc & die quodam Iouis, circa meridiem, Constantinopoli terra mota tremuit, & multa corruerunt ædificia. Fuit & Prusæ tantum incendium, ut vrbs regiones xxv flammis absumerentur.

Baiafites magnam rursus militum manum collegit, & in Anatoliam transmisit, dato eis duce Ischendere bego, Michalis filio: cui præcepit, ut Aladeuli Dulgadiris duci bellum inferret. Hi quū ducis fines ingressi fuissent, rerum suarum securi, tutos omnino se putabant. Ibi tum eos ex improviso adortus Aladeules, duobus Ischenderis begi filiis interfectis, ipsum etiam Ischenderem viuū cepit, & Alcairum Sultano misit. Hac clade accepta, nihilo minus 25

166. insigni Baiafites magnificentia trium filiarum nuptias celebravit: quarum vna data fuit vxor Vsumchafanis filio, altera Vīgurlis e filio nepoti, tertia Daudis bassæ filio. Post eas nuptias, denuo litteris hinc inde missis, conuenire milites iussit: qui dum indies ad eum confluerent, forte legatus ab Alcairensi Sultano missus aduenit. 30

Eum Baiafites inauditum iussit abscedere.

Hoc tempore Constantinopoli, die quodam solis, primo diluculo, pluere cepit: sequutoque tonitru, tactum de cælo templum fuit, in quo puluis tormentarius magna cum nitri copia recōditus erat.

erat. Hac inflāmata materia, templū ipsum e fundamento disiectū fuit, & ignis vrbē peruagatus, non plurima dumtaxat ædificia, verum etiā quinq; hominū millia, cuiusvis ætatis & sexus, absumsit.

Ab altera parte Sultanini rursus expeditione suscepta, Laren-
dam captam direptamq; succenderunt, & in cineres redegerunt: aliisq; præterea spoliatis opidis ac vicis, domum rediere. Periit ibidem & Iacupes begus, Vsumchafanis filius. Acciderunt autem hæc anno DCCCXCV. 167.

Baiafites hisce de reb⁹ certior factus, Cōstantinopoli discedēs,
10 Gumulzinam abiit, ac venando semet oblectauit. Gumulzina relicta, Ypsalam se contulit, ibiq; paucis diebus exactis, Constantinopolim rediit. Venit huc ad eū legatus alter, Alcairo missus: quē perhumaniter exceptum, & amplissimis donatum muneribus, bona cum pace dimisit. Neq; multo post, etiam ipse quemdam e suis
15 Alcairum ablegauit, anno DCCCXCVI. Quum is Sultani Baiafi- C. 1491.
tis legatus Alcairum venisset, pax inter eos sancita fuit: & Sultanus Alcairēsis Baiafiti Tersum atq; Adana, cum opidulis eodem per- 168.
tinentibus restituit.

Hoc tēpore mortuo Vngariæ rege, successor eius legatū ad Sultanū Baiafitē misit. Huius postulata quū audisset, pacē Baiafites cū Vngaro fecit. Eodē anno rursus exorto Prusæ incendio, magna pars vrbis, cū tabernis mercatorū plurimis, cōflagrauit. Misit etiā Sultanus Alcairi legatū cum amplissimo comitatu ad Sultanum Baiafitem. Referenda vero sunt hæc ad annum DCCCXCVII. C. 1492.

25 Secundum illa discessit Constantinopoli Baiafites, & Hadrianopolim profectus, extra vrbem castra metatus est, ac ibidem ad aliquot dies hæsit. Quodā vero die Vezires suos adloquutus, habere se in animo dixit expeditionem quamdam difficilem: gerendum cum Vngaris bellū intelligēs. Ideoq; coactis vniuersis copiis
30 suis, Hadrianopoli Sophiā profectus est. Nō tamen Vngariam in- 169.
gredi fuit ausus, sed Achmete bego cum milite Anatolico Sophiæ iussu subsistere, Daudem bassam cum parte copiarum Vscopiam misit: ipse cum Iochia bassa, & cum milite Romanie, Manastirum abiit: atq; inde in Albaniam, ducisq; Ioannis regionē se contulit.

- Expediuit & mari naues quasdam, vt Albanorum itinera præcluderentur. Hæc quū Albani animaduertent, ad montes se receperunt, & in eis ita se communierūt: vt magnum inde Turcis detrimentum inferrent. Ad extremum tamen Turci, consensu locis altioribus, in eos irruerunt: & viris interfectis, mulieres ac pueros abduxere captiuos, omnemq; regionem illā flammis vastarūt. His rebus gestis, Manastirum Baiafites rediit, ac diebus aliquot ibi substitit. Manastiro quum discederet, obuium habuit in itinere deruissum quemdam Turcicum, gepeneci lacinia tectū. Is & auribus, & collo, & brachiis adpenfos anulos ferreos gestabat, & illorum sectam profitebatur, quos Calenderes Turci vocant. Vbi propius ad Sultanum Baiafitem accessisset, acinacem gepeneco tectum strinxit, ipsum Baiafitem inuasurus. Quū timidiore quidam e Zausis illi de via cederent, liberum iam scilicet ad Baiafitem habebat aditū. Sed Ischender bassa, qui præsens aderat, ea vi pudiganum in hominem contorsit; vt humi prolaberetur. Inde prostratum adgressi quidam, in frustra dissecuerunt. Tandem Baiafites Hadrianopolim peruenit. Acciderunt hæc anno DCCC-
- C. 1493. XC VIII.
- Quidam id temporis eunuchus, cui nomen Iacupes Aga, commēdatum fidei suæ Bozinensem prouinciam administrabat. Hic missis hinc inde per Romaniam præconibus, proclamari iussit: velle se cum suis in Vngariam irruere. Si cui secum proficisci luberet, vt illa impressione rem faceret: is vti quamprimum ad se veniret. Hoc intellecto præconio, Acanziorum aliquot millia se cū Iacupe coniunxerunt: qui tantis auctus copiis, Vngariam inuasit.
174. Eis occurrit Vngaricus Banus, cum quadraginta millibus hominum, magnaque vi Turcis obstitit. Tandem ipsi dissentientes inter se Vngari, terga dederunt: captusque Direnziles Banus, ac vinculis constrictus, ad Sultanum Baiafitem missus fuit. Is rei tam bene gestæ nuntio multum exhilaratus, ad tēpus aliquod Constantinopoli quieuit. Euenerunt autem hæc anno
- C. 1494. DCCCXC VIII.
- Posteaquā Baiafites, a rebus gerendis abstinendo, satis diu se recreasset:

creasset: collectis iterum copiis, Moream ingressus, ad Inebech- 175.
tim accessit, etiam classe instructa, quam eodem adpellere iussit.
His quum Italica classis occurrisset, cōmissō nauali p̄celio, tam- 176.
dem Itali remisso pugnandi ardore, discesserunt. Itaque videntes
5 Inebechtij, se terra pariter, & mari obsessos; aliquamdiu quidem
se defendere fortiter: sed animaduerso, nihil amplius opis ac p̄sē-
sidij sibi reliquum, primatibus egredi iussis, claues vr̄bis Sulcano
Baia sitū per eos obtulerunt: atque hoc modo vr̄bem ipsius pote-
stati permisere, anno DCCCCV.

C. 1499.

10 Poritus Inebechti, p̄sēdium vr̄bi captæ imposuit: & Hadria-
nopolim reuersus, ibidem hibernauit. Vbi iam æstas adpetiisset,
coactis Romanix Anatoliæque exercitibus, denuo Moream in-
uasit, magna etiam mari classe ablegata, Methonemque militum
corona circumdedit. Qui erant in vr̄be Christiani, adeo se defen-
15 dere strenue; totius vr̄mensis spatio, citra intermissionem, inter-
diu noctuque dimicaretur, muris ipsis tormentorum impetu dis-
iectis. Videns autem Baia sitis, vr̄bem a Christianis egregie pro- 177.
pugnari: commotus ira, suis spem vr̄bis diripiendæ fecit, siquidem
illa potirentur. Hac Sultani voce milites audita, quodā die, quum
20 iam aduersa spera sceret, vehementissima vr̄bem oppugnatione ad-
orticeperunt: omnesque mares, quotquot adoleuerant, occide-
rūt; mulieribus & pueris captis. Hoc modo redacta in potestatem
Methone, preces a Turcis in ea fuere conceptæ, quæ die Veneris
haberi solent. Inde Baia sitis Coronen copias duxit, vt illam quo-
25 que ciuitatē obsideret, & occuparet. Sed prima statim nocte, post-
quam Methone discesserat, venerūt in castra Baia sitis Coronen-
ses: oblatiſq; clauibus vr̄bis, deditiōem fecerūt, anno DCCCCVI. C. 1500.

Dum his vr̄bibus expugnandis intentus esset Baia sitis, Vene- 178.
ti auxiliis Hispanorū impetratis, magna classe Mitylinen adgressi
30 sunt, & tormentorum bellicorum vi muros opidi ad quingentas
vlnas vsque prostrauerunt. Mitylinenses ab hostibus obfessi, Con-
stantinopolim misere, qui opem poscerent. Itaque collectis subi-
to classiariis copiis, insignis exercitus naualis instructus fuit. Nū-
quam ante hoc tempus Cōstantinopolitani vel pecunias, vel mi-

lites, vel classiarios conferre coacti fuerant. Sed tam graui tunc urgente necessitate, non hæc dumtaxat ab eis exacta fuere: verum etiam vsu receptum, ut deinceps quoque, rebus ita poscentibus, eadem ab ipsis præstentur. Ante, quam classis illa Constantinopoli profecta, Mitylinen adpulisset: iam Christiani decies & octies opidum adorti, non tamen expugnare potuerant. Itaque quum intellexissent Veneti, venire Constantinopolitalem ac tantam contra se classem: naues suas ingressi, discessere. Constantinopolitani vero Mitylinen delati, muros ab hoste dirutos refecerunt, atque ita domum reuersi sunt. Ad extremum eo redactæ fuerunt Venetorum res, ut muneribus delenito Sultani Baiafitis animo, pacem cum eo facerent, anno DCCCCVII.

C. 1501.

Baiafites e Morea Constantinopolim profectus, ita totum se dedit otio: pluribus ut annis expeditionem plane nullam susci-
peret.

C. 1509.

Anno DCCCCXV, hora secunda noctis cuiusdam, Martis diem sequutæ, terra Constantinopoli vsque adeo moueri cepit: ut turres aliquot templorum Turcicorum corruerent, ipsorumque templorum testudines partim rimas agerent, partim humi collaberentur. Ædificiorum vero priuatorum camini siue infumibula deiecta sunt, & parietes partim fissi, partim prostrati. Pinnæ murorum urbis ad terram præcipitarunt, ipsaque mœnia cum turribus suis conciderunt. Pluribus denique magnifici operis ædificiis vsque ad fundamenta euersis, magna hominum multitudo sub ipsis extincta fuit ruderibus. Quo se conferret, norat nemo. Plebs urbana suis ex ædibus migrans, partim in plateas, partim in areas ædium, partim in hortos se recipiebat: ne scilicet a corruentibus ædificiis opprimerentur. Quippe totam illam noctem primam terra tremere non desit. Quumque somnum oculis nemo videret suis, omnes & numinis, & Mahumetis opem votis adfidiis implorabant. Terræ motus hic denique continuis quadraginta diebus in horas singulas sentiri potuit. Quum autem remisisset, expeditis Baiafitis per vniuersam Anatoliam Romaniamque mandatis suis; uti sarchores, hoc est, mercennarij & opifices Constantinopo-

tinopolim mitterentur, edixit. Cōfluxerunt ad urbem fabrorum, tam cæmentariorum, quam lignariorum, opificumque ac mercennariorū ad octuaginta millia: quibus id datum negotij, vt accepta mercede, collapsa vrbis ædificia reficerent ac instaurarent. 5 Præfectus a Baiaſite fuit operariis hiſce Ionuzes Aga, Genizarorum tribunus: qui & inſpector, & exactor operarum, ſumma cum poteſtate, ſuis cum Genizaris, eſſet. Interim ipſe, quietis capiendæ cauſa, ſemet Hadrianopolim contulit.

Erat id temporis in prouincia Tekienſi vir quidam primarius, 179: cui nomen Chaſanes Cheliſes. Is filium habebat, qui Scachoculis adpellatus fuit, & totis ſex vel ſeptem annis ita latuit, vt numquam prodierit: qua quidem de cauſa fuit habitus pro viro ſancto. Eidem Baiaſites quotannis ſeptem aſprorum millia ſuam in ſpeluncam mittere ſolebat, quum ignoraret, eum & ſectæ alterius, & Kiſelem baſſam eſſe. Hic ergo, quo tempore Conſtanti- 15 nopolim ſtrenue laborabatur in vrbe reficiunda, ſuis illis latebris & cauernis tandem prodiit: & adiutus opera ſuorum quorundam complicum, die quodam ſolis urbem Antalienſem ingreſ- 180: ſus eſt: quod eo facilius tum fieri potuit, quia cōmodum id temporis illic anniuerſariæ nundinæ celebrabantur. Itaque captam ciuitatem diripuit, & Cadium eius in quatuor fruſta diſſecari, ac ipſa fruſta diſtinctis locis ſuſpendi iuſſit. Inde miſſis in prouincias proximas quibuſdam ſuæ ſectæ, ſuarumque partium hominibus, proclamari præcepit: adueniſſe iam tempus, ipſis oportunum: ſal- 20 tim correptis armis, ad ſe properarent. Quotquot igitur illam ſectam amplectebantur, & antehac eam ſecreto dumtaxat profiteri cogebantur, ad hunc eo numero confluxerunt: vt per breui ſpatio temporis, hominum ad decem millia ſecum in caſtris haberet. Præterea complures e Tekienſi prouincia cum ipſo ſe coniun- 30 xerunt. Itaque tales ac tantas iam conſequutus copias, Antalirelictæ, Anatoliam petiit: & beglerbegū Anatoliæ, Caragoſam baſſam, adortus eſt. Occurrit homini Caragoſa cum exercitu Anatoliæ, ſtatimq; inito prælio, ſeditioſi victos ſe ſimulare, ac pedem nōnihil referre. Tum vero Turci, deſertis ordinibus ſuis, hoſtium

181. impedimenta diripere ceperunt. Perduelles vero, in tēpore con-
uersis habenis, Caragosę copias cæciderunt: ipsumque captum ad
metropolim Anatolię Cutaigen adduxerunt, & opidum sibi de-
di postularunt. Id quum ab opidanis impetrare non possent, in
eorum conspectu Caragosam bassam viuum palo transfixere. Se- 5
cundum hæc profectus Manissa cum Sangiacis quibusdam Sul-
182. tanus. Corcutes, Sultani Baiasitis filius, copias in seditiosos hosce
duxit. Verum cæsus & ipse cum suis, vix fuga saluti cōsuluit. Hinc
indies auctis viribus, Anatoliam Scachoculis vniuersam agere,
ferre, multa; fœda committere. Post etiam progressus vltcrius, 10
Aidinensem ditionem inuasit. Corcutes fuga, ceu dictum est, e-
lapsus; summa celeritate datis ad patrem litteris, eum de re tota
certiorem fecit. Baiasites exandescens aduersus Vezires suos, ac
præsertim aduersus Alim bassam, & Ducis filium, quod nihil de
hoc motu sibi significassent: mox Alim bassam cum exercitu in 15
Anatoliam proficisci, ac seditionem hanc compescere, perduel-
lionis auctoribus capitis supplicio multatis, iussit. quod nisi fecis-
set, imperaturum se minatus est, vt cutis ei toto corpore detrahe-
retur. Quapropter Alis, adhibita maxima diligentia, in Anato-
183. liam se contulit: quum Baiasites ei non exiguam partem aulici 20
sui comitatus, & Genizarorum, adiunxisset: filioq; præterea suo,
Sultano Achmeti, cuius Amasiæ sedes erat, mandasset; vti suis
cum copiis Ali bassæ auxilio veniret. Achmetes Amasia profe-
ctus, ad Alim bassam accessit: qui mox inter se congressi, dies ali-
quot reficiundo militi dederunt, deque bello gerendo consulta- 25
runt. Interea vero cum copiis in Caramaniam irruit Scachocu-
184. lis, cui Caramaniæ bassa, quem Cheiderem bassam vocabant, &
Sangiacus quidam in eadem prouincia, Zindis Kemales begus,
obuiam venerunt: prælioque Culim adorti, non inferiores mo-
do discessere: verum etiam utrique, pro more, resecta fuere ca- 30
185. pita. Seditiosi deinde Caramania relicta, versus planiciem Zibuc-
ciam profecti sunt: quod quum Ali bassę significatum fuisset, ma-
gnopere perturbatus animo: Quisquis, ait, me amat, absque mo-
ra conscendat equum. Primusque ceteris exemplo præbito, con-
scendit.

scendite equum: & veredariorum in morem festinato itinere, per-
 duelles in campo Zibuccio tandem adsequutus est. Scachoculis
 autem, Osmanicorum aduentu cognito, ibidem in planicie ca-
 stra vallo cōmuniuit, camelis etiam in circuitu dispositis: & cum
 5 animo suo constituit, hoc loco Martis aleam experiri. Præterea
 quibusdam castrorum in locis, hoc modo munitis, turres excita-
 uit: de quibus sui sese defenderent, & hostē ab oppugnatione ca-
 strorum arcerent. Erant igitur hi egregie ad prælium ineundum
 parati. Ex aduerso, licet Alis bassa secum & ipse multa millia mi-
 10 litum adduxisset: tamen quia totos dies quatuordecim illo itine-
 re veredariis prope paria fecerat, non viros dumtaxat, sed equos
 etiam laboribus exhaustos habebat. Nihilo minus hoste conspe-
 cto: Tendamus in eos, inquit. Sed erat in exercitu quidam Cara-
 muses, stipendiariorum præfectus, quos Vlofezios dicunt, vir rei 186.
 15 militaris insigniter peritus. Is Ali bassa respondens: Expecta non-
 nihil, ait; o bassa, donec exercitus alij se nobiscum coniungant.
 Fieri nequit, ut hostis e manibus nostris elabatur. Ad vnum dum-
 taxat, alterumue diem, prælium differ. Etiam Ramasanis filius,
 Adanorū begus, nobis subsidio venir. Sine quæso, nostras uti co-
 20 pias aliorum accessione maiores & firmiores efficiamus. Alis au-
 tem bassa vicissim: Quis, inquit, est Alis bassa, qui sue tandem al-
 ter ille, nobis ut eius sit expectandus aduentus? Nimirum Alis e
 potestate totus exierat: ideoque rabie quadam actus hostem in-
 uasit: quo factum, ut acre prælium committeretur. Eo prælio
 25 Chasanes Chelifes, Scachoculis pater, sagitta vulneratus, & paul-
 lo post extinctus fuit. quo mortuo, tumultus atque strepitus in-
 gens audiri cepit in castris seditiosorum. Quapropter Alis bassa,
 concitato calcaribus equo, medios in hostes delatus, & ab eis oc-
 cisus est. Quod quidem ipsius conspicati milites, terga dedere:
 30 Scachoculis hac potitus victoria, versus Parthicos fines iter dire- 187.
 xit, Tebrisiū profecturus. Quum prope iam Parthicis a sinibus
 abessent, obuiam eis carauana quædam venit, secum e Parthia
 fericas & alias merces vehens. Eam carauanam Scachoculis diri-
 guit, & quotquot hanc comitabantur homines, interfici iussit:

188. quum ignoraret, esse opes illas Ismailis Scachi, hoc est, regis Parthorum. Vbi Tebrissum venissent, tribuni militum, ceteriq; præfecti, Scachum, Ismailem adierunt: & ad pedes ipsius prouoluti, honorem ei, pro more gentium illarum, exhibuere. Tum vero Scachus Ismail: Quis auctor vobis fuit, inquit, vt adoptiuo patri meo bassas & begos suos occideretis, eiusque præterea subditos rebus ac facultatibus suis spoliaretis? Illis respondentibus, id ab se factum, vt ipsi met Ismaili Scacho rem gratam facerent, & homines a recta fide alienos, barbaros, facinorosos, de medio tollerent; rursus eos compellans Scachus Parthicus: Et quid tandem, subiecit, carauana culpæ commisit in vos, qua irritati, & homines occidistis, & opes ipsas diripuistis? Ad quæ illi quum nihil haberent, quod sui purgandi causa in medium adferrent: omnem illam colluuiem hominū ita distribui Scachus Ismail iussit, vt singuli Parthorum procures eius mandato viginti ad se reciperent: 15
189. ceteros vero præfectos, atq; tribunos ipsorum, trucidandos Corizzis suis obiecit. Quod sane quum absque mora fieret, dignam facinoribus admissis mercedem tulere.
190. Dum hæc in Asia gererentur, Tarabosane profectus Sultanus Selimes, nauigio Cofen adpulit; illinc in Romaniam abiturus. Itaq; Cofe discedens, Chilim nauigauit: Chili Beligradum venit. Eius rei fama Constantinopolim ad Sultānum Baiasitem perlata, Cadium vrbs Sarigresem, & Seguanem bassam, legatos ad filium misit: quorum & consiliis vteretur Selimes, & monitis instruere- 20
tur. Hi quum ad Selimem peruenissent, auctores ei fuerunt, vt suam in ditionem rediret: ne forte fratribus etiam suis occasi- 25
onem præberet, consimilia quædam tentandi. Ad ea respondens Selimes: An non mandatum diuinitus est, inquit, vti suos quisq; parentes tertio vel quarto quoq; anno inuisat? Hac equidē causa motus, iter hoc perficiā; & patre visitato, meam in ditionē reuer- 30
tar. Ad summam, ab hoc instituto legati Selimem nullo dimouere modo potuerunt. Ideoq; redeuntes ad Baiasitem, filij mentem ac sententiam patri renuntiarunt. Is denuo legatos alios ad Selimem misit, ac dici filio iussit, vti Semendriam se reciperet: quem ipse
- 191.

ipse sangiacatum illi adtribuisset. Negavit id se facturum filius, omninoque se patrem prius aditurum respondit, eiusque manus osculaturum, atque ita deinde discessurum. Euenerunt hæc anno DCCCCXVII.

C. 1511.

- 5 Secundum illa perrexit in itinere suo Sultanus Selimes, & Hadrianopolim petiit. Inde quum non procul abesset, relicta Baiafites Hadrianopoli, versus Cōstantinopolim abiit. Habebat autem 192.
secum omnes vezires suos, & begos sangiacos, & milites. Quippe mandatis publicatis edixerat, uti secum eo proficiscerentur. Qua
10 de causa commotus Selimes, & consiliarios suos adpellans: Nul-
lum, inquit, hostem habemus inter Hadrianopolim & Constantinopolim. Cur ergo tot proceres, & talem ac tantum exercitum
pater secum ducit? Haud dubie nihil aliud hæc portendūt, quam
quod fratrem meum, Sultanum Achmetem, rerum administra-
15 tioni præficere cogitat. Ideoque summa vsus celeritate, non pro- 193.
cul a Zorlo patrem adsequutus est. Ibi tum copiis utrimque concurrentibus, ad dimicationem ventum fuit. Erat id temporis imbecilla Baiafites valetudine, quum nec pedibus uti, nec equitare
posset: eaq; de causa curru vehebatur, cui velum obduxerat: numinis interim, Mahumetisque sui auxilium implorans. Quum
20 perexiguo temporis interuallo pugnatum esset, victus Selimes, omni thesauro suo relicto, fugæ se dedit: ac tandem peruenit in vicum quemdam, situm ad mare, quod Nigrum vocant. Ei vico 194.
nomen est Midge. Heic nauim ingressus, transmissō mari, Cofen
25 se contulit. Sed eadem hieme rursus in Romaniā nauigauit. Quidam enim proceres aulici partes Sultani Achmetis fouebant, nimirum ipse Cadilescherus, & Nischanzis bassa, & Ionuzes bassa: qui muneribus etiam, in hunc finem paratis, populo persuaferāt: Sultanum Achmetem breui adfuturum, & loco patris imperaturum. Hic autem conatus eorum quum Genizaris innotuisset,
30 nocte quadam in ædes ipsorum irruentes, quidquid in eis reperi-
tum esset, diripuerunt. Itidem noctu Chafanis bassæ domum adgressi, fœde spoliarunt: adeoque seditionem excitauere maximam. Erant id temporis ad urbem Sultani Achmetis legati, qui

- furtim se subducere, salutique suæ fuga consulere coacti fuerunt. Secundum hæc legatos ad Sultanum Selimem misere Genizari, qui nuntiarent, ad urbem modo veniret: se nimirum & salutatu-
 195. ros ipsum imperatorem, & adgnituros pro domino. Achmetes etiam eodem tempore propius ad urbem se cōtulit, suis cum co-
 piis ad Iscodarā, e regione Constantinopolis, castra metatus: mis-
 sisq; patri multis aureorum nummūm millibus, quo venerat iti-
 nere, discessit. Quumque vectigalia, tributa, ceterosque fructus
 ac prouentus imperij, per Anatoliam sibi vindicasset: violenter il-
 las prouincias administrare cepit. Ac licet Sultanus etiam Corcu- 10
 tes opida quædam Anatoliæ sibi subiecisset, retinere tamen ea nō
 potuit, quum præfectorum Sulrani Achmetis maiores essent vi-
 res. Itaque discedens ex iis locis Corcutes, trans mare Gallipolim
 abiit: ac duobus dumtaxat secum sumtis, Constantinopolim na-
 uigauit. Eo quum peruenisset, exiguum quoddam templum in- 15
 gressus est, haud procul a domicilio Genizarorum. Hoc vbi nun-
 tiatum Sultano Baiasiti fuisset, aliam ei domum in vrbe iussit ad-
 signari: quam, remotus a Genizaris, inhabitaret. In hanc igitur v-
 bi commigrasset, bona cum venia patrem adiit: eiusque manum
 196. exosculatus, in hospitium suum reductus fuit. Zecmen id tempo- 20
 ris, quam minorem vocant, Sultanus Selimes aduenerat. Quum-
 que propius Constantinopolim accederet, atque obuiam ei pro-
 dired Sultanus Corcutes frater: equis insidentes, manus sibi mu-
 tuo porrexerunt, ac peramanter inter se colloquuti sunt. Hinc
 197. urbem ingressus Selimes, in prato Genibaxeo tentoria fixit, Cor- 25
 cute suum in hospitium redeunte. Tum vero congregati Geni-
 zari, decem ex omni suorum numero delegere: quos ad bassas
 ablegatos, dicere iusserunt: Adgnosce se pro domino suo Sul-
 tanum Selimem, Baiasitis imperatoris filium. Baiasitem, propter
 aduersam valetudinem, & imbecillitatem virium, non iam am- 30
 plius ad bella gerenda prodire posse. Quamobrem significarent
 Sultano Baiasiti bassæ, vt sponte sua rerum administrationem Se-
 limi filio traderet. Id nisi fieret, in ipsos se bassas animaduersuros:
 & præterea per vim collocaturos Selimem in thronum regium,
 ac do-

ac dominum & imperatorem suum declaraturos. Hęc quum decem illi Genizarorum legati bassis exposuissent, bassæ cum his ipsis decem viris Sultanum Baiaſitem adierunt. Is intellectis eorū postulatis, quam quidem diu superſtes ipſe foret, imperium ſe nemini traditurum reſpondit. Ad ea ſupremus vezir, Muſtaphas 198. baſſa: Vale igitur, inquit, imperator maxime. Nam mox, ubi abſte digreſſi fuerimus, vitam hi nobis adiment. Tum Sultanus: Si quidem iam nos imperio non abdicauerimus, ait, an futurum putatis, uti nos e medio tollant? Minime vero, ſubijciunt illi, vitam 10 eripient tibi: ſed iniectis vncis ſpiculorū ſuorum veſti tuę, de throno imperatorio te detrahent. Quę quum ab eis dicta fuiſſent, exiguuo temporis ſpatio Sultanus Baiaſites re cum animo ſuo deliberrata, caput erigit, &: Rerum equidem, inquit, ſummam filio meo, Sultano Selimi, traditam committo. Qua Baiaſitis oratione 15 Genizaris renuntiata, mox vnanimis ad Sultanum Selimem ſe contulerunt. Hęc autem geſta fuerunt anno DCCCCXVIII.

C. 1512.

Poſtridie Sultanus Baiaſites ciſtas, quibus imperatorij theſauri cōtinebantur, Sultano Selimi filio miſit: ac vezires, ceterosq; baſſas, dominum ſuum, Sultanum Selimem, adire iuſſit, eique ſignificare: tantummodo ſibi, patri ſuo, dilationem dierum xx concederet: quibus exactis, Dimotucum abiturus, & reliquum ibidem 199. vitæ ſpatium tranſiturus eſſet. Interim Selimes in hoſpicio Genibaxeo commoraretur. Hęc quum illi Sultano Selimi expoſuiſſent: Quidquid, ait, patri & baſſis viſum fuerit imperare, ratū eſto. 25 Reſ enim adhuc in ipſorum poteſtate ſunt & arbitrio. Poſtridie illius diei patrem Selimes adiit, eique manum oſculatus eſt. Tum vero ſurgens pater. Accede fili, ait, atque hoc loco ſede: quum rerum dominus, me quidē abdicato, & imperator factus ſis. Ad ea Selimes: Minime vero, mi pater, inquit. Nam equidem domini, 30 patrisq; mei, ſamulus ſum: nec amplius quidquam petij, quam ut mihi faciem tuam intueri, ac manū deoſculari liceret. Id quū impetrauerim, bona cū pace tua mihi, ſamulo tuo, nūc abire fas eſto: ſalua tibi rerū adminiſtratione proſperrima. Sultanus autē Baiaſites: Fili, ait, toto pectore atq; animo imperium tibi reſignaui. Sed

vnum hoc cōsulo, ne sanguinē innoxium fundas, nec immerito
 quemquam occidas. Cui patris cōsilio quū Selimes se pariturum
 promississet, in hortū nouū siue Genibaxen, ad tētoria sua se rece-
 pit. Postridie, summo diluculo, pro tribunali sedit, & aduocari Ge-
 nizarorū Agam iussit: qui mox vniuersis cum Genizarorū copiis
 corā eo se stitit. Ibi tum cōpellatis ipsis, Selimes interrogare: num
 se vellent dominū & imperatorē adgnoscerē? Cunctis vnanimi-
 ter adclamantibus, id omnino se velle facere; mox iterū Selimes
 eos adpellās: Si quis, ait, inter vos aliquid culpæ cōmiserit, an per
 vos mihi licebit, vt illū puniam? Licebit vero, succlamant omnes. 10
 Ergo deinceps, subiecit Selimes, imperiū meū auspicabor. Postri-
 die, quum illuxisset, eodē in loco pro tribunali cōsedit: veziribus
 & bassis omnibus huc ad ipsum cōuenientibus. Illo die quemdam
 Genizarum, qui auream in capite gestabat vscufiam, siue pileum,
 cōpræhendi iussit, & ad arborem suspēdi: quodā etiam de Vlofe- 15
 ziorū numero capite truncato. Genizarus ille propterea suspēdio
 sublat⁹ e medio fuit, quod Sultani Achmetis focer esset. Hoc mo-
 do quum sibi Sultanus Selimes imperiū cōstituisset, Corcutes cō-
 scensa trireme Manissam; ditionē suam, repetiit. Non multis die-
 bus interiectis, Cōstantinopoli discedens Baiafites, Dimotucum 20
 200. abire cogitabat. Eum Sultanus Selimes extra portā Hadrianopo-
 litanā, officij causa, quū deduceret: Baiafites e curru cū filio collo-
 quens, de multis eū rebus admonuit. Inde mutuo sibi pater atq; fi-
 lius valedixere. Sed Baiafites hoc itinere delatus in vicū quemdā,
 201. cui nomen Chapse, vitam cum morte cōmutauit. Reuectus autē a 25
 suis Cōstantinopolim, in tēplo, quod ipse cōstruxerat, cōdit⁹ fuit.
 Secundū hęc profectus est Sultanus Selimes vniuersis cū co-
 piis in Anatoliam, quumq; iam peruenisset Engurim; frater eius,
 Sultanus Achmetes, ad fines Arabicos profugit. Quod vbi Seli-
 202. mes accepisset, itinere mutato, Prusam rediit: ibiq; Mustaphā bas- 30
 sam, cum aliquot fratrum suorum filiis, strangulari curauit. Inde Ma-
 nissam cōtra fratrem, Sultani Corcutē, mouit. Sed is Tekiensem
 in prouinciā abiit. quo cognito, primum e ianitoribus suis, quem
 Azemim Casanem Agam vocabant, fratrē a tergo persequi iussit.
 Is ad-

Is adhibita diligentia maxima, tandem illum in specu quodam depræhendit, & cepit: iamq; captum ad herû suum Selimem adducēs, obuios habuit nuntios, apud opidum Egrigos: vbi mox de mandato Selimis Corcutes strangulatus, & cadauer eius Prusam
5 vectum, ibidem monumento fuit illatum.

Quum autem Sultanus Selimes etiam alterum fratrem suum, Sultanû Achmetem, magnopere cuperet in potestâtē redactum: astu excogitato, Bassarum & Genizarorû nomine litteras ad eum perscribi iussit, quarum litterarû hæc erat summa: Sultanum Seli-
10 mem crudeliter in omnium sæuire vitam. Ea de causa se iam per-
tæsos esse pumilionis istius. Prodi-ret modo Achmetes, ac se con-
spiciendum præberet: mox ei se captum Selimem tradituros. Da-
ta vero fuit opera, vt eiusmodi litterarum exempla L vel LX Sul-
tano Achmeti redderentur. Itaq; numero litterarum deceptus, fi-
15 dem eis habuit, & cum milite Caramano suis e latebris in apertû
prodiit. Quotquot erant cum eo proceres, hanc profecti-onem
dissuadebant; & futurum aiebant, vt circumueniretur. Sed ipse,
litteris illis exhibitis, ac perlectis: Demus, ait, exempla viginti ha-
rum litterarû esse falsa & cōmenticia: num idem de ceteris quoq;
20 pronuntiari oportet? Itaque suam sequutus opinionem, copias in
fratrem duxit. Quum in planiciem peruenisset ad Neapolim Ca-
ramaniæ, ab exercitu Sultani Selimis obrutus, parum cum suis
strenue rē gessit: ac victus, fugæ se dedit: in qua fuga captus Ach-
metes, & strangulatus fuit. Exstincti cadauer Prusam deporta-
25 tum, & ibidem in monumento fuit conditum. Hæc autem acci-
derunt anno DCCCCXX.

C. 1513.

Sultanus ergo Selimes iam solus imperio tranquillo potitus,
ad bellum gerendum aduersus Ismailem, Scachum Parthorum,
se cōparauit: & curribus ad vehenda tormēta, ceterisq; rebus ne-
30 cessariis instructus, omnes suos exercitus collegit, in quibus erant
hominû ad quadringenta millia. Tantis cum copiis in Parthiam
profectus, manum cum Ismaile Scacho cōferere decreuit. Ismail
vero Sultani Selimis instituto cognito, cū Parthis suis & ipse hosti
obuiâ prodiit: ac tandem congressis in planicie quadâ, quæ Zal-

derana dicitur, vtriusq; partis exercitibus, a diluculo ad postmeri-
 dianum vsq; tempus dimicatum inter eos fuit. Ismailis Scachi su-
 premus belli dux, Vstazeluis filius, Anatolico militi oppositus e-
 rat: Romaniae copias ipsemet Scachus Ismail sibi debellandas sum-
 ferat. Sed Anatoliae beglerbegus adeo fortiter hosti restitit, vt tã- 5
 dem Vstazelues occideretur. Ab altero quoq; aciei latere pugna-
 tum vtrimq; strenue, donec ad extremũ Chasanes bassa, Roma-
 niae beglerbegus, occumberet. Nihilominus Thures Alis begus,
 Malcozij filius, vna cum fratre suo, tam acriter hoc proelio se ges-
 sit: vt hostibus disiectis, ad Ismailis Scachi vexillum primum 10
 penetraret, ipsique Scacho vulnus infligeret. Verum a Scachi sa-
 tellitibus vterq; mactatus cecidit. Sub exitum diei fessus iam cum
 suis proeliando Scachus, hosti cessit, & fugam arripuit: ordaq; sua,
 cum omnibus rebus, quæ illa continebantur, hostis arbitrio reli-
 cta, Tebrisiũ se recepit. Itaq; Turcis orda Scachi praeda fuit, qui 15
 etiam in ea ceperũt vnam de Scachi vxoribus: quum ceteræ mu-
 lieres, quæ illis in castris fuerant, pedites cum reliquo Parthorum
 exercitu Tebrisiũ abiissent. Scachus aut, relicto Tebrisiũ, cum
 non magna suorum manu Sultaniã se contulit. Interea Tebri-
 siũ progressus Selimes, omnes vrbis artifices, omnes eximios o- 20
 pifices collectos, Cõstantinopolim misit. Quumq; illa hieme co-
 gitaret in hibernis ad Carabagum subsistere, nõ hoc eum tumultu-
 antes facere passi fuere Genizari. Quapropter Amasiã redu-
 cto exercitu, ibidem hibernauit. Sub initium æstatis Camachum
 205. profectus, eam ciuitatẽ occupauit. Interim Sinanem bassã eu- 25
 nuchum in Dulgadirensẽ prouinciã ablegauit, qui ducẽ eius
 regionis Aladeulem bello inuaderet. Is Dulgadirem ingressus, A-
 ladeulem minime resistentem cepit, & capite truncauit: quam-
 quã alij tradant, suspendio necatũ fuisse. Ditionem vero Sultanus
 Selimes Ali bego concessit, qui ex Aladeulis fratre natus erat. 30
 206. Hoc tẽpore Genizari magnas Amasiæ turbas excitauere, quũ
 in Piris bassæ castra per seditionem irruerẽt. Erat tum Sultani Se-
 limis vezirazemes, Achmetes bassa, Ducagini filius: quem Selim-
 es interfici iussit, collata in eum culpa, quod huiusce Geniza-
 rorum

rorum seditionis & conscius, & auctor exstitisset. Hinc Amasia
 discedens Selimes, Constantinopolim abiit: ubi generum suum,
 Ischenderem bassam, vna cum Tazifade Cadileschero, & Bali
 Geme Seguane bassa, supplicio capitis adfecit: quod ipsos etiam
 5 diceret Amasiani Genizarorum tumultus auctores fuisse. Conti-
 gerunt hæc anno DCCCXXI.

C. 1514.

Secundum hæc collectis Selimes omnibus copiis suis, Cōstan-
 tinopoli transiecit in Anatoliam: quum alteram se cōtra Parthos 207.
 expeditionem moliturum simularet. De hac Selimis profectio-
 10 certior factus Canfaues Gauris, Sultanus Alcairi; maximopere
 cum suis proceribus & Mamelucis perturbatus, coactis militibus
 suis, armatus Chalepum adiit. Qua re Sultano Selimi nuntiata,
 misso itinere Parthico, in Sultanū Alcairēsem mouit. Eius quum
 fines adtigisset, ac Sultanum haud impigre sibi occurrentem cō-
 15 spiceret: graui cum eo proelio conflixit, in quo Sultanus ipse Can-
 faues Gauris cæsus fuit, eiusq; copię dissipatę fugerunt. Post hæc
 pugnam Selimes victor omnes munitiones & arces, in finibus si-
 tas, occupauit: ac præfidiis in singulas impositis, Chalepum per-
 20 rexit. Ibi quum omnia Chalepo vicina loca sui iuris fecisset, be-
 gos sangiacos prouincię præfecit. Chalepo Damascum abiit, &
 urbem cum omni agro finitimo, summa celeritate suo subiecit
 imperio. Mameluci, qui & Circassi, Alcairum fuga delati; Tom- 208.
 mambaim, qui erat id temporis Vlu Duueidar, Sultanum crea-
 runt. Et Vlu Duueidar apud ipsos primus erat dignitate post Sul-
 25 tanū. Potitus autem Damasco Selimes, Sinanem bassam cum se-
 lecta militū manu Gazam præmisit. Aliquot inde diebus elapsis,
 etiam ipse reliquo cum exercitu subsequutus fuit, Alcairum du-
 cturus. Ex altera parte Damascum Tommambais Meliculem V- 209.
 meram, hoc est, beglerbegum Damasci, Zamberdim Gasalim,
 30 cum parte sui exercitus miserat. Is quum a Gaza prope iam abes-
 set, etiam Sinan bassa Remlen aduenit, eoq; loco castra metatus
 est. Quumque certior factus fuisset, esse Gasalim cum exercitu in
 vicinia: noctu militibus indicta profectio, tanta cum propera-
 tione ad hostem accessit, vt prima cum luce Gasalis copias adse-

quutus, non modo cum eis confligeret: verumetiam victoria potiretur, magnumq; Mamelucorum siue Circassorum numerum internicione deleret; superstitionibus fuga dilapsis, & in solitudines illorum locorum semet recipientibus. Quibus rebus gestis, placuit Sultano Selimi legatum ad Tommambaim mittere. Quippe domesticum quemdam habebat, natione Circassum, quem vulgo Muratem Circassum adpellabant. Is ad Sultanium ire iussus, impetrare non potuit, ut a Tommambai vel in conspectum admitteretur, vel audiretur: adeoque cum iis, quos itineris comites secum adduxerat, iussu Tommambais fuit interfectus. Qua legati sui cæde cõperta, motis Selimes castris, Remlen petiit. Eo quum peruenisset, significatum illi fuit, ciues Remlenses id temporis, quo Sinan bassa Remle nocturno itinere discesserat, ut Zamberdis Gasalis copias adoriretur, sparsisse rumorem de fuga Osmanicorum: & quotquot in castris Sinanis bassæ remanserant, non solum mactasse; verumetiam occisorum cadauera passim in puteos & fossas proiecisse. Quo Remlensium intellecto facinore, Selimes & congregari iussit opidanos, & omnes illius sceleris reos trucidari. Secundum hæc Cudsimubarecum profectus est. Quumque sub vesperam eo venisset, noctem illam istic manere voluit: ac vespertinis precibus in Axa messita, nocturnis in cubi Sahara peraetis, omnia loca sacra visitauit. Postridie circa meridiem reuersus ad exercitum, Gazam contendit: vbi Sinan bassa, potitus insigni victoria, suas cum ipso copias coniunxit. Gaza Berthehemam profectus, illo quoque loco preces suas concepit: quibus absolutis, in animum induxit, Alcairum petere. Præmit ergo Sinanem bassam, qui suis cum copiis reliquum exercitum antecederet. Quippe proficiscendum eis per illam solitudinem erat, quam ante id temporis numquam tam numerosus exercitus transierat. Et aliam quoque causam habebat, cur eum præmitteret: quod vereretur scilicet, ne si tanta hominum multitudo coniuncta maneret; iter illud per solitudinem se suscepturos negarent, atque hoc modo diffuerent. Sultanini quidem hoc decretum semper antehac pro vrbis Alcairanæ propugnaculo quodam

dam habuerant. Verum Sultanus Selimes iacta, quod dicitur, alea; militem cohortationibus animosis ad capeffendum hoc iter impulit. Vbi ventum ad prima castra fuisset, in pago, qui Deire vocatur, vezirem suum, Chuseinem bassam, interfici iussit: 5 quod dixisse perhiberetur, non temere per eiusmodi solitudinem, tanto cum exercitu, proficiscendum. Atque hoc modo solitudinem ingressus est, quæ arida prorsus, aquis destituitur. Quum de die in diem progredereetur vltius, placuit Deo largiri pluuiam: quo factum, vt vniuersæ illæ copiar nulla premeren- 10 tur aquæ pænuria. Vbi Salachigen peruentum fuisset, iam vicerant scilicet, superata solitudine. Quapropter oneratis aqua portabili iumentis, Alcairum perrexerunt. Interea Tommambais Alcairi Sultanus, suis & ipse copiis instructus, ex vrbe militem eduxit: eoque modo castra metatus, vt urbem a tergo haberet, ibi- 15 dem substitit. Coëgerat enim maximum exercitum, in quo militabant Æthiopes, cum aliis nationibus. Tormentis etiam bel- 211. lica ea communierat itinera, quibus hostis venturus expectabatur. Sed transfuga quidam ex castris ipsius ad Sultanum Selimem se contulit, eique consilia & insidias hostium detexit. Quibus Selimes cognitis, diuerso itinere copias Alcairum duxit. Hæc gesta 20 fuerunt anno DCCCCXXII.

C. 1515.

Die xxviii mensis Silchizis, ante prandium, ingens & cruentum prælium commissum fuit; quo in prælio Sinan bassa, cæsus in dextro cornu, occubuit. Tandem tamen Mameluci, qui & 25 Circassi, dissipati profligatique, partim versus montes, partim in solitudinem, partim ad ipsam urbem profugere. Verum vbi mox Selimiani milites urbem occupassent, reliquæ Circassorum & Mamelucorum, vrbe deserta, in regionem, Saitensem se recepere. Selimes propter urbem, ad Nilum fluuium, castris locum 212. 30 cepit: quo in loco dum ipse quiescit, missis Tommambais speculatoribus, quum alia, tum etiam situm castrorum hostilium explorauit; quod ea nocturna impressione adgredi, suo cum animo constituisset. Rebus omnibus exploratorum opera probe perquisitis; urbem noctu cum suis ingressus, plurimos ex Selimianis in

vrbe oppressit & trucidauit. Sed quum primum hoc Selimi nuntiatum fuisset, iussit arma corripere militibus, hosti semet opposuit: tormentisq; bellicis in ea loca constitutis, in quæ facturus impetum credebatur hostis, ab omni parte paratus erat.

- C. 1516. Anno DCCCCXXIII, quarto die mensis Mucherenis, missus 5
in urbem fuit a Sultano Selime Ionuzes bassa, cum Genizarorum manu: qui quidem in ipsis plateis & vicis vrbis aduersus Circassos & Mamelucos acerrime dimicarunt. Hoc proelio sagitta Ionuzes bassa tam grauiter vulneratus fuit, vt a suis sublatu-
e media pugna exportaretur. Id conspiciatus Selimes, vsque adeo 10
excanduit: vt milites ex equis descendere iuberet, ac pedites suis suppetias ferre. Quod quum absque mora fieret, & illi milites, qui ceteroquin ex equis dimicare solebant, pedites urbem ingre-
213. derentur: prope templum maximum, quod Chasanis Zami vocant, cum Circassis & Mamelucis manum conseruere: qua pu- 15
gna tot ab vtraque parte cæsi sunt, vt passim per plateas plena peremtorum cadaueribus essent omnia. Tandem Selimiani denuo victoria potiti fuerunt, & Tommambais iterum cum nonnullis suorum in regionem Saitensem profugit. Acciderunt hæc anno DCCCCXXIII.

Post illa cum omni exercitu Selimes urbem ingressus, in ipso palatio Sultanino diuertit. Fuerant in eo, quem diximus, conflictu capti bis mille quingenti Circassi ac Mameluci: quorum ad duo millia Sultanus Selimes iugulari, quingentos reliquos in custodiis haberi iussit. His gestis rebus, adactus extrema necessitate 20
Tommambais, vt pacem peteret: insignem legationem ad Sult-
25 num Selimem misit. Eam Selimes sane quam humaniter excep-
pit, ac postulatis omnibus adensus, non modo Tommambai rescripsit: verumetiam suos homines ad ipsum vicissim ablega-
uit, qui pacis ei auctores essent. Hos ad se iussu Selimis venien- 30
tes, Tommambais interfici curauit vniuersos. Quamobrem sum-
mopere commotus Sultanus Selimes, Circassos illos omnes, quos in custodia detineri præceperat, mox ita iussit occidi, neminem vt
sui reliquum facerent. Ea re patrata, trans Nilum copias duxit,
Tom-

Tommambaim quæsiturus: quo ille comperto, fugam arripuit. Selimes Romanix copii iniunxit, vt eum a tergo persequeretur. Sed Arabes, qui & Æthiopes, itineribus fugienti Tommambai præclusis, hominem interceperunt, & captum ad Selimem perduxerunt.

Anno DCCCCXXIII, die XVII mensis Rebiululæ, mandato Sultani Selimis, in vmbilico vrbis Alcairësis, eo loco, qui Bab subeile dicitur, Sultanus Tommambais suspendio necatus fuit. Atque hoc modo radicitus extirpatis Circassis ac Mamelucis, vniuersum illud Sultaninum Ægyptiumue regnũ suo Selimes imperio subdidit, & in Sangiacatus diuisit: quum urbem Alcairanam Ionuzi bassæ regendam commisisset. Inde rebus omnibus egregie constitutis & ordinatis, Alcairo discessit, Gazam rediturus. Erat autem quidam ex Sultaninis, Cheir begus, qui Sultanis illis adhuc rerum potentibus, Chalepi copiis præfuerat; sed sponte sua Sultani Selimis potestati se permiserat. Hic a Selime, præter Ionuzem bassam, ad Alcairum relictus; litteras ad eum, iam inde digressum, misit obsignatas: quib⁹ in litteris, Ionuzem bassam accusans, perscripserat; Æthiopes, & plebem vrbana, Ionuzi bassæ Sultani tribuere titulum, & omnia precari fausta feliciaque; nonnullis etiã criminibus aliis in eum cõgestis. His territus litteris Selimes, mox alias ad Ionuzem bassam dari iussit: quibus ei mandaretur, vt maxima celeritate semet ad Sultanum Seleimem conferret. Eadem Cheiribego scribi voluit, & urbem ipsius fidei, per absentiam bassæ, commendauit. Vbi suum ad herum, Sultanum Selimem, in ipsa solitudine Ionuzes bassa peruenisset: equis insidentes, inter se colloquuti sunt ambo. Verum subito Selimes furore correptus, Ionuzem bassam ex equo deiici iussit: & Solachorum præfecto mandauit, vt eum, resecto capite, iugularet. Quod statim factum quum fuisset, Selimes itinere continuato, tandem Constantinopolim reuersus, quieti se dedit.

Non exiguo temporis interuallo gerendis a rebus abstinens, anno denique DCCCCXXVI, mense Remasane, Constantinopoli digressus, Hadrianopolim petere constituit. Hoc in itinere quum

C. 1517.
214.

C. 1520.
215.

Inzuam venisset, balineum ingresso tumor quidam a tergo cepit oriri, qui reuera carbunculus pestilens erat. Profectus autem ulterius, & illum ad locum delatus, ubi aliquando cum patre conflixerat: urgente necessitate, fixis ibidem tentoriis, substitit. Interea vero, dum heic morbo ipsius curando se totos medici dabant: 5 Defterdaros, & Pirim Achmetemque bassas, Hadrianopolim præmisit: ut omnia sollempnitati Bairami celebrandæ necessaria præpararent, solo Ferhate bassa cum eo manente. Sed quum medici morbo remedium inuenire non possent, eo ipso mortuus est loco, in quo cum patre pugna congressus fuerat, die septimo mensis 10

C. 1520. Schebalis, anno DCCCCXXV 1. Imperauit annis VIII. mensib⁹ VIII diebus VIII. Nihil compertum fuit de ipsius obitu totis diebus decem. Interea secreto Ferhates bassa primarium ianitorem cum litteris Manissam ad Sultanum Soleimanem misit, qui eum moneret, uti quamprimum illuc properaret. Sed quod his nihil litte- 15 rarum reliquis a bassis adiunctum fuisset, veritus est itineri se dare Soleimanes. Inde bassis ceteris, qui Hadrianopoli degebant, rem omnem Ferhates bassa patefecit: qui mox eò profecti, quum quores essent loco, cernerent; litteris & ipsi perscriptis, præfectum Is- pachiorum ad Soleimanem Manissam ablegarunt: significantes, 20 ut absque mora veniret prius, quam de patris obitu Genizari, ceterique Portæ milites, quidquam inaudissent: ne foede direptam urbem excidio darent. Itaque Soleimanes, re tota penitus cognita, confestim semet adinxit itineri: nec vlla vel noctu, vel interdium quiete interposita, peruenit Iscodaram, e regione Constanti- 25 nopolis sitam. Hoc loci tribunus Genizarorum ad ipsum venit, quo comite triremem ingressus, Constantinopolim transiecit; in occursum prodeuntibus Genizaris vniuersis. Et triremi quum excendisset, Genizarorum Aga, suos compellans Genizaros: Hic dominus vester, hic imperator est, ait. Quæ illi voce audita, mox 30 ordine ceteros antegressi, Sultanum suum ad imperatorum Saraium deduxerunt. Hinc largiores annonas, & donatiua petiere: Sul- tano Soleimane postulatis ipsorum adnuente. Postridie prima luce funus Selimis in urbem deductum fuit, eiq; celebratæ in tem- plo.

plo siue zuma Sultani Muchemetis exsequiæ. Pedes ante pater-
num funus incedebat Sultanus Soleimanes, idque comitabatur
ad zumam ab ipso Selime conditam, vbi monumento suo fuit il-
latus. Inde Soleimanes ad palatium reuersus, in thronum impera-
torium se collocauit, & regni administrationem auspicatus est,
anno DCCCCXXVI, die XVII mensis Schebalis.

C. 1520.

Factus iam plene rerum dominus Soleimanes, elapsis aliquot
mensibus, omnes suos milites conuenire iussit, & cum eis versus^{216.}
Albam Græcam profectus est, anno DCCCCXXVI.

C. 1521.

10 Quum prope iam abesset ab Alba, Vezirem suum, Achmetem
bassam, cum Romanix copiis ad Burgurdelen ire iussit. Is illuc v-
bi venisset, tormentis bellicis mœnia disiecit, militem immisit, &
opidum cepit. Multi tamen in eius expugnatione Turci fuere tru-
cidati, ac vicissim Achmetes bassa Sultano Soleimani cæsorum
15 Christianorū capita, cum quibusdam captiuis & vulneratis, misit.

Secundum illa Pirim bassam præcedere iussit Soleimanes, qui
Albæ Græcæ situm ac munitionem, circumfusus copiis, specula-
retur: statimque Pirim sequutus, vniuersum exercitum mœnibus
admouit, castra vallo muniuit, tormenta iussit expediri, muros e-
20 uersos solo æquauit, ac tandem Albam expugnauit die xxv mē-
sis Remazanis, anno DCCCCXXVII. quapotitus, Constantinopo-
lim rediit.

Anno sequenti proximo DCCCCXXVIII, die xx mensis Reze- C. 1522.
bis, iterum Soleimanes expeditione suscepta, copias vniuersas in

25 Anatoliam transduxit, Rhodo bellum illaturus. Iam ante vero
Mustapham bassam insigni cum classe Rhodum nauigare iusse-
rat. Ipse cum pedestribus copiis Anatoliam ingressus, in opidum
quoddam Mentesianæ ditionis, cui nomen Mermere, se contu-
lit: vnde non magno ex interuallo in Rhodum transiicitur. Itaq;
30 militibus hinc in Rhodum transportatis, tandem & ipse suo cum
comitatu transuectus in insulam, graui urbem obsidione cinxit.
Obsessi Christiani muros pannis cocco tinctis, & sericis, & auro
intertextis, ornabant; ac plurimis in vrbe ludis & spectaculis, ad
oblectandos animos, vtebantur. Quum serio denique oppugna-

217.

rentur, longo temporis spatio se defendebant acerrime; quod urbem ab hoste nullo modo capi posse sibi persuasisse. Ac Soleimanis sane res eo tandem loci redactę fuerant, ut quam ad expugnandam ciuitatem via deinceps progrediretur, ignoraret. Quia tamen mons quidam haud procul ab urbe distabat, ex eo terram peti, qua urbis fossę complanarentur, edixit. Actis præterea cuniculis, suffossi fuere muri, tormentorum quoque vi magna ex parte diruti. Quapropter exhausto laboribus ac molestiis Christianorum præsidio, quum urbem non multo post in hostium potestatem venturam nemini dubium esset: ipsorum princeps, quę 10
Megalon Mastora vocabant, indutias pactus, urbem se dediturū significauit: modo ipsis abeundi potestas fieret, saluis facultatibus suis; & Christianorum vxores atque liberi nulli seruituti manciparentur. In eas condiciones Sultanus Soleimanes absque mora consensit. Itaque quum obsessi munera Sultano quędam, in eius 15
conspectum admissi, obtulissent: cum rebus ac facultatibus, cum liberis & vxoribus suis naues ingressi, Turcis Rhodo cesserunt, & in Italiam nauigarunt. Quotquot erant in urbe captiui Turci, libertati pristinę restituti fuere. Capta vero fuit Rhodus die tertio mensis Sefferis: anno MCCCXXXIX. Simul etiam cum Rhodo Turci 20
arcem Stancoin, & Bedrum, aliam arcem in Anatolia sitam, in potestatem rede gere. Soleimanes inde Constantinopolim reuersus est.

Ceterum quo tempore ad obsidendam Rhodum proficisci cogitabat, Ferhatem bassam aduersus Alimbegum, Scachi Suaren- 25
sis filium, qui perantiquo maiorum suorum iure Dulgadirensis regionis dux erat, cum copiis ablegauit. Nam falso delatus is fuerat apud Sultanum Soleimanem, & accedebat alia causā, quod Osmanidę neminem veteri natum familia suo in imperio tolerare possunt. Vbi iam prope Ferhates aberat ab Alis begi ditione, 30
insidioso astu hominem ad se pellexit. Quippe morbum simulās, significari bego iussit: velle se testamentum condere, atque ipsius fidei exercitum committere. Qua voluntate Ferhatis intellecta, mox Alis begus, nihil ab Osmanicis periculi veritus, quibus inde

de vsque a prima ætate fidus ipse fuerat, cum utroque filio bassam adiit: qui & patrem, & filios, innocentes occidi iussit. Hoc facinore patrato, Ferhates ad Sultanum Soleimanem, Rhodum obsidentem, Rhodo necdum capta, reuersus est.

- 5 Quum autem confecto bello Rhodio, Constantinopoli Soleimanes quietus degeret: Genizari die **xxiii** mensis Rezebis seditionem mouerunt, & Aigasis bassæ, supremique thesaurarij, ^{220.} Abduselamis ædes expugnatas diripuerunt. Postridie, qui Mercurij dies erat, noctu Ibrahimis ac Mustaphæ bassarum domos itidem adhibita vi aperuere: sed ea cum moderatione, nullam ut inde prædam auferrent. Composito denique Genizarorum tumultu, Soleimanes in Vngariam proficisci statuit: & collectis **L** vel **LX** millibus armatorum, pontibus Sauum, Drauum, Danubiumque flumina iunxit: & Varadinum Petri, cum aliis locis mu- ^{221.} nitis occupauit, Budam ipsam cum exercitu petiturus. Ea Soleimanis expeditione cognita, se quoque rex Vngarus ad bellum parauit: & cum milite suo, qui ferro totus armatus erat, obuium se Sultano Soleimani dedit. Die quodam Mercurij, circa tempus Ikindi, utrimque tanto concurrerunt exercitus impetu: multa ut ²⁰ hominum millia ab utraque parte cæsa caderent, plurimi vulnerarentur. Diu pugnatum quum fuisset, tandem tamen victus rex Vngarus, etiam ipse periit. Actis autem in fugam Vngaris, Turci hostem persequuti, multa ipsorum millia inter fugiendum contrucidarunt. Soleimanes re bene gesta, Budam suos duxit, & vrbe ²⁵ sine sanguine potitus est; cuiusvis sexus & ætatis hominibus in seruitutem redactis, anno **DCCCCXXXII**. Post occupatam Budam, reuersus est Hadrianopolim, & ad tempus aliquod se quieti dedit. C. 1526.

- Erat tunc quidam in Anatolia, qui Calender Zelebis adpellabatur, ex familia Chazis Bectasis. Colunt autem Turci Chazim ³⁰ Bectasem, ceu diuum quemdam, atque etiam inuocant. Hic ergo Calender Zelebis seditione mota, cum non magno Deruifiorum numero Sangiacos aliquot fudit, & vniuersam Anatoliã ad arma concitauit. Soleimanes accepto motus huiusce nuntio, Ibrahimem bassam, insigni cum exercitu, misit: uti Calenderem Zele-

bim bello adgressus, in ordinem redigeret. Ibrahimes Calender cum copiis adsequutus, prœlium iniit: quo dimicatum ab utraque parte fortiter, eo tamen euentu, Calender vt ipse sua cum factione victus occumberet.

- Compositis Anatoliæ turbis, ad aliam se Soleimanes expeditionem parauit, Vngariam rursus inuasurus: ideoque militem, publicatis edictis, ad Albam Græcam conuenire iussit: quò quidem & ipse se contulit, Budam inde perrecturus. Hoc in itinere dum
 223. esset, Erdelij Banus ad eum venit, delatisque suis obsequiis, Soleimanis imperio se summisit: quum & munera secum ferret amplissima, & manum eius exosculetur. Quæ quidē res adeo grata Soleimani accidit, vt eum mox Vngariæ regem crearet. Secunda
 224. dum illa Budam profectus est, qua occupata, Viennam cōtendit. Eò quum peruenisset, Germani, qui se intra mœnia tenebant, urbem communiere: quam Sultanus Soleimanes tormentis bellicis ad xx dies oppugnauit, actis etiam subter muros cuniculis, donec eorum pars corrueret. Ea re perfecta, subito cum niue frigus adeo vehemens incidit: vt ei tolerando neque milites, neque iumenta sufficerent. Ideoq; destitutus omni spe Vienna potiundi, obsidionem soluere coactus fuit: & Constantinopolim reuersus
 20 ad aliquod tempus a bellis abstinuit. Gesta vero fuerunt hæc an-

C. 1529. no DCCCCXXXV.

Dum Constantinopoli quietus hæret, inuitatis magna sollēnitate bassis omnibus, & proceribus, & exterorum principum legatis, omnique genere spectaculorum in Atmindane Constantinopoli exhibito; filios suos, Sultanum Mustapham, Sultanum Muechemerem, & Sultanum Selimem circumcidi curauit, anno

C. 1532. DCCCCXXXIX.

- Eodem anno mensis Remasanis die xxviii, Constantinopoli discessit, Hispano bellum illaturus. Quumque peruenisset in
 225. Alamaniam; duorum mensium spatio copias hinc inde circumduxit, ferro & igni cuncta vastans atque diripiens. Nullus a Christianis oppositus ei fuit exercitus, nusquam eorum conspectæ acies: ab utroque dumtaxat latere Soleimanis agmina carpebant,

ac multos interceptos vel occidebant, vel abducebant captiuos. Misit autem Sultanus Soleimanes, ductore Cafane Vaiuoda, qui Michalis begi filius erat, & Vaiuoda, duodecim millia militum, adiunctis eidem Acanziis; qui regiones illas ulterius incendiis & rapinis depopularentur, atque incolas feruituti mancipatos abigerent. Quod quum illi facerent, opima potiti fuere præda. Verum in reditu forte fortuna in Christianorum incidere copias, cum quibus licet acerrime dimicarent, ac fortiter hosti resisterent: tandem tamen ad internicionem, maiori saltem ex parte, cum ipso Cafane Vaiuoda, caesi captique fuerunt. Et quando iam hiems adpetebat, mutato Soleimanes itinere, Constantinopolim rediit: ubi quum ad tempus aliquod quiesceret, Sultano Mustaphæ filio Manissam adtribuit, anno DCCCCXXXIX.

C. 1532.

Interea vero, dum aberat peregre Sultanus Soleimanes, in Alamania bellum gerens: supremus Hispani classis præfectus, Andreas Doria, cum Megalo Mastore, qui superioribus annis Rhodo cesserat, corrogatis ceterorum quoque principum Italicorum auxiliis, magnam mari classem eduxit, qua naues quinquaginta maiores, & quinquaginta triremes continebantur. Et erant in his militum ad quinquaginta millia. Quo cum exercitu Moream inopinato adorti, primo Coronam urbem cum arce, deinde insulam Balu, & Badram opidum, cum aliis quibusdam castellis ceperunt: & immisis in ipsam regionem pedestribus questribusque copiis, vniuersam depopulati sunt; ingentium, feminarum, puerorumque multitudine secum in captiuitatem abducta.

Superioribus annis quidam natus in insula Mityline, cui nomen Chairadines, insigniter naualis militiæ peritus euaserat: ac piraticam exercens, multoties mari cum Christianis conflixerat. Vbi iam rem fecisset, naues aliquot instruxit: adiunctoque sibi sodalicio quorundam egregiorum hominum, & neminis addictorum imperio, cum iisdem in Barbariam profectus, urbem Cesairem occupauit, ac sibi retinuit.

Qua quidem re feliciter confecta, per vniuersam Italiam nomen ipsius inclaruit: inditumque fuit ei cognomen ab Italis, vti vulgo Barbarossa diceretur. Idem quotannis Sultano Selimi & Soleimani munera quædam missitabat. Quorum alter, Soleimanes, viri virtute, rerumque gestarum fama cognita: missis legatis, inuitauit hominem, vti ad se veniret. Chairadines idoneo Cesairi præsidio imposito, strenuorumque virorum, & sibi amicissimorum fidei ciuitate credita: triremes aliquot milite compleuit, & Constantinopolim profectus est. Eò quum adpulisset, manum pro more Sultano Soleimani osculatus est. Excepit hominem Sultanus sane quam honorifice, constitutoque salario quadragiescentum millium asprorum annuo, Beglerbegum maris supremum creauit, & ad Veziris dignitatem euexit: vnde nomen ei datum, vt Chairadines adpellaretur. Nactus ergo plena cum potestate maris imperium, centum triremes in mare deduci, & instrui, militeque compleri iussit, & cum iis Moream adiit. Qua re Christianis nuntiata, mox illi regionem & arces, quas occupauerant, desertas reliquere: conscensisque nauibus suis, inde discesserunt. A Christianorum abitu, ccc Genizari, Azapique totidem in ea fuere loca missi: qui & Coronæ, & opidis ceteris præsidio essent. Inde Chairadines bassa cum eadem classe in Barbariam profectus, vrbem celebrem Tunisinam, quæ a Mauris incolitur, occupatam suo subiecit imperio, anno DCCCCXL.

Eodem hoc tempore captæ a Chairadine bassa Tunisis, quidam e numero Parthicorum procerum, Vlumas begus, a Sacho Techmasi, filio Scachi Ismailis, defecit; licet ipsius Scachi sororem haberet coniugem. Itaque profugus e Parthia, Constantinopolim accessit: & præstito subiectionis sacramento, Soleimani se totum addixit. De huius viri consilio Sultanus Soleimanes expeditionem Parthicam suscipere cogitabat, eam prætexens belli causam, quod Scachus, suis cum proceribus & subditis, minime rectam religionis amplecteretur sententiam, nec debito quatuor Mahumetis prophetas honore prosequeretur. Hac de causa dignissimos censebat, quibus bellum inferretur, qui occiderentur, adeo-

adeoque penitus extirparentur. Iraque Soleimanes hoc bello decreto, Sangiacatum Vlumæ bego supra nominato, non procul a Carahemida, concessit. Vlumæ veto Cōstantinopoli quibusdam conductis copiis, in Sangiacatum suæ creditum fidei
 5 cum eis profectus est. Missa quoque fuerunt ad ceteros illius prouinciæ Sangiacos a Sultano Soleimane mandata, quibus præcipiebatur, vt Vlumæ bego, quoties in hostem profecturus esset, obsequerentur. Vlumæ ergo decretum sibi Sangiacatum ingressus, collectis eius regionis proceribus Sangiacis, ipsorum
 10 adiutus auxiliis, Curdistanio principi, cui nomen Serefes begus, 232. bellum intulit: eoque interemto, ditionem ipsius in potestatem redegit. Ea re Sultano Soleimani nuntiata, supremum Vezirem suum, Ibrahimem bassam, qui apud Sultanum summæ auctoritatis erat & potentia, supra bassas ac Vezires omnes euectus, id-
 15 que nomen ab eo consequutus, vt Ser Asker Sultani nominare- 233. tur, Constantinopoli ablegauit in Anatoliam, & Romania Anatoliaque copiis præfecit: cum quibus ille Chalepum adiit, & inde Carahemidam perrexit. Huc vbi venisset, Vlumam begum præmisit in Parthiam, qui dux itineris esset: atque ipse ve-
 20 stigii illius inhærens, a tergo sequutus est, anno D C C C C
 X L I.

C. 1535.

Hoc modo continuata profectio, nemine resistente, Tebrifum illi peruenerunt. Aberat enim Scachus id temporis ab illa prouincia, bellum in Chorasane contra Kezien bassam ge-
 25 rens, qui ei Chorasane eripere volebat. Quum propius ad 234. Tebrifum accessissent, urbem inuenere desertam, & habitatoribus vacuam. Ibrahimem vero præmissum ad expeditionem hæc, anno D C C C C X L I, sequutus est ipsemet Soleimanes, cum
 30 Genizaris, & aliis Portæ copiis, ea celeritate: vt quo tempore Tebrifum Ibrahimes ingressus est, Soleimanes, Carahemidæ portis immineret. Interea Scachus etiam Techmafes propius ad Tebrifum suos adduxerat, vt istic Ibrahimem bassam opprimeret. Ibrahimes hostis conatu cognito, absque mora So-

- leimanem certiore reddidit: qui duplicatis cottidianis itineribus, celerrime Tebrisium aduolauit, & cum Ibrahime se coniunxit. Quumque per exploratores intellexissent, quibus in locis Parthorum exercitus degeret: recta in eos duxere. Tum vero Parthi, qui de Soleimanis aduentu cum Genizaris ac Portæ militibus ceteris acceperant, seque tali machinarum bellicarum ad-
235. paratui, tantisque copiis nequaquam resistere posse cernerent, Sultaniam profugerunt. Osmanici nimia tormentorum, annonæ, tentoriorum, curruum, & aliarum magni ponderis rerum copia grauati, tormenta cum impedimentis ceteris ccc Geni- 10
zarorum, ac trium Sangiacorum præsidio munita, Tebrisium remiserunt: atque hoc modo facti expeditiores, Parthicum militem acriter a tergo persequi cepere. Tum vero fugere Parthi, fugientibus instare Osmanici: donec haud procul ab opido Hemedane peruentum fuisset. Ibi cum pluuiis, & annonæ penuria, 15
tantum frigus Osmanicos oppressit: ut plurimi tam manus quam pedes a frigore læsos amitterent, ac incredibilis hominum iumentorumque multitudo fame interiret. Præterea contigit, ut in ipso conatu transmittendi amnis, qui Docus Gezid vocatur, flumen illud aquis pluuiis adauctum vehementer intumes- 20
ceret. Ideoque dici non potest, quot istic homines, iumenta, rerum aliarum sarcinæ perierint: adeoque de sua quilibet salute desperabat. Quando igitur exercitus Parthicus nusquam adparebat, nec sciri poterat, quonam se recepisset; aliaque nulla regio Bagadate propinquior erat, quæ minus hiberni frigoris, & plus 25
caloris haberet: in hanc sibi Soleimanes ducendum statuit exercitum. Vbi propius ad urbem accessisset, apertis incolæ portis, eam Soleimanis potestati permisere. Quapropter ingressus, non-
237. nihil istic se recreauit. Omnis etiam Bagadati finitima regio se Soleimanis imperio summisit. Quo factum, ut beglerbegum in 30
vrbe constitueret, ipsamque prouinciam in Sangiacatus partiretur. Præterea Bagadati militare præsidium imposuit, eique de tormentis bellicis, & aliis rebus necessariis, annonæque copia prospexit:

prospexit: quum prius urbem muniisset, & aquam e flumine deriuatam in fossas urbanas immisisset. Hoc tempore supremus Dephterdarus siue maximus ærarij præfectus, Iſchender Zelebis, apud Sultanum Soleimanem delatus fuit, ob tractatos nequiter thesauros regios: quem extra urbem hoc nomine suspendi iussit, vniuersis facultatibus eius fisco adplicatis. Interea vero, dum Soleimanes intra Bagadatis muros, exercitus foris in hibernis hærebat: prodiit denuo Scachus Techmaſes in apertum suis cum copiis, & Tebrifium iter instituit. Inde quum ipsum
 10 haud procul abesse relicti ad Tebrifium Sangiaci & Genizari, de quibus supra dictum, accepiſſent: quid agendum sibi hoc casu foret, ignorabant. Quia tamen animaduenterent, nec ad resistendum hosti tam potenti se sufficere, nec in tempore sibi succurri posse: sarcinas omnes, & tormenta bellica, cum rebus ad
 15 canecessariis, & custodiæ suæ commissis, ibidem reliquerunt, ac fuga salutis suæ consulere. Scachus Tebrifium ingressus, omnes istas sarcinas & impedimenta militi suo diripienda concessit: bellica vero tormenta, cum vniuerso ad ea pertinente apparatu, concremari iussit: & quidquid de machinis bellicis colliquefactum flammis absumi non potuerat, ad signandos manguros destinauit. Vbi iam durior hiemis tempeſtas præterierat, Bagadate Soleimanes mouit eodem anno DCCCCXLI, ac denuo
 20 Tebrifium duxit: vnde quum non magno abesset interuallo, rursum cum suis Techmaſes fugæ se dedit: atque vti facultatem sui persequendi Osmanicis adimeret, suam ipsemet regionem vastauit, annonam omnem corrupit & exussit, subditos suos passim abegit. Vbi Tebrifium Turci peruenissent, Soleimanes optimum quemque suorum, & præsertim egregiis instructose quis, delegit: eisque mandauit, vt summa vſi celeritate, hostem alicubi adsequerentur. Quod quum illi facerent, omniaque misere vastata conspicerent: ad animum eis accidit, fieri posse, vt in redacta penitus ad solitudinem regione aliquod
 30 ipsis incōmodum eueniret. Ideoq; conuerso itinere Tebrifium

C. 1536.

rediere. Quum autē Soleimanes hoc modo delusum se videret, vehementi commotus ira, Scachi Teehmasis, & maiorum ipsius regias, amœnaque palatia, cum ipsius Sultani lacupis ædificio, quod Heste behiste dicitur, & omnibus cum paradisis dirui, vastari, cremari iussit. Præterea plurimos Tebrisi ciues compulit, ut inde Constantinopolim commigrarent. Ad summam, insigni regionem illam vniuersam excidio adflixit, direptis miserorum incolarum facultatibus, & absumentis omnibus iumentis. Post hanc vastationem, Soleimanes exercitum Carahemidam reduxit. Et dispositus ac relictus erat a tergo dundar, ut Turci vocant: quod vereretur, ne in ipsa profectioe Scachus impressione subita suos adgrederetur. Quod quidem ita prorsus accidit. Nam Scachus, intellecto discessu Soleimanis, selecta Corizzorum quinque millia secum sumsit, ac veredariorum in morem Osmanicos a tergo sequutus est: in hoc vnum intentus, ut eos aliquo detrimento adficeret. Tamdem in agmē illud extremum incidit, quod dundar adpellatur, uti diximus. Eius ductor erat Vlumas begus, cui præter quinque Sangiacos, xvii millia strenuorum militum Soleimanes adtribuerat. Ad hos quum Scachus aduolasset propius, mox in eos irruit: & manu conferta, superior ipse, Turcis cæsis, euasit. Interemta fuere Turcorum ad xii millia, desiderarique tres Sangiaci. Quartus in hostium potestatem venit, quintus cum Vluma bego fugæ beneficio discrimini semet eripuit. Scachus hoc tam feliciter pugnato prælio contentus, nihil periclitandum putauit vltius, quod hosti ex aliqua parte par pari relatum arbitraretur: ideoque retro cum victricibus copiis ad suos abiit. Ipse quoque Soleimanes iam Carahemida discesserat, Chalepum petens: vnde digressus, die xiiii mensis Rezebis Constantinopolim adpulit, anno DECCCXLII.

C. 1536.

Dum illic ad tempus aliquod a bellis abstinens quiescit, suspectus ei cepit esse Ibrahimis bassa, cuius & ex parte fuit detecta perfidia. Quippe ferebatur cum Italis quoque secreto pepigisse.

gisse fœdus, vt imperium Turcorum in se transferret. Quapropter cum Soleimanes die quodam Mercurij, qui xxi mensis Remafanis erat, ad cenam inuitauit: qua finita, quum de certis negotiis inter se collocuti, iam cubitum pergerent: Ibrahimes quoque suum ad conclaue secessit, & in lecto se composuit. Quippe quoties ad Soleimanem noctu arcessebatur, in ipsius imperatoris saraio cubabat. Quum obdormiisset, interfici hominem Sultanus iussit; omnesque facultates ipsius & opes, fisco addictas, thesauris suis inferri. Factum hoc fuit anno. DCCCC C. 1536.

10 XLII.

Diximus antea, Chairadinem bassam magna cum classe profectum in Barbariâ, Mauris famosam urbem Tunisim eripuisse, ac ibidem sibi constituiſſe domicilium. Is hoc tempore naues atque triremes in terram subduxerat, rerum scilicet suarum plane securus, suoque dumtaxat, indulgebat genio. Princeps interim Maurus, cui prius ea paruerat ditio, profectus in Hispaniâ, opem Hispani principis implorauit. Hispanus ad consilium reuocato negotio, verebatur propterea, quod Tunisim Barbarosfa cepisset, vt Hispanis idem aliquando damnum inferret. Facile putabat ignem exstingui posse, si prius supprimeretur, quam latius erumperet. Eaque de causa datis ad Italicos principes litteris, vt subsidio sibi venirent, petiit. Magnis ergo collectis copiis, & insigni classe parata, eidem Andream Doriâ supra cum potestate prefecit, atque ita Tunisinam expeditionem instituit. Chairadines re comperta, Raifos suos conuocauit, eisque deliberandum proposuit, quid hoc Christianorum motu faciendum censerent. Illi respondere, classem mari prius instruendam, quam Christiani se coniungerent: omninoque præpediundos, ne conuenire possent. Ad ea vicissim Chairadines bassa: Si tulipantum, inquit, meum dumtaxat excelso quodam in loco super hastam defixerô, a Christianis vt conspici possit; formidine correpti, ad aliquot milliariorum millia retro fugient: tantum abest, vt bellum nobis illaturi sint. Hac ergo securitate sui que

confidētia cæcatus, omnem ex animo sollicitudinem & curam deposuit. Verum non multo post Tunisim præpotens Christianorum classis adpulit. Ea quum istuc accessisset, occurrit hosti Chairadines extra urbem suis cum copiis, tametū vix nouem decemue militum idoneorum millia secum educeret. Ad Christianorum aciem progressus, animose cum eis conflixit. Et quāquam ingens hominum multitudo in Christianorum esset exercitu, fama tamen perhibetur, multa Christianorum millia tum cæsa fuisse, quum ex aduersa Chairadinis parte duo dumtaxat hominum millia desiderarentur. Quum autē Chairadines hoste se videret inferiorem, conuersa suorum acie, ad urbem se recepit. Eò quum ventum fuisset, occlusam reperit, & in mœnib⁹ elata Christianorū vexilla cōspexit. Quippe captiuorū Christianorum aliquot in vrbe millia reliquerat, qui quidem interea, dū extra muros ipse cum exercitu Christianorum præliaretur, perfractis carceribus, & arreptis armis, portas vrbis clausurant, & in mœnibus vexilla Christianorum erexerant. Id vero quum accidisset, maior pars militum Chairadinis cæsa, cunctaque nauigia, cum machinis & adparatu bellico, fuerunt amissa. Chairadines cum reliquiis suorum propter urbem aufugit, & in solitudines se cum eis abdidit: quorum magna pars fame, siti, & æstu periit. Ipse varias expertus ærumnas, tandem ad urbem suam Cefairem euasit: vnde cum decem & octo triremibus Constantinopolim profectus est, quacumque tenderet, damnum Christianis inferens. Acciderunt hæc anno DCCCCXLIII.

C. 1537. 241. Solebat hoc tempore Constantinopoli Soleimanes plerūq; degere. Verum ista quum euenirent, forte migrauerat Hadrianopolim, vt istic hibernaret. Sub æstatis initium reuersus Constantinopolim, ad bellum se parauit, & Chairadinem Lutsimq; bassas magna cum classe dimisit, qui mari rem gererent: ipse Constantinopoli digressus, Albaniam petiit. Auelonam quū peruenisset, etiam Chairadines & Lutsis eodem cum classe triremiū, ceterisq; cum nauigiis, adpulerunt. Soleimanes in loca montuosa profectus,

profectus, ibidem cum Portæ militibus & comitatu castris locū cepit: reliquum exercitum in Albanos perduelles immisit, qui res eorum agerent, ferrent, ac liberos & vxores seruituti manciparent: licet hic conatus eorum in irritum caderet. Præterea Romania⁵ beglerbegum, cum Romania⁵ copiis, in Apuliam trans mare misit: qui ea in regione quædā opidula cum pagis diripuit. Quum denique Turcica classis Corcyrā præterlegeret, ex Corcyrensi præsidio Christiani nauim annonariam, quæ classē sequebatur, bellicis peritam machinis demersere. Soleimanes animaduersa Venetorum perfidia, quam ex aliis etiam indicis abunde perspexerat; non parum excandescens, Chairadini Lusique bassis præcepit, uti cum classe Corcyram insulam peteret, opidula cum vicis deprædarentur, hominesque captiuos secum abducerent. Id illi quum fecissent, nauigia mācipiis Christianis, cuiusvis ætatis & sexus, onerarunt: atque ita Constantinopolim redire. Quo delati, Christiana mancipia supra opidum Galatram, eo loco, qui Besiktas vulgo dicitur, ad terrā exposuere: missisque Constantinopolim præconibus, proclamari iusserunt; ut si quis mancipia Christiana, feminas, mares, iuuenes, senes mer-
 20 cari vellet; ad indicatum modo locū veniret, ibidem huiusmodi mancipia perexiguo comparaturus pretio. Quod quidem ita factum fuit, tam vili pretio miseris illis distractis: uti plerique duobus tribusue Sukaninis vānirent, hac ipsa pecunia regiis thesauris illata. Posteaquam domum itura classis discesserat, etiā Sultanus
 25 Soleimanes motis castris iter ingressus, die nono mensis illius, qui Zemafiel Achir Turcis dicitur, Constantinopolim reuersus est, anno DCCCCXLI III.

C. 1538.

Quum istic aliquamdiu hæssset, armis in Moldauum expeditis, XI die mensis Seferis Constantinopoli egressus, Moldauia³⁰ versus contendit. Vbi ad opidulum, quod Ishacluam vocāt, peruenisset: transmissō Danubio, Moldauiam ingressus est. Ibitum fuga sibi consulere Vaiuoda Moldauus, nec vsquam in apertum prodire: incolæ vero regionis Sultano se dedere, qui limites imperij sui ad amnem vsque Berutem prolatauit.

244.

244. Erat in aduersa ripa quoddam opidulum, quod Sangiaci domicilio fatis esset idoneum. Quapropter eo loco Sangiacum constituit. Sequebatur id temporis Portam Sultani Soleimanis quidam natus ex familia Vaiuodarum Moldauix, cui & annona præbebantur. Hunc Soleimanes Moldauix Vaiuodam præfecit. Quod prior ille Vaiuoda quum rescuisset, Portam præpotentem ipsemet adiit, & a Soleimane postulata impetrataque gratia, restitutus in integrum fuit. Soleimanes e Moldauia reuertens, Hadrianopolim se contulit: vbi exacta hieme, sub veris initium Constantinopolim abiit, & quieti se dedit, anno DCCCC 10

C. 1539. XLV.

Secundum illa denuo cum classe Chairadinem mari ablegauit. Is autem egregie instructus, vt hostem suum, Andream Doriā, quæreret: absque vilo impedimento penetrauit in Italiam, ibique nonnulla cum vicis opidula depopulatus, etiam mu- 15 nera maioribus a ciuitatibus accepit. Quum diu hinc inde oberrasset, inopinato Andreā Doriā reperit, & strenue cum eo confligens, naues hostiles aliquot submersit, & triremes aliquot cepit. Doria tandem hosti se imparem animaduertens, 245. cum reliquiis suę classis aufugit. Et quia tunc hiems imminebat, 20 versis Chairadines velis Constantinopolim rediit, anno DCCCC

C. 1539. XLV.

Die Iouis, qui xv mensis Seferis erat, sub vesperam, incendium Constantinopoli, non procul ab illorum carcere, qui criminum rei custodiuntur, in eorum tabernis exortum fuit; qui 25 picem, resinam, axungiam, aliasque res tales vendunt. Hic ignis ex indicatis tabernis in ipsam turrim, siue carcerem prædictum, euasit: qui clausus quum esset, homines in eo d c c flammis exusti perierunt. Ex eo loco dilatatum in urbem incendium, a dextris & sinistris vagari cepit. Ad publicanorum carcerem quum 30 peruenisset, aperto carceris ostio, dimissi fuere publicani. Quo facto, turris ipsa, siue carcer, itidem conflagrauit. Latius inde 247. serpsit, vsque ad portam vrbis, quam Lignariam vocant, vbi tabernæ

- bernæ sunt fabrorum ferrariorum. Iis in locis omnia flammis
 absumta fuerunt. Inde se conuertit hic ignis ad ædes Balis Agæ,
 qui tribunus olim Genizarorum fuerat, totaque istæc deflagra-
 uit regio. Postea perrexit ad Carauanæ saraium, vnde tabernas
 5 eorum inuasit, qui torno cælant, quarum ordine series magna
 conspicitur. Hinc ad eam erupit aream, quæ Tachtal Cala dici- 248.
 tur: vnde rursus ad fabros ærarios, ab his ad vitriarios penetra-
 uit: etiam illa regione incendio prorsus exhausta, quæ pictum
 balineum ambit. Longius inde progressum, ad Iudæorum per-
 10 uenit ædes; ibidem maximo cum detrimento grassatum pro-
 pterea, quod admodum illæ sibi contiguæ sint. Hinc sparsæ fue-
 runt flammæ usque ad portam fori piscarij, & quidquid ædifi-
 ciorum erat inter hanc, & Iudæorum portam, prorsus ab igne
 deletum fuit. Ad summam, propemodum vniuersæ Iudæorum
 15 domus fuere concremata. Nam æstiuo tempore contigit hoc
 incendium, quum ingens esset siccitas. Arbores etiam virides in-
 star sulphuris arserunt. Nullus incendij restinguendi modus inueni-
 ri poterat. Nihil arborum resectarum deiectio, nihil aqua iuua-
 bat. Vnde factum, vt tota nocte duraret. Erant distributi per o-
 20 mnes vrbis regiones Genizari, qui flammæ exstinguerent: sed
 incassum laborabant. Etenim postridie illius diei, a primo dilu-
 culo, usque ad vesperam, ita defæuierunt: vt etiam maximi pre-
 tij merces aut absumerentur, aut direptionibus essent expositæ.
 Quippe quibus in locis vrbis hoc grassatum fuit incendium, in
 25 iis maiori ex parte mercatorum, & aliorum tabernæ consistunt:
 ideoque potior pars vrbis in cineres abiit, quum idem accideret
 omnibus ædificiis, quæ extra muros vrbis a foro piscario sita
 sunt in littore maris. Eodem tempore pestis etiam in vrbe graf-
 sabatur. Vtrumque Dei contigit nutu, anno DCCCCXVI. C. 1540.
 30 Secundum hæc rursus magna cum classe missus fuit Chai-
 radines, vt arcem Nouam, quam Christiani occupauerant, re- 249.
 cuperaret: imperatumque Sangiacis omnibus eius prouinciæ,
 vt vniuersis suis cum copiis, & adparatu bellico, ad eam se con-
 M

ferrent obsidionem. Vbi classis adpulisset, e nauibus in terram expositæ fuere machinæ tormentariæ, propiusque militari more deductæ ad castelli muros, & tam diu displotæ, donec mœniorum pars disiecta corrueret, ac per ipsas ruinas miles ad expugnandam arcem immitteretur. Erant in præsidio castelli milites Christiani virtutis eximiæ, qui tam fortiter hosti resistebant; vt ab vtraque parte plurimi caderent. Ad extremum tamen animorum ardore remisso, succubuerunt; & occisis propemodum vniuersis, captisque superstitiibus, euasit nemo. Noua recepta, quidquid erat inter captiuos ætatis vegetæ, damnatum fuit¹⁰ ad triremes. Itidem reperta in arce mancipia Turcica, vindicta sunt in libertatem. His rebus gestis, & arcis mœnibus, quæ diruta fuerant, reffectis; Chairadines illinc cum classe digressus, aliquot nauigia mercibus onusta Christianis ademit, & opidulis quibusdam maritimis flammis ac ferro coactis, vt incolumitatem suam pecunia redimerent, Constantinopolim rediit, anno

C. 1540. DCCCCXLVI.

Sultanus autem Soleimanes die secundo mensis Schabanis Constantinopoli profectus, Hadrianopolim accessit, & ibidem hibernum tempus exegit: quo durante, exortum incendium in faraio nouo, quo cōclusæ Sultani vxores, liberi, puellæ virgines habitare solent, totum illud ædificium cum magni pretij rebus exussit. Rursus tamen haud magno temporis spatio splendidius est instauratum, quam fuerat prius. Inde Soleimanes Constantinopolim die VII mensis Silchizis reuersus, ibidem ad aliquod²⁵

C. 1541. tempus hæsit, anno DCCCCXLVII.

Exposuimus supra, Soleimanem complura per Vngariam opida, cum ipsa regni metropoli Buda cepisse: motumque singulari quadam gratia, Banum Erdelij creasse regem Vngariæ: Quum ad aliquot annos ille regno plena cum potestate præ-³⁰ fuisset, filium moriens reliquit heredem, qui per ætatem administrandæ reipublicæ non erat idoneus: eaque de causa mater pueri gubernationem ad se transtulit. Hoc permolestè ferens, quidam

quidam ex proceribus Vngaris, Petrus Perenius; suis ad eam
missis hominibus, hæc significari iussit: Esse ipsam feminei sexus,
& institutis maiorum minime permitti, vt in Vngaria mulier re-
gia cum potestate sit. Quamobrem metropolim regni Budam
5 Perenio dederet. Nisi faceret, vēturum cum exercitu, & vrbem
vi occupaturum. Mulier legatis respondit, vrbem Budam non
suam esse, sed Sultani Osmanidæ: a quo si Perenius eam repe-
ret, ac impetraret, omnino se deditionem facturam. Vbi Pere-
nius hoc ab ea responsū tulisset, cum Banis & proceribus cete-
10 ris in colloquium veniens, summo dedecori vniuersis domina-
tum illum muliebrē esse dixit. Proceres hominis oratione per-
moti, libenter in eam sententiam pedibus ibant, vt remouendā
ab administratione feminam statuerent: nec ipsis aduersantibus
15 episcopis, qui dicerent hoc modo rem Vngaram in posterū me-
lius habituram. Itaq; proceres mutuo inter se fœdere deuincti,
magnas coëgere copias, & insigni cum adparatu bellicorum tor-
mentorū ad Budam accesserunt. Ea re conspecta, repente mu-
lier exiguam militum manum colligit, & hoc vrbem præsidio
munit: quum Soleimanem quoque de rebus omnibus certiorē
20 fecisset. Is ad huiusce motus famam, confestim Muchemetem
bassam cum parte Genizarorum, & copiis Romanæ præmisit:
ipse die xxv mēsis Seferis Constantinopoli digressus, Budam
versus cum Portæ comitatu, & reliquis Genizaris, Mucheme-
tem bassam continuo sequutus est. Vrgebat interim Perenius vr-
25 bis obsidionē, sed ea potiri non potuit. Vbi Muchemetes exer-
citurū propius ad vrbem duxisset, magnopere Soleimanis ad-
uentum desiderabat. Quippe tam numerosæ Christianorū erāt
copiæ, magnam vt Muchemeti formidinem incuterēt. Quin-
etiam spreto ipsius aduentu, ne latum quidem vnguē e ca-
30 stris suis cessere: sed mœnia tormentis concutere, atque ipsam
vrbem oppugnare perrexerunt. Ea vero quum in Vngaro-
rum potestatem iam iam ventura esset, in tempore Soleimanes
suo cum comitatu, & Genizaris, & exercitu Anatoliæ profe-

tionem ita maturauit; vt itinere bidui dumtaxat a Muchemetis & hostium castris abesset. Id vbi Perenius reseuit, commodam nactus occasionem, furtim e castris se proripuit, & aufugit. Non enim futurum putarat, vt ipse Sultanus ad soluendam vr-
bis obsidionem veniret. Milites Vngari, cognita Perenij clandes-
tina discessione, suos & ipsi deferuerunt ordines, seque mox
ad ineundam fugam pararunt. Id conspicata mulier ea, quam
diximus, ex vrbs sublimiore loco, misso nuntio Muchemetem
bassam increpuit, cur hoste fugiente quiesceret. Muchemetes,
qui Romaniae tum beglerbegus erat, his auditis, mox in Chris-
tianos suum promouit exercitum. Quod illi fieri videntes, ho-
stisq; conatui leuiter admodum repugnantes, in fugam sese
coniecere. Quidam naues ingressi, euaserunt: alij semet in Da-
nubium praecipitantes, aquis obruti periere: caeteris aut caesis,
aut captis. Ipso conflictus momento Soleimanes etiam cum suis
aduenit. Direptis Christianorum castris, machinas bellicas, &
pertinentem ad eas adparatum, in urbem conuehi iussit. Hinc
Budae beglerbegum siue bassam constituit, & milites ibidem
Turcicos in praesidio collocauit: assignata mulieri, eiusque filio,
Erdelij regione: quam pueri pater antiquo iure maiorum posse-
derat: atque illuc matrem, cum filio, mox ablegauit. Inde, qua
venerat via, regressus Soleimanes, die mensis Schabanis octauo.

C. 1542. Constantinopolim rediit, anno DCCCCXLVIII.

Illic dum haeret, filiis duobus, Sultano Muchemeti, & Sultano Selimi ditiones adtribuit: illi Manissam, huic Caramaniam.

C. 1543. Factum hoc anno DCCCCXLIX.

Soleimanes satis sibi diu Constantinopoli substitisse visus, ad
aliam se parauit expeditionem, denuo inuasurus Vngariam. I-
taque Constantinopoli discedens, Hadrianopolim in hiberna
se contulit. Inde magno cum adparatu, & vniuersis copiis, pro-
fectus est die mensis Mucherenis octauo. In Vngariam quum
peruenisset, arces Petri Perenij primum adortus, Valpoum ma-
chinis & militibus admotis, expugnauit & cepit. Inde Pestum
ad-

adgressus, itidem occupauit. Pesto discedens, vltcrius perrexit, & Strigonium obsedit: vbilicet præfidiarij milites egregie se defenderent, tandem tamen Soleimanes eo potitus est. Hinc exercitum ad Albam regalem adduxit, qua in vrbe reges Vngarorum sepeliri consueuerant. Huic quum militem Soleimanes ad mouisset, præfidiariis urbem strenue propugnantibus, ingens vtrimque cædes edita fuit: sed nihilominus ad extremum Soleimanis in potestatem venit. Is vero postea, quam occupatis ciuitatibus, arcibus, opidis, præfidia Genizarorum, & aliorum militum, imposuisset: itinere conuerso, rediit Constantinopolim, & die xvii mensis Schabanis urbem ingressus est, anno DCCCCL.

C. 1544.

Postridie, quam aduenisset, adlatum fuit Constantinopolim cadauer filij, Sultani Muchemetis: quod peractis exsequiis, haud procul ab antiquo domicilio Genizarorum, monumento fuit illatum. Mortem filij, Soleimanes pater acerbe luxit. Ideoque magnam ciborum copiam coqui curauit, & epulum funebre quibusuis, tam pauperibus, quam opulentis, animæ filij causa, præbuit. Multa quoque mancipia sexus vtriusque, suo redempta pretio, libertate donauit. Præterea monumentum filio, magnificum, extruxit. Acciderunt hæc anno DCCCCL.

C. 1544.

Soleimanes secundum illa Constantinopoli tempus ad aliud quod mansit, nec rei quidquam memorabilis est molitus. Interea mortuus est die quinto mensis Zemasiellæ vir rerum strenue gestarum gloria clarissimus, Chairadines bassa: sepultus in loco, qui Besiktas adpellatur. Contigit hoc anno DCCCC LII.

C. 1547

Hinc arma Soleimanes iterum expedit, in Parthiam ducturus exercitum: quod quidem bellum hanc causam habuit. Erat Scacho Techmasi frater, cui nomen Ercafes Imirsa, Siruanae supremo cum imperio princeps. Hic certas ob causas ab amicicia fratris, Scachi Techmasis, discedens; vt ægre faceret

fratri, ad Sultantum Soleimanem profugit, eiusque se fidei permisit. Hoc autem iter sic instituit, ut per regionem Circassorum longis ambagibus Cosen peteret, unde Constantinopolim adpulit. Perquam gratus Sultano Soleimani principis huius aduentus accidit. Ideoque magno cum honore exceptum, muneribus donauit amplissimis. Quinetiam ipsius causa numerosis, vel omnibus potius copiis suis coactis, insigni cum adparatu die

- C. 1549. XIX mensis Seferis, anno DCCCCLV, Constantinopoli digressus, in Anatoliam transmisit, rectaque Parthiam versus duxit. Postea, quam ingressus fuisset hosticum, tam arcem, quam ciuitatē 10
253. Wanum Wastani obsedit. Parum hosti ciuitas resistere potuit, in quam ab omni parte pateret aditus: sed arce non nisi magno labore Soleimanes potitus est, quod idoneo Parthicorum militum præsidio defenderetur. Vbi Wanum arcem Soleimanes expugnasset, sparsus per omnem regionem miles Sultanicus, 15 eam rapinis & ferro vastauit. Nusquam Scachus Techmafes reperiri, nusquam conspici potuit, nusquam hosti se opposuit. Ercafes vero laborem nullum recusans, dum hinc inde cum suis excurreret: quoscumque thesauros adipisci potuit, Soleimani misit. Tandem tamen Osmanicos proceres, ac duces 20 militares, magnopere belli tam diuturni, parumque fructuosi, tradere cepit. Ideoque dolum excogitantes, ut vindictam de auctore belli Ercafes sumerent; variis eum mendaciis apud Soleimanem delatum onerarunt. Summa rei hæc erat, quod leporem dimittendum, canem vero capiendum suadebant. Quum 25 Ercafes Imirsa conspirationem ipsorum animaduerneret, atque etiam perspiceret, eos vitæ suæ insidiari: vehementer animo perturbatus, in arcem cuiusdam Curdistani principis, præformidine, se recepit: tamen ne quidem illic vitare calamitatem imminemtem potuit. Quippe Curdistanius ille princeps I- 30 mirsam captum fratri Scacho Techmasi misit, qui deinceps eum, custodiæ mancipatum, in carcere detinuit. Expeditio Soleimanis annum durauit integrum, cum nouem mensibus.

Atque

Atque his rebus gestis, Constantinopolim Soleimanes primo
die mensis Silchizis, anno Mahumetano DCC CCLVI reuer- C. 1550.
sus est.

*Haftenus exposita Turcicæ annales desinunt in annum
Christianum M. D. L.*

S V P P L E M E N T V M A N N A L I V M,

*Quo res Turcicae continentur ad annum Mahumetanum
DCCCCXCVI. qui Christianus est CIO. IO. LXXXVIII.
ex Ioan. Leonclauij aduersariis.*

C. 1550.

NNO Mahumetano DCCCCVI, ineunte vere,
 Dragutes Raifus, pirata celebris, opidum Barba-
 riæ (sic Aphricam maritimam hodie vocamus,
 adpellatione Romanis etiam historiis non igno-
 ta) quod Mahadian Mauri dicunt, Aphricam no-
 stri, veteres Aphrodisium, sollerter occupauit, ac præsidio mu-
 niuit. Quo cognito, Karuli Augusti classis imperator, Andreas
 Doria, mature cauendum ratus, ne quid ex eo loco barbarus de-
 trimenti reipublicæ, ac præsertim Neapolitanis & Hispanicis li-
 toribus daret: cum classe militeque profectus in Aphricam, Mo-
 nasterium opidum, Aphrodisio proximum, expugnat; cæsis ex
 hostium præsidio CCC, abductis CIO CC mancipiis. Inde con-
 iunctis cum Ferdinando Gonzaga prorege Siciliae copiis, A-
 phrodisium obsidet: quod mense tertio tandem in potestatem
 venit. Cæsi ex barbaris plurimi, capta capitum ad VII CIO. Ve-
 hementer hoc Sultani Soleimanis animum pupugit, cui se non
 ita pridem, operamque suam, Dragutes addixerat. Cæsaris vero
 Karuli iussu funditus Aphrodisium fuit euersum.

Anno sequenti proximo Sultanus Soleimanes classem instru-
 xit, eiq; Sinanë bassam præfecit, adiunctis huic Dragute, Salaque,
 Raifis:

- Raisis: qui quum arcem Melitensem frustra tentassent, transie-
 ctis in Aphricam copiis, Tripolim, arcem & opidum ditionis e-
 quitum Melitensium, eorumque præsidio munitam, obsidione
 tentarunt; ac fraude Dragutis & Salæ, præfecti Gasparis Vallerij
 5 Galli credulitate, Argosini Hispani formidine, proditione deniq;
 cuiusdam ex ea parte prouinciæ Narbonensis oriundi, quæ Ro-
 mano Pontifici sub Auenionensi ditione paret, in potestatem re-
 degerunt. Collata tamen præcipue culpa fuit amissæ munitio-
 nis huius, ab ipso equitum Melitensium magno Magistro, eiusq; col-
 10 legio, atque aliis, in Aramontanum Galliæ regis Henrici legatum:
 qui Soleimanis vt arma cõcitaret in Karulum Augustum, Con-
 stantinopolim missus, huc adpulerat; & sub prætextu cõficiundæ
 pacis, obsidionisque soluendæ, Melitensibus fraudi fuisse perhi-
 betur. Occupata fuit Tripolis die xv mensis Augusti, anno Mahu-
 15 metano DCCCCLVII. cui Sultanus Soleimanes Dragutem cum C. 1551.
 imperio Sangiaci begi præfecit. Is deinceps infestus Caruennæ
 regi, cuius ditio cccmilliaribus Italicis a Tripoli distat, ob dene-
 gatâ opem obsesso Aphrodisio, maiori parte ditionis eum exiit:
 aliaque gessit, de quibus suo loco dicitur.
- 20 Superioribus * annis Ferdinandus Cæsar, Vngariæ Bohemiæ- C.*1548.
 quetex, post obitum Perenij, Agriam, Vngariæ municipiū, quod 1549.
 Erlam vulgo vocant, sui iuris fecerat: & illustrissimi Comitissæ Sal- 1550.
 mensis Nicolai opera Zabragium, Leuam, Zythnam, Muranum
 expugnat. Nec multo post, eiusdem regis mandato, Zolnocū
 25 Turcis Agrienses eripuerant. Has ob causas irritatus Soleimanes,
 Temesuarum per suos obsedit, & deditio cepit, interfecto per
 scelus violatæ fidei Stephano Losoncio, illius loci propugnatore:
 Lippam, Solimofum, Chianadium, cum aliis castellis occupauit:
 Erasum Teifelum, Ferdinandi ducem, cum Sfortia Palauici-
 30 no, & Augustino Sbardellato, Vacienti præfule, ad Palastrum, Alis
 bassæ Budensis ductu, cæcidit: eaque potius victoria, Dregeltum
 arcem, Giarmatum, Zezenum, aliaq; loca vicina sub iugum mi-
 sit. Tam prospero rerum successu elatus Alis bassa Budensis, quem
 Caram siue Nigrum Alim vocabant, adiuncto sibi Achmete Ro-

manix beglerbego, & Casanæ, aliisque pluribus begis, Zolnocum adoritur: eoq; præfidiariis die IIII Septembris vltro cedentibus, vt Agriam, quæ momēti maioris erat, aduersus hostem defenderent, potitur. Inde promotis ad Agriam castris, summo quidem illam impetu adgrediuntur & oppugnant; sed irritò conatu, & magno cum bassarum dedecore: quod feliciter a Stephanis, Dobone Rusciano, Mezikeio, Zoltaio, Gregorio Diaco, Ioanne Figidæo, atque aliis fortibus viris defenderetur. Gesta fuerunt

C. 1552. hæc anno Mahumetano DCCCLVIII.

Dictum paullo ante, Galliæ regem Henricū, misso legato, Sultani Soleimanem aduersus Karulum Augustum, ex lege mutui foederis, cuius auctor Franciscus pater exstiterat, incitasse. Permotus ab Aramontano Soleimanes, qui ad Persicos fines postulatis eius adnuit, mox classem expediri iubet, quæ Gallicis iuncta copiis, Karuli ditiones maritimas infestaret. Quod quidem ex voto præstitum a fidis sociis, grauissimaque Neapolitanis & Siculis litoribus illata damna. Corsica quoque, Genuensium insula, capta fuit; & incolæ cum præfidiariis partim cæsi, partim cru-

C. 1553. deliter habiti. quod quidem accidit anno DCCCLIX. Nec restituta Genuensibus Corsica prius fuit, quam pax inter Philippum & Henricum, Hispaniæ Galliæque reges, anno post sexto coiuiisset. Quippe non multo post confectam hanc pacem, infeliciter extincto patre, Franciscus II, Henrici II F. ex pacis eam legibus reipublicæ Genuensi reddidit.

Erat Sultano Soleimani filius Mustaphas, natu maximus, ex muliercula Circassa, seruilis condicionis; cui pater initio Magnesiæ, inde Amasianam prouinciā dederat, vbi cum matre degeret: denique Carahemidam Mesopotamiæ, Persicos ad fines sitam, assignarat. Erant eidem & alij liberi, quos ex femina formæ (veluti quidem perhibetur) liberalis, natione Rossa, siue Roxolana, sustulerat mares quatuor, Muchemetes, Selimes, Baiafites, & Ziangir: vnica femina Chameria, quam alij Camenam vocant, Rustemis veziris vxor. Hæc Rossa, quum præter Osmanidarum morem, Soleimani legitime nupisset; de filiorum in imperio successione

cessione sollicita, Rustemis generi criminationibus, & veneficiis
 quibusdam, ab Hebræa strigē subministratis, fascinatū Sultani
 animum, a Mustapha prorsus abalienarat. Fuerāt & bassæ cuius-
 dam patri exhibitæ litteræ, quibus ad Rustemem scriptis cōtine-
 5 batur; de matrimonio inter Mustapham, & filiam Scachi Persa-
 rum Techmasis, quocum Soleimani pluribus ab annis bellū erat,
 tractari. Mirifice suspiciosum, ex aliis quoq; delationibus, animū
 patris ea res perturbare: quod vereretur, nē Mustaphas Techma-
 sis adiutus auxiliis, imperio patrem excuteret. Itaque missus fuit
 10 anno DCCCCLVIII cū exercitu Rustemes vezir azemes, sub præ- C. 1552,
 textu quidem belli Parthis inferendi; sed reapse cum secretis Sul- & 1553.
 tani mandatis, vt quocumq; modo Mustapham e medio tolleret.
 Rustemes in Asiam profectus, Soleimanem trepidē certiolem fa-
 cit, per calumniā tamen, in magno rem versari discrimine: Ge-
 15 nizaros, ceterosque milites ita Mustaphæ studere, de patris vt a-
 ctum imperio videatur. Nullum aliud superesse remediū, quā
 vt ipsemet in Syriam aduolaret. Territus hoc nuntio Soleima-
 nes, subito Chalepum cum exercitu properat, quasi Parthis bel-
 lum facturus esset. Arcessitur per litteras filius, vt Chalepum ad
 20 patrem sine mora se conferret. Mustaphas, licet de paternis insi-
 diis inaudisset, monitusque secreto fuisset ab Achmete bassa, salu-
 tis vt suæ rationem haberet; innocētia tamen sua fretus, patris im-
 perio paret. In castra quum venisset, ad tentorium paternum re-
 cta pergit: vbi patre mutis aliquot robustis, quos Sultani Osmā-
 25 nidæ, velut hic etiam Murates III, in deliciis habere solēt, mina-
 citer innuente, prosternitur; iniectoque neruo, strangulatur. Inde
 Ziangir, qui gibbosus erat, minimusque natu Soleimanis filius, a
 patre quasi per ludum ac iocum, Mustaphæ fratri, quem necatum
 ignorabat, obuam prodire iubetur. Is vbi propius ad fraternal
 30 cadauer accessisset, quamuis consternato mox interemti fratris
 equi, mancipia, tentoria, thesauri, ornamenta cetera, cum Ama-
 siana prouincia, mandato patris offerrentur: tamen his omnibus
 spretis, & exprobrato patri verbis acerbissimis tam impio diroque
 facinore, statim suis manibus in viscera pugionem adigit, & cada-

ueri fratris incumbens, exspirat. Nec multo post, eiusdem Rossæ malis artibus etiam vnico Mustaphæ filio Murati, qui Prusæ apud matrem educabatur, opera Ibrahimis eunuchi bassæ iniecto neruo guttur eliditur, ipsius aui iussu: quum ei periculum, quod a nepote posset imminere, cuius patrem Genizari tantopere coluissent, numquam illa furia desineret ob oculos ponere. Contig-

C. 1553. runt hæc anno DCCCCLIX.

Post solutam anno superiore, magno cum detrimento & ignominia Turcorum, obsidionem Agriæ: nunc tandem Constantinopolim a Ferdinando rege legati mittuntur, Antonius Verantius, episcopus Agriensis, & Franciscus Zais, Cassouiensis in Vngaria superiore præfectus: qui de pace cum Sultano constituenda dum laborant, totum Constantinopoli biennium hærent.

De Galliæ regis, & Soleimanis fœdere diximus, cui Sultanus ut satisfaceret, aliquot annis hisce classem ablegauit ad infestandum mare Thuscum. Ea prius, quam longius nunc progredetur, & cum Gallorum se classe cōiungeret: Marinianus Marchio, Karulini præfectus exercitus, portum Herculis, quem Galli tenebant, inuadit: arcemq; præfidiariis obtruncatis, occupat. Secundum hæc Turci Plumbinum obsidione cingunt, & non sine clade reiecti, Elbam insulam, conatu itidem irrito, tentant. Accide-

C. 1555. runt hæc anno DCCCCLXI.

Eodem anno, dum missi de pace legati necdū rediissent, bassæ Budensis, qui Tuigon, nomine cum ciconia communi, vocabatur; Capos Vhiuarum, præfidiariis ad deditiōem compulsis, cepit. Eidem & Baborza, necdum aliquid ab hoste perpeffa grauius, fide militari deserta, se dedidit. Cōsimilem de Zigeto sibi successum pollicebatur, sed quum fortiter in hostem præfidiarij se gererent, sui que monerent, ne temere tentatam obsidionem soluere coactus, Sultanum offenderet, ab instituto discessit. Hæc per autumnum illius anni, quem diximus, apud Vngaros fuere gesta.

C. 1556. Proximo sequentis anni DCCCCLXII vere, Soleimanes Alim bassam cum copiis in Vngariam misit, qui Zigetū obsidione premeret, ac in potestatem redigeret. Nihil nō ille fecit, ut voti compos.

pos fieret, ad tertium vsque mensem continuata oppugnatione: sed Christianis omnem vim hostilem, magna cum strage Turcorum, intrepide repellentibus, infecta re militem cum machinis bellicis inglorius abduxit. Turci prius, quam Zigeti obsidione soluta se reciperent, Babozam, S. Martinum, Geresgalum, Sallium, S. Laurentium, & Calamanciam, partim flammis iniectis absumere, partim solo æquarunt.

Secundum hæc, anno DCCCCLXIII, Selimes Baiafitesque fratres, Soleimanis FF. superstitute patre, inter se de imperio successioneque dimicarunt: victusque Baiafites e Caramania cum xxcio armatorum, & iiii filiis, ad Scachum Persicū Techmasem profugit. Veritus autem pater Soleimanes, qui Selimis partes fouerat, ne Techmasis auxilio vel filius, vel extincto filio nepotes, res novas molirentur: magnis pollicitationibus impetrauit a Techmase, mortis vt genere genti Osmanidarum familiari de medio tollerentur. Ne qua tamen fraus interueniret, missus fuit ad interiorem Persæ regiam Caliminū Soleimanis Zefchnegir, (sic prægustatorem Turci vocant) cui Baiafites cum filiis notus erat. Hoc præsentem pater cum filiis, adhibito neruo, suffocatus fuit; & ab eodem necatorum cadauera Sebastiam deportata, proque more monumentis illata. Faciunt vero plerique omnes Baiafitem hunc Selime natu maiorem, quod equidem non recte fieri puto. Nam in circumcissione filiorum Soleimanis, videlicet Mustaphæ, Muchemetis, (qui multis ante patrem annis diem suum obierunt) & Selimis, nulla Baiafitis huius in Turcicis mentio: quæ quidem circumcisio celebrata fuit anno Mahumetano DCCCXXXVIII, Præterea quum Soleimanes anno DCCCCLIX Magnesium Muchemeti, Caramaniam Selimi traderet, nulla rursus Baiafitis mentio. De quo sane liquet, Baiafitem hunc Selime natu minorem fuisse.

Ante non multos annos Tripolim Aphricæ Melitensibus ereptam fuisse diximus, & a Soleimane sangiacatum Tripolitanum Draguti concessum, cuius opera potissimum in potestatem venerat. Is suis finibus haud contentus, non modo Caruennæ re-

gem Maurum, cuius supra meminimus, maiore principatus sui parte spoliavit: verumetiam progressus ulterius, corruptis Maurorum animis, qui Gerbensem insulam incolebant, olim (vt opinio multorum est) a Lotophagis tantopere celebratis inhabitatam, eo rē astu gerere potuit; vt Scheches siue regulus insulæ Soleimanes, sub amicitia prætextu, Tripolim deduceretur: vbi dum hæreret imprudēs, interueniente prodicione, Dragutes insulam occupauit. Neque multis elapsis diebus, Soleimanem Scechem suspēdio necauit, & alteri Scechi, sex aureorum millia tributum nomine pollicito, per traditionem vexilli viridis, insulę domini- 10
nium permisit. Erat in omnem intētus occasionem magnus Magister Melitenis, vt Tripolis aliquando recuperaretur. Itaque facta inter Hispanum Gallumque pace, quod Hispani regis auxilio voti se compotem fore speraret, cuius plurimum interesset, mature nidos illos piratarum, Turcis eiectis, in potestatem redigi: mul- 15
tis Duci Medinæ Celi rationibus ostendit, posse non magno negotio Tripolim expugnari: præsidium in eo quingentorū dumtaxat Turcorum esse: Caruennæ quoque regem, Draguti ac Turcis infestissimum, ad iungendam armorum societatem haud difficulter accessurum; cuius opera tanto futura sit eis vtilior atq; fi- 20
delior, quanto grauius ille suam sibi regionem ereptam doleat, & certius sibi polliceri possit futurū, vt Tripoli Turcis extorta, suam & ipse ditionem recipiat. Hispanus hisce propemodum certæ victoriæ permotus argumentis, classē instrui, militeque compleri iubet, ac summæ rerum cum imperio Medinensem præficit. Fe- 25
liciter successura videbantur omnia, si mature Tripolim cum milite classis adpulisset. Sed profectioe varias ob causas, & præsertim ventis ac tempestatibus aduersis, impedita: Dragutes, intellecto Christianorum instituto, præsidium Tripolitanum duobus auxit Turcorum millibus. Itaque Christiani spe, in hoc quidem 30
tempore, Tripolis expugnandæ deiecti; Gerbensē, quam diximus, insulam recta petunt, nec magno negotio Scechem Maurorum adigunt, vt tradito castello, deinceps Hispano se regi parituum, & quotannis tot aureorum millia tributum nomine soluturū,
quot

quot Turcis pendere consueuisset, datis subsignatisque syngraphis, stipularetur. Mox inutilis & ruinosi castelli loco, arx magnæ capacitatis exstructa, & opinione multorum inexpugnabilis, si plene perfici, rebusque necessariis ex usu muniri potuisset. Arci nomen inditum, ut Philippalcazer, in honorem memoriamque regis Hispani, diceretur. Monitus interim a Dragute de Christianorum conatu, ac progressibus, Sultanus Soleimanes, summa celeritate classem parari, multisque millibus Genizarorum, Spachiorum, aliorumque militum compleri & expediri mandat. Rei summæ

10 Pialim bassam cum potestate præficit, classis ducendæ curam Mustaphæ, quem Caram siue Nigrum adpellabant, committit. Eius rei nuntio diuersis ex locis accepto, mox Ioan. Andreas Doria, magnæ vir ob singularem rei militaris ac naualis usum auctoritatis, cum aliis quibusdā monere, hortari, urgere Medinensem: ut ido-

15 neo nouæ arci præsidio imposito, cum classe, reliquisque copiis, prius inde discederetur; quam Turci, rebus ab omnibus instructi, multitudine superiores, ac recentes aduenissent; ipsosque nec numero pares, & viribus exhaustos, vel inuitos ad dimicandum cohererent, vel pugnam detrectantes ad extremas rerum difficultates adigerent. Sed nihil apud pertinacem, & ab aliis præceptum Medinensis animum, recta valere consilia. Nimirum amplissimæ classi fatalis quidam imminebat interitus. Id vel ex eo licebat conijcere, quod expeditionis initio, vix magna cum difficultate trium & medij mensis spatio vicinam Italiæ Siciliæque Barba-

25 riam (sic Aphricam maritimam vocari, supra docuimus) adtingere nostri potuerunt: quum Turcica classis adeo secundis visa sit ventis, ut postea, quam Constantinopoli soluisset, intra diem vigesimum ad Christianam prouecta fuerit. Utque Turci tanto felicius animis destinata perficerent, sub mediam noctem ventus

30 Christianis aduersus esse cepit, Turcis propitius: quo nimirum prima Christianos aurora nec opinantes opprimerent. Hinc miserabilis illa clades sequuta, qua vel ab hostibus occisi, vel aquis absorpti, vel in seruitutem abducti fuere, vel alioqui variis perire calibus decies & octies mille Christiani. Tiremes amissæ sunt

xxvii, naues onerariæ xiiii. Dux Medinensis, arrepta fuga, cum Ioan. Andrea Doria Meliten euasit. Gasto, Medinensis filius, in potestatem hostium venit: qui arce occupata, tamque splendida potiti victoria, sub medium mensem Augustum discessere, cursu versus Aulonem Albanix directo. Contigerunt hæc anno Ma-

C. 1560. humeriano dccccxvi.

Eodem anno Turci Filecum in Vngaria superiore, locum satis munitum, ceperunt. Ibi Sangiacum Soleimanes constituit, qui Budensi Bassæ subiectus esset. Neque multo post, inducias Ferdinandus Augustus & Soleimanes pepigere, quæ utrique parti gratæ durarunt, quam diu Ferdinandus superstes fuit.

C. 1561. Anno dccccxvii Iacobus quidam, natione Græcus, qui & Heraclidis, & Basilici cognomen usurpans, ab antiquis Valachix regulis genus suum repetebat, seque insularum in Ægæo, Sami Despotam, Pari Marchettium siue Marchionem vocabat, apud quosdam Poloniæ proceres, quibus innotuerat, tantum efficere potuit: ut complurium corrogatis auxiliis, inter quos principes erant, Albertus Lascus, Philippouius, Lassocius, in Moldauiam armata manu deduceretur. Erat tum eius regionis princeps, cum titulo Despotæ, Alexander; ob inauditam quamdam immanitatem erga suos infamis. Hunc numerofo instructum exercitu, Lascus longe copiis impar, fundit, fugat, Moldauix regno pellit: totamque diuionem, armis domitam, Iacobo possidendam tradit. Victus proelio fuit tyrannus Alexander die xviii Nouembris. Iacobus Moldauix Despota factus, profusis apud Portam largitionibus a Sultano Soleimane impetrauit, ut in occupato principatu pro more confirmaretur.

C. 1563. Anno dccccxix Iacobus Despota suis a Valachis, hominibus improbis, fraude circumuentus, ut elabi non posset, die v Nouembris occiditur. Hoc memorabile, quod moriendum sibi videns, nullum abiecti animi signum dedit: sed indutus amictu regio, vultu intrepido, oratione libera, bene recteque gestam ab se rempublicam, multaq; singularia beneficia Valachis suis exprobrauit; Deum precatus vindicē, uti perfidiam & ingratitude barb-

barbaræ gentis vlcisceretur. Equidem adulescens hominem vidi
 & noui prius, quam in Poloniam proficisceretur. Vultu præditus
 erat liberali, statura non magna, robusto tamen, neruo soque cor-
 pore, capillo nigro, lingua disertâ. Rebus in omnibus quamdam
 præseferbat dignitatem. Norat sane quam eleganter Græce, La-
 tine, Italice, Gallice. Côm memorari & alia de hoc possent, quibus
 supersedendum, quod huius non sint loci. Quod autem inprimis
 huc pertinet, quando nulli sunt in orbe barbari Valachis incon-
 stantiores erga dominos suos, quos frequenter, & temere mutât:
 10 liber heic subijcere, quam multos paucis annis Iacobus hic Despo-
 ta successores habuerit. Quippe statim ab eius interitu, vocatus a
 Valachis Dux Demetrius Visnouecius, Soleimani Constantino-
 polim vinctus ad certam necē mittitur. Eius loco Thomsa prin-
 ceptis a factionis salutatur. Is quum perexiguo tempore rem Vala-
 cham administrasset, ab Alexandro iam reuerso expellitur, & in
 15 Rossiam profugus, Sigismūdi Augusti Poloniæ regis iussu, ad Po-
 doliæ Leontopolim capite plectitur. Alexādro reduci, postquam
 rebus humanis exemptus fuisset, successit filius Bogdanus: Bogda-
 no Iuonia, qui se Stephani quondam Vaiuodæ filium ex concu-
 20 bina perhibebat. Iuonia, (sic Ioannem ipsi vocant) quum iniqua
 petentibus Turcis denegasset, adiunctoque sibi non magno Po-
 lonorum equitum militumque numero, nec contemnendis suo-
 rum coactis copiis, nimis graue barbarorum iugum excutere co-
 naretur: a fidelissimis sibi creditis proditus, qui missi fuerant, vt a
 25 transiectione Danubij Turcos arcerent, indignam magnanimitate
 sua mortem oppetiit. Ei Petrus, alterius Valachiæ principis
 frater, fauentibus Turcis suffectus fuit. Sedenim de his, hoc qui-
 dem in loco, satis: quando ad insequentes annos pertinent. Nunc
 ad annalium seriem redeamus.

30 Anno DCCCCLXX, mense Septembri, duce Garzia Toletano C.1564.
 feliciter occupata fuit arx in ora maritimæ Aphricæ siue Barba-
 rix sita, quam vocant Pignonem siue rupem Velezi, quod opidi
 nomen est, in continente siti, a qua rupes arcis disiuncta, vndique
 aquis cingitur. Turcicis ea piratis, Hispanum pelagus infestanti-

bus, securum hætenus receptum præbuerat: quod esset in præruptis posita scopulis, & vndique (ceu dictum) mari circumfluo munita.

Sub exitum eiusdem anni, mortuo prius Ferdinãdo Augusto, die xxv Iulij, filioq; Maximilliano vix imperium auspicato, Ioannes Sigismundus princeps Transilvanix, vel (vt Turci vocant) Erdelij begus, infelix Sultani Soleimanis successione paterna cliens, fretus viribus patroni tam potentis, qui tamen suum, non clientis commodum captabat, & perduellium quorundam procerum, inque primis Georgij Bebeci noxiis reipublicæ Christianæ cõsiliis incitatus; Zatmarum, non exigui momenti munitionem, eiecto Melchiore Balassa, præfecto Cæsaris, ac thesauris eius, cõiuge, liberisq; captis, suam in potestatem redegit. Quæ res quum Maximilliano Augusto nequaquam in ipso regni exordio ferenda videretur, quum alios bello gerendo duces idoneos arcessiuit: tum Lazaro Suendio, Baroni Altæ Landispermæ, rebus magnis solleter & præclare gestis ad omnem posteritatis memoriam illustri viro, summam belli administrandi, amplissima cum potestate, commisit. Sub eo, præter Vngaros, feliciter hoc bello Germani aliquot nobilissimi tribuni militarunt: equitum, Ioannes Ruberus a Pixendorfo, Ioannes ab Ascemburgo, Iacobus a Schuemburgo, Henricus a Gleizental: peditum vero, Ioãnes Wernherus a Raitenau, Rudolfus a Salis, alijque complures. Suendius absque mora non exiguas equitum peditumque Germanorum copias in agrum qui a Gepidis, antiqua natione Germanica, Cypisiensis hodieque dicitur, eduxit.

C. 1565. Anni sequentis initio, media bruma, Tocaïum Suendius celebritate admirabili expugnat: quo capto, neq; multo post ictu sclopeti occiso Francisco Nemethio præfecto, arx etiam a præsidiariis dedita fuit. Ilis suis cum gladiis dumtaxat ex pacto dimissi, ceteris armis ac rebus in arce relictis. Viduæ Nemethij mundus tantummodo muliebris concessus. Quæ licet deinde mariti suosque non exigui pretij thesauros aucheret, reclamãtibus Vngaris, Andrea Batorio, Melchiore Balassa, Gabriele Perenio, contraque legem.

- gem deditionis id fieri causantibus: Suendij tamen auctoritate, qui vel cum aliqua iactura fidem datam religiose seruandam diceret, quo minus iis spoliaretur, obtinuit. Inde Zerencium in potestatem venit, Erdelijque begus de Zatmari defensione desperans, incensam munitionem hosti reliquit inuitus: quam Suendius, ob naturalem situs commoditatem, mox instaurauit. Hinc transmissis Tibisco, Erdeuda, Cuuara, Bator, Vibania, Sendereuia, (quod a S. Andrea deductum nomen est) prospero victoriæ Suendianæ cursu, Maximilliani Cæsaris imperium acceperunt.
- 10 Tam denique felices hi successus erant, vt opem implorante bego Erdelij, Sultanus Soleimanes non succurrere dumtaxat ei totis viribus: verum ipsus etiam huic in Vngariam expeditioni præesse decreuerit. Sed existimabatur ab hoc instituto suorum consiliis retrahi, qui suadebant, vt ingenti expedita classe, Meliten in-
- 15 uaderet, & fractis equitum Melitensium viribus, insulam occuparet. Quod quidem vt faceret, inprimis Chasanes Cæsaris profulanus, Chairadinis Barbarossæ filius, & Dragutes Sangiacus Tripolitanus, vrgebant. Itaq; hanc in sententiam animo propendens, vt interim vafro commento Maximillianum partim graui
- 20 sumtu belli exhauriret, instinctu Erdeliani; partim inhiaberet, quo minus vltius progrediretur: apostatam Cibiriensem ablegat, qui cum ad pacem cum Erdeliano colendam exhortaretur. Venit & Viennam cum Erdeliani mandatis eodem tempore Georgius Batorius, & Sigismundi Augusti, Poloniæ regis, qui Erdelia-
- 25 ni auunculus erat, legatus; vt de componendo bello cum Maximiliano agerent. Verum hæc, vt diximus, astute gerebantur a Turcis: vt a cursu victoriæ Cæsar, cui rebus omnibus inferior erat Erdelianus, auocaretur: & Soleimanes interim vires suas in Melitenses posset conuertere.
- 30 Rhodum his insulam sub initium regni, cum omnibus in Ægæo, & Asia, Græciaque castellis, arcibus, ac territoriis; nec multis ante hoc tempus annis, Tripolim Aphricæ, sicuti narratum a nobis est, ademerat. Quibus iniuriis eos adfecisse non contentus, etiam prorsus extirpatos volebat: quod & mercimonia suorum im-

pedirent, & grauia sæpe detrimenta nauibus Turcicis inferrent: Accedebat altius animi vulnus, quod hætenus a Melitenſi Chriſtianorum propugnaculo quoddam libidini ſuæ repagulum obijci doleret, quo minus in Hiſpaniarum & Italiae viſcera iamdudum graſſaretur. Hos igitur vti bello perſequeretur & opprimeret, claſſem inſtruxit, quæ triremibus, onerariis, aliisque diuerſis nauigiis CCL conſtabat. Vehebantur hac claſſe bello idoneorum militum ad XL millia. Terreſtribus copiis Muſtaphas, qui deinceps bello Cyprio ex immani crudelitate magis inclaruit, claſſi Pialis baſſa cum imperio præerat: quibus Soleimanes Dragutem 10 profultanum Tripolis adeſſe voluit, hominem rebus terra marique gerendis experientem, qui letaliter hoc bello vulneratus, cū iactura ſuorum, & commodo noſtro interiit: fuitque ſuffectus a Muſtapha in eius locum, vt Tripoli præeſſet, Alis ille Calaber, quem etiam nunc ignominioſo Turcis nomine noſtri vocant 15 Vluzalim, hoc eſt, Alim apoſtatam: quum a Turcis baſſa Capitaneus adpellari ſoleat, veluti maris præfectus: & ſolus poſt Chairadinem Barbaroſſam, ob res contra Chriſtianos gnauiter geſtas promeruerit, vt cum maris præfectura veziris dignitatem coniungeret. Adpulit etiam, durante obſidione, cum xxvii triremi- 20 bus, Chaſanes Ceſairis profultanus, Chairadinis F. cuius vt paulo ante, ſic & alibi ſæpius in annalibus hiſce Turcicis facta fuit mentio. Quum igitur hi baſſæ Iunio menſe litora Melites adtigiffent, ac dies aliquot exponendis in inſulam militibus & annonis, locorumque ſitu explorando, conſumiſſent: oppugnare machi- 25 nis bellicis S. Elmuſ, (ſic Hermetem vulgo vocant) caſtellum in ipſo portus oſtio ſitum, cepere. Quod quum pluribus diebus facere non deſinerent, iamq; magna mœnium pars tormentorum globis deiecta ſic corruiffet, vt in arcem latus hoſti pateret aditus: equites Melitenſes, perquam ſtrenue ſe gerendo xxxv diebus op- 30 pugnationem, magna cum hoſtium clade, ſuſtinuerunt: idque præter opinionem multorum, qui caſtellum cōtra vim hoſtilem nequaquam poſſe propugnari putarant. Tamdem quum equites nec hoſtium imperui ferendo, nec numero ſe pares viderent, &

arx vndique tam terra, quam mari a barbaris cincta, nullum amplius alicunde subsidium exspectare posset: occiso Christianorum, qui supererant, aliquo numero, Turcorum in potestatem venit. Qua hostes elati victoria, deinceps tormentis quater S. Michaëlis munitionem insanum in modum cepere, globos ferreos & lapideos quinque septemue palmorum eiacularando. Sed quod totos quatuor hoc bello menses absumsissent, & hiems iam adpeteret: de discessu cogitare ceperunt, & eo quidem maiori festinatione, quod iam Garzias Toletanus, Siciliæ prorex, instructis trimibus Hispanicis, quibus cccv peditum vehebatur, cum multis aliis Christianis, ad suscipiendam hanc expeditionem religiosæ pietatis zelo commotis, auxiliares hæc copias in insulam exposuisset. Quo factum, vt Turci fœdam, præ formidine, fugam arriperent: & multis suorum millibus desideratis, ignominiose domum redirēt. Pigebat ac pudebat suscepisse rem tam arduam, in cuius perficiendæ conatu vano xxiii c. suorum amisissent. Ex Melitenfibus ccxl equites, militum iiii c. bello inutilis turbæ capita c. i. ccc cæsa. Bellum ipsum gestum fuit anno Mahumetano dcccclxxi.

C. 1565.

Inauspicato tentata Melites expugnatio, cottidianique Maximilliani Cæsaris Erdeliano bello progressus, pæne Sultani Soleimanis animum ad rabiem adegerunt. Quumque non cessaret is, quem diximus, Erdelij begus, eum perpetuis, ad inuadendâ Vngariam, stimulis excitare: decreuit deniq; bellū hoc non per legatos tantummodo, sed etiam propriis auspiciis gerere. Interim vero, dum maiorem ipsēmet adduceret exercitum, bassæ Budensi mandat, vt amplissimis, quas posset, coactis copiis, bello principium daret. Temesuarēsis etiam bassa, de voluntate Soleimanis, paullatim ad occupandam Giulam aditum sibi patefaciebat, expugnato Pancota castello. Nec sibi, suisque rebus deerat Erdelianus, Zadane Genoque, locis Giulæ vicinis, per suos octo Turcorum millibus adauctos, occupatis. Idem astu barbaro, perniciem ac furiam patriæ, patrem imitatus, qui simili strategemate fuerat vsus, ad obsidendâ Viennam aduentante tunc Soleimane,

1566. litteras per Vngariam initio anni Christiani proximi, menseni-
 mirum Februario publicatas sparsit: quibus in litteris Vngariæ se
 regem electum vocans, aiebat Sultani Soleimanis, clementissimi
 patroni sui, hanc esse mentem, vt omnes regni ordines ipsius Er-
 deliani se subijcerent imperio, si salui esse vellent. Eam ob rem in-
 dixisse se cōuentum ad Thordam Erdelij, (Torrenburgum Ger-
 mani Transiluanienfes vocant) celebrandum proximo mensis
 Martij die decimo: quæ quidem ad comitia cunctos inuitabat, v-
 ti de conseruanda patria communibus votis in medium consule-
 rent. Hæ litteræ, ne fucata boni publici specie, minus circumsp- 10
 ectorum oculos perstringerent: a Suendio mature solideque, scri-
 pto contrario ad eosdem ordines, die Martij quarto, apud Vn-
 guarum publicato, refutatæ fuerunt: quo scripto manifestas Er-
 deliani fraudes retegebat, quibus fideles Maximilliani Augusti
 subditos perturbare conaretur, quasi scilicet Soleimanes de salu- 15
 te regni Vngariæ sollicitus esset: quum suis ille cum maioribus a-
 cc annis hoc vnum spectarit, vt nobilis regni fundamenta vel vi
 & armis, vel discidiis ciuilibus, & machinationibus insidiosis, sub-
 uerteret. Cauerent sibi ab eiusmodi tam Erdeliani, quam Solei-
 manis imposturis: nec cum Erdeliano commune quidquam ha- 20
 berent, nec ad fraudulenta, patriæque nocitura comitia quem-
 quam, sub pœna perduellionis, ablegarent.

Eodem anno, vere incunte, Pialis bassa prius, quã Cōstantino-
 polim, rebus ad Melitē infelicitè gestis, cū classe rediret: ne nihil
 egisse hac expeditione videretur, Chium Ægæi maris insulam, a 25
 Christianis partim Italis, partim Græcis inhabitatā, sub iugū mit-
 tere statuit. Ea Genuensium in potestate iam vltra duo sæcula fue-
 rat, inde vsque a Græcorum imperatorum temporibus libera. Sed
 crescente tandem potentia Turcica, ne prorsus in seruitutem re-
 digerentur, sponte sua tributum obtulerant. Eius tributi nomine 30
 quotannis xcix nummū aureorum, quos Ducatos vocant, sol-
 uebantur: ac præterea distribuebantur in bassas Vezires ad duo
 millia. Causæ, propter quas eam Pialis, abolita libertate pristina,
 subiugandam ducebat, hæ prætexebantur. Prima, quod explora-
 tis Tur-

tis Turcorum consiliis, anno superiore Melitensibus nuntiaissent,
 quæ in eos Turci molirentur. Deinde, quod biennij tributū Sul-
 tano Soleimani deberent. Id auaricia legati, Constantinopoli res
 ipforum apud Portam gerentis, acciderat: qui etiam donanda
 5 Mechemeti bassæ veziri & aliis munera, suos in vsus verterat.
 Præterea conferebatur in eos culpa receptorum Christianorum
 mancipiorum, quæ cottidie Constantinopoli ad ipsos profuge-
 rent, eque Chio domum ad suos remitterentur. Et paullo ante fe-
 rebatur Mechemetis bassæ veziris nobile quoddam mancipium
 10 eo se cõtulisse, cuius ipse vel restitutionem, vel pretium ab eis pos-
 scebat. Has igitur ob causas Pialis eos castigaturus, ad insulam v-
 niuersa cum classe feriis paschalibus, quas Christianorum more
 Chienfes tum celebrabant, adpellit: confestimq; iubet ad se præ-
 toriam in triremem venire præfectum insulæ cum xiiuiris rem-
 15 publicam administrantibus. Interea, dum hi ab ipso in prætoria
 detinētur, palatium ciuitatis, in quo senatus haberi solebat, in po-
 testatem a Turcis cum arce redigitur, magistratus eis Turcicus
 datur, templa Christiana solo æquantur. Vnicum S. Dominici re-
 lictum, ritibus Turcorum initiatur, vt messitæ loco Turcis esset.
 20 Ipsius præfecti, ac xiiuirum familiæ, cum aliis primariis, Con-
 stantinopolim mittuntur, & hinc inde varias in regiones depor-
 tantur: donec tandem subsequētib; annis, intercedente rege
 Gallo, Turcis cōfœderato, patriæ restituti fuerunt, & umbra quæ-
 dam administrationis iudiciorumq; pristinorum miseris Chien-
 25 sibus concessa, prouocatione dumtaxat ad iudicem Turcicū re-
 missa: quod eo facilius impetratum, ne Christianis incolis alio cō-
 migrantibus, insula deserta nulli Turcis esset vsui.

Ad res in Vngaria gestas vt redeamus, Bassa Budensis, vt impe-
 rio Sultani Soleimanis pareret, initio mensis Iunij Palotam mili-
 30 tum corona circumdare cepit. Eam strenue cum suis propugna-
 bat Georgius Thuris Vngarus, vir magnanimus, & multis rebus
 fortiter gestis clarus. Toto iam octiduo muros bassa tormento-
 rum continuis ictibus ita labefactarat, ad terram vt prostrati col-
 laberentur, & propugnatores in extremo discrimine versarētur:

quum ecce, nec opinatum subsidium diuinitus eis offertur. Venerat Iaurinum Georgius Comes Helfestainus, adductis secum signis XII magnæ virtutis peditum. Is die XIII Iunij plaustra XC pabulatum emisit, cum peditum DCCCC præsidio: quos conspicu-
u Turci, qui Palotam obsidebant, maioresque copias adesse rati, 5
quam reapse forent: missos suspicabantur, ut obsidionem Palotam soluerent. Confestim bassa trepidus in fugam cum suis sese conijcere, præque nimia festinatione tentoria, machinas bellicas, magnum vasorum numerum, quibus vel farina, vel tormentarius pulvis cōtineretur, cum aliis castrorum impedimentis hosti 10
sti relinquere: quæ quidem præda mox obsessorum commodo cessit. Soluta præter spem in hunc modum obsidione, præsidium arcis auctum fuit, & instaurati muri, ab hoste diruti.

Liberata obsidione Palota, mox itum ad eripiendam hosti ciuitatem Vesprinensem: quod captis Turcorum exploratoribus, 15
intellectum esset, huius loci begum, studio nocendi Christianis egressum, meliore præsidij parte Vesprinium nudasse. Quapropter Egone Salmensi Comite illustrissimo suas cum Helfestaino & Nicolao Hatestadio coniungente copias, penultimo Iunij die ceptum obsideri Vespriniū, postridie memorabili celeritate fuit 20
C. 1566. expugnatum, anno Mahumetano DCCCCLXXIII. Quinque dumtaxat exceptis, ceteri ad vnum trucidati fuere barbari, quod non ita pridem captiuos magno numero Christianos immaniter occidissent.

Ab eodem Egone Comite Salmensi capta fuit & Tata, mense 25
Iulio, cæsis præsidariis: itemq; Gester castellum, ab incolis Turcis metu aduentatis Comitibus desertum: quos imitati Vethaimenses, Iscochiani, & aliorū castellorum incolæ, flamma castellis suis iniecta, Strigonium se receperunt: quod obsessurus, victoriæ prosequendæ causa, mox erat Salmensis Comes, nisi de quibusdam 30
causis aliud imperatori Maximiliano visum fuisset.

Augusto mense Suendius, qui certo consilio superiore in Vngaria, & agro Cepisiēsi, dum Maximillianus Augustus insigni & copiosissimo cum exercitu castris ad Iaurinum positus, omnes
Solei-

Soleimanis motus & progressus obseruaret, subsistere suo cum milite iussus fuerat; cum excitis a Soleimane, rogatu Erdeliani, Tataris non parum, quod ageret, habuit. Quippe quum per Vngariæ superioris agros, cis & vltra Tibiscum, late discurrerēt, prædas abigerent, omnia flammis & ferro vastarent, cuiusvis ætatis & sexus homines partim trucidarent, partim in seruitutem raperēt: dilato Suendius in eos, multitudine superiores, ad hoc vsque tempus prælio, quo præcocium illi fructuum, & vuarum ingluuie, semetipsum perditū ituri erant; tandem ex morbis languidos, & numero non parū diminutos adgressus, nullo prope negotio decē barbarorum millia superauit, cæcidit, finibus eiecit: begorū Turcicorum, quibus vsi ducibus fuerant, altero interemto, altero letaliter sauciato. Deinde Georgij Bebeci perduellis, qui cum Erdeliano & Turcis se coniunxerat, arces aliquot, Zabaticam, Pelsozium, Gombazzecum, Crasnahurcam, Gadigen, aliaque his vicina tum castella, tum munitiones expugnauit.

Duo deinceps munita nostrorum loca Turcorum in manus venire, Giula & Zigethū. Giula, quæ secundo Iulij mensis a Pertauo Vezire bassa, iunctis & bassæ Temesuarentis, & Erdeliani Tatarorumq; copiis, cepta fuerat obsideri; scelerata Ladislai Kerezinij præfecti proditione, Georgij Bebeci perduellis & adfinis sui colloquio corrupti, licet futurum nuntiasset Suendius, vt hostis intra biduum obsidionem solueret, Turcis dedita fuit. Eam Turci, præter Erdeliani spem, sibi retinuerunt: hiantemque coruum, vt est in fabulis, more suo delusere. Violata dediticij fide crudeliter interemti, paucis beneficio noctis & arundinetorum elapsis. Nefarius proditor non multo post in vinculis, apud Sultanū Selimem, Soleimanis successorem, ob exercitam prius in captiuos Musulmanos sæuiciem accusatus, de sententia Selimis actoribus, vt ex eorum arbitrio poenas lueret, traditus fuit: qui h. minem vasi clauis perforato sic incluserunt, vt dolio de monte per decliua præcipitato, clauis oblongis & acutis confixus exspiraret. Fuit & filius paternæ particeps execrationis, qui misere, nullis relictis heredibus, diem suum obiit: castellis, pagis, & aliis fa-

cultatibus amplissimis, ad alienos deuolutis.

Interea dum hæc diuersis per Vngariam locis gererentur, Sultanus ipse Soleimanes transito primū Sauo, deinde Drauo, quem ponte operis admirandi constrauerat, cum exercitu ducentorum millium, ad subiugandas Hungariæ reliquias venit. Occurrit aduentati cum donis eximiis Erdelianus, frustra regnum ambiens, quod auaricie barbara Soleimanes ipse iam spe, licet irrita, totum deuorauerat, ac libidini propriæ destinarat.

Die mensis Augusti sexto Zigetum obsidere Sultanus cepit, quod licet acerrime propugnaretur a Nicolao Comite Zerinio, fortissimo & immortalis gloriæ viro, præsidij præfecto: tamdem tamen die septimo mēsis Septembris expugnatum fuit, ipso Comite Zerinio, cum insigni nobilium Vngarorum, strenuorumq; militum numero, sic a barbaris interemto; non inultus cum suis vt occubuisse dici possit. Quippe non triginta millia suorum dumtaxat hostes desiderarunt, verumetiam triduo ante supremā nostrorum cladem Sultanus Soleimanes, necdum victoria de Zigaretanis potitus, fremens & frendens infelicem exhalauit animam. Eius obitus tantisper occultatus fuit astu vasserrimi Veziris bassæ Mechemetis, noctu etiam Soleimanis archiatro clam necato, ne per eum Sultani mors emanaret, dum socer eius Selimes, Soleimanis filius, occupato citra tumultum imperio, ad exercitum in castra venisset. Nā si tam Genizari, quam reliqui milites, de morte Sultani sui maturius certiores facti fuissent: magno in castris excitato tumultu, tentoria thesaurosque regios, cum Christianorum & Hebræorum rebus, pro more libidineq; sua diripuissent: ac spoliis hisce ditati, neminis auctoritate contineri se amplius in officio passi fuissent. Quæ sane rerum apud hostes confusio militarisque licentia, Maximilliano Cæsari, numerosis & exquisitis toto ex orbe Christiano copiis instructo, præbere peroptatam occasionem rei feliciter gerendæ potuisset. Exinctus fuit Soleimanes anno Mahumetano DCCCCLXXIII, die quarto mēsis Septembris. Agebat, quum moreretur, ætatis annum LXXVI. Imperio præfuit annis XLVI, & sex mensibus.

Occu-

Occupato Zigeto, Babozam oppugnaturi Turci quosdam e suis mittunt, qui arcem dedi iuberent. Id vero licet facturos se nostri negarent, quod tamen eam defendi non posse cōtra vim tantam scirent, incensam deserunt: quorum exemplum Sachani & 5 Zorgenfes sunt imitati.

Eodem anno, die mensis eiusdem xxiii, Sultanus Selimes ii, ætatis annum xlii agens, in imperio Soleimani patri successit. Quippe quū ad Magnesium intellecta morte patris, ex Asia summa celeritate Iscodaram, e regione Constantinopolis sitam, hoc 10 die peruenisset: mox a Bostange bassa, hortulanorum præfecto, pro more triremi exceptus, & Cōstantinopolim trans Bosporum vectus fuit. Et quia Selimes generum suum, Ischenderem bassam, quem profultanum Constantinopoli discedens reliquerat Soleimanes, de aduentu suo certiore reddiderat, cum mandatis, vt eius 15 opera studioque res ad ingressum in urbem, pompamque regiam pertinentes, sine mora pararentur: mox illo ipso die deductus in saraium, solio consedit imperatorio illius cubiculi, quod solis est Sultanis Osmanidarum gente prognatis occupare permis- sum. Inde per urbem proclamationes more maiorum factæ, 20 quibus vota primum cōcipiebantur, vt anima Soleimanis in paradiso felix æuum ageret, ac in perpetua gloria quiesceret: deinde, multos vt annos viueret Sultanus Selimes Chan, prosperique status incremento continuo frueretur.

Postridie, qui dies erat xxiiii Septembris, e saraio prodiit, se- 25 que per urbem populo spectandum exhibuit. Peregit & paternas exsequias, ac magno animalium numero cæso, cibisq; coctis itidem innumeris, epulum funebre quibusuis, cum ingentis summe asprorum erogatione, præbuit. Inde sollemni pompa, maximoq; suorum adplausu, in saraium rediit.

30 Ante, quam hæc fierent, per Ischenderem bassam profultanum euocari ex omnibus locis Genizaros, paternæ mortis adhuc ignaros, in opidum non procul a Constantinopoli situm, sub prætextu mittendi ad obsidionem Zigetanam militaris supplementi, iusserat. Ad eos Ischender bassa, Selime iam paternum in solium

collocato, de Selimis voluntate profectus; obitum Soleimanis, & successionem Selimis exponit. Inde pro direptionibus vsu receptis in obitu principis Osmanidæ, centum millia Sultaninorū eis offert. Non ingrata fuit oratio bassæ Genizaris, ea lege tamen adfentientibus, vt largiores annonæ militaturis darentur.

Selimes ergo Genizaris in auctoratis, die mensis Septembris xxvii Cōstantinopoli discedit, & magnis itineribus Albam Græcam contendit. Quum istuc adlatum postea Soleimanis cadauer in urbem deduceretur, pedes ante paternum funus incedebat habitu lugubri Sukanus Selimes, comitantibus bassis, Cadilesceris, ceterisque begis. Inde Cadios populis, consuetum donatium Genizaris dedit. Quibus peractis, Cōstantinopolim cadauer paternum auehi iussit, & in Zuna, quam ipse sibi viuis extruxerat, condi. Curata fuit ea res ab Achmete bassa, Ferhateque Capiziliorum Aga, deducuntibus begis & Genizaris, cum vexillo regio: tandemque die xxii Nouembris peruentum Constantinopolim. Ibi funus exceptum fuit frequentissimo concursu mortaliū, præeunte Muphti, qui apud Musulmanos & iuris, & religionis, omniumq; sacrorum rex est: subsequētib; Ischendere bassa profultano, Dephterdaris, qui Camerę vel ærarij præfecti sunt, aliisq; begis, omnibus pullatis: quorum terga plebis infinita multitudo claudebat. Exemtam e curru sandapilam vel arcā ligneam præcipui begi per vices, erectarū in sublime manuum palmis sustinere, sicque per urbem gestarunt: eiulantibus interim Talismanis, & ad Zunam vsque lesum quemdam, Mahumetano ritu, lamentabili voce, concinentibus. Hinc depositum in Zuna cadauer: instratus sandapilæ pannus cymatilis præstantissimus: & supra hunc alius auro intertextus: ad latus acinax positus, index profusæ bello vitæ: ad caput collocatum e lino subtilissimo, spiris aptatum candidissimis tulipantum, quo viuis vti consuebat, cum nigris ardearū pennis selectissimis: pone caput, in pauimento positi cum candelabris ingentes, pyramidalī forma, rotundi nihilominus cerei; qui tamen numquam accendi solent: mox adhibiti Talismani & Hoggia, (sacerdotū hæc Musulmanis sunt nomina)

qui

qui more gentis humi diuaticatis sedētes cruribus, perpetuo preces quasdam in eius Zuna murmurando deblaterarent. Hæc omnia, quum multis post annis Constantinopoli essemus, coram inspeximus. Circum sandapilam ipsius, & alię sunt sandapilę; tam Sultanę (de qua diximus) Rossę, quam liberorum Soleimanis. Acciderunt hæc anno Mahumetano DCCCCLXXIII.

C. 1566.

Interea Selimes, ob hiemis imminētis asperitatem, Vngariam reliquit: & Pertauum bassam, satis magnis cum Turcorum, Valachorum, Tatarorumque copiis, Erdeliano bego, qui bellum contra Maximillianū prosequabatur, adesse iussit. Dolebat Erdeliano, Suendum anno superiori cepisse Tocaum, in quo xxx maiora minoraque tormenta bellica, præter ingentem rerum bello necessariarum, annonęque copiam reperisset. Quapropter eam arcem recuperare statuit, magni scilicet suas ad res vel tutandas, vel prolatandas momenti: quod esset in Vngarię sita limitibus, & Erdelij; duobus annibus circumdata, Tibisco & Bodrogo. Militem ergo, cum maioribus decem machinis adhibet, omnique vi & impetu oppugnare munitionem incipit. Ex altera parte Suendius eam minime deserendam ratus, quum alia defensionis parat idonea, quibus Iacobo Ramingero, cuius ipse fidei Tocaum commiserat, in tempore succurreret: tum ab imperatore Maximiliano subsidia maiora postulat. Is Henricum Staupicium, cum mille Germanis equitibus, sex peditum vexillis, stipendiis, & annona necessaria, mittit. Sed prius, quam auxiliares hæc copię Tocaum peruenissent, sparfa fuit in castris Erdeliani fama, decem millia Tatarorum, a Selime, defendendi eius causa, cum Turcis & Valachis relictorum, per seditionem totum populo Erdelium, ac inaudita crudelitate passim in fortunas & corpora miserorū, cuiusvis ætatis & sexus, grassari. Quapropter obsidionē soluere coactus fuit, ne dum istic ipse pertinacius hæreret; suos ad internicionē deleri sinteret. Liberato ab hostili oppugnatione Tocaio, Ramingerus in abscedentes erumpens, pluribus cæsis, reliquos palantes & trepidos fugauit. Nec parum Erdeliano cum hisce Tataricis, Turcicis, Valachicisque copiis negotij fuit, quum aliquot

eorum millia trucidaret, ac Varadini vicissim ab eis obsideretur. Vnde fuga dilapsus, recenti coacta suorum manu, rursus haud exiguum ipsorum stragem edidit: qua demum territi, semet in Podoliam & Rossiam effuderunt; ubi crudelium belluarum immanes reliquiae, fortiter a Palatino Rossorum debellatae, perierunt. 5

Post discessum barbaricarum & Erdeliani copiarum, Suendus suis media bruma productis, ad obsidendum Zatuarum profectus est, castrum momenti non levis, in Erdelij finibus situm, quod Georgij Bebeci ditionis erat, hominis nefarii, qui primus auctor huius inter Caesarem Erdelianumque belli exstiterat. Bebecus iam ante perspecta victrici toties virtute fortunaque Suendij, quod magnopere metueret, ne castro expugnato, in Maximiliani manus, cum praesenti vitae periculo, veniret: vxore familiaque Zatuari cum praesidio relicta, fugae beneficio salutis suae mature consuluit. Aliquamdiu perstiterunt in obsidione toleranda praesidiarij, quod machinae bellicae nihil nec ipsis, nec castro damni dare possent. Cui Suendus incōmodo remedium quaesiturus, dum ipsemet omnia circum arcem loca perlustrat & explorat: agnitus ab hostibus ex insigni proceritate corporis, qua longe supra ceteros eminebat, deque comitatus frequētia, parum omnino absuit, quin discrimen vitae adiret. Petitus enim globis aliquot tormentariis fuit, e machinis non modicis, quorum vnus humerum ita strinxit: vt etiam vestis eius igne concepto, quod esset ad pellendum frigus hibernū suffulta pellibus, arderet. Nihilominus commodiore pro machinis reperto loco, & iis mox in illum, magno cum militum labore, quos in officio, si quisquā alius, hic sane dux continere potuit, translatis: ad extremam redacti desperationem praesidiarij, coniugi perduellis, ac familiae, sibi que salutem & incolumitatem pepigerunt, atque ita castrum Suendio dederunt. Is vero non tantum pacta conuenta dediticiis bona fide seruauit, sed etiam Bebeci coniugem, cum mundo suo muliebri, & aliis rebus, quas caras habebat, abire omni absque iniuria passus est. Potitus fuit Zatuaro Suendus sub medium mensem Ianuarium, an-

C. 1567. no Mahumetano DCCCCLXXIII.

Non

Non magno post captum Zatuorum temporis interiecto spatio Suendius, qui bellum in Erdelij finibus gerere non desinebat, nulla frigoris hiberni ratione habita, Muncazium cum suis obsedit, locum munitissimum, & huic bello conficiundo cum primis idoneum: cuius præsidarij vitam facultatesque saluas pacti, deditionem fecerunt. Ea res animum Erdeliani mirifice perturbauit, nec minus accendit, vt totis viribus amissam munitionem recuperandam statueret. Non enim ignorabat, hæc patere transitum in Poloniam & Rossiam: seque præpediri occupato Muncazio, quo minus in posterum subsidiarias e regno Poloniæ copias habere posset: nisi eas per Moldauiam, variis ambagibus, & itinere difficili, venire vellet. At non contentus occupatione Muncazij Suendius, mox etiam corona militari munitionem Hustianam cingere perrexit. Quod quidem non Erdelianus tantum grauiter ac moleste tulit, verum etiam Budensis bassa: qui datis ad imperatorem Maximillianum frequentibus litteris, hortari nõ cessabat, vt a cepta obsidione Suendium discedere iuberet, ne inchoatum pacis componendæ negotium impediretur. Simul etiam suis in cõsiliu adhibitis, deliberabat; quamam via posset obsessis opem ferre. Quumq; iam pridem de hisce rebus omnibus ad Sultanum Selimem rettulisset, indignatus ille, Pertauum bassam exercitum suum, cum Romanix beglerbegi copiis coniunctum, in Vngariam ducere iussit. Vtrumque tamen ab instituta Selimes expeditione mox reuocauit, quum intellexisset, Verantium Agriensem præfulem, & Christophorum Tifembachum baronem, Vienna Constantinopolim ablegatos, ad se contendere. Quamobrem & Budensis bassa, missis ad imperatorem Maximillianum muneribus amplissimis, petiit; ne turbari pacis tractationem pateretur. Sua quidem ex parte futurum aiebat, vt palis transfigerentur omnes, qui per Cæsaris fines excurrendo damnum dedissent. Hæc ille multoties pollicebatur, sed e diuerso duces Erdeliani, quum Suendium viderent abiisse Cassouiam, ne spem pacis interturbaret: collectis non magnis copiis, impressione nec opinata Risuarum adorti ceperunt, occupatis etiam thermis, quas Riuulos Do-

minorum adpellant. Has enim Suendius ante biennium eis ademerat. Id ubi factum Ruberus accepit, legatus Suendij, magnæ vir bellicis in rebus industriæ, mox cum iustis equitum peditumque copiis adcurrit, & hostibus inexpectato suo territis aduentu; Risuarum, adhibita vi maxima, recuperat: præsidarios interficit: 5 moxque Riuulos etiam nullo negotio recipit. Quippe casu quodam accenso puluere tormentario, castrum ardere cepit; ideoque maiori parte propugnatorum extincta, in Ruberi potestatem venit.

- C. 1568. Anno denique Mahumetano DCCCCXXV, pax octauo quo- 10
que anno renouanda inter Maximillianum Augustū, Sultanumque Selimem coit, qua Erdelianus etiam comprehendebatur. Eius quum aliæ leges & condiciones erant, tum uti quisque sibi retineret, quidquid eo bello cepisset. Id vero plurimum Maxi- 15
milliani rebus profuit. Nam fines suos opera Suendij sic ampli-
rat, ut ad XL milliaria Germanica cis & ultra Tibiscum late dominaretur: qua quidem in regione multæ sunt arces, multæ munitiones insignes, partim ab hoste captæ, partim factæ diligentia Suendij, partim inchoatæ. Idem & ærarij noui (Cameram vulgo vocant) in iis locis auctor exstitit, de quo non leue subsidium 20
publicis rebus accessit: castris, aliisque munitis locis, cum imperio Germanos, iustis & grauib; de causis, præfecit: totam denique rem limitaneam matura prouidentia, tam in Vngariæ, quam
& 1569. vicinæ Stiria; finibus constituit: anno DCCCCXXV, & DCCCCXXVI.
C. 1569. Hoc anno DCCCCXXVI splendidissimum & instructissimum 25
Venetiis nauale, sub medium mensem Septembrem, accenso tormentario puluere, maximo cum reipublicæ detrimento conflauit. Ibidem tam in vrbe, quam terra continente, diuturna & inusitata quædam erat annonæ caritas. Quamobrem Sultanus Selim, licet initio regni pacem, a Soleimane patre cum Venetis ini- 30
tam, confirmasset; tamen vel ambitione propria, vel suorum impulsu, vel hoc Venetorum aduerso casu permotus, bellum eis inferre statuit, quæsito prætextu, quasi Cyprum nullo iure possiderent, quæ ob successionem gentis Osmanidarum in iura Sultanorum

norum Ægypti, ad se directo pertineret. Licet enim Selimes auus & Soleimanes pater, annui tributi, quod a Venetis eius regni nomine pendebatur, solutione contenti, possessionem insulæ Venetis hætenus reliquissent: nullum tamen hoc sibi gignere præiudicium posse dicebat, quo minus iam tributo repudiato, regnum sui iuris occuparet, ac sibi retineret.

Itaque mense Februario sequentis anni, Cubatem Zaufium Constantinopoli Venetias ablegavit, qui a Senatu Cyprum repperet: ac recufaturis, bellum denuntiaret. Adpulit is Venetias sub initium mensis Aprilis, anno DCCCCLXXVII, & mandato Selimis C. 1570. expulso, repulsam tulit.

Quapropter mense Maio missi cum classe militeque fuerunt, qui bellum Cyprium gererent, Mustaphas bassa, copiarum terrestrium, & Pialis Alisque bassæ, classiariorum præfecti. Pialis pro- uectus cum suis ad Tenum, insulam Venetorum in Ægæo, ferro ac flammis eam, non sine graui tamen suorum iactura, direptam vastauit.

Mense Iunio Sebastianus Venerius, insulæ Corcyræ maxima cum potestate præses, Soppotoum castrum Albanix, non procul a Corcyra situm, expugnauit: eiq; præsidio imposito, ac rebus necessariis munito, Manuelem Murmurium, oriundum e Napolio Romanix, (Naupliam Argix veteres adpellauere) præfecit.

Sub eiusdem mensis exitum Marcus Quirinus, classis in Adriatico præfectus, arcē sinus Mainensis, (Mainam sunt qui Leuctra veteribus adpellatam putant, ipsum vero sinū Mainensem, Messeniacum:) ad portum, quem vulgo Qualliarum siue coturnicum vocant, positam feliciter expugnauit: ætisque sub ea cuniculis, & supposito incensoq; puluere tormentario, funditus euersam diruit: ne barbaris amplius receptum præberet.

Nicosia, Cypri metropolis, sub exitum Iulij mēsis a Mustapha bassa obsideri cepta, & acerrime tam oppugnata, quam defensa, tandem die x Septembris in hostium potestatem venit, misereq; direpta fuit: cæsis præsidiariis, extincta nobilitate, perexiguus reliquiis seruituti mancipatis. Erat olim Cypri regia, quæ centum &

amplius ante hoc tēpus annis redacta fuerat sub imperiū Sultari
 Cairensis, eiq; hoc modo facta tributaria. An. Christiano 1423
 bellū erat Iano Petri filio, regi Cyprio, qui penultimus fuit inter
 legitimos reges ex Lusignana familia, cū Ægyptio siue Cairensi
 Sultano Melechella: quo bello capt⁹ ab hoste Cyprius, persolutis 5
 cxvijo Seraphinorū, in regnū cū pacto tributū annui restituitur.
 Is moriens filiū Ioan. reliquit impuberē, cui primo matrimonio,
 postquā adoleuisset, filia Marchionis Itali Mōtisferratenf. nupsit:
 qua mortua, Helenā Palæologinā duxit. Ex ea nata fuit vnica filia
 Karulota, quæ Io. Lusitano primū nupsit, cui prębitum venenum 10
 mortē adtulit. Erat Karulotæ Iac. frater, illegitimo toro natus, cui
 sacris initiato pater archiepiscopatū Nicosianū adsignarat. Is im-
 perādilibidine ductus, ecclesiastica dignitate spreta, regnū inua-
 dit: a quo tēpore dictus a Græcis Cypriis fuit Re Zages, (sic enim
 in quodam manuscripto libello meo Græco legitur) adpellatione 15
 partim Italica, partim Gallica. Nam Gallis *Roi Iaques*, rex Iacobus
 est. Karulota secūdas nuptias cum Ludo. Sabaudi Ducis filio cō-
 trahit. Is classem instruēs, in Cyprū cum Karulota coniuge profi-
 ciscitur. Redeunte legitima regis defuncti filia, iustaq; regni here-
 de, Iacobus nothus regno pellitur. Eiectus ad Sultani Ægypti Sy- 20
 riarq; confugit, Aleßeraphū, & opem eius ad recuperandū regnū
 implorat. Adfensus postulatis Iacobi Sultanus, eum pulso vicissim
 cū Karulota Sabauda, in regnū reducit: & nomine restitutionis
 huius ac beneficij, tributū non inuito imperat. Id tributū ex mer-
 cibus quotānis Sultano soluendis cōstabat, certo mercii genere, 25
 specierumq; numero expresso. Necdū id temporis vxorem Iaco-
 bus duxerat. Itaq; Venetias profectus, Æcaterinā Cornarā, prius a
 Senatu S. Marci filiam adoptatā, constituta de publico dote, ma-
 trimonio sibi copulat: vt hoc adfinitatis Venetæ vinculo, potētissi-
 mæ mari reipublicæ præsidio seq; regnumq; suum stabiliret. Nec 30
 multo post, relicta cōiuge prægnante, moritur. Cōtigit hoc anno
 Christ. 1470, qui Mahum. erat 874. Exstincto rege, postumū re-
 gina marē parit, qui tamen non diu superstes fuit. Tum vero Ve-
 neti viduæ persuadent, vt regno cederet, cui defendendo par ipsa
 nō esset, annuoq; reditu 4 aut 5 milliū Zecchinorū cōtenta, patriā.

immortali beneficio sibi deuinciret. Hoc modo redacta in potestate insula, nihilominus Veneti Sultano Ægyptio, tributum eius nomine, quod Iac. rex illi pollicitus fuerat, merces in pactis cōuentis expressas quotānis mittebāt: donec an. Ch. 1517, qui Mahumetanus erat 923, Sultano Tōmambai & Mamelucis a Sultano Selimo deletis, & Ægypto Syriaq; subiugatis cōuersum a Selime victore, Mamelucorumq; successore, tributum hoc fuit in certū pretium, videlicet VIIICID Zecchinorū: quos Cypri nomine Sultanis Turcicis ex eo tēpore Veneti persoluerunt, donec a Selime 11, Cyprū
 10 sibi ceu domino directo, repetēte; bellū, de quo nunc agimus, inditū Venetis fuit. Capta Nicosia, Famagustā Mustaphas bassā tādē obsidere cepit an. Mahu. 978. sub medium mensem Aug. C.1571.

Anno DCCCCXXIX, dum obsideretur, & grauissime a Turcis oppugnaretur Famagusta, classis Turcica damnum illatura Venetorum insulis in Ægæo, Ali bassā duce Cretam (Candiam nūc
 15 vocant) petiit: vbi exposito in terram milite, sæuitum in obuios immaniter. Munitis ciuitatibus & opidis ita prospectum mature fuerat a gubernatoribus insulæ, nullum vt ab hoste detrimentum acciperent. Solum Rhetyimum adortus Vluzalis, Aphricanæ Barbariæ profultanus, cuius ante facta mentio, quod ab incolis desertum fuisset, nemine resistente, mense Iunio vastauit. Alis bassā
 20 tandem recensitis copiis suis, quod apud ipsos per fabas vela aspros fieri consuevit, quum IIICID IDCC amisisse se videret: relicta Creta, Cerigum Veneti iuris e regione promontorij Maleæ
 25 sitam insulam, (Citheram dixere veteres) ad S. Nicolai portum inuasit, & maiori ex parte diripuit. Inde Zacynthi & Cephallenię suburbiis ac vicis excidio datis, (arces enim præfidiis & opere sic munierāt Veneti, vt eas hostis adgredi non auderet) Soppotoum pergit Alis bassā: numeroq; militum superior, cæsis captisue præfidiariis, arcem recipit: cuius etiā præfectus Manuel Murmurius,
 30 vir bello strenuus, in hostis potestatem venit.

Hinc obsessum terra marique Dulcinium, situm in Albanæ Dalmatiæque finibus opidum, mense Iulio Turcis se dedit: ciuib; libertatem suam, militibus vitę pactis incolumitatem. Sed dum contendunt inter se bassæ, quorum alter opidū terrestribus

copiis, alter mari obsederat, utrius esse deberet: plerique omnes in seruitutem abducti fuerunt, exceptis Sarra Martinengo, Dalmatiae supremo cum imperio gubernatore, ac Marco Venerio, Dulcinij praefecto.

Tunc etiam Turci potiti fuerunt Antibari, per summam ignavi-
uam deditionem faciente Alexandro Donato praefecto: item-
que Butua, quae defendi non potuit, quod esset versus mare pa-
rum munita.

Vluzalis & Caragosa Raifus, quum ad insulam Liesenam
adpulissent, (Farum Dalmatae vocant, ubi Farenfis est episco-
patus) suburbia depopulati sunt: arcem, quam egregie muni-
tam vidimus, tentare non ausi. Liesena relicta, Curzolam petie-
runt, quam Corcyram Nigram vocant, haud procul inde dissi-
tam: cui quidem insulae nihil aliud dedere damni, quam quod V-
larim pagum flammis iniectis exusserunt. Nam quum opidum in-
sulae, quod ipsum quoque Curzolae nomen habet, a viris deser-
tum, adgrederentur: a feminis, animose patriam defendentibus,
memorabili cum marium Curzolanorum, & ipsorum hostium
infamia, femineique sexus immortalis laude, reiecti fuerunt.

Famagustani per integrum annum obsessi, quum fortiter ha-
ctenus omnem vim hostilem sustinuissent: tandem in extrema
rerum omnium paenuria deditionem fecerunt, his legibus: ut Ve-
netis vitae concederetur incolumitas, & uti cum armis suis ac fa-
cultatibus in Cretam deducerentur: Graeci domos suas incole-
rent, possessionibus suis fruerentur, ritu Christiano viverent. Qui-
bus condicionibus a Mustapha bassa, initio mensis Augusti, anno
C. 1572. DCCCCLXXIX, laudatis & adprobatis, ipsiusque manu sub signatis:
die quinto dicti mensis Augusti prodiit ex urbe Marcus Anto-
nius Bragadinus, sub quo defensa fuerat haecenus, & cum illustri
nobiliu virorum comitatu in Mustaphae castra venit, ei que cla-
ues ciuitatis, quod in deditionibus fieri solet, obtulit. Exceptus
initio comiter a Mustapha bassa, mox ab illa crudeli bellua, per
summum scelus violata fide, quum aliis per ludibrium adficatur
exquisitis iniuriis, tum ad extremum viuis excoriatur. Lauren-
tium

rium Teupolum, Paphi præfectum, qui & ipse cum aliis Famagustam singulari virtute propugnat, suspendio Mustaphas necari, ceteros dediticios immaniter cōtrucidari iussit. Turcorum, qui obsidionis principio in vniuersum ad ducenta millia censentur, in quibus erant Azaporum LXXXCI, Genizarorum XIIIICIO, volonum (Acanzios ipsi vocant) LXCIO, periisse constat obsidione durante, supra LXXXCIO.

Erat initio belli Cyprij, defendendæ contra Turcorum vim, reipublicæ Christianæ causa, percussum fœdus inter Pium v Pontificem maximum, Philippum regem Hispaniarum, & Senatum Venetum. Eius fœderis copiarum omnium designatus fuit imperator, Ioannes Austrius, Karuli Augusti F. Hispani frater. Pontifex suis triremibus Marcum Antonium Columnam, Ducem Talliacoccianum, nobilitatis Romanæ principem, præfecit: Veneti amplissimæ, quam instruxerant, classis imperium Sebastiano Venerio, quem postea Ducem quoque suum crearunt, committere. Præter hos & alij hac erant in expeditione principes & illustres viri, magnus regni Castiliæ Commédator, Ascanius Cornianus, Ioannes Andreas Doria princeps Melphitanus, Augustinus Barbarigus, Marcus Quirinus, Antonius Canalis, Veneti: Alexander item Farnesius, Octauij Ducis filius, princeps Parmensis; Franciscus Maria, Guidonis Vbaldi filius, Rouereus, Urbini princeps; Paulus Iordanus Vrsinus, Dux Braccianensis; Aluarus Marchio S. Crucis, & alij plures. Hæc classis quum mense Septembri Messana Siciliæ soluisset, hostilesque nauales copias ad Inebechtim subsistere (sic Turci nominant ciuitatem, quam nostri Lepantum adpellant, veteres dixere Naupactum) nuntiatum esset: tandem ad portum insulæ Cephallenæ, quem vallis Alexandrinæ vocant, adpulit. Stabat haud procul a nostris in Inebechtino sinu, qui Corinthius olim nūcupabatur, classis hostium: cui cum imperio præerant, Pertauus basia copiarum terrestrium, & Alis basia sociorum naualium dux supremus. Inter hos, cognito Christianæ classis aduentu, sententiarū diuersitas exstitit. Pertauus abstinendum iudicabat a proelio, quod cōiuncta iam Chri-

stianorum classis, vnius imperio ducis regeretur: expectandum
 esse perexiguum ad tempus, quo futurū sit, vt, illo præsertim anni
 tempore, soluatur. Alis e contrario sentiebat, omnino dimican-
 dum. A Pertauo stabant rei naualis peritissimi veteranique du-
 ces, Sirocus Alexandriæ sangiacus, Carabuces sangiacus Sourisaris in
 Caramania siue Cilicia maritima Mechemetes begus, Salæ Raisi filius,
 sangiacus Eubææ siue Negroponti: cum Ali vero sentiebant, Chafanes
 begus, Chairadinis Barbarossæ filius, Vluzalis profultanus Cefairensis,
 & Caias begus Smyrnensis sangiacus: quorum sententia tandem vicit,
 Vluzali iubente in medium proferri & recitari mandatum Sultani
 Selimis, quo victoriam vti prosequerentur, eis iniungebatur. Omnium
 ergo sententiis decretum prælium, quod non minori animorum alacritate
 nostris etiam expetentibus, commissum fuit ad tres exiguas insulas,
 vel marinos potius scopulos, quos Cuzolaros hodie tã Græci, quam
 nostri vocant. Victoria potiti sunt multis a sæculis inaudita
 Christiani. Periiit occisus Alis bassa. Pertauus animaduerso præ-
 sentium suorum interitu, non magno nauigio fugiens ad terram euasit.
 Vluzalis mari profugit cum xxx plus minusue triremibus. Cæsa
 fuerunt hostium ad xxv, capta iiii. Classis hostilis vniuersa,
 cum spoliis immensis, Christianorum in potestatem venit: iis dumtaxat
 exceptis triremibus ac nauigiis, cum quibus Vluzalim euasisse diximus.
 Liberata Christiana mancipia supra xiiii. Pugnatum die vii mensis
 Octobris, anno Mahumeta-

C. 1572. no DCCCCLXXIX.

Hac Turcis illata clade, Veneti Margaritinum, in Chimeriotarum
 regione, quæ Albanix pars est, (sic a Cerauniis dictam montibus
 aliqui putant) haud procul a Corcyra situm, deditio-
 ne ceperunt xii die Nouembris, vitam facultatesque saluas pa-
 ciscentibus barbaris: & ipsum castrum mox igne concrematum
 diruerunt. Soppotoum quoque desertum a Turcis, Albani oc-
 cuparunt, & Veneris restituerunt: a quibus redditum deinceps
 Sultano Selimi fuit.

Anno sequenti proximo, DCCCCLXXX, xv mēsis Ianuarij, tentata fuit a Venetis obsidio Castelli noui, captis suburbiis: sed succurrentibus barbaris, ab obsidione discessum. Cupiebant Veneti hoc opido cum arce potiri, vt omni periculo Catarum, ciuitatem sui iuris longe munitissimam, liberarent. Situm est enim Catarum in sinu quodam maris, qui Rizonicus olim vocatus fuit, nunc ab ipsa ciuitate Catarinus dicitur: cuius ostium Turci hactenus Castelli noui propugnaculo claudere, ne Cataro succurri possit, frustra conantur.

- 10 Variæ contigerunt ætate nostra mutationes in regno Tunifino, quo superioribus annis rex Assan, Machmetis filius, (Muleassem nostri non recte vocarunt, quum Mule regem vel dominum ipsorum lingua significare tradatur, Assan vero proprium fuerit ei nomen) excluso necatoque maximo natu fratre Mamuna, qui
 15 nostris est Maimon, potitus fuit. Idem ceteros quoque fratres suos, quos moriens ei pater xxi reliquerat, aut interfecit, aut ferro candenti oculis adhibito cæcauit: excepto Roscette, qui secundo loco genitus fuerat. Is in conatu pellendi fratris Assanis, re parum feliciter gesta, Cefairim (Algerium nostri vocant) profugit ad Chairadinem Barbarossam: qui Roscette Constantino-
 20 polim misso, sub eius tamen reducendi prætextu deceptis Tunifinis, Assanem expulit, vrbem cum arce totoque regno cepit, ac Sultano Soleimani, se profultanum adpellans, subdidit: quod quidem accidit anno Mahumetano DCCCCXL. Assanem Karu-
 25 lus Augustus in regnum, expulso Chairadine, reduxit anno DCCCCXLIII. quod ille deinceps a nemine vexatus obtinuit vs-
 que ad annum DCCCCL, quo aduentantis cum classe Chairadinis fama territus, in Siciliam Neapolimque traiecit. Amida filius Tunifim cum arce per absentiam patris Assanis occupat, reuer-
 30 sumque patrem capit, & oculorum pupillis candenti scalpello læsis, visu spoliatur. Eadem immanitate tractati ab Amida fratres, Nahafer & Abdallas, quos cum patre ceperat. Amidam regno patruus Abdameleclus eiecit. Is enim Guletam profectus, & Francisci Touaris Hispani, Guletæ præfecti ope Tunifim ingress-

C. 1573.

C. 1534.

C. 1537.

C. 1544.

fus, mox in arcem velata facie pergit, eamque deceptis custodi-
 bus, qui Amidam esse credebāt, occupat. Abdamelecho post tri-
 gesimum & sextum regni diem rebus humanis exempto, succe-
 dit filius Machmetes, annos dumtaxat XII natus: quo necdum
 gerendæ reipublicæ per ætatem idoneo, quum intolerabilis cu-
 ratorum eius administratio plerisque videretur, rediens Amida,
 regnum patrueli eripuit. Amidam rursus excussere Turci, duce
 C. 1573. Vluzali, anno DCCCCLXXX. fuitque Sultani Selimis auctoritate
 suffectus in ipsius locum rex alius. Amida Guletam profugiens,
 quæ Hispanorum præsidio tenebatur, priuatam cum duobus fi- 10
 liis vitam egit. Quumq; magno recuperandi regni desiderio fla-
 graret, suos ad Ioannem Austriam, navali de Turcis victoria to-
 to iam orbe celebrem, mittit: qui opem eius auxiliumque posce-
 rent, ut regno restitueretur. Simul habiturum se promittit ingen-
 tes ab amicis sociisque copias, & eam annonæ abundantiam, quæ 15
 ipsius exercitui vel maximo suffectura sit. Adhuc eius postulatis
 Austrius, & insigni cum classe, quam aliis etiam cum triremibus
 Dux Sueffanus, & Melphitanus princeps, Ioan. Andreas Doria
 comitabantur, in Africam transiit, Tunisim occupat, regem a
 Turcis datum in potestatem redigit, urbem captam milii suo di- 20
 ripiendam concedit. Quum autem promissis Amida non satisfac-
 ceret, fluxæque ceteroquin etiam fidei signa quædam præberet,
 sollicitatis secreto Turcicis auxiliis: cum duobus filiis in Siciliam,
 iussu Austrij, trāsuectus fuit. Ibi quum futurum accepisset, ut fra-
 ter eius Machmetes, cui maxime infestus erat, regno præficere- 25
 tur: in eum furorem adactus est, ut de triremi se præcipitaturus, &
 aquis suffocaturus esset; vix Amida filio, quo minus id faceret, im-
 pediente. Machmetes Amidæ frater, ab Austrio regnum impe-
 travit, præstito prius in Austrij præsentia sacramento, quo se per-
 petuo fidelem Hispano regi clientem futurum promisit. Is proxi- 30
 mo deinde bello, quod exposituri statim sumus, in Turcorum
 potestatem venit, & Constantinopolim trans mare vectus fuit: v-
 bi superstes adhuc ante triennium, quum istic essemus, in arce,
 quæ de septem turribus a Græcis Hepta Gulades, a Turcis Iadi-
 cula

eula dicitur, sub custodia detinebatur. Hinc Austrius suorum cōcilium cogit, in quo variis dictis examinatisque sententiis, tandem conclusum: debere nouam munitionem inter Guletam & Tunisim, ad interiectum vtrique lacum exstrui, quæ x milliari-
 5 bus Italicis a Guleta, paulloque minus a Tunisi distaret. Eius rei perficiundæ causa relictus istic Gabriel Serbellonius Mediolanensis Italus, cum IIIICIO Italarum peditum; & Salazarus Hispanus, cum totidem Hispanis: quorum vterque muniendarum urbium & arcium peritissimus erat. Consilij totius hic erat finis &
 10 scopus, vt hoc modo Guleta firmior efficeretur, & tanto facilius in fide barbari continerentur, ob viciniam vtriusq; præsidij, commoditatemque lacus; ad quem quia sita esset vtraque munitio, nullo negotio alteris alteri subuenire possent. Gesta fuerunt hæc anno DCCCCLXXX.

C. 1573.

15 Ægerrime ferebat Sultanus Selimes hos Christianorum in Aphrica progressus. Itaque Sinanem bassam, virum astutum, rei-que militaris peritissimum, classi supremo cum imperio præficit, qua CLX triremes, & XXXIII diuersi generis nauigia continebantur. Is in Aphricam mense Iulio, anno Mahumetano
 20 DCCCCLXXXI, adpulit.

C. 1574.

Quamquam vero nouæ munitioni absoluendæ præfectus Serbellonius magna rebus in omnibus diligentia fuisset vsus, tamen ea necdum erat perfecta, quod serius architecti, cum fabris cæmentariis, & omni materia missi, tandem in Aphricam sub finem mensis Martij peruenissent: quorum aduentus Octo-
 25 bri mense præcedentis anni promissus fuerat, cum XL triremibus, quarum nauales focij muros Tunisinæ urbis ad structuram nouæ munitionis demoliri debuerant: quod factum non fuit, quantumuis Austrius in vicina Sicilia degeret. Erat etiam præsidiorum militum deminutus numerus, exauctoratis temere
 30 nonnullis, quos omnem in euentum retentos oportuit. Hoc modo per ignauiam socordiamque factum, vt in hostium potestatem munitiones hæ nullo prope negotio venirent.

Turci primum Guletam obsidere ceperunt, cui Petrus Carrera Hispanus præerat. Ei Serbellonium de subsidiis mittendis urgenti, quamquam loco munitiori esset, Serbelloniano necdum ad finem perducto; tamen DCL pedites partim Itali, partim Hispani fuere missi. Hinc a Turcis etiam Serbellonius obsessus fuit, quorum exercitum novis adductis copiis Ramadam Cefairis beglerbegus adauxerat. Carrera denuo subsidium petit. Ea res anxium Serbellonij animum non parum torquere. Si nullos misisset, futurum verebatur, ut in ipsum amissæ Guletæ culpa conferretur: sin autem, ut suo semet præsidio nudaret. Nihilominus concessa Carreræ manus subsidiaria. Duobus interea nauigiis adpulerunt ex Hispania DC milites Hispani, qui noctu per ipsas Turcorum excubias penetrantes, quum vexillis & vestibus Turcicis vterentur, & quosdam Turcice loquentes secum haberent, Guletam ingressi sunt. Tandem & tertio Carrera militem sibi summitti a Serbellonio postulat, & quingentos beneficio noctis vsos impetrat, cum egregiis præfectis, ac inter alios, Salazaro magnæ virtutis & existimationis viro. Nihilominus arx Guletana Turcorum in potestatem venit. Neque defuere, qui Carreram prodicionis insimularent. Prius quidem certe, quam Turci adpulissent, vel per inscitiam, vel superbiam, quingentos milites veteranos Italos admittere noluit: quod minime cōcessurum se diceret, ut in eius gloriæ partem venirent Itali, quam Hispani Guleta defendenda consequuturi essent. Equidem apud ipsos Turcos ex fide dignis hominibus accepi, Carreram fuisse virū prorsus ignavum & formidolosum, qui pulveris tormentarij nidore ferre non posset, nec tolerare fulmina displosarum machinarum: quæ sane quoties in hostem exonerabantur, ipse subterraneis se testudinibus, cōcameratisq; locis abdebat, bombaceque suas obthurabat aures. Ferunt ei Turci prodicionis obtulisse præmium, regni Cyprus præfecturam: neq; tamen dediticio pepercere, sed tamquam vili mancipio sunt vsi. Capta Guleta, præter aliam prædam, potitus est Sinan bassa quingentis machinis bellicis, cum ingenti tormentarij pulveris, aliarumque bello necessariarum rerum, & annonæ

nonæ copia. Noua quoq; deinde munitio a Turcis occupata fuit, nō tamen multo sine sanguine: capto etiā Serbellonio, qui crudeliter a Sinone bassa tractat⁹ fuit. Hoc modo prorsus eieci sunt Hispani ex Aphrica, intra trigefimum & sextum diem: amissaq; per summam ignauiam ea, quæ Karulus Augustus in potestatem optimo consilio redegerat, vt securitati Siciliae, regni Neapolitani, totiusque tum Italiae, tum Hispaniae consuleret. Fuerunt autem hæc anno DCCCCLXXXI gesta, cuius initio Veneti certas ob causas, non consultis, & inuitis adeo, Pontifice atq; Hispano, contra
 10 leges fœderis, pacem cum Sultano Selime II fecerant.

Tunc etiam Corcyre muniendæ Venetis occasionem præbuit exscensus crudelis in eam insulam Sinanis bassæ, redeuntis ex Aphricano bello. Nam licet ab insulanis ei, placādi hominis causa, cuius præsertim tunc victoris insolentiā norant, munera quædam offerretur: tamen illis reiectis, immaniter in eos grassatus est.
 15 Missi hoc nomine fuerunt in Corcyram quum alij rerum militarium periti, tum etiam Sfortia Palauicinus, Marchio Curtis maioris. Horum consiliis ita tum munitæ cum opido fuerunt arces illæ præaltis in rupibus sitæ, vereq; caput inter nubila (quod Maro dixit) condentes, quas ipsum mare circumfluit: n̄hil vt equidem viderim aduersus omnem vim hostilem firmitus, nihil inexpugnabilius.

Annus DCCCCLXXXII memorabilis est plures ob causas. Nam extincto Sultano Selime II, filius Murates III eius nominis, auspiciatus est imperium, cum ipso huius anni Christiani principio.
 25 Agebat id temporis annum ætatis xxvii. Ante omnia recepto more barbaro strangulari quinque fratres suos, natu se minores, in præsentia sua iussit: quorū minimi ceruicibus & iugulo quum pro more neruus adhiberetur, incertum an tenerioris in hunc amoris causa motum, an cōscientia patratae crudelitatis in omnes,
 30 illacrumasse quidem ipsum constat.

Iridem mortuo Scacho Techmase Parthico, successit filius nō primogenitus, Muchemetes Hodabendes; nec Ismail, eius nominis in hac Sophina familia secundus, secundo loco genitus: sed

proximus ab his Haidar Mirises, qui annis aliquot antea patris in regno suprema cum potestate vices gesserat. Istamen vix xv diebus regno frui potuit, occisus a Sultanis quibusdam, siue proceribus regni, qui eum oderant. Hi deinde secundogenitum Scachi Techmalis filium Ismailem, eius nominis secundum, e carcere & productum regno præficiunt. Fuerat enim a patre coniectus in carcerem, propter quorundam procerum delationes, & in eo pluribus annis hæserat. Iam regno potitus, vt animos suorum exploraret, ac præsertim vt cognosceret, quinam essent illi Sultani, quorum impulsu & consilio custodiæ mancipatus a patre fuisset: 10
secretum in locum semet abdit, & quorundam opera, quibus maxime fidebat, mortem suam publicari curat. Eius rei fama diuersos in hominum animis motus, prout adfectus in Ismailem quisque fuisset, excitauit: in aduersariis & hostibus læticiam, in amicis luctum. Hoc modo prodentibus semet inimicis ac delatoribus, 15
illatum ab Ismaile mortis supplicium fuit. Idem non Sultanos dumtaxat sibi suspectos, verum etiam fratres suos omnes, quotquot nancisci potuit, e medio sustulit. Et quia deficiente tunc a Turcis sanguino quodam Curdo, de quo mox dicturi sumus, aliqui proceres Ismaili auctores erant, vt illum Turcis dederet, ne 20
pax inter vtramque gentem dudum inita seruataque violaretur: non modo consiliis eorum non obsequutus est, verum etiam dedendi supplicis auctores, bellicque Turcici dissuasores, poena capitis, vt proditores, adfecit. Qua hominis seueritate nimia plerique grauius offensi, sexto regni mense venenum ei, sororis opera, propinarunt: quo hausto, vitam cum morte commutauit. 25

C. 1576. Anno DCCCCLXXXIII, Stephanus Batorius, Somlianus, nobilis Vngarus, ceteroquin heroici vir animi, qui paucis ante annis extincto Ioanni Sigismundo Erdeliano bego, (mortuus enim is fuit an. Christiano CIO IO LXXI, qui Mahumetan⁹ erat DCCCCLXXVIII) 30
cum onere tributis annui, Sultano Musulmanorum soluendi, successerat: commendatione Sultani Muratis, patroni sui, Poloniae rex factus est: quum Henricus Valesius Gallus, quem ipsum quoque Poloniae regno potitum opera sua Murates iactitare solebat,

a morte

a morte Karuli fratris e Polonia profugus, de sententia procerum regno fuisset abdicatus.

Eodem anno Scachi Techmasis filius primogenitus, Muchemetes cognomine Hodabēdes, quod Perfarū lingua Dei seruum significat, mortuis fratribus, Haidari Mirisæ, atque Ismaili secundo, succedens; licet a natura quietis cupidus esset, inchoatum tamen ab Ismaile fratre contra Turcos bellū prosequi statuit: quod ei filius esset Emir Chan Mirises, magni iuuenis animi, gerendarumque rerum inprimis audius. Hunc copiis suis supremo cum imperio præfecit. Causæ belli variæ fuerunt, quas paulo altius heic repetemus, nusquam ab aliis hactenus ita proditas. Operam enim dedimus, vt in ipsa Turcia certi aliquid de rebus hoc bello gestis cognosceremus a fide dignis hominibus, spretis vulgo iactatis, perque litteras sparsis hinc inde rumusculis, & rerum nouarum nuntiis.

Ismaile Scacho superstite, quidam sangiacus natione Curdus, cui nomen Abdallas begus, quum quasdam ob causas in suspicionem venisset, imperante Sultano Selime II, patre Muratis III, euocatus fuerat a Sultano Selime, sub alio prætextu, qui barbarorum mos est, ad Portam vti se conferret. Paruit Sultani mandato Curdus, nullius sibi culpæ conscius, & Hadrianopolim ad Sultanium Selimem venit. Mādat Selimes, vt captus in carcerem conjiceretur. Solet hoc fieri, quum magnæ auctoritatis vel familiæ viri ad præhendendi sunt, per Zaufiorum bassam, qui præest aulicis nobilioribus, quibus Sultanus Musulmanorum vitur, quemadmodum principes nostri Commissariorum variis in rebus expediūdis opera. Dum Zaufiorum bassa sangiacū hūc Curdum Hadrianopoli præhendere suis cū Zaufiis conatur in Sultani Muratis II messita, Curdus se cum suis defendēs, ipsum ibidē interfecit, ceteris partim occisis, partim vulneratis. Hac de causā Selimes ei, cum omnibus suis, ceruices amputari iussit. Quum illo iugulato, fratris eius filius successionis iure sangiacatū ipsius possideret: quidā alius adgnatus adita Porta Osmanica, partim oblati, partim promissis ingentibus donis tam ipsi Sultano, quam cōsiliariis

eis, quos Vezires adpellant, adgnati sui sangiacatum impetrauit.
 Citatus alter ad Portam, qui rem omnem intellexisset, sibi que
 metueret, ne absque culpa sua ferret eandem poenam, qua pa-
 truus adfectus fuerat: deuitata profectioe ad Portam, quasi de
 Sultani Seliminis obtinenda gratia desperans, in Parthiam profu- 5
 git ad Scachum Ismailem secundum, qui tunc rerum apud Par-
 thos potiebatur. Sciendum vero, sangiacos illos Curdorum, li-
 cet imperio Sultani Osmanidæ contineantur, non tamen ita præ-
 fici, quemadmodum alij sangiaci solent: sed similes esse Vaiuo-
 dis, siue Palatinis, & præsidibus Erdelij, Valachie, Moldauix; quos 10
 oportet esse filios procerum, in ipsa regione patria natos, & a suis
 optimatibus ac populis electos. Curdi vero haud dubie ducunt
 originem a Chaldæis & Mesopotamiæ populis. Nam in hodie-
 rum usque diem multi Curdorum principes reperiuntur in re-
 gione Bagadatis, quæ Babylonia veteribus est, & Carahemidæ, 15
 quæ Amida, & in Diarbekir siue Mesopotamia: quarum regio-
 num populi Chaldæi sunt & Assyrij Wano & Scheherezuli vici-
 ni, ac Persarum ad fines usque se porrigentes. Præterea constat,
 Arabes hodieque Chaldæam vocare Keldan, quam Persæ cum
 Osmanicis Curdistanium, hoc est, regnum Curdorum adpellant. 20
 Et omnes isti populi sectæ sunt Mahumetanæ. Quum igitur ad
 Persas sangiacus ille Curdus, de quo diximus, se cōtulisset: nō mo-
 do perhumaniter eum excepit Ismail Scachus, verum etiā omnē
 suam opem illi ad recuperandam auitam patritamq; ditionē ob-
 tulit. Huseues autem bassa, qui Wani finitimæq; regionis tum beg- 25
 lerbegus erat, ceteriq; sangiaci limitanei, qui ad beglerbegatum
 ipsius pertinebant, quum hæc res intellexissent: damnum Persi-
 cis finibus per excursions inferre ceperunt, quod dicerēt, Ismai-
 lis Scachi culpa mutuam pacem violatam esse, qui Sultani Musul-
 manorum fugituios & perduelles suam in tutelam contra pacis 30
 leges recepisset, eisq; decreuisset opitulari. Hoc belligravissimi,
 quod hætenus inter Persas & Turcos geritur, exordium fuit.

Accedebant & aliæ causæ, præsertim ex superstitionum disci-
 diis, vanaq; somniorum obseruatione, cui gens Turcica nimium
 quantum

quantum obnoxia est, collectæ. Nam ante triennium per Anatoliam passim aliquot illorum millia, qui sacris Turcicis, eorumque disciplinis ac studiis incumbunt, (Schophthalmarios ipsi dicunt) sese commouerant, ac Persarum siue Sophinorum religionem Turcicis opinionibus anteferre se professi fuerant: adeoque longius ea secta cottidie serpendo, tantum incrementi sumserat: ut etiam Constantinopoli reperirentur, qui eam probarent. Somnia vero fuerunt huiusmodi, quamuis apud Turcos necdum certo constet, an Sultani Muratis hæc fuerint, an eius sacerdotis, quem Sultani sui Scheichem Turci vocant. Creditum tamen a pluribus, ipsimet Sultano Murati oblatum fuisse somnium prius, & alterum Muratis Scheichi: quo nomine veniunt certi sacerdotes, pro viris sanctis apud ipsos habiti. Quippe per quietem stare sibi visus est in medio mundi, sub arbore maxima, cuius essent rami duo, longissimum ad intervallum exporrecti. Nam alter ad extremos solis orientis, alter ad occidentis fines extendebatur. Præterea sibi visus est conspici serpentem magnitudinis immensæ, quem ab oriente profectum, & ad se prouolutum, fuisse, quem manu tenebat, interfecerit. Hoc somnio non nihil commotus, & exporrectus fuit. Prius vero, quam ad explicationem alterius somnij accedamus indicandum lectoris causa venit; Mahumetanos, ultra quatuor Mahumetis socios, quorum nomina sunt, Ebubekir, Omer, Osman, & Alis, (& fuere Mahumetis hi successores, ac propagatores Mahumetanæ superstitionis) alios quatuor eximios Imamos siue Doctores venerari: quorum primum Ebuhanifem, propterea quod supremum inter hos locum obtineat, Imamum azemem siue Doctorem summum adpellare solent: alterum vocant Imamū Malichim, tertium Imamum Schaaffim, quartum Imamum Achmetem Henbelim. Hi quatuor siue doctores, siue sacerdotes, Persis infestissimi fuerunt: ac vicissim magno Persis est in pretio Scheiches Haidar, auctor religionis ipsorum hodiernæ, quæ extreme Turci detestantur. Quum igitur obdormiisset, videre sibi visus est prope portam paradisi Ebuhanifem, quem (uti modo diximus) Imamum azemem vocant, hoc est summum siue sacerdotem siue

pontificem. Is compellato Sultani Muratis Scheiche vel viro illo religioso: Abi, inquit, ad Chalifen terræ, (hoc est, ad vicarium siue successorem prophetæ Mahumetis. Nam persuasi sunt Osmanici, principem suum esse Chalifen huius sæculi) eique dicit, Imamum azemem hoc ipso die, quum egredi e paradiso vellet, Scheichem Haidarem ante paradisi fores inuenisse: quem proelio adortus, non modo vicerit, verumetiam occiderit: adeoque sectam ipsius nunc finem habituram. Hortaberis ergo Chalifen, vt aduersus hæreticos arma capiat: quos auxilio diuino superabit, deque faciet terræ dissipabit.

Recitatis duobus hisce somniis, primū Sultani Muratis Scheiches sic interpretatus est, vt diceret medium mundi significare sedem ipsius Sultani Muratis imperialem: & arborem cum duobus maximis ramis, denotare amplitudinem imperij Sultanici. Per serpentem intelligi hostem ipsius orientalem, hoc est Scachū Persicum: quem bello superaturus sit, & occisurus, eiusque regnum adiuncturus Osmanidarum imperio. Consimiliter etiam per id, quod Imamus azemes proelio Scheichem Haidarem adortus vicerit, futurum significari; vt Persarum hæresis, vna cum omnibus, qui eam sectarentur, vsque adeo dissipetur & aboleatur: nullum vt ipso vestigium futurum sit reliquum. Præterea Sultanum Osmanidam futurum mundi totius Chalifen ac dominatorem.

Hoc modo quum vtrumque somnium Scheiches interpretatus esset, voluit Sultanus Murates etiam Hoggia sui (sic apud ipsos vocantur, qui nostris sunt presbyteri) iudicium audire: cui statim ea placuit interpretatio. Neque defuere, qui dicerent, secretum quemdam inter hunc Hoggiam Scheichemque consensum mutuumque de persuadendo Sultano pactum interuenisse. Solus Mechemetes bassa vezir azemes, quem supra Selimis regnerum fuisse diximus, & qui deinceps anno Christiano 1579 domini suæ, quum omnibus adeundi se facta copia ius diceret, nequiter a deruisio quodam interfectus fuit; auctor eius belli esse noluit, quod libere consulenti se Murati diceret, nequaquam Persis

sis bellum inferendum, qui iam tot ab annis pacem Osmani-
 rum cum gente coluissent. Rationibus & argumentis aliis adiun-
 gebat elegans, quod Græcis & Turcis vsitatum est, prouerbum:
 Caudam serpenti, qui dormit, non esse calcandam: ceteroqui fu-
 5 turum, vt excitatus, capite sursum erecto, terribiliter pungat. Ad
 summam, bellum hoc Mechemetes bassa modis omnibus dis-
 suadebat.

Addendum & hoc, vt odia gentis vtriusque mutua rectius in-
 telligantur, Persas inimicissimos esse tribus Mahumetis prophe-
 10 tæ fociis, Ebubekiri, Omeri, & Osmani: studiosissimos autem
 quarti, videlicet Alis. Idem Persæ tradunt, angelum Gabrielem,
 quum e cælis in terras portaret Alcoranum, (quo libro Mahume-
 ranorum lex continetur) Ali reddendum, errore quodam eum
 Mahumeti obtulisse: Deumque, velut ea re nequaquam offen-
 15 sum, qui Mahumetem quoque tali dono gratiaque dignum vi-
 deret, plane nihil obloquutum esse. Præterea dicunt iidem Per-
 sæ, primam vxorem Mahumetis, cui nomen fuerit Aïsche, num-
 quam fuisse castam. Immo prophetam Mahumetem, qui se pu-
 taret inuenturum virginem, ac pudicam, reperisse plane contra-
 20 rium. Addūt etiam, quod extincto propheta Mahumete, quum
 Alis, propinquus & gener eius, electus fuisset Chalifes siue vica-
 rius & successor ipsius; Ebubekir fauore malignorum quorum-
 dam adiutus, per iniuriam, contra factum a propheta testamen-
 tum, se constituerit Chalifen. Idem post ipsum, reliquos etiam
 25 duos, Omerem & Osmanem, factitasse. Alim interea quadam in
 spelunca semet abdidisse, donec omnes ordine morentur, at-
 que ita tandem eis successisse. Quum ergo tres isti contra supre-
 mum ellogium testamenti, præceptumque prophetæ Mahume-
 tis deliquerint: nullam iis Persæ fidem adhibent, quæ a tribus illis
 30 vel tradita voce, vel litterarum monumentis prodita sunt. Immo
 vbicumque libros ipsorum & scripta reperiunt, confestim flam-
 mis exurunt, & crudeliter in eorum obseruatores animaduertūt.
 Idem Persæ Scachum siue regem suum adorant, & ita veneran-
 tur, ac si Deus quispiam terrenus esset. Non etiam quinques in-

terdiu noctuque precari solent, Osmanicorum more; sed semel dumtaxat. Ad summam, sectatores sunt religionis a doctore quodam eis traditæ, cui nomen fuit Scheiches Haidar: & quidam ex ipsis alterius quoque doctoris vestigiis insistant, quem Imamum Harustim adpellant. Hi duo doctores vel Imami, exstiterunt in 5 urbe Persarum Reza, quo tempore vixerunt Erdebil, Vsumchafanis Scachi Persarum gener, & Scachus Ismail, eius nominis primus, Erdebilis filius, Vsumchafanis ex Martha filia nepos. Quumque doctores hi tam concionando, quam scribendo, ea proposuissent, quæ diximus: duo illi principes, Erdebil & Ismail, pater 10 & filius, eorum doctrinam sectamque probarunt & amplexi sunt. Ac filij quidem Ismailis, cognomento Sophini, ea felicitas fuit: ut nouæ religionis, quam Sophinam vocarunt, fama confluentibus ad ipsum parvis initio, deinde maioribus hominum copiis, tandem præliis victos Persarum reges, Iacupem auunculum 15 suum, eiusque filium Aluantem, occiderit; ac sibi regnum subiecerit, ad posteros etiam dignitate regia in hunc usque diem propagata. Nihilominus illi duo Persarum Imami siue doctores, Haidar & Harustis, non Osmanicorum dumtaxat, verum etiam aliorum Mahumetanorum execratione damnantur, tam in Barba- 20 ria vel Aphrica, quam in Keziis bassæ latissimo imperio, qui magnus Tatarorum Chan Chitainus vulgo dicitur. Has omnes igitur ob causas adeo Persis infesti sunt Osmanici, ut horum Mu- phtis, hoc est patriarcha vel summus pontifex, hanc de ipsis sententiam tulerit: Gratius nimirum, & acceptius esse Deo, religio- 25 nis Mahumetanæ causa Persam vnum occidi, licet professione Mahumetanus sit; quam si quis Lxx Christianos, a Mahumetanis in religione prorsus dissidentes, interficiat. Denique constat id temporis, quum illustis & generosus Cæsaris Christianorum ad Portam Osmanicam orator, Dauides Vngnadius, Baro Son- 30 neccianus, Constantinopoli discessurus, & Sultano Musulmanorum valedicturus erat, eandem ob causam legatum etiam Persicum ad Diuanum se contulisse. Hunc paullo serius adueniens orator Cæsaris nostri locum primum, sibi debitum, occupasse conspi-

conspicatus: infalutato Sultano, discessurus erat. Sed Mechemetes bassa Vezirazemes, cuius mentionem fecimus, ea re animaduersa: Persam, licet Mahumetanum, inferiore loco sedere iussit. Vnde paret, apud Turcos pluris Christianos religione diuersos, quam Persas Mahumetis cultores fieri.

Expositis belli causis & initiis, & plenius quidem ac verius, quam antehac præstitum a quoquam sit, cuius quidem labor in publicum exierit: nunc ad ipsas bello gestas res accedamus.

10 Dictum superius, inchoatum fuisse bellum sub Ismaile secundo, Scacho Persarum: quo non multo post mortuo, licet frater & successor in regno Scachus Muchemetes Hodabendes ceptum a fratre bellum prosequi decreuisset: tamen vt eo paratior accederet, aliud agendum, & aliud simulandum duxit, re-
 15 gno præsertim non ita pridem adito, nec satis adhuc compositis rebus, quas Ismailis temeraria crudelitas non parum perturbabat. Itaque moderationem quamdam præferens, qua turbis inter vtramque gentem nuper exortis remedium adferre cuperet: legatos cum litteris ad Sultanum Muratem misit, quibus
 20 significabat, numquam se fratris in abrumpenda pace consilium probasse: sed in primis hoc semper desiderasse, vt semel inter vtramque familiam constituta, totq; iam ab annis culta pax & amicitia mutua, perpetuo conseruaretur.

Ab altera parte Murates, qui veram crederet expositionem
 25 ac declarationem indicatorum somniorum, & citra intermissionem ad inferendum Persis hæreticis bellum accenderetur a prædictis Scheiche atque Hoggia, flocci legationes ac litteras Scachi Muchemetis faciebat: adeoque vix auditis legatis imperabat, vt numerosus ac præpotens cogeretur exercitus. Ac-
 30 cedebat impulsor alius, nec minus acer, Hufreues bassa Wannenensis: qui cottidie veredarios cum litteris Constantinopolim missitabat, per quas litteras Sultanum Muratem certiore reddebat, reapse Persas pacem non expetere: sed dicis dumtaxat causa, litteras & legatos ad Portam misisse, quo scilicet

moram interponerent, seque gerendo bello rebus ab omnibus instructiores efficerent.

C.1577. Anno Mahumetano DCCCCLXXXIII Scachus Muchemetes cum iis populis, quorum imperator longe omnium toto terrarum orbe potentissimus, Vlu Chan Chitainus, & Kezies bassa cognominari solet, foedus iniit, eosque sibi bello contra Turcos gerendo socios adiunxit: tamen si maiores ipsius continua cum eis bella gessissent. Licet enim & ipsi Mahumetani sunt, tamen quibusdam de religione sententiis a Persis discrepant. Habuit etiam præter hos, complures ex ipsis Turcis non parvæ auctoritatis auxiliaries, qui ab aliis Turcis Osmanicis in religionis opinione dissidebant, & ad Sophinos inclinabant. Denique non exiguas a Georgianis quoque copias impetrauit, qui antiquitus Iberi dicebantur, & religionem Christianam hodieque profitentur, nonnihil tamen a Græcis & nostris dissidentes. Principibus diuersis parent, & animis ad Persas propendunt, quibus hoc bello plurimum profuerunt.

Ex aduerso Sultanus Murates exercitui suo longe amplissimo, quo contineri credebantur hominum ad ducenta millia, Mustapham bassam supremo cum imperio præfecit, cuius immanitas ac perfidia bello Cyprio nobilitata fuerat. Is die Vmensis Aprilis, anno DCCCCLXXXV, Constantinopoli discedens maximo cum Portæ procerum comitatu, qui honoris eum causa deducebant, Iscodaram transmisit. Inde ductis ad hostium fines copiis, quum sub initium Augusti mensis eo peruenisset: Georgianorum res per summam crudelitatem agere, ferre cepit. Inter hos erat femina quædam princeps, quam vulgo vetulam vel annosam vocabant. Ea quum de potentia Sultani Muratis accepisset, sub fide publica filios duos ad Mustapham bassam misit, ut subiectionis & obœdientiæ signum erga Sultanum Osmanidam ederet. Illi quum primum ad Mustapham tyrannum venissent, mox ab eo, viro scilicet astuto, nulla datæ fidei ratione habita, quam more suo tam erga Christianos, quam Mahumetanos. prohibitu solebat violare, Constantinopolim ad Sultanum Muratem mittun-

mittuntur. Simul ab ipso certior Murates redditur, numquam ditionem principis annosæ, matris eorum, sub Muratis iugum venturam: ni vel vterque, vel alteruter dumtaxat ad amplectendum religionem Musulmanorum permoueatur. Qua quidem in re tam diu laboratum fuit ab Osmanicis, vt tandem minor natus frater musulmaniffaret anno DCCCCLXXXVI, die xxv mensis Iunij: cui propterea paterna maternaque ditio cum hac lege concessa fuit, vt eam titulo beglerbegatus, beneficio Sultani Muratis possideret. Est autem ea regio Tschildirî Tiphlisioque contermina. Maior natus frater in retinenda religione Christiana constantem se præbuit, ac tametsi multum precibus, promissis, minis denique formidabilibus tentaretur: numquam tamen adducipotuit, vt fidem Christianam defereret. Vnde factum, vt ipsis Constantinopoli profectis eodem anno DCCCCLXXXVI, die xv mensis Augusti, simul ac reuersi fuissent in patriam, frater hic Christianus confestim exspiraret: de cuius morte diuersæ fuerunt hominum opiniones, aliis a fratre venenum ei datum in itinere perhibentibus, aliis pro certo adfirmantibus, id ei propinatum fuisse Constantinopoli a Turcis, arte tali paratum, vt ad certum terminum paullatim hominem exstingeret.

Ad Mustapham vero bassam vt redeamus, iter is suum & expeditionem prosequens, post varios conflictus & pugnas, quibus modo cum Persis, modo cum Georgianis, insigni exercitus iactura congressus fuit: (mense quidem Augusto primi statim anni, Tocmaces Sultanus, Reuani dominus, qui Scacho Muchemeti militabat, vno prælio Turcorum xvcio cæcidit) tandem Tiphlisum cepit in regione Georgianorum, ciuitatē finitimam ditioni principis Simonis, & Leuentis begi, qui & ipse princeps Georgianus est. Accidit hoc anno Mahumetano DCCCCLXXXV, mense Septembri.

Posteaquam redacto in potestatem Tiphlisio beglerbegum præfecisset, ac dephterdarum siue Rationalem, vel quæstorem: flumen quoddam suis cum copiis transmisit, quod ab aliis Ares, ab aliis Carasû, id est Aqua nigra vocatur propterea, quod im-

petu veloci fluat, & profundum sit. Dum id flumen transijceret, vno dumtaxat die XVIIICIO suorum amisit, quos vorticosus amnis, præter equos, camelos, & mulos, absumsit. Aiunt hunc amnem disterninare Mediam, hoc est Siruanum, a Georgiana. Transiectis copiis, iter suum direxit versus eam ciuitatem, quæ communi nomine cum ipsa regione Siruanum dicitur, illaque nemine resistente potitus est: quod Persæ facultates suas omnes auexissent, totamque viciniam ferro & igni vastassent. Istic quoque beglerbegum, cum dephterdaro, constituit. Et ciuitas ea totius Mediæ metropolis est. His rebus gestis, ad XXV dies ibidem Mustaphas hæsit. Inde rediturus Arzerumen, suprema cum potestate ducem limitum & exercituum Mediæ, veziremque Portæ creauit Osmanem bassam, qui post etiam vezir azemes Osmanicæ Portæ factus est: relicto ei satis magno Genizarorum, aliorumque militum numero, cum sufficiente tormentorum bellicorum, rerumque ad ea necessariarum, & annonæ copia. Quibus omnibus ita constitutis, cum reliquo Mustaphas exercitu Arzerumen se contulit, Armeniæ maioris ciuitatem, quæ sex dierum itinere Trapezunte distat. Apud Arzerumen alius est beglerbegus, & dephterdarus Sultani Osmanidæ.

Posteaquam huc reuersus fuisset Mustaphas bassa, Muchemetes rex Persicus numerosum misit exercitum aduersus hostes, Siruani relictos: quibus inter se prælio congressis, victus fuit Siruanensis beglerbegus, omnique cum exercitu cæsus. Persa tam insigni potitus victoria, triumphabundus ad ciuitatem Siruanum properat, eamque paucissimis diebus obsessam recuperat. Osman bassa, qui ante prælium hoc ad urbem erat, quum primum de morte beglerbegi, & exercitus clade nuntium accepit: quod iam præ oculis obsidionem Siruani, suumque videret interitum, nocte quadam cum paucis suorum versus Temircapim, hoc est Portam ferream, siue Derbentum, aufugit. Id situm est ad mare Caspium, quod ipsorum lingua Beherculzum, siue Culzum denizi dicitur.

In hunc modum recepto Siruano, res a Turcis relictas Persæ diripiunt, muris Siruanum nudant, propugnacula cepta diruunt, regionem cum incolis ab Osmanico iugo liberant, qui maiori ex parte sunt Armenij, reliqui legis Mahumetanæ sectatores: tam Osmanicæ, quam Persicæ superstitionis. Osman vero bassâ quum Temircapim venisset, astute sibi Schemhalim Chanem, hoc est regulum siue principem Derbenti, amicum reddidit, addictum Mahumetanæ Osmanicæque sectæ, Persis infestum, natione Tatarum: cuius & filiam duxit vxorem, quæ post
 10 instinctu mariti patrem veneno sustulit. Id factum ab Osmane perhibent duas ob causas. Primum, quod vereretur, ne successu temporis eum focer ipse de medio tolleretur. Deinde, ut in potestatem redacta munitione Temircapina regioneque focer, patrocínio Sultani sui Osmanidæ se traderet, quod etiam reapse
 15 fecit. Quippe mortuo Schemhali Chane, Osman bassâ solus & absolutus princeps mansit in ditione focer, nemine prorsus impediante. Confestim vero per Capham, quæ inter Tatariam Moscouiamque ad septentriones sita, Circassiam versus meridiem habet, ablegatis veredariis, cum litteris ad Sultatum Osmanidam Muratem, eius se fidei potestatique totum dedit &
 20 commendauit: simul exponens ea, quæ ab se gesta fuissent: ac petens, ut siquidem non de illius dumtaxat loci ac ditionis, verum etiam de totius Caspij maris, Moscouiæ, Orientalis Indiæ, Samarcandæ Chorasani & Chilanis, Persicarum regionum,
 25 imperio summo cogitaret: primo quoque tempore sibi exercitum, pecunias, annonas mitteret. Sultanus Murates latis hisce nuntiis permotus, quum alias ei res necessarias curauit, tum etiam L X C I O Tatarorum misit, cum duobus fratribus eius Tataricæ regis, qui deinceps anno D C C C C X C I ab Osmane C. 1584.
 30 bassâ strangulatus fuit. Et hæc quidem anno belli primo gesta fuerunt, nimirum D C C C C L X X V: quo Turcorum tam C. 1578.
 in præliis, quam commeatus inopia, periisse supra L X X C I O constat.

C. 1579. Hieme vero exacta, quum æstas anni DCCCCLXXXVI adpetiisset, auxiliaresque copię cum pecuniis ad Temircapim accessissent: solitis in Siruani fines excursionibus Osmanici ex arce Temircapina hosti damnum inferebant. Ea res ingenti cum Persis prælio causam præbuit, quo Tatari ad internicionem, vna cum altero Tatari regis fratre, cæsi deletique fuerunt; altero fratre viuo ab hostibus capto. Osman ipse bassa cum paucissimis suorum vix saluus euasit. Quumque perexiguas sane copias aduersi prælij casus ei reliquas fecisset, more latronum Turcicorum cottidie vicinas sibi ditiones prædis agendis infestare cepit, nullo nec amicorum, nec hostium discrimine rationeque habita: quibus ex rapinis & ipse victitabat, & suos alebat, subinde se cum eis, si hostis immineret, ad indicatum castellum recipiens. Et perhibetur eius castelli situs natura munitissimus esse, cui quum manum quamdam Genizarorum sclopetis tentium imposuisset, cum machinis aliquot campestribus & falconetis: in loco tantopere a natura munito, contra nudos & inermes illos populos, qui nec oculis suis toto vitæ suæ tempore tormenta bellica sclopetosque vidissent, nec auribus eorum fulmina percepissent, adeo se tutum, ipsumque castellum inexpugnabile reddidit; ut sibimetipsi monarcha quidam esse videretur.

Ab altera parte prædictus bassa Mustaphas hunc rerum successum cōspicatus, nihil omnino per hiemem anni DCCCCLXXXV gessit, ad Arzerumen cum copiis hærens, vti superius indicaui-
 C. 1579. mus. Sub initium vero sequentis æstatis, anno DCCCCLXXXVI, ad fines Persicos exercitum duxit, diuersisque præliis modo cum Persis, modo cum Georgianis cōfligens, inferior semper, insigni cum suorum clade, discessit.

Eodem anno Carseum muniuit, locum ab Arzerume versus Reuanum, quatuor dierum itinere distantem: eiq; beglerbegum & dephterdarum præfecit. Consimiliter ad Tschildirim, sitam in Georgianæ limitibus, alium beglerbegum cum dephterdaro constituit.

Misit etiam hoc anno cum classe Sultanus Murates Vluzalim bassam, præfectum maris, in Mengreliam, regionem populorum Colchidis, ut iis in locis munitionem ædificaret. Huic absolutæ beglerbegus ab eo datus fuit, ac dephterdarus. Ipsi loco nomen est Fassâ. Curavit autem Fassam Sultanus Murates extrui, ut iis in locis aperiret iter brevius ac securius: quo facilius in Georgianos duci copiarum possent, & iis ab illa parte debellatis ac sub iugum missis, tanto commodius ultra Temircapim, ad inferendum Siruano bellum, iri. Non multo post tamen, quam inde maris præfectus Vluzalis cum milite classeque discessisset: Fassana munitio penitus ab hoste diruta, vastataque fuit.

Quum parum prospere bellum a Mustapha bassa gereretur, adstrictis misere militibus, ob annonæ pænuriam, & immaniter grassantem in castris pestilentiam: litteris Sultani Muratis Amasiam, ut istic hibernaret, concedere iussus fuit. Ille tamen nihilominus in Arzerume cum reliquiis exercitus hachieme substitit, maiori militum parte propter egestatem, luis contagiosæ vim, & imminens hibernum frigus, dilapsa: domumque beglerbegis etiam reuersis, quum nihil in hostem recte geri posse cernerent.

Interim Persa Casmino, quæ altera penitiorque imperij eius est regia, Tebrisi cum copiis proficiscitur. Ibi quum de dispersis hinc inde, profugisque Turcis, certior factus fuisset; in hosticum procurrit, ingentique præda onustus, in hiberna militem & ipse dimittit. Hac Persarum excursionem cognita, veritus Murates, ne hostis progrediretur ulterius: continuo Mustaphæ per litteras imperat, ut omni cum exercitu semet ad Persarum fines denuo conferret. Is vero nihil horum fecit, quod iam de Persarum abitu per exploratores intellexisset: & cetero-qui si maxime copias in hostem ducere voluisset, nihil potuisset efficere, propter contumaciam exercitus, qui prorsus dicto non erat audiens. Immo consultatum aliquando constat in castris de necando Mustapha, cuius in eum odij causæ in primis

erant, inexplēbilis quædam auaritia, supinaque secordia in procurandis annonis, & aliis militum commodis: vnde factum fuerat, vt enectis fame pesteque militibus, castra modo non exhausta conspicerentur. Has ob causas a Sultano Murate reuocatus ad Portam fuit Mustaphas, & in eius locum suffectus Sinan bassa: quem supra commemorauimus Guletam & Aphricæ maritimæ siue Barbariæ possessionem Hispanis eripuisse. Fuit confestim huic imperatum, vt primo vere semet ad expeditionem Persicam, rebus ab omnibus egregie paratus & instructus, adingeret.

Mustaphas interea semel atque iterum arcessitus, de signis minime dubiis iram Sultani Muratis, & odium, ex militum delatione, depræhendebat: accedente præsertim conscientię morfu, ex officiis in exercitu pecunia venditis, aliisque criminibus. Quippe tanta supremi apud Turcos militum ducis, qui Ser asker apud ipsos dicitur, auctoritas & potestas est: vt non solum officia militaria minora maioraque pro arbitrio lubituque suo conferre, verumetiam Portæ vezires creare possit: quemadmodum & supra narrauimus, Osmanem bassam ab hoc ipso Mustapha supremam ad illam dignitatem hoc euectum bello fuisse.

Quum igitur ob hasce causas vereretur insidias sibi strui, diligenter ac mature sibi cauebat. Mittitur in castra denique iussu Muratis Capiziliorum Kihaias, qui ianitorum præfectus est, cum aliis quindecim Capizilariis siue ianitoribus. Huic a Sultano Murate diuersæ datæ fuerant litteræ siue mandata, quibus ad expediendum negotium sibi commissum, prout ferret occasio, prudenter vteretur. Vnæ sicerant scriptæ, vt ipsi Mustaphæ, per occasionem hanc strangulando, redderentur. Alteræ Sultani mandatum continebant, ne qua missis ab se hominibus hisce vis inferretur, quô minus id, quod ipsis ab se iniunctum esset, exsequerentur. Tertiæ diuersam ab vtrisque sententiam, vt paullo post apparebit, complectebantur. Erant castra Mustaphæ tripertita. Quo factum, vt vbi Kihaias in castra venisset,

venisset, ab vnis ad altera tertiarque vicissim perduceretur, nec tamen in Mustaphæ bassæ conspectum, varias ipso causas prætexente, admitteretur. Tandem quum Mustaphæ colloquium serio posceret, quodam a Mustapha descripto circulo, intra
 5 quem nemini liceret ad ipsum accedere propius: ex interuallo fuit admissus, dispositis vndique satellitibus armatis: quod procul dubio suboleret, quidnam ea sibi legatio vellet. Ex altera parte Capiziliorum Kihaias & ipse Mustaphæ mentem animaduertens, mandatum tertium profert, quo Nischanzim Mu-
 10 staphæ, qui nostro vocabulo cancellarius est, ac dephterdarum, qui Rationalis & quæstor, nomine Sultani Muratis sibi dedit postulabat. Ibitum mirifice tergiuersari Mustaphas, & Cretenesium (quæ vocant) effugia quærere. Sed quum acriter vrgeretur, & aliud in hoc tempore nullum huic rei remedium inueniret: hac condicione dediturum se suos promittit, si
 15 de ipsorum vitæ incolumitate caueretur. Qua condicione admissa, dediti & Constantinopolim abducti fuerunt ambo, & in Iadiculam siue septem turrium arcem, in qua Sultani Musulmanorum thesauri recondi solent, inclusi: velut ibidem singulari cum seueritate de omnibus Mustaphæ bassæ factis exami-
 20 nandi.

Mustaphas denique Constantinopolim 1x die mensis Aprilis ingressus, anno DCCCCXXXVII, placato nonnihil Sulta-
 no Murate, si non ex animo, saltim per simulationem; suos il-
 25 los homines, Nischanzim ac dephterdarum, custodia liberat. Ac licet a conspectu & colloquio Sultani Muratis arceretur, tandem tamen aliquam largitionibus immensis, quæ nihil non apud barbaros efficere possunt, gratiam redemit.

In eius locum diximus suffectum fuisse Sinanem bassam. Hic
 30 enim prius, quam vezir azemes, & supremus bello Persico gerendo dux, a Murate declaratus fuisset; quoties ad Portam rerum infelicitè aduersus Persas gestarum nuntij venirent, Sino-
 niis artibus vtens, per summam arrogantiam dictitare solebat: se, si belli dux amplissima cum potestate designaretur, penetra-

turum vel ad intimam Scachi Persici regiam Casminum, indeque regem viuum in potestatem redactum Sultano suo missurum. Hi Sinanis bassæ sermones quum Sultani Muratis ad aures peruenissent, adeo placuerunt: vt eum Sultanus parare se iuberet, quod futurum esset, vti summo cum imperio contra Persas mitteretur. Sinan hoc non contentus, tantum efficere præterea Sultanz commendatione potuit: vt Murates diceret, siquidem præstaret id, quod toties se præstiturum recepisset, omnino etiam se dignitatem ei veziris azemis, hoc est, supremi consiliarij Portæ, concessurum.

Posteaquam ergo Constantinopolim Mustaphas adpulisset die ix mensis Aprilis, vti dictum est supra: Sinan eodem adhuc mense contra Persas ire iussus fuit. Nullus id temporis Ottomanicæ Portæ vezir azemes erat, extincto nimirum Achmete bassæ, qui occiso domi suæ a deruisio quodam Mechemeti bassæ, quemadmodum antea narrauimus, successerat: paucisque mensibus hoc fuerat officio functus. Vacantem vezirazematum Mustaphas bassæ non tantum ambiebat, verumetiam spe prope certa sibi pollicebatur: partim, quod inter vezires ordine proximus esset ab Achmete bassæ vezirazeme, nuper mortuo: partim, quod ætatis esset prouectioris, humanarumque pariter ac bellicarum rerum maximum haberet vsum. Sed ista spes hominem plane fefellit. Quippe Sultanus Murates Sinani bassæ Constantinopoli profecturo, per Capiziliorum Kihaiam sigillum suum imperiale, cum dignitate veziris azemis, promovere misit.

Discedit ergo Sinan ab vrbe xxv die mensis Aprilis, quum Muratis manum osculatus, quod valedicentes facere solent, acinace magni pretij cinctus ab eo fuisset, vexillumque prætorium, cum equo generoso, accepisset. Ad eum ex Anatolia tota passim confluxere militum copiarum, Tataro quoque noua subsidia parante.

Quamquam vero melius administrare bellum hoc cupiebat Sinan bassæ, quam factum a Mustapha fuisset: tamen propter

pter absumptorum inedia pesteque militum paucitatem, nihil admodum memoria dignum efficere potuit: nisi quod in Georgianorum limitibus duos beglerbegos, cum duobus dephter-daris, constituit: alteros ad Sochumam, alteros ad Batinum. Ea
 5 ciuitatum in iis finibus nomina sunt. Beglerbegatus tamen illi non magno æstimandi veniunt. Plures nimirum in iis locis limitaneis beglerbegatus instituti fuere, quam sangiacatus. Idem Sinan bassa, quum aliquando regionem Curgginorum, id est Georgianorum ingressurus esset: grauem suorum cladem ex-
 10 pertus fuit, multis ibidem machinis etiam bellicis relictis. Et alio tempore, quum Tiphlisium, quod ab hostibus obsidebatur, auxiliares copias atque pecunias mitteret, tanto cum impetu a Persis & Georgianis inuasus fuit ipsius exercitus: vt omnibus rebus amissis, prope nullus ex eis saluus ad castra Sinanis reuer-
 15 teretur. Quo factum, vt intra Tiphlisium obsessi Turci dira fame, gustatis etiam canum muriumque carnibus, exstinguerentur.

Die quarto mensis Augusti, anno DCCCCXXXVII, Constantinopolim venit a Scacho Persico missus orator, Maxudes
 20 Chan, qui regis sui nomine Sultano Murati componendæ pacis auctor esset. Magnifice a Mustapha bassa, & aliis Portæ proceribus, exceptus fuit.

Eiusdem mensis die sexto moritur Mustaphas bassa, quum biduo dumtaxat antea morbum contraxisset ex esu melopepo-
 25 num auidiore, quibus aquæ saccharo dilutæ (Turcis ea Zerbetum dicitur) copiam largiorem superinfuderat. Plerisque putabatur ipsemet sibi mortem adtulisse, sumto præterea veneno, metu supplicij: quod vereretur, ne priores ad causas, ob quas Sultani Muratis indignationem incurrerat, accedente Persici
 30 oratoris accusatione, de suppressis aliquot regis sui legationibus, magna cum infamia vitæ periculum adiret. Constans quidem id temporis erat fama per vniuersam Constantinopolim, futurum, vt strangularetur. Facultates mortui fisco fuerunt illatæ, portione quadam nepotibus relictæ, qui tunc adhuc impube-

res, ad Portæ ministeria traducti fuerunt. Olim Sultanus Selimes II eo præceptore fuerat vsus. Inde quum beglerbegus Cairensis factus esset, parum abfuit, quo minus iussu Selimis interficeretur. Dignus omnino, qui sibi met tamdem fieret carnifex, ob exercitam, capta Famagusta, in Bragadinum & alios perfidiam, ac belluinam prorsus immanitatem.

Die XVII mensis Augusti, concessa fuit Oratori Persico legationis exponendæ facultas: quæ licet ab initio per esse grata Sultano Murati videretur, omni tamen fructu caruit. Quo minus enim pax coire posset, hæc erat causa: quod eam Osmanici maximo cum suo commodo, Persarumque detrimento, facere vel- 10
lent: nimirum vti Persæ Turcis omnia tam Siruano cōpræhensa, quam extra Siruanum posita loca territoriaque relinquerent, quibus hoc bello calces (ita loqui solent) equus Mustaphæ bassæ suas impressisset. Id vero numquam facturi videntur Persæ, 15
qui hac lege dicunt illis se locis cessuros Osmanicæ familiæ, si quidem ea Turci tam armis in potestatem redigere, quam gladio tueri ac retinere possint. Præter hanc, nullam se pacis aliã legem admissuros, aliquoties expresse denuntiarunt. Ceterum Maxudes ille Chan legatione sua defunctus, & ad principem suum re- 20
uersus: aliquãto post, perduellionis crimen incurrit, & hero suo deserto, Muratis se fidei permisit, Ferhatemq; bassam deinceps ad bellum Persicum proficiscentem sequutus est, vt aliquem nancisci sangiacatum in illis finibus posset.

1581. Anno DCCCCLXXXVIII nihil fere gestum memorabile, propter 25
extremam in limitibus & castris inopiam: ipsis etiã militibus ab hoc bello prorsus alienis, & quacumque ratione possent, se subducentibus. Sinan quoque bassa belli pertæsus, quod nullo cum fructu gereretur, & redire Constantinopolim cupiens, vbi ma-
iorem de vezirazematus officio commoda percepturus esset, vt e- 30
rat ingenio sagaci, non bellum contra Persam continuandum, sed pacem aliqua ratione statuit ineundam. Ea de causa missis ad regem Persarum Zausis atque litteris, significat; si quidem suo cum principe pacem facere vellet, legatum modo prudentem,

tem, & auctoritatis eximiæ, tantoque negotio parem, ablegaret. Ita futurum haud dubie, feliciter vti pax inter vtrosque conficeretur, & arma deponerentur. Interea vero pangendas indutias, quæ vtrimque bona fide seruarentur. Simul ad componendas
 5 æquis legibus discordias, omne studium operamque suam pollicebatur. Non ingrata Scacho Persico pacis ea mētio fuit, ideoque mox cōcessis & adprobatis indutiis, oratorem se missurum, causa prius deliberata, respondit. His perfectis rebus, castra Sinan bassa relinquit, & Cōstantinopolim profectus, sub medium
 10 mensem Iulium exquisita cum pompa, prodeuntibus obuiam Portæ proceribus, urbem ingreditur.

Initio veris, anno sequenti DCCCCLXXXIX, die Martij mensis C. 1582.
 xxix, missus a Scacho Muchemete quidam ex procerum Persicorum numero, cui nomen Ibrahimes Chan, Cōstantinopolim
 15 magno & insigni cum comitatu etc plus minus equitum venit: partim vti de pace cū Sultano Murate tractaret, partim vt interesset cærimoniæ Musulmanicæ, qua Muratis filius Muchemetes, xvi plus minus annorum adulescens sollemni ritu circumcidendus erat. Die mensis Maij xxviii cepit inaudita sæculo
 20 nostro celebritas circumcisionis huius, præsentibus Cōstantinopoli maximorum prope totius orbis principum legatis, Rudolphi ii Christianorum imperatoris augusti, Henrici iii Gallię regis, (cuius tamen orator Germinius Germollæus secundo, post Cæsaris legatos, loco spectare iussus, quum primum adfectaret,
 25 partim per inuidiam, partim quod obtinere nō posset, vt legati Poloniæ regis excluderentur, quem pro rege non agnoscebat, hero suo regnum illud adserens, domi suæ se continuit) Stephani regis Poloniæ, Reipublicę Venetæ, Scachi Persici, Regum Aphricanorum Maroci & Fessæ, ac Tatarorum; Principum Erde-
 30 lij, Moldauicæ, Valachicæ, & aliorum. Durauit ipsa festiuitas totis xl diebus & noctibus continuis. Muchemetes tandem vii Iulij die, sub ipsum noctis initium, a Mechemete bassa, postremo inter vezires, qui Sultani Soleimanis tonfor aliquando fuerat, non publice, sed in cubiculo patris circumcisus fuit.

Dum hæc Constantinopoli geruntur, Osman bassa per indutias Siruanum inuadit, maximumq; damnum Persis infert. Sed vicissim ab eis ceditur, omnisque præda recuperatur. Eius rei nuntio, necdum finita circumcissione, Cōstantinopolim adlato: succensus iracundia Murates legati Persici stationem ac sedem in Artindane dirui iubet, ipsumque in saraio Mechemetis bassæ cum suis includi, donec Osman bassa Temircapi Constantino-
polim venisset. Fuit autem habitus eo loco tam stricta in custodia, tamque inhumaniter: vt peste Constantinopoli grassante, suisq; ministris ea correptis, quorum ad Chacdira lue fuerunt 10
absumpti, nullam tamen relaxationem, nullam mutationem loci potuerit impetrare.

Non multo post nuntiatum fuit, Persas & Georgianos cōiunctis viribus iterū Osmanicos adortos fuisse: qui Tiphlisio recentes copias, cum annonis, soluendisq; militi stipendiis inferre con- 15
nabantur: multis eorū millibus occisione deletis, & annonis ac pecuniis interceptis. Fertur eius apud Georgianos principis femina filius, quam diximus annosam vulgo vocatam, cladis huius auctor Osmanicis fuisse: quod Persas de Turcorum instituto ac protectione monuisset, hostilesque copias adgrediundi viam 20
eis monstrasset. Murates intellecta cæde suorum, & principis annosæ filij collusionem cum Persis, qui tamen superioribus annis musulmanissarat, Muratq; semet in clientelam dederat: prius, quam Ferhates bassa, quem ad gerendum post Sinanem bellum Persicum ablegare decreuerat, Constantinopoli discederet; 25
mandatum ad beglerbegos quosdam limitaneos misit, quo præcipiebat, vt astu principis annosæ filium de medio tollerent. Is vero, patefactis per amicos insidiis, a Sultano Murate defecit, & fuga sibi consulens, ditionem suam ab Osmanico iugo tyrannideque liberauit: seque cum aliis principibus, tam Georgianis, 30
quam Persis, coniunxit: ac perpetuis excursionibus fines Osmanicos infestare non desit. lisdem Georgianis etiam princeps Simon, & Tormaces Sultanus, Reuani dominus, fœderis mutui religione obstricti erant.

Huic Tocmaci, Georgianorum partes sequenti, quasi quodam ut frænum Murates iniiceret, omnesque nocendi vias intercluderet: Ferhatem bassam magno cum exercitu, fabrorumque non exiguo numero, ad eos fines misit: ut arcem ad Reuanum conderet, quod & ciuitatis & regionis Tocmaci subiectæ nomen est. Ferhates eo profectus, primo castellum quoddam inter Carseum & Reuanum exstruxit: inde cum copiis progressus, arcem Reuani fabricauit. Ei Cigaloglim, (sic bassam natione Genuensem, e nobili Cigalarum familia natum, quasi Cigalæ filium Turci vocant) cum potestate beglerbegi, & cum titulo Veziris in istis limitibus, adiuncto eidem dephterdaro, præfecit: relictis illi numerosis militum copiis, Genizaris sclopetariis, machinis bellicis, rebus ad eas pertinentibus, annonis, & aliis necessariis. Hinc Osmanici more suo per Reuanenses agros aliquoties excurrentes, omnia rapinis exhaustere: sed sua potius cum iactura, quam lucro. Gesta vero sunt hæc, quæ commemorauimus, anno DCCCCLXXXIX. C. 1582.

Anno sequenti DCCCXC, Ferhates bassa Georgianorum in agros ductis aliquoties suis, duas in iisdem finibus arces ædificauit. Cigaloglis, quem diximus, semel atque iterum a principe Tocmace proelio victus fuit: aliquando etiam vulneratus, tantum non in hostium potestatem venit. C. 1583.

Osman vero bassa, qui ad Temircapim hærebat, uti superius indicatum, suos ad Sultanum Muratem ablegat, qui ab eo mitti sibi peterent Genizaros sclopetarios, artifices machinarum fundædarum peritos, architectos triremibus tam maioribus, quam minoribus fabricandis, quos calaphagilarios Turci vocant, (hybride scilicet a Græcis accepta, qui calaphatas dicunt) itemque socios navales, cum Raisis eorum, siue triremium nauiumque præfectis, a quibus gubernarentur. Præterea rogabat, uti pecuniæ sibi subministrarentur, una cum aliquibus Rumeliæ, hoc est Græciæ, & Anatoliæ, hoc est Asiæ minoris, & Siuastæ siue Sebastiæ Sangiacis. Adensus est Sultanus Murates postulatis eius omnibus. Quare quum Temircapim hi peruenissent, nauigia

quædã fabricari curauit, eaque misit ad infestãda maris Caspij litora. Consimiliter & terrestres ablegauit copias, vt tam Siruanensium, quam aliorum sibi finitimorum agros, nõ minus amicorum, quam hostium, rapinis dirum in modum agerent, ferrent. Sed plerumque magno cum detrimento, suorumque cæ- s de reuertebantur.

Diximus antea, Persas & Georgianos vnitis copiis, Turcorũ exercitum adortos, qui Tiphlisio succurrere properabat, ingentem eorum stragem edidisse. Quum eius cladis acceptæ nuntius Constantinopolim venisset, compellato Sultanus Murates Sinane bassã, qui tũc Vezirazemes erat: Quid hoc, ait, est rei? quænam induitiã, quod laxamentum hoc belli? Ad quæ Sinan, temeraria quadam cum audacia, respondens: Vt his rebus, inquit, obuiam eundo remedium inueniatur, Scacho Scachus opponendus erit. Quibus verbis innuere volebat, aduersus regem, regis 15 opus esse opera: planeque necessario requiri ad obtinendam de hoste victoriã, vt ipse Sultanus Murates dux belli aduersus Muehemetem Persarum regem proficisceretur. Murates eo Sinanis accepto responso, mox Sultanam matrem adit, & ab ea consiliũ in hac causa dari sibi petit. Tum illa: Mi fili, ait, hæcine sunt illa 20 magnifica promissa Sinanis: itane pollicitus est, iturum se capiendi Persici regis causa, vel ad intimam Persarum regiam Casminum: & nunc auctor esse vult tibi, vt ipsemet ad gerendum hoc bellum proficiscaris? Non dignus est, quideinceps munere Veziriazemis tui fungatur. Quo consilio Sultanz matris intellecto 25 probatoque, confestim Murates Sinanem Masulem pronuntiat, hoc est, honoribus omnibus, ac præsertim dignitate supremi Veziris, exuit. Parum quidem absuit, quin occideretur. Bona condemnati fisco fuerunt adplicata. Relegatus & exsul, hodieq; Malagræ degit, quod opidum Macedoniæ situm est in itinere, 30 quo Constantinopoli Ragusium itur. Sinani suffectus fuit in Vezirazematus officio Siaufes bassã, natione Vngarus, quo cũ nupta Sultani Muratis soror erat. Quod mores & ingenium Sinanis adiunet, crudelein & auarũ se gessit erga quosuis, erga Christianos

Atianos, infestissimum, superbum & arrogantem erga maiores
 & pares. Iactantia tanta fuit, vt quum aliquando negotiorum pu-
 blicorum causa conueniretur ab illustri & generoso Rudolphi
 II Augusti legato, Friderico Breinero, Barone Fladiziano, inue-
 5 recunde prædicaret; se, suprema cum potestate profectum ad
 Persarum fines, tantum in iis locis occupasse regionum: vt San-
 giacatus ibidem quinquaginta constituerit. Id vero quanta cum
 vanitate fuerit ab ipso dictum, vel ex eo paret: quod vniuersa Ru-
 melia, qua tamen amplissima prouinciæ, nec vno a Turcis ad-
 10 quisita sæculo, Thracia, Macedonia, Seruia, Bulgaria, Albania,
 Thessalia, Morea, siue Peloponesus, Achaia, siue Liuada, Æto-
 lia, siue Despotatus cum aliis continetur, vltra xxii Sangiacatus
 non habeat. Immo constat, Sinanem in iis locis nihil admodum
 memorabile gessisse, nisi quod vnum & alterum beglerbegatū
 15 instituerit. at quales beglerbegatus? Alba Græca, vel Alba rega-
 lis; Strigonium, vel Sigetiuarum; quæ loca Sangiacatum no-
 mine tantummodo censentur hætenus, recte iudicantium opi-
 nione singula præferenda veniunt quatuor eiusmodi, vel quin-
 que beglerbegatibus. Rident quidem certe viri prudentes, re-
 20 rumque Turcicarum, & illorum finium periti, quum recitari
 tot beglerbegatus eorum locorum audiunt: Tiphlisum, Tschil-
 dirim, Sochumam, Carseum, Batinum, & alios. Reuanum facile
 nomen hoc tueretur. Itidem Siruanum quoque beglerbegatus ti-
 tulum mereretur, si Turcorum esset in potestate, quemadmo-
 25 dum initio belli, ductu Mustaphæ bassæ Veziris, Osmanidarum
 imperio fuerat adiectum. Sed beglerbegatus ceteri suis cum ter-
 ritoriis, ad octo decemue dierum iter ab ipsis vastati Persis, vsq;
 adeo redacti sunt ad solitudines: vix vti paullum aquæ reperia-
 tur, nedum panis, aut carnes, aut aliæ res, tam ad victum homi-
 30 num, quam iumentorum alimenta necessariæ. Quæ sola certe
 causa est, quam obrem hætenus Osmanidæ in iis locis annonæ
 caritate laborauerint. Ac sunt in ipsa Turcia, qui existiment,
 Turcos hoc bello semper inferiores futuros, licet plures ad an-
 nos etiam in posterum continetur.

Verum ne longius extra oleas, quod aiunt: ad annalium seriē redeamus. Misit secūdum hęc aliquoties Osman bassa petitum Sultani Muratis opem atque auxilia, quę suppeditata quū fuissent, iamque Temircapim accessissent: ad Siruani fines ciuitatē Somachiam cepit, ibique beglerbegum & dephterdarum col- 5 locauit. Præterea locum alium redegit in potestatem, cui non longe a Temircapi disito, nomen est Tabbassaran. Paulo post ibidem & aliam ciuitatem occupauit, quę Cabba dicitur. In omnibus hisce locis gubernatores & præfectos, idoneis cum præ- 10 fidiis, machinis bellicis, rebus ad eas necessariis, annonisque, reliquit. Turci quidem aiunt, Osmanem præter indicata loca & opida, complures alias quoq; ciuitates & castella cepisse. Quinetiam constat, Osmanem bassam, anno sequenti proximo, quo tempore Constantinopolim profectus, manum Sultano Murati deosculabatur, inter alia munera, quę pro Sultano Murate secū 15 aduexerat, eidem obtulisse xvii plus minusue clauēs argenteas. Et singulis clauibus inscriptum erat nomen certæ ciuitatis aut castelli, ab Osmane in potestatem redacti. Significare nimirum huius oblatione doni xvii clauium volebat, se totidem cepisse vel opida, vel castra, quot essent ipsæ numero clauēs. Quode- 20 quidem memini plerisque viris prudentibus, & rerum Turcicarum gnaris, nequaquam vero visum simile: quum potius ea pagorum esse iudicarent nomina, quam vel opidorum, vel castellorum. Sed enim per me liberum hac de re iudiciū cuius esto.

Quum hic rerum in iis locis successus esset, denuo suos ad Sul- 25 tanum Muratem misit Osman, qui peterent, ut ipsummet Tataria regē Muchemetem ferre sibi suppetias iuberet. Fecit hoc quidem Osmanis rogatu Murates, sed Tatarus suis hominibus ad Muratem ablegatis, libere respondit: se mandatu Muratis superioribus annis duos fratres suos, cum multis millibus homi- 30 num, misisse Temircapim: quorum nemo quum saluus domū redierit, etiam fratrum altero cæso, altero in carceribus apud hostes mortuo: videri sibi nouum quiddam & insolens, se quoque iuberi tandem ad bellum hoc proficisci, quod per legatos geri possit.

possit. Nihilominus se, quando Murates ita pro sui auctoritate imperij præciperet, suscepturum hanc expeditionem: modo sibi mitti curaret arma, pecunias in militum stipendia, cum aliis rebus necessariis. Murates, accepto Tatari responso, rem cum supremo consiliario suo, Siausebassa, & cum Rumeliæ siue Græciæ Cadileschero deliberat. Hi quum ei persuaderent, esse Tataro mittenda illiusmodi subsidia: dari iussit omnia, quæ bello gerendo necessaria requireret. Centum quidem ei missa fuisset iumenta sagmataria perhibentur, onerata numulis argenteis, quos aspros adpellatione Græca Turci vocant. Horum summa conficiebat centum & octuaginta millia talerorum Germanicorum, ad ad aspros LX reuocato taleri pretio, quod id temporis huic nummo statutum decreto Sultani Muratis erat. Adeoque iumentum unius onus taleros mille cum octingentis continebat. Hanc Tataro pecuniam misit, præter alia donatiua, nimirum vestes ex panno sericoque confectas, & omnis generis arma. Sciat autem lector, propterea fuisse Murati Chanem hunc Tatarorum Muchemetem obligatum ad educendas mittendasue domo suorum copias, in quemcumque visum Murati fuisset hostem, & quocumque tempore: quod singulis annis eo nomine pro se suisque ducibus acciperet a Murate summam ducentorum plus minusve millium Sultaninorum: præter impensas diurnas, quarum ei nomine, pro more Turcico, singulos in dies aspri mille numerabatur. Tatarus ubi a Murate, quæ diximus, accepisset: Crimio, civitate regiaque sua, discedit; seque Temircapim perrecturum simulat. Sed aliquanto spatio progressus a Crimio, domum reuertitur: quum modo suis id se facere diceret, ob anni tempestates, profectio aduersas: modo suspicionis causa, quam de fratribus suis concepisset: modo propter Cosacorum motus, (sic adpellantur in Moldauicis Valachicisq; finibus, qui Martelosi, Vscoci, Morlachi dicuntur in Vngaricis, Croatinis, & Dalmatinis: nisi quod maiore numero Cosaki rem gerunt) qui contemni non possent, quum non dudum adeo Potocoua Polono duce, finitimam sibi Benderiam, Osmanici iuris opidum, versus Ni-

grum mare situm, ceperint atque diripuerint: nūc has denique,
 nunc illas causas & excusationes præcedens, expeditionem Mu-
 rati promissam non suscepit. Equidem de viris sapientibus, &
 Turcicæ fraudulentæ gnaris, audire memini: cōclusum in Mu-
 ratis fuisse consilio, Tatarum Chanem procul ad remotas illas
 regiones ablegandum: vt interim, dum abesset domo, regnum
 eius, quod etiam ceteroqui Sultani Muratis contineretur impe-
 rio, in formam beglerbegatus redigeretur. Ac fieri potest, has
 eum subolsfecisse Turcorum insidias, ideoque profectio-
 nis con-
 filium mutasse: ne dum alienis augendis & conseruandis inten-
 tus esset, propriis exueretur. Vtut se res habeat, Murates æger-
 rime ferēs, hoc modo delusum se tantam cum pecuniæ, tum a-
 liarum rerum iacturam fecisse: cogitare cum animo suo de vin-
 dicta cepit. Itaque mandatum ad Osmanem bassam mittit, quo
 præcipiebat, vt vbi primum id ipsi mandatum offerretur: istic
 suo loco relinqueret Giaferem bassam, (is aliquando Temesua-
 ri beglerbegus in Vngaria fuerat) cum titulo Veziris Osmanicæ
 Portæ, summique copiarum ducis in illis locis: atque ipse cele-
 ritate, qua posset, maxima Capham, ad castigandum Tatarum,
 proficisceretur. Erat huic Tataro nomen, Muchemet, Kerai
 Chan, hoc est, Muchemetes rex Keraius, siue Keraiorū. Osman
 bassa mandato Muratis accepto, quidquid ab eo sibi fuisset iniū-
 ctum, fecit. Quippe Capham profectus, totam istic hiemem illā
 C. 1584. transegit. Quum æstas adpetiisset, anno DCCCCXCI, misit eò Sul-
 tatus Murates fratrem Muchemetis Tatarum, cui nomen erat Is-
 lan Chan. Is hæctenus adseruabatur apud Iconium vrbem Asiæ.
 Nunc vero Capham eo consilio mittebatur, vt Osman bassa ne-
 cato Muchemete, regem hunc Keraijs Tataris loco Mucheme-
 tis daret. Cum Islane Chane, Muratis mādato, Capham nauiga-
 uit Vluzalis præfectus maris, cum aliquot triremibus, nec me-
 diocri Genizarorum Portæ sclopetariorum præsidio. Postquam
 hi Capham adpulissent, infelix ille Muchemetes Chan desertus
 a suis, & potissimum proditus a Kihaiia siue præfecto curiæ suæ,
 Turcorum in manus venit: & ab eis, vna cum duobus filiis, eliso
 gutture

- gutturē strangulatus fuit. In eius locum mox ab ipsis, nemine refragante, suffectus est Islan Chan, ex decreto Sultani Muratis, ut Keraiorum Tatarorum Chan siue rex esset. Alius quidam filius eius ad Nogaiorum Tatarorum principem, socerum suum, profugit. Muchemeti quidem non immerito, propter impietatem erga patrem exercitam, eiusmodi mors obtigisse vero simile videtur. Nam quum is senio confectus, parum filio putaretur ad gubernationem idoneus: ope Sultani Turcici patrem abdicare se regno coegerat Muchemetes, idque mox in se transfulerat:
- 10 Tataris fratrem eius, Islanem Chanem poscentibus, cui pater etiam magis fauebat. Islan cum alio fratre, natu minore, Polonorum ad regem Stephanum Batorium, fraternæ crudelitatis metu, se contulit. Rogatu Muchemetis Sultanus Turcicus Polonū regem vrget, uti sibi dederentur. Erat apud Turcos Transsiluanus quidam, Marchatzi Paul vulgo dictus, id est Paulus Marchatzius: qui rebus Trāssiluanis insidiatus fuerat. Eum vicissim poscenti regi spes aliqua deditiois facta. Quamobrem Tataros fratres Sultano mittit, qui tamen Polonum ludificatus, promisso non stetit. Auctor enim dedendo fuit, ut musulmanisaret.
- 20 Quod quum is fecisset, religione se prohiberi Murates Polonorelpondit, quo minus Musulmanum Christiano ad supplicium dederet. Ipse quidem Marchatzius apostata superstes adhuc est, Babotzæ præfectus, haud procul a Zigeto; & Ibrahim beg a Turcis nunc adpellatur. Tataris fratribus Constantinopoli degentibus in domo Zausij cuiusdam Vngariensis, fuga natu minor ad Persas elabitur: cuius exemplum ne Islan imitaretur, Rhodum primo triremibus deportatur: inde transfertur Iconium, ibidem adseruatus, donec tandem factus liber, fratri Muchemeti, quem admodum iam indicauimus, substitueretur.
- 30 Ceterum rebus ex animi sententia curatis, Osman bassa, marisque præfectus Vluzalis, triumphabundi Constantinopolim reuersi sunt. Post paucos dies Siauses bassa, quum alias ob causas secretiores, tum vero quod mittendorum Tataro pecuniæ reliquorumque subsidiorum auctor Murati fuerat, ut antea nar-

rauimus, interuenientibus etiam occultis aduersus Osmanem inimicitis, quæ postea patefactæ fuerunt, a Vezirazematus officio remotus, eiusque loco princeps Sultani consiliarius factus est Osman bassa, facile Turcorum omnium, secundum Osmanidas, nobilissimus: quod patre Damasceno beglerbego, matre 5 beglerbegi Bagadatensis siue Babylonij filia natus esset. Hoc quidem memorabile, quod Siauses in publico diuano condemnatus & mascul factus fuit. Sed deinde Sultani Muratis soror, cõiux eius, apud fratrem suppliciter intercessit. Cui Murates: Beatus est, ait, quod te coniugem habeat. absque hoc fuisset, eum sine vl 10 la commiseratione in pleno diuano iussissem interfici. Amissa dignitate, coniugis tamen causa saluis annonis, quæ singulos in annos sex millibus Sultaninorum æstimabatur, & saluo timaro duum millium Sultaninorum, migravit in domum suam, quã ad litus Asiaticum sitam in hortis vidimus, quum ad Euxinum 15 nauigaremus. Secretior illa causa, cuius modo meminimus, fuit, quod Muratis animum contra Muchemetem filium exacerbasset, quum is forte Kihaiam siue præfectum suum indigne tractasset. Agro tulit hoc animo Sultana, Muchemetis mater, ac maritum in suspicionem adduxit: quasi Siauses æmulationis ac 20 discidiorum seminibus inter patrem filiumque sparsis, acrius tandem (quod humanis in rebus fieri soleat) iritato patre, ut vnicum filium occideret, imperium postea suis liberis, ex Sultani sorore natis quæsiturus esset. Hinc in primis illa Siausis calamitas.

Posteaquam Osman bassa Vezirazemes creatus fuisset, tan- 25 topere suum apud Sultana laborauit & institit: ut tandem Persicus orator, Ibrahim Chan, qui tamquam incarceratus, in faraio conclusus erat, uti supra diximus, bona cum pace suum ad principem redeundi facultatem impetraret. Sed quum Osmanici natura duplices ac fraudum pleni sint, ubi primum Persicus 30 hic orator peruenisset Arzerumen, quæ maioris Armeniæ ciuitas est, iussu Muratis ibidem detentus fuit, ne ulterius progrediretur.

Non multo post, certior factus est Sultanus Murates, strangulati

gulari Muchemetis Tatari Keraij filium, qui Nogaiorū ad prin-
 cipem fuga se receperat, vti supra memorauimus, magno cum
 exercitu, iocericque subsidis, profectum cōtra patrum Ilanem
 Chanem, eo tam ciuitate Crimiō, quam ditione paterna eiecto,
 5 pleraque amissa recuperasse: Ilanemque patrum, fuga sibi cō-
 sulentem, Capham contendisse. Quo quidem Murates accepto
 nuntio, tum vt obuiam iret ac remedium adferret omnib' hinc
 orituris incommodis, tum vti perduelles castigaret: Osmanem
 bassam, qui supremo cum imperio terrestrium copiarum dux
 10 in iis locis esset, ablegauit. Eum in castris ad Chalcedonem cum
 LX plus minusue millium exercitu vidimus, vnde postea per A-
 natoliam, siue Asiam minorem, iter fecit: hoc est, Iscodara Chal-
 cedoneque profectus est itinere terrestri Sinopen versus, vt inde
 Capham per Euxinum transuiceret. Sed quod illis in regionibus,
 15 Ponto vicinis, ingens tum frigus esset, maluit ad opidum Casta-
 monam subsistere, quod nō procul a Sinope situm, itinere XIII
 vel xv dierum Constantinopoli distat, vt istic vsque ad veris ini-
 tium hibernaret. Idem maris præfectus Vluzalis, qui cum tri-
 remibus ad Nigrum mare vel Euxinum se contulerat, vt prædi-
 20 ctum Osmanem bassam cum terrestribus copiis Sinope Caphā
 transueheret; in portum Sinopensē triremes deduxit, quo cō-
 modius nauigationi tempus, & Osmanis Serdaris, hoc est, gene-
 ralis ac supremi copiarum imperatoris aduentum istic exspecta-
 ret. Diuersæ tunc hominum de hac expeditione Constantino-
 25 poli opiniones erant, aliis existimantibus, Osmanem iter hoc
 tractandæ cum Scacho Persico pacis causa suscipere, aliis adfir-
 mantibus, Capham iturum, indeque perrecturum vltius, vt in
 vrbe Crimiō munitionem exstrueret, ibique beglerbegum cum
 dephterdaro siue quæstore constitueret. Sed euentus docuit,
 30 hanc expeditionem Persici potissimum belli continuandi causa
 fuisse susceptam.

Expositis hætenus continua serie Persicis rebus, nunc subii-
 cienda quædam veniunt, quæ licet ad superiores annos perti-
 neant: tamen huc referre maluimus, ne belli memorabilis series
 interrumpetur.

Iam antediximus obiter, annis superioribus proximis Cosacos, Potocoua generoso viro Polono duce, captam Benderiam, (quod alioqui nomen in genere arcem siue munimentum significat) Turcici iuris opidum, diripuisse. Tantum in hoc Potocoua robur erat, vt equorum soleas ferreas, etiam recentes, nullo negotio manibus, instar chartæ, vel alterius rei fragilis, rumpe-
ret. Ideoque sibi ducem hunc Cosaki præfecerant, & auspiciis eius Turcis, qui ab aliis lædi se nolunt, quum maximam sibi-
bimet ipsi nocendi licentiam in sinibus sumant, grauissima
damna dederant. Quum id contra leges antiqui fœderis inter
Osmanicam familiam regnumque Poloniae fieri videretur, 10
mittit ad Stephanum regem Sultanus Murates Zausium Portæ,
repetitum res ablatas, & non sine minis postulatum, vti Potoco-
ua quoque, Cosacorum dux, præsentē ac inspectante Zausio
suo, capite plecteretur. Venerat in potestatem regis Potocoua 15
nefario quorundam amicorum suorum astu & scelere, qui stu-
dio gratificandi voluntati regiæ, per litteras a Potocoua petierāt,
vti ad se veniret, quo cum colloqui de rebus ad ipsummet perti-
nentibus cuperent. Simul fidem nomine liberi commeatus regij
suam interposuerant. Accesserat vir integer, ac minime suspi-
ciosus. Monebatur, Cosacos vti defereret, statimque regē adiret;
quem sancte pollicebantur, nihil in eum statuturum asperius.
Quum hoc modo deceptus, ad comitia se Varsouiam contulisset:
deliberatum in senatu, quid agendum hoc esset in negotio.
Visum maiori senatorum parti, nequaquam hominē Christianum,
25
militem Polonum, virum deniq; fortem, qui robore corporis
admirabili cunctis in eo regno præstaret, barbaro certam
ad necem prodendum. Ad Zausium, quam commodissimis fieri
posset, purgandum rationibus. Omni denique modo consulendum
ipsius saluti, qui salui commeatu regij promissō fretus, 30
Varsouiam venire non dubitasset. Rex Stephanus e diuerso dicere,
sub fide quidem publica Potocouam arcessitum: sed aliter eam
datam non intelligi, nisi quatenus causam suam iustam docere
probareque posset. Nunc vero quum pareat, eum contra
fœderis

fœderis pacta conuenta fecisse, quod indignissime Sultanus Mu-
 rates ferat: non posse fœdifragum, pacisq; publicæ violatorem,
 salui commeatus regij beneficio frui. Auditas esse minaces Sul-
 tani Turcorum litteras, cuius iras sitanti non facerent, ac Poto-
 couam potius seruatum vellent: se quidem ipsorum volûtati nō
 aduersaturum, satisque facturum officio suo contra quosuis re-
 gni hostes: monere tamen, ne bello Moschouitico necdum cō-
 fecto, nouas temere sibi cumularent inimicitias. Hoc modo ce-
 dentibus regiz sententiæ Polonis, sumtum de Potocoua suppli-
 cium fuit. Secundum hæc, anno Mahumetano DCCCCXC C. 1583.
 quidam Podolouius Polonus, (hoc nomine Constantinopoli
 adpellabatur. alij Polidouium vocant) nobili genere natus, sta-
 buli regij præfectus secundus, quem vulgo suppræfectum vo-
 cant, missus fuit extra ordinem legatus a Stephano rege cum
 litteris ad Sultanum Muratem, quibus inter alia petebatur; vt
 ei regis sui nomine liceret equos aliquot generosos in Ana-
 tolia comparare, quibus in Poloniam deductis pro se rex vtere-
 tur. Impetrato Muratis consensu, in Asiam proficiscitur, &
 XXXIII equos insignes ac plane regios emit. Cum his in Europã
 transiit, domum non sine saluo Sultani Muratis cōmeatu redi-
 turus. Sed quum forte tum noui Cosacorum motus & excursio-
 nis nuntius ad Portam venisset, illico Murates Zausium Con-
 stantinopoli ablegat, qui Podolouium adsequutus in itinere, cū
 suis iugularet; & equos regios, cum ceteris legati, comitumq; re-
 bus, Constantinopolim reduceret. Venit hic ad Podolouium
 non procul Hadrianopoli, mandatumque sibi narrat a præpotē-
 ti Sultano suo, litteris etiam prolatis, vt eum cum equis & comi-
 tibus Constantinopolim reduceret. Negat id se facturum Podo-
 louius, litterasque salui commeatus ostendit. Nec has, nec legati
 personam, contra ius gentium violari debere, præsertim a cōfœ-
 deratis, ait. Zausius ad proximi Cadij siue iudicis cognitionem
 prouocat, qui e loco maxime vicino arcessitus, quum ad eos ve-
 nisset: quæ in medium ab vtroque proferrentur, audit. Iubet ex-
 hiberi sibi tam Podolouio, quam Zausio datas a Sultano litteras:

quibus inspectis, quum Zausij mandatum recentius esse cognouisset: vim prioris exspirasse, posterioris exsequutionem requiri, pronuntiat. Ceptum ergo rediri. quumque de via regia cum eis Zausius deflecteret: monetur a legato viam vti regiam teneat. Occlamat barbarus, Ipsene Sultano Musulmanorum, ac suis, in regno suo præscribere leges vellet, quo reducendus esset itinere? Sic igitur itum in siluam, vbi ad mortē parare se iubetur omnes, ex sententia mandati Sultanini. Erant ei xxxiiii famuli, quibus ordine trucidatis, (vno tantum excepto puero, qui sollerter in siluam profugiens euasisse perhibetur) vltimo Podolouio, post cōceptas ad Deum preces, caput amputatum a Zausio fuit. Res omnes ipsius & comitum Zausius Constantinopolim, cum equis regiis, reduxit. Equi, iussu Muratis, partim Sultaninū in Saraium, ad ipsius Muratis vsus, recepti: partim inter bassas distributi, digitisque singulari cum ignominia Stephani regis passim monstrati fuerunt.

C. 1584. Quum hæc per autumnū accidissent, anni sequentis dcccxc i initio venit Grodnam, quæ in Lituania sita est, ad Stephanum Poloniae regem missus a Sultano Murate Mustaphas Zausius, qui cædem legati regij Podolouij, de qua modo dictum, excusaret. Aiebat is, falso tamen rem narrans, illum fuisse necatū, nullo Sultani Muratis interueniente iussu: quum præscriptos legationi limites egressus, copias Turcicas spectatum venisset, quæ tum temporis contra Persas mittebantur. Nunc ab se mandato Muratis adduci cædis auctores, de quibus rex Stephanus supplicium sumeret. Quia vero Cofaki recēs magnam finibus Turcicis damnum intulissent, vicissim petere Muratem, vt ablata restituerentur, & Cofacorum dux ad necem sibi dederetur. Venerat is hoc tempore Grodnam, eadem illectus fraudulentorum verborum esca, qua prius etiam circumuentum fuisse Potocouam diximus. Vir erat bellicosus, & Turcos in finibus more suo semet insolentius gerentes, aliquoties cæciderat. Hūc sibi Murates, loco duorum vix triobolarium nebulonum, quique fortassis aliud ob maleficcium capitis anquisiti fuerant, mitti volebat. In-

tercedentibus apud regem pro eius incolumitate præcipuis regni proceribus, non ille quidem Turco deditus: sed tamen incertum quo deportatus, nusquam ex eo tempore conspectus fuit. Solebat narrare Constantinopolim reuersus iste Mustafa Zausius, qui non ex primariis, sed vilis inter suos erat, se a principio conspicuum terribiles ac minaces Polonorum oculos, ob indignam, & contra ius gentium admissam, legati regij cædem, grauitè frementium; non exiguo sibi visum in periculo versari. Verum quod antea Potocouam de medio, præformidine Sultani sui, sublatum meminisset: animo prorsus obfirmato, tam audacter, minis etiam interiectis, vt voluntati principis sui satisfaceret, vrsisse: tandem vt omnis ei Cosacorum prædæ cum captiuis: absque cuiusquam impedimento, restitueretur: quam pæne triumphabundus ad Sultanum suum Constantinopolim adtulit.

Iam de nostris etiam rebus vt aliquid interfèram, ante biennium sex, plus minusue, Turcorum millia, duce Sangiaco Solnocensi, qui deinceps Sasuarensis siue Zigetanus bassa nominatus fuit, prædæ faciundæ causa collecta, celeritate quadam inexpectata regionem Cepisiensem inuaserant: Onodium, quod iis in locis opidulum est, direptum incenderant: multa Christianorum capita cum amplissima prædæ secum abduxerant. Quia vero reditum istorum nostri ad Agriam, quam Erlam vulgo vocant, præstolabantur: vbi primum Turci aduenissent, dimicari ceptum, licet illi numero superiores nostris essent. Sed quum nostris auxilia destinata summitterentur, quæ Vngarorum erant equitum ad nos: denuo pugnatum acriter, numero Turcis, virtute nostris fidentibus. Iam anceps erat victoria, quum equites Germani sclopetarij cum superuenientes, nostris eam vindicarunt. Nam a latere Turcorum in aciem irrumpentes, dispolitis sclopetis eam subito soluerunt ac turbarunt. Hostibus in fugam coniectis, plures eorum cæsi, nec pauciores capti: prædæ cum mancipiis Christianis recuperata. Cædis huiusce Turcorum nuntio Constantinopolim

adlato, mirifice perturbari Turcorum animi. Sinan bassa, qui tū
 adhuc Vezir azemes erat, fremere, furere, maxime terribilia mi
 nari. Sed postridie illius diei, quo primum nuntium acceperant,
 quidam Sangiacus ex Vngaria veniens, ad bassas Vezires deduc
 tus, & ab eis de re, quonam modo gesta fuisset, interrogatus; re
 spondit, suos nulla laceffitos iniuria regionem imperatoris Chri
 stiani temere inuasisse, mancipia Christiana, prædamque maxi
 mam, abduxisse: qua quidem onusti, dum suos ad fines domum
 properarent, in hostico cæsi fuerint. His intellectis, & indies ab
 aliis quoque confirmatis, iræ non nihil sopitæ fuerunt: præfer
 timque cogitatum de renouandis & prorogandis vltius cum
 C. 1583. Imperatore Christianorum indutiis, quæ anno DCCCCXC exspi
 raturæ essent: quamquam illas impediturus videretur Sinan Ve
 zir azemes, nimisul factus fuisset, vti supra commemorauimus.
 C. 1584. Anno igitur DCCCCXC, sequuta fuit inter Rudolphū II, Chri
 stianū imperatorem, & Muratem III, Imperatorem Musulma
 norū, indutiarum prorogatio: quæ Kal. Ianuariis, anno Chri
 stiano CIO. IO. LXXXIV, qui Mahumetanus est DCCCCXC, inci
 perent; & nonum ad annum vsque durarent.

Hoc primo prorogatarum indutiarum anno, sub finem men
 sis Augusti, Rudolphi II Rom. Imp. iussu vir illustris & genero
 sus, Henricus Baro de Lichtenstain, de Nicolspurg, serenissimi
 principis Matthiæ, Archiducis Austriæ, primus a cubiculis, con
 sueta munera Sultano Murati, Musulmanorū imperatori Con
 stantinopolim laturus, Vienna quinque nauibus secundo Danu
 bio discessit, Budamque feliciter quinto die mensis Septembris
 adpulit: ac perhumaniter exceptus, negotia sibi demandata cū
 Sinane bassa Budensi, patria Florentino, licet alij Mediolanēsem
 ex Vicecomitum familia perhiberēt, ex animi sententia pere
 git. Ibi postridie, quàm aduenisset, qui fuit sextus dies Septēbris,
 quum deduceretur ad bassam, insolens ei barbarumque specta
 culum exhibitum fuit.

Primum magno populi concursu, tres habitu Turcico præ
 cedebant Zingani, quos Ægyptios nonnulli, Arabes alij vocāt.

Horum

Horum medius testudinem, vſitatis maiorem, pulſabat: reliqui duo duabus ſidiculis, admodum ſtridulis, ſtrepitum faciebant; & voce barbara Sultanorum Osmanidarum res geſtas, omnibus ad hunc vſque Muratem ordine recenſitis, accinebant.

5 Hos ſequiebantur tres limphatici robuſti homines, caligis tantum induiti, cetera nudi: niſi quod capitis vertex paruo pileolo rubro, & humeri nudi ſuperinieſta, deque collo pendente pelle tigridis, exornabantur. Hi ad concentum Zinganorum tripudiabant, tenentes ſinguli vexillum Turcicum rubri coloris, cuius haſtile intra cutem & abdomen ventris, emanante multo ſanguine, deſixum erat.

Hos duo pueri ſequiebantur, qui cuti frontis perforatæ pēnas gruis inſertas ferebant.

15 Secundum pueros incedebant quatuor virorum paria, per uulneratis lateribus.

Primi duo clauas ferreas, quas puſdiganos dicūt: proximi duo nudos acinaces, per cutem tranſfixos, geſtabant.

Rurſus alij duo ſequiebantur, quorum vnus ſecurim militari Vngaricam, (ſchacatum vocant) alter oblongum Genizari ſcolpetum, apertis lateribus, in tranſfixo corpore portabat.

20 Vltimo loco viri duo robuſti ſpectaculum hoc claudebant, qui temporarectis, latis, & oblongis enſibus, quos Vngari palatſos vocant, tranſfixerant. Horum capulos manibus tenebant. In enſium cuspide pomum erat adfixum, & pomo penna gruis inſerta.

25 Vniuerſi rasis nouacula capitis & barbæ pilis, excepto muſtace, caligis tantum largioribus, qui Turcorum per æſtatem mos eſt, induiti, ſupra cingulum plane nudi erant: niſi quod in vertice, ſicut & antea diximus, rubrum ſtrictumque pileolum, quem takiam (ni fallor) adpellant, & pendentes de collo per humeros tigridum pelles geſtabant. Omnes etiam tripudiantes continuo ſaltabant, cum multa ſanguinis effuſione, quem ſpongiis abſtergebant.

Hoc genus hominum, quod animo ſcilicet imperterritito

quiduis audeant, a Turcis Delilari, hoc est, stulti delirique vocantur, a Græcis Rhipfokindyni, quod præcipites in pericula ruant. Quum autem rursus eadem peragētes, quæ prius, ex ædibus basæ nostros, ad nauium stationem, præcedendo deduxissent: accepto munere, quod eis legatus augustalis dari iussit, ad suos reuersi sunt.

Comitabantur hoc itinere legatum aliquot Barones, virique nobiles, quorum nomina subiicere libuit ex commentario Melchioris Besolti, qui nostrum hoc iter descripsit.

Karulus a Dietricstain, Baro in Holenburg & Finckenstain.

Sigismundus Ludouicus, Baro de Polhaim.

Ioann. Bernardus a Lembach, &c.

Wolfius Vngnad, Baro in Sonneck.

Georgius Hartmanus Baro de Lichtenstain, legati frater.

Ioan. Vlricus Baro de Starhemberg.

Georgius Andreas Baro de Buchaim.

Stephanus de Reua, Comes Turocensis, Vngarus.

Wilhelmus a Dietricstain. 10

Ioannes Lewenkaw.

Franciscus Georgius Oberdorf.

Melchior Besolt.

Maximilian⁹ Mager a Fuch 15
stat.

Antonius a Stamp.

Georgius Rothut.

Hector ab Eltz, aulae præfectus. 20

Ioan. Iacobus Eglof, stabuli præfectus.

Iacobus Mielich.

Victor Reehlinger.

Ioannes Basilus ab Hohenwart. 25

Aderant Baronum ac nobilium addicti ministeriis adulescentes nobiles xvi, præter alios plebeios. Totus denique comitatus, extra legatum constabat lxxxix personis. Equi lxvi erant, præter x vel xii cōducticios: currus (vulgō coccios vocant) xvii, quibus Tauruno siue Belgrado Constantinopolim veheremur. Istic enim excenditur, & itinere terrestri, Danubio ad læuam relicto, per Seruiam, Bulgariam, Macedoniæ partē, Thraciam, Con-

Constantinopolim itur. Adiunxerat itineris comites Bassa Budensis, vnum ex proceribus, qui Begi Turcis dicuntur, itemque tres Zausios, qui Commissariorum in aulis nostris locū istic obtinēt, & tres Genizaros. Hi suis cum famulis & ipsi præter equites, septem rhedis siue curribus vehebantur. Henricus Baro de Liechtenstain, post oblatum Sultano Murati munus, amisso fratre Georgio Hartmano, qui Constantinopoli obiit, iam & ipse diuturno morbo debilior factus, maiorem familiæ partem cum equis & curribus Cōstantinopoli die x i i mensis Decembris in
 10 Austriam remisit: ipse naui Veneta, sub initium veris, per mediā Græciam domum redire statuit. Anno sequenti, x i i die mensis Aprilis, Calliupolim ad Hellepontum sitam, venit: vbi morbo inualecente, magno cum suorum dolore x v i die mensis eiusdem, continuas inter preces velut obdormiscens, vitam hanc
 15 mortalem feliciter cum immortalī commutauit. Aderat tunc ad beatas piorum sedes migranti Ioannes Leunclavius, quem in primis vt huius itineris comitem haberet, domo litteris amantissime scriptis accitum inuitauerat. Is Dionysio Chienfi, monacho docto, & optimo viro, ecclesiæ S. Marci Calliupolitanæ præposito, memoriæ defuncti causa, schidam heic subiectam, lingua
 20 Græca, Latina, Italica, Germanicaque per scriptam reliquit: donec a fratribus, generosissimis Baronibus, Georgio Erasmo, & Ioanne Septimio, quo nullus ordinis sui nostro sæculo Germanus maiorem orbis partem peregrinando felicius perlustrauit,
 25 debitū virtuti pietatiq; Baronis optimi monumētum excitetur.

ANNO CHRISTIANO CIO. IO. LXXXV.
 DIE XVI. M. APRILIS. PIE MIGRAUIT
 EX HAC AD CÆLESTEM VITAM
 ILLVSTRIS ET GENEROSVS DN.
 30 HENRIC. BARO DE LICHTENSTAIN.
 DE NICOLSPVRG. RVDOLPHI. II. IMP.
 AD PORTAM OSMANICAM LEGATVS.
 SEPVLTVS IN HOC TEMPLO S. MARCI
 CALLIVPOLI. AD GRADVS. PROPE
 CONVERSIONEM S. PAVLI. DIE M.
 APRIL. XX. AN. SVPERIVS INDICATO.

Equidem mihi polliceor, humano lectori hæc itineris nostri mentionem non ingratam fore: qua libuit obiter etiam meo erga beatos Henrici Baronis eximij manes officio defungi, cuius erga me perpetuam inde usque a primis ipsius adulescentis adhuc annis beneuolentiam & amorem expertus fui. Nunc ad institutū redeunt, tamdem aliquando pensum hoc absoluamus.

C. 1584.

Hac etiam ætate anni DCCCCXCI, Sultanus Murates dum secum mutis suis oblectat, pæne periit. Diximus enim supra, mutos Sultanis Osmanidis in deliciis esse, qui animi sensa signis quibusdam aperire sollerter norunt, & vicissim intelligere nutibus ac signis indicata. Solebat hos Murates equis prægrandibus, & ob corporum molem tardis imponere: quum ipse maxime agilibus, ac præsertim Arabicis, vteretur: & modo in hunc, modo in illum prouectus, nerui bubuli (carauazzam ipsi vocant) verberibus tam mutos, quam equos eorum cæsos, ad cursum impelleret. In hoc ludo correptus comitali morbo, sibi familiari, tam graui lapsu ex equo decedit ad pavementum allisus: ut omnino per urbem vel iam moriturus, vel mortuus crederetur. Adeoque Genizari, pro more, velut extincto Sultano, iam Christianorū Hebræorumque tabernas inuolando deripiebant: maximusque tumultus in vrbe sequuturus erat, nisi mature Genizarorum Agga, siue tribunus, quemdā in ipso depræhensum facinore mox, ad incutiendum ceteris terrorem, suspendii iussisset: mancipiis etiam nonnullis, Genizarorum habitu vestitis, ad vncos scalæ Syccenæ siue Galatensis, pro more Turcico deductis, & supplicio mortis ibidem adfectis. Si Muchemetes, Muratis filius, qui Magnesiæ degebat, id temporis ad urbem fuisset: actum plane de vita patris erat, & imperio. Conualuit tamen Murates, statimque post aduentum nostrum, die quodam Veneris, qui Turcorum hebdomadario festo sacer est, eques e faraio nouo (Genisaraium a Turcis adpellari, deinceps parebit ex annalium declaratione) prodit, nobis inspectantibus cupide, quemadmodum fieri solet, & sacræ sanctæ Sophiæ, siue sapientiæ Dei templum, nunc profanatum a barbaris, adiit: uti scilicet nobis & aliis, (erat enim ma-

ximus;

ximus hominum concursus) ostenderet, se necdum mortuum. Ipsa facies adhuc colore lurido deformis conspiciebatur.

Hoc eodem anno DCCCCXCI, die XXIII mensis Octobris, aliquot begi Turcici cum suis copiis, in quibus erant, ipsorummet C. 1584.
 5 confessione, hominum ad XCIC, Carniolæ fines ingressi, grauissimam impressionem fecerunt: direptis passim vicis ac pagis, magnaue Christianorum mancipiorum multitudine secum in seruitutem abacta. Quum nostri nuntium aduentus & populationis hostilis accepissent, hominum ad IICIC subito cogūt, Iusto
 10 Iosepho Comite Turriano, & Thoma Erdendio Comite Muslouinæ, Sclauoniæ Croatiæque Bano, ducibus: ac sine mora maximis itineribus hostis tergo inhærentes, ad Slunum Croatiæ tādē eos die XXVI eiusdem mensis Octobris adsequuntur, inuadunt, cædunt. Liberati captiui, & præda recepta fuit, cum interi-
 15 tu IIIICIC Turcorum. Eramus nos Constantinopoli, quo tempore de hac suorum clade Sultanus Murates certior reddebatur: qui sane quum intellexisset, a suis iniuriæ factum initium, iure cæsos pronuntiauit. Nam nolle se quidquam aiebat a suis, contra leges indutiarum, ad turbandam pacem in Vngariæ limitibus ad-
 20 tentari. Iussit etiam, illustri & generoso Rudolphi II Cæsaris oratori, Paulo Baroni Eizingano, suarum ad vtrumque bassam Vngariæ, Budensem ac Temesuariensem, litterarum exemplar exhiberi: quibus seuerè mandabat, vti milites suos limitaneos in officio continerent. Idem vta nostris quoque præstaretur, impe-
 25 rariviciissim petebat.

Sub exitum eiusdem anni Turcus quidam Constantinopolim adpulit, nuntius cædis suorum, e qua solus (vt ipse quidem aiebat) opera chirurgi cuiusdam Cretensis, cui fuerat antea notus, euaserat. Res ipsa relatu non indigna, quod prope nouo tunc inter Venetos ac Turcos bello causam præbitura videretur. Ramadani bassæ Tripolitani vidua cum filio, familia, mancipiis vtriusque sexus, Constantinopolim profectura, triremem in Barbaria vel Aphrica maritima curauerat instrui, qua facultates suas amplissimas secum aucheret. Eas equidem meminī a Turcis &

Hebræis octies cētenis millibus nummūm aureorum æstima-
 tas: verēne, an sequius, equidem dicere non habeo. Huic trire-
 mi, securitatis suæ causa semet adiunxerant aliæ duæ, quas iccir-
 co vulgus nautarum conferuas adpellare solet. Quum ipsum o-
 stium sinus Hadriatici, non procul ab insula Corcyra, (Corphū
 nunc dicunt, quæ vox Græcis vulgari lingua sinū significat) præ-
 terlegerent: ingens subito coorta tempestas eos vel inuitos in si-
 num, quem diximus, Hadriaticum reiecit. Erat id temporis cu-
 ra sinus, cum certo triremium numero, cōtra quosuis piratas &
 alios tuendi, (quod officium qui gerit, Prouisor sinus adpellatur) 10
 commendata Petro Emo, patricio Veneto: qui quidem iunio-
 rum suffragiis ad eam dignitatem peruenerat. Is vbi Turcos si-
 num ingressos accepit, mox in eos prouehitur, numeroque tri-
 remium ac militum, & aliis rebus longe superior, omnes in po-
 testatem redigit. Inde diro quodam & inaudito furore sæuitum 15
 in captiuos, tam mares, quam feminas. Maribus occisis C C L, fi-
 lioque Ramadanis baslæ matris in complexu & gremio confos-
 so, feminæ X L prius nefariis pollutæ stupris, vberibus mutilatæ,
 (quæ quidem viuis adhuc, spectantibusque misellis, a quibusdā
 crudelitate plus quam barbara in mare proiecta perhibentur) 20
 dissectæ tandem atrociter ad vnam omnes, in aquas a piscibus
 deuorandæ præcipitantur. Ipsius Emi fratris filius in puellam
 quamdam egregijoris incidisse fertur. Ea quum ipsum pudicitie
 suæ vim illaturum conspiceret, mox Christianam se profiteri, &
 virginem, & in Cyprona tam nobili familia Cornara, quæ suam 25
 originem ad Cornaros Venetos referret. Captā ante XII annos,
 quum Cyprus sub iugum Turcicum veniret, ex eo tempore mi-
 seram apud barbaros seruitutem seruissē. Nunc quādo post tot
 ærurnas in hominis Christiani, pudoris virginei vindicis, nobi-
 lis denique Veneti manus incidisset: obtestari se per immortalē 30
 Deum, ne Christianæ faceret iniuriam, ne virginem incestaret,
 ne Veneto sanguini scedam labē aspergeret: sed potius in opatū
 hūc diem, quo Christianam ad rempublicam postliminio redi-
 ret, diuina quadam prouidentia conseruatam, saluo pudore li-
 bertati

bertati restitueret. Nihil apud immitem animum, ac prodigiose
 crudelem falacemque, tam sanctæ preces valere; quo minus
 violaretur, & suffocata cū aliis mancipiis Turcicis in mare pro-
 iiceretur. Existimabantur indignam hanc immanitatem Vene-
 5 to nomine, tam pio, tam pudoris & omnis virtutis studioso, tam
 a seivicia denique alieno, exercuisse: ne quis superstes vel ampli-
 tudinem prædæ, quam consequuti fuissent, vel admissorum sce-
 lerum scèditatē proderet. Huius facinoris fama Constātinopo-
 li percrebescente, incredibile dictu, quantopere commoti fue-
 10 rint Turcorū animi. Passim audisses omnes omnia Venetis ex-
 trema minitantes. Vix a Bailo (magistratus Veneti nomen est,
 qui de suorum causis istic cognoscit, & iniurias suis illatas ad Sul-
 tanum Turcicum eiusque Vezires, defert:) abstinebant, quo mi-
 nus homini manus iniicerent, aut fœde saltem in os expuerent.
 15 Fungebatur id temporis hoc munere Ioannes Franciscus, Mau-
 rocenorum familia natus, (Morefinos vulgo vocant) qui paulo
 post episcopatum Brixiensem, mortuo doctissimo Cardinale
 Delphino, absens impetrauit. Is quum Zausium quemdam Sul-
 tani Muratis iussu, Constātinopoli die xxvi Decembris Ve-
 20 nerias iturum cum mandatis, accepisset: intercessit, ac tantum
 obtinuit, ut ablegandus Venetias Zausius Constantinopoli ma-
 neret. Missi tamen, qui Muratis sententiam Venetis significarēt.
 Volebat is pœnas in tanti facinoris auctores statui, ablatisq; res
 cum personis, tam liberis, quam servis, reddi. Habuerat autem
 25 vidua Ramadanis Christiana cccc mancipia, quæ sane quoniā
 pro more Christianorum, triremi capta, libertate donata fuerāt:
 alia Murates horum loco mancipia flagitabat. Simul eam præ-
 se ferebat animi moderationem, ut minime se diceret ipsis illa-
 turum iniuriam, nec pacem violaturum; modo postulatis, ratio-
 30 ni & æquitati consentaneis, satisfecissent. Ceteroqui se bello
 suorum cædes & iniurias vindicaturū. Senatus intellecta que-
 rela voluntateque Muratis, & rediligenter, uti gesta fuisset, per-
 quisita: Murati respondet, extincti Ramadanis bassæ Tripoli-
 tani familiam primum ad insulam Veneti iuris Zacynthum

adplicuisse, neque dumtaxat ab insulanis humaniter exceptam; verum etiam munusculis quibusdam honorariis, ac xeniis adfectam fuisse. Postea vero, quam hinc discessissent, alteram insulam suam Cephalleniam hostiliter inuasisse, præterque pacis leges omnia deripiendo, nec hominibus, nec iumentis pecoribusue perpercisse. Præfectum sinus Hadriatici, quum certior de hac ipsorum insolentia factus fuisset, eos e vestigio persequutum, non modo intra sinum armatos reperisse: verum etiam ab eis, quum propius accederet, non fuisse pro more salutatam, nec demissis velis editum signum, quod humiliationis adpellant. Horum utrumque pactis conuentis aduersari, quibus armatae naues sinum ingredi vetentur, & omnes Præfecto sinus honorem exhibere, certo salutationis summissionisque genere, iubeantur. His de causis commotum grauius Præfectum suum, acerbius in eos animaduertisse. Nihilominus in hac se causa facturos, quidquid homines æqui iusti que tenaces facere par sit. Nonnihil hoc responso mitigatus fuit Sultani Muratis animus, qui præsertim necdum grauissimo contra Persas bello defunctus, nouis aduersus præpotentem mari rempublicam inimicitias implicare se nollit. Secundum hæc Petrus Emus capite plexus, & ipsa triremis cum omni armorum & instrumenti genere, totidemque mancipiis, quot in ea Veneti reperissent, reddita fuit: quo tempore nos ad Zacynthum, Cephalleniam, Corcyram, aliquamdiu hærebamus, & classem Venetam, quæ Turcis eam triremem restitueret, vidimus. Ceterum libet obiter hoc loco de interitu ipsius quoque Ramadanis bassæ Tripolitani, cuius viduam cum filio familiaque cæsam ab Emo diximus, per pauca quædam commemorare: futura, ut opinor, auido cognoscendi res externas animo non iniucunda.

Tripolitanus igitur hic bassa, bellum contra barbarum regem Africæ gesturus, quum alios milites suos, tum etiam missos sibi a Sultano Genizaros Portæ sclopetarios in hosticum ducit. Constat autem, magnas in Africæ solitudines esse, per quas profecturi, copiam rerum necessariarum, & in primis annonæ, secum

fecum vt ferant, neceſſe eſt. Itinerum quoque periti duces, in lo-
eis adeo deſertis & inuiis, vel maxime requiruntur. Ramadan
baſſa, quum horum vtrumque parum ad animum, ante profe-
ctionem, reuocaſſet, in eas tam annonæ, quam viarum difficul-
tates, cum ſuis, incidit: vt neque progredi poſſet vltius, nec ſi-
ne iactura militum, pedem referreliceret. Tandem tamen nō
ſine ſuorum cæde, ac præſenti cū periculo totius amittendi exer-
citus, domum reuerſus eſt. Tum vero cæco perciti furore Geni-
zari, nulla nec ipſius viri dignitatis, nec Sultani ſui ratione habi-
ta, qui huic eum prouinciæ præfeciffet, hominem obtruncant.
Neque Murates hætenus eos ob hanc baſſæ ſui cædem, pro au-
thoritate imperij caſtigare potuit: quod nemini mirum videri
debet. Quippe non amplius illa nunc apud Turcos obœdientia,
non diſciplina militaris eſt, quæ fuit olim apud ſæculum prius.
15 Quod tamenſi docere pluribus exemplis poſſem, tamen ne mo-
dum annalium excedam, dumtaxat vnicum adhuc recitaſſe ſuf-
fecerit. Anni non multi præteriere, quum Achmetes baſſa, be-
glerbegus Cypri, Famagußæ ſuis & ipſe trucidatus a Genizaris
fuit. Illam ſe cædem admiſiſſe palam profitebātur, ob interuerſa
20 ſtipendia ſua, quæ per auariciam Achmetes ſibi retinuiſſet. Atq;
vix prætextum, palliando facinori ſuo, magis ſpecioſum haberēt:
ab eo miſeros etiam inſulanos exactionibus grauiffimis & into-
lerandis exhaustos, aiebant. Indigne Sultanus Murates hanc Ge-
nizarorum ferebat inſolentiam, qui beglerbegum ſuum tam fœ-
25 denecaſſent, nullis ad Portam querelis delatis, nullo crimine
quo ſe obligaffet. Pertinere putabat ad tuendam maiestatem im-
perij ſui, ne facinus hoc impune ſic abire ſineret, vt horum exem-
plo, corruptis & aliis, contumacia militum latius ſerperet. Qua-
propter in Cyprum alius ab eo beglerbegus mittitur cum x tri-
30 remibus, tam aliarum rerum adparatu neceſſario, quam eo mi-
litum numero inſtructis, quo cædis reorum coherceri petulan-
tia poſſet. Nouus ergo beglerbegus, quum primum ad inſulam
adpuliffet, diſſimulatis illis occultis mandatis, quæ diſcedēti Mu-
rates dederat: homines quosdam ſibi fidos, adire Genizaros iu-

bet, ac passim ruinorem didere, quasi Murates eis ob interemtū Achmetem bassam minime succenseret. Immo dictitare Sultatum confirmarent, iure scelestum hominem de medio sublatū, qui Genizaros, vnicos imperij sui custodes, annonis suis defraudasset. His auditis, hilari fronte Genizari beglerbegum, & quap̄ erat obseruantia, excipiunt. Verum non multo post inexpectato quodam astu milites eius circumueniunt, & vniuersos cādunt, ipsi etiam triremibus in potestatem redactis. Murates, licet ægerrime ferret alterum hoc Genizarorum in Cypro facinus, quo grauissime lædi suam, & prorsus imminui maiestatem videbat: tamen, quod infelicitèr hactenus gesti belli Perfici causa, condonandū his aliquid censeret, ne nouas & intestinas præterea turbas excitaret: iris animi dissimulatis, nihil amplius in eos tentauit.

C. 1585. Anno DCCCCXCII, mense Martio, in omnium erat ore Constantinopoli, Ferhatem bassam, qui Turcico militi suprema cū potestate, necdum ad fines Perficos progresso cum exercitu Osmane bassa Vezirazeme, præerat; debitam militibus annonam, sordida quadam auaricia distractam, suos in vsus vertisse: cuius tamen graui pænuria laborabat exercitus. Idem quum impetrasset, duarum in iis locis munitionum excitandarum causa, de prouinciis vti vicinis conuenirent incolarum ad sexaginta plus minus millia, qui operas structuræ necessarias in se reciperent: a singulis aliquid nummorum, pro ratione facultatum exegisse fe rebatur: illisque domum remissis, ad functiones sordidas ipsos Spachios, Genizaros, ceterosque milites adegisse. Mensis eiusdem die xv concessum in diuano fuit Siausi bassæ, quem supra mafulem factum diximus, vt libere, quibus in locis vellet, versari posset. Hoc decretum ei viam aperuit, priorem ad dignitatem redeundi: quod quidem, mortuo Perficos ad fines Osmane bassa, non multo post accidit. Constat cum vtroque, tam Ferhate, quam Siause mitius egisse Sultatum Muratem; quod eorum indigeret opera. Nam qui per Osmanis absentiam, supremi Veziris loco res administrabat Mesires bassa, castratus & senex; licet alioqui

alioqui iustus & seuerus, tanto tamen muneri parum erat idoneus.

Diexix mensis Aprilis, rediit Sinope Constantinopolim V-luzalis præfectus maris: quod argumentum erat, eo loco tum res fuisse Tataricas, vt Osmanis in Tauricam Chersonesum trās-
iēctione non esset opus.

Eodem anno, quum Osman bassa Persicos ad limites acces-
sisset: occurrentibus intrepide Persis, modo mille, modo plures,
ad decem vsq; millia, de ipsius exercitu carptim fuere cæsi. Tā-
dem Augusto mense, Persis insciis, & nihil de hoc ipsius itinere
cogitantibus, per obscuras, opacas, angustas valles, inter altissi-
mos vtrimque montes profectus, vbi militis animædi causa mul-
toties displota fuere tormenta bellica, Tebrisiū accessit. Facil-
limū hosti fuisset, his in angustiis cum toto cum exercitu ad in-
ternicionem delere, si maturius de hac eius profectioe cognou-
isset. Osmanis aduentu intellecto, Cadius siue iudex vrbs fu-
ga sibi consulit. Tum ceteri, præsertim viri sexaginta in vrbe pri-
marij, variis cum instrumentis musicis in castra Turcorum ex-
eunt: Osmani se bassæ, saluam libertatem immunitatesque suas
pacti, dedunt: eumque noctu cum suis in urbem, ceteroquin a-
pertam, nec vllis clausam muris, deducunt. Est in vrbe saraium
longe amplissimum, altera Scachorum Persicorum regia: quum
interior ad Casminum sit, quemadmodum aliquoties alibi dixi-
mus. Hoc saraium propugnaculis Osmanes, intra diem trige-
simum, egregie munit: arci absolutæ mille Spachiorum, duum-
que millium Genizarorum, præter alios milites, præsidium im-
ponit: machinarum denique bellicarum in ea magnum nu-
merum, cum aliis rebus necessariis, relinquit. Inde Tebrisi
copias vniuersas abducit, ac in itinere dysenteria, quinto post
die, moritur. Erat in exercitu secundus ab ipso Cigaloglis
bassa, beglerbegus Reuanensis, cuius supra quoque men-
tionem fecimus. Hic Osmane mortuo, supremum nan-
ctus imperium, suos in tutum reducere nixitur. Instant Ci-
galogli a tergo Persæ, quibus ipse Scachus adfuisse perhibetur.

Acertimo conflictu, & aliquoties quidē repetito, maxima Turcorum strages editur. Nihilominus, quocumque potest modo, Gígaloglis iter continuat: quum hostis impetum frangeret obiectu Genizarorum, qui sclopetis suis terrori Persis erant. Quoties autem Persæ grauius vrgerent, premerent, Turcorum profectiōnem impedirent: subsistere legiones, & fortissime præliari iubet. Transfugas deniq; subornatos in hostium castra mittit, qui de ipsius profectiōne consilioque longe diuersa referrent ab iis, quæ cum animo suo facere constituisset. Hac eius impostura decepti Persæ, dum & ipsi subsistunt: maxima celeritate cum suis aufugiens Gígaloglis elabatur, & Wanum reliquias incolumes ducit. Persæ fugam hostis conspicati, Tebrisiū reuertuntur: & vrbe recuperata, mox arcē obsidere ceperunt. Periisse constat in hisce cōflictibus haud dubie Turcorum ad LXXXCII. in quibus erant veteranorum militum lectissimorū ad XL CII. Prælia totum continuata triduum trinoctiumquē. Captæ centum ac plures machinæ bellicæ maiores. Scachus Persicus, re bene gesta, regno semet abdicasse fertur, idq; sic tradidisse filio: vt eum sacramento prius obstringeret, quo sancte polliceretur, nunquam se cum Turcis pacē facturum, ni prius recepisset omnia, quæ iuris aliquando Persici fuissent. Hæc tamen si gesta fuere post discessum e Turcia nostrum, nec ita comperta damus, vt quæ supra de rebus Persicis, ex interuallo propiori obseruata descripsimus: tamen ab iis accepta referimus, de quorum fide non dubitamus: sequius ac illi solent, qui rerum ipsarum, quas scripturiunt, rudes & ignari, ridiculas nobis (vtinam sine fraude periculoque veritatis nugas obrudunt.

Hac etiam æstate bellum aduersus Maronitas & Truscos gestum fuit. Inhabitantes hi populi montem Libanum, qui haud procul diffitus ab vrbe Syriæ Phœnices Tripoli, (Farabolos ea Turcis est) non exiguum ad spatium se porrigit. Religionem Christianā profitentur, ac Maronitis etiā patriarcha sacrorū princeps est. Is habitat in monasterio Virginis Deiparæ, quod itinere medio montem Libanum adscendētibus occurrit. Habent & Hierosoly-

5 Ierosolymis Maronitæ tēplum S. Georgij martyrīs, vbi vulgo vo-
 cantur Christiani cincti siue zonarij, propter longas latasque zo-
 nas siue cingula, quibus vtuntur. Aythonus alicubi Maroninos
 dixit, & his verbis eorū meminit: Sunt in monte Libano Chri-
 10 stiani degentes prope Tripolim, sagittarij pedites valde boni, cir-
 ca XLXIX virorum. Hi multoties fuerunt Soldano rebelles, &
 damna plurima Saracenis intulerunt. Hactenus Aythonus.
 Maronitis vicini fœderatique sunt Trusci, qui se profitentur esse
 reliquias illorum occidentalium Christianorū, quos impera-
 15 toris Henrici IIII tempore, sub annum Christianum CIO. XCIX
 Dux Bullionensis Gotefridus in terrā sanctā duxerit, & quorū
 vsus opera tam Hierosolymis, quam reliqua Palæstina, potitus
 fuerit. Gens vtrāq; tam est numerosa, tam rei bellicæ addicta stu-
 diis. vt hominum iam ad LXXIX facile possint in hostē educere,
 20 qui maiori ex parte peritissimi sclopetarij sunt. Hos populos an-
 no Mahumetano DCCCCXXXI Sultanus Selimes II subiugum C. 1574
 mittere, sed frustra conatus fuerat. Itaque Turcis ex illo tempo-
 re libertati ac fortunis eorum insidiantibus, nunc tandem vn-
 decimo post anno domiti fuerunt ab Ibrahime bassā, Cairi vel
 25 Ægypti beglerbego: qui de spoliis thronum regium ex auro pu-
 ro puto Constantinopolim misisse Sultano Murati dicitur, æsti-
 matum sexies centenis aureorum millibus. Idem Sultana, cu-
 ius filiam dudum ambit, & haud dubie ducturus tū credebatur,
 aliisque saraij mulierculis misisse munera fertur, quorum pretiū
 30 ducenta millia Sultaninorum æquauerit.

Anno DCCCXCIII, Persis arcem Tebrisiānam, ab Osmane C. 1586.
 bassā superiori æstate munitam, obsidentibus; quum obsessi pro-
 pemodum ad extremam rerum omnium pænuriā redacti es-
 sent, Ferhates bassā, veluti peritus architectus, munitionem no-
 35 uam e regione Tebrisijs struere instituit. Cigaloglis autem bassā
 Casminum, quæ Persarum (ceu diximus) interior est regia, peti-
 turum se cum exercitu simulat. Dum hoc eius iter impedituri
 Persæ, maximis cū copiis aduolant: simulatione pugna succur-
 sum obsessis, exque res omnes in arcem, cum nouo supplemēto

militum, inuectæ fuerunt; quarum inopia laborabatur.

Eodem anno magnus ille Chitainus Chan, qui Vlu Chan & Kezies bassa dicitur, Persarumque Scachus, quem Kiselem bassam vocant, nouum inter se fœdus pepigere, quo mutuis se subsidiiis aduersus Osmanidas ferendis obligarunt. Nam quod Tatarus oppresso Persa, proximum se fore potentia Turcicæ videret, cui plurimum ex ruina tanti regis virium esset accessurum: quam fieri maturime posset, obuiam eundum crescenti malo censebat. Itaque maioris etiam coniunctionis causa cōtractum fuit inter liberos vtriusque matrimonium, Tatarum Chanis filia, Scachi Persici filio nuptui data. Simul etiam stipulatus est Tatarus, ad vsum Persæ, hominum se xxxc. proprio ære tam diu contra Turcos in armis habiturum: donec bello finis, ex voto Persici regis, impositus esset.

Iunio mense huius anni, orta quædam obscura Cōstantinopoli nebula fuit: qua definēte, locustis pluit, quæ fructus omnes, & arborum absumfere folia. Diuersum quid apud nos accidit anno sequenti 1587, Decembri mense; quum Croatinis in finibus, ad Wihitzium, Karuli Archiducis Austriæ castrum, quasi rubes quædam anatum & anserum, aliquot sane myriadam, aduolauit; seque proximum, in stagnum demisit: vbi noctu strepitus ingens pugnantium inter se volucrum in tota vicinia, seque mutuis conficientium vulneribus, auditus fuit. Egressi postridie milites, ciues, agricolæ, tantam & anatum & anserum copiam, ad fumum, ad aërem exsiccandorum, congefferunt: vt diu tam opima sint victitaturi commode præda. Nam alij 100, alij 200, plures alij, paucioresue collegerunt maceratas ab se inuicem volucres. Tandem e prato quodam spatiosissimo sublatis superstitibus alis, auolarunt.

Sub finem anni, Decembri mense, Croatinis in finibus aliquot millia Turcorum a nostris, numero longe imparibus, fuere cæsa. Periiit inter alios, bassa Boznensis frater: cuius caput a ceruicibus recisum, missumque cum captiuis quibusdam fuit Viennam ad serenissimum Austriæ Principem Ernestum. Hic bassa Boznensis,

Boznenfis, & frater eius, quem cæsum hoc conflictu diximus, nati perhibentur ex familia Mechemetis bassæ Vezirazemis, cū quo nuptam fuisse Sultani Selimis II filiam, Muratis sororem, superius ostendimus.

5 Anno sequenti proximo, nimirum Mahumetano DCCCC C. 1587.

- XCIII, mense Februario, nostri Copanum, arcē non procul sitā lacu Balatone, tum temporis cōgelato, quo tres Turcorum begi conuenerant, ex inopinato adorti, ceperūt. Erant in arce quū nostri eam inuaderent, mille Turcorum plus minusue capita.
- 10 Ex his præter alios vilioris fortunæ, CXC nobiliores, cum LXX feminis, in potestatem nostrorum venerunt: reliquis aut fuga dilapsis, aut sub terra semet intra specus abdentibus. Equi generosiores abducti centum, præda XL nummūm aureorum millib⁹ æstimata. De tribus begis, quos id temporis illic fuisse diximus,
- 15 Sangiacus Copanensis, Cara siue Niger Alis captus fuit, & Viēnam prius, inde Pragā ad Rudolphum Augustum missus: alter suffocatus in loco subterraneo concamerato, quo se defendebat, igne vi tormentarij pulueris accenso: tertius fugæ tum beneficio seruatus, vbi cum aliis deinceps Augusto mense, quem-
- 20 admodum mox indicaturi sumus, fines nostros ingressus esset; quam hoc in loco captiuitatem fugiendo declinarat, istic in potestatem fatali quodam casu redactus, effugere non potuit.

- Anno eodem, mensis Augusti die octauo, (fastos veteres Vn gari retinent) quatuor begi Turcici, Sasuarensis siue Zigetanus
- 25 bassæ, Sangiacus Mohaziensis, Sangiacus Petscheuius siue Quinqu ecclesiensis, & nouus ille captiui loco suffectus Copanensis, quinque suorum millibus collectis, intra fines nostros, versus Nemphim, irruerunt: & pagis aliquot cis & vltra Limpacū, vna cum opidulis, (Germani marctas, emporia Græci vocant)
- 30 Moracio, Dobronacis ambobus, Resneccio, Tarnoco, septem ac decem in summa pagis, repentina impressione obrutis, ac miseris vtriusque sexus incolis captis, omnia depopulati diripuerūt. Eius rei factus certior illustri præfidiariorum castrī Canisani tribunus, Georgius Comes Zerinius, Comit̃s Nicolai, fortiter ad Zigetum mortui, filius; quanta celeritate maxima potest,

e castellis proximis aliquam militum manum, cum suis subditis
 ex insula Murakeoza, quæ inter Muram & Drauum amnes est
 sita, cogit. Præterea procures sibi vicinos, vigilantissimos Cisdanubiani
 limitis custodes, Comitem Franciscum Nadaſdium, Balhafarem Bathianum
 Baronem Gussingensem, itemq; præfectum Copreinitzæ Ioannem Globitzium,
 & Ioannem Fridericum Trautnâsdorfianum, Bandi equitû præfectum, per suos,
 & per explosarum machinarum tesseras, hostilis irruptionis certiores
 facit, ac suas uti copias sine mora secum coniungant, hortatur. Illi mox
 suis excitis, ad locum designatum in tempore conveniunt. Inde data
 diligenter opera, Turcorum uti reditum anticiparent, eosque loco maxime
 idoneo, quasdam inter angustias paludum, quæ transeundæ ipsis erant,
 inuaderent. Feliciter nostris hoc consilium cessit. Reversos cum præda,
 magnoque captiuorum, cuiusvis ætatis & sexus, Christianorum numero
 barbaros, supra Catzerolacum, ad unum a Canisa miliare, necdum
 dissipatis omnino tenebris, sub primum diei crepusculum viriliter
 adoriuntur, manum conferunt, animose cædunt, omni armorum
 genere vulnerant, cedentibus instant, aduersos mactant: eo denique
 trepidationis ac desperationis adigunt, ut acinaces nostris suos
 ultro porrigerent, obicerent: itidemque ceteris armis depositis,
 alij vitam & incolumitatem voce gestuque lamentabili deprecarentur,
 alij quacumque via possent, in silvas ac saltus aufugerent, ipsi
 se paludibus immergerent: ubi quum moribundi, quod viribus
 exhaustis, ulterius pergere non possent, opere hostis implorarent,
 a nostris miseratione tantæ calamitatis ipsorum commotis,
 plures erepti seruatique fuerunt. In conflictu Machmutes Sâgiacus
 Quinqueecclesiensis, filius Alis bassæ, prælio nauali ad Cuzzolaros
 occisi, de quo supra dictum, quique captiuus a morte patris Romam
 perductus fuerat, nostrorum in potestatem venit. Mohazienſis,
 Sinan begus, palustris loci transiendi spe, adacto calcaribus
 equo, dum defixus hæreret in vligine, sclopeti per frõtem
 mediam petitus ictu, occubuit. Sasua-renſis bassa, quo
 nomine dignitatus illustrioris Zigetanus adpellari

- lari se vult, vna cum bego Copanensi Chasane, fuga se subduxit
e prælio, quū res suas iam desperatas cerneret. Copanensis pri-
ma post pugnam nocte, quodam in saltu oberrans, cum aliis ca-
ptus fuit. Zigaretanus septimo tandem die pedes Bresenzam, fa-
me atque animi dolore confectus, euasit. Capti ex hostibus fere
c10 ccc, de quorum numero multi grauissime vulnerati, post
expirarunt. Cæsi tam in ipso prælio, quam deinceps, & in palu-
dibus ac siluis extincti, multo plures, & ad duo fere millia. Ca-
pita cæforum cccc, pro more militari eorum limitum, cum d c
10 viuis, Canisam dumtaxat relata. Potiti præterea nostri c10 ac 10,
& amplius, Turcorum equis. Erant nostrorum pedites c10 10.
equites 10. ex quibus desiderati dumtaxat vndecim: nonnulli,
sed pauci tamen, vulnerati. Præda, cum captiuis Christianis, re-
cepta. Non desiere nostri, iuuantibus etiam agricolis, ad aliquot
15 dies fuga dilapso indagine quadā, velut in ferarum venatu fieri
solet, cingere: quorum quidem non exiguus numerus, vel inue-
stigantium studio repertus, vel sua sponte, quod omnem euadē-
di spem sibi præcisam conspiceret, nihil profuturas deferens la-
tebras, in potestatem venit.
- 20 Et hæcenus, in hoc quidem tempore, Turcicos annales, ad-
iecta rerum xxxvii propemodum annis gestarum expositione,
continuari volumus. De quo sane labore nostro, cui cuiusmodi
sit, iudicium lectoris humani, candidi, & intelligentis, minime
reformidamus. Ceteros vel improbitatis & malitiæ, vel ignora-
25 tionis morbo cæcutientes,

Manguri vnus æstimamus omnes.

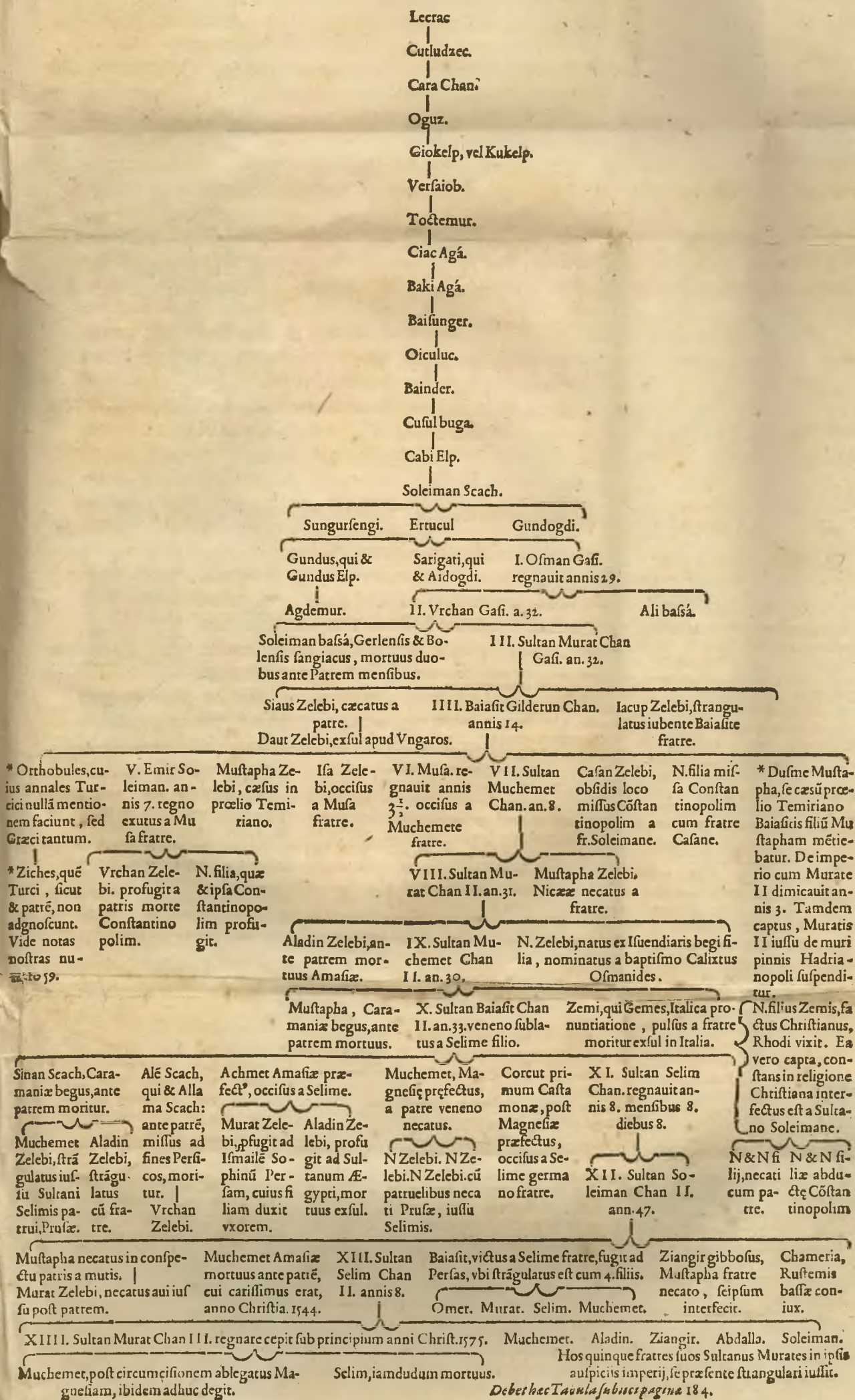
- Veritati quidem certe studuimus, qua, velut anima sua, si ca-
reat historia: mox in fumos abeat, necesse est. Testes idoneos, &
auctores fide dignos habeo, quum magnificum & amplissimū
30 virum, Bartholomæum Pezzenum, Cæs. Ma. consiliarium, nu-
per ad Portam Osmanicam missum cum ordinarij legati mune-
re: tum etiam viros nobiles & egregios, Paulum Rosam Vnga-
rum, beate non ita dudum Constantinopoli mortuum, Nicolaū
Haunoldum Vratislauiesem, Hieronymum Arconatum Leon-

torinum: qui Constantinopoli, quum istic ipse peregrinaret, in
 augustalibus scriniis secretioribus militabant. Horum consue-
 tudine cottidiana, planeque sincera, qui virorum optimorum
 candor est, multa me percepisse de Turcicis rebus, ingenue fa-
 teor. Nec prætereundus silentio Matthias Pharenfis, Rudolphi
 Cæsaris nostri ad Portam Osmanicam Dragomanus vel inter-
 pres: ex cuius narratione pleraque de hoc decennali aduersus
 fortissimam, vereque victricem hætenus gentem Persicam, bel-
 lo gestis, plene cognouimus. Quod si visum Deo fuerit, diutius
 hanc nobis prorogare vitam; dabimus absolutam aliquando hi-
 storiam Constantinopolitanam, qua res inde vsque ab vrbe cõ-
 dita, tam a Romanis, Græcis, Flandris imperatoribus,
 quam a Sultanis Musulmanorum gestæ, serie
 perpetua contextæ legentur.

Supplementi annalium finis.

PRINCIPES

PRINCIPES MACHANENSES, CONTINVA SVCCES- SIONIS SBRIE, CVM OSMANIDARVM GENEALOGIA, *qui ab eis originem ducunt.*

IO. LEVNCLAVII

PANDECTES HISTO-
 10 RIAE TVRCICAE, LIBER
 SINGVLARIS, AD ILLV-
 strandos annales.

De Genealogia Sultanorum, Osmanidarum, tum etiam, quid
 25 Scach, Gasi, Zelebi, Emir.

30 N T E omnia lectori duximus depingēdam heic R.
 feriem principum Machanensium, a quibus Os-
 manidas ortos, annales hi Turcici tradunt: cum
 arbore, quam vocant, genealogica Sultanorum,
 inde vsque ab Osmane primo, ad Muratem hunc
 tertium, eiusque filium Muchemetem. In hac autem genealo-
 gia retinui nomina barbara simpliciter, vti pronutiantur a Tur-
 cis: quibus tamen in explicatione Annalium eam dare formam
 35 libuit, quam Græcis probari video. Obiter etiam lector anim-
 aduertat, Vguzem vel Oguzem heic quarto loco poni, a quo fa-
 miliam hanc Oguziam Turci dictam aiunt, quā Laonicus Chal-
 cocondyles, Latine Galliceque non magna cum interpretum
 laude publicatus, adpellat tribum Oguziam: videriq; apud Lao-
 40 nicum, Oguzalpem (licet confusis temporum rationibus) eum-
 dem esse, qui Oguzes Turcis vocatur. Oguzalpes enim dicitur,
 velut Oguz Elp, id est, Oguzes Elpius, vel familia natus Elpia, cu-
 ius in annalibus mentio fit in vita Sultani Muratis II, anno Ma-
 humetano 849, siue Christiano 1444, quæque videtur eadem

esse cum Oguzia. Præterea Giokelpem nos vocamus, sequuti Gauderium, linguæ Turcicæ Cæsareum interpretem, qui Turcis est aliorum pronūtiatione Kukelpes vel Gukelpes. Sic apud Vincentium Beluacensem corrupte legitur quidam Kiocay, pro Kioc Chan, pronuntiando vocem Kioc vnica tantum syllaba, qui alibi Gog Chan dicitur: vt etiam Gukelp, & Gog Elp, pro eodem accipiat. quod nomē indicandum putaui, propter adpellationem gentis, quæ sacris in litteris exstat. Scachi autem adpellatio, quæ tribuitur Soleimani, Ertuculis, patri, vel regum, vel magnorum est principū, præsertim apud Persas: sicut apud Hispanos Doni vocabulum in vsu est. Apud Iacobum Fontanum Tlaccus nomen est, quod vix adgnouerit aliquis idem esse cum Scacho. Nec recēs hoc esse Scachi vocabulum, vel ex eo paret, quod apud Aythonium hæc 15 capite verba, licet corrupte, legantur: Postmodum quidam rex Persarum, nomine Cossorassath, fuit primus ausus Romanorum imperio rebellare, ac se fecit imperatorē Asiæ nominari. Quippe vox illa Cossorassath mutanda prorsus in Cosroas Sach, quod Chosroas Scach, id est, rex Chosroës, enuntiandum. Obiter hoc indicare propterea libuit, quod insignis historicus Reineccius, auctor editionis Aythoni postremæ, de Chossorassath putauerit Artaxerxem faciendum: qui tamen Agathiæ nostro non Artaxerxes est, sed Artaxares, vti Bizarus quoq; noster, V. C. ex obseruationibus nostris adnotauit. Rursus alibi apud eundem Aythonium Soliman Sa, non est Soliman bassa, sicut in Adpendice sua Reineccius opinatus est, sed Soliman Scach. Ertucul & Ertuerul (diuersa namque scriptura reperitur) a Turcis dicitur, quem Laonicus Ortogulem vocat, Osmanis patrem. Et Osmanem hunc dico, non Otmanem, vel Otomanum; itemque non Otmanidas, sed Ofmanidas: quod ita postulet Arabicæ Turcicæq; linguæ pronūtiandæ ratio, cui Græca prolatio nominis, per Thita litterā scripti, non aduersatur: quando istæ littera non Latinæ T vel T H responderet, sed ex vsu Græcorum, gemino potius S, cum sibilo quodam expresso. Sic enim Assmanem pronuntiauit Chalcondyles.

eondyles, non Athmanem. Nec aliud hoc Osmanis illius est no-
 mē, quam Osmanis bassæ, qui ante bienniū bello Persico periit.
 Orteliū sane miror Osmanem, quem Ottomanum vocat, Zi-
 chi filium facere, tam Græcis, quam Turcis repugnātib. Gun-
 5 dufelpis nomen, qui & Gundus a Turcis vocatur, idem prorsus
 est cum Duzalpe Laonici, per aphæresim, quam vocant, detra-
 ctionemque primarum litterarum. Et in margine Latini Laoni-
 ci adscriptum legitur huius Duzalpis nomen aliud ex alio libro,
 Iudisalpes: quod ad Gundufelpem vel Iundufelpem, propius ac-
 10 cedit. Errat autem in his Laonicus, quod Duzalpem ponit pri-
 mum in hac familia, qui Gundus & Gundufelp, Ertuculis filius:
 quod Oguzalpem Duzalpis facit filium, qui ab hoc XIII gradu
 est inter adscendentes: quod Orthogulem Oguzalpis filiū, Du-
 zalpis nepotem statuit, quum XI gradu absit ab Oguze, qui est
 15 inter adscendentes, & Gundufelpis seu Duzalpis fuerit pater.
 Osman a morte patris annos quidem 39 Mahumetanus ex an-
 naliū auctoritate vixit, sed 29 tantum imperasse scribitur: quod
 primis 10 annis principatum adquisiuerit, & cōstituerit. Sultani
 20 nomen huic ab annalium auctore non tribuitur, sed Murati pri-
 mum nepoti, & abnepoti deinde Muchemeti: quod de hoc Mu-
 chemete Theodorus etiā Spādugin^o adnotauit. Gazi vero cog-
 nomen Osmani datur, sicut & Vrchani filio, Muratique nepoti,
 quod strenuum magnanimumq; militem significat. In Vrchane
 (sic enim scribendum) notāda cum Ali bassā fratre cōcordia,
 25 quum omnes alij, quorum de rebus Turcicis exstant scripta, di-
 cant ab Vrchane principatus initio sublato fuisse de medio fra-
 tres duos: aperte reclamantibus hisce Turcicis annalibus, qui pri-
 mum a Baiaſite Gilderune Chane paricidium, regni causa com-
 missum fuisse, necato lacupe Zelebi fratre, docent. Zelebis no-
 30 men, quod nobilem significat, a Turcis arbitror vsurpatum, ad
 imitationem Romanorum & Græcorum, quorum hi filios Im-
 peratorum natu minores Nobilissimos vocabant, illi Nouellis-
 simos, voce nōnihil corrupta, sicuti patet ex historiis, inscriptioni-
 bus, nummis matibus antiquis, & Fastis. Vnicam tantum hoc

loco lubet inscriptionem, fidei causa, licet in re manifesta, pōnere. tum quod pro se vetus, iam noua sit, hoc est, recens primum inuenta: tum quod antiquitatem nobilis vr̄bis Austriæ Viennēsis, quōdam seu Vindobonæ, seu Vindonianæ, quod magis probamus, insigniter illustret. Eam magnifici equitis, DN. HIERONYMI BECK A LEOPOLDSTORF, Cæs. Maiest. Camerae aulicæ consiliarij, studio liberali debemus: qui columnæ fragmentum veteris, quæ integra Milliarium Romanum fuit, in vinea quadā, haud procul a S. Marci nosocomio, ad vnum a Vienna lapidem, repertum quum intelligeret: operam dedit, vt domū suam deporratum, posteritati conseruaretur. Eius inscriptionis hæc verba sunt, litteris expressa nobis familiaribus. Nam ductus earum, quales in archetypo conspiciuntur, hoc quidem tempore die non potuimus.

IMP CÆS

P LICINIO CORNEL

VALERIANO NOBILISS..

CES.. PRINCIPE

EVV.. NVTVIS VA..

ET PONTES VETVSTA

CONLAPSA RESTI

A VIND.. M P

I I.

Intelligitur autem nomine Nobilissimi, iuuerutisq; principis, minor natu frater Gallieni Augusti. Sic igitur & Turci Zelibes suos dixere, quamquam in annalibus his animaduerte re liceat, Muchemetis II, & successorum filios non amplius Zelibes, sed Sultanos cepisse nominari. Ceterum esse Turcos veluti simias quasdam Romanorum Græcorumue, quibus successerunt, pluribus in rebus animaduertimus: in titulis, officiis militarib⁹, prouinciarum præfecturis, legibus, & vniuerso imperio cōstituēdo. Iam quod Baiasitis Gilderunis siue Lælapis fibos adinet, in eis recensendis auctorum magna diuersitas est. Turci primogenitū faciunt Emirem Soleimanem, quose quidem sequor. Et Soleimanes hic dictus fuit Emir, auctoritatis maioris causa. Nam Emi-

res appellati sunt præfides & propagatores imperij Mahumetis, quasi superiores: (Gulielmus Tyrius satrapas seu principes maiores interpretatur) quos Græci Amires & Amirades vocarūt, de quibus non recte vel Ameres, vel Amerades, vel Admiratos, vel Admirales, vel Admiraldos fecere Beluacensis, & interpres Cedrini, & alij. Nec hodieq; nomen hoc aspernantur ipsi Turcorū Sultani. Laonicus vero post Iesum suum maiorem, quem simpliciter Isam Turci vocant (quod nomen etiam propius imitatus est Laonicus libro 6, quum Iessen Brenezis F. quem alibi Iesum vocat, scribit.) quemdam Mulsumanem nomine ponit. Idē facit primogenitum Orthobulem, a patre Sebastiaæ præfectum, & ibidem ab hostibus vrbe capta ca sum. Turcici vero annales expresse tradunt, Sebastiam Emiri Soleimani filio natu maximo, a patre datam fuisse: qui tamen a Temire capta Sebastia, nō fuerit interfectus. Plura de his allaturi deinceps in medium sumus, ad numerum notarum 59, & 67. Tertij quidem Cyriscelebim patris Baiafitis successorē faciunt, cuius nomen nec in Turcicis commētariis, nec apud Laonicum reperitur, & ficticiū plane videtur. Eum dicūt a Temire fuisse captum, sed e custodia tamē euasisse. Laonicus autem scripsit, prælio Temiriano captū fuisse Mosē qui videretur reliquis præstātor robore. Proinde Temir eum circūduxit, & secum in castris habuit, victū ministrās. Postea Laonicus hæc subiicit: Temir Cheriam properauit, Baiafitem & filium eius secum vehens, cuius paruum respectum egit. proinde in patriam regionem fuga euasit. Denique tertio repetit Laonicus initio quarti libri, Mosē dimissum a rege Temire, mari ad regionem patriam rediisse. Similis est confusio in minorum natu Baiafitis filiorū mentione. Nam Laonicus & Iesum minorem commemorat, qui nusquā in annalibus Turcicis reperitur, & vltimo inter omnes loco ponit Mustaphā, respiciēs (vt arbitror) ad illum Mustapham, cui Dufmis cognomiē a Turcis datur, quiq; Baiafitis se filium mentiebatur. Atqui differte Turci tradūt, minimum natu fuisse Casanem Zelebim, qui tempore calamitatis paternæ fuerit adhuc ætate tenera: narratq; deinceps ab Emire Soleimane fratrem hunc natu minimum, Ca-

sanem Zelehim, fuisse Constantinopolim missum, ut obsidis loco ibidem esset. Laonicus etiam alicubi Iesum minorem, facit minimum natu, & Constantinopoli baptisatum ait: de quo sane vero sit simile, Iesum minorem Laonici, esse illum ipsum natu minimum Baiafitis filium, quem annales Turcici Casanem Zelehim vocant. Error Sansouini duplex Osmanidarum in arbore, quo Sultanos iam superstites a Cyriscelebi propagat, & Baiafitis ex Cyriscelebi nepotem facit Muchemetem primum, tam manifestus est: nullius ut refutationis indigeat. Alis vero, qui Constantinopolim & ipse profugerit, nulla Turcicis in annalibus mentio. Reposuimus etiam suo loco germanum illum, & natalibus opera nostra nunc restitutum, Baiafitis filium, Mustapham Zelehim: qui ut Temiriano proelio, sic etiam hactenus ex Osmanidarum stemmate, haud scio quo fatali casu exclusus, periit: locum eius inuadente Mustapha, suppositicio Baiafitis filio, quem annales hi Dufimis adpellant cognomēto. De Sauze iussu patris excacato, nullum in annalibus verbum. Nomen Sauzis illud est, quod Soleimanes hodierno Veziri azemi adhuc puero dedisse fertur. Siaus enim bassa vocatur, cuius supra quoque aliquoties in supplemento annalium nostro facta mentio. Quod autem Sauzi a Reineccio Taures filius adtribuitur, qui exsul in Vngaria vixerit: & quod idem dat Mustaphæ suppositicio filium Davidem, ex auctoritate Ioan. Basilij Heroldi, qui & ipse diu exsularit apud Vngaros: errore quodam factum, ex vitiosa scriptura, & Heroldi alucinatione, profecto. Non enim Taures apud Chalcocōdylem legi debet, sed Tantes, tribus syllabis, quod nomen est Taut vel Daud, quemadmodum nostris in annalibus Daud bassa legitur, sub imperio Baiafitis II. Et Turcis Daud dicitur, qui David Hebraeis. Hic ergo Tantes verus esto Sauzis filius, alter autem Dufimis Mustaphæ filius David, ceu commenticius, expugitor. Perperam deinde traditur a nostris, Isam siue Iosua, siue Iesum maiorem, a Mulsumane, qui Turcis est Emir Soleiman, occisum: quum eius necis culpam Turcorum annales in Musam, siue Mossem, fratrem alium, deriuent. Volūt etiam nostri, quos Reineccius in Osmanidarum stemmate sequitur, Muchemetem II fuisse natum

natum ex Irene, Georgij Bulcouizij, Seruiorum Despotæ, filia.
 Falsum hoc esse, manifesto paret ex annalibus hisce nostris, &
 annorū supputatione. Natus enim fuit Muchemetes anno Tur-
 cico 833. Murates autem duxit Irenen quinq; post annis, Mahu C. 1436.
 5 merano scilicet 838. Nō ergo potuit Irenes esse filius Mucheme-
 tes. Præterea non potuisset ex Irene natus initio regni plures æta-
 tis annos habere, quam xvi: quū tamen cōstet, imperare cepisse
 natum xxi plus minus annos. Nec Irenen fuisse dictam Geor-
 gij Despotæ filiam, sed Mariam; ostendemus infra, numero 96,
 10 quem locum lector cum hoc coniungat. Quem porro Spōder-
 beium, nobilem in Panderatia Satrapam ex Ænea Siluio vocat
 Reineccius, patrem secundæ Muratis II coniugis, Spenderem
 dictum legimus in edito Laonico: quod nomen idem est cum
 Sphendere, quem Isuendiarem Turci adpellant. Quippe solent
 15 iis nominibus, quæ a gemina cōsonante incipiunt, litteram I, vel
 V Gallicū præponere: verbi gratia, quum pro Scendere dicunt
 Ischender, pro Scodra, Iscodara; pro Scopia, Vscopia. Frequens
 vero in annalibus hisce mentio fit Isuendiariis, quod cognomē-
 tum principibus illis datur, quorum erat ad Pontum Euxinū di-
 20 tio, in ipsa Ponto prouincia, vicinaque Paphlagonia. Chalcocō-
 dyles quemdam ex eis nominat Ismailem, Sinopæ principem, &
 alibi principem Sinopæ & Castamonis, amicum & socium Mo-
 sis. In nostris autem annalibus hisce legitur, Isuēdiari Temirem
 Chanem vel dedisse, vel ademptas a Baia site restituisse, Castamo-
 25 nam, Congerim, Calazugen. Idem narratur hospitio Musam
 excepisse, clamq; secum habuisse, quū ab Emire Soleimane fra-
 tre bello peteretur. Notanda quoq; verba Laonici, quū ait: Scen-
 deris, qui Sinopen regebat, fuisse filium Ismailem. Quippe le-
 gendum puto Spenderis, non Scenderis: licet mihi nomen Scē-
 30 deris non sit ignotum. Panderatiæ satrapiam quod adinet, est
 ad Pontum Euxinū ciuitas, in Ponto prouincia, quæ hodie Pen-
 derachi dicitur; eo posita situ, veteris vt Heracliæ Ponticæ locū
 occupasse videatur. Ab hac si dicti non sunt Sphenderes, Isuen-
 diare sue begi, quos alij Spēder aut Sponderbeios vocarūt, saltim
 Spenderes opido regioni; nomen dedere. De his & alia leges.

infra, numero 13. Nunc ad Osmanidarū genealogiam vt redeamus, equidem non abs re dubito, an duos ex illius Sphenderis filia Murates suscepit filios. Laonicus certe dūtaxat vnius mentionem facit, quem Cambrinius adpellat Calapinum, a cognō- mēto potius, quam nomine proprio. Nam Calapinus vocabulū corruptum est ex Zelebi, de cuius significato supra monuimus. Alij Chialapum dixere, quod ex eodem Zelebi factum paret. Maior aliorum opinione, qui duos faciūt, Tursines ætatis mēse xvii inecatus, (vt aiunt) a Muchemete II, nomen habet insolēs & incognitum Osmanidarum familiæ. Per me tamen de his vt quilibet arbitrato suo statuatur, licet. Similius etiam vero, siquidē omnino fuere duo fratres, Muratis ex Sphēderina filij, vnus post alterum tam breui temporis interuallo nati; puerum natu maiorem xviii mensium deportatum fuisse Cōstantinopolim & Venetias, vt seruaretur, quod Geufrazo placet: quam v i mensium infantem, quod Reineccio. Ceterum inter Baiafitis II liberos, nec Alim Caphæ satrapam, nec Muratem satrapam Trapezuntis posuit: tum quod Menauinus, testis oculatus, horum non meminere: tum etiam, quod Trapezuntis præfecturam Selimem obtinuisse, nostris ex annalibus, & ipso Menauino constet, indeque Capham transmisisse, quum de occupando imperio cogitaret: quo se non contulisset, si fuisset istic Alis frater, conatibus haud dubie Selimis obstiturus, qui aliorum fratrum impedimentum metuens, hoc ipsum iter arripuerat, Asiatico magis compendiaro, minusq; difficili, relicto. Zemi fuisse filium, tradit etiam Secretarius Sigismundi Malatestæ, qui multis in Græcia tunc & Asiæ gestis rebus interfuit. Fortunam huius, & liberorum, memorix predidit Spanduginus, sed nomina non exposuit. Vide quæ infra notabimus, capite 155. Sultanum Soleimanem, Selimis filium, secundum voco, non respectu Soleimanis, Vrchanis filij, qui non Sultanus, sed Sangiacus dumtaxat fuit, nec patri succedere potuit, quum ante patrem sit mortuus: sed ratione illius Emir̃is Soleimanis, Baiafitis Gilderunis filij, Sultanorum in ordine quum, quem perperam alij Mulsumanem vocant. Deniq; mentem lectorem volo, me hac in genealogia notasse Sultanorū

annos, quibus imperarint, Mahumetanos: qui quidem ad annos Christianos qua redigi ratione debeant, paullo post exposituri sumus. Cetera huius genealogiæ, prolixioris explicationis haud egent. Vnum dumtaxat hoc addo, liquere de hac serie Sultanorum Osmanidarum, hætenus regnasse Sultanos XII, linea directâ, filiis in patrum loca succedentibus: duos vero, videlicet Emirem Soleimanem, & Musam Zelebim, ex transuerso irrepsisse, nullis in imperio post se relictis liberis: quod vaticinij cuiusdam antiqui causa dissimulare non debui, cuius exitum fortasse tandem aliquando videbimus.

De origine Sultanorum Turcicorum.

Equidem nihil hætenus inueni memoriæ proditum aut plenius, aut verius, aut saltem vero similis, de origine Sultanorum Osmanidarum, quam quod heic in annalibus legitur. Facere tamen non possum, quin lectoris causa, cognoscendi res Turcicas studiosi, quædam hoc loco subiiciam, a Theodoro Spandugino Cantacuzeno tradita. Narrat is, se quanta maxima potuerit diligentia conquisiuisse scriptores rerum Turcicarum, qui originem Osmanicæ familiæ retulerint in litteras, deq; his tandem intellexisse: principium huius exstitisse quibusdam ab armëtariis, natione Tataris, ex posteritate cuiusdam Oguzis. Multas enim Tatarorum familias id temporis, quum Sultanus Aladines, Iconij princeps, rerum in Asia minore potiretur, venisse quæsitum sedes sub Aladinis imperio: quas inter & ista fuerit. Aladines autem grauiâ bella gerebat, inquit, aduersus imperatorem Constantinopolitanum, qui erat ex familia Comnena. In hisce bellis accidit, ut quidam eques, natione Græcus, vir magnanimus & bellicosus, in omnibus duellis contra quosuis superior euaderet: atque inter alios, etiam quemdâ in primis Sultano Aladini carum, proelio singulari victum, occideret. Aladines magno cum animi dolore conuersus ad suos: Quis vestrum, ait, congregi cum hoc ausit Christiano, qui tot hætenus ex meis, & nunc præsertim vel maxime familiarem hunc mihi de medio sustulit? Quum autem propter illius Græci virtutem, fortiaque facinora, territis omnibus, nemo cum hoc dimicaturus certamine singulari prodiret:

tandem armentarius quidam ex posteris Oguzis, quem nemo
 scriptorum Turcicorum alio, quam Delis nomine, propterea
 quod stulte temerarius, & infimæ condicionis homo fuerit, ad-
 pellat; Aladinis in conspectum veniens, vindicaturum se profi-
 tetur iniurias ab illo Christiano tot viris fortibus illatas. Quibus
 auditis, mirum sibi videri dixit Aladines, ex suis tot militaribus
 viris reperiri neminem, qui sua causa tot neci datas animas vici-
 sci vellet, præter vnum hunc stultum hominem. Is vero iterum:
 Obsecro te princeps, inquit, ut pace tua cum hoc mihi Christia-
 no pugnare liceat. Quippe si maxime moriar, exigua ipse iactura
 facies, amisso dumtaxat homine stulto. His dictis, impetrata pu-
 gnandi licentia, quamvis ægre permoueri se pateretur Aladines,
 ut ei cum altero congrediundi potestatem faceret: prodit in ho-
 stem, manibusque cum eo confertis, strenue dimicando victoriã.
 tandem apiscitur. Aladines, ut hominis virtutem aliquo præ-
 mio remuneraretur, ei villam Otomanzicam dono dedit: a qua
 nomen Otomanorum, Delis huius posteris sumere. Quam enim
 per eam, quam diximus, victoriam nominis sui famam longe la-
 teque propagasset: non ipse tantummodo, verum etiam cõplu-
 res alij, quos e Tataria venisse memorauimus, habitatum in O-
 tomanzica pago se contulerunt. Quippe volebat res istas suas
 cum alijs sibi communes esse: qua de causa nullo prope negotio
 perfecit, ut eò sponte sua magnus hominum cõcurreret nume-
 rus, ipseque pagus incrementum non exiguum caperet. Et quia
 Christianorum in ijs locis excidium, a suis profecturum poste-
 ris, prævidebat: etiam durantibus induitijs excursiones in pagos
 Christianorum faciebat, eosque direptos ferro & igni depopu-
 labatur. Primus ex his pagis Dimbos adpellabatur, quod nomẽ
 lingua Turcica fidei mutationem significat, quã reuera succes-
 sores ipsius introduxerunt. Aladines intellectis hisce Delis rapi-
 nis, misit ex suis, qui eum arcesseret. Nam ægre ferebat, hæc ab
 eo pacis & induciarum tempore cõmitti. Delis ab illo domi suæ
 quæ situs, forte tunc aberat, excursioni nouæ intentus, qua pagum
 occupauit, qui Sar dicitur. In itinere, quo domum cum præda
 reuertebatur, a suis ei significatũ fuit, Aladinem moleste ferre,
 quod

quod perindutias ab eo Dimbos, aliique pagi capti fuissent: id-
 oque misisse, qui coram Aladine Delim iuberet cōparere. Delis
 hoc cognito, mox secum statuit prius, quàm cum præda domũ
 rediret, Aladini se sistere: quo suam illi demonstraret obœdiētiã.
 5 Id conspicatus Aladines, culpam Deli condonauit ea lege, ne
 deinceps vicinis molestus esset: ac retinere sibi mancipia iussit, e
 Sari pago rapta: cuius a pagi nomine deriuata creditur ab ali-
 quibus deinceps Genisarorum adpellatio, quæ Turcica lingua
 iuuenes e Sari pago significet. Præter ista, nihil ait Spanduginus
 10 extare de hoc Deli memoratu dignum: nisi quod historici Tur-
 corum tradant, eum Sultani Aladinis iussu veneno sublatũ fuis-
 se: nec ab illo tempore de hac familia quidquam recitari posse,
 quod operæpretium sit: donec tandem primus Turcorum Sul-
 tanus Osman in iis locis principatum constituere ceperit. Hæc
 15 prima de Osmanidarum origine Spandugini narratio est, cuius
 fides penes auctorem esto. Deinde subiicit, Sultanum Mu-
 chemetem, qui Constantinopolim cepit, nullo modo vmquam
 admittere voluisse narrationes illorum, qui familiam Osmani-
 darum a Tataris armentariis ortam traderent: quum ipse refer-
 20 ret originem eius ad Comnenos imperatores Constantinopoli-
 tanos. Aiebat enim, in iis bellis, quæ gesta fuerint inter impera-
 torem Comnenum, & Sultanum Aladinem, quemdam magnę
 nobilitatis ac virtutis virum ab occidente se contulisse ad Com-
 nenum, vt ei militando subsidium ferret. Eum prælio quodam
 25 in hostem fortissime dimicantem, confossum ab hostibus equũ
 amisisse. Tum imperatorem Comnenum fratris sui filio, cui no-
 men esset Isacius, mandasse: vt ex equo descendens, eum viro il-
 li forti traderet. Qua quidem re factam Isacius insignem sibi ra-
 tũ iniuriam, desperabundus ad Sultanum Aladinem se contu-
 30 lerit, ac reiecta desertaque fide Christiana, Mahumetanam reli-
 gionem amplexus fuerit. Hinc Aladinem ei filiam suam dedisse
 vxorem, dotisque nomine multa prædia cum pagis adsignasse:
 quos inter etiam Otmanzica fuerit. Adeoq; statuebat Sultanus
 Muchemetes, ab hoc Isacio Sultanum Osmanem, qui pater &
 auctor est stirpis Osmanidarum, originem duxisse. Hactenus a

Spandugino tradita duximus commemoranda, de quibus integrum lectori iudicium relinquimus. Sane reperitur apud Græcos historicos, ac præsertim apud Nicetam Choniatem, mentio Comneni apostatæ, qui tamen non Isacij, sed Ioannis nomen habuerit. Quippe quum Ioānes Comnenus imperator, quem Caloioannem non a forma, sed bonitate vocabant, in obsidione Neocæsariæ diutius hæreret: Ioannes, Isacij Sebastocratoris, fratris eius filius, tali quadā ab imperatore patruo irritatus iniuria, qualem Spāduginus exposuit, fœde transfugit ad Sultanum Iconiensem, simulque musulmaniisauit. Hæc fortassis ad historiam vel Spanduginus, vel Muchemetes respexerit. Ac Muchemeti quidem, longe omnium mortalium ambitiosissimo, natales maiorum obscuros displicuisse, non mirum est: ideoque facile crediderim, ab eo quæsitam fuisse de industria quamdam suorum ab origine magis illustri commendationem. Hoc tamē minime silentio prætereundum, Turcos, auctorum bonorum consensu, non e Tataria, sed Persia, pulsos a Tataris, in Asiam minorem cōmigrasse. Qua de causa Græciæ Prætor meus necdum editus, qui Constantinopoleos a Flandris captæ, rursusque recuperatæ a Michaele Palæologo, historiam lxx plus minus annorū descripsit, Sultanos Musulmanorum Iconienses, Aladinis posteros, Azatinem & Iathatines duos, Persarchas adpellat, quod e Persia profectis in ea minoris Asiæ loca populis cum imperio præessent. Idē obseruare licet, ab aliis etiam fieri Græcis historicis. An autem ex Tatarorum regionibus, & quibus temporibus, in Persiam commigrarint: heic exponi non est necesse, ne nimis excreseat commentatio.

Aiem. Padischach. Sultan:

2. Quod Oguziorum familia successione perpetua rerum apud Parthos potita fuisse dicitur, id his fere verbis in archetypo Turcico legitur: De stirpe in stirpem fuere Padischachler in Aiem. Quæ verba vt intelligantur, sciendum; a Turcis Aiem Vilaget, vel Aiem Memleket, vocari regionem vel regnum Persarum ac Parthorum: Padischachler autem numero multitudinis, a singulari Padischach, esse supremos principes siue Scachos, de qua

voce

- voce paullo ante dictum. Rectius enim Padiscach interpreteris Pantocratora, velut habentem vniuersum imperium, regemque regum: quàm si vocem Sultani sic explices, quod Cedrinus fecit. Etenim qui Turcis Sultanus est, Græcis hodieque vocem hanc lingua sua reddētibz, Aphentis vel Megas Aphentis dicitur: corrupto nonnihil, ratione pronuntiationis, antiquo vocabulo *ad Syrm.*, cuius est nota significatio. Laonicus libro nono Muchemeti II titulum hunc tribuit. Planeque nostris etiam Turcorum princeps, in cottidianis sermonibus, numquā aliter, quam
- 10 il grand Signor, adpellatur: quod quidem fit imitatione Turcorum Græcorumque. Ne dicam, Aythonom Armenium quoque tradere, Sultanum Agarenis significare dominum. Quod autē apud Chalcocondylem Parthi & Persæ dicti leguntur Arzamij, ex scriptura vitiosa profectum puto. Nam Azamij vel Azemij
- 15 rectius scribentur, quod idem est cum Aiemiis propter adfinitatem litterarum I, G, & Z, ante litteram E positarum, etiam apud Italos & Gallos. Geufræo, qui Azamiam dictā vult ab Assambego (quo nomine alibi vocat, quem Vsum Chasanem Turci dixerunt) sicut a Caramanbego Caramaniam, per me quidem, ut ita
- 20 sentiat, licet: quando libere quiuis opinionem suam proferre potest. Nam tamen si non abs re quis obiecerit dissimilitudinem vocum Aiem & Chasan, tamen pluris hoc faciundum, quod idem sibi parum alibi constat, dum ait ab Aramo, Semi F. Nohæ N. Syriam dictam Azamiam, quasi Aramiam. Nō enim parum a Persis, & Parthis, Syri distant: ut non immerito quis Geufræo prouerbium vetus Græcum obiecerit:

Sunt separati fines Lydorum & Phrygum.

CHAN. VLVCHAN. HVNGGIAR. HVNCHER.

30 Seriphe. Chalife. Chitaa. Chorasān. Belch. Machan. Tatarī.

Qui Turcis est Zingis Chan, Beluacensi est Chingis Cham, 3. quod idem est pronuntiatione Gallica. Ex Pachymerio, ceterisque

BB iij

Græcis, non Tzinkis, vel Tzincis, sed Tzingis Can scribi debet ratione pronuntiationis vsitata. Exstat liber Aythoni Armenij, qui & Curchinus vocatur, & Antonius creditur a quibusdam fuisse dictus post sumtum monasticum habitum: quum Aytho-
 nus idem videatur esse cum Antonio: & Curchinus a S. Georgio factum nomen sit, quemadmodum Curchini vel Curggini dicuntur etiam hodie Georgiani, qui Armeniis vicini a S. Georgij veneratione dicti putantur Georgiani, sicut a S. Iacobo Iacobini & Iacobitæ, quorum patriarchæ nomen vitiose scriptum legitur apud Marcum Paulum Venetum Iacelich, pro Catolich, 10
 qui Catholicus est. Is Aythoni liber nomen habet Zingis huius nonnihil immutatum, videlicet Changis, vnde Cangius etiam Can ab aliis vocatur. Chanis vel Hanis (aspiratione forti) adpellatio perquam vsitata Persis & Tataris est, apud quos reges & principes, etiam minorum (vt dici solet) gentium, Chanes dicuntur: verbigratia, Kerai Chan, Crimski Chan, Precop Chan, 15
 Nogai Chan, Schemhal Chan, Maxud Chan, & alij, quorum in annalium quoque supplemento facta mentio. Sic etiam inter Osmanidarum maiores in genealogia quidam Cara Chan legitur, quo significatur rex aut princeps niger. Consimili ratione 20
 filij principum Chanoglani vocantur. Reperitur in historiis Græcis & Latinis nomē Chagani Auarum, quod idem est cum hoc Chan vel Chahan. Nam Auarum siue Chazarorum patria Chersonesus est Taurica, quæ hodieque suos habet Chahanes. Maximus vero Tatarorum omnium Chan, cui subiecti sunt Chanes 25
 ceteri, quique Chitainus adpellari solet, vt statim dicturi sumus, excellentiæ causa, qua cunctis aliis præstat, Vlu Chan nominatur, hoc est, magnus, vel potius excelsus Chan. Vnde factum, vt Spanduginus & Iouius Chanem interpretentur imperatorem. Turcici quoque Sultani post Osmanem Gasim, se Chanes dici 30
 voluerunt, vt ex genealogia paret, idque retinent in hodiernum vsque diem. Solet enim, more maiorum, Murates iste II hoc vti plerumque titulo: Sultan Murat Chan, bin Sultan Selim Chā, elmuzaferu daima: hoc est, dominus Murates rex, domini Selimis regis filius, victoriosus semper. Quibus in verbis obseruare
 licet

licet obiter imitationem titulorum, quibus imperatores nostri,
 veteres & recentes, vocare se Victores ac Triumphatores, sem-
 perque Augustos, consueuerunt. Sed hos titulos aliis interdum
 adiectis nominibus augēt, in quibus sunt Emir, de quo superius
 dictum, & paullo post dicitur numero 14: & Padiscach, quod i-
 tidem explicatum: & Musulmanorū Padiscach, quo nuper Mu-
 rates vsus est in litteris ad ordinum regni Poloniæ comitia, creā-
 do rege, missis: & Huncher vel Hunker, quod Spanduginus scri-
 psit Condichiar, Ludouicus Bassanus Iadrensis Churchier, quū
 10 Italico modo rectius exprimitur Hunggiar. Id proprie titulo
 nostrorum Augustorum respondere volunt, quo se Imperato-
 res Cæsares adpellant. Et primum eo tradunt vsū Mucheme-
 rem II, post captam Constantinopolim, sedem orientalis impe-
 rij, quem imitati sunt Baiafites filius, & Selimes nepos. Qua de
 15 causa, partim vt ambitionem, partim vt superstitionem eorum,
 ab usu suillæ abhorrentium, irrideret Scachus Ismail primus, a
 quo Sophinorum apud Persas profectum nomē est, præpinguē
 alere porcum solebat, cui nomen eius Turcorum indebat prin-
 cipis, qui tunc rerum potiebatur: vt vel Hunker Baiafit, vel Hun-
 20 ker Selim adpellaretur. Denique Seripharum etiam titulum si-
 bi tribuunt, & Chalipharum nomen ne hodie quidem vitant,
 velut inuidiosum, potiusque competens editis Mahumetis san-
 guine, quemadmodum Reinerus Reineccius, amicus noster
 putauit. Nam hic quoque Murates eo se ornat titulo in litteris
 25 ad Imperatorem nostrum, quarum exempla vidi: & superius
 de hoc a nobis notata quædam sunt in expositione causarū de-
 cennalis huius belli, quod inter Sophinos & Osmanicos adhuc
 geritur: Diximus enim, Chaliphis nomen significare vicarium,
 vel successorem, vel heredem prophetæ Mahumetis: & Osma-
 30 nicis persuasum esse, principem suum esse Chaliphen huius sæ-
 culi. Secundum Chaliphen, proximus est Seriphis locus. Sice-
 nim & Cedrinus, & Zonaras tradiderunt, Seriphis nomē apud
 Mahumetanos eam respectu Chaliphæ rationem habere, quæ
 fuerit apud Græcos olim Syncelli ad Patriarcham, quum mor-
 tuo Patriarcha, mox in eius solium Syncellus collocaretur. Ho-

die vero notum, quanto sint apud Mahumetanos in honore, qui recta linea tam a propheta Mahumete, quam ab Ali, Mahumetis genero, descendunt, aut se fingunt descendere. Hi Turcis Tatarisque Scithi vulgo dicuntur, Arabibus autem Seriphæ: quos maxima sane veneratione atque obseruantia quum prosequantur, etiam ipsi Sultani Seripharum adpellatione velut augustiores se reddere volunt. Ad Tatarorum Chanem vt redeam, traditur a plerisque omnibus, hic Zingis Chan in primis claruisse anno Christiano 1202, vel 1203. quo tempore Tatari iugum Indorum, hoc est, eius regis, quem ab aliquot iam sæculis Preteianum siue Presbyterum Ioannem vulgo vocamus, excusserunt. Et exstant pleraque de his rebus a Vincentio Beluacensi, & Marco Paulo Veneto, memoriæ prodita, lectu non indigna. Chitaia, (quam itidem Ioannes de plano Carpi, qui vixit anno Christiano 1245, legatus ad illa loca missus a Papa Romano, Kithai vocat) Laonico Chataia; Chitaini Tatari, Chataidæ dicuntur: & vero est simile, Chætas Ptolemæi, & Chataeos Ariani, hos ipsos esse Chitainos horum Annalium, vel Chataidas Chalcocondylis, vel Marij Nigri Chatainos. Chorasani regionis nomen ne hodie quidem obscurum est, ex recentioribus historiis: populos ipsos Iouius Coraxenos vult dictos antiquitus. Cedrini verba sunt in Iustiniano Rhinotmito: subiugata fuit ab Arabibus (id est Saracenis) etiam Persis interior, quæ Chorosan dicitur. Chorasan ab Ortelio Charassan scribitur, & Belch, tam vrbs, quàm regio Chorasani vicina, Balch eidem est, versus Tatariam tendens. quam annales nostri Machan vocant, vrbi regionique communi nomine; haud scio num eadem sit cum illa, quæ Macran ab Ortelio dicitur, versus sinum Persicum, & mare rubrum sita. Tataros scribo, non Tartaros, tum quod ita dicti sint a Tataro flumine, cuius accolæ Sumogli vel Sumongli dicuntur, hoc est, Mongli, vel Mongli, Tatarie aquatici: tum etiam ex auctoritate Saxonum nostrorum, eisque vicinorum, qui Tataros adpellant, & Græcorum quorundam librorum, quos manu scriptos habeo: in quibus est Prætor ille Græciæ noster, & Pulologus, qui vbiq; Tataros vocant. Adde testimonium veteris epigrammatis, ante

ccc annos Ottocaro regi Bohemiæ positi: qui a Rudolpho imperatore cæsus inter auxiliares Tataros Comanos, hoc epitaphium, versibus factum Leoninis, pro illorū more temporum, habuit: repertum in libro annaliū Austriacorum manuscripto, quem Magnus dominus Hieronymus Beck a Leopoldstorf vitendum mihi pro sua humanitate concessit:

Orex Ottocare quondam pugnaſtis honeſte.

Nunc ſtas in pannis depictus cum Tateranis.

10 *DE VRBE BAGDAT, SIVE BAGADAT.*

Vrbē Bagadatim accipe de hodierna Babylone, propter pri- 4.
scæ Babylonis ruinas a Sultanis Chaliphis exstructa. Zonaræ Bagdas genere masculino dicitur. Laonicus Pogdatim vocat, & Pogdatinam vel Pagdatinā Babylonem: apud quem nota corrupte scriptum hoc ultimum in Latinis editis, Padagtinam Babylonem. Petrarcha suis in poematibus Italicis Baldaccum nominat.

DE ALADINE, SELGVCE, TANGROLIPICE. Sinas.

20 Aladinis origo a Turcis refertur ad Selgucem, qui Gulielmo Tyrio, fortasse librarij culpa vitiose, Selduch dicitur. Hunc Reineccius, vir doctissimus, & diligentissimus in explicandis genealogiis historicis, putat eundem esse cum Tangrolipice (Tragolipix non recte scribitur) Græcarum historiarum: quod vero nō
25 absimile, quum Tangrolipix cognomentum quoddam esse videatur, a Tangri deductum, quod Turcis Deum significat, adiecta voce, quam equidem diuinare non possum. Fratris eius filius in Cedrino meo manuscripto, quo eius auctoris non edita fragmenta quatuor, cum aliquot imperatorum vitis hætenus desideratis continentur, non Cutlumus, sed Cutlumuses vocatur:
30 quod significat Musem, siue Mosem fortunatū ac felicem. Aladin vel Aledin significat diuinū. Reineccius existimat esse commune nomen omnibus Turciæ vel Iconiensibus Sultanis, ceu cognomentum, vel dignitatis adpellationem, quod equidē pro-

bare non possum: perinde ac dicere nō possum propterea, quod plures inter Osmanidas, velut e genealogia patet, Aladinis habuerint nomen, Osmanidas omnes Aladines vocatos, ceu cognomento quodam, aut dignitatis adpellatione. Similiter & alius restat scrupulus de eo, quod addit, videri quemdam ex Giazadinis liberis Aladinem nominari, qui Chalcocondylæ sit Germianus. Nos de begis Germianis suo loco dicturi sumus. Ibidem Siuastam scripsimus, quæ vulgo Siuas, quasi Siuast, vrbs Armenia, (minorem intelligo) secundum constitutionem Leonis Augusti de ordine thronorum, qui Constantinopolitano Patriarchæ subiecti sunt, quam manu scriptam habemus. In hac Sebastia vocatur, & Camachus ei vicina statuitur, quam idem Leo facit archiepiscopatum siue metropolim Armenia. Kemach hodie nominatur, etiam Turcicis in annalibus expressa voce. Apud Laonicum in Baia site Lælope Iamaca vitiose legitur. Vide notata deinceps capite 204. Libuit autem hæc eam ob causam indicare, quod Ortelius varias, & inter se diffidentes opiniones de Sebastia proferat: alijs eam non procul ab Euphrate statuentibus, alijs in Cilicia: quum Armenia sit illa, quæ Siuas adpellatur, Turcis Siuas scheher, hoc est, vrbs Siuaste.

ERZINGA. ROMANIA ASIATICA.

Amasia. Chalep Syria.

6. Ertzinga, cuius heic mentio fit, & quæ Erzinzan quoq; scribitur, vrbs est Armenia, cuius nomen in edito Laonico diuerse legitur, & ad vicinam Armenia Cappadociam refertur, modo Artzinga, modo Artzinganis vrbs. Arzingam vocat Aythonus. Reperitur apud Laonicum & Ertzica, sicut apud Leonem Augustum in eadem Armenia ponitur Artzice, sub metropoli Keltzina. Romaniam vero, non pro Europæa Græcia, in hoc quidem loco, accipies: sed pro Romanorum (sic Græci se volebant vocari) prouincijs Asiaticis, quas etiam recentiores historici Græci Romania vocabulo complexi sunt. Amasia nomen hodieq; retinet, vrbs Cappadociæ: licet in cōstitutione Leonis impera-

peratoris, quam diximus, ad Helenoponti prouinciam, de qua in Iustiniani Augusti nouellis pleraque constituta leguntur, velut eius metropolis referatur, sub qua præter alios episcopatus, etiam Sinope recensetur. Chalepum Syriæ notissimam nunc etiam urbem, & orientis emporium celeberrimum, male Chalcocondylis interpres cum Geufraō facit Epiphaniam, Bello-nius Hierapolim, Seidlizius Antiochiam magnam in Comage-na, magis imperite: quum Zonaras, Cedrinus, Nicetas, expresse Chalep dictam olim tradant Berrhœam. Halepo iam vulgo dicitur. Ridicula Geufraei notio, qui Aleph vult dictā, & a prima Hebræorum littera deriuat, quod prima Syriæ ciuitas sit: quum hodieque Damascus eam longe superet.

MAPALIA TVRCORVM ET TATARORVM.

Quæ de mapalibus Erruculis dicuntur, intelligi commode poterunt ex hisce Marci Pauli Veneti verbis, ædículas Tatarorū, siue mapalia potius describentis, antiquis hisce Turcicis simillima: Domunculas, inquit, habent in modum tabernaculorum, filtro coopertas, quas secum deferunt, quocumque migrant. Laonicus tentoria pileata dicere videtur, quibus vtantur pastores apud Turcos.

ROMANIA DVPLEX. ANATOLIA.

Rumelia. Rumiler.

Quum Aladines occupasse complures in Romania prouincias narratur, accipe Romaniam Asiaticā vel Anatolicam; Romanis, hoc est, Græcis imperatoribus ante illa tēpora subiectam: quemadmodū paullo ante notauimus. Nam alioqui notum, a Turcis Anatoliā, qua minor Asia cōpræhenditur, a Rumelia distingui: & Rumeliam, siue Rūm vilaget, proprie dici Græciam Europæam, vel verbum verbo si reddas, Græciæ regionem: quū Græci a Turcis eleganter loquentibus, Rumiler vel Rumilar appellētur, Vrumilar a vulgo. Rumes Garziē ab Orta, cuius interclar. & opt. viro, Karulo Clusio nostro debemus, Thraces sunt: dum partem pro toto sumit. Quippe vniuersa Europæa Græcia,

ceu diximus, Romania vocatur: cuius & partes duæ, Thracia scilicet, Argiuaque regio, cuius vrbs munitissima Napoli di Romania dicitur, Romania nomen obtinent.

TANCHARI, TANGORI, TONCHARI,
Tatarorum natio.

9. Nomen nationis, quæ bellū Aladini fecerit, annales hi nō exprimunt: sed ex Prætoris Græciæ nostro patet, Sultanis Iconiensibus perpetua fuisse cum iis Tataris bella, quos ipse Tancharos vocat, Aythonus Tangoros. Non enim Tangot apud hunc scribendū, sed Tangor. Itidem Ortelio Tangut regio vocatur, quæ rectius Tangur. Apud Pachymerium, & alios Græcos, Tochari, detracta littera γ, leguntur: qui verius adpellabuntur Tonchari.

VRBS ENGVRI, ANCYRA. MONVMENTVM
vetus Ancyranum.

10. Engurim Turci vocāt urbem Asiaticæ Galatiæ, quæ dicta prius fuit Ancyra, & Leoni Augusto quarta thronorum in ordine metropolis est sub patriarcha Constantinopolitano: satis olim celebris etiam ob antiquissimam Christianorū synhodum, quæ istic habita fuit, & cuius acta decretaque plena pietatis exstant. Hodie magna illie copia cymatilis vel vndulati panni (camelotum vulgo vocant) longe præstantissimi tingitur & elaboratur, alioque distrahenda vehitur.

Quodā in historiæ Græcæ libro, cuius quia perierat initiū, ne quidē auctoris sciri nomen poterat, legere memini, de Ancyranici municipij cōditore Augusto. Verbis ea referūtur huiusmodi.

- * Κύρω. Κτίσας ὁ πόλις, μίαν ἐν τῇ Πόντῳ, καὶ διήλυ ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, καὶ ἐπύραν ἐν * Συρίᾳ καὶ Ἀπιδύρῳ ὡς ὁ Ἑρμηνίας, ἐν ὀνόματι Σαλαμίνῳ, ἀνέγειρας· ἐκάλεσε τὴν μὲν, Ἀγκυραν, διὰ τὸ μέσσω αὐτὴν πρὸς τὸ ὄνομα θαλασσῶν, τὴν περὶ Πιλικῆς καὶ τῆς Ἀσιατικῆς πρὸς δὲ Βόσταν, εἰς ὄνομα τῆς κήρυξης αὐτῶν γραττηρῶν Βόστρου· τὴν δὲ, μεταγνόματι Διοσπεριν. Quorum hic sensus est. Quum condidisset Augustus vrbes, vnā in Ponto, * *Cypro*. alteram in Arabia: tertiam in * Syria, vi numinis irati collapsam, nomine Salaminen, restituisset: primam adpellauit Ancyra, hoc est ancoram, propterea quod esset medio fira loco inter duo maria,

ria, Ponticum & Asianum: alteram Bostram, a prætore Bostro, quæ structuræ præfecerat: tertiæ nomen in Diospolim mutauit. Busbequius, vir illustris, in itineralio meminit, hanc urbem ab Asiæ cõmunitate (ἡ πόλις ἡ Ἀσια) dixere Græci) Augusto fuisse dicatam.

5 Merito quidem id factum, si vel conditor, vel instaurator eius erat Augustus. Ideoq; non abs re voluit idem Augustus rerum ab se gestarum, quas incidi Romæ duabus in aheneis pilis iusserat, exemplar heic exstare. Cõspiciuntur aut qualesquales huius reliquæ marmoreis insculptæ parietibus ædificij veteris, quod æ-

10 dem Apollinis fuisse putant aliqui, Busbequius prætorium. Id vero tam insigne monumentum antiquitatis Romanæ, quia lector existimare facile potest, a xxxiiii & amplius annis admodum esse deformatum, & ab infestis omni Græcæ Romanæq; elegantia barbaris cottidie magis etiã lacerari ac dirui: placet eorum cau-

15 sa, qui antiquitatũ vere magni æstimandarũ studiosi sunt, sic expressum hoc loco subijcere; quemadmodum id temporis legatus Cæsaris Ferdinãdi, maximæ vir dignitatis, Antonius Verantius, Episcopus Agriensis, per suos transcribi curauit. Mecum vero cõmunicabat ante profectiõnem ad Turcos nostram, vir nobi-

20 lis, & antiqua virtute ac fide, Karulus Clusius Atrebas, acceptum ab Antonij præsulis nepote, Fausto Verantio: quorum omnium sane mentionem fieri, visum fuit æquissimum, uti conseruatorum fragmenti penitus aurei, quod cæli ac Turcorum iniuriis expositum, ne ceteroqui nobis Ancyre prorsus, ac breui quidẽ pereat,

25 haud absq; causa metuendum. Sed reliquas tandem e naufragio tam præclari tabulas operis lector accipiat, ita dictis in parietibus exstantes: ut dimidia pars intrantibus ædificium ad dextram, altera semet ad sinistram offerat.

30

Series prima.

RERV. GESTARVM. DIVI. AVGVSTI. QVIBVS. ORBEM.

TERRARVM. IMPERIO. POPVLI. ROMANI. SVBLECT.

ET. IMPENSARVM. QVAS. IN. REMPVBLICAM. PO

PVLVMOVE. ROMANVM. FECLT. INCLISARVM. IN.

DVABVS. AHENELIS. PILLIS. QVÆ. SVNT. ROMÆ.
 POSITÆ. EXEMPLAR. SVBLECTVM.
 ANNOS. VNDEVLGINTI. NATVS. EXERCITVM. PRIVATO.
 CONSILIO. ET. PRIVATA. IMPENSA. COMPARAVIT. TERQVE
 M——FACTIOMIS. OPPRESSAM. IN. LIBERTATEM.
 VINDICAVIT.———DECRETIS. HONORIFICIS. ORDINEM.
 SVVM.

cetera desiderantur.

Series secunda.

PATRICIORVM. NVMERVM. AVXI. CONSVL. QVINCTVM.
 IVSSV. POPVLI. ET. SENATVS. SENATVM. TER. LEGI. ET.
 IN. CONSVLATV. SEXTO. CENSVM. POPVLI. CVMLEGA. M.
 AGRIPPA. EGL. LVSTRVM. POST. ANNV. ALTERVM. ET.
 QVADRAGESIMVM. FECL. LEGI. QVO. LVSTRO. CIVIVM.
 ROMANORVM. CENSITA. SVNT. CAPITA. QVADRAGIENS.
 CENTVM. MILLIA. ET. SEXAGINTA. TRIA———CVM.
 NVPER. LVSTRVM. SOLVS. FECL. LEGI. CENSORVM---SINIO
 COS. QVO. LVSTRO. CENSA. SVNT. CIVIVM. ROMANORVM---
 QVADRAGIENS. CENTVM. MILLIA. ET. DVCENTA. TRIGINTA.
 TRIA.——IN. CONSVLATV. FI———CVM. NVPERIME.
 LVSTRVM. CVMLEGA. TIBERIO. SEXT. POMPEIO. ET. SEXT.
 APVLEIO. COS. QVO. LVSTRO---ROM. CAPITVM. QVADRAGIENS
 CENTVM. MIL——IGINTA. ET. SEPTM. MIL. LEGI. PNO.——
 ——EXEMPLA. MAIORVM. EXOLESCENTIA. IAM. EX. NOS.----
 MVLTARVM. RERVM. EXEMPLA. IMITANDA———

reliqua desiderantur.

Series tertia.

HONORIS. MEL. CAUSA. SENATVS. POPVLVSQVE. ROMANVS.
 ANNV. QVINCTVM. ET. DECLMV. AGENTIS.
 CONSVLIS. DESIGNAVIT. VT. CVM. MAGISTRATVM. INIRENT.
 POST. QVINQUENNIVM. EX. EO. DIE. DVO. DEDVCTI. IN
 EORVMVE. INTERESSENT. CONSILII. PVBLICIS. DECREVIT.

SENA-

SENATVS. EQVITES. AVTEM. ROMANI. VNIVERSI. PRINCIPES.

—————HASTIS. ARGENTIS. DONATVM. ADPELLAVERVNT.

LIBRI. ROMANI. VIRITIM. ———CENOS. NVMERAVI. EX. TESTAMEN
TO. PATRIS. MEI. ET. NOMINI. MEO. ———DRINGENOS. EX.

BELLORVM. MANIBUS. CONSVL. QVINCTVM. DED. ITERVM.

AVTEM. IN. CONSVLATV. DECIMO. EX. PATRIMONIO. MEO.

BIS. QVADRINGENOS. CONGLARI. VIRITIM. ITERVM. AERE.

MERVI. ET. CONSVL. VNDECIMVM. DVODECIM. FRUMENTATIO

NES. FRUMENTO. PRIVATIM. COLVMPLO. EMENSVS. SVM.

ET. TRIBVNICIA. POTESTATE. DVODECIMVM. QVADRINGENOS.

NVMOS. TERTIVM. VIRITIM. DED. QVALIMEA. CONGLARIA.

FRUMENTI. ———NVN. NVMQVAM. MINVS. QVINQVAGINTA. ET.

DVCENTA. ———SIA. DVODEVIGINTESIMVM. CONSVL. TRECENTIS.

ET. VIGINTI. MILLIBVS. PLEBIS. VRBANÆ. SEXAGENOS. SEX.

AGENOS. DENARIOS. VIRITIM. DED. ET. QVINIS. MILLITVM.

MEORVM. CONSVL. QVINCTVM. EX. MANIBUS. VIRITIM. MILLIA.

NVMVM. SINGVLA. DED. ACCEPERVNT. ID. TRIVMPHALE.

CONGLARIVM. IN. COLONIAS. HOMINVM. CIRCITER. CENTVM.

ET. VIGINTI. MILLIA. CONSVL. TERTIVM. DECIMVM. SEXAGENOS.

DENARIOS. PLEBI. QVÆ. TVM. FRUMENTVM. PVBLICVM. ACCE. DED.

EA. MILLIA. HOMINVM. PAVLO. PLVRA. QVAM. DVCENTA.

FVERVNT. AGRIS. QVOS. IN. CONSVLATV. MEO. QVARTO. ET.

POSTEA. CONSVLIBVS. MARCO. ET. CN. LENTVLO. AVGVRE.

ADSIGNAVI. MILLIBVS. SOLVI. MVNICIPIIS. P. ———ERTIVM.

CIRCITER. SEXGENSIM. ITINERIS. EMIT. QVAM. ROMANIS.

PRÆ. ———NVMERAVI. ———QVOD. PRO. AGRIS. PROVINCIA

LIBVS. SOLVI. VNVS. ET. SOLVS. OMNIVM. QVI. DEDVXERVNT.

COLONIAS. MILLITVM. IN. PROVINCIAS. AD. MEMORIAM. ÆTATIS.

MEÆ. FECI. POSTEA. NERONE. ET. CN. PISONE. CONSVLIBVS. ITEM.

QVE. ———GANTISSIMO. ET. D. LELLO. CONSVLIBVS. ET. L. CANINIO.

ET. Q. FABRICIO. CONSVLIBVS. ———QVOS. EMERITIS. STIPENDIIS.

IN. SVA. MVNICIPIA. PRAEM. ———PERSOLVI. QVAN. ———IN. SEST. ———

MILLI. ———IMPENDI.

QVATER. ———AVI. ÆRARIVM. ITA. VT. SESTERTIVM. MILLIA.

QVINGENTA. DEDI ——— RAVI. AERARIO. DETVLI. ———
 QVOD. EX. CONSILIO ——— MILLIBVS.
 QVIN ———

————— MERVISSENT. HS. MIL. ———
 ————— o. DETVLI. ———

————— CN. P. LENTVLO. ———

SVLES. FVERVNT. CVM. D --- CERENT --- CENTVM.

MILLIBVS. HOMINVM ——— o. FRV ———

defunt lineæ quinque.

Aduersi parietis series prima.

CVRIAM. ET. CONTINENS. ET. CHALCIDICVM. TEMPLVMQVE.
 APOLLINIS. IN. PALATIO. CVM. PORTICIBVS. AEDEM. DIVI. IULII.
 LVPERCAL. PORTICVM. AD. CIRCVM. FLAMINIVM. QVEM. SVM.
 ADPELLARI. PASSVS. EX. NOMINE. ELVS. QVI. PRILOREM. EODEM.
 IN. SOLO. FECERAT. OCTAVIANI. PVLVINAR. AD. CIRCVM.
 MAXIMVM. AEDES. IN. CAPITOLIO. IOVIS. FERETRII. ET. IOVIS.
 TONANTIS. AEDEM. QVIRINIS. AEDES. MVNDO. ET. IVNONIS.
 --- ET. IOVIS. LIBERTATIS. IN. AVENTINO. AEDEM. LARVM.
 IN. SVMMA. SACRA. VIA. AEDEM. DEVM. PENATIVM. IN. VELIA.
 AEDEM. IVVENTATIS. AEDEM. MATRIS. MAG. DELÆ. IN. PALATIO. FECL.
 SERTORIUM. ET. POMPEIUM. THEATRVM. VTRVMQVE.
 OPVS. IMPENSA. GRANDI. REFECI. SINE. VLLA. INSCRIPTIONE.
 NOMINIS. MEL. RIVOS. AQVAVM. COMPLVRIBVS. LOCIS. VETVSTATE.
 LABENTES. REFECI. ET. AQVAM. QVAE. MARIA. ADPELLATVR.
 DVPLICAVI. FONTE. NOVO. IN. RIVVM. ELVS. IMMISSE. FORVM.
 IULIVM. ET. BASILICAM. QVAE. FVIT. INTER. AEDEM. CASTORIS.
 ET. AEDEM. SATVRNI. CAEPTA. PROFLIGATAQVE. OPERA. A.
 PATRE. MEO. PERFECI. ET. EAMDEM. BASILICAM. CONSVMATAM.
 IN. AMPLIATO. ELVS. SOLO. SVB. TITVLO --- NOMINIS.
 FILLORVM --- VLVVS. NON. PERFECISSEM. PERFECI. AB. HE
 REDIBVS --- VIRGINE. EXEMPLVM. DEVM. IN. VRBE. CONSV-
 FECI. FLVVIO. PRÆTERMISSO. QVOD. TEME --- FT. ---

VICTORIS, TEMPLVM. QVORVMQVE. AVGVSTVM. ET. TEMPLVM.
 APOLLINIS. IN. SOLO. MAGNAM. PARTEM. --- EMPTO. FECK
 QVOD. SVO. NOMINE. M. MARCELLI. VENERI. --- MANIBVS.
 IN. CAPITOLLO. ET. IN. AED. DIVI. IVLII. ET. IN. AED.

APOLLINIS. ET. IN. AED. VESTÆ. ET. IN. TEMPLO. MARTIS.
 VICTORIS. CONSECRAVI. QVÆ MIHI. CONSTITERVNT. CIR
 CITER. MILLENIS. AVRI. CORONARI. PONDO. TRIGINTA QVINQUE
 MILLIVM. MVNICIPIIS. ET. COLONIS. ITALIÆ. CONFERENTIBVS.
 AC. TRIVMPHOS. MEOS. QVINCTVM. CONSVL. REMISI. ET. POSTEA.

QVOTIENSCVMQVE. IMPERATOR. M. --- AVRI. CORONARIVM.
 NON. ACCEPI. DECERNENTIBVS. MVNICIPIIS. --- QVÆ ANTE.
 TEMPVS. DEFUNCTARVM. AFRICANARVM. DECREVERAM.
 MEO. NOMINE. AVT. FILLORVM. MEORVM.

ET. NEPOTVM. IN. CIRCO. --- AVT. IN. FORO. AVT. IN.
 AMPHITHEATRIS. POPVL. --- QVIBVS. CONFECTA. SVNT. BESTIARVM.
 CIRCI. TER. TRIVM. MILLIVM. ET. QVINGENTA. NAVALIS. PRÆLII.

SPECTACVLVM. POPVL. --- LIBERV. IN. QVQ. LOCO. NVNC.
 NEMVS. FST. CÆSARVM. CAVATO. --- LONGITVDINE. MILLE.
 ET. OCTINGENTOS. PEDES. IN. LATITVDINE. PEDES. DVCENTI.

IN. QVQ. TRIGINTA. ROSTRATÆ. NAVES. TRIREMESQVE. PLVRIMÆ.
 --- RVMQRES. INTER. SE. CONFLIXERVNT. --- RVNT.
 PEÆTER. REMIGES. MILLIA. --- CIRCI. TER. ---

IN. TEMPLIS. OMNIVM. CIVITATVM. PONTI. ET. ASIÆ. VICTOR.
 ORNAMENTA. REPOSVI. QVÆ. SPOLIATIS. TEMPLIS. QVIS. PRIVATIM.

POSSEDERAT. STATVÆ. --- QVADRAGENIS. ARGENTELIS.
 STETERVNT. IN. VRBE. AC. CIRCI. TER. QVAS. IPSE. SVSTVLLI. EX.

QVA. DE. PECVNIA. DONA. AVREA. IN. ADEM. APOLLINIS. MEO.
 NOMINE. ET. FILLORVM. QVÆ. MIHI. STATVERVNT. HONOREM.
 HABVERVNT. POSVI

Series secunda.

MARE. PACAVI. A. PRÆDONIBVS --- DOMIBVS ---

SVIS --- CONTRA. REM. ---

DOMINI. ---

cetera desiderantur.

REGIS. PARTHORVM

Post aliquot lineas.

A. ME. GENTES. PARTHORVM. ET. MEDORVM.

rursus post aliquot alias.

IN. CONSVLATV

cetera prorsus abolita.

Habes, optime lector, reliquias Ancyranæ monumēti, facile omnium, quæ nunc exstant, præstantissimi; siquidem esset integrum. Eius illustratio, cum aliquorum restitutione, non huius est loci.

*ANNI, MENSIVM, DIERVM APVD TVR-
cos ratio, & adpellationes.*

- II Notavi ad marginem libri, annum Mahumetanum 687, quo mortuus Ertucules traditur, esse Christianum 1289. Hoc uti planius intelligi possit, libet hoc loco quam paucissimis explicare temporum apud Turcos rationem, videlicet annorum, mensium, dierum, quantum quidem hætenus intelligere de his potui. Constat igitur apud Turcos annus XII mensibus, sed lunaribus: & tradunt ipsi, post 32 annos Turcicos firmamentum cæli cursum suum absolvere. Vnde propemodum colligi plerique putant, annis 31 Christianis, respondere Mahumetanos 32, cum exiguo additamento. Præmittitur id etiam, hunc annum Christ. 1587, quum inciperet, fuisse computatum a Turcis pro Mahumetano 994. Quippe licet hoc intelligere de verbis ultimis in diplomate Sultani Muratis III, quo continetur prorogatio pacis cum Rudolpho II Imp. Augusto. Leguntur enim istic hæc in extremo verba: Die primo proximi mensis Ianuarij, anno Domini Iesu, supra quem sit gratia & auxiliū diuinum, 1584: qui erit annus transmigrationis magni prophetæ nostri, supra quem sit gratia salusque diuina, 991: die 27 sacræ lunæ Silchidze. Quibus in verbis notandū, annos Mahumetanos, Turcis vñtatos, non eisdem esse cum annis Hegiræ, quæ incipit a natiuitate Mahumetis, videlicet ab anno Christiano. 592. Nam expresse dicitur, a Turcis anno Christiano 1584, fuisse computatos annos 991 a transmigratione siue morte Mahumetis: quibus si tres ab illo tempore elapsos adijcias, erit annus hic Christianus 1587, a morte Mahumetis 994. Iam si de 994 detrahas,

trahas annos 687, quo tēpore mortuus Ertucules traditur, reli-
 qui erūt anni Mahumetani 307, qui trāsire scilicet ab Ertuculis
 morte, vsq; ad hunc annum præsentem. Diximus aut paullo an-
 te, Turcicos annos 32 propemodū respondere Christianis 31.
 5 Quamobrem de 307 Mahumetanis detrahendi veniunt anni
 9²⁸/₁₁, siue paullo minus, quàm decem : & erunt 307 Mahume-
 tani, si 10 integros deducas, redacti ad annos Christianos 297.
 His rursus detractis de 1587, reperiemus annum Christi 1290,
 quo scilicet mortuus fuerit Ertucules, Osmanis pater. Tradunt
 10 autem annales hi nostri mortuum Osmanem ipsum anno Ma-
 humetano 727, qui Christianus erat 1328. Ergo post obi-
 tum patris superstes fuit paullo amplius, quam 39 annis Mahu-
 metanis, siue 38 Christianis. Et quia Turci volunt eum regna-
 se 29 annis, nostri 28, quod idem est : necesse est verum fatea-
 15 mur, quod historici diligentes & fide digni scripserunt, Osma-
 nem perpetuis excursionibus ac rapinis collocupletatū, magnā
 partem Bithyniæ, vicinæq; Ponto Euxino regionis, intra spatiū
 10 annorū, a morte patris scilicet numerandorum, in potestātē
 redeigisse. A quo decennij tēpore, principatu iam constituto sta-
 20 bilitoq; recte rerū potitus dicetur annis Christianis 28. Itidemq;
 verissime statuetur, initiū regni Osmanici referendū ad annum
 Christ. 1300, quod sane multas ob causas diligenter obseruandū.

Quod mēses adtinet, iam antea monuimus, in vsu Turcis esse
 lunares. Hos nominare incipiūt ab ipsis nouiluniis. Et numeran-
 25 tur ab eis 12, sicut etiā nos totidem habemus. Anni principiū re-
 ferunt ad mensem Silchidze, qui late loquendo, quod Græci di-
 cere solent, Decembri fere nostro respondere debebat ex opi-
 nione cōplurium: sicuti plerumq; Ramazan mensis ad Septem-
 brem debebat ex eorumdē sententia referri : quo mense Rama-
 30 zane ieiunium suū menstruum seruant, a crepusculo matutino
 ad solis occasum vsq; donec sidera conspiciantur, nihil cibi po-
 tusue fumentes : & finito ieiunio, suum illud buiuc bairam, siue
 magnū festum instar paschatis nostri, celebrant. Sed progressu
 temporis tam Silchidze quam Ramazan in alios mēses nostros

transeunt. quippe celebrandi Bairami tempus singulis annis anticipare Turci solent diebus vndecim: qui dies embolismi fereloco sunt ad cōplendum annum lunarem. Nam si dies vndecim cōputentur tricies & semel, efficientur dies 341: qui paullo minus quam integrum annum constituunt, addendum triginta & vni Mahumetanis annis; vt Mahumetani triginta duo anni, Christianis triginta & vni respondeant; quemadmodum a nobis indicatum paulo ante hoc ipso capite.

Nomina mensium hac sunt.

1. Silchidzé.	7. Dsiumasiel Achir.	10
2. Mucharen.	8. Rezeb.	
3. Sepher.	9. Schaban.	
4. Rebuil Euel.	10. Ramazan.	
5. Rebuil Achir.	11. Schewal.	
6. Dsiumasiel Euel.	12. Silcadé.	15

Sicubi lector aliquod nomen ex his paullo aliter scriptum in Annalibus repererit, sciat id factum a nobis, scripturam Ioannis Gaderij, interpretis Cæsarei, sequentibus.

Hos autem menses in dierum hebdomadas, siue septimanas, diuidunt: diebus hac tribuunt nomina.

1. Basar iuni, hoc est, dies mercatus hebdomadarij, qui respondet diei dominico nostro.
2. Basar Ertesi, hoc est, dies post mercatum hebdomadariū proximus, siue postridie mercatus: qui dies Germanice dici cōmode posset, *Aftermarcktag*. Respondet diei lunæ nostro.
3. Salli. Respondet diei Martis nostro.
4. Dsar schambá, id est, quartus dies: quem Persica lingua sic & ipsi vocant, vti nos feriam quartā dicere solemus, qui Mercurij dies est.
5. Peschembé, hoc est, dies quintus, lingua itidem Persica: veluti nos feriam quintam vocamus, qui Iouis dies est.
6. Dsiuma, duabus syllabis, (alij Zuma scribunt, & Zuna) vel Dsiuma iuni, quod significat diem ecclesiæ siue templi. Nam Veneris diem feriantur.

7. Dsiu-

7. Dsiuma Erteli, hoc est *Ἐρτίδα*, Græco vocabulo Pindari-
co, quasi si dicas postfestum, vel *Asterseirtag* Germanice. Vulgo
Saturni dies.

SOMNIUM ERTVCVLIS. CONIA. LV-

na Turcis auspicata.

Valde superstitiosos esse Turcos in obseruandis somniis, ani- 12.
maduertere lector potuit ex narratione Supplementi nostra, de
initiiis decennalis huiusce belli Perfici. Hoc aut Ertuculis de Of-
mane filio somnium, quo ingeni comparabatur arbori, cum a-
liis sequentibus, per est ei simile, quod Astyages rex Medorū de
Cyro, ex filia nepote suo, ab Herodoto & aliis expositū, habuit.
Conia vero Turcis vrbs est Caramaniæ siue Ciliciæ, quam Græ-
ci dicebant Iconium. Leonis Sapientis imperatoris Nouella de
Thronis accuratius hâc in Lycaonia collocat. Chalcocondyles
Cariæ facit vrbes Larandam & Toconeium, vbi nota cōfusum
cum nomine articulū Toconeium, pro To Iconion: vt alibi To-
sibiniū quoq; scribit idem interpres, Ardelij siue Transsiluanix
vrbem, quæ articulo a nomine disiuncto Sibiniū est, vel Cibi-
nium, vt hodie scribunt. Conia recētoribus Geographis adpel-
latur Cognâ, pronuntiatione Italica. Quod aut Edebalis filia per
Lunæ splendorem significaretur, in eo felicissimū quoddam
omen erat, ex opinione Saracenorum ac Turcorū: qui Lunam,
velut imperio suo fatali quadam lege propitiam & auspicatam,
mirum quantum habere virium in portendendis adiuuandisq;
succēssibus conatum suorum, vt etiam nunc hodie, sic semper
existimarunt. Errant enim, (& in his est Franciscus Sansouinus
Venetus) qui Turcos scribunt subactō primū Bozinenſi regno,
imperante Sukano Muchemete II, Lunā crescentem signis mi-
litaribus adposuisse. Nam si verum hoc esset, non Lunam dum-
taxat acceperunt, exclusis stellis, quæ in eius regni signis cū Luna
coniunctæ cernuntur. Constat etiam e Beluacensis historia, Sa-
racenos ante constitutum hoc imperium Turcicum, eandem
habuisse de Luna, Mahumetanorum conatibus & expeditioni-
bus bellicis fauente, persuasione. Anno, inquit, 1218, statim post

aduentum Christianorum ad Damiatā, facta fuit eclipsis Lunæ quasi generalis: quam cōtra Saracenos interpretati sumus, veluti portendentem eorum defectum, qui sibi Lunam adtribuunt, in incremento decrementoq; Lunæ magnam sibi vim ponentes.

DE DVCIBVS TVRCICIS, A QVIBVS ANATOLIAE regiones nomina sortitæ sunt.

13. Annales hi nec ducum nomina, nec prouinciarum, hoc loco exprimunt: quæ nos tum e Laonico, tum alijs annaliū locis heic eruemus. Facit Laonicus septem numero Duces, qui regionem armis subactam, inter se diuiserint. Hos vno tantum loco nō recenseret omnes. Caramano dicit obtigisse mediterranea Phrygiæ maioris, cum Cilicia: cuius a nomine Cilicia dicta deinde Caramania fuit, in hodiernum vsq; diem hac adpellatione durante. Sarchani fors maritimam Ioniæ regionem, Smyrnam vsque, tribuit. Vnde Sarchaniæ nomen est adepta, testibus his annalibus, & Laonico, & secretario Sigismundi Malatestæ, qui res in Asia Græciaq; se præsentē gestas, ante annos plus minus 80, descripsit. Ortelio Sarcum dicitur. Calami, & filio Carasi, obuenit Lydia, vsque ad Mysiam: quæ regio Carasia fuit adpellata. Reperitur hoc nomen in his annalibus, & apud indicatum modo Malatestæ secretarium, qui Pergamum in Carasia collocat. Ab Ortelio Becsangile pars Anatoliæ nominatur. Osman Erruculis filius Bithyniam, cum regionibus Olympum versus spectantibus, & cū Tekie, nactus est. Ab hoc Osmania, vel Othmania, quæ admodum hætenus alij scribunt, dicta: cuius in annalibus sub Baia site primo fit mentio. Atq; haud scio, an non in Synonymia Geographica Ortelij, quo loco de Asia minori agit, Cottomanidia sit rectius hæc ipsa siue Othmania, siue Othmanidia, cuius tamen limites istic latius, quàm par sit, videntur extendi. Amuræ filios tradit Laonicus accepisse Paphlagoniam, cum ijs, quæ ad Euxinum vergunt. Ea fuerit Penderatia scilicet, de qua superius dictum in Osmanidarum genealogia, vel potius Penderachia. Vocatur aut hic Amuras Pachymerio Amurius, cum quo Reince-

- Reineccius alicubi, Gregoram sequutus, Alisurium Caramanum confundere videtur: Omer in annalibus Turcicis dicitur, qui Omeris filios adpellant Isuendiares begos, Sinopes etiam dominos, Laonico Sphenderes aut Spenderes, vnde nomē Penderachia, veluti Sphenderachia. Bolli nominatur hæc ipsa Penderachia vel Sphenderachia regio in Ortelij tabula Natolia, priscis Paphlagonia. Et credo Bolli vocem prouinciæ datam a ciuitate Bolli, quæ Turcicis annalibus est Boli, sicut ijdem & agri Bolenſis meminerunt. Est etiam in Asia minori Mendesia *Mēdesia.*
- 10 regio, cuius principem Laonicus Mendesiem & Mendesem vocat, nepotem Calamis: quod Mendesiæ nomen non Turcicum origine puto, sed Græcum, & eius prouinciæ, quæ sic adpellata fuerit a ciuitate Mendos, cuius mentio fit in constitutione Leonis Augusti de ordine thronorum, tamquam episcopatus pertinentis ad metropolim Stauropolitānam in Caria. Videtur etiam eadem esse Mendus cum illa, quæ Myndus aliis dicitur, & ad Cariam quoque refertur. Regio Mendesia scribitur Ortelio Mentese, sicut & nostris in annalibus. Aedinis denique ducis apud Laonicum typis editum nomē legitur, qui regionem à Colophone ad Cariam vsque se porrigentem possederit. Hic Aidin *Aidin. & Aidinelli.*
- 20 beg Turcis est, vnde reponendum apud Chalcocondylem Aidinis ducis nomen, & apud Ortelium pro Aldinelli restituendū Aidinelli. Sunt aliæ quoque regiones in Anatolia, quæ nouas adpellationes, veteribus incognitas, habent: sed eas dumtaxat
- 25 heic enumerare voluimus, quibus indita fuisse certis a ducibus nomina, Laonicus & annales hi nostri tradunt.

BASSA. EMIR. SARAI. CARAVANSARAI. VE-
zir. Vezir azem. Beglerbeg. Emir Halem. Emir Achur.

- 30 Filius alter Osmanis, Vrchanis frater, alium nō habet in annalibus titulum, quān Alis bassā: quod bassā vocabulū Turcis caput significat. Falluntur autem qui pro Sultanis vezires fuisse dictos, ac Emirum (Ameres ipsi vocant) in locum putant successisse bassas, & beglerbegos: (quibus & begos ab eis, & sangiacos

adiungi, velut & ipsos Emirum successores, magis etiam miror) quum vox Emir ne hodie quidem exstincta sit, ac præterquam quod ipsi Sultano proprie competat, vt supra diximus, etiam certis in aula tribuatur officiarijs. Quippe sunt ad Portam, Emir Halem, Buiuc Emir Achur, (qui Prætori etiam Græciæ nostræ Amyrachures dicitur) & Cudruc Emir Achur. Bassæ nomen hoc tempore datur ijs primum, qui Vezirum dignitatem obtinent: deinde beglerbegis. Ipsa nomina cum officijs, suo declarabuntur a nobis loco prolixius. Heic paucis addo, Portæ Ottomanicæ duum esse generum officia: quorum alia ministerijs ob- 10 eundis intra saraium Sultani destinata sunt, alia procurandis negotijs publicis extra saraium. Et saraium Turcis palatium principis est, vel aliud amplum ædificium, non a Czar voce Tatarica, quæ regem significat, dictum: vnde Reineccius Saragliam Turcis vocari putat, vt regiam. Nam aliæ quoque domus, extra 15 Sultani regiam, nomē hoc ferunt; vt illæ, quas Sultanorum mulierculæ siue concubinæ inhabitant, vt Atschamoglanorum ædes, vt ampla Turcorum hospitia, siue diuersoria publica, quas vulgo Carauasarias nostri vocant. Quippe a Turcis Carauansarai vel serai dicuntur, hoc est, ædificia destinata carauanis: quæ 20 hominum agmina sunt cum iumentis, ob itinerum pericula turmatim se coniungentium. Consule de his exposita prolixius capite 247. De officijs intra saraium alibi, sicut & de alijs extra saraium. Bassæ, de quibus heic agimus, extra saraium muneribus sibi mandatis funguntur. Et inter hos qui primi 25 sunt, Vezires dicuntur: nostris, consilij secreti, vel arcani. Supremus autem, Vezirazem nominatur: quæ apud Saracenos etiam in vsu dignitas, & existimatione præcipua fuit. Cedrinus & alij Protosymbulum interpretantur, cuius etiam 30 mentio fit in libro de significatis insomniorum, quem antehac Sambucani exemplaris mutili fidem sequentes, Apomafari tribuimus: quum Achmetis eum postea cognouerimus esse, de libro bibliothecæ Casareæ, ex quo viri Clariss. Hugonis Blotij I. C. & Augustalis bibliothecarij beneficio, nostri codicis

5 *codicis lacunas omnes expleuimus. Symeon Magister Officio-*
rum alicubi Solemanem Protosymbulū Balsamæ vocat, quem
Zonaras archisatrapam Masalmæ dixit. Similiter extra saraïum
sunt Beglerbegi, qui & ipsi bassæ vocantur. Prætori Græciæ no-
 10 *stro, qui ante 320 annos vixit, Peclarpaces scribuntur. Et erant*
in imperio Saracenico simul & Emires, & Vezires, & beglerbe-
gi, etiam ante monarchiam Turcicam: prorsus vt dici nequeat,
pro Sultanis vezires adpellatos, in Emirum locū successisse bas-
sas & beglerbegos. Quippe meminit beglerbegorum officij ve-
 15 *tustior Prætor Cedrinus, & ipsum nomen interpretatur Ar-*
chontas Archonton, vt nostri dominos dominorum: veluti qui
sub se, præter gregarios milites, spachios, subassas, etiam sangia-
cos & begos habeant: vtrosque minorum (quod aiunt) gentium
dominos, de quibus suo loco. Prætor addit, officium Beglerbe-
 20 *gorum respondere dignitati vel officio maximi Stratopedarchi,*
quem nunc Generalem campi vocare solemus. Itidem Sultano
seruit extra saraïum is, qui dicitur Emir Halem, cuius paullo an-
te meminimus. Vexillorum præfectus supremus est, ac tum ipse
vexillum regium gestat in expeditionibus, tum vexilla Begler-
 25 *begis offert sua, itidemque sua sangiacis begis. Emir achur stabu-*
li præfectus est, cui vocabulo si Buiuc præponatur, maior vel pri-
mus; si Cudzuc, minor aut secundus stabuli præfectus intelli-
gitur. De his iam percepisse lectorem opinor, qui Turcis bassæ, qui
 30 *beglerbegi, qui Emires sint. Nec ignoro nomen Emir Quibir,*
dignitatis in aula Sultanorum Cairensium maximæ. Sed intra
limites coercenta scriptio, ne commentarius proluxior lecto-
rem offendar, aut sæpius eadem repetat.

ISNIC. BYRSA. TEGGIVR.

30

Isnicam dixi, nomen hodiernum & Turcis vsitatum retinens, 15
 licet ab aliis aliter scribatur, quæ Nicæa priscis est. Castaldus per
 errorem nō urbem Nicæam vocat Isnicham, sed lacum siue pa-
 ludem Ascaniam, quæ tamen hodie Turcis Acfu dicitur, nomi-

ne significante aquam albam siue limpida. In multis enim antiqua nomina sic immutant, vt priscorum similitudinem retinentia, tamen aliquid in lingua sua significant. Prusæ nomen antiquum retinui, tamen nunc Bursa vulgo dicatur: quæ vox in errorem impulit Bonfinium, vt Byrsam adpellaret: quasi nomen hoc aliunde, quam a Prusa rege Bithynorum, acceperit. In Leonis Augusti constitutione de Thronis, etiam Theopolis siue Dei ciuitas cognominatur. Idem Claudiopolitano prouinciæ Honoradias archiepiscopatui Prusiadem subijcit, quod ideo notandum, quia Busbequius in itinerario Prusiadem cum Prusa confudit. 10
Teggiur Turcis est prouinciæ præses, quem ipsi more suo denominant a cuiusque prouinciæ metropoli. Laonicus Harmosten reddidit, quæ vox antiquo Laconum vsu significat eum, qui vel in urbem, vel regionem imperio subiectam mittitur, vt eius res constituat ac disponat. Prætor noster ducem regionis interpretatur, qui Græcis est Higemon. Sic enim perturbationem rerum in Asia minori describens, post occupatam a Flandris Constantinopolim, ait: Qui duces aliis in locis alij fuerant hæcenus, singuli regionem administrationi suæ commissam, nunc sui iuris efficiebant: vel ad hoc impulsu motu proprio, vel ab incolis ad defendendam regionem arcessiti. Quæ sane verba me commonefaciunt de imperij nostri statu non dissimili, post extinctos imperatores Sueuos.

EDRENOS. VLVBAT. CAPLIZE.

25

16. Edrenosium Teggiurem dixi, ab opido, quod Turcis vocatur Edrenos. Adranusium ducem siue præsidem dixissent Græci veteres. Ciuitas ipsa Bithyniæ, non procul a Prusa distat. Constitutio nouella Leonis Augusti de Thronis, episcopatû Adranusium metropoli Nicomediensi Bithyniæ subijcit. Opidum Adranes, genere neutro, priscis adpellabatur. Vlubat opidum vocant Turci, quod Lupadi nostris Geographis dicitur. Prætor Græciæ noster, & Chalcocondyles, Lopadium nominant. Nec
procul

procula Palormo situm est, (Panormum dixere Græci superiorum ætatum) vbi veteris vrbis Cyzici ruinæ inter copiosa rudera marinarum conspiciuntur, & vina nobilia nascuntur, quibus cum voluptate Constantinopoli salubriter utebatur. Vox Calpize Turcis calidam aquam siue balineum significat, quæ Græcis thermæ sunt. Et superant Prusæ nunc etiam ad montis Olympi pedem thermæ præstantissimæ, ac in primis celebres: quum ex interuallo non magno, aquæ calidæ pariter, & frigidæ, miro naturæ beneficio, largiter ebulliant. Apud Stephanum, qui librum de vrbibus scripsit, Ortelio citante, Thermæ leguntur, locus Prusæ, (Prusæ vult puto dicere, quamquã & alioquin hæc mendosa arbitror) qui & Basilica vocetur. Hic ille locus est Basilicarum siue regiarum thermarum, quo de nunc agimus. Nam quod opidum Thermarum Basilicarum in Nouella Leonis Augusti reperiatur, aliud est, ac longius remotum a Prusæ: quum episcopatus ille metropoli Cæsariensi Cappadociæ subijciatur.

*MONS CALOGERORVM. GENISCHE-
her. Iussuph.*

20

Montem monachorum, qui legitur heic in annalibus, Turci sua lingua vocant Geschis dage, Græci Kalogeron oros. Intelligitur autem hoc nomine mons Olympus Bithyniæ, qui Constantinopoli degentibus, & in Propontide nauigantibus, insigni altitudine cõspicitur. Nomen hoc inde tulit, quod olim frequentia Calogerrorum haberet monasteria, velut hodieque mons Athos in Europa, quem sanctum vocant: vbi xxi i supersunt monasteria, singula quondam cc aut ccc a calogeris inhabitata, cõtraque vim prædonum ac piratarum munita. Nunc deminuto licet numero, tamen adhuc eorum est magna copia. Vocatur autem monachus a Græcis Calogeros, non veluti Kalos Hieros, id est, bonus sanctus, quod nostris persuasum est: sed quasi Kalos geros, (sic enim hodie loquuntur) id est, bonus senex. Nam senilis ætas huic professioni aptissima est. Neapolim interpreta-

tus sum, vōce Græca, quæ Turcis est Genischeher, id est, noua ciuitas. Ea non procul a Nicæa distat, & Busbequio, sicut & Ortelio, Ienifar dicitur: ac intelligi eamdem arbitror a Spandugino, in exposita superius narratione, de origine Sultanorum Turcicorum. Iussuph, Prusæi nomen præsidis, idem est cum Iosepho Gauderius, Ferdinandi Cæsaris interpres, scripsit Iussuc in versione sua, quod vocabulum Turcis anulum significat.

DE VARIIS MONETIS. QUID MANGURI, Aspri, Siderocapsia, Hyperpyra, Hyperpyrarij, Drama, Scachi, Sultani, Seraphini, Byzantij, Chrysi, Altumler. AEGYPTIA Syriacæque monetæ ratio.

48. Necessario nobis heic agendum de variis tam Græcorum, quam Turcorum Aegyptiorumque monetæ generibus: vt vno loco posita, velut in conspectu lectori sint. Ac primo quidem, vt pretium singulorū, quæ Turcis in vsu sunt, indicemus: animaduertendum, ante annos 40 vel 50, quo tempore scripsit Turcica sua Theodorus Spanduginus, octo manguros æreos vnū asprū argenteum valuisse. Rursum quatuor alpros effecisse dramam. Dramas vero notiem pretium fuisse taleri vnus Germanici, qui 36 aspros valebat: quum Sultaninus aureus, tam pondere, quam auri bonitate par Zecchino siue Ducato Veneto, 54 aspris æstimeretur, hoc est, vno talero Germanico, cum semisse. Deinde pretium taleri diu stabile fuit, aspri quadraginta: Sultani vero, seu ducati, sexaginta. Nos autem Constantinopoli quum essemus, sic erant horum omnium aucta pretia, propter grauamina (quemadmodum aiebant) belli Persici, & alias causas explicatū non necessarias: vt manguri 24 vno commutaretur aspro: aspri quinque dramam efficerent: dramæ duodecim, talerum Germanicum: vnus cum semisse talerus, Zecchinū Venerum, hoc est, aspros 90: quum paullo minus esset Sultani pretium. Hoc modo drama, quinque constans aspris, valebat sex nostros cruciatus seu quarantanos Venetos: decem dramæ, vel aspri 50, florenum

rēnum Germanicum : aspri 60, seu duodecim dramæ, talerum
 nostratem. Quæ ipsa quoque pretia deinceps adeo sunt aucta,
 talerū vt vnum aspris æstimatum 80 intelligam. Exposito pretio
 singulorum, addamus nunc de monetis ipsis quædam, futura
 5 lectoribus, vt spero, non iniucunda cognitu. Primum igitur æ-
 rei manguri successerunt in nummularum locum, quos asses
 prisici dixerunt. Ex argento signati sunt his proximi, qui Græcis
 aspri, Turcis Acle nominantur. Reineccius noster, in Adpendi-
 ce ad Beluacensem, perperā scribit Asperos. Ibidem facta men-
 10 tione de 500 iperperis, addit: hoc monetæ Tataricæ genus esse.
 Ego vero vtrumque dico pro Græcæ monetæ genere habendū.
 Et aspri quidem Græcis, Turcis Acle, sic ab albedine dicti sunt:
 vt Italis bianchi, Gallis les blancs, certa nimirum & ipsa monetæ
 genera. Sicut enim Mauros Græcis est niger, vnde Moros Itali
 15 nostrique vocant Æthiopes: ita color albus eisdem Aspros dici-
 tur. Nec recens adeo vocabulum hoc esse, patet ex glossario per-
 ueteri, quod Aspraturam interpretatur Græca voce κέρυβρις, hoc
 est, monetam minorem: cuius generis aspri seu bianchi vel in-
 primis sunt, cum quibus collybistæ siue nummularij monetam
 20 maiorem, tam argenteam, quam auream, commutare solent.
 Aspros autem voco, Latinam vocem Nummulos respiciēs, quæ
 subintelligitur. Nam Græci quidem Aspra dicunt. Et sunt du-
 plicia, maiora minoraque. Minora vulgo in vsu sunt, maiora vo-
 cantur peculiari voce Siderocapsia. Quippe Siderocapsia nomen
 25 est opidi, quod e regione Thasii situm est, prope montem san-
 ctum, de quo paullo ante dictum. Eo loco tam auri, quam argenti
 fodinæ sunt, (vnde Chrysiten Liuij putat esse Bellonius) & aspra
 signantur, ceteris maiora, quibus ab opido Siderocapsiorū man-
 fit hætenus appellatio. Recipit hæc tantum Sultanus Turcorū,
 30 & suis thesauris infert. Eadem erogat in militum minorum-
 que suorum stipendia. Minora plane non admittit, quidquid
 tandem ei soluendum sit. De iperperis obseruanda primum vi-
 tiosa scriptura. Non enim iperpera scribi debent, sed hyperpyra.
 Pulo!ogus noster hyperpyri vocem habet. Manuel Muticius A-

theniensis interrogatus a me, quanti putaret æstimandum hyperpyron: respondebat, propemodum par huius pretium esse Marcelli argentei Veneti pretio. Quidam Italico nummo Iulio putant æquandum. Equidem accurate pretium supputans, hyperpyron inuenio valere nouem cruciatos seu quarantanos. Incolæ Cyprij regni prius, quam barbarorum subirent iugum, in quinque diuersa hominum genera distribuebantur. Horum aliis omissis, quod huic instituto nostro quadrat, exponam. Infimi generis adpellabantur Pariki, condicionis homines seruilis, usque adeo dominis obligati propemodum ut vitæ necisque potestatem in eos haberent. Nomen ipsum Pariki, Græcæ originis est. Nam παροικοι dicuntur Græcis coloni, sicut & Iustiniano Augusto παροιικὸν νόμιμον, ius colonarium est. Secundum hos proximi vocabantur vulgo Lefteri, qui quidem & ipsi Paricorum seu colonorum erant e numero, sed qui vel interueniente pecunia, vel gratia dominorum, vel alia quadam via libertatem impetrauerant, diuersa tamen ratione. Quippe nonnulli absolute liberi efficiebantur, quum alij personali dumtaxat libertate potiti, nihilo minus rerum suarum nomine dominis essent obligati: puta, quotannis ut soluerent principibus aut nobilibus viris, 15 vel 16, plus aut minus, perpira: (sic enim corrupte vocabant) cuius in perpiris numerandæ pecuniæ causa, Perpirarij dicebantur. Adgnoscat, opinor, voces lector deprauatas, quum & hyperpyra dici debeant, & Eleutheri, qui liberi sunt, & Hyperpyrarij, qui singulos in annos hyperpyra soluunt. Si quis denique pretium hyperpyrorum cognoscere cupit, expendat hæc Beluacensis verba, de libri 30 capite 143: Terra Soldani valebat ei cottidie 400000 hyperpera, id est, 57000 marcas argenti. Sed prius scripturæ tollendum vitium, pro 57000 marcis argenti, 5700 marcas ut reponamus. Et nihilo minus hæc ipsa summa prouentus cottidiani tanta videtur esse, pæne fidem ut mereri nequeat. Sedenim pergendum ad alia. Quam diximus dramam, pro certi ponderis apud Turcos nomine lector accipiat, quod quidem ex drachmæ vocabulo Græco mutilatū est. Ipsius ponderis rationem in aspris
iam

iam exposuimus. An vero Turcicum antiquo pondere Græco respondeat, disputare nunc religio est, ne lectori nimium velut extra metas vagando molesti simus. Scachi perquam frequentes in Turcia sunt hoc tempore, moneta Perfici Scachi siue regis, vnde nomen habent, Turcorum hostis acerrimi. Singuli valent aspros Turcicos octo. Sultanini ex auro sunt, quondam appellati Soldani. Sic enim apud Beluacensem loco iam indicato legimus, argentariæ fructum in Lebena (non procul a Sebastia) fuisse tres rotas argenti depurati, hoc est, tria millia Soldanorū.
 10 Eiusdem cum Soldanis erant tum ponderis, tum pretij, qui Græcorum imperatorum temporibus Byzantij nominabantur, & Byzantini: characteris dumtaxat ratione diuersi. Cōsimiliter & Seraphini, quos primus ex Soldanis Ægyptiis signauit Melechseraph, a quo nomen etiam hoc consequuti sunt. Chrysi Græcis a chryso dicuntur, vt ab auro nobis aurei: quod imitati Turci, suos siue ducatos, quod nomen a Venetorum Ducibus profectum arbitror, siue Sultaninos, ab Altum vocauerunt Altumler. Chrysinorum quidem in aliquot Græcis & Asiaticis monumentis antiquis nomen obseruauimus, quæ alio lectores habi-
 20 bituri loco sunt.

Quod Ægyptias, Arabicas, Syriacasque monetas adtinet, harum quoque nunc mutata ratio: sicut ex hac consignatione D. Hieronymi Beck a Leopoldstorf videre est, qui pretia singulorum notauit, vt erant anno 1551, quum illas terras perlustraret.
 25 Zibit, ærei nummuli perexigui, signa potius sunt, quam moneta. Duo valent vnum Direm, qui & ipse nummus est æreus. Duo Direm valent Nuccarum vnum, qui nummus est æreus maior, cum litteris Arabicis. Nuccari quatuor valent nummulum argenteum, quem Arabes Osmannū, Turci Achs, Græci Aspron
 30 vocant. Nuccari sex faciūt nummum argenteum maiusculum, quem Maidinum vel Cattam nominant. Maidinus vel Catta, Osmannum vnum cum dimidio facit, & quatuor Marchettis Venetis æstimatur, vel octo Bezziis siue nigris nummulis Germanicis, quorum tres conficiunt vnum cruciatum. Scachi, ma-

iore argētei nummi, quorum singuli quatuor maidinos: decem vero, Turcicum aureum valent. Altum, aureus Turcicus, valebat id temporis XL maidinos, vel aspros LX. Coronati aurei pretium erat, maidini xxxv. Horum vero quam nunc sint aucta pretia, depræhendere lector ex superius indicatis potest.

Obiter deniq; huic explicationi de monetis adiungitor, Sultanos Turcorum tam in ipsis auspiciis imperij, quemadmodum Spanduginus memoriæ prodidit, quam victoriis potitos illustribus, aut natis heredibus masculis exsultantes, sicut in annalibus hisce nostris passim animaduertere licet, aspros novos signare solitos. quod quidem ubi factum est, usum asprorum veterum interdicto publicato prohibent. Quapropter ab omnibus ad rei monetariæ præfectos deferuntur veteres, ac pro duodecim veteribus aspri decem noui soluuntur. de quo sane lucrum Sultanis haud exiguum prouenit. Inquisitores etiam constituuntur, qui an aliqui veteres aspros retineant, obseruent. Hi variis vtuntur fraudibus, & multa nequiter committunt. Eius autem lucri causa Muchemetes II, qui Cōstantinopolim cepit, singulis x annis aspros signabat novos. Fortasse tamen hoc etiam fecisse videri possit ad imitationem antiquitatis Romanæ, cuius in nummismatis toties est reperire vota decennialia, vicennialia, tricennialia. Non enim dubium est, Muchemetem secundum, quem diximus, velut in ipso successore imperio, multa priscis in Augustis, quos pro decessoribus suis habebat, ex ambitione quadam æmulari voluisse.

SVGV TZVC, GERLE, BOLI.

19. Dicit auctor annalium, existimari vulgo, sepultū Osmanem ad Sugutzuc, qui locus a salice nomen habeat. Narrat aut Lao-
nicus, esse vicum iuxta Mysiam, quem incolæ Sogutam vocent, ubi flumen sit eiusdem nominis. In hoc vico tradit aliquamdiu habitasse Oguzios, & ipsum Othmanem domicilium ibidē habuisse. Putabatur igitur istic conditus, ubi plerumque degere solitus

solitus fuerat. Addit etiam, posse locum adpellari vicum *Itææ*. Sic enim reddidit interpretes, secum in errorem & alios abripiens. Non enim *Itææ*, sed *salicis vicum* dicere debuerat, quæ Græcis *itæa* vocatur. Germani, quorum lingua componendis nominibus per est idonea, *Falberdorf* interpretarētur. Sed notandum, a *Laonico* post *Sogutæ* vocem, omitti alteram *Turcicam* *Gui*, duarum syllabarum, quæ vicum seu pagum significat. In annalibus nostris *Sugurzug* legitur, voce nouellæ siue teneras *salices* significante, vel *salicetum* potius: sicut iisdem *Turcis* *Belezug* teneræ siue nouellæ *quercus* sunt, aut *quercetum*: quod ipsum quoque nomen est opidi *Anatolici*, cuius infra meminit annalium auctor. Hinc etiam pagi *Osmanzug*, vel *Othmanzug*, nomen deriuo: veluti quo significetur *Osmanis* siue *seminarium*, siue *plantatio*. Apud *Abrahamum Ortelium* in tabula *Natoliæ* legitur *Othmangiuch*, quod tribus syllabis Italico more pronuntiatum, idem est cum *Othmanzug*. In itineraio *Busbequij* legitur *Othmanlick*, deprauate puto, quum *Otmanlick* vel *Othmansuck* ab ipso scriptum fuerit: vt posterius hoc *V Gallicum* habeat, *Turcis* etiam vsitatum. Longius ab origine vocis recedunt, qui *Otmanic* scribunt. De *Boli*, tam regione, quam opido, supra diximus numero 13. *Bellonius* opidum *prisicis Abonitichos* dictum putat. *Gerle* non procul a *Boli* opido distat. sed in *Ortelij Natolia* puto non recte scribi *Gerede*, pro *Gerele*, quod idem est cum *Gerle*.

25 *SANGIAC, SANGIAC BEG. MESCHIT, VEL*
Mesjit. Dsiuma, siue Zuma. Imaret. Candri.
Cangri. Chiangare.

30 *Sangiac* dissyllabum, siue *Sanzac*, *Turcis* vexillum significat. 20.
 Sunt autem ipsis loco vexillorum siue signorum militariū, globi, ærei deaurati, summo in hastili defixi: circumplexis ac dependentibus vndique seu crinium colligatorum manipulis, seu caudis equinis. Vertici pomorum siue globorum, quos diximus,

nonnumquam luna crescens imponitur. Huiusmodi signa mili-
 taria plura gestari vidimus ante bassam seu beglerbegum Teme-
 suarensem, quum is nobis Constantinopolim ituris occurreret
 in planicie, post descensum a montis Hæmi clisuris, non procul
 a Tatarbasare, qui locus a foro Tatarorum nomen habet, ad ter- 5
 tium a Philippopoli lapidem: vbi nos prætereuntem regio cum
 comitatu, magnoque camelorum & aliorum iumentorum nu-
 mero, (summarios corrupte vocat Beluacensis, qui Græcis sa-
 marij sunt, & sagmarij, & sagmatarij) vidimus. Ab his signis mili-
 taribus dicuntur Sangiacbegi, prouinciarum scilicet præsidēs, si- 10
 uē prætores: qui quum ad expeditiones suscipiendas mandato
 Sultani euocantur, curant ante se signum eiusmodi, quale dixi-
 mus, cum strepitu tympanorum, & aliorum instrumentorum,
 quibus vtuntur valde stridulis, gestari. Græci Turcicū illud San-
 zac, flambarum & flambulum adpellant: Sanzacos autem, flam- 15
 bulares. Leo Sapiens, Imp. Aug. librum de adparatibus bellicis
 scripsit, conuersum liberius, quam par erat, in linguam Latinam
 a Ioanne Checo Anglo, quem Græcū habemus. In eo Flamu-
 lum, quo Cedrinus etiam vtitur, & forma deminuta Flamuli-
 scium, & Flamulares reperiuntur, nomina Græcis & Turcicis his- 20
 ce respondentia. Non enim temere dictum a nobis, sumias esse
 Græcorum Turcos, in rebus plurimis: maxime quæ spectant ad
 officia militaria, prouinciarumque præfecturas ac præsidatus, &
 earum distributiones. Messitæ seu Meszitæ Turcis proprie tem-
 pla dicuntur, e lignis fabricata: qualia scilicet ab eis extrueban- 25
 tur, quum necdum imperij creuissent opes. Zuma vero, (cuius
 vocabuli supra quoque facta fuit mentio) templum significat am-
 plum, operis lapidei. Medressa quid sit, quid Imaretum, Gaude-
 rius ipse tam heic, quam aliis in locis, in ipso contextu exposuit.
 Nimirum xenodochia sunt, vt est videre apud Busbequiū, haud 30
 ineleganter constructa, suisque distincta cubiculis: in quæ non
 modo Turci diuertunt, sed etiam aliis quibusuis homines addi-
 cti de religione sententiis. Quippe nec Christianus quisquam,
 nec Indæus, seu diues, seu mendicus, ab iis arcetur. Bassæ quoque,
 ac fan-

ac fangiaci, quum peregrinantur, illis vtuntur. Mos ita fert Turcorum, vt singulis, qui eò diuertunt, cibum præbeant. Quum cenæ tempus adpetiit, adest minister cum ingenti ligneo disco, qui mensæ instar videri potest. Hoc patinæ plures continentur, impletæ vel oriza cocta, vel decocto ad cremorem ordeo, addito carnis plerumque veruecinæ frusto. Circum patinas positi panes sunt, & nonnumquam aliquid faui. Sumit ex his, qui vult. Ac fas est peregrinantibus, his cibis toto triduo gratis frui, postea mutandum hospitium. Sane Turcici proceres maxime impensis exstruere potissimum student hæc septem: Messitas, imareta, Græcis Maratia, carauasaraia, balinea publica: quibus etiam pulcherrimos fontes adiungunt, in ceteris, ad vsus hominum iumentorumque cottidianos; in messitis, ad lustrationes vel ablutiones quasdam peragendas prius, quam templa sua siue messitas ingrediantur. His adde fluminum pontes, & vias publicas, lapidibus stratas. quæ quidē omnia perindē spectabilia sunt apud Turcos, & eximia: sicut apud Anglos ista, versu comprehensa veteri:

Mons, & fons, & pons: ecclesia, femina, lana.

20 Propemodumque licebit & Turcica disticho completi:

Messita, maratium; carauasaraia, lauacra,

Fontes, & pontes flumiorum, strata viarum.

Obiter hoc etiam addo, Constantinopoli Messitis, quæ istic numero plus minus quadringentæ sunt, tot huiusmodi adiuncta esse maratia: vt si quis in vno triduum victitet, ac deinde pergat ordine ad cetera, totius anni spatio vel inuisere nequeat omnia, vel omnium vti beneficio. Sequitur etiam paullo post hunc locum in annalibus explicatus imaretorum vsus, quum narrant, ipsummet Vrchanē in exstructo ab se imareto cibos distribuisse.

30 Candria regio sita est ad Pontum Euxinum, inter Bithyniam, & Pontum, hoc nomine, prouinciam: vbi & opidum Candria reperitur in Ortelij Natolia, situm eo plane loco, quo Dedacana vetus a Nicolao Sophiano ponitur. Diuersum ab hoc opidum est Cangri, versus Amasiam siue Cappadociam, quod olim

Gangra nominabatur, vnde Turcis & regio Chiangare dicta.

ZERCOLAE, TAM ALBAE,

quam rubra.

21. Zercola capitis e filtro tegumentum est, latam auream fibriam habens, qua parte capiti imponitur: de penulæ manica tegminis ipsius petita forma, sicut ipsimet aiunt Turci. Superiori Zercolæ parti, sesquispithamam altæ, caput inseritur: inferior a vertice capitis infra ceruices in dorsum non aliter ad tres spithamas vsque demittitur, ac feminarum Gallicarum tegmen, 10 quod Chapperon ab eis dicitur. A media fronte surgit oblonga quædam quasi vel fistula vel vagina ex ære, partim deaurata, partim argento foris obducta, cui gemmas inserunt, non magni tamen pretij. Hæc Zercola Genizaris albi coloris est, aliis nonnullis rubri, de quibus alio dicendum loco. Fistula siue tubulus 15 excipiendo cono de pennis auium facto seruit, vel belli tempore, vel quum satellitio suo Sultanum stipant.

MVSULMANI, MVSULMANISSARE. Magarissare. Turci. Laonicus emendatus.

22. Musulmanos dici se volunt Mahumetani, tamquam recte credentes: vt Arianicis temporibus ceteri Christiani, quotquot abominabantur eorum furores, Orthodoxorum nomen profitebantur. Actametsi Mahumetanis honestissima sit Musulmanorum adpellatio, principibus ipsis Musulmanorum Sultanos se nominantibus, vti frequenter apud Præto- 25 rem nostrum videre est: tamen Græcis vicinis, vt Christianis, erat execrabile nomen, qui verbo Musulmanissare de omnium grauissimo apud Christianos flagitio desertæ religionis utebantur: cuius etiam vim declarantes, aliud Magatissandi verbum adhibebant, quod significat stercore faciem conspurcare. Cedrinus, 30 aliique scriptores historię, cum iis, qui ius Canonicum orientalis ecclesię tractarunt, vtroque vtuntur. Osmanici tamen adstant hanc adpellationem, & Turcos se dici nolunt. Quo de vocabulo

cabulo facere non possum, quin Philippi Mornæi sententiam
 exponā, ex libro eius Gallice scripto, de veritate religionis Chri-
 stianæ contra paganos, Iudæos, Mahumetanos, & alios, cui simi-
 lis in hoc argumētigenere nullus antehac prodiit. Nam eadem
 5 opera de Turcorum etiam origine quiddā non temere reiicien-
 dum intelligemus. Ait ergo Mornæus, Israëlitas fuisse transpor-
 tatos, etiam Herodoto teste, vltra Mediam, ad regiones id tem-
 poris inhabitatas: & ab eis partim Colchos originem duxisse, qui
 Herodoti tempore circumcidebantur: partim Tataros, qui cir-
 10 ca annum Christianum 1200 ductu Zingis Chanis velut inun-
 datione quadam orbem terrarum obruerunt, & imperium de-
 inde Chanis illius Chitaini constituerunt. Erant autem, inquit,
 hi circumcisi prius etiam, quam Mahumetis nomen audissent:
 eoque procliuius fuerunt ad amplectendum legem Mahu-
 15 metis, quod ex parte cum ipsorum religione conueniret. Vox
 ipsa Tatari siue Totari, lingua Syriaca reliquias siue residuos si-
 gnificat, ait. Inter hordas quoque Tatarix, versus partem eius
 magis aquilonarem, nonnulli nomina Dan, Zabulon, Nephta-
 li, retinuerunt. Vnde non est, quod miremur, tantam Hebræo-
 20 rum esse copiā in regionibus Russiæ, Sarmatiæ, Lithuanix. Pu-
 tat etiam, eo plures istic Hebræos inueniri, quo propius ad Tata-
 ros accedatur. Equidem vt obiter aliquam de meo velut symbo-
 lam his adijciam, adulescens in Liuoniam, necdū collegio Teu-
 tonicorum equitum dissipato, a Cunrado patre missus ad Alber-
 25 tum patrum, quum alia istic animadvertere memini: tum et-
 iam versus Lithuaniam, in vicinia metropolis Rigæ, (quæ in e-
 dito Laonico vitiose transpositis litteris scibitur Vcra, pro Ryca:
 sicut ibidem pro Euphlaste reponendū Eiflante. Sic enim Ger-
 mani ceteri vocant Liuoniam, Saxones nostri Liflandam. Gal-
 30 licus interpret Vcram vult esse Nouogrodiam, puerili errore:
 quum dicat auctor, suis urbem legibus & libertate frui: ab opti-
 matibus regi: ad mare sitam esse: Danos, Anglos, Gallos eò com-
 merciorum causa nauigare: quæ de Nouogrodia intelligi ne-
 queunt) in huius ergo Rigæ vicinia, nationem quamdam esse

barbaram Lettorum, a ceteris Liunionæ barbaris incolis, Curo-
nibus & Estonibus, lingua plane discrepantem: qui perpetuo in
ore quasi lamentationem quamdam habent, quam vociferan-
do per agros ad siduo repetunt. Ieru Ieru Masco Lon. quibus ver-
bis Ierusalem & Damascum intelligere creduntur, ceterarum s
in antiqua patria rerum, tota sæculis, & in remotissimis ab ea so-
litudinibus, obliiti. Ad Mornæum ut redeamus, putat hoc idem
non minus esse vero simile de Turcis, quàm de Tataris: quum
nomen ipsum Turcorum Hebraica lingua significet exsules, &
contumeliosum apud ipsos habeatur. Viderique Mahumetem, 10
non abs re, ne populos illos longe numerosissimos offenderet,
qui tum temporis incipiebāt se commouere, retinuisse circum-
cisionē, lustrationes, & alias quasdā legis Mosaicæ cærimonias.

GENISCHEHER, GOINVC, CARASI, 15
Cofri, Bergama, Edremit,
Gelipoli.

23. Opida sunt Iſnicæ vicina, Genischeher & Goinuc, vel Gui-
nuc trisyllabū, ut heic in archetypo scribitur. Illud nouam ciui- 20
tatem significat, & in Ortelij Natolia, sicut & Busbequio, Ieni-
sar vocatur, ut supra dictum numero 17. Goinuc in eadem Or-
telij Natolia reperitur. De Carasi exposuimus antea numero 13.
Cofri cum Caristo Natoliæ puto eadem est. Bargama verus est
illa, celebrisque membranarum nomine Pergamus, Galeni me- 25
dici patria. Quæ Turcis heic Edremit, olim dicebatur Atramyti-
um, Leoni Augusto episcopatus Ephesinæ metropoli subditus.
Nautæ nostri vocabant nomine magis corrupto, Landemiti:
quod propius ad originem suam accederet, si lingua sua, hoc est
Italica, dixissent L' Adremiti. Nobis quidem articuli cum ipso 30
nomine confusio perdifficilem reddebat de adpellatione vete-
ri coniecturam. Sunt autem hæc Troadis opida. De Vlubar su-
perius quædam numero 16 notauimus, infra daturi plura. Paul-
lo post Gallipolim dixi, more nautarum nostrorum, quum Tur-
cis Ge-

cis Gelipoli nominetur. Ridicula sunt somnia Nicolai Nicolaidis Delphinatis, de nomine atque origine huius vrbis: quum a C. Caligula conditam, ab eodem nomen accepisse tradit. Mox opinione mutata, quod fuerit a Gallis exstructa, Gallipolim vult dictam, ceu Gallorum ciuitatem: perinde ac Philippopolis sit Philippi ciuitas, Nicopolis quasi Nicolopolis, Nicolai ciuitas: perbelle, ne dum Gallos suos ornat, suimet obliuiscatur. Non enim aliam in Græcia reperimus vllam Nicolopolim, quam hâc: cuius vt auctor est Nicolaus Nicolaides, ita merito nomen hoc ei relinquamus, vt a duplici Nicolao, Nicolopolis adpelletur. Sed omissis iocis, amplius cccc annis ante C. Caligulam apud Xenophontem nostrum ciuitatis huius fit mentio. Nec a Gallis etiam condita fuit, sed ab Atheniensibus: quorum dux Callias, initio struendæ dato, promeruit: vt ab ipso Calliupolis, (Calliopolim fere Latina consuetudine vocamus) ceu Calliæ ciuitas, diceretur. Episcopatum huius ad Heracliensem Thraciæ metropolim Leo imperator in Thronis refert.

DE PRIMO TVRCORVM IN EVROPAM

transitu. De castellis, Zemenic, Chirido-castro, Maïto.

Prius, quam de castro Zemenico dicatur, recitabimus heic verba Laonici de prima Turcorum in Europam transiectione, cum quibus deinde locum hunc annalium conferemus. Capto, inquit Laonicus, præsidio Cherronesi, & Madyto, in Thraciam Turci progressi sunt, vsque ad fluuium Tænarum. Notetur in his verbis interpretis oscitantia, qui præsidium Cherronesi dixit, pro Cherronesi castro. Id castrum accipi non potest de Dardanellis. Nam eas arces, quæ duæ sunt, non vna, Muchemetes rex exstruxit post captam Constantinopolim, vel ipso teste Chalcondyla. Ergo Cherronesi castrum illud intelligitur, quod versus Ægæum mare duobus abest miliaribus Græcis vel Italicis a Maïto, versus Propontidem vero duobus & viginti a Calliupoli.

Et Maitos hodie dicitur eiusdem Cherronesi opidum, ne Xenophōti quidem ignotum, cui Madytos adpellatur, sicut & Laonico, tribus dumtaxat a Dardanellis versus Ægæum distans miliaribus. Prætor Græciæ noster Asty vel urbem Madytorum nominat, sicut & Leonis Augusti nouella de Thronis Madyta pariter, & Madytum dixit. Castro autem, quo de agimus, nomen est apud Græcos Chiridocastron. Hellespontus istic vsque adeo in angustum cogitur, vt a litore Asiatico Cherronesiacum Europæ tantum vno milliari Græco disiungatur. Hoc igitur in loco Turci primum ex Asia transmiserunt in Europam, & industria quadam Zemenicum, vt ipsi narrant; Chiridocastron, vt Græci; a captiuo quodam Christiano ducti, occuparunt. Inde dissitam ad alterum lapidem adorti Madytum, quam incolarum frequentia territi tentare prius ausi non fuerant, quum hodieque supra ccc Græcorum domos habeat, & ipsam in potestatem redege-
 re. Nos istic in itinere nostro vinum coloris rubri comparabamus, quod mensibus aliquot durante nauigatione, variis in malis, & nausea perpetua, præcipue nos recreabat. Nicolaides, de quo paullo ante diximus, fabulas vt de Gallipoli, sic etiã de hoc castro, nobis obtrudit. Narrat enim, dici castrum viduarum, ex huiusmodi occasione. Quum Turci, ait, ope duorum mercatorum Genuensium Hellespontum transmisissent, pro singulis capitibus transportandorum solutis duobus ducatis: primum omnium in Europa castrum hoc ceperunt, in quo mares omnes immani sæuicie contrucidarunt, vita femillis tantummodo condonata. Qua de causa nomen ei deinceps mansit, vt castrum viduarum adpelleretur. Hoc si verum esset, adpellandum erat Græce Chiron castron, vel Chirocastron, quod nomen ipse non posuit. Sed satis animaduertit peritus historiæ lector, in ipso fabulæ peccatum initio. Nō enim ad primum in Europam Turcorum transitum pertinet illa de Genuensibus historia, sed ad insequentia tēpora, sicut suo loco deinceps numero 87 indicabitur. Deinde Chiridocastri nomen exstitisse constat etiam prius, quam Turci transmissio Hellesponto castrum ipsum occupassent. Erat
 in nau

in naui nostra senex multarum rerū peritus, Antonius Meliēsis,
 Græco patre natus in Melo insula (Milon Græci pronuntiant)
 conductus a Nauarcho, vt index itineris interdiu noctuque no-
 bis esset, quem Podotam Græci nunc dicunt vocabulo peculia-
 5 ri, quod in Pulologo reperitur, vulgus nautarum Pelotā vocat.
 Is mihi, quum Calliupoli relicta, iam xxxi milliaribus emensis,
 Chiridocastrum præternaugaremus, & ruinosi castri nomen si-
 gnificabat, & historiam non friuolis de causis obseruandā com-
 memorabat. Quo, inquit, tempore Turci primū hasce freti Hel-
 10 lespontici transiuerunt angustias, vt Asia potiti, Europæ regio-
 nes inuaderent: hoc ipso castro, quod vides, in potestatem reda-
 ctō, primum in Europa pedem fixerunt. Eius rei nuntio, summa
 celeritate, Constantinopolim perlato: tanta Græcorū, maiorum
 nostrorum arrogantia, tanta securitas fuit: vt minime cogitarent
 15 de castro mox recuperando, & eijsciendis prius ex Europa Tur-
 cis, quam maiores in ea vires adquisiuisent, altiusq; suas egissent
 radices: sed accepti damni grauitatem verbis eleuando dicerent,
 esse dumtaxat amissum stabulum porcorum. Ludebant enim, vt
 Naziāzeni nostri verbis vtat, in rebus minime ludicris: ridebāt,
 20 in rebus minime ridiculis, sed deplorandis potius: dum ex Chi-
 rido castro per iocum, stabulū porcorum faciebant. Græcis enim
 Chiridia dicuntur porci. Sed risus iste tandem in amaras cōuer-
 sus fuit lacrimas. Audiamus maiorem nunc ex eiusdem Anto-
 nij narratione Græcorū insaniam. Venit inde, non magno tem-
 25 poris interiecto spatio, Turcorum in potestatem & Calliupolis,
 vt in his annalibus quoque recitatur: Græcis interim altum dor-
 mientibus, nec derationibus occurrendi conatibus hostium vel
 tantillum sollicitis. Quid sit? Huius etiā detrimenti accepti nun-
 tius Constantinopolim venit. Tum magis vt Græcos dementes
 30 cerneret, amissam illi Calliupolim flocci facere, iacturam publi-
 cam reapse magnam, verbis secordiæ plenis extenuare, non nisi
 amphoram vini a Turcis ereptam sibi d cere. Sed eos Turci pau-
 cis annis in Thracia fecere progressus, vt huius Soleimanis bas-
 sæ, qui Calliupolim tunc eis eripuit, fratris filius Baiaſites, occu-

patis etiam suburbanis agris, Constantinopolim pluribus annis obsideret: quam quidem omnino redacturus erat in potestatem, ni Tatarum Temiris interuenisset expeditio Baialiti fatalis: qua prosperrimi Turcorum successus aliquamdiu diuino consilio fuerunt inhibiti, ne ante tempus a Deo destinatum, imperij Græci reliquias deuorarent. Hæc narratio licet in historiis Græcis non exstet, dignam tamen censui, quæ memoriæ proderetur: ut ex ea nostri homines exemplum capiant, nobis quod ex usu sit. Utinam ne nos etiam modo tam altum, veterum Græcorum correpti, sterteremus, vix ut expergisci possimus: dum non Chiridocastia, porcorumue stabula, sed hætenus inuicta Christianorum propugnacula: non Calliupoles, aut amphoras vini, sed Pannonias, sed Cypros, integra regna scilicet, amittimus. Sed reprimo me. Nam plura vetat dolor, & ominis infausi metus.

15

TRITVRANDI MOS APVD GRAECOS,
& Asiaticos. Bolair. Asproli-
miona.

25. Arearum in quas messis tempore segetes tam in Græcia, quam 20
in Asia, colliguntur: & ipsa trituvandi ratio, huiusmodi est. Solent illarum regionum incolæ, postquam demessæ fruges sunt, non domum eas ex agris, more nostro, granis necdum excus-
sis, in horrea conuehere: sed in aream quamdam sub dio com-
portare. Deinde sparsis per aream manipulis frugum boues & 25
bubalos immittunt, qui dum pedibus subiectas proterunt, aristis grana nullo negotio excutiuntur. Et solent hæc sub dio fieri, extra pagos & opida. Semper autem mos hic apud orientales trituvandi fuit, inde usque ab antiquissimis temporibus, sicut
& in sacris libris interdictum vetus reperitur: Os boui trituvan- 30
ti ne obligator. Secundum hæc mentio fit expeditionis Turcorum, primum mari, nauigiis oram Cherronesi versus Ægæum legentibus, & præterito Rumeliæ vel Europæ promontorio, sinum Magarissum (sic a fœdis tempestatibus ac pluuiis dictum

dictum, quæ illis in regionibus existere boreis flantibus solent, quum apud nos aquilo serenitatem aeris ferat) intrantibus, ubi Cherronesi latus alterum, longo tractu, in mare se porrigit: deinde terra, missis equitibus, qui cum Edzebego planiciem Cherronesi versus amnem Maritzam peruagarentur, & Album ad Portum naualibus se cum copiis coniungerent. In his verbis obseruandum, illam Bolairis planiciem Turcis dictam, Prætori Græciæ nostro vocari Bolerum, qua scilicet per ipsam Cherronesum, Hadrianopoli procul ad dextram relictâ, cum Didymoticho, versus Ænum opidum, & Maritzam fluuium, quondam Hebrum dictum, ac longius inde Thessaliam versus itur. Nam a Chiridocastro siue Zemenico, per excurrentis in mare Cherronesi campos, ad Maritzam fluuium, & illum maris sinum, in quem se Maritza siue Tænarus, vt Laonicus de causa deinceps exponenda vocat, propter Ænum ciuitatem effundit, directum iter non magnum est. Quippe Thracica Cherronesus instar linguæ se porrigit in Ægæum mare, tam angusto terræ continentis spatio: sex tantum vt milliaribus Græcis distet Hellepontus a sinu Magarisio, qui est ab altera Cherronesi parte: quibus a sex milliaribus etiam dictum est Hexamiliū Cherronesi, sex tantummodo milliaribus Græcis a Calliupoli diffitum: vt alterum celebrius illud Hexamiliū Isthmi Corinthiaci totidem patet in latitudinem milliaribus, & vtrimq; gemino similiter a mari aluitur. Begi vocabulum, quod heic Edzi cuidam ex proceribus Turcicis tribuitur, interpretati iam ante sumus. Hoc tantum lector obseruet, planiciem Bolairensē, siue Bolerensē, vt Prætor vocat deinceps apud Turcos Edzæ vel Ezeæ planicie nomen ab hoc Edze bego consequutam, vt infra, certis ex locis horum annalium, parebit. Portus Albus denique Græcis est Asprolimiona.

DE OPIDIS CHEREPOLI ET ZORLI. CIVITA-
tes Cherronesi, ab Europa promontorio Constantinopo-
lim usque, cum intervallis unius ab
altera.

26. Quæ opida Thraciæ Cherepolim & Zorlum Turci vocant, Græci dixerunt Chariupolim & Tzurulum. Chariupolis siue Chariopolis, perinde ac supra de Calliopoli dictum, ab Atheniensi Charia conditore fuit appellata. Nam præpotens mari populus Atheniensis ante bellum Peloponesiacum, propter amplitudinem classis, & usum rerum navalium, Cherronesum cum maiori parie maritimæ Thraciæ ac Macedoniæ, cum Perintho, (nunc Arachlea, quod idem est cum Heraclea) cum Selybria, cum ipso Byzantio, possidebat: in eaq; loca, semel occupata, colonias deducebat: Thucydide, Xenophonte, atque aliis, testibus. Prætor Græciæ noster Chariopolim commemorat, & quo sita loco sit, indicat: dū ordine ciuitates has in Cherroneso recenseret, Heracleā, Panium, Rhædestum, Chariopolim. Meminit & Cedrinus in Constantino Monomacho Augusto, vbi de Patzinacis in Macedoniam profecturis explicat. Leo Sapiens Augustus in No-
 20
 uella de Thronis, Heracleæ metropoli, quam Thraciæ Macedoniæque simul adtribuit, velut in confinio sitam, inter alios episcopatus, hos subiicit: Madytum, de qua diximus, Rhædestum, (nunc Rhodostum) Panium, Hexamilium, (nunc Xamili) Calliopolim, Peristasim, Chariopolim, Tzurulloē, (nunc Zorli) &
 25
 Athyra, qui nunc Pons grandis nominatur. Quod si lubet intelligendarum historiarum causa nosse intervalla horum opidorum, ut ordine sita sunt ad litus Hellepontiac Propontidis, inde a Dardanellis, vbi fauces Hellepontis sunt, in Egæum cursu rapido semet exonerantes, ad ipsam usque regionem urbem Constantinopolim: hæc per accurate cōputata illius, quem dixi Me-
 30
 liensis Antonij studio, notabis.

A Rumeliæ, vel Romanæ, Græciæque promontorio, quod extremum est in Europa propter Hellepōti angustias, ad ar-
 ces

ees faucium, siue Dardanellos, milliaria Græca sunt

18

A Dardanellis Maitum vsque,

M. 3.

Maito Chiridocastrum,

M. 2.

Chiridocastro Calliupolim,

M. 22.

5 Calliupoli Hexamilium,

M. 6.

Hexamilio ad S. Georgij promontorium,

M. 6.

A S. Georgio Peristasin,

M. 6.

Peristasi Arachlizam,

M. 7.

Arachliza Myriophytum,

M. 7.

10 Myriophyto Coram,

M. 6.

Cora Gainum,

M. 4.

Gaino Rhodostum,

M. 25.

Rhodosto Arachleam,

M. 30.

Arachlea Silyuream,

M. 20.

15 Silyurea ad Pontem grandem,

M. 15.

A Ponte grandi ad Pontem paruum,

M. 10.

A Ponte paruo ad S. Stephanum,

M. 10.

A S. Stephano ad Heptapyrgium, siue Iadiculam, vel arcem
septem turrium, sitam in extremo vrbis Constantinopo-

20 leos ad Propontidem angulo,

M. 5.

Ab Heptapyrgio ad Sultani Isaraiū, vbi alter est vrbis angulus

ad Bosporum, Propontidi semet infundentem,

M. 7.

Tzurulus, (Castaldo Chiorli, Busbequio Chiurli) quam Leo
imperator Tzurolloën vocat, nonnihil a Propontide versus me-

25 diterranea distat, a Selybria maritima sex plus minus horarum

itinere. Nos istic satis commode diem ac noctem egimus. Falli-

tur in Selime primo Iouius, & auctor annalium Silesiæ Cureus,

qui pagum ignobilem & obscurum vocant: quum hodieque sit

opidum, & a Prætoribus dicatur Aſty, quod ciuitatem significat, ac

30 in Græcorum historiis etiam Mauricij Augusti temporibus, an-

te pro scilicet annos, mentio Tzuruli fiat, vbi dicitur, Chagano

cum infinita multitudine Thraciam ingresso, Romanorum du-

cem territum, in castello Tzuruli, tamquam loco munito, se co-

clusisse. Nam hæc ipsa leguntur apud Zonaram verba.

EVRI'NOS, ET CETERI TRES APVD

*Turcos illustrium quatuor familiarum
auctores.*

27. Tradunt nostri, & in his Geufræus, Osmanem sibi tres fœderatos adsciuisse, quorum adiutus ope, compluribus opidis subactis, auctoritatem sibi, potentiamque comparauerit. Horū duos fuisse Græcos, religionis Christianæ desertores, tertiū verò Turcum. Græcorum vnus, Michaël nominabatur: alter, Marcos: Turco nomen Aurami fuisse scribit. Ab his propagatas esse tres familias apud Turcos, ceteris omnibus, secundum Osmanidas, nobiliores: a Michaële, qui Michalogli, quasi Michalides, dicantur: a Marco, qui Marcozogli, quasi Marcozides: ab Aurami, qui Auramogli, & Auramides. Nos hæcenus horum in annalibus hisce mentionem nullam habuimus. Eurenosis nomen heic primum anno Christiano 1357 legimus, quem ex procerum numero fuisse non dubium est, quum begus adpelleretur. Et Turcos heic quidem sequi malo, quibus Eurenos; quam Geufræum, cui Aurami vocatur. Vnde posterī quoque non Auramogli cum Geufræo, sed cum Turcis Eurenosogli, velut Eurenosides, sunt adpellandi. Michalogli serius his commemoratur in annalibus, & nominatim Mechemet beg Michalogli, dux Acanziorū, sub initium Muchemetis primi, anno Christiano 1414. Malcozogli longe post hos, anno Christiano 1480, quo tempore Bali beg Malcozogli nominatur, sub Muchemete secundo. Quartæ familiæ non fit apud Geufræum mentio, quam Turchan begus propagavit. Hoc nomen in his annalibus reperitur sub Murate II, anno Christiano 1433. Eurenoses apud Laonicum Brenezes scribitur, pro Eureneces, aut Vreneces. Idem Michaloglios etiā Michalines alicubi vocat. Malcozzides & Malcozogli cur a Turcis pro Marcozziis & Marcozogliis dicantur, scio: cur a Reineccio Malaconij, nescio. Eurenosis etiā posterī rectius Eurenosij vel Eurenesij vocabūtur, quam Ebrenes. Turchan begus Chalcocondylæ Turachanes nominatur. Nostra ætate nullam horum

rum extra Malcozzios, & Michaloglios, mētionem inuenimus:
 & Michalogliorum sane recentiore, ex quibus Achmetes A-
 canziis præfuit in exercitu Soleimanis, ad obsidendam Vien-
 nam proficiscentis. Casanen vero Michaloglium triennio post
 5 in his annalibus expeditione Soleimanis altera contra Germa-
 nos, a nostris cæsum, magnis cum copiis, legimus.

DIMOTVC. BVRGOSINE. BERGAS.

Plagiari.

10

In vicinia Tzuruli, de qua dictum, Didymotichum Prætor 28.
 cum aliis opidum ponit, a geminis muris sic adpellatum, Turcis
 mutilate Dimotuc: quod Nicetas Latine versus, Eurū fluuium
 ambire tradit, pro quo scribere debuit interpres Hebrū fluuiū,
 15 cuius nomen in pluribus historiarum Græcarum locis ita corru-
 ptum reperitur. Opidi Dimotuci adpellatio ne hodie quidem
 est obscura, præsertim propter elegantissimos vrceolos, qui ab
 incolis elaborati, quum alia in loca, tum etiam Constantinopo-
 lim deportantur. Solent enim ex eis tam ipse Turcorum Sulta-
 20 nus, quam alij magnates, aquam haurire. Didymotichum no-
 uella Leonis imperatoris Traianopolitanæ montis Rhodopes
 metropoli subijcit. Andronicus autem Palæologus 11 huius no-
 minis imperator, ab episcopatu ad metropolis dignitatem in syn-
 hodo prouexit. Vicina Didymoticho est Burgosine, quæ Ca-
 25 staldo Bergas est, aliis vu'go Bregas, magis etiam vitiose. Nostri
 comites Turcici, quum istic essemus, Burgos adpellabant. Ge-
 rardus Mercator cum aliis ex Bergas facit Bergulam & Berge-
 len Ptolemæi, Bergulion Cedrini, & Arcadiopolim. Proximum
 ab hoc opidulum versus Hadrianopolim medij diei distat itine-
 30 re, quod idem Castaldus Siuibabam nominat, quum a Turcis
 nostris Eskibaba diceretur: id est, Baba vetus. Soleimanes bassa
 mortuus eo casu, qui recitatur in annalibus, in pago non pro-
 cula Calliupoli sepultus traditur, cui nomen Plagiari. De mo-
 numento tamen eius nihil istic intelleximus, licet ad Calliupo-

lim quatuor fere septimanis hæreremus. Obseruandum in animalibus, mortuum hunc Soleimanem duobus ante patrem Vrchanem mensibus: cui filius Murates natus minor, non Soleimanes successerit. Nam plerique Soleimanem inter Sultanos referunt, & primum huius nominis faciunt.

BELEZVG. CHELIL. CADILESCHER,

& Cadi Asker.

29. Belezuga locus est Anatoliæ, cui nomen a querceto. Signifi- 10
cat enim vox ipsa nouellas quercus, vt adnotatum supra, numero 19. Zenderlu Chelil est is, qui edito Chalcocondylæ corrupta scriptura Chatites adpellatur, pro Chaliles, quod ei nomen est apud Gregoram. Ex eo qui Halim facit interpretes Laonici, errat: quum diuersa plane nomina sint Chelil & Ali. Vox 15
Cadi Turcis iudicem significat, qui de causis litigantium aliquo in opido, vel vrbe, vel prouincia cognoscit. In Italia Potestatum vocant, cuius officij mentionem Prætor Græciæ noster facit, quo loco narrat Venetiis missum fuisse Constantinopolim nouum Exusiasten, (quo nomine significatur is, qui est cum po- 20
testate, ac iurisdictionem exercet) quem ipsi, ait, Potestatum nominant. Cadi vero Lescher, siue Lesker, significat iudicem supremum, qui Arabum Maurorumque lingua dicitur Cadi Asker: qua voce solent vti, qui elegantius loquuntur, vulgus altera. Erant autem prius in vniuerso Turcorum imperio duo 25
tantum Cadilescheri. Primus Anatoliæ, alter Rumeliæ, hoc est Romanix vel Europæ. Sed a Selime primo tertius his adiunctus fuit, post subactos populos principis Aladeulis, & Sultani Cairensis, videlicet Ægyptios, Syros, Arabes, & Armeniorum partem: quæ regiones quum latissime pateant, etiam tertij hu- 30
ius Cadilescheri officium maioris est momenti, quam reliquorum. Habent autem imperium Cadilescheri ceteros in Cadios siue iudices, & Hoggias, & Talismanos: velut apud nos sub iurisdictione Archiepiscoporum, episcopi, presbyteri, diaconi, conti-

continentur. Idem & Cadilicatus siue iudicum officia (Potestarias Itali vocant) arbitrato suo conferre solent, sed ea lege tamen, vt constituti ab ipsis iudices, a Sultano confirmentur. Addendum & hoc, duos illos primos iudices maiores accepisse
 5 Turcos a Græcis, quorum (vt dictum sæpius) æmulati sunt imperij veterem formam. Quippe Græci etiam Dicastas siue Iudices Anatoles & Helladis habebant. Adeoque magna fuisse istæ officia vel ex eo paret, quod imperatrix Zoë iudicem Græcorum fecerit Cōstantinum Monomachum, cui tamen non mul-
 10 to post ipsa nupsit, & per nuptias imperium tradidit, sicut in eius vita Cedrinus scripsit. Idem in Paralipomenis, quæ necdum habemus edita, Iudicis Hellados (quæ Græcia est) ac Peloponnesi, tamquam magno præditi officio siue dignitate, meminit.

15 *SCACHIN. SIS OPIDVM. MERITZA flumen.*

Qui Turcis heic Lala Scàchin, Laonico Saines vocatur. Et 30. prædicat eum valde Laonicus, optimumque virum adpellat.
 20 Quænam vero sit illa Sis, cuius captæ sit mentio, videndum. Ponit Marius Niger in Thracia Sissopolim, quæ olim dicta fuerit Apollonia: ponit & Pinetus in Macedonia Sissopolim, quæ veteribus fuerit Apollonia Taulantiorum. Vtrius sit opinio melior, ipsi viderint. Equidem neutram harum accipi de Sis opido posse
 25 se putò, quum Sissopolis Thraciæ versus Euxinum, haud procul ab Anchialo, quam nunc Achelò Græci vocant, collocetur: Macedonia vero remotior etiam sit ab illis locis, quæ huic proxima statuuntur, nimirum a Tzurulo & Burgoline. Restat igitur, vt aliud his vicinius opidum quæramus, quod Sis annalium sit.
 30 Hoc vero nobis monstrat Græciæ Prætor esse Cissum, non procul a Tzurulo situm, sicut ex his verbis eius adparet: Cepit Imperator Ioannes Ducas Vatatzes & Cissum castellum, & vsque ad eum fluuium, quem vulgus Maritzam vocat, limites constituit. Potitus est & monte Tugano, & opidulum in eo condidit:

quò Nicolaum Cotertzen ablegavit, vt excubias ibidem ageret, & Latinis intra Tzurulum degentibus negotia facefferet: quod quidem opidum Tzuruli non magno tempore interiecto Romanis a copiis in potestatem redactum fuit. Quibus in verbis obiter & Maritzæ fluminis mentio fit, quod statim heic in 5
 annalibus etiam reperitur, & a Turcis Meritza nominatur. Sed Prætor paullo post, hæc de Maritza subiicit: Alij sedes cōstitu-
 bant versus inferiores partes, & cum fluuium, quem lingua vul-
 garis, vt antea dictū est, Maritzam vocat. Reapse quidem is He- 10
 brus est, qui versus Ænum opidum excurrens, ibidem in Æ-
 grum se pelagus effundit. Sed quia cum hoc & alij se coniun-
 gunt amnes, ac maiorem efficiunt: iccirco nomen etiam apud
 accolæ mutat. Flumina vero, quæ Prætor ab Hebro siue Marit-
 za recipi commemorat, alia non est necesse recēferi, quod Tur- 15
 cicis nostris illustrandis non seruiant: sed duo tantum præteri-
 re silentio non possum, quæ Hadrianopoli se in Hebrum exo-
 nerant. Vnius fluuioli nomen est Harda, nec olim, nec hodie ce-
 lebris: alterius Tunfa, cuius faciunda fuit mentio, quod Chalco-
 condyles sæpe Tænarum nominet, sicut ex vita Muchemetis II,
 quem Hadrianopoli regiam sedem vltra Tænarum, qua He- 20
 brum illabitur, muniuisse scribit; & ex allegatis supra, numero
 24, videre est. Quippe Tænarus fluuius idem est cum Tun-
 fa, videturque nonnumquam Tænari nomen manere flumini,
 abolita Hebri adpellatione, ad ipsam Ænum vsque ciuitatem,
 vbi mari Ægæo miscetur. Hebrum denique Valizam nemo vo- 25
 cat, nec Mazeram: vt existimarunt Nicolaus Nicolaides, & O-
 liuarius.

YPSALA THRACIAE

opidum.

31. Post captam Didymotichum tradunt annales, Chazim Elim 30
 beguin versus Ypsalam cum copiis perrexisse. Huic nomini si-
 millimum est Cypsala, quod opidum ab Antonino in Thracia
 commemoratur. Alij Cypsella scribunt, vt legitur etiam in No-
 uella

uella Leonis Augusti de Thronis. Non procul ab Æno ciuitate collocatur, de qua mox dicturi sumus. Chypsala Sophiano dicitur, Chapsilar Bellonio, qui haud scio an non erret, similitudine nominis Chapse vel Chaphse deceptus, qui vicus exiguus est in itinere, quo Constantinopoli Didymotichum itur: vt infra parebit in extremo Baia site 11. Distat etiam ab Hadrianopoli, qua Selybriam tenditur, non magno itinere diurno quoddam opidulum, cui nomen Hapsala, nobilitatum messita & carauansaraio Mechemetis bassæ, ambobus sane pulcherri-
 10 mis & sumtuosis. Eo nos in loco pernoctabamus. Sed vt diuersus est ab Ypsala, sic cum Castaldo eundem esse cum Capsa, statuere non possum.

YGNOS, AD MERITZAE FLV-

minis ostium.

Hæc ciuitas Græcis dicitur Ænos & Oenos, quorum post-
 32. rius ipsi pronuntiant Inos, vnde nomen Ygnos, quod heic in annalibus legitur, molli pronuntiatione litteræ N per Gn, Græcis, & Turcis, & Italis, & Hispanis, qui n̄ scribunt, familiari. Inter
 20 metropoles vel archiepiscopatus Thraciæ refertur ab Imperatore Leone in Nouella de Thronis. Virgilius & alij Ænum ab Ænea post excidium Troiæ conditam in Thracia, sicque nominatam ab eodem, narrant. Propter Ænum fluuius Meritza
 25 vel Hebrus in mare semet exonerat, vt paullo ante dictum ex Prætoris nostro. Principes aliquando Catelufios Genuates habuit, sicut & Lesbos insula, (de quibus infra dicemus capite 138.) quum illi a ciuibus arcessiti temporibus imperatorum Græcorum inter se discordium, vrbs defensionem suscepissent, sic
 30 ut apud Laonicum legitur. Castaldus Enio scripsit, quod duabus (vt opinor) syllabis enuntiandum. Antonius Bonfinius in historiis Vngaricis corruptius Eniam vocauit, quum anno 1469 Nicolaum Canalem præfectum Venetæ classis Eniam Thraciæ urbem direptam incendiisse tradit.

ZAGORA, DEBELTVS,

Philibe.

33. Zagora Thraciæ prius adpellabatur Debeltus, vt est apud Cedrinum & Zonaram. Debeli episcopatum Leo Sapiens Imperator in Nouella de Thronis metropoli Hadrianopolitanæ montis Hæmi subijcit. In historia Symeonis Magistri officiorum manuscripta legitur, Iustinianum Rinotmetum imperatorem restitutum opera Terbelis Bulgarorum principis, ei quum alia dona dedisse, tum defalcata ab imperio Romano regionem, quæ postea Zagoria dicta fuerit, possidendam concessisse. Develtus, quam adhuc ita Græci vocant, siue Zagora, quod ei nomen Bulgari tribuerunt, milliario sexagesimo ab Hadrianopoli distat. Philibe vero Turcis est Philippopolis Thraciæ, Debelto vel Zagoræ vicina: quam urbem qui a Philippo Macedoniae, magni Alexandri patre, conditam cum vulgo existimant, falluntur. Nam Philippi Cæsaris opus est, vt aliæ complures in Thracia ciuitates ab imperatoribus fuere conditæ, quod ipsa quoque nomina testantur, vt Traianopolis montis Rhodopes, vt Hadrianopolis Hæmi montis, vt Arcadiopolis, vt Anastasiopolis. De Philippopoli vero expresse scriptum his verbis repeti quodam in historiæ Græcæ libro, cuius & principium, & nomen auctoris perierat, quum ceteroqui multa scitu digna contineret: Philippus imperator urbem in Europa condidit, quam Philippopolim adpellauit. In hac vrbe totum nos triduum commorabamur, dum Turci comites nostri suum Bairam maius, exacto ieiunio triginta dierum, diebus mensis Octobris quinto, sexto, septimo, celebrarent. Est adhuc archiepiscopatus, cui tunc præerat is, qui postea factus est patriarcha nobis Constantinopoli degentibus, Theoliptus: de sententiâ synhodi Græcorum abdicato Pachomio, viro prophano, & litterarum plane rudis, qui largitionibus & aliis malis artibus dignitatem adeptus fuerat.

*GRADVS LEGIS MAHV METANAE PE-
ritorum apud Turcos, & qui Talisma-
ni dicantur.*

- ¶ Vt Talismani qui sint, commodius intelligatur: sciendum, 34-
certos esse gradus Mahumetanis eorum, qui legis apud ipsos pe-
riti sunt, & partim ius dicunt, partim legem interpretantur. Lu-
douicus Bassanus Iadrensis in hunc modum comparat eos cum
10 nostris Ecclesiasticis. Primum Muphtim dicit esse inter ipsos in-
star vel Papæ nostri, vel Patriarchæ Græcorum. Quippe iu-
ris omnis & sacrorum Rex est, uti veteres etiam Romani loque-
bantur. Huic proximi sunt Cadilefcheri, de quibus dictum nu-
mero 29. Bassanus hos cum Archiepiscopis nostris comparat.
15 Sequuntur Cadij, veluti proximum post Archiepiscopos lo-
cum obtinent Episcopi. Secundum hos sunt eis Hoggia, qui
seniores dicuntur, ut Græcis & nostris Presbyteri. Excipiunt
Hoggias Talismani, seu Presbyteros Diaconi. Ultimi sunt Der-
uifij, qui Calogeris Græcorum, monachis nostris respondent.
20 Talismani Mahumetanos ad preces interdium & noctu quin-
quies dicendas excitant, de quibus aliâs agemus. Clepsydris,
veteri more Græcorum, utuntur ad distinguenda tam diurna,
quam nocturna temporum spatia. Nam quæ a nostris artificio-
se confecta perueniunt ad Turcos horonomia, longe ipsis gra-
25 tissima, planeque admiranda, procerum dumtaxat vñibus ser-
uiunt. Quum precum tempus adpetiit, turres adiunctas messis-
tis præaltas conscendunt. Eæ sic factæ sunt, ut in superiori par-
te, propemodum ubi occipiunt deminui, ut tandem in acumi-
natum fastigium desinant, in proiecto quaqua versum obam-
30 bulari possit. Heic ergo circumeuntes, acurissima voce clamo-
rem tollunt, digitis alteram aurium obstruentes, & homines ad
inuocandum numen exhortantur. Vox ipsa longius, quam
quisquam nostrum credat, qui ea loca non adierit, pertinet.
Communis autem precatio musulmanorum huiusmodi est, au-

ctore Postello: In nomine Dei misericordis, propitij. Laus Deo, regi sæculorum, misericordi & pio, regi dici iudicij. Heus feruiamus illi, & heus adiuuabimur. Dirigenos in punctum re-ctum, punctum eorum, in quibus tibi beneplacitum est, & quibus non irasceris: & non errabimus. Hæc tam illis est vsitata 5 precatio, quam nobis dominica: & a quibusdam ad battologiam vsque adeo recitatur, vt centies eam repetant. Idem facit in oratione publica Talismanus pro his, qui negligenter orant: aiuntque hac repetitione suppleri aliorum errores ac delicta. Quidam vero tantâ repetunt adfiduitate, tandem vt concidât: 10 alij corpus ita circummagitando, vt omnino extra se rapiantur.

DE GENIZERIS, VEL GENIZARIS:

unde sic dicti.

35. Nusquam reperi Genizarorum originem verius descriptam, quam heic: ideoque locus est memorabilis, quo plurium alucinationes refutantur. Nam alij volunt institutos ab Othmane vel Osmane Gafi, nonnulli (quos interest Iouius, & Geufræus,) fuisse referunt ordinatam ipsorum militiam primum omnium 20 a Murate II, quem ego numerum potius auxisse dixerim, quam fuisse militiæ ipsius auctorem. Vocis etiam etymon controuersum est. Initio declarationis annalium Spandugini opinionem recitaui, de Sari pago, quem Delus ille ceperit, a quo fuerit ortus Osman. Ea locum habere nequit. Reineccius aliquo- 25 ties reperit, Ianizarorum nomen ad notionem reuocatum, a Ianua deduci: quum Turcis IANUAM aulam dici constet. Ego vero fateor, adeoque vulgo notum est, aulam Sultani (Romani veteres comitatum Principis adpellabant) a Turcis vocari Portam Osmanicam, quod Portæ nomen idem est fere cum Ianua: 30 sed (quod ipsius pace, citra insectationem vllam, dictum esto) cogitare debebat, Turcis Portam dici sua lingua, CAPI: de quo vocabulo deriuari non Ianizarorum vel Genizarorum nomen potest, sed Capifilarorum, de quibus alibi. Paucis vt verum etymon

mon indicem, nomen Genizeri Turcis novos homines, seu milites novos significat, seu Latina voce veteri Tirones: cuius etymologia patet ex iis, quæ heic in annalibus exposita leguntur. Geufrazi somnium de Cham & Ieser, ceu ridiculum explorator.

CHAIRADIN. BUGA:

Ischeboli.

De Bassarum & Vezirum officio supra diximus, numero 14. 36.
 10 Quod Chelili datum fuisse traditur cognomen Chairadin, lingua Turcica significat eum, qui bene strenueque se gessit, vel bene meritus est: ut Græcis Euergetes dicitur, quod sibi cognomentum prisce reges, aliquot Ægypti Syriæque sumserunt. Ex Chairadin Laonicus fecit Charatinem: & in fine libri octavi,
 15 Charaitinem: Iouius, Hariadenum. Idem enim nomen nostra memoria datum fuit a Soleimane 11 piratæ nobili, sed strenuo ceteroqui viro, Barbarossæ: de quo dicturi suo loco sunt annales. Buga Calliupoli transiecto Hellesponto Prusam iturus occurrit. A Geographis recentioribus Iuba, transpositis litteris scribitur, uti deinceps repetemus initio Muratis 11. Opidum Ischeboli Græcis est Scopelos, Zagoræ vicinum. Leo Sapiens Augustus inter episcopatus metropolitani Hadrianopoleos Hæmi montis, Scopelum refert: unde situs intelligi potest.

25 SERVII, SERBI, SORABI, ZIRFI, ZERFI,
Servuëtonium.

Servios collocat Laonicus in antiqua regione Triballorum, 37.
 Mysiæque superiori: quo nimirum ex septentrione paullatim
 30 cômigrarunt, debilitatis imperij Romani Græciq; viribus. Nam Serbos circa Mæotidem Plinius collocat, unde partim profecti fuere versus Danubiũ, & Mysiam hanc superiorẽ: partim itinere diuerso, per Sarmatiæ siue Poloniæ latissime patètes cãpos in oram Germaniæ, Polonis vicinã (Lusatia nũc dicitur) infusi, sedes

ibidem, & in vicinia constituerunt, inter Salam & Albim flu-
 uios. Hinc Sirbos ibi Dubrauius recte collocat, hinc Misnia
 quoque Imperatoris Henrici Aucupis tempore dicta fuit a vicini-
 nis Sirbia, hinc in iis locis & Serbi Wenedi, & Serbecum, &
 Serbestum opida. Ne lingua quidem defecit, in vtraque Lusa-
 tia Wenedis incolis vsitata. Nec littera cum E permutata nos
 moueat, quod in hac voce frequenter fieri notauimus. Nam &
 annales Austriaci Syruam dixerunt, quorum verba reperies
 numero 54. Historiæ Saxonum Sorabos vocant, quos Sora-
 bros apud Laonicum vitiose legimus. Vocantur & Rascij vel
 Razij, quod a Ros siue Roffis deductum puto, cum quibus ori-
 ginem & linguam communem habent. Bonfinius Rationos di-
 xit, & melius Roxianos, quod est a Græcorum illo Ros haud du-
 bie. In actis Concilij Constantiensis Sirfi dicuntur, quod no-
 men eis hodieque datur a vicinis Carniolanis, Carinthis, Stiri-
 ensibus, Croatis, Dalmatis, Vngaris. Ideo locus ille, quem no-
 stri Annales a Seruiorum clade nomen accepisse narrant, in ar-
 chetypo Annalium Serf vel Zers Zunguni dictus fuisse scribi-
 tur. Hoc enim Gauderius Cæsaris interpres in versione sua non
 inferuit, vim ipsius adpellationis explicasse contentus. Facit alte-
 rius loci mentionem Cedrinus, & alij, qui a Bulgarorum cæde
 vocatus fuerit Bulgarcionium. Ad eius vocis imitationem li-
 cebit hoc Serf Zunguni Turcicum reddere composita voce
 Græca, Seruocionium.

25

GILDERVN BAIASIT. IACVP

Zelebi.

38. Quod Baiasiti datum fuit cognomen Gilderum siue Gilde-
 run, significationem fulminis habet: perinde ac de priscis illis re-
 gibus, Alexandri successoribus, quidam Cerauni siue fulminis
 cognomen habuit, eadem ex causa celeritatis, & impetus in bel-
 lis gerendis subiti. Lælapis adpellatio, quam ei quidam ex Lao-
 nico tribuunt, significati alterius est. Sic enim turbinem Græ-
 ci vo-

ei vocant. Et Baiaſites, quum vehementioris eſſet ingenij, facile turbini adſimilabatur, vt idem Laonicus inquit. De cognomine Zelebi, quod heic Iacupi tribuitur, dictum ſuperius, eſſe proſectum ex conſuetudine Romana, qui Nobiliſſimos vocabant Auguſtorum filios natu minores. Iacupem (qui Iagupes Laonico, noſtris Iacobus eſt, non Iosephus, vti putauit Laonicus. Nam Iuſſuph Turcis dicitur, qui Ioseph noſtris: nonnulli temere vocarunt Soleimanem: quum potior habenda ſit fides, hac quidem in parte, Turcis & Græcis, quam ipſis.

10
-
GERMIANI DITIO. GER-
mian beg.

Germianum Aſiæ minoris pars eſt, quæ Cariæ veteri, cum 39.
15 parte Lydiæ Mæoniæque reſpondet, quatenus ad mediterranea Phrygiamque maiorem hæ tendunt. Licet hoc vel ex eo colligere, quod nunc etiam Niſa collocetur in Germanio, quæ veteribus eſt Nyſa Cariæ mediterraneæ ciuitas, verſus Mæandrum fluuium. Leo Sapiens imperator in nouella de Thronis
20 adpellat Nyſſam, ſub Ephesine metropoli. Præterea Germanium fluuius Madre nunc interluit, vt olim Mæander indicatas regiones, qui prorſus idem eſt cum Madre. Nomen ipſum Germani vnde factum ſit, certo dicere non poſſum: niſi velimus a Germe deriuare, quod opidi & epiſcopatus nomen eſt in Leo-
25 nis Auguſti nouella de Thronis, Cyziceno Hellesponti metropolitano in Aſia ſubditi. Prætor noſter, qui cc plus minus annis ante Chalcocondylem ſuam ſcripſit hiftoriam, videtur in locis Germanio reſpondentibus, regionem Celbianum ſiue Celui-
30 ptio imperio, Celuium vniuerſum, cum Mæandria regione, cum Philadelphia, & Neocaſtris, occupaffe. Referenda vero ſunt hæc ad annum Chriſtianum plus minus 1206. quo tempore necdum ſeu Germanio, ſeu Celuiano imperabant Iconi-
onſes Sultani, ſed erat adhuc ea regio Græci iuris, & a Duce Græ-

co administrabatur. Flandris autem Constantinopoli potitis,
 Theodorus Lascaris in Asiam minorem profectus, vrbes ad im-
 perium spectantes a Ducibus Græcis, qui se in ista rerum per-
 turbatione dominos earum fecerant, sicuti supra dictum nu-
 mero 15, repetebat. Atque hoc modo Celuiantum quoque re-
 degit in potestatem, Duce Theodoro, quem a stoliditate Mo-
 rotheodorum adpellabant, eiectione. Postea tamen decrescen-
 tibus paullatim Græcorum viribus, Celuiantum a Turcis occupa-
 tum fuisse, consentaneum est: quippe cuius agri principem Tur-
 cum Laonicus Germanum vocet. Reineccius Meleci & Aza-
 dini fratrem Aladinem tradite eundem esse videri cum Laoni-
 ci Germano, qui regnarit Iconij, atque hac dignitate exutus,
 in Ioniam profugerit, ibique vitam priuatam, quietem ample-
 xus, egerit. Ita quidem e verbis Laonici colligi posse fateor, a-
 deoque non abs re videri, Germanum eum commigrasse, deque
 loco domicilij priuati cognomen accepisse. Verum non video,
 cur hominis priuati, priuatisque parentibus orti filij nuptias
 tantopere Murates pater Baiasij filio conciliare, pompaque ma-
 gnificentissima celebrare studuerit, qui præcipue potentiam ad-
 finium in deligendis vxoribus spectabat, vti deinceps adpare-
 bit ex inito cum illustri Despina Seruix, Bulci filia, coniugio.
 Nec item scire possum, qui fuerint hi Germani principes ab Ico-
 niensibus orti: quum eiectione a Tataris Iconienses, non in Ionia,
 sed ad Ænum urbem in Thracia exfularint. Velim hoc etiam
 explicari, quonam modo Germanus ex horum posteris a Ba-
 iasite spoliari potuerit ea regione, quam priuatus ipse, priuatis
 (vt dictum) parentibus natus, non possidebat? quo item modo
 dici possit a Temirlanco restitutus in id, quod in potestate non
 habuerat? Hæc enim in annalibus hisce diserte tradita legun-
 tur. Sunt alia quoque plura, quæ de his in medium adferre
 possem, ac nominatim docere, duos fratres Iathatinem & Ala-
 dinem, quos Reineccius in Iconiensium stemmate Caichof-
 rois filios facit, vti commenticios, & qui rerum in natura num-
 quam exstiterint, expungendos esse. Verum hæc aliò perti-
 nent,

5 nent, futura cuius manifesta, quum Prætor aliquando noster
 in lucem exierit. Quod denique Reineccius ait, videri Chalco-
 condylem in Thracia collocare regionem Germanum: de hoc
 quidem Germano non potest accipi, quum situm in Anato-
 10 lia sit, & sub Iconiensium imperio Turcos necdum in Europa
 fixisse pedem constet. Si quis tamen desiderat nosse, quid hoc
 nomine Laonicus intelligat: is sciat, apud Leonem Augustum
 mentionem fieri archiepiscopatus Germiorum, siue Germani,
 quem inter Maroneam & Arcadiopolim Thraciæ medio ponit
 10 loco. Nec in nouella Leonis Cermia, sed Germia legi.

HEMID. ACSCHER. CVTAHIGE. SEI-
 discher. Gelua*xi*.

15 Hemid, quæ aliis Emid, Omidie Nigro dicitur, adpellata fuit
 priscis vrbs Cerasus. Ad Pontum Cappadocicum nostri refe- 40:
 runt, Leo Sapiens in Thronis ad Pontum Polemoniacum: sub-
 iicitque Cerasus episcopum metropolitano Neocæsariæ. Ac-
 scher in Ortelij tabula Natoliæ scriptum legitur Acfara, non-
 20 nihil immutato nomine Turcico. Veteribus Græcis dicta fuisset
 Leucepolis, recentioribus Asprapolis: quorum vtrumq; Turci-
 cæ adpellationi respondet. Sed nulla tali nomine ciuitas in iis lo-
 cis apud priscos reperitur. Cutahige maioris est ciuitas Phrygiæ,
 quondam dicta Cotaiaum. Leo Sapiens imperator metropolim
 25 Phrygiæ facit, sicut & hodie celebris est in Anatolia, cuius in me-
 dio sita est, propter sedem siue domiciliū Beglerbegi Anatoliæ,
 qui priscis Romanis erat Præfectus Prætoriorum Oriētis, Græ-
 cis autem magnus Orientis Domesticus, quod sane propter im-
 perij veteris imitationes Turcicas notandum. Non recte nostro-
 30 rū aliis in Galatia ponitur, & Cute nominatur, vt Bellonio: Iouio
 Cutia, & Cuteia: aliis Chiutai, vel Kiuthai: aliis Chuta vel Chu-
 teo, qui tamen hoc nomine Corycum per errorem accipiunt, de
 quo in Muchemet II. latius. Seidischer Turcis, Græcis Hie-
 rapolis, ciuitatem sanctam siue sacram significat. Sunt autem

Hierapoles in Anatolia vel Asia minori plures, præter Syriacam & alias, quæ huc non pertinent. Vnam Leo Sapiens Augustus collocat in Phrygia Salutari, sub metropolitano Synadensi. Alteram facit metropolim Phrygiæ Cappatianæ. Sicenim in ipsa Leonis nouella legitur, quum rectius hæc dici Phrygia Pacatiana videatur in libro de vtriusque imperij noticia. Lector vtram volet, accipiat. Geluazi denique reperitur in Anatoliæ tabula, non procula Cerasunte vel Omidie sita: sed immutatione litterarum exigua, Giuluaza scribitur.

MAGALGARA. BOLINA.

41. Quod opidum Turci Magalgaræ nomine accipiant, scire certo non possum: id quidem dicere licet, quodcumque tandem sit, in finibus Thraciæ, Thessaliæ, Macedoniæ quæri debere. Gauderius interpres Cæsaris adnotarat videri, quod sit Megalepolis. Sed illa non in his regionibus locum habet, sed in Morea seu Peloponeso: nec Magalgara nunc dicitur, sed Leontari vulgo, Leontarium Laonico & aliis recentioribus. Si quis adpellationem Græcam Magalgaræ proximam requirit, Megalagoram accipiat: qua forum magnum significatur. Ex eodem locorum situ colligo, Bolinam Turcis dictam, quæ Græcis est Apollonia montis Athi, qui nunc Hagion oros, siue mons sanctus adpellatur, a frequentibus (vt opinor) Calogerorum monasteriis, nomine non adeo recenti. Nam Leo quoque Imperator sub Thessalonicensi, metropolitano Thessaliæ, collocat episcopatum Hierissi, quem alia dictum adpellatione tradit episcopatum Montis sancti.

VSCVFIA. TILIA FELIX. TANGI.

gri Gistugi.

42. Cassidis formam hodieque retinent Vscufiæ Turcorum instar pileoli rotundi, oualis figuræ, vel rotundi calicis absque peduncu-

dunculo, factæ: cuiusmodi coronas ouales ex auro solido gestare solebant imperatores Græci. Planeque talis etiam imponebatur huic Theolipto Patriarchæ, cum nos Constantinopoli essemus, a duobus aliis tunc ibidem præsentibus Patriarchis, Siluestro Alexandrino, & Michaële Antiocheno, die x Martij mensis, anno Christiano 1585, quo tempore ab eis inaugurabatur, quod Græci vocant in thronum collocari. Solent hodieque Genizari & alij ditiores ex auro solido factas vscufias gestare. Pecosipse vidi sic ornatos, qui Sultani Turcorum cursores sunt, circum ipsum semper obambulantes, quum e saraio prodit. Nomen tilix Felicis Turcicum in archetypo legitur, Deuetlu Caba Agaz: quarum vocum prima felicem significat, altera tiliam, arborem tertia. Quæ vero Bolinæ ab euerfione diuina mansisse dicitur adpellatio, lingua Turcica Tangri Gi-tu-gi pronuntiatur: id est, Deus euerit.

GVMVLZINA. MAROLIA.

Seres.

- 20 Hæc opida locis paullo ante nominatis vicina sunt, vltcrius 43. in Græciam de die scilicet in diem progredientibus e Thracia Turcis. Sunt enim in finibus Thraciæ Gumulzina & Marolia, non magno disiunctæ interuallo. Gumulzina Castaldo in tabula Græciæ recentiori Culmaza corrupte scripta legitur, pro
- 25 Cumulza vel Gumulza, quam Turci Gumulzinam vocat. Marolia Græcis est Maronia, quæ inter archiepiscopatus refertur a Leone Augusto, Geographis nostris iam Marogna dicitur. Sita est vltra ciuitatem Ænum, de qua numero 32 diximus, qua itur in Theffaliam e Thracia. Seres Græcis numero multitudinis
- 30 Serræ dicuntur, vrbs fatis celebris, quam Leonis Augusti nouella refert inter metropoles. Prætor Græciæ noster haud procul a Cisso, de qua dictum numero 30, versus Maritam, vel Hebrum flumen, collocat.

CAVALA. DIRE. SIRVS. MANA-
stir. Seleruc.

44. Recitantur ordine plures a Turcis captæ ciuitates in confi- 5
nibus Thraciæ, Macedoniæ, Thessaliæ. Cauala versus Philip-
pos Macedoniæ tendit. Bucephalum putauit Bellonius anti-
quis fuisse dictam, ab equo regis Alexandri. Dire videtur esse
Doari vel Deari, quam eadem in vicinia recentiores Geogra-
phi collocant. Sirus, mea quidem opinione, fuerit Hierissus: 10
cuius episcopatum Thessalonicensi nouella Leonis Imperato-
ris subijcit, & Montis quoque sancti vocat episcopatum, vt paul-
lo ante dictum numero 41. Aut Syrus a Turcis dicta pro Sidrus,
quæ Sidrocapſa nunc, ad montem sanctum, velut a nobis adno-
tatum superius numero 18. Manastir opidum Turcis dictum, 15
nomen Græcum habet Monastirion, a propinquitate (puto)
monasteriorum montis sancti, quorum obiter facta numero
17 fuit mentio. Nicetas (si recte memini) Leonem quemdam
Monastirioten nominat, oriundum ex hoc opido. Geographi
nostri Moneſtir aliud in Macedonia ponunt, vltra Theſſaloni- 20
cam: quod huc pertinere non arbitror, ob mentionem vicino-
rum locorum, quæ vltra Theſſalonicam se non porrigunt. Et
Theſſalonica Turci non sub hoc Murate primo, sed eius pro-
nepote, Murate secundo, potiti sunt. Seleruc in recentioribus
tabulis Geographicis non reperitur, nisi forte sit illud Slelar aut 25
Selelar, quod non procul a Monte sancto collocatur.

TEMIR. LANC, TEMIR CHAN, TEMIR
Cutlu. Sultan Borcuc. Deſtenſes
Tatari.

45. Quem nostri non recte Tamerlanem, & Tamburlanem,
Græci Temirem, vocant: is a Turcis plerumque Temir, vel
Temur Chan, quod regiæ dignitatis est nomen, explicatum su-
pra

pra numero 3, dici solet: ac si nominaretur Hispanorum more, Don Temir. Significat autem vox Temir siue Temur, ferrum: id est, gladium. Tatars, propter successus rerum prosperissimos, Temir Cutlu cognominarunt: hoc est, ferrum seu
 5 gladium felicem. Nonnumquam tamen, ut hoc etiam annalium loco, Temir Lanc adpellatur, quod Temirem claudum significat. Quippe claudicabat, ut ipsemet confitetur in primo cum Baiafite capto congressu & colloquio, quod in annalibus longe pulcherrimum, tantoque monarcha dignum, legitur. Et
 10 alij claudicationis hanc referunt causam, ut Laonicus, quod priuatus adhuc & inops murum, quo cincti pecorum greges erant, furti committendi causa conscenderit: quumque se visum a patrefamilias animaduertisset, in terram desiliens crus fregerit: alij, quod inter pugnandum in pede vulneratus, ex eo tem-
 15 pore claudus fuerit. Is autem, cuius deinde fit mentio, Borcuc vel Bercuc, Aegypti Sultanus fuit. Et nomen huius ex Schiltepergeri Germanico scripto, qui tunc temporis Asiatica peregrinatione suscepta, pugnis Tataricis ac Turcicis interfuit, Reineccius allegat: ita tamen a librariis mutatum, ut Baracloch pro
 20 Barakoch, vel Barakock potius scribatur. Sic enim ex Annalibus hunc restituere debet. Nomen ipsum Borckuck vel Barackok, diuisis vocibus, erit Barac Kuk, vel Barac Gog, id est, Gog benedictus, siue laudatus & inclytus. Et statim ab initio declarationis annalium de Kuk, Guk, & Gog, quædam in Giokelp aut
 25 Kukelp, diximus. Destenses autem Tataros, de certa quadam natione Tatarorum accipimus: contra Marij Nigri sententiam, qui tradit in genere Tataros ipsos se Dist lingua sua vocare. Sunt enim diuersi Tatars, priscis etiam, non hac dumtaxat ætate, cogniti: ut Aythono & aliis Mogli, siue Mongli: ut Sumongli, a
 30 Tataro fluuio dicti, velut Tatars aquatici: ut Tangori, qui & Tanchari, & Tonchari: ut Chitaini, qui & Chataini: ut Nogaij, ut Casanij, ut Astracanij, ut Præcopitæ, ut Keraij. Reineccium sane miror ex Sabellico repetere, Tatarorum imperatorem ætate Sabellici vocatum fuisse Nogaim. Quippe No-

gai Tatari nationis est nomen, cuius princeps hodieque Nogai Chan dicitur. Sic apud Pachymerium Nogas Scythæ legitur, & Cazanes Scythæ, pro Nogaïorum vel Nogæorum & Casaniorum Chane siue principe. Qui vero sint hi Destenses, intelligere licet ex iis, quæ deinceps in vita Muchemetis II leguntur de subactis incolis Tauricæ Cherronesi, post captam urbem Capham. Quippe Destenses cum Kerimiis siue Crimiis Tataris, (Crimski nunc a vicinis dicuntur) eo loco nostrorum annalium coniunguntur: de quibus Crimiis nos in supplemento annalium, ubi bellum hoc decennale Persicum exponimus, luculente.

LAZARI SERVIÆ PRINCIPES. BULCO-

gli, Bulcouitzij, Buconitzij. Crateuitzij. Cernouitzij. Karlouitzij.

15

46. Ex iis, quæ deinceps in his annalibus sequuntur, animaduertere licet: Turcos a Lazaro vel Eleazaro Bulco, sicut adpellatur a Chalcocondyle, qui primus regionem Istro adiacentem siue Seruiam a Stephano rege Bulgaro nactus fuit, successores omnes, Seruiæ Despotas siue principes, adpellasse Lazaros, ut omnes Constantinopoleos Imperatores itidem dixere Constantinos. Laonicus ipse quodam in loco Georgium Seruiæ Despotam more Turcico Eleazarum siue Lazarum vocare videtur, ubi dicit Eleazarum pro Belgrado multas vrbes in Pannonia consequutū a Sigismundo. Quippe Thomas Ebendorfus Haselbachius, qui tunc vixit, in Austriacis manu scriptis tradit, hanc permutationem non inter Sigismundum & Eleazarū, sed inter Albertum II Austriacum & Georgium Seruiæ principem factam: quem quidem ipse norat, quum in aula Friderici III Cæsaris exsul honorifice aleretur. Iidem principes a Turcis alicubi etiam Bulcogli nominantur ab hoc primo Lazaro Bulco, tamquam Bulci filij vel posterij, sicut & Michalogli & Malcozogli sunt Michalis & Marci posterij. A Seruiis aut, ratione prorsus consimili, Bulco-

20

25

30

Bulcowitzij fuere vocati, velut Bulci filij siue posterij. Nam id lingua Slauorum aut Venedorum, qua Seruij vtuntur, familiare est. Sic etiam hodieque Moscouij Basilouitzios, Theodorouitzios, Iuanouitzios, pro filiis Basilij, Theodori, Ioannis, dicunt. Itidem Crateuitzij Bulgarorum principes erant, a Crate, quem Vnglesis fratrem Laonicus celebrat, oriundi. Sic ab auctore generis adpellati Cernouitzij, Catari Dalmatiæ, regionisque vicinæ quondam reguli. Sic Karlouitzij dicebantur in Albania vel Epiro Dyrrhachini vel Durazzij principes, quod a Karulo propagati fuissent, ex regum Galliæ familia. Nam Ludouicus Galliæ rex, quem canonissimum (vt aiunt) a Pontificibus Romanis, Sanctum cognominant, fratrem Karulū habuit, Andegauum Prouinciæque Comitē, qui Cunradino Friderici II Cæsaris nepoti regnum Neapolitanum cum vita per fas nefas eripuit. Eius filius fuit Karulus II, nepos Petrus Grauinæ Dux, pronepos Karulus Dyrrhachij princeps: a quo Karlouitzij Dyrrachini, posterij. Pronuntiandi tamen diuersitas in causa fuit, cur Geuftræus & alij quidam Bulcouichios, Crateuichios, Cernouichios, & Karlouichios scriberent. Ac Geuftræus sane non Bulcouichios, sed Vucouichios adpellauit, enūtiatione Græca, qui nō Bulcos, sed Vulcos; non Bucos, sed Vucos dicunt. Et animaduerti semel etiam apud Laonicum legi Bucus, non Bulcus. Sic in itinere nostro mox, vbi Belgrado atergo relicto, Seruiam ingressi fuissimus, occurrere nobis opidula velpagi potius (vti quidem nunc sunt) duo: quorum prior Bucouarum minus, alter Bucouarum maius adpellatur. Ea nomina sunt his locis a Bucis, Seruiæ Despotis, indita. Nam Bucowar ciuitatem Buci significat. Hanc vero regionem possessam fuisse ab illo ipso Lazaro Bulco, qui cum Murate primo bellum hoc gessit, ex his Laonici verbis manifestum paret: Vnglese Crateque mortuis, Pristinum & Nistrā, sic dictam regionem, subigens Eleazarus, vsque ad flumen Sauum progressus est. Huic tandem bellum intulit Murates propterea, quod ad Pannonios se cōtulerat, & eos in Muratem concitabat. Quibus in verbis quod Pristinū nominatur, haud procul a Co-

sobo campo Laonicus ipse ponit. Obiter hoc etiam adliçitor, & Reineccio Cratis loco Cralem, Vnglesis fratrem, non recte dici: nec minus ab aliis Crateuitziorum adpellationem corrumpi, modo Cratis nomen apud Laonicum recte scriptum sit, quum eos Craiouichios vocant.

CAMPVS COSOVA. CAEDES MVRATIS PRIM. Sultanorum anni, quibus regnarunt, ad numeros certos reuocati.

47. Quem Chalcocōdyles in huius praelij descriptione campū Cosobum vocat, nostri Cosouæ planiciē nominant, a copia merularum. Bonfinius eleganter his verbis descripsit: Planicies in Rasciæ Bulgariæq; finibus lata, quam Rigomezzeu Vngari, Rasciani Cosouam vocant, nos Campum Merulæ. Hunc fluuius intersecat, qui Schitnitza dicitur, & ab Illyrici montibus defluēs, in Istrum fluit. In hac ergo planicie cæsus fraude licita Murates pater ab hoste, scelerato dolo Iacupes filius ab amicis strangulatus fuit. Annales hi Baiasitem culpa cædis fraternæ liberant, in procures Turcicos eam conferunt. De Muratis nece Laonicus dubitat, quonam modo cædis auctor arripuerit hastam, regemque mox inuaserit, nemine prohibente: tum quo deinde modo Baiasites acie iam instructa, breui temporis spatio, fratrem necauerit, & in proelium illico redierit. Sed ita descriptæ sunt in analibus facti circumstanciæ, nullum vt dubium relinquatur: præsertim, quū domesticus ille Lazari Cabilouitzius narretur Muratem nō hostiliter hasta petiisse, qui hominis impetus potuisset a Genizaris & aliis custodibus corporis inhiberi. sed prætextu defectionis & transfugij sic Turcis imposuisse, nemine vt impediēte admitteretur, abditamque sub veste sicam letaliter in viscera Muratis adigeret. Vnde profectus ab illo tēpore mos Turcorum, deducendi legatos, & alios exteros, ad Sultanum suum per cubicularios, qui brachia eorum vtrunque tenent. His maioris illud momenti, quod plerique tradunt, Muratem xxxiii. annis.

annis imperasse: Laonicus editus, LVII: quum Turci recte xxxii regni huius annos Mahumetanos numerent. Item, quod alij notant, hæc in planicie Cosoua cōtigisse anno Christiano 1351, manifestum prorsus errore: alij 1373, quos itidē falli, vel hoc argumentum colligere licet. Ostendimus supra, declarationis initio, principium regni Osmanis rectissime referri ad annum Christianum 1300. Præfuit autem rebus Osman 29 annis, Vrchan filius annis 32, Murates nepos annis itidem 32 Turcicis: qui superius indicata ratione redacti nostros ad annos, in annum Christianum 1390 desinunt: a quo tempore Baiafites Muratis filius annis dūtaxat 14 in imperio fuit, vt Turci vere scribunt. Et quia tanta diuersitas est in annorum notatione, quibus apud Turcos Sultani priores imperarunt: lubet hoc loco, quæ de his a nostris sunt tradita, cum Turcicis ex aduerso collocatis conferre. Sequar autē Francisci Sansouini rationes, qui diligenter ab omnibus historicis (quos quidem habere potuit) scripta, quasi fascem in vnum collegit.

10	Anni Sultanorum, a scriptoribus Christianis proditi.	Anni Sultanorum, ex annalibus Turcicis excerpti.	Anni Turcici ad Christianos lato modo redacti.
	Othoman. 18.	Osman. 29.	28.
	Orchan. 22.	Vrchan. 32.	31.
	Amorat. 23.	Murat. 32.	31.
	Baiazit. 26.	Baiafit. 14.	13½.
15	*Ciriscelebi. 6.	Soleiman. 7.	7.
	Mosc. 0.	Musa. 3½.	3½.
	Mahomet. 17.	Muchemet. 8.	7½.
	Amorat II. 34.	Murat II. 31.	30.
	Mahomet II. 31.	Muchemet II. 30.	29.
30	Baiazit II. 30.	Baiafit II. 33.	32.
	Selim. 7.	Selim. an. 8. mēf. 8.	8½.
	Soliman. 48.	Soleiman II. 48.	46½.
	Selim II. 8.	Selim II. 8.	7½.
	Amorat III. hætenus, 12.	Murat III. hætenus, 12½.	12.

Horum annorum, ad præsentem vsque 1587 collectorum,
hæc in qualibet serie summa fuerit:

292.

296½

287¼.

Quum autem anni Turcici 296, Christianos efficiant 287: sequitur omnino, tot annis hætenus imperium Osmanidarum durasse, sumto eius initio, sicut indicatum est, ab anno 1300. Sin aliorum sequi rationes velimus, necessario referendum erit principium regni Osmanidarum ad annum Christianū 1295, quod omnium Chronographorum & Historicorum illustrium sententiis aduersabitur: aut omnino fatendum, in illa supputatione nostrorum quinque totos annos esse superfluos.

MONUMENTVM MVRATIS IN
campo Cosoua.

48. De sepultura Muratis obiter habeto, tradi a quibusdam, cadaver eius Sophiam fuisse deportatum. Alij cum Turcis cōsentiant, qui Prusam memorāt auctum, & iuxta thermas Prusæ maiorum monumentis adgregatum: ita tamen, ut prius euisceraretur, & intestina in planicie Cosouana (Castouianam Sansouinus ubique non recte vocat) terræ mandarentur. Id verum esse colligitur ex his Bonfinij verbis, quibus etiam monumenti, eo loco relictī, hodieq; superstitis, & nobis a comitibus Turcis monstrati, mentio fit: In media (inquit) fere planicie Cosouæ collis modicus adsurgit, cuius radices Schitniza lambit. Non multo ulterius, ad caput æquoris, quædam turris erat, cuiusdam olim Amuratis tumulus & pyramis: qui profligato exercitu, ibi cæsus & sepultus est. Hætenus Bonfinius, cuius verbis non nihil inhæreamus. Schitnizam alij Schinitzam temere nominare malunt. An idem fluius sit cum Moraua, videbimus deinceps, numero notarum 124. Amuratis tumulum & sepulturam intelligit, quo loco fuerunt ipsius condita viscera. Quemdam dicit Amuratē, indefinite; pro Sultano Murate primo. Profligatū prius ait exercitum, non exprimens, Turcicusne profligatus fuerit, an hostilis.

lis exercitus, ac deinde Muratē cæsum: quum cæso Murate, Lazari Seruiæ principis exercitum a Baia site filio Muratis heic audiamus fuisse prælio victum.

§ KIRATOVVM. MONS ARGENTI. VIDINA
sive Vidinum. Citros. Bozina. Patzinaca.

Kiratouum Turcis adpellatur opidum Seruiæ situm ad mō- 49.
 tem, quem Argentarium vocant, a fodinis argenti. Gallicus in-
 10 terpres Laonici Rhodopen hunc esse vult, quum sit Hæmus.
 Antonius Bonfinius argenti fodinarum in Seruia mentionem
 facit, vt admodū nobilium. Kiratouum Castaldo scribitur Cra-
 touo, quod idem est cum Kiratouo. Vidinam hodie dicunt, quā
 Marius Niger olim vult adpellatam fuisse Viminacium. Eius in
 15 Iustiniani Augusti amissæ nouellæ titulo fit mentio, cuius epito-
 men in Paratitlis meis Græcis reperi. Sambucus noster in Vn-
 gariæ chorographia quoddam Viminatz, diuersum a Vidina,
 mox infra Belgradum ponit. Chalcocondylis interpres Latinus.
 Bydenam reddidit, quam Vidynam scribere debuerat: quem-
 20 admodum legitur etiam in posteriore nouella de ordine Thro-
 norum, quam in Synhodo Andronicus Palæologus II impera-
 tor edidit. Eius enim hæc verba sunt: Vidyna, quæ prius erat e-
 piscopatus sanctissimi archiepiscopatus Bulgariæ, in metropo-
 lim euecta est. Bonfinius Budinum nominat, Michael Ritijs Bi-
 25 dinum, apud quem tamen male scriptum legitur Biolinium pro
 Bidino. Vidinēsis sangiacatus, nunc inter alios Beglerbego Te-
 mestrarensi subiectos recensetur, de quo plura suo loco, in Noti-
 cia videlicet imperij Osmanici. Citros in nouella Leonis impe-
 ratoris episcopatus est Thessaliæ, sub metropolitano Thessalo-
 30 nicensi. Bozinæ regionis vulgo quoque notum est nomen. In-
 colas historici Græci dixerunt Patzinacas. Origine sunt Venedi,
 quod ex ipsa lingua, qua vtuntur hodieque Veneda, liquet. An-
 tiquitates horum Cedrinus in Monomæho Augusto luculen-
 ter descripsit. Sed eo loco deest in edito Cedrino fragmentum

insigne, quod cum historiae studiosis aliquando communicabimus. Vir acris iudicii Peucerus, quem adulescens in Geometricis & Astronomicis audire memini, Patzinacarum seu Patzinacorum nomen a Pozina siue Pozinania, nobili Poloniae municipio, derivare solebat: quod in iis scilicet finibus aliquando sedes habuisse videantur, antequam versus Triballos commigrarent. Et dicti videntur a Graecis Patzinacæ, nostrorum more, quibus Bozinachi non aliter adpellantur, ac Slavi, Slauachi: Poloni, Polachi: Boemi, Boemachi.

ALASCHEHER, IN CARAMANIA.

50. Alascheher lingua Turcica significat Altam ciuitatem. Graecis vno vocabulo diceretur Hypsilipolis. Sed eiusmodi nomine nulla reperitur in historiis vrbs, nec apud Geographos, quod equidem sciam. Leo Sapiens Augustus in nouella de Thronis sub metropoli Neocæsariæ Ponti Polemoniacy recenset episcopatum Hypsilon, id est, altum vel sublimem. Idem sub Synadensi Phrygiæ Salutaris metropoli collocat episcopatum Hypsu, quod itidem Graece alludit ad altitudinem. Sed an ad Alascheherim ea nomina congruant, vt existimentur adpellationem Graecam Turci lingua sua reddidisse: iudicio lectoris eruditi relinquo. Quia tamen statim heic sequitur Aidinensis agri mentio, qui versus Cariam Phrygiæ maiori finitimam se porrigit, & Alascheheri capta venisse Baiafitis in potestatem traditur: facile persuaderi equidem mihi pateret, opidum posterius Hypsu, abolito vocabulo Graeco, Turcicum Alascheher eiusdem significati diuersa in lingua nomen accepisse. De regionibus, Aidinensi & Sarchania, superius a nobis numero 13 tractatum.

CONSTANTINI A TURCIS ADPELLATI

Græcorum imperatores omnes. Nigeboli. Prælium

Nicopolitanum.

51. Ei Græcorum imperatori, cui Baiafites intulisse bellum dicitur, nomen erat Ioannes Palæologus, (Caloioannem vulgo nomina-

minabant, non a pulchritudine, sed bonitate) qui Manuelem filium, cuius nos præcepta educationis regiae Latina fecimus, confortem imperij viuis designauit. Nihilominus hunc Turci Constantinum vocant, non Ioannem: prorsus eadem ex causa, quam supra, numero 46, de Seruiae Despotis exposuimus, qui similiter eis Lazari vocantur omnes, & Bulcogli. Quamquam hoc quoque verum, videri Græcos ipsos imperatores adfectasse Constantinum nomen, ut nostri Cæsaris & Augusti, tamquam primi Constantinopoleos & orientalis imperij conditoris. Sic Heraclius Augustus in Nouellis suis, quas aliquot habemus necdum editas, Heraclium filium cognominat NEON siue nouum, aut iuniorem, aut alterum Constantinum. Sic in monasterio Constantinopoli, quod Græci Suluna vulgo vocant, adpellatur quondam Peribleptæ siue spectatissimæ Deiperæ, Armeniorumque sacris nunc dicatum, versus occidentalem templi partem Michael Palæologus imperator cum Theodora Augusta pictus conspicitur, inter utrumque parentem collocato Constantino filio, cum inscriptione triplici. Primæ verba sunt hæc, quæ Latine proferā, Græca cum aliis daturus alibi:

20 MICHAEL IN CHRISTO DEO
FIDELIS REX ET IMPERATOR,
DVCAS, ANGELVS, COMNENVS,
ET NOVVS CONSTANTINVS.

Quod ille cognomen Constantini magis profecto mereri videbatur, quam alij, propter recuperatam, expulsi Flandris, Constantinopolim. Urbem vero Nigebolim Turci vocant, quæ prius a victoria Traiani Augusti de Dacorum rege Decebalo dicta fuit Nicopolis. Ea duplex est, maior & minor: quas medius rex fluuiorum Danubius interlabitur. Hodie Sangiacatus Nigebolensis sub Rumeliæ siue Græciæ Beglerbego censetur. No-
30 mine regis Vngarorum intelligitur Sigismundus, qui postea factus fuit imperator. Is anno Christiano 1392 Nicopolim obsedit, ut Bonfinius commemorat. Geufreus, & alij quidam, pugnatum volunt anno 1396, profecto Michaelino. Sed vero

similius est, quod a Turcis etiam traditur, quum a Sigismundo Nicopolis oppugnaretur, eo se cum exercitu Baiasitem obsidione Constantinopoleos soluta contulisse: dumque suis obsessis succurrere niteretur, anno proximo 1393 praelium fuisse commissum. Et annus iste Christianus Mahumetano 794, quo pugnatum annales aiunt, respondet. Impressionis nocturnæ nulla mentio nostros apud historicos. Froissardus, Bonfinius, Geufræus, praelij tam infelicitè pugnati culpam in Gallorum proteruiam conferunt, sicut ex ipsorum narrationibus cognoscere, qui volet, potest.

PAX INTER BAIASITEM ET GRAECOS.

52. Nusquam nostris in historiis legitur, Baiasitem cum obsessis Constantinopoli toto vel octennio, vel decennio, Græcis principibus pacem fecisse: minus etiam, quod expressa in annalibus condicione, de recipiendis in urbem Turcis, ea pax facta fuerit: sed vrbe iam iam peritura, nec opinatum superuenisse tradunt auxilium, mouente contra Baiasitem maximis cum copiis Temire Chane Tatarorum. At vero quum apud Laonicum legatur, ingratum erga patrem filium Andronicum, dum a Baiasite regno præfici cuperet, eiectò patre Caloioanne, cum Manuele filio regni consorte, verbis inter alia talibus vsus: Habebo in vrbe iudicem siue præfectum Turcum: non absimile vero fuerit, adigente Baiasite Græcos ad extremam desperationem, tandem eorum imperatores, Caloioannem & Manuelem, in id etiam ad sensos, quod ultro de Turcis in urbem admittendis Andronicus obtulerat. Cui enim habiturum se iudicem Turcum promittebat, si nulli erant in vrbe domicilium habituri Turci, quibus ille Cadius siue iudex in occurrentibus controuersis ius diceret?

MEL A

MELATIGE. SILISTRA. EMPOLI.

Quæ sit vrbs Melatige, de his Laonici verbis intelligitur. Post 53.
 Ertzicam (rectius scripsisset interpres Ertzincam, vel Ertzingā,
 duplici gamma) captam, progressus Baiafites, Melitinen urbem,
 5 Euphrati impositā, in deditionē accepit. Hinc. n. paret, Melatigē
 Turcos dicere, quæ olim vocata fuerit Melitine. Prothysteron
 dūtaxat animaduertendū, quod prius Ertzingam a Baiafite ca-
 ptam fuisse commemorat, quàm Melitinen: quum a Turcis cō-
 trarium scribatur. Est autem Melitine Leoni Augusto in nouel-
 10 la de Thronis Armeniæ secundæ metropolis. In Anatoliæ de-
 scriptione Geographica reperire est Malatiam ad Euphratem
 fluuium, quæ Turcorum est illa siue Melatige, siue Melatie, Græ-
 corum Melitine, collocante hanc etiam Laonico super Euphra-
 tem fluuium. Silistræ nomen hodieque Turcis notum, ciuitatis
 15 in Macedonia, vbi Silistrensis Sangiaci sedes, Rumeliæ siue Græ-
 ciæ beglerbego subiecti. Empolis haud scio an non sit Amphipolis,
 vicina Serris, de qua dictum capite 43. Lembalo quidem
 reperitur in Græcia Castaldi, sita versus Thessalonicam, Emboli
 fortasse Turcica, cum articulo Italico. Nisi quis malit, datum
 20 loco nomen ab Embolo, propter similitudinem cum rostro na-
 uis. Sed Amphipolim potius heic arbitror intelligi.

*DESPOTARVM DIGNITAS. CRALES,**Cralana. Quisnam Turcis Bulcus Despotæ.**Bulcowitziarum genealogia.*

25
 In Græcorum imperio prima, secundum regiam vel impera- 54
 toriam maiestatem, dignitas erat eorum, quos ipsi vocabant De-
 30 spotas: vti videre licet in Officiorum Palatij catalogo, passimq;
 Græcis in historiis. Vicini principes Græcorum exemplum imi-
 tati, se quoque Despotas nominarunt, præserim Bulgari, Ser-
 uique: licet eosdem videamus in Græcorum historiis inter-
 dum regio quoque censeri titulo, quum Crales pro Despotis

adpellantur, & ipsorum coniuges Cralænæ, pro Despinis. Idem in nostris etiam obseruauimus. Sic enim Thomas Ebendorfus in Austriacis annalibus manu scriptis: Elisabet, inquit, filia Frederici Austriaci regis Romanorum desponsata fuit aliquando Ioanni Bohemo regi Lucelburgico, qui eam reliquit, impotentia mendacio prætenso. Solicitata quoque, ut regi Syruia nubere-
 ret, torum schismatici (hoc est, religioni Græcæ addicti) recusauit. En mundus Bonifidius I. C. putabat Cralis vocabulum a Karulo deriuari, & apud has gentes in honore habitum, propter Karuli magni nostri singularem virtutem, & famam rerum ge-
 starum illustrem: ut a Karulo scilicet omnibus eorum populorum regibus nomē velut auspicatum inderetur. Sed ignorabat Vngaris, Bulgaris, Seruiis Kiral, aut contractius enuntiando Cral, vocari regem: Cralna, reginam: quæ Polonis sunt Crol, & Crolna. Chalcocondylis etiam interpretes ambo in hac voce
 lucinati sunt. Ad Seruiorum principes, & hunc annalium locū ut redeamus, narratur Bulcus Despotæ Baiasiti filiam suam dedisse uxorem. Monuimus supra, Seruiæ principes omnes a Turcis fuisse dictos aut Lazaros, aut Bulcos, aut Bulcoglios: eiusque rei causam reddidimus. Interim tamen ipsi peculiare quoddam
 singuli nomen, ritu Christiano in baptis-
 mi caerimoniis sibi datum habebant. Hoc igitur loco Bulcus Despotæ nominatur a Turcis, quem Stephanum Bulcouitzium, Seruiæ Despotam, sui vocabant. Id vel ex hisce Laonici verbis intelligitur: Postquam Eleazatus vitam finit, principatum Stephanus Eleazari, cui Bul-
 co nomen erat, Triballorum Dux, quorum in metropolis Spenderobe dicitur, arripuit: Baiasiti strenue nauans operam, quando-
 cumque auxilium eius implorasset. Quæ verba rectius ut intelligantur, obiter addo, Stephanum Eleazari filium, debuisse interpretem dicere. Tum etiam nomine Triballorum intelligi
 Seruios, quorum regia siue metropolis Spenderobe dicitur, hoc est, Senderouia. Nihilominus & hic Stephanus, & filius Stephani Georgius, deinceps in Muratis II vita Lazari nominantur. Quā autem frequens horum Seruiæ Despotarum, quos supra diximus.

mus adpellatos fuisse Bulcouitzios, mētio fiat tam aliis in histo-
riis, quam hisce nostris annalibus: lubet hoc loco genealogiam
ipforum subiicere, de Turcicis, Græcis, Latinis, Italicis, Gallicis,
Germanicis, Vngaricis expositionibus, ac præsertim Bonfinia-
5 nis, excerptam: quæ nonnullis, vt spero, locis historiarum lucis
aliquid adferet. Sumemus autem principium ab eo vel Lazaro,
vel Eleazaro Bulco, quē Laonicus scripsit a Stephano rege Bul-
garo nactum regionem Istro adiacentem, ac deinde redactis
in potestatem ditionibus aliis, ad Sauum flumen vsque progres-
10 sum fuisse. quibus verbis haud dubie Despotatus Seruiæ fines
describuntur.

15 LAZARVS BVL CVS, Seruiæ Despotes,
in proelio captus anno Christiano 1390, & vin-
dicandæ Muratis I mortis causa, coram Baia-
siti filio frustulatim concisus. Annal. Turc.

20 STEPHANVS Bulcouitzius, a Murate II
ditione sua spoliatus, anno Christiano 1427.
Annal. Turc.

25 GEORGIVS Bulcouitzius, N. Despi-
Baiafiti militauit contra Te- na, Baiafiti
mirem Chanem. a Murate II Gilderuni
restitutus in paternum Despo- nupta.
tatū, anno 1442. Annal. Turc.

30 Stephanus can- Georgius, Laoni- Lazarus, suc- Maria, Sul-
dētī ferro cæca- co Gurgurus, ab- cessor patris tani Mura-
tus a Murate II. eodē Murate vi- in regno. tis II vxor.
Sic eam Spā
dugin⁹, nō I
renē, vocat.
LL ij

Lupus, vir fortiss.
cui Matthias Vnga-
riæ rex, ob rem bello
Bohemico strenue
gestam, castellum Fe-
iezco donauit.

Ioannes, cum
aliquot fratri-
bus.

N. Despina, nupta Ste-
phano Bozinæ regi, qui
foceri quoque princi-
patus cōsequutus, tã-
dem e castello Iaitzæ s.
Muchemetis II bládi-
tiis euocat⁹, cute viuus
exiit: vitamque eum
regno, quod patri dolo
surripuerat, amittit. 10

CARA RVSTEM. ALI.

Causa prohibita monetæ veteris apud Turcos.

15. Nomen hoc, Cara Rustem, significat Rustemem nigrū. Ru-
stemes vero Turcis dicitur, quem nostri vocant Rostanem, quo 15
nomine Sultanus Soleimanes memoria nostra Vezirem & ge-
nerū habuit. Ali Turcis est sine aspiratione, qui Laonico dicitur
Alies, aut Halies, vt interpres scripsit. Causa, vel prætextus causę
potius, cur Talismani, velut admodum religiosi & accurati Ma-
humetanæ legis obseruatores, vsum nummorum veterū e medio 20
tollendum censerent, explicationem minime difficilem habet.
Quippe nota lex Mahumetis, qua statuas, simulacra, sculptas &
pietas imagines, ex interdicti diuini præscripto seuerè prohibuit:
notum, quanto zelo Musulmani Christianorum in templis ima-
gines mutilare, frangere, destruere soleant. Itaque quum Roma- 25
norum & Græcorum imperatorum imagines in nummis & as-
pris expressæ cōspicerentur, violari Prophetæ legem clamabāt,
& abolendæ monetæ veteris auctores erāt. Sed interim sub præ-
textu religionis impostores nequissimi quæstum faciebant, vt i-
psimet Turci satis ingenuè fatētur. Hodie non amplius animos 30
Turcorum illa religio tantopere tangit, vt signatos Christianorū
principum charactere nummos auerterentur. Immo nummos si-
ue ducatos Venetos, quibus vetitæ lege Mahumetis impressæ
sunt imagines, Sultaninis suis, qui nihil habent legi contrarium,

Ara-

Arabicis dumtaxat insigniti litteris, longe præferunt. Taleris autem Germanicis, præsertim quibus aut ipsius Imperatoris, aut Ferdinandi Archiducis, aut Septemviri Saxonis insculpti sunt vultus, usque adeo non infesti sunt, ut ex illis ipsis sibi prohibitis adgnitos imaginibus expetant avidissime: nec dubitent, modo se pro mercibus suis eos habituros intelligant, de communi pretio trientem vel quadrantem remittere. Ne pondus quidem horum explorant, quod tamen in Sultani sui, ceterisque monetis usitatis, scrupulose facere solent.

10 *Cur Imperatores Græcorum a Turcis dicti Teggiures.*

Teggiures supra, numero 15, diximus a Turcis adpellatos Græcorum tam in urbibus, quam provinciis, præfides. Nomē ipsum a sollertia militari deducunt. Et scimus hos a Græcis non duces modo, qui sunt eis Higemones; verum etiam Stratigos & Stratilatas dictos, vocabulis duces milites significatibus. Quod autem Turci Teggiurum nomen etiam Græcorum Imperatoribus tribuerunt, ex alia nulla factum est causa, quam irrisionis & contemtus: quasi scilicet Imperatorum nomine digni non essent, qui per angustis inclusi finibus, ipsiusque propemodum Constantinopoleos mœnibus circumscripti, præfides urbis potius, quam augusti Romanorum imperij reges dici mererentur. Laonici locus est in historiae principio, quo paucis exponit, quam in artum redacti tamdē fuerint imperij Græci limites. Animaduerti Græcos, inquit, & regnum eorum primo sub Thracibus exstitisse. 25 Postea reliquo regno a barbaris exutos, paruum quoddā regnū gubernasse: videlicet Byzantium, Byzantiique maritimam regionem inferiorem, Heracleam usque: ac iuxta Pontum Euxinum maritimam regionem superiorem, Mesembriam usque: præterea Peloponesum totam, extra tres aut quatuor urbes Venetorum. Ad hæc, Lemnum & Imbrum, & insulas ibidem in 30 Ægæo sitas. Hactenus Laonicus. Baia sitis vero tempore ceteris exuti, cum ipsis etiam suburbanis agris, vix intra muros urbis se tuebantur. Propterea per ignominiam Teggiures a Turcis audiebant.

57. De Caramania quære notata superius numero 13. Saltem hoc indicare nunc lubet, cum Caramaniæ Principem, cuius heic mentio fit, a Laonico nominari Alisurium. Narrat autem hûc, quum ceteros Asiæ regulos Baiafites ditionibus exueret, pacem cum eo fecisse: atque ita suis ipsum, licet aliqua cum iactura, cõsuluisse rebus, ne regno prorsus exturbaretur, annales addunt. Nomẽ diuerse scriptum legitur, Alisurius, Alidurius, Aliderius, Aluris, ex Laonici deprauatis exemplaribus. Notandũ hoc quod- 10
que, quem Aliderium Caramanum a Murate II bello peti-
tum scribat Laonicus, in his annalibus Ibrahimem vocari: sicut vide-
re est in iis, quæ anno Christiano 1437 gesta referuntur. Hemi-
dam esse Cerasuntem, ostendimus numero 40. Tekiensis regio
Phrygia maiori continetur, quatenus in mediterraneis ea versus 15
Cappadociam, Armeniã, & Ciliciam se porrigit. Interpres Lao-
nici Tecien pro Tekie scripsit. Et alicubi Laonicus ait, Tekien
esse regionem vt Bithyniã, sic etiam Ciliciã vicinam: id est, a Bi-
thyniã finibus, ad Ciliciã fines vsque pertinere. Coniunctas ve-
ro, Bithyniam Tekiensemq; regionem, Othmaniam fuisse vo- 20
catas vno nomine: supra, numero 13, docuimus. Coniam esse
priscum illud Iconium, prius dictum fuit numero 12. Trituran-
di quoque modus, explicatus numero 25.

ACSERAI. NIGDE. CAISARIA. BORLI.

58. Castrum album Turcis Acserai, siue domus alba dicitur. Ve-
tus aliquod hoc nomine castrum vel opidum in iis locis nullum
reperitur. In Ortelij tabula Natoliã legitur Acfara. Ibidem quæ
Turcis heic Nigde, Nigdia scribitur. Vtraque non magno a Co- 30
nia vel Iconio distat interuallo. Vincentius Beluacensis Acserai
vocabulum mutat in Hacfar, quum ait: Apud Hacfar inuenitur
coctus & aluminis minera. Caifaria Ciliciã, quã sic etiam Mar-
cus Paulus Venetus nominat, dicta priscis Cæsaria fuit. Apud
Belua-

Beluacensem Gazaria corrupte scribitur. Borli duplex in Natolia descriptione conspicitur, vna Borli simpliciter adpellata, nō procul ab Enguri vel Ançyra sita: altera cum cognomento, Tarachi Borli, nō procul a Castamona & Sinope. Ad Ponti prouinciam vtraque pertinet, quæ regio principum erat Isuendiarum, quibus intulisse Baiafites bellum dicitur. Et quinam principes hi fuerint, explicatū abunde superius. Sinopen nouella de Thronis ad Amasianam metropolim Helenoponticam refert.

10 *CASI BURCHAN, ORTHOBVLES, ET MVL-
sumanes, & Cyrifcelebis, an iidem cum
Emire Soleimane.*

Quis begus ille Turcicus fuerit, cui Baiafites Sebastiam ad- 59.
15 mit, propter annalium narrationes nimis succinctas sciri nō po-
test. Hoc tamen minime dissimulandum, Sebastiam fuisse pri-
mam Turcorū in Asia sub Aladineregiam, sicut annales ab ini-
tio testantur, & Laonicus, qui progressos ex hac Turcos ait Asiā
subegisse totam, vsque ad Hellespontum. Quapropter si hoc tē-
20 pore superstites erant Aladinis posterī, vero simile est, eos Seba-
stix præfectum habuisse quemdam: cui ab æquitate summa in-
ditum nomen Casi Burchan, lingua Turcica iudicem Dei signi-
ficabat. Ad Sebastiam annales nostri a patre relictum fuisse tra-
dunt Emirem Soleimanem filium, qui tamen a Temire Chane
25 nusquam occisus legitur, sed imperasse post Isam fratrem a Mu-
sa necatum, totis septem annis. Laonicus autem Sebastix præfe-
ctum a patre memorat Orthobulē, qui captus ibidem a Temi-
re, ac post aliquot dies interfectus fuerit. Vnde Baiafites accepto
30 de mortē filij nuntio, cuidam pastori tibia canenti dixerit: Cane
carmen, cuius argumentum sit. Nec Sebastiam, nec filium Or-
thobulem amittas. Equidem sæpe multumque cogitans de cō-
ciliandis annalibus Turcicis cum Chalcocondylis & nostrorum
expositionibus, quorum illi maximum natū filium Baiafites vnū
faciunt Emirem Soleimanem, hic duos diuersos ceteris maiores.

ponit, Orthobulem & Mulfumanem, nostris Cyrifcelebim fici-
 & ium ingeantibus: in eam denique sententiam veni, vt Cyri-
 fcelebi citra controuersiam excluso, veluti quem nec Turci, nec
 Græci agnoscant; reliquos duos, Orthobulē Mulfumanem-
 que, pro vno & eodem Baiafitis filio Soleimane statuam habē-
 dum, quem tamen interfectum a Temire, capta Sebastia, per er-
 rorem Græci crediderint. Eius opinionis meæ causam hanc ha-
 beo, quod nomen Orthobulis non Turcicum esse, sed Græcum
 arbitrer: & idem significare Græcis, quod Turcis Musulman.
 Quippe quum in Turcia versarer, interrogatū a me virum ma- 10
 gnificum & amplissimum, D. Bartholomæum Pezzenum, Cæs.
 Mai. a consiliis, & nuper ad Portam Osmanicam cum munere
 Legati missum, quidnam vox Musulman Turcis significaret,
 respondere memini, vim illius eamdem esse cum Orthodoxi no-
 mine Græco. Vixerat autem ille totos octo reipublicæ causa tūc 15
 annos inter barbaros, eorumque linguā norat. Quū igitur Græcis
 Orthodoxus sit, qui rectam sententiam tenet, idemque significet
 vocabulum Turcicum Musulman: sequitur, Orthobulis quoque
 nomen idem esse cum Musulmano, quando sic Græcis adpella-
 tur is, cuius rectum consilium, recta voluntas est. Hoc modo ma 20
 nifesto paret, vnde Chalcocondylis error manarit, duos ex vno
 Baiafitis filios faciuntis: ex eo nimirū, quod vnum in duos distin-
 gueret, cui diuersis in linguis diuersum, sed vnus tamen signifi-
 cati, nomen erat. Nec mihi quisquā obiecerit, aliud esse Musul-
 man, & aliud Mulfuman. Quippe vocem Musulman a Græcis 25
 enuntiari Mulfuman, & in historiis, & aliis ipsorum libris sæpi-
 sime depræhendi. Quinetiam verbum Musulmanissare, de quo
 superius dictum numero 22, multis in locis apud Græcos ita mu-
 tatum reperi trāspōsitis litteris, vt Mulfumanissare legeretur. Ne
 hoc quidem tacendum, quæcumque Turci de Soleimane me- 30
 morant, a Laonico ad Musulmanem referri. Quis ergo fieri pos-
 se non existimet, vt nomen Mir Sulman ab exteris commutaretur
 in Musulman? Sic certe Mirchan alicubi scriptū legere me-
 mini, qui nomine integro diceretur Emir Chan. Quod vero
 necem

necem Orthobulis adtinet, quæ recenſetur a Græcis, a Turcis ſilentio præteritur: nihil ea noſtris rationibus officiit, quum vice verſa Turci Temiriano prælio Muſtapham Baiaſitis filium occubuiſſe memorent, quem Græci tam certo non periſſe credabant, vt alium quemdam mentientē hoc nomen, veluti ſuppoſiticiū fratrem poſcenti Muchemeti dedere nollent, mortuoq; Muchemete contra Muratem II, Muchemetis filium, ſua cum pernecie fouerent. Præterea non abs re mirum alicui videatur, Laonicum dicere, necatum a Temire Baiaſitis filium Orthobulem: quum is au&ori belli & iniuriarum, patri pepercerit; & expreſſe Laonicus idem poſtea ſcribat, (ſide licet dubia) Muſſumannem, Moſem, Jeſum, Mechmetem, & reliquos filios Baiaſitis in poteſtatem Temiris veniſſe. Quid optatius accidere Temiri poterat, quam præter ipſum patrem filios habere in poteſtate, quibus occiſis, Oſmanidarum in Aſia regno, nemine repugnante perpetuo frueretur? Attantum abſuit, vt id faceret, vt etiam diſſerte Laonicus initio libri 4 fateatur, Moſem a rege Temire annonas in caſtris habuiſſe, tandemque dimiſſum ex captiuitate, mari ad regionem patriam rediſſe. Qui plurium, vel omnium potius vitæ pepercit, cur in vnum ſæuiſſe credatur? Adde teſtimonium hoſtis. Nuſquam Turci ſcripſerunt in annalibus, interemtum a Temire Baiaſitis aliquem fuiſſe filium: ſed ſperaiſſe Temirem potius, quempiam filiorum Gilderunis ſe conuenturum, quod illi formidine non neceſſaria trepidi, omiſerint. Immo ferociam potius, & iracundiam ſui Baiaſitis, vituperant; Temiris humanitatem ac modeſtiam laudant. Super eſt vnū, quod obiici poſſit, de Ziche Orthobulis filio, quem Laonicus ait bellū intuliſſe Ioanni Comneno, Trapezuntino Imperatori. Sed heic mihi reſpondeat aliquis, vnde tandem Ziches ille poſt mortē patris Orthobulis anno denique ſexageſimo primum in ſcenā prodiit? quoue modo ſaluus euasiſe tot parricidiis & lanienis horum temporū in Oſmanidarum familia, ſub Muſa, Muchemete I, Murate II, Muchemete II, qui omnes parricidæ fuerunt? Cur huic tam diu ſcūs ille Muchemetes II pepercit, qui vix mortuo

patre, sanguinem statim fraternnm sinit: An huic credidit exercitum suspiciosissimus omnium tyrannus? Denique constat ex Turcicis annalibus, id temporis vicinæ Trapezuntis præfectū a Muchemete fuisse maximum natu filium Mustapham, qui tantum decennio post illa cum Trapezuntinis bella, Parthis in Armenam & Caramaniam infusus occurrit, eisque cæsis, Iusufzem begum ducem viuum cepit, & patri misit: quod argumentum est evidens, fuisse tum Mustapham virilis ætatis, nec Zichem Osmanidam in iis locis vel imperium aliquod, vel exercitū habuisse. Quæ quum ita sint, restat vt statuamus quatuor omnino nomina, Orthobulis & Mulsumanis, quæ Græci tradiderunt; Cyriscelebis, quod nostri; Soleimanis, quod Turci; tandem invnum conferenda Soleimanem Baiafitis germanum filium, natu maximum: cuius si Ziches ille filius non fuit, nusquam ne nomine quidem tenus Turcis notus; cum Orthobule ficticio patre, suppositicius filius Græcis defendendus relinquitur. Habēt lectores eruditi rationes meas, quas vel adprobandi, vel confutandi, liberam eis potestatem facio. Neutrum tamen ex duobus illis a Laonico memoratis, in Osmanidarum omisi familia, ne quis nimix me temeritatis arcessat: qui præter hos, necdum auditis aliorum iudiciis, pluribus etiam Baiafitis filiis, Iesu minori, Ali, Dufmi Mustaphæ, natalium controuersiam mouere non dubitauerim.

TECHRIN BEGVS, ERZINGÆ

princeps Diorryge.

60. Qui Turcis est Techrin begus, Erzingæ vel Erzinzanis princeps, a Laonico vocatur Scender, rex Armeniorum: cui Baiazitem illato bello, Ertzingam ademisse, cum annalibus hisce consentiens, narrat. Postea tradit Tezetinem, virum regio sanguine ortum ab Ertziganis rege, puero Mustaphæ, Muratis II fratri, auxilio venisse. Hoc ego nomen, siue Tezetinis, siue Tezerinis, idē esse puto cum Techrine nostrorum annalium. Diorryges opidi nomen Græcū a fossis ab Euphrate perductis factum arbitror.

*QVI TVRCOMANI. SVLTANVS AL-
cairensis. Cair. Miszir. Mizraim.*

Turcomanos vocat auctor annalium Turcos omnes in Asia, ^{61.}
 5 ceteris subiectos begis, extra Osmanidas. Sic Turquia Belua-
 censi regnum Iconiense dicitur, Aythono minor Asia. Prætor
 Græciæ noster subditos Iconiensi Sultano duplices facit, partim
 Musulmanos adpellans, partim Turcomanos. De Musulmano-
 rum nomine dictum antea, quod haud dubie tunc etiam paret
 10 habitum velut honestius. Turcomanos ait esse gentem, quæ Per-
 sarum (sic Turcos Iconienses vocat, velut e Perside oriundos) ex-
 tremos fines infidebat, & implacabili odio Romanos (id est, Græ-
 cos) persequens, agendis prædis ex horum agris delectabatur,
 præsertim illo tempore, quo res Iconienses fluctuabant, mirifi-
 15 ceque Tancharorum impressionibus turbabantur. Ergo Tur-
 comani tunc erant infami vocabulo instar illorum prædonum,
 quos nunc Martelosos & Vscochos (vnde Scacchorum siue la-
 trunculorum nomen) vocamus. Prætor quidem tunc Michaë-
 lem Palæologum, ad lathatinem Sultanum Musulmanorum
 20 se conferentem, ab his Turcomanis omni comitatu & supelle-
 ctile spoliatum fuisse narrat, nec quidquam suorum ab eis po-
 tuisse recipere, licet hinc inde dimissis mandatis, Sultanus impe-
 rasset: vt spoliato tam corpora, quàm res ademptæ restituerentur.
 Alcairensē Sultanum annales more Turcico nomināt Ægy-
 25 pti Syriæque Sultanum, ab aulæ siue regiæ loco. Cairum Laoni-
 cus antiquam Memphim facit. Al, vt articulus, additur. Vox ipsa
 significat urbem, excellentiæ causa: quod vrbū maxima sit. Ho-
 die Turcis & Arabibus incolis Miszir adpellatur, a vetustissimo
 tam Ægypti, quàm Ægyptiorum nomine, Mizraim.

30 C H E M E S. M V E I G E.

Bea'bec.

Ciuitas Syriæ Chemes, olim dicta fuit Emisa: Gregorio Emiseno ^{62.}

MM ij

alumno clara, cuius extant octo libri de homine, qui nonnullis in exemplaribus non recte Gregorij Nysseni nostri nomē præferūt. Ortelius notauit, quod Turcis & Arabibus sit Hamfa. Sed heic Chemes legitur, quod aliorum scripturæ vicinius, quibus Hames vocatur. Fit eius apud Aythorum his verbis mentio: Ciuitas Syriæ Hames, quæ Camela hodie adpellatur a pluribus. vbi videndum, an non pro Camela, scribi debeat Camefa. Mueige Turcis est, qui Græcis historiis nominatur Moauia & Mauia. Curforem dixi, quem Turci Pecaut Peic, nostri lacqueium dicunt. Bealbec Syriæ cauæ ciuitas, Postello Balbec, priscis Helio-
polis fuit. 10

C A R A B A G. V N C R A.

63. Ad Carabagum hibernasse Temirem tradunt annales, urbē siue Parthiæ, siue Persiæ: quibus nominib⁹ indifferenter vtitur, 15 pro ea regione, quæ Turcis est Aiem, vel Aiem vilager, de qua superius dictum numero notarum secundo. Vox Carabag significat lingua Turcica vineam nigram. Chalcocondyles scripsit, Temirem solitū se recipere Cheriam: quod primum Sebastia, quod itidem Chalepia (sic interpret scripsit) Damascoque ca- 20 ptis, fecerit. Ergo veri sit simile, Cheriā a Laonico dici, quæ heic Carabag nominatur, nonnihil mutato vel a Græcis vel Turcis vocabulo. Engurim supra, numero notarum 10, diximus Ancyram esse. Tantum heic addendum putauimus obiter, hanc etiā in edito Chalcocondyle Vncram nominari: quod quum Græci 25 mollius enuntient Vngra, propius accedit ad Turcicam adpellationem Enguri.

BVLCI FILIVS. DERVISLAR. MVSTA-
pha mors. Græcorum de Baiafitis filijs errores. 30

64. De Bulcis & Bulcouitzis proluxe tractauimus ad notarum numeros, 46, & 54. Heic tantum hoc moneamus, istum Bulci filium (qui Turcis est Bulcogli) expresse nominari a Spādugino-
Geor-

Georgium, Seruix Despotæ filium: cuius maiores & posteros
 continuato superius stemmate complexi sumus. Ac temporum
 sane ratio Spandugini sententiæ nequaquam aduersatur. Der-
 uisij seu Deruissari sunt illi quidem apud Turcos aliqua ex parte
 5 Calogeris Græcis, monachis nostris adfines, vti superius indi-
 catum: sed aliis tamen de causis (modo Paulum Tomorreum,
 fratrem Georgium Vngariæ perniciem, & alios de nostris ex-
 cipias) ea comparatio, quod vulgo solet dici, claudicat. Quippe
 quum vniuersa lex & religionis professio Mahumetana sangui-
 10 naria sit, speciem Turci quidem religiosæ pietatis in legis peritis
 ac Deruissis suis requirunt: at interim ab agendis eos rebus, tam
 pace, quam bello, præsertim contra Christianos, & hostes reipub-
 licæ suæ, nequaquam arcent: sed magis etiam, quam ceteros,
 deuouere vitam suam pro religione, proque lege patria, suos il-
 15 los religiosos volunt. Hinc aliquot in Vngaricis finibus captos a
 nostris recorder, viros ceteroquin alicuius auctoritatis & existi-
 mationis, qui Deruissaros se profitebantur. Hinc in vita Muche-
 metis primi seditionem Torlacis monachi Turcici, & in vita Ba-
 iasitis II, Scachoculis eremitæ sanguinariij pugnas, & cædes, &
 20 grassationes immanes, quibus multa millia hominum absumpta
 fuerunt; & in vita denique Soleimanis, ad annum Christianum,
 1526, Calæderis Zelebis & Deruissariorum motus ac prælia le-
 gimus. Hac ergo de causa Seruianos illos fortissime pro Baia-
 site dimicantes Bulci milites, truculentos ac feroces Deruissos
 25 adpellabat Temir, qui se vitamque suam pro salute suorum ani-
 mose deuouissent. Germanum vero Baiasitis filium Mustaphā:
 hoc prælio periisse diximus ex fide horum annalium: antehac a-
 liquoties, idque licet Sultanus Muchemetes primus, itemque
 Murates II post mortem patris sæpius verum esse protestarētur:
 30 tamen vsque adeo Græcis impressa de hoc diuersa erat opinio,
 Mustapham vt alium, pro legitimo se venditantem, obuiis vlnis
 exciperent, & armis contra Muratem magna cum imprudētia,
 maloque suo, tuerentur: offerente amplissima quæque Mura-
 te, modo neutrius a partibus starent, ac ipsos inter se rem armis.

decernere paterentur. Conſimilis huic Græcorum eſt error de Baiaſitis filio, quem fidium (ſic enim chordas interpres reddidit) opifex Pruſæus incolumem Byzantium perduxerit: quum tamen nulla fiat in annalibus Alis cuiuſpiam, Baiaſitis filij, mētio; nec ab ipſo quidem Laonico, quum alibi Baiaſitis filios recenſet. Notandum magis, quod etiam Muſſumane regnante narrat a Moſe leſuque fratribus occultatum fuiſſe Pruſæ puerum Muchemetem apud illum ipſum opificem chordarum, a quo Muchemetes hoc opificium didicerit. Et factum id ſcilicet a Moſe, omnium crudeliſſimo, vel ipſo Laonico teſte, ne ab aliis carus ſibi puer occideretur. Muchemetē vero iam grandiuſculū inde profuiſſe ad Alurim Caramanum, a quo adiutus, ſeruatori ſuo Moſi bellum intulerit: ſed victum confuiſſe ad Alim fratrem, exſulem ac inopem, & quidem Conſtantinopolim: vbi nonnihil reſpirauerit, collectiſque ſuorum reliquiis, denuo tentare belli fortunam decreuerit. Hæc Laonicus de puero Muchemete, chordarum opificis diſcipulo, pæne pueriliter, nec vero multas ob cauſas conſentanea. Magis idonei rerum Turcicarum ſcriptores, ipſi Turci, tradunt; rebus Temiriano prælio deſperatis, Baſſas abduxiſſe ſecū, arrepta fuga, maximū natu Baiaſitis filiū Soleimanem, veluti legitimum patris in imperio ſucceſſorem: & illorum exemplo Muchemetem, non puerum, (vt Laonicus putauit) ſed copiarum ex imperio paterno quarumdam ducem, ſuis itidem rebus vt conſuleret, Amaſiam cum ſuis ſe cōtuliffe: quo loco deinceps eum vixiſſe, non ſemel annales tradunt: & indidem cum exercitu contra Muſam fratrem mouiſſe, poſtquam interfecto Soleimane, vindicem necis ipſius ſe profeſſus eſſet. Quæ res, meo ſane iudicio, dignæ ſunt hominum hiftoriæ ſtudioſorum obſeruatiōe: quum in publicatis hætenus ſcriptis hiftoricis, nihil intricatius de Turcicis rebus reperiamus, quàm quæ de hoc ipſo tempore ſummæ Turcorum infelicitatis, memoriæ prodita legimus.

SEMERCANT. BAIASITIS MORS.

Annorum ratio.

Regionis Zacatainæ, cuius incolæ id temporis imperio Te- 65-
 miris parentes, Laonico Tzachataides nominantur, caput est
 5 vrbs Semercant, hodie mercium Indicarum emporio celeberrimo
 Septemtrionalibus etiam nota. Samarcanda plerumque
 vocatur, edito Laonico Samrachanta, litteris transpositis, pro Sa-
 marchanta. Sunt qui dictam putant a Sem, Nohæ filio, quorum
 opinioni Turcorum pronuntiatio Semercant adstipulatur. Ma-
 10 racandam Sogdianæ veteribus adpellatam existimant aliqui.
 Ceterum Baiaſitem ex animi ægritudine doloreque mortuum
 scripsit Chalcocondyles, cui Turcicæ narrationes nō aduerſan-
 tur: sed addunt, hoc mœror e velut ad desperationem adactum,
 mortem ſibi met ipſi conſciuiſſe. Quod dilucidius exponens
 15 Theodorus Spanduginus, ait Baiaſitem, ſpe libertatis amiſſa, cō-
 ſtituiſſe cum animo ſuo ſeipſum occidere. Sed quum nullū eius
 peragenda rei modum inueniret, tam denique diu caput alli-
 ſiſſe illi caueæ de ferro factæ, qua tenebatur incluſus: donec præ-
 furore fremens ac frendens, miſere ſibi mortem adferret, tyran-
 20 nique vita, ſecundum poëtam, indignata ſub vmbras fugeret.
 Interpres Laonici pugnatum notat inter Baiaſitem & Temirem
 anno Chriſtiano 1397. Mortuum Baiaſitem ſcribit Franciſcus
 Sanſouinus anno 1398, Geuſtræus anno 1400. quos equidem
 falli opinor. Quippe ſecūdum rationes accuratas annalium de-
 25 præhēdimus, cōmiſſum fuiſſe prælium anno vel 1399, vel 1400.
 Gilderunem vero mortuum anno 1403. Similiter in annis regni
 huius erratum a Laonico, qui 25 numerat, pro ſolis 14: de quo
 vide ſupra, numero 47, notata.

30

CASTAMONI. CONGERI, CONGI.

Claudiopolis ciuitas eſt Honoriadis, in Ponto prouincia, quā 66
 nou. Leonis Aug. metropolim facit, eiꝫ præter alios epiſcopatꝫ,

Heracliam quoque Ponticam subiicit. Hanc Marius Niger recenti nomine dici putat Castamenam, siue Castamonam: sed fallitur, quum rectius Castromena sit Claudiopoli. Castamona vero sita longius est, versus Sinopen opidū Helenoponti, & Paphlagoniam. Tam Sinopes, quam Castamonæ nomina, cum ipsis opidis, supersunt: uti videre est in annalium supplemento nostro, ad annum Christianum 1584. Istic enim tūc Osman basfa Vezirazemes contra Persas iturus, militem in hibernis habuit. Menauinus alicubi Castemolen nominavit. Cedrinus in Michaelē Stratiotico siue militari, Castamonem adpellat, & in Paphlagonia collocat his verbis: Castamonem in Paphlagonia sitam veniunt, quæ sane Castamon domiciliū erat Magistri [Officiorum] Isaacij Comneni. Prætor Græciæ noster Castamonā vocat in historia sua, de Michaelē Palæologo, post victos a Tataris Iconienses, hæc commemorans: Michael Comnenus, hoc prælijeuentu, cum maximo Persicorum exercituum duce, quē Peclarpacem Persæ (hoc est, Iconienses Turci) vocare solent, in viam sese dabat: adeoque pluribus vnà diebus iter faciebāt, quū hostem sibi a tergo in hærentem haberent, horisq; singulis cum eo dimicarēt. Tandem festinabundi Castamonam perueniūt, iuxta quam domus indicati Peclarpacis erat. Hactenus Prætor. Quæ vero heic Congeri nominatur, eam ipsam esse puto, quam in Anatoliæ tabula Congi scriptam legimus, haud procul a Castamona distitam.

25

GENVINI BAIASITIS FILII SE-
creti a commenticiis.

67. Quæ de Baiasitis liberis hoc loco non multis verbis exponuntur, diligenti consideratione memoriaque digna sunt. Quippe quum illi de Turcorum sententia, nō plures numero, quam sex omnino fuerint: quid aliud statuamus, quàm reliquos hactenus nobis obtrusos, velut in iudicio: status ab ipsis Turcis cōdemnatos, pro genuinis deinceps agnoscere nō debere? Neque vero vel vnum,

unum, vel alterum dumtaxat hoc iudicium tangit, sed reiiciendi omnino totidem veniunt, quot extra controuersiam legitimi censentur: nimirum hi sex, Orthobules, Mulsumanes, Cyrisclebis, Alis, Iesus minor, Mustaphas cognomento Dufmes: cum primi ex his Orthobulis filio Ziche, quem ipsum quoque Turci ceu cretum Osmanidarum sanguine non agnoscunt. Interim vero pro duobus explosis, duo succedunt hactenus quidem ignoti, sed a Turcis pro legitimis agniti Gilderunis filij pro Dufme Mustapha, Mustaphas Zelebis, amissus in pugna contra Teromirem: pro Iesu minore, Casanes Zelebis.

A QVO NECATVS FVERIT ISA. CONSTANTINVS, pro Manuele Græcorum imperatore.

- 15 Scripsit Laonicus, inter Mulsumanem Iesumque maiorem gesta fuisse de imperio bella, quorum tamē annales hi non meminere, tandemque Iesum a Mulsumane peremtum. Eius patricidij culpa Mulsumanem, hoc est, Soleimanem profecto immerentem onerat, cuius auctorem Turci Musam produnt, quibus cum ipsa rerum gestarum series consentit. De nomine Constantini, quo Turcos Græcorum imperatores omnes adpellasse, numero notarum si diximus, exemplum heic aliud habes. Is enim Græcus imperator, ad quem narratur Emir Soleimanes obfidum loco misisse sororem suam, fratremque natu minimum, 25 non Constantini nomen habebat: sed Manuelis, ex Palæologiana familia, cuius & superius facta mentio.

SEDES IMPERII TVRCICI DIVERSAE.

- 30 Quanam cærimonia Sultani Turcici regnum auspicari consueverint, expositum a nobis est prolixè in annalium supplemento, initio regni Selimis II, quod incidit in annum Christianum 1566. Solebat autem hoc in ea fieri ciuitate, quæ sedes esset imperij. Principio Turcis ea fuit Prusa Bithyniæ, paullo ante mor-

tem Osmanis ab Vrchane filio capta : quæ licet honorem hunc non diu retinuit, ex pristina tamen prærogatiua meruit, vt longissimi temporis spatio Sultani Turcorum mortui paternis & auitis istic monumentis, etiam diu post captam Constantinopolim, sicut in vita Sultani Selimis II de Achmete Coreuteque fratribus ibidem sepultis videre licet, inferrentur. Postquam vero transuectis in Europam copiis, Murates I, Vrchanis F. Osmanis N Hadrianopolim cepisset: eodem & regni sedes ex Asia commigrasse videtur, quod recte se facturos Sultani ducerent, si rebus Anatolicis iam tranquillioribus, præcipuum militiæ robur Hadrianopoli velut in excubiis haberent: vnde, momentis rerû ex vsu suo gerendarum animaduersis, progredi paullatim latius, & in Europæ viscera grassari possent. Sansouinus existimat, primum omnium Muchemetem, Gilderunis filium, huc imperij sui sedem transtulisse, quod vrbium Thraciæ facile caput esset Hadrianopolis. Sed ante Muchemetis etiam tempora certum siue regiæ, siue Portæ Osmanicæ locû, Sultanos priores Hadrianopoli constituisse: pluribus ex locis Laonici manifestum est. Quippe de Mulsumane loquens: Profectus, inquit, Hadrianopolim, regni sedem, (hoc est, quæ regni sedes erat) regnum ordinauit. Et paullo ante de Mose: Hadrianopolim, ait, quæ regni sedes est, profectus: ibidem rex declaratur. Quam vero ad urbem translata tertium fuerit Porta, nemo non nouit.

GERLE. DOLAP. SOLEI-

manis mores.

70. De Isuendiarum ditione superius explicatum numero notarum 13, qua & Gerle compræhendebatur opidum. Id nota 19 diximus in tabulis Geographicis corrupte scriptum inueniri Gerle, pro Gerele. Narrât vero annales, Soleimanem castra propter Gerlen, ad ripam fluminis, locasse. Non exprimitur eius fluminis heic nomen, sed in Anatoliæ descriptione Dolap vocatur. Soleimanis indolem Chalcocondyles quoque ceu bonam

nam prædicat, eique magnas virtutes tribuit: sed eadē cum Tur-
cis de perpetuis eius potationibus & luxu commemorat, quæ
homini minus rerum suarum prouido sollicitoque, tamdē exi-
tium adtulerunt.

VALACHIA CARABOGDANIA. NE-

met (assij. Ifflach. Gallicia. Vainoda. Mur-

ze. Bogdan.

10 Dacia quondam adpellabatur amplissima regio, quæ Trans- 71.
siluaniam cum vtraque Valachia continebat. Et cingunt ambæ
Valachiæ Transsiluaniam, quarum vna maioris nomen habet,
altera minoris. Maior ad Euxinum mare se porrigit, & nostris
15 Moldauia, Turcis Carabogdania, quasi nigra Bogdania, siue
Bogdani regio, dicitur: a frumento nigro, cuius est ager ille fera-
cissimus. Gallicus, & alter Chalcocondylis interpres, Podoliam
perinsecite faciunt, regionem iuris Polonici. Minor propter Da-
nubij ripas extenditur, & plerumq; Transalpina, Bonfinio Mō-
20 tana quoque, sicut & aliis, nominatur. Vlachiam vocauere
Græci, & incolas Vlachos: pro quibus interpretes Zonaræ, Ce-
drini, & aliorum historicorum reddidere Blachiam & Blachos,
contra molliorem pronuntiandi rationem Græcorum: quos i-
mitantes Turci, non Iblach, sed Ifflach, dicunt. Nomen Vala-
25 chorum non a Flaccis Romanis, origine fabulosa, quæ pluri-
bus tamen placuit: sed a Germanis nostris profectum arbitror.
Habuerūt enim vicinos Daci Germanos, puta Quados, Gothos,
Gepidas; in quorum agro, qui nunc Cepisiensis dicitur, incolæ
præsertim Casemarco vicini se Nemetassios hodieq; nomināt,
30 voce de Nemetis (sic Vngari Germanos adpellant, vt Venedæ
nationes Nemitzos) & Sassiis composita, quæ Sassiis siue Saxo-
nes Germanos significat. Germani vero pleriq; tā Italos, quam
Gallos, (qui Germanis sunt Walli, sicut Gilimer nomē Gothicū

est Wilmer. Et in Anglia quoque Wallorum nomen priscis incolis prouincialibus, ab Anglofaxonibus nostris inditum, manet) vocare solent Walchos & Walischos: quorum linguæ prouinciali quum lingua Daciæ, quæ ipsa quoque Romanorū prouincia quondam fuit, adfinis esset: i dem a nostris Walchorum nomen accepere, quod enuntiatione molliori mutatum in Walachos. Suffragatur huic opinioni meæ vetus etiam Galliciæ nomen, frequens in antiquis Vngariæ regum titulis, quo Valachia significabatur, eadem cum Gallis & Italis vtens lingua, sicut & nunc ad finitatem aliquam cum eorum lingua prouinciali retinet. Vaiuodæ vero nomen generaliter significat præfectū militum, quem capitaneum vulgo vocant. Sed apud Vngaros vt olim, sic etiam hodie, duæ sunt adpellationes. administrationum maximarum: vna Bani, de qua suo loco, nimirum. capite 174, plenius dicturi sumus, altera Vaiuodæ. Banus est præses regius in aliquo ex regnis Vngariæ adiunctis. Vaiuoda vero præses dicitur, loco regis administrationem habens in aliqua prouincia; puta Transsilvania, Valachia maiori, Valachia minori: sed ea lege tamen, vt gubernatore sit inferior. Vaiuodæ Valachi, postquā ab Vngariæ regum obœdientia se subtraxissent, more Græcorū Despotæ, de qua dignitate superius numero notarum 54 prolixè dictum, pro Vaiuodis audire maluerunt, quasi si principes essent absoluti: nec regibus subiecti, sed potius dignitate regibus proximi. Verum vsuuenit eis, quod Græcis accidisse cōstat, qui maximas ad angustias reducto imperio, titulos ampliores exco- gitarunt: vt i nunc etiam apud Aufōnes nonnullos in ipso prope modum amittendæ libertatis articulo consimilia quædā adfectare, præter morem maiorum, videmus. Despotarum certe nunc illorum ea sub Turcica seruitute condicio est, mancipiorū vt nomine potius, quam principum, censendi veniant. Sed per- gendum ad alia. Valachorū ille Vaiuoda, quem annales hi Murzen vocant, Laonico Mirxes dicitur, Bonfinio Merches, hoc est, Marcus. Reperitur apud eundem Laonicum & Mirdan, Valachia principis nomē, compositum ex hoc ipso Mirx & Dan. siue Gdan.

Gdan. Nam & ipsa regio Bogdaniæ nomen accepit a Bogdanis
 siue principibus suis, qui vocabulo sane pio dicuntur Bogdani,
 tamquam Dei munus, vel Theodosij, vel Theodori, vel Doro-
 thei. Meminit huius vocis & Cedrinus in Basilio Bulgaroctono,
 quum ait: Occurrit etiam imperatori Bogdanus, castrorum in-
 terioris regionis toparcha siue regulus.

SAMOBVNOGLI. AZAPI VEL AZEPI.

Laonici locus emendatus. Emir Halem.

Quem heic annales Samobunogli, siue filiũ Samobunæ vo. 72.
 cant, infra Scheich Bedredin adpellatur, vbi de seditione per i-
 psum mota prolixæ sunt narrationes. Stipendiariorum nomine
 intelligunt Azapos vel Azepos. Laonicus alicubi peregrinos di-
 xit, more Græco, quibus Xeni vocantur, id est, peregrini, qui sti-
 pendiiis conducti militant, hoc est, qui sunt misthophori, sicut ii-
 dem adpellant. Idem alibi: Turcorũ pedites, ait, quos Azapidas
 vocant. Et omnino militiam hi pedestrem obeunt, licet alio libri
 octauo loco legantur hæc verba in vita Muchemetis II tunc Bel-
 gradum oppugnantis: Azapides (quos Hussarones nostri vocat)
 diripuerunt forum. Rex clamabat, vt eximerent eorum puellas.
 Heic primum lector obseruet, Azapidum nomine pedites Vn-
 garorum ab auctore intelligi, qui regis siue Sultani Muchemetis
 forum, scilicet castrẽ rerum in exercitu venalium, diripuerint.
 Ergo quæ interiecta verba sunt, Quos Hussarones nostri vocat,
 glossema sunt interpretis imperiti, Azapidas pro Hussaronibus
 accipientis: quũ Azapidæ pedites sint, Hussarones equites. De-
 inde puellas eximere dixit, quum Græci Laonici verba signifi-
 cent, oculorum coras siue pupulas aut pupillas eruere, vel effo-
 dere. quod paullo melius adiectis margini verbis redditum, Vt
 hostium oculos exsculperent. Præfectus autem signiferorum
 Turcis est Emir Halem, cuius supra, numero notarum 14, facta
 fuit mētio. Sane magnum huius officium est, & fructuosum, di-
 gnitateque proximum ab Aga Genizarorum. Sed Officiorum.

Portæ, tam eorum, quæ intra saraium, quam quæ foris ordinatæ sunt, expositio plena, locum poscit alium.

MVSÆ SIVE MOSIS CRVDELITAS.

Lazarus, pro Stephano Seruicæ Despotæ,

Lazari filio.

73. De Vidina dictum numero notarū 49, de Buruuada & Matera deinceps, loco magis idoneo, ad annum Christianū 1444, dicetur. Musæ siue Mosis crudelitatem, & iracundiam, ac tyrannidem in suos, Laonicus etiam commemorat, partim his verbis: Moses iræ imperare non poterat, sed præceps in eam ferebatur, quidquid illa dictasset, faciens: partim alio loco, verbis consimilibus: Optimus quisque indignabatur, ob Mosis violentiam & tyrannidem. Causam vero, cur bello Seruicæ Despotam persequeretur, Laonicus exposuit: quum recitat, eum a Despotæ defertum fuisse, Græcorum persuasionibus adducto, Multumanis ut partibus semet adgregaret, quod Moses ægerrime tulerit. Et Despotam hunc annales vocant Lazarum, quum tamen ex historia constet, hæc a Stephano gesta, Lazari filio, Georgij patre: quo de superius numero notarum 54 tractauimus.

GEIUISE, GEBISE. LIBYSSA, LEBVSA.

Astacus. Sinus Astacenus. Intzæ.

74. Geiuiſe opidulum est Bithyniæ, situm ad Nicomediensem, vel Astacenum potius antiquitus dictum sinum, in ipsa via, qua Constantinopoli, quæ hinc itinere bidui abest, Nicomediam itur. Ea vero vltius a Geiuiſe distat vnus itineris diei. Geographica Natoliæ descriptio Abrahami Ortelij Geiecen habet, voce non nihil mutata: Busbequius in itinerario Gebisen scribit, additque putari, hanc olim fuisse Libyſſam, Hannibalis sepulcro celebrem. Ego pace tanti viri Geiuisen hanc, siue Gebisen, non Libyſſæ reliquias arbitror, sed Astaci. Nam Libyſſa longius a sinu remota

remota est, versus Bithyniæ mediterranea, & urbem Nicæam: hodieque vocabulo propius ad Libyssam accedente, Lebusa dicitur. Astacum vero propterea puto nunc esse Geiuisen, quod heic in amœnissimum illum maris sinum prospectus pateat, quæ ab Astaco, quondam hoc loco sita, veteres adpellauerunt Astacenum: ut paullo ulterius idem, mutato nomine, Nicomediensis dicitur. Astacus ipsa, cum Astaceno sinu, sic ab astacorum copia, quæ cancerorum marinorum species est, nomine vulgo Græcis hodieque Constantinopoli noto, mihi quidem videtur adpellata. Quæ paullo post nominatur Intzua, pagus aut vicus est ignobilis, haud procul a Tzurulo situs in itinere, quo Constantinopoli Selybriam, & ulterius Hadrianopolim itur. Eius deinceps quoque fit mentio in extremo Selime I, qui correptus istius pestilenti morbo fuit, quo subito periit.

AKENZI, VEL ACANZII.

Sine stipendio militant apud Turcos Akenzi, rusticum genus hominum, sicut apud Vngaros Haiduchi. Quidquid consequi prædæ possunt, sibi retinent: non totum tamen. Quippe non aliarum dumtaxat rerum suarum, quas possident; verum etiam omnium tum prædæ, tum lucri, quod in bellis percipiunt, decumas Sultano suo soluere coguntur. Itali genus hoc militum sua lingua Ventureros adpellant, priscis Volones dicti fuisse videntur: unde de Callimachus Experiens non ineleganter nostros Cruce signatos, Volones nominavit.

MICHALOGLI. TOCAT.

Prima nominis Michralinorum, siue Michalogliorum, siue Michalidum mentio, in his quidem annalibus, hoc loco reperitur. De his dictum a nobis antea numero notarum 27. Urbs Tocat, quo relegatus fuisse dicitur Mechemetes Michaloglius, exultimatur a plerisque, quos inter & Marius Niger est, respondere

veteri Neocæsariæ, quam in Cappadocia collocant, ipsam quoque provinciam Cappadociæ Toccatum adpellâte Pineto: quû Leonis Augusti Nouella de Thronis, Neocæsariam faciat metropolim Põti Polemoniaci. Tocatam hanc nostram Laonicus Tochatam scripsit, nec desunt, qui malint eam referre ad Armeniam. Bellonio certe Nisar est Neocæsaria, nomine recentiori, quod paullo propius ad priscum illud videtur accedere. Pedigres, quorum dux in Valachiam profugisse dicitur, paullo ante dicti fuere stipendiarij, Turcis Azepi, de quibus numero 72.

VARSAC, SIVE VERSAC. CONIAE BEGVS.

77. Opidum Caramaniæ siue Ciliciæ, quod annales Varsac & Versac adpellant, in Anatoliæ tabula Geographica Versageli scribitur. Coniæ princeps, siue begus Iconij, Caramaniæ princeps dicitur, ab aula siue regia Iconiensi. Et bello petiit hunc Muchemetes, propter societatem cum Musa: cuius adiuvandi causa Prusam Caramanus obsederat, dum Muchemetes absens, in Europa rem contra ipsum Musam fratrem gereret.

SAMPSONIS OPIDVM.

78. Huius ciuitatis Cedrinus & alij meminere, tamquam in Põto provincia sitæ. Prætor Græciæ noster ait, in illa regni vel imperij Græci confusione, quæ a Flandris capta Cõstantinopoli existit, Sabam quemdam pro se hanc urbem Sampsonis occupasse cum tota vicinia, cui prius imperatoris Græci nomine præerat: statimque subiicit mentionem Cappadociæ siue regni Trapezuntij, velut huic vicini, quod in potestate Daudis Comneni tunc fuerit.

ROMANIA. CVNVZA, CONOZVS. Tatarbar. Tatargoi.

79. Quum Tatari dicuntur in Romaniam ex Asia migrare iussi, Romaniz

Romanizæ nomine Thraciam accipito, cuius hoc annalium loco expressum castrum Cunuza, non procul abest ab vrbe Philippopoli, & Conozos Græcis nominatur. Castaldus in hodiernæ Græciæ tabula Geographica vocat Cognuzam, Italica Græcaque pronuntiatione. Nos in itinere nostro per hæc ipsa loca proficiscebamur, & in opidulo quodam pernoctantes, ibidem deprehendebamus ex ipso nomine loci, fuisse regionē hāc olim Tataris, huc velut in coloniam deductis, ad inhabitandum concessam. Nam opiduli nomen incolæ dicebant esse Tatarbasar, quæ vox emporium siue forum Tatarorum significat. Nec longius, quam sex aut septem horarum itinere, distat a Philippopoli. Ponitur ibidem a Castaldo Tartagi, prorsus vbi Tatarbasar viatoribus ab Hæmi iugis altissimis in plana Thraciæ descendētibz occurrit, in æquore spatiosissimo, longeque pulcherrimo sita: quod nomen a Tataris itidem videtur deriuatum, fortasse Tatargoi scribendum, quod Tatarorum est pagus, & idem scilicet cum Tatarbasar.

MANISSA. TORLAC.

Turci Manissam vocant urbem Asiaticam, quæ Græcis est Magnisia, Latinis Magnesia. Sansouinus & alij non recte Mangresiam putant hodie nominari. Sunt autem in Asia minori ciuitates huius nominis duæ, quarum vna dicitur ad amnem Meandrum sita Magnesia. Hanc Ephesinæ metropoli nouella Leonis Augusti subiicit. Alteram ad Smyrnensem metropolim refert, amenissimo sitam versus Ægæum mare loco. Superest etiam nunc vtraque, sed posteriorem illam puta, quam Sultani Turcici filiis suis inhabitandam adsignare solent inueterata cōsuetudine: sicut ibidē diximus supra, iussu paterno iam Muchemetem, vnicum Sultani Muratis III filium, degere. Torlac, nomen est apud Turcos certi generis religiosorum, diuersa quædā Calenderum & Deruifiorum professione sequentis instituta: de quibus omnibus suo dicendum aliquando loco. Et hic ille Torlaces monachus siue religiosus est, cuius obiter mentionem

supra fecimus numero notarum 64. De Serris antea dictum numero 43. Salonicam vulgo notum priscis dictam fuisse Thessalonicam.

SCHEICHE. SOPHI. PRIMA Sophilariorum seditio.

81. Sunt hæc quoque nomina siue sacerdotum, siue peritorum Mahumetanæ legis, & eiusdem interpretum. Scheiches apud Turcos pæne pro viris sanctis habentur, veluti qui animarum curam gerant. Ex horum numero quemdam sibi deligit etiam ipse Turcorum Sultanus, quem in omnibus, quæ ad salutem animæ suæ pertinere putat, consulit. Ceterum hoc loco prima notanda Sophilariorum in annalibus hisce mentio, de quibus infra suo dicturi loco sumus. Eorum nomen non a Græco Sophos, quod sapientem significat, sed a Sophi, voce Arabica deriuatum est, qua denotatur lana. Nam hi Sophi profitentur religionem ceteris Mahumetanis nouam, quæ præcipit inter alia, ne caput fastu quodam lineis spiriis inuoluatur, quod Turci fastiditate solent: sed ut caputum tegumenta dumtaxat humilitatis modestiæque declarandæ causa, de lana conficiantur. Plura de his, ubi deinceps ad Sophinorum mentionem peruentum fuerit, exposituri capite 188 sumus.

ANNI MUCHEMETIS. ISMYR IN ANATOLIA.

82. Redegimus supra, numero notarum 47, Sultanorum annos, quibus regnarunt, ad certos numeros. Ibi traditum inter alia, Muchemetem primum octo dumtaxat annis imperasse. Licet hoc colligere de Turcicis annalibus, qui principium regni Muchemetis ad annum Mahumetanum 816 referunt, anno Christiano 1414 respondentem: mortuum vero notant eundem Muchemetem anno suo 824, qui noster est 1422. Ergo dumtaxat annis octo rebus præfuit. Hoc ideo significandum putavi, quod loco

loco prius indicato scripserim ex Sansouino, regnasse Muchemetem annis 17, pro quibus 12 annos Chalcocondyles posuit: quum accuratior sit annalium Turcicorum computatio. Ciuitas Ismyr a Turcis dicitur, quæ Græcis est in Asiæ minoris Ionia nobilis illa Smyrna.

MVSTAPHAS ALIENVS, IN OSMANIDARUM se familiam ingerit. Exemplum huic simile de Voldemaro Brandeburgico.

Ne mirum aliquibus videatur, potuisse Dufmen Mustaphā, 83.
pro Mustapha Zelebi, dudum amisso Baiafitis filio, se tanto veditare artificio, ut eius patrocinium non Græcus dumtaxat imperator, sed etiam magni Turcorum principes, Smyrnæus ille
15 Chuseines begus, Aidinensis, Sarchaniensis, Mentesianus, Chemidensis, susciperent: libet heic ex annalibus manuscriptis exemplum subiicere simillimum de quodam, qui 60 plus minus ante hos Dufmis Mustaphæ motus annis, se principem Brandeburgicum, Imperij Romani septemuirum, mentitus fuit. Et ipsis
20 hæc annalium verbis, e lingua Germanica Latine redditis, exponemus. Anno (inquiūt) 1348 Rudolphus Saxonix Dux secū ipse dispiciebat, qua via Ludouicum Bauarum, Ludouici Augusti Bauari filium, principatu Brādeburgensi pellere posset: quod quidem parum abfuit, quin perficeret. Diuulgabat enim, Marchionem Voldemarum Brandeburgensem, qui ante triginta &
25 vnum annos amissus, peregrinationes varias priuati hominis habitu susceptas obiuisset, nunc tandem inuentum esse. Hoc modo productum in scenam molitorem quemdam, verum adserebat esse Voldemarum Marchionem Brandeburgicum.
30 Ille vero molitor in Saxonia secreto pluribus annis habitus, ea signa corporisque notas, quibuscumque fieri potuerat artibus & astu, acceperat: ut confidenter profiteretur, certis se probaturum documentis, vere se Marchionem Voldemarum esse. Mox ergo reperti denuo Voldemari Marchionis,

tot ab annis amissi, fama per omnes regiones didita fuit: eoque
 rumore permotis multorum animis, complura castella, cum ci-
 uitatibus & opidis, molitori deditioem faciebant. Si qui vero
 dedere se nolent, tam auxiliaribus Karuli Bohemiæ regis, & Im-
 peratoris Septemuirum quorundam suffragiis electi, qui Baua- 5
 ro infestus erat, quam Saxonis Rudolphi copiis, ad accipiendum
 molitoris imperium, adigebantur: adeo quidem, minor ut Bran-
 deburgici principatus pars in potestate Bauari maneret. Tam-
 dem intellectum, molitorem esse, qui se pro Marchione Voldem-
 maro gereret. Qua de causa Daniæ rex, & Ludouicus Roma- 10
 nus, alter imperatoris Ludouici Bauari filius, Ludouici Brande-
 burgici frater, itemque Cracouiæ rex, & Stetinensium Dux, ac
 plures Poloniæ Silesiæque tunc ad Poloniæ iura spectantis pro-
 ceres, cum Bauaro se coniungebant: quorum auxiliis adiutus,
 varias rerum difficultates utcumque superabat. Committeban- 15
 tur & diuersa prælia, nonnumquam, uincens molitoris illius
 copiis, qui Marchionem se Voldemarum adferebat: ac vicissim
 Bauari militibus aliquando sua quoque tropæa statuentibus. V-
 na tamen in pugna quadam, dimicatum a Bauari partibus sane- 20
 quam infeliciter, Ludouici Romani, qui Bauari frater erat, au-
 spiciis parum auspiciatis. Nam is vix saluus euasit, captusque ma-
 gna cum fictici Voldemari gloria fuit ex partibus Bauari, Dux
 Rudolphus Palatinus Rhenensis cum LXXIX nobilibus galea-
 tis: quos inter XL Poloni numerabantur, & in his XIII tum fra- 25
 tres, tum adgnati, qui easdem gestabant galeas, & gente Zetlizia
 nati erant. Ea clades tantum de Bauari opinione deminuit, ut a-
 liquot ab eo ciuitates deficerent, quæ prius ab ipso steterant. Hoc
 modo totum triennium durante bello, tranquilla principatus
 Brandenburgici possessione Bauarus potiri non potuit: donec tã-
 dem reductus in potestatem molitor ille, cõmēticius princeps, 30
 & ad ignis supplicium damnatus exureretur. Non nouum ouo
 magis simile, quam hic Voldemari molitoris motus, illi Musta-
 phæ suppositicij conatui similis erat. Ac ne quis inæqualẽ Dus-
 mi fuisse Voldemarum, ratione potestatis & imperij, quod ad-
 fectabat,,

fectabat, suspicetur: vt nihil de labefactatis Osmanidarum viribus post calamitatem Baiafitis dicam, saltim videamus ex ipsius aliorum annalium manu exaratorum Latinis verbis, quam potentiprincipi molitor ille succedere voluerit. Anno, inquit, 5 1310 Voldemarus Brandeburgensis Marchio, mortuis fratrue libus & patruis, diuisum in multas partes totum solus illius tituli obtinuit principatum: & glorians in fortitudine ac magnitudine potentiae suae, curiam celebrem & famosam indixit regibus & principibus, propelogeque positis: habiturum se nuptias. 10 cum filia patru sui significans, & omnes missis veredariis ad huius sollemnitatis gaudium inuitans. Eam tenuit in ciuitate maritima Rostochio, sita maris ad portum, vnde versus Daniam, Suetiam, Noruegiam, & ad partes alias nauigatur: in quem etiam nauigia mercium diuersarum de diuersis & remotis regionibus 15 adpellunt. In hac curia fuit rex Daniae, cum duobus ducibus, fratribus suis, & immensa multitudine populi terrae suae: Duces, Comites, Liberi Barones innumerabiles de Saxonia: Marchiones & magnates tam de illis, quam de exteris partibus, quorum numerus vix poterat aestimari. Marchio manibus regis Daniae 20 miles cum magno decore insignitur. Mille septingenti nobiles, in hoc tirocinio, nouae militiae cingulo per Marchionem cum pompa maxima decorantur: Ibi Dominarum de diuersis partibus formosarum, sicut & militum, innuberabilis exstitit copia. Tentoria per campos erecta, scarlato circumdata, cum opperimentis, subsellis, & stratoriis, velut aurum micantia videbatur. 25 Putei pleni vino, cereuisia, & medone, ad potandum: specus repletae carnibus, piscibus, & frumento: naues onustae speciebus aromaticis, ad corporales explendas delicias, habebantur. Quae quidem gloria post haec in fauillam breui est redacta, propter 30 nuptias illicitas, & fastum gloriae temporalis. Nam ipse Voldemarus Marchio sine haerede decessit, & ad Imperium totus ille principatus amplilissimus deuolutus fuit. Haecenus Annalium verba, quorum lectione Magnifico Domino Hieronymo Beck Leopoldstorf, vt alia plura, debemus. Ex his autem liquido

noster, cuius supra meminimus numero notarum 24, Lapidum quoque dici volebat. Sed heic addendum, non opidum dumtaxat esse Lopadium: sed etiam lacum Lopadium & profluentem elacu Lopadium amnem, eodem conspici loco, & iisdem adpelari nominibus. Licet hoc etiam perspicue de Laonici verbis intelligere, quum res eandem referens, ait: Eo tempore castra Muratæi metabatur prope Lopadium lacum, & regionem Michalicij vastabant: vbi lacus multis ambagibus per angustias in mare semet effundit, & ibidem pons est. Mustaphas autem accedens, castra locauit iuxta ostium fluuij, qui ex lacu promanat. Quibus in verbis quæ Michalicij regio vocatur, nunc Michalizi, tam ab huius nominis fluuiio, quam ab opido dicitur: quod a Lapido siue Lopadio milliariibus Græcis 10 distat. Addendum & hoc, amnem Lopadium prisca dictum fuisse Rhyndacum.

Falso ramore didito, res magni momenti confecta.

15

37 Præter illud strategema, quo Mechemetes begus Michaloglius Mustaphæos proceres ac milites in partes Muratis adtraxit; aliud etiam a Laonico memoriæ proditum est, quo singularis vafriciei commento res pariter ac ipse omnes Mustaphæ funditus euerse corruerunt. Ait enim, missis ad Græcorum imperatorem ac proceres, tam a Murate, quam Mustapha legatis, Græcos tandem re deliberata Mustaphæis adfensos, Muratæorum postulata reiecisisse. Tum vero Muratæos suorum in castra, maxima cum festinatione reuersos, mox falsum sparsisse rumorē, quo Græcos adfirmabant Muratis partes amplexos. Ea re pertransfugas, vt fit, in hostium quoque castris didita, summopere perturbatos Mustaphæos, quorum legati cum peroptato Græcorum responso necdum adpulerant, abiectis animis vel Muratis se gratiæ ac fidei permisisse, vel fuga saluti cōsuluisse: quod ab ipso quoque Mustapha factum, Zunaite patritum ad principatū se recipiente. Memorabile profecto exemplum, quo pacto nonnumquam in bellis res maximæ rumoribus vel prosperis, vel aduersis, cum dexteritate sparsis, perficiantur.

B V G A.

BVGA. GVBA, PRO BVGA.

Quo loco sit Buga, satis intelligi potest de notatis superius 88.
ad numerum 24. A Lopadio non longe distat, habetque lacum,
ex quo promanat amnis Buga, ciuitati cognominis. Recentiori-
bus Iuba vel Guba scribitur, litteris transpositis. Amnis Buga,
quem diximus, Lopadio flumini miscetur: quod itidem Græcos
olim Rhyndacum adpellasse, paullo ante notauimus.

GENVENSES QUIDAM IN EVROPAM MV-

ratīs II copias trans Hellespontum, accepta mer-
cede maxima, transportant.

Referunt Turci, Muratem, vt Mustapham fugientem oppri- 89.
meret, quum omnes ad Hellespontum propter Callipolitanū
15 traiectum naues in terram ille subduxisset, mercatorum im-
positas nauigiis copias suas trans Hellespontum vehi curasse. Qui-
bus in verbis, quinam illi mercatores fuerint, nō exprimitur. Sed
Laonicus, rem disertius exponens: Præuerterat, inquit, Amura-
tem Mustaphas, Callipolim transfretando. Amurates vero na-
20 ctus Ianuensium nauim maximam, quæ forte adpulerat, cum
gubernatore paciscitur, vt se cum Peregrinis & militibus Ianuæ,
(stipendiarios & Portæ milites vertere debuit interpretes) reliquis-
que copiis, in Europam transfueheret. Mercedem governa-
tori soluit maximam, quantam pollicitus pecuniam fuerat, im-
25 pigre numerando. Hinc ergo iam cognoscitur, mercatores illos
fuisse Genuenses, quibus alij Muratem in singula transfuehen-
dorum capita ducatos singulos, alij binos soluisse memorant. Et
notandus hic locus tam Laonici, quam annalium, propter no-
strorum alucinationes, quorum alij nauatani hanc Turcis aiunt
30 a Genuensibus operam tempore primæ Turcorum transfectio-
nis in Europam, in quibus est Nicolaidēs, de quo supra dictum
numero notarum 24: alij referunt ad id tempus, quo rescissis au-
ctoritate Pontificis indutiis, quas Vladislaus Polonus Vngariæ
rex cum Murate pactus fuerat, Eugenius III Pontifex, & Ita-

liæ principes, Vngaro promiserunt, se triremibus obsessuros Hellespontum: quo minus ex Asia Murates, vbi bellum contra Caramanum gerebat, in Europam transmittere, conatusque Vladislai regis, Europa Turcos eiekturi, posset impedire. Quo sane tempore, si Genuenses transportandis Turcis operam Murati nauassent: ceu pessime de tota meriti republica Christiana, diris omnium deuoti fuissent. Sed hoc quidem eos Laonicus & annales hi crimine liberant, quum interim negari nequeat, hanc Genuensium, priuatorum tamen hominum operam, in hoc tempore contra Mustapham Murati præstitam, non leue Græcorum rebus adtulisse damnum, ac proinde ceteris etiam totius Europæ populis Christianis fuisse noxiam. Bolairis & Ezeæ planicie loca superius exposita sunt numero 25. Tantum heic obseruandum, nomine Boleri siue Bolairis, etiam opidum heic situm intelligi. Mortis genus, quo Mustapham Murates adfici iusserit, nimirum vt de pinna quadam murorum vrbis Hadrianopolitanae suspenderetur; a Chalcocondyle silentio præteritum, a Turcis memoriæ proditur.

*LAZARI DVO, SERVIAE DESPOTAE,
simul.*

20

90. His annis Bonfinius cum vno Georgio, Despota Roxianorum siue Razianorum, qui & Seruij, Muratem bella gessisse scripsit. Annales vero Turcici tradunt, anno Christiano 1427 Lazarum Despotam senem ditione sua prorsus exutum: nihiloque minus anno sequenti proximo Muratem, instaurato bello, Lazari regionem vniuersam populatum esse. Quibus ex verbis equidem colligo, nomine Lazari senis intelligi Stephanum, Lazari primi filium, quem Murates regno eiecerit: sed ab eius filio receptam mox ditionem, a Murate direptam anno proximo fuisse: Lazarum vero iuniorem hunc, Georgij nomen habuisse perspicit ex horum Despotarum stemmate lector, quod supra, numero notarum 54, dedimus.

IBRAHIM

IBRAHIM, PRAIMES, ET MPRAIMES.

Qui Turcis Ibrahim bassa, Chelilis bassæ pater dicitur, Laonico Praimes est, Aliis filius: quo loco notauit ad libri marginē interpretis, hunc eundē esse cum Chaiambego. in quo sane fallitur. Nam hic Chaiambegus interpretis, Laonico libro sexto Carambes dicitur, Priami filius, Chelilis frater. Vbi nota, Priamum vocari nomine corrupto, loco Praimis, quem Græci Mpraimem scribunt, ob difficilem ipsis pronuntiationem litteræ nostræ B, pro qua MP ponunt: vt Mpaiafites, pro Baiafites: Romper-
 10 tus, pro Robertus: Mpi perius, pro Biberius, cognomine Tiberij: Mpaiulus, pro Baiulo: quæ posteriora duo reperiuntur apud Cedrinum & Gregoram. Laonicus libro deinde octauo etiam Preimem, siue rectius Mpreimem dixit. Et Græcum Praimes siue Preimes, Turcicū Ibrahim, facta sunt ex Hebræo Abraham.

MURATES SALONICAM EXPVGNAT.

Annales hi quidem non indicant, cuinam Murates Salonica 92. siue Thessalonicam ademerit: sed res sic habet. Anno Christiano 1423 Thessaliae ciuitas Thessalonica vendita reipublicæ Venetæ fuit ab Andronico Palæologo, Manuelis Imperatoris Græcorum antepenultimi filio, pænultimi Ioannis, & vltimi Constantini fratre: cui lege permutationis, annui reditus ciuitatis Taruiuinæ cesserunt. Sed mortuus fuit Andronicus in itinere, dum Venetias nauigaret. Nihilo minus vrbe potiti Veneti, suos eò
 25 Rectores misere: quorum primus fuit Marinus Bondomerius, cum titulo Comitis Thessalonicæ. Veditio propterea facta fuit, quod Græci nullo se modo Thessalonicam aduersus Turcorum vim posse tueri viderent: licet vrbs ipsa magnitudine insignis, copiosis locuples, Thermaici sinus portu nobilis, nec vlli Græcarum
 30 ciuitatum ceteris ornamentis inferior esset. Anno deinde 1431 Sultanus Murates eam obsedit, ac multoties oppugnatā, Venetis tamdē eripuit: cæsis defensoribus, ac præsidij Veneti reliquiis naues ingressis, quæ in portu stabant, earumque subsidio Turcorum e manibus dilapsis.

*MONS ZOGA, QVI ET TO-
ganus, & Tuganus.*

93. Quæ Turci montana Zogæ vocant, Græci vel Toganū montem, vt Laonicus; vel Tuganum, vt Prætor noster, dixerūt. Laonici locus hic est. Mustaphas, inquit, tandem nusquam tutus, fusa se contulit in montem, quem incolæ Toganum vocāt. Prætoris autem hæc verba sunt: Imperator etiam montem Toganū in potestatem redegit, & opidulum in eo condidit: quo Nicolaū Cotertzen ablegauit, vt excubias illic ageret, & Latinis intra Tzurulum degentibus negotia facefferet: quod quidem opidū Tzuruli non magno tempore interiecto Romanis a copiis occupatum fuit. Quibus e verbis intelligitur, Thraciæ mōtem esse Tuganum vel Toganum, vicinum Tzurulo, de qua superius dictum, numero notarum 26. Zoga vero Turcicum, eam ad Toganum rationem habet, quod pronuntiationem adtinet, quam Ozman vel Osman, ad Othman.

ARBANIA. ALBANVM. ARNAVTLAR.

94. Quam Græci veteres Epirum dixere, nunc Arbaniam vocant, & Albaniam. Nomen Arbanix reperitur in libro Græca lingua vulgari scripto, cui nomen Portolanus. Albanum Prætor Græciæ noster hanc regionem indigetat. Incolæ Turcis Arnautlari nominantur, a quibus iam maiori ex parte Morea quoque, siue Peloponesus, inhabitatur.

HERZEC, HERZEGOVINA. BOZINA

duplex. Sandalis regio. Dux. Sancti Saba.

95. Regia Bozinæ superioris, versus Iadram siue Zaram, & Epidaurum, nunc Ragusam se porrigentis, Herzeca Turcis adpellatur, a Castaldo, Cherséc: ab aliis Orzega, a Bozinacis & Croatis Herzegouina: quod Ducis siue Principis sedes esset, quem Bozinaci Croatique, cum Vngaris, Germanico vocabulo nominant.

nominant Herzog. Quippe duplex erat olim Bozina, superior & inferior: quarum hæc regem habebat, quem Illyricorum regem nuncupat Chalcocondyles: illa principem siue Ducem, quem etiam Sancti Sabæ Ducem vocabant. Laonico Sandalis regio dicitur, & incolæ Cuduergi ab eodem adpellantur, haud scio an non corruptis vocabulis, vno ex Sansaba, sicut Itali pronuntiant, altero ex Herzecoui. Sed plura de his infra, quum in Baiafitis II vita de Achmete bassa Cherseogli siue Cherseegli tractabimus, notarum 161 & 162 capitibus. In tabulis chorographicis pro Hercego ciuitate reperias alicubi scriptum Sercico, sed corrupte.

BVLCI FILIA MVRATI NVPTA.

Nomine Bulci accipe Georgium Bulcowitzium, Seruix De- 96.
spotam, & vide notata superius ad numeros notarum 46 & 54.
15 Filiam huius, Murati nuptam, plerique vocant Irenen, cognomento Cantacuzenam, in quibus est Geufræus, quem Reineccius sequitur. Sed hi quidem errant. Nam recte scripsit Spanduginus hanc Mariam fuisse dictam, quæ nata fuerit non Cantacuzino, sed Iurgo (sic Seruij Georgium vocant) Despota patre,
20 Cantacuzina tamen Irene matre, quæ soror fuerit Georgij Cantacuzini. Georgius autem, quod Spanduginus non addidit, nepos erat imperatoris Ioannis Cantacuzini, ex Matthæo filio, Albanensium principe. Quapropter hæc etiam Maria neptis fuit eiusdem Ioannis Imperatoris Græci. Fallitur & Bonfinius, qui
25 Despinam hanc Synderouia capta Turcorum in manus venisse scribit: quum ex annalibus his constet, illam urbem anno demum post initum hoc matrimonium tertio fuisse occupatam. Et notandum, hanc Murati nupsisse anno Christiano 1435, vel Mahumetano 838: post biennium vero, circumcissum fuisse Muchemetem Muratis filium. Hinc enim intelligitur, non fuisse natum
30 ex Maria Despina Muchemetem, quod vulgo magnis etiam a viris memoræ proditur. Quippe bimuli apud Turcos circumcidi non solent. Et tradunt annales, Muchemetem natum anno Mahumetano 833, circumcissum anno 841. vnde colligitur, o-

Ænnem fuisse, quum circumcideretur. Adde testimonia Græcorum, Chalcocondylis & Spandugini; quorum ille Georgij Despotæ filiam, Muchemetis nouercam expresse vocat: hic vero Muratem ex Maria Despina nullam suscepisse subolem, disertis itidem verbis tradit. Habes etiam initio declarationis huius, prima statim nota, de hoc quædam a nobis exposita.

BVRVZ, BARAZ, CIBVRA.

97. Castrum (hoc nomine ciuitates etiam Turci vocant) Buruz, 10
in Anatoliæ tabula chorographica Baraz nominatur, & ad fluuium Madren collocatur, qui veteribus est Mæander. Olim Cibura dicebatur, vnde per aphæresin Buruz fecere barbari, quod verum huius nunc opidi nomen est, non Baraz. Græci veteres Cibyren nominarunt, & allui a Mæandro flumine scripserunt. 15
Leo sapiens imperator hanc primo loco refert inter episcopatus Staupolitanæ metropoleos in Caria.

*RITVS PONENDI PRIMVM IN SACRIS
ædificiis lapidem.*

20

98. Inter alia, quæ Græcorum imitatione Turcos facitare solitos, aliquoties monuimus: hoc etiam refertor, quod heic narratur, Muratem nouum templum Hadrianopoli cõditurum, quodam die Veneris (quo Turci festum suũ hebdomadariũ celebrat) 25
summo mane, primum templi lapidem manibus suis posuisse. Nam is quoque ritus a Græcis imperatoribus ad Turcos manauit. Recitabo dumtaxat vnum exemplum de omnium illustrissimo totius orbis ædificio templi Constantinopolitani sacræ sanctæ Dei sapientiæ, qui Christus est. Id quo conditum mo 30
do, quantis sumptibus, quot annis fuerit: expositum a Græcis est libello quodam manu exarato. Leguntur autem in eo quædam huc pertinentia de Iustiniano Augusto, tanti operis auctore, quæ Latinis verbis iere toudem lectori dabimus. Quum ponendo,
inqui t,

inquit, fundamento principium daret imperator, Eutychium patriarcham aduocauit, qui preces ecclesiæ struendæ causa concepit. Imperator autem manibus ipse suis calcem testa præhendit, ac primus omnium in fundamentum proiecit. & cetera. Quibus sane verbis, quonam modo primus lapis in structuris talibus poni soleat, declaratur. Nam quum maxima fundamentis eiusmodi saxa sint adhibenda, quæ vix plures operarij simul, nedum vnus aliquis princeps, loco mouere possunt: amplissimus scilicet lapis ipso præfente, manumque nonnihil admovente, ad inchoandum opus ab his suo loco ponitur: cui deinde primus imperator, aut princeps auctor ædificij, calcem iniicit: atque ita struendo ædificio principium dedisse intelligitur.

OPIDI SEMENDRIÆ DIVERSA NOMINA.

Georgij Despotæ Seruiorum varij casus.

Quod opidum Seruiæ, non procul a Belgrado ad ripam Danubij situm, Semender Turcis adpellatur, aut Semendre: diuersus est nominatum vocabulis ab historiarum scriptoribus. Synderouiam vocat Bonfinius, Spenderoben & Spenderouiã Laonicus, Simandriam Busbequius, Iouius Samandrium, Smendrouum Spanduginus: ex quo Laonici Spenderoben arbitror equidem mutandam in Smenderouen. Vngaris est Zendrew aut Sendrew, nomine a vulgo corrupto ex Sancto Andrea, cuius hoc cognomen habet & aliud castellum in Vngaria superiori, quod hodieq; nostri iuris est. Seruiana Semēdria siue Sendrenia nunc Sangiacatus est, Budensi Beglerbego subditus. Obsessa tunc a Murate, defendebatur a Georgij Despotæ maioribus natu filiis, Stephano (qui per errorem a Laonico iunior creditus fuit) & Georgio, sicut ait Bonfinius. Laonicus enim in eo quoq; fallitur, quod Stephanū id temporis in castris ad Semendriã Muratæ fuisse scripsit, obsessumq; dūtaxat Georgiū, tamdē fecisse deditionē. Quippe fratres ambo deditione facta Muratis in potestatem venerūt, & eandem sustinere pœnam, oculis adhibito

candēti ferro visu spoliati propterea, quod patrem instigasse filij ad defectionem putarentur. Is autem cum filio minimo natu Lazaro profugerat ad Albertum II Imperatorem Austriacum, & Vngariæ Bohemiæque regem, Sigismundi Augusti generum & successorem, ut ab eo contra Muratis vires auxilia postularet: quæ quidē impetrata fuere, sed nihilominus succursum tardius, & interim dedita Murati Semendria. Quapropter Georgius cū Lazaro filio, suisque thesauris, qui ducatorum quinquies centena millia continebant, ad Ragusæos se recepit, & ibidem in exilio priuatus aliquamdiu vixit. Sed quum Murates non desineret agere cum Ragusæis, ut ipsi dederetur, quo quidem nomine maxima quæque Ragusæis offerebat ac pollicebatur: præmonitus ab eis Despota, cum thesauris ad Alberti successorem Vladislau Polonum, Vngariæ regem, se contulit: eiusque tandem opere restitutus in integrum fuit, uti deinceps suo loco dicetur.

ALBA GRAECA. BELGRADVM CHRIESCH.

Permutatio Georgij Despotæ cum Alberto II

Augusto, nomine Belgradi.

100. Huius etiam vrbs varia nomina sunt, Alba Græca, Nandor alba, Beligrada numero multitudinis Cedrino, Belgradū, quod Seruiorum lingua significat arcem albam, (Poloni Bialogrod dicere) Geufraus denique Chriesch etiam dici vult, quod mutilatū est ex integro nomine Germanico, Griechisch Weissenburg, id est, arx alba Græca. Priscis Taurunum fuit, ut Busbequius ex antiquis numismatibus recte docet. Propugnauit eam hoc tempore contra vim Muratis Ioannes Auranes. Obsidionē, quæ septem mensibus durauit, decadis II libro IIII descripsit Bonfinius. Erat tunc in Vngarorum potestate Belgradum, quorum rex Albertus Austriacus eam munitionem a Georgio Despota Seruiorū iure donationis, ut Lazius; lege permutationis, ut alij scripserunt: consequutus fuerat. In Austriacis genealogiis Lazianis hæc legimus: Alberto II vix regni gubernacula ingresso, Amurates Seruiæ Despotā adortus, Albā Græcā ad cōfluentes Danubij & Savi politā, natura & opere munitam, obsidione cingere

cingere cogitabat, omni genere adparatus terra & aqua instructus. Quam vim ac potentiam hostis Despota considerans, quo in ceteris tuendis auxilio sibi rex Albertus esset, munimentum illud ei donauit. Ab hoc Huniades illi loco præficitur, ob eius singulare momentum: quippe qui ad trium fluminum cōfluentes situs, Sauo in Italiam, Histro in Austriam atque Germaniam, Tibisco denique in Transsiluaniam, Poloniam, & Morauiam, hosti potentissimo viam ostentaret. Aduentu Alberti cum copiis, Albæ obsidio soluitur. Hactenus Laziana, quæ errore nō carerent, quum donationem interuenisse, non permutationem, tradunt. Audiamus & Laonicum. Erat, inquit, huic in Pannonia non contemnenda regio, cum vrbibus multis & opulentis, quas permutatione facta cum Sigismundo, pro Belgrado Eleazarus acceperat. Hęc enim vrbs mire placebat regi, vt opportuna, propter portus commoditatem. Quippe Belgradum duobus circumfluitur fluuiis. Ab vno Ister, ab altero latere Sauus fluit, qui istuc in Istrum effunditur. Ergo Lazius ex Chalcocondyle corrigendus, vt permutationem factam sciamus, non donationem: ac vicissim Chalcocondyles emendandus ex Lazio, pro Sigismundo vt Albertus, pro Eleazaro Georgius ponatur. Bonfinius etiam ipsa loca recenset, quæ pro Belgrado hac permutatione Georgius acceperit: castella nimirum hæc, Zalonkemen, (Salankemen vocabant nostri comites. situm est supra Belgradum, ad ripam Danubij, e regione ipsius ostij Tibisci, qui se in Danubium heic exonerat) Bechien, Kelpen, (Vngari Kerpen dicunt) Vilagosuarum, Tocaum, Moncachum, (Vngari Muncazium nominant) Thaalliam, Regezum: opida vero hæc, Zathmarum, Bezermem, Debrezen, Thurum, Varfanum, & alia.

30

NOVA. NOVOGROD.

Quæ Turcis & Croatis Noue dicitur, arcis nouæ significationem habet, in Seruiæ finibus sita. Nunc ibidē sangiacus est Turcicus, Budēli subiectus beglerbego, cum nomine Nouogroden-

101.

QQ

sis. Primus hanc Murates cepit, sed Christiani recuperarunt: & sub Muchemete II rursus eam amiserunt: in cuius vita de hac quædam adijciemus alia, capite notarum 132.

SCACH ABEDIN BASSA.

Sabatines.

102. Qui a Turcis heic nominatur Scach Abedin, Italis historicis Sciabadin, ex Bonfinio, Chalcocondyli Sabatines eunuchus est, quasi Sa Badines. Sic Busbequio Sagtamas Persarum rex est, 10
qui & nobis, & ipsis dicitur Scach Tamas, vel recti⁹ Scach Techmas: & idem Bagtamas eidem, qui nobis Beg Tamas, vel Techmas beg, id est, Dominus vel princeps Techmas. Sic & Tzanisa Philippo Bergomati est Scach Tzanorum. Edzis begi natales ad illum Edzem begum refero, qui sub Vrchane, Soleimani Vr- 15
chanis filio militavit: & propterea begos hos Edzeos ipsis etiam Eurenosiis, & aliis nobilioribus Turcorum familiis, secundum Osmanidas, præferendos puto.

MESID BEG INTERFECTVS. PANNODACIA.

cia. Ardelium. Erdel, seu Ertel. Tosibinium.

Laonici Cudunidas.

103. Narrant annales Turcici, mandato Muratis Mesitem begum per Valachiam in Vngariam, cum exercitu, penetrasse: sed omnibus ibi cum copiis fuisse cæsum. Heic primum notabit lector, Mesitem Laonico dici Mezetem, Europæ præfectum, hoc est, Romanicæ beglerbegum, Bonfinio Mezethum. Valachicæ vero nomine, Transalpinam heic intelligi, auctore Bonfinio, de qua superius numero 71 dictum. Quod aut iussum referant Me- 30
sittem ingredi Vngariam, accipiendum de Transsilvania: quam hoc loco, sicut alibi quoq; Pannodaciam Laonicus a Pannonibus siue Pæonibus, & Dacis, qui Valachi gemini sunt, a quibus Transsilvania circūdatur, adpellat. Idem mox subijcit hæc verba: Panno-

Pannodaciæ regio, Ardelium nominatur. Addit etiam, metropolim huius esse Tosibinium : quæ vox quomodo ab interprete corrupta sit ex Cibinio, quod nunc manet apud Vngaros nomen, & Germanis est Hermestadium, supra capite notarum 12 docuimus. Et sunt profecto corrupta mirifice in edito Laonico vocabula propria. Quis Cudunidâ cogitaret esse Culionidem, nisi valde peritus eorum temporum historiæ? Bartholomæus is certe Collionus erat, nobilis dux Bergomas : cuius etiam gentiles finatos quis dicat ex familia de Collisionibus, quis diuinare mox
 10 posset, hos ortos familia nobilium Bergomatum, quibus nomen sit a Collionibus? Ita nimirum corrupta vox legitur in vita Karuli III Augusti, quam Reineccius noster publicauit. Ad annalium nostrorum seriem ut redeamus, erat id temporis Ardelij regio (nunc Vngaris Ertel dicitur) Iango Choniati commissa creditaque, sicut Laonicus ait: id est, Ioanni Huniadi, longe illustrissimo duci, Matthiæ regis Vngariæ patri : quem Geufræus Iancû Banum adpellat, vocabulis infra declarandis. Hic Mesitem Romanicæ beglerbegum, auctore Bonfinio, cum xxcio Turcorum fudit, cæcidit, interemit.

20

SOPHIA. TIBISCA. SCOPIA. SARDACIA.

Sardica. Triaditza.

Satis notum est Sophiæ nomen, opidi Bulgariæ magni & populosi, licet nulla sit ex parte munitum. Ibi diem nos vnum & alterum hæsimus. Ad marginem Chalcocondylis hæc adscripsit
 25 interpret verba : Sophia, nunc Scopia. manifestus hic error est, quum urbem Scopia diserte Laonicus in Macedonia collocet. Vide notata inferius capite 169. Marius Niger Sophiam veteribus adpellatam putat Tibiscam. Bonfinius ait, urbem à templo, quod magnifico sumtu Iustini, nus exstruxerit, nomen accepisse. Atqui nullum heic templum tale vel olim fuit, vel hodie saltem ex aliquibus ruinis adgnosci potest : & a templo Constantinopolitano, quod Iustinianus Sanctæ Sophiæ siue Dei sapientiæ

nomine splendidissimum condidit, hoc opidum, 14, vel 15 dierum itinere diffitum a Constantinopoli, vocatum fuisse, quis credat? Idem addit, Sardaciam hanc olim fuisse dictam, a Sardis & Dacis: hoc est, a gentibus longissimo terrarum spatio, & ipso quoque mari discretis. Subijcit deinde, celebratam ibi fuisse quondam synhodum Sardaciensem vel Sardaicenssem. Hinc vero tandem intelligitur, de Sardica loqui Bonfinium, vbi Sardicensis habita synodus fuit, sub imperio filiorum Constantini Magni. Ea vero non heic quærenda, nec hodie Sophia dicitur, sed Triaditza: quod ei nomen etiam ætate sua fuisse, Glycas no-
ster scripsit.

SCACHI ABEDINIS EXPEDITIO INFELIX.

Iancus Turcos cadit.

105. Quum heic dicatur ablegatus fuisse beglerbegus Romanix, hoc est Europe, Scachus Abedines, cum vniuersis Romanix copiis, & Acanziis, & Genizaris: haud dubie magnus illi a Murate datus fuit exercitus, quem Bonfinius æstimatum fuisse scribit octuaginta Turcorum millibus: quod equidem annalium verba considerans, vero consentaneum puto: quamuis adjiciat Bonfinius, id non facile fidem admittere. Cæforum certe numerus ei fidem facere debebat, quum fateatur triginta Turcorum millia fuisse tunc interfecta, capta quinque millia. Expeditioni causam præbuit tum Mesitis bassæ calamitas, paullo ante cum suis ad internicionem deleti: tum vtriusque Valachix defectio, quæ auctore Ioanne Huniade, Turcorum a fide discesserat. Hunc enim annales intelligunt Ianci nomine, quo gentibus illis Ioannes dicitur. Laonicus (vt indicatum) Iangum Choniatem, Spanduginus recte Iancum Vaiuodam adpellat, videlicet Erdelij siue Transsiluaniæ, Geufraus Iancū Banum: de quibus officiorum ac dignitatum in Vngariæ regno præcipuarum nominibus, partim capite notatum 71 diximus, partim infra dicturi sumus.

VLADISLAI REGIS VNGARIAE PRIMA

contra Turcos expeditio.

Ante omnia declaremus heic positarum in annalibus perso- 106.
 narum aliquot nomina. Rex Vngarorū, expeditionis huius au-
 ctor Vladislaus erat, ex Poloniæ regum, Iagelloniæ stirpis, fami-
 lia: quem Vngari plerique, deserto Ladislao Austriaco, Alberti
 II Augusti postumo regni administrationi præfecerant. Iancus
 10 qui nominatur, Ioannes est Huniades: Lazarogli, siue filius La-
 zari, Seruię Despota Georgius, Græcis & nostris Stephani filius,
 Lazari nepos. Casan vel Casam bassa Turcis scribitur, quę Geu-
 fræus Carambegum nominat, & nigrum dominum siue ducem
 interpretatur: Philippus Callimachus magis corrupte Caram-
 15 bum vocat, Laonicus Chafanem, sicut & Turci: quod verum ei
 nomen fuisse crediderim, & alterū cognomen, a nigredine: sicut
 & aliud Celepini cognomen eidem tribuit Bonfinius, a nobili-
 tate. Turci tradunt, Romanix siue Græciæ beglerbegum hunc
 fuisse, Laonicus Europæ ducem, quod idem est. Bonfinius vero
 20 Natoliæ facit beglerbegum, & copias huc e Natolia traduxisse
 memorat, quod vero non fit simile. Nam, vt nihil de consensu
 horum annalium cum Laonico dicam, sane credibilis est, hūc
 Græciæ vel Europæ beglerbegum fuisse, qui occiso ab Huniade
 Scacho Abedini Romanix beglerbego successerit, & e propin-
 25 quo cum Europæ copiis hosti occurrerit: quum Anatoliæ beg-
 lerbegus ab hisce regionibus longius remotus esset, nec cum ex-
 exercitu tam facili momento posset Hellespontum transmittere:
 vt interim taceam, quantum periculi rebus Anatoliæ creaturus
 fuisset beglerbegi discessus in Europam, necdum ab Osmanidis
 30 oppressa Caramani, hostis perpetui, & aliorum potentia. Quod
 cæsus fuisse cum suis Casanes in annalibus legitur, non sic acci-
 piendum, ac si fuerit interfectus. Tradunt enim scriptores histo-
 riarum magno cōsensu, (præsertim Bonfinius, & Callimachus,
 qui aut tunc, aut non multo post vixit, & Poloniæ regibus, Ioan-

ni præsertim Alberto, familiaris fuit) hunc bassam non occisum fuisse, sed captum.

CLISVRÆ ISLADINAE. SLADITZA, PRISCIS
Osmus fluvius. Capi Derbent.

107. Clisuras dixi, nomine Græcis historiis notæ, vias siue transitus angustos admodum, per loca montuosa, quæ Latinis olim furcæ nominabantur, & fauces. Sic Iustiniano Rinotmito Cedrinus: in reditu eius obsederant Bulgari vias in angustia clisuræ. Exposuit & restituit alicubi vocem Cuiacius, Iureconsultus clarissimus, deriuatam a verbo Græco, quod occludendi significationem habet. Isladinas vero clisuras heic intelligunt Turci, quæ in Thraciam ex Bulgaria profecturis in Hæmo monte occurrunt eo loco, quo paruus amnis Sladitza subter clisuras Hæmi labitur. Nam vti Bonfinius scripsit, a Sophia duplex iter est, ad superandum Hæmum, in Thraciam & Macedoniam euntibus. Vnus aditus a Traiano plerisque putatur factus, vbi adhuc quadrato lapide porta maxima spectatur. Alter ad paruum est amnē, quem Sladitzam Bulgari vocant. Prius iter nos tenebamus, in quo portam illam reperimus, ad pagum Bulgaricum sitam. Et locum hunc Turci comites nostri nominabant Capi Derbent, hoc est, portam faucium vel angustiarum. Alter aditus est ille, de quo heic agimus, & quem Isladinum annales vocant, a Sladitza fluuiolo. Cedrinus heic amnem Osmū ponit, quem arbitror esse Sladitzam. Locus est in vita Constantini Monomachi siue Gladiatoris. Basilitzæ nomen apud Laonicum, in expositione cladis huius Turcorū, vitiose scriptum vix dubito: licet non ignorem, velle Geufræum, Basilitzen nouo vocabulo nunc Hæmum dici: cuius opinionis penes ipsum fides esto.

GEORGIVS DESPOTA CVM LAZARO
filiorestitutus a Murate.

108. Lazarogli, siue Lazarides, Georgius scilicet Despota, post primam hanc expeditionem Vladislai regis, in gratiam rediisse cum Murate

Murate traditur heic in annalibus, idem & Laonico referente: sed addit hic, fuisse tunc restitutum cum patre Georgio Lazarum quoque minorem natu filium, cum tributi quotannis soluendi onere, quod erat definitum parte dimidia reddituum totius Seruiani Despotatus. Hinc ergo Cureus Silesiorum chronographus refutatur, qui scripsit, Georgium post cladem Varnensem Amurati reconciliatum, sua recuperasse: hoc est, anno post hanc Vladislai victoriam tertio: quum omnino constet, ante Varnensem expeditionem inuitatum a Vladislao rege Despotam ad belli contra Muratem suscipiendi societatem, id nullo modo facere voluisse: regemque cum Huniade propterea sibi reddidisse infestum. Capita pacis inter Vladislauum & Muratem, post cæsos ad Illadinas fauces Turcos, apud Laonicum, Bonfinium, & alios, leguntur.

CHELILIS BASSAE NOMEN

corruptum.

Adtigimus de hoc quædam numero notarum 29, & rursum 109. 91. Apud editum certe Laonicum tam filij Chelilis, quam patris Ibrahimis heic corrupta leguntur nomina. Sunt enim hæc eius verba: Potentiam maximam tenebat Chatites Priami filius, quoin ianuis regis vir prudentior non erat. Primum in his Chatites, mutandum in Chaliles, & Priamus in Praimem vel Mpraimem: quibus litteris Mp Græci nostrum B conantur exprimere, sicuti 25 cap. 91 dictum: prorsus vt Mpraimes sit Braim vel Ibraim. Geufræus etiam nomen eius corrupit, cui Chaly bacha scribitur, & Haly bacha, pro Chalil vel Chelil bassa. Laonico sane Chaliles, & Alies, vel Halies, (qui Turcis Ali) diuersa nomina sunt.

EXPEDITIO SECVNDA VLADISLAI REGIS,

post violatas decennales indutias.

Causas expeditionis secundæ Vladislai regis annales hi Turcorum nō exposuerunt, sed apud nostros, Laonicum, Callimachum, Bonfinium, plene cōmemoratas legimus. Tradunt enim, 110.

Eugenium III Pontificem, vbi decennales Muratem indutias cum Vladislao rege pactū accepisset: tantum opera Iuliani Cardinalis Cæsarini legati a latere, apud iuuenem & auidum gloriæ regem, aduersantibus interim magnis viris, qui religionem pacis ac fœderis, interuenientibus sanctissimis iurisiurandi vinculis icti, minime violandam adsererent, perficere potuisse: tamdem vt auctoritate pontificia rescissis indutiarum pactis, arma contra Muratem rursus capiēda decerneretur. Aiebat enim Pontifex, initam cum infidelibus pacem, non consulta prius Apostolica sede, ratam haberi non posse: præsertim, quod ea videretur in perniciem ac detrimentum reipublicæ Christianæ facta. Sic redintegratum temere fuit bellum, de cuius exitu plerique viri sapientes male tunc etiam ominabantur. Quippe Murates bona fide præstiterat, quæcumq; mutuæ pacis tabulis ad se pertinentia continebantur, & præstiturum se fuerat pollicitus: nihil minus fore veritus, quam vt Christianus rex, tantæ virtutis ac fidei, cum Huniade, ceterisque præstantibus viris, tam infami perfidiæ scelere semet obstringeret. Sedenim lectorem ad eos, quos dixi, Callimachum præsertim, ac Bonfinium, remitto.

MATERA. SCHVLI. NIGEBOLI. Buruad.

- III. Pro Matera Callimachus & Bonfinius nominant Pezechiiū, pro Schulio Callimachus Sumium, Bonfinius Sunium: quæ Sulio respondere arbitror, molliori pronuntiatione, verioriq; scriptura. Bonfinio Macrapolis etiā recitatur, quæ Matera sit, necne, videāt alij. Vi quidem capta fuisse Pezechium & Sulium, annales innuunt, Callimachus & Bonfinius adfirmant: quumque neminis vitæ parceretur, interfecta Turcorum ibidem quinque millia periisse. Nigebolim supra diximus capite notarū Turcis esse dictam, quam nos vocamus Nicopolim. Buruadam annales occupatam, præsidium accepisse narrant. Ergo illa sponte se dedit, nec vastata fuit. Vnde colligitur a Turcis Buruadam vocari.

vocari, quam Callimachus Tauarnam, Bonfinius Cauarnam dixit. Hanc enim ultro deditionem fecisse commemorant, exemplo Pezechij Sulijque territam.

5 *DIVERSAE DE ALTERA MVRATIS
in Europam transfectione cum exercitu
opiniones.*

- Diximus supra, numero notarum 89, Muratem bello contra 112.
 10 Mustapham suppositicium fratrem, Genuensium quorundam opera, numerato his maximo pretio, trans Hellepontum peruenisse cum copiis: idque verum esse, testimonio Laonici docuimus. A quibus autem hoc bello contra Vladislaum Vngariæ regem, Muratis exercitus in Europam transuectus fuerit, equi-
 15 dem hæcenus intelligere non potui. Non ausos id tunc facere Genuenses, facile crediderim, propter Italiæ totius consensum: quæ maxima Turcorum ex Europa pellendorum, ac radicitus extirpandorum spe concepta, classem ad angustias Helleponti miserat: qua fatentur ipsi Turcorum annales impeditum fuisse
 20 Muratem, quo minus in Europam transire cum suis per Hellepontum posset. Nec dissimulaturus tanti sceleris auctores erat Cardinalis Florentinus, Italicæ classis præfectus: siquidem illius ad fines esse culpæ Genuenses, constitisset: minus eis parsurus Eugenius, Papa Venetus, exitiali Genuatibus odio cum aliis
 25 Venetis infestus. Dumtaxat in litteris suis, quarum Bonfinius meminit, Muratem Cardinalis scribit, elusis astu vel largitione speculatoribus, ad Calliopolim transieciisse. Quæ verba quonam modo cum verbis annalium concilianda sint, aut aliter intelligi possint, quam cum ipsius Cardinalis ignominia, negligentia sc-
 30 met arguentis, equidem non video. Cur enim Italicæ classi præfectus, non impendebat, quo minus vel ad Calliopolim, vel alium Helleponti locum ille transiret? cur in se culpam tacite confert? cur oscitantia semetipsum accusat? Ait enim, ad Calliopolim transmississe Muratem, a quo transieci ipse Muratem arcere

iussus fuerat. Ex aduerso scribūt Turci, classē Italicā in tem-
 pore Calliopolim adpulisse, Muratemque præpediisse, quo mi-
 nus illic transmittere potuerit. Audiamus & Laonicum, qui per
 otium traieciſſe Muratem narrat, quum aduerso vento diebus
 aliquot durante, impedirentur Itali, quo minus ex Propōtide in
 Helleſpontum contra Muratem venire poſſent. Interea vero
 Muratem ad turrim ſacram, quæ in Aſiatico litore ſita ſit ad an-
 guſtiſſimū in Propontide locum, tranſmiſiſſe. Excusat hic quoq;
 Cardinalem claffis præfectum, & vbi tranſiecerit, ſua quidem o-
 pinione, Murates, indicat: niſi quod per errorē ſcribit interpreſ, 10
 factum hoc ad anguſtiſſimum in Propontide locum: pro quo,
 in Helleſponto, dicere debebat. Boſporus enim anguſtias habet,
 commodas ad tranſijciendum: Propontis vero nullas, niſi qua
 in Ægæum mare per Helleſpontum erumpens, a Calliopoli vſ-
 que ad arces, quas Dardanellos vocant, ſpatio 27 milliarium, in 15
 artum cogitur, vt antea capite notarum 24 diximus. In hac ergo
 narrationum diuerſitate, nihil inuenio probabilius, quam quod
 annalibus his memoriæ proditur: Muratem ſcilicet ab Italis im-
 peditum ad Calliopolim, ea relicta; ſurſum (non deorſum, vbi ſi-
 tum erat illud Dianæ fanum vel Hieron, quod male turrim ſa- 20
 cram reddidit interpreſ) cum exercitu per Bithyniam proſectū,
 e regione illius loci, quo loco nunc arcis nouæ ſtructura cerna-
 tur, mercatorum nauigiis in Romaniam ſiue Thraciam tranſie-
 ciſſe. Nam hinc manifeſto paret, eum nec ad Calliopolim, nec
 ad Dardanellos, nec ad vllas alias Helleſpontianguſtias tranſue- 25
 ctum: ſed ſupra Conſtantinopolim, verſus Pontum Euxinum,
 in ea Boſpori parte, qua iſ artiſſimus eſt inter Aſiam & Euro-
 pam, & vbi propterea nouam arcem (Neocaſtron Græci vo-
 cant, vt paullo poſt dicetur capite 128, ad vnum ſupra Con-
 ſtantinopolim milliare Germanicum) Muratis filius Muche- 30
 metes exſtruxit, vt heic ex Aſia in Europam, vel viciffim ex Eu-
 ropa in Aſiam, tranſiectu facili ac breui, quoties libuiſſet, nemi-
 ne prohibente, cum exercitu poſſet tranſmittere. Quidquid di-
 cat Laonicus, quidquid ſcripſiſſe Cardinalem, male fortaiſſis ab
 explo-

exploratoribus instructum, Bonfinius adferat; hæc potius ego vera puto.

VARNA. STAGNVM VARNENSE.

Caliacra.

5 Ciuitas est ad Pontum Euxinum Varna, quam Ortelius O-
 113. deßsum priscis, vel Odyßsum dictam tradit, alij Dionysopolim
 faciunt. Anchialus esse de Curei sententia nequit, quum ea su-
 perstes Achelo nunc dicatur, nomine non admodum recenti.
 10 Nam & Cedrino Acheloum vocatur, & apud Symeonem ma-
 gistrum Officiorum in historia necdum edita legitur, Anchia-
 lum recentiori vocabulo nominari Achelo. Barnam scribunt
 Chalcocondylis interpretes, & apud Cedrinum tum Barnam,
 tum Barnas numero multitudinis, doctissimus Xylander, no-
 15 bis, dum viueret, amicissimus. Ad Varnas, ait Cedrinus, castra
 Bulgari posuerunt. Item, Catacalo (inquit idem Cedrinus) sita-
 rum ad Istrum vrbium locorumque præses, quum Rossis occur-
 risset iuxta litus Varnæ, quam ita vocant, manumque conseruif-
 set: eos in fugam egit. Heic litoris Varnensis fit mentio, Callima-
 20 chus etiam sinum maris, & stagnum, Bonfinius paludem nomi-
 nat. Hæc pactioibus regi Vladislao dedita fuit, vt scripsit Lao-
 nicus: Caliacra vero vi capta, cuius heic in annalibus nulla men-
 tio. Bonfinius tamen eam silentio non præteriit, & male Calla-
 crium scripsit: nomen hoc addens opido datum, a Gallis ex Asia,
 25 re infeliciter gesta, reuersis: vt Callacrium quasi Gallacrium di-
 ceretur. Atqui Caliacra significat Græcis bonum vel elegans
 promontorium. Mario Nigro, hodiernam Græcorum pronun-
 tiationem sequuto, Chaliacra vocatur.

30

PVGNA VARNENSIS. CARA

Michail.

Hoc prælio Vladislaus rex pugnasle dicitur ab vno latere, vel 114.
 secundū Laonicum, in dextro cornu: Cara siue Niger Michaël

R R ij

in sinistro, de quo tamen aliud præterea nihil memoriæ proditum reperio. Bonfinius eadem de Nigro Michaële commemorat, ac diserte proficitur, ex Turcorum senarrationibus illa repetere: ne verbulo quidem adtingēs, quis fuerit iste Michael. Laonicus ait, Dacos in sinistro curasse cornu, quibus fortasse Michael Zilagius præerat, cuius sororem Huniades habebat in matrimonio. Equidem alium diuinare Michaëlem, id temporis apud Vngaros celebrem, non possum.

LAONICI LOCVS EMENDATVS ET EXPOSITVS. Chazilar. Vitezi.

115. In primo conflictu cæsus fuisse refertur ex parte Muratis Anatoliæ beglerbegus. Hanc interemti Anatoliæ beglerbegi gloriam Laonicus Huniadi, fortissimo duci, tribuit. Hoc autem loco facturum me pretium operæ spero, si verba quædam Laonici partim corrupta, partim obscura, restituero & illustraui. Ea vero tam apud Latinum, quam Gallicum interpretem, huiusmodi sunt: Ioannes Choniates habēs Phazen, id est eos, qui Bitaxides vocantur, ibat in Asiæ ducem. Opinor aliis hæc legentibus idem accidere, quod initio mihi contigisse memini. Nimirum monstrum quoddam arbitrabar esse Phazen, ex quo vno mox plures nescio qui Bitaxides, velut ex equo Troiano, prodierint. Ne diutius auidum lectoris animum detineam, dico sic ista legenda: Ioannes Choniates habens secum Chazes, id est eos, qui Vitezides vocantur, ibat in Asiæ ducem. Quæ verba lector vt intelligat, Turcis Chazi norit significare strenuum militem, quæ vox numero multitudinis Chazilar eis effertur, Græcis Chazes, hoc est, strenui milites. Idem vero lingua Vngarica dicuntur Vitez, vt Germanica *Rittersleut*. Ex hoc autem Vitez, Chalcocondyles more Græco formauit Vitezides. Hoc modo nihil in Laonici verbis obscuri restat. Gallicus interpres Vngaricarum rerum imperitus, alio loco Bitezides cum Hussaris confundit, qui leuis apud Vngaros armaturæ sunt equites. Solent autem

autem huiusmodi Chazilari & Vitezi tam apud Turcos, quam Vngaros, habere certas quasdam notas, quibus ipsi præ ceteris militibus cōspicui sunt: & in primis tot gestant ardearum in capite pennas, quot hostes vel in proeliis, vel duellis, quæ utrique genti frequentissima sunt, occiderunt. His ergo militibus strenuis stipatus Huniades, Anatoliæ beglerbegum inuasit, & cum suis occidit.

PRECIBVS MVRATIS MVTATA PROELII

10 *facies. Inauditum pignus fidei causa Murati datum.*

Non a Turcistanum modo memoriæ proditum est, constitutum in maximo discrimine Muratem auxiliū cælitus implorasse: verumetiam ab historicis Christianis idem relatum in literas, quorum aliqui rem non temere silentio prætereundam produnt. Quippe commemorant, poscente Murate certum aliquod a Vladislao rege pacis inuiolabiliter obseruandæ documentum, profano quorundam consilio traditam ei fuisse hostiam, ecclesiastico ritu consecratam: ne scilicet vlllo modo de fidelitateque regis, accepto tam augusto pignore, dubitaret. Postea vero perturbatis (vt dictum) indutiis, quum ad arma deducta res esset, ac proelio Varnensi cæsis in utroque cornu Muratæis, in extremo res Turcorum discrimine versarentur: Muratem e sinu prolata Christianorum hostia, & erectis ad cælum oculis, in huiusmodi quædam prorupisse verba: Christe, si Deus es, vt Christiani tui de te perhibent, vindica perfidiam tuorum, qui te mihi dedere pignori, nihiloque minus adeo religiose sanctam pacem per summum scelus violarunt. Quibus in hunc modum ab ipso prolatis, ea scilicet euenerint, quæ tam ab hostibus, quam a nostris recitantur. Philippus tamen Callimachus hanc rem tam secreto referre videtur actam, nihil vt certi de tradito tali pignore vllgo constaret.

ss. Hostia

CHESER, ET CHETER BEG, IDEM.

Vladislao regi caput amputat. Elpiorum familia.

117. Narrant annales ei, qui Vladislao regi prostrato caput amputarit, & Murati obtulerit, nomen fuisse Cheser beg, eundemque natum ex Elpia fuisse familia. Chalcocondyles autem scripsit, nomen peregrino, qui Murati caput interemti Pannonum regis adtulerit, fuisse Therizes; qui virtutis insigne præmium a rege consequutus sit. Heic inter se diuersa duo recitari videmus. Primum est, peregrinum Laonico fuisse, qui caput regis adtulerit, hoc est Azepum siue peditem stipendiarium, pro quo begum posuerunt annales. Et begorum nomine proceres apud Turcos adpellantur. Alterum, nominis ipsius discrepantia, quum ille Therizem dictum fuisse velit: Turci vero Cheserem nominent. Quod prius adtinet, potius equidem Turcis habendam fidem arbitror, ut ex procerum numero fuisse credatur, qui Elpiorum familia natus erat. Hanc enim initio declarationis huius videri eandem esse cum Oguzia, monuimus. Is ergo regi caput amputauit, quum alius quidam ex Azeporum siue peditum numero, incisus equi regij tendinibus, cum cum ipso rege humi prostrauisset, ut Turci referunt. In nomine non magna diuersitas est, nisi quod Laonicus vulgo notum & mutilatum posuit. Quippe Cheser elegantius apud Turcos loquentibus idem est cum eo, qui a vulgo pronuntiatur Cheter, ex quo Cheteris nomen Laonicus sub finem octauo libri fecit: heic Therizem mutilate scripsit, pro Cheterize. De ipso Vladislai regis amputato capite quid factum postea fuerit, paucis Thomas Ebendorfus in Austriacis suis exposuit. Caput, inquit, Vladislai, cum armis, & dextra, fertur pro iocalibus (id est, cimeliorum loco) regi Tatarorum oblatum. Nimirum in vindictam perfidiae dextra quoque mortuo præcisa fuit, qua fidem dederat.

INTER-

INTEREMTORVM VTRIMQVE PROELIO

Varnensi numerus, & alia.

5 Dies ille, quo pugnatum ad Varnam, traditur a nostris fuisse 118.
decimus mēsis Nouembris, anno 1444. Geufræus vndecimum
statuit. Bonfinius cæsa prodidit Christianorum ad xcio, Turco-
rum ad xxxcio. Numerus militum, qui regis in exercitu fuerit, a
Bonfinio positus plurimum discrepat ab eo, quem Turci memo-
10 rant. Nam hi de Lxxxcio loquuntur, ille tantūmodo de xvicio.

CHADVM BASSA. SEMISSE ASPRI AV-

ctum Genizarorum stipendium.

15 Quem heic annales nostri Chadumem bassam vocant, Lao- 119.
nico Phatumes est, regiæ domus iudex. Hoc ideo duxi notan-
dum, quia confirmat id, quod paullo ante scripsi numero 115,
Phazen alibi mutandum in Chazes, vt heic Phatumes in Cha-
tumes, quod idem est cum Chadumes. Id vero nomen Cha-
20 dum vel Hadum, castratum veleunuchū significat. Inde quod
dicitur, adiecisse Muchemetem stipendio Genizarorum semif-
sem aspri: ex more Turcorum intelligi debet, qui a Sultano suo
diurnas annonas accipiunt: non menstrua, nec annua salaria,
quæ principes nostri dare solent. Causas reuocati a bassis ad gu-
25 bernationem Muratis, Chalcocondyles exposuit.

MOREAS. GEREME. TZACONIA.

Moreas, genere masculino, dicitur a Græcis hodie, quæ Pelo- 120.
30 ponesus olim vocabatur. Nomen ipsum, quod apud Damasce-
num Studitam reperitur, deriuant Græci nunc ab arbore mo-
ro, quod tota regione scilicet arbor hæc frequens sit. Heic expu-
gnatam a Murate Geremen, excidioque datam, tradunt anna-
les: quam arbitror esse veterem Gereniam Peloponesi, quod o-

pidum Ptolemæus in ea Peloponensi parte collocat, quæ Laconia dicebatur olim, nunc Tzaconia, non Sacania, sicut Oite-
lius prauè scripsit.

IBANIS SEV IOANNIS DITIO. COTZIA

cum, siue Getia. Iscodar, Scodra, Scutarium.

Ischender beg.

121. Annales hi ditionem Ioannis vocât, quam Ibanis regionē dixit Laonicus. Iuanē vero scribere debuit interpres. Etenim Ser-
uianis Iwan, vt hodie Rossis quoq; Ioannes vocatur. Intelligitur
aut Ioannes Castriotus vel Castriotus, partis Albanix princeps,
pater Georgij Castriotis, qui nominabatur a Turcis Ischender
beg, id est dominus Alexander, ex quo Schanderbogum fece-
runt alij, magnumque Alexandrum non rectè interpretati sunt.
Corruptius eundē Bonfinius Sandorobechum adpellauit. Lao-
nicus Scenderem scripsit, qui puer in ianuas regis venerit, hoc
est, ad Portam Osmanidæ principis: & hoc tempore Muratem
ei bellum fecisse commemorat. Chalcocondylis interpres hoc
loco margini Calcioli nomen adscripsit, pro nomine Castrioti.
Cotziacum in huius belli narratione, libro vii Laonici, Getia
vocatur: vicina Cruz, (Croiam nostri dicunt, de qua plura paulo
post) quam post Getiam, licet frustra, Murates adortus fuit.
Iscodarbeg Turcis est Scodra dominus siue princeps, videlicet
hic ipse Georgius Castriotus, de quo dictum. Scodra vero Græ-
cis est integra voce Scutarium. Plinius tamen alicubi Scodram
vocat, & in nouella Leonis Augusti de Thronis etiam Scodra-
rum episcopatus sub Dyrrachina metropoli reperitur, qui sane
non diuersus est ab eius ciuitatis episcopatu, cuius heic fit men-
tio. Fallitur Barletius, quum Turcis Scandriam dici putat,
quasi Alexandriam. Nam Iscodar non est Scan-
dria, nec Alexandria vocatur eis Scan-
dria, sed Ischendrie.

SAXONES IN HVNIADIS EXERCITV.

Sazij. Sazij. Sazsia.

5 Mirum alicui videatur, cur annales mentionem Saxonũ heic 122.
 seorsum faciant, quum statim in genere Germanorum nomen
 subijciant, quo Saxones etiam continentur. Eius eximendi scrupuli
 causa dico, non heic nostros in Germania Saxones intelligi: sed
 Saxones Transsilvaniae, vel Erdelij, vel Septemcastrensis
 10 in Vngaria regionis incolas, qui Sassijs siue Saxones hodieque
 se profitentur, & a Ceculis, eiusdem regionis incolis, tam lingua,
 quam aliis rebus omnibus, differunt. Hinc Bonfinius in
 Transsilvania sitae Saxobaniae mentionem facit, pagina 612 postremae
 15 Francofurtensis editionis, quam Sambuco nostro clarissimo debemus:
 cuius equidem mortui memoriam cum beneuolentia vsurpo, & praeter meritum a quodam excellentis ingenij
 doctrinaeque viro, nobis itidem amico, mox a morte paulo
 tactam inclementius, doleo. Et ibidem Sambucus margini nomen
 20 Saz, ad Saxobaniam adscripsit: quo significare voluit, hanc
 a Saziis siue Saziiis sic dictam. Notum vero, Saxones a Germanis,
 quos superiores vocant, ita nominari: quum ipsi patriam suam
 Sassiã, seque Sassijs indigerent. His coniũge, quae supra de
 Nemetassiiis capite 71 exposuimus. An autem victi Saxones
 nostri a Karulo magno Augusto, quemadmodũ in Flandriam,
 25 sic etiam in hæc Erdelij loca translati fuerint, quod aliquibus
 persuasum video: non huius est loci, prolixius discutere. Mihi
 quidem vix vero fit simile, qui sciam non vno saeculo Saxones
 ante Karulum magnum in Pannonia cum ipsis fuisse ciuibus
 suis Longobardis; vt omittam alia, quae sane plurima possent in
 30 medium adferri. Copiae nostrorum, quas Turci maximas
 fuisse dicunt, hominum viginti duo millia continebant:
 praeter Valachos tamen, vt Bonfinius meminit.

*VALACHI A TVRCIS CAESI. IVSTO IVDI-
cio vindicatum in transfugas.*

123. Aiunt annales, cæfos a limitotrophis aliquot proceribus Tur-
cicis fuisse Valachos ante cōmissum in planicie Cosouana præ-
lium. Chalcocondyles vero tradit, Valachos ab Vngaris, & cete-
ris Christianis, ad Muratem sub ipsam defecisse Cosouanam di-
micationem: deque sententia Muratis arma ponere iussos, in ex-
ercitus vtriusque conspectu, summa cum omnium admiratione,
ceu perfidos transfugas ac desertores, trucidatos fuisse. Quod
equidem exemplum singularis in Murate seueritatis ac iusticiæ,
præteritum a Turcis esse silentio, non abs re miror.

*ANNVS PROELII COSAVANI. NVMERVS
vtriusque castrorum. An Morava fluvius idem
cum Schitniza.*

124. Notauimus in margine libri annum Mahumetanum 853,
quo pugnatum in Cosouana planicie, respondere Christiano
1448: quo Bonfinius etiam dimicatum scripsit. Idem addit, pe-
riisse continuis hisce conflictibus Turcorum ad xxxiiii c, 20
Christianorum vero dumtaxat viii c, quemadmodum Mu-
rates ipse suis in litteris ad Corinthios fassus fuerit. Ceterum hoc
loco præterire silentio non possum, me superius numero nota-
rum 48 pollicitum explicationem quæstionis, an Schitniza flu- 25
uius idem sit cum Morava. Sic enim hunc cum incolis voco, qui
Chalcocondylis interpreti Morabas scribitur. Cedrinus alicubi
Morauen tam fluvium, quam castellum ad eius ripam positum,
non procula Beligradis, nominare videtur. Peruenit, inquit, vs-
que ad Morauen & Belegrada, quæ castra sunt Pannoniæ, in 30
Transilvania regione sita, & Crali Turciæ vicina. Quibus ver-
bis vltimis Crales Turciæ significat Vngariæ regem. Sæpius e-
nim repetit Cedrinus, Vnnos & Vngros dici Turcos. Idem hos
in Pannonia Tureos occidentales discernit a positis in vicinia
Perfa-

Perfarum Turcis orientalibus. Et Turci a Persis hodieque dicuntur Mogores, quod nomen genti suæ nunc etiam tribuunt Vngari, sicut Eginhartus quoq; Karuli magni tempore scripsit, Vgros vel Vngros & Magores eisdem esse. Nota vox Vngarorum, Maggior mudra. Sed redeamus ad Morauam. Geufræus Morauam olim Moschum fuisse nominatum putat. Meminit autem Laonicus, sepultos fuisse Turcos, hoc proelio cæsos, ad ripam Morauæ fluminis. Bonfinius vero proceres ait ibidem sepultos, gregarios in profluentem Schitnizam coniectos. Hinc parere videtur, idem esse flumen, Schitnizam & Morauam. Sed quum equidem recordari videar, comites nostros istic vnum Morauam nominasse: restat vt concludamus, Schitnizam hætenus conseruato nomine, postquam se Morauæ miscuit, amisso priori vocabulo deinceps solo Morauæ nomine censerì, donec ita coniunctus vterque fluuius in Danubium labatur. Memini vado nostro transire Morauam, magna mensium aliquot siccitate plurimum deminutis eius aquis: sed nusquam ab incolis Schitniza, vbiq; Moraua nominabatur, contra interpretis Gallici opinionem.

FERIS BEG. GERGONI SIVE CHRYSONI-
cum. *Anatolia montana.*

Nomen beglerbegi Romanæ, qui Gergonim arcem vel opidum instaurare iussu Muratis debebat, annales ipsi non expresserunt. Bonfinius autem scripsit, hunc adpellatum fuisse Frigibechum, quod Italica pronuntiatione tantumdem valet, ac Frisibeg. Turci Ferisi beg, aut Feris beg enuntiant. Reperitur enim superius tale begi cuiusdam alterius nomen, initio vitæ Baiafitis primi, qui progressus cum copiis ad Danubium vsque, primus istic Vidinam occupasse traditur. Opidum Gergoni Turcis dictum, Bonfinius Chrysonicum nominat. Situm est in Roxiana sive Rasciana Seruianaue regione, ad Morauam fluuium. Anatoliæ montana Turci vocant hoc loco, sicut alibi quoq; sæpius,

montem Olympon, siue Calogerorum, in Bithynia, prope ciuitatem Prusam: de quo dictum antea, capite notarum 17.

*BELIGRADVM ALBANIAE. CRVA, CROA,
Croe, Croia. Principum Croianorum in
Belgio familia.*

126. Idem cum superiori, ad Sauu Danubijque confluentes sito Belgrado Seruix, nomen habet hoc Albanix vel Arbanix (sicut vulgus Græcorum vocat) Beligradum, hoc est arx alba. Quippe coniuncta cum opido arx est, quæ a Valona, celeberrima nunc etiam Epiri ciuitate, (Leo Imperator Auloniam, veteres Aulonem dixerunt) vnus itinere diei distat. Ceterum dissimulare nõ debeo, nullam obsessi a Murate paullo ante mortem Beligradi mentionem reperiri vel apud Martinum Barletium Scodrensem, rerum a Scanderbego gestarum scriptorem, vel apud Bonfinium, vel Geufræum: sed obsidium Croix dumtaxat ab his exponi, quam prius etiam capto Cotziaco siue Getia, quatuor ante hoc tempus annis, irrito conatu tentauerat: vt scripsit Laonicus, qui Cruam nominat, urbem Albanorum primariam. Nouella Leonis Augusti, quam toties citamus, velut alteram quamdam imperij Constantinopolitani Noticiam, numero multitudinis Croas adpellat, & harum episcopum Dyrrachino subijcit. Idem ei nomen est apud Prætorem Græciæ nostrum. Barletius Croiam vocat, idque nomen Epirotarum lingua fontem significare dicit: quod intra munitionem iugis aquæ fontes sint. Primus hanc Murates bis obsedit, quo de nunc agimus: & quum ea potiri secunda oppugnatione non posset, in morbum letalem præ indignatione lapsus, rabidam exhalauit animam. Imitatus est patrem persequendo Castriote, vexandaque Croia, Muchemetes II. filius: qui continuis munitionibus vndique circumdatam, & artificissime clausam, capere tamen non potuit. Scanderbegus tandem sponte Venetis eam donauit ante mortem, ne tantæ reipublicæ destituta præsidio, Turcorum in manus mox a morte:

morte defensoris veniret. Obiter hoc adijcitor, ab hac Croia nomen tulisse nobilissimos Belgij procures Croianos, qui Croiam aliquando possedisse traduntur: sicut in iisdem Albanix locis & Karlouitzij principes, origine Galli, de quibus dictum cap. 46, Dyrrachium suo cum agro tenuerunt: & Achaix principes in eadem vicinia rerum aliquando fuerunt potiti, Sabaudosaxonica nati familia. Ex Croianis regulis summæ fuit auctoritatis apud Karulum V Augustum Hadrianus, Chiurij dominus. Eadem editus gente fuit Antonius Princeps Portianus in Gallia. 16 Nunc apud Belgas superstites sunt duo fratres, Dux Arescotanus, & Haurechius Marchio, cum principe Chimæo, Arescotani filio.

GALATA. CERAS. SINVS CERATINVS. PE-

ra. Sycæ. Scala Sycena.

15 Vrbis Galata vulgo etiam nota est, e regione Constantinopoleos sita, trans sinum, quem Ceras siue Cornu, & Ceratinum siue Cornutum, veteres etiam vocarunt: quod instar cornu ceruini sparsim ramis quasi quibusdam litus utrumque amplectatur. 20 Patet in ambitu totus hic sinus miliaribus Græcis 20. Galatas hodie masculo genere Græcis effertur, sicut & Prætori Græciæ nostro, qui Phrurion siue castellum vocat. Eadem & Pera dicitur, & Peræ Nicetæ historico, quod ultra sinum posita sit. Veteres ab arborum ficos ferentium copia Sycas nominabant, 25 quæ vox apud Zosimum quoque nostrum legitur. Xylander apud Cedrinum Ficus interpretatur, & suburbium esse dicit Byzantij: quum tamen intermedio mari ab vrbe disiungatur. Qua Constantinopoli Galatam transjicitur, Scalam Sycenam ponit vetus vrbis Constantinopolitanæ descriptio, quæ libro Noticiæ 30 vtriusque imperij adiecta est. Et scalam in Portolano suo Græci hodieque dicunt eum locum, quo naues adpellunt, & vbi exscenditur. Vtus est hac voce Cedrinus in Copronymo, quum narrat, vnum glaciei fragmentum cum imperu delatum & impactum in scalam Acropoleos, (id est, arcis Byzantinæ, de qua

capite 139) eam comminuisse. Latitudo sinus inter hanc scalam & opidum Galatam, vel inter ambas potius scalas, e regione positas, ad passus 300 patet. Galata Genuensium colonia est, etiam hodie maiori ex parte a Christianis inhabitata, præsertim mercatoribus.

NEOCASTRON, RUMELI CHISAR. ANATOLI
Chisar. Castellum Lethes. Turres nigrae. Hermaeum promontorium.
Lemus. Lemocopia. Bogazi. Bogazi Chisar. Bosporus. Brachium S.
Georgij. Loca Bosporana tam Europæ, quam Asiatici litoris, a Con-
stantinopoli usque ad Euxini maris ostium. Cyanea. Symplegades.
Planctæ.

128. Arcem munitissimam, quam a tergo Galatæ Muchemetes II. ad mare, id est, ad Bosporum e mari Euxino profluentem, cōdidisse narratur; Græci Neocastron, hoc est, castrum novum vo-
 carunt, ut & Turci Geni Chisar, cuius & supra mentio facta ca-
 pite notatum 112. lidem tamen nobis etiam Rumeli Chisar ad-
 pellari dicebant, quum hac præterueheremur ad Pontum Euxi-
 num, quod arcem Romaniæ vel Europæ significat: sicut alteram
 huic oppositam in Asiatico litore, nunc ruinosa, Anadoli Chi-
 sar, id est arcem Anatoliæ vel Asiæ nuncupabant. Neocastron
 vulgus occidentalium Christianorum, præsertimque Germani,
 Turres nigras dicunt. Abest a Constantinopoli ad vnum millia-
 re maius Germanicum, locus sane munitus, & formidabilis ad-
 modum miseris captiuis, præsertim lautioris fortunæ: qui hos in-
 tra carceres conclusi, numquam fere libertatem recipiunt: eaq;
 de causa castellum hoc Lethes vel obliuionis olim quoque vo-
 catum fuisse puto, cuius in Bosporo positi Gregoras meminit, ab
 eo dicti, quod perpetuos ad carceres damnatorum nulla exstet
 amplius memoria. Cōstat autem, fuisse istic etiam ante Muche-
 metem II. illa, quæ diximus, in utroque litore castella: sed impe-
 ratorum Græcorum incuria sic neglecta, nulli ut vsui seruirent
 alij, quam custodiendis captiuis. Causas condendi Neocastri
 Muchemetes habuit, ut transijcere tam in Asiam, quam Euro-
 pam,

pam libere posset: ne Christiani nauibus suis transuectionem ex-
 ercitus prohiberent: vt denique Constantinopoli capiendæ ser-
 uiret. Laonicus arcem ita descripsit, vt hodie cōspicitur. Ait eam
 constare tribus turribus magnis, quarum vna superior in accli-
 5 uiccolle prominet: reliquæ duæ consistunt inferius ad ipsum li-
 tus Bospori: quo videlicet hinc in naues præterlegentes impetus
 fieri possit. Harum duarum vna maxima est. Tectæ sunt plum-
 bea. Murus ambit arcem crassius pedes xxii. Turrium crassities
 ad xxx pedes extenditur. Petrus Gyllius, illustrator vrbis & Bo-
 10 spori diligens, antiquis Hermæum hoc loco promontorium fu-
 isse statuit. Bosporo datum nomen est a transnatau bouis, aut
 buculæ vel iuuençæ potius, videlicet Iûs, Inachi regis Argiuorū
 filiæ, de qua est in fabulis historicis. Ita nimirum in Originibus
 Byzantij Græcis manuscriptis legimus. Nullibi Bosporus angu-
 15 stior est, quam inter Neocastrum & Anatoli Chisar. Idem Gyl-
 lius auctor est, Bosporum Græcis vocari Læmon, Turcis Bogazi,
 quæ nostris sunt fauces, vel angustia maris, vt etiam in homi-
 ne fauces adpellantur Læmos. Hinc Læmocopiam Laonicus
 hoc loco posuit. Nostri Bosporum etiam S. Georgij brachium
 20 nominarunt, velut angustum maris meatum, propter monaste-
 rium & ædem S. Georgij Manganorum dictam Propontidi se-
 miscentis. Id propterea notandum, quia complures in hoc alu-
 cinantur, dum S. Georgij brachium ad Sestum & Abydum col-
 locant: vt Volaterranus, quem citat Ortelius in voce Helle-
 25 spontus, vt Geufræus, vt Thomas Porcacchius, vt alij. Saltim rectius
 hoc vel ex hisce Vincentij Beluacensis verbis didicissent: Hoc
 est mare magnum, (id est Pontus Euxinus, nunc etiam Italis ma-
 re maius) de quo brachiū S. Georgij exit, (id est Bosporus) quod
 in Constantinopolim vadit. Ergo S. Georgij brachium est supra
 30 Constantinopolim, ad cuius orientalem angulum, subter ipsam
 Sultanorum arcem, in Propontidem Bosporus illabitur. Adeo-
 que a S. Georgij brachio siue Bosporo, per Propontidem & Hel-
 lespontum, Sestum & Abydum vsque, 180 milliarium Græco-
 rum est iter. Gallicus interpres Laonici mirifice profecto cæu-

tit, ac sibi metipſi contradicens, ait: Mechemetes arcem Læmocopix condere cepit in ora Propontidis, ex parte Europæ, in eo proprie loco, qui Bosporus adpellatur. Et adſcripſit margini, verbis his locum ſignificari, quo Seſtus olim ſita fuerit: eumque Turcica lingua dici Bagazaſar, ſive præciſionem faucium. Quid ſ magis abſurde dici potuiſſet, quam conditam ad Boſporum arcem, intelligi debere ſitam eodem loco, quo Seſtus olim exſtiterit? Certe Neocaſtrum hoc Muchemetis a Seſti veteris loco prope ducentis milliaribus Græcis diſtat, totumque Propontidis & Hellesponti ſpatium his interiectum eſt. Quod autem dicit, eum 19 locum lingua Turcica vocari Bagazaſar, ſive præciſionem faucium: in eo quoq; fallitur, & vocabulum corruptum ponit. Nam ſcribere debuit Bogazi Chiſar, & interpretari arcem faucium. Læmocopix quidem Græca vox, qua Laonicus utitur, inciſuram faucium ſignificat, hoc eſt locum, vbi finis eſt harum Boſpori faucium, qui deinceps in multo capaciorem Propontidis ſinum magna cum vndarum violentia ſemet effundit. Quum autem ſuperius capite notarum 26 loca totius Hellesponti & Propontidis, inde uſque a Dardanellis vel arcibus, hoc eſt, a cadaueribus Seſti & Abydi, ad urbem Conſtantinopolim, & ad ipſum adeo Sultani ſaraïum, vbi Bosporus in Propontidem præcipiti maxime curſu illabitur, enumerauerimus: libet a ſaraïo Sultani ruſus incipiēdo, ruſum quaſi mentis navigatione quadam ad ipſum uſque maris Euxini oſtium progredi, & vtrimque ſita loca, quum ad dextram in Aſiatico litore, tum ad ſiniſtram 25 in Europæo, nominibus partim priſcis, partim nunc uſitatis, ordine recensere: ſic tamen, ut nimis ſcrupuloſe, more Gylliano, vetuſta, cognitu parum neceſſaria, non inferamus.

Igitur angulo Sultani ſaraïi reſpondet e regione Scutarium in Aſia, diſiunctis a ſe inuicem locis hiſce dumtaxat vno milliari 30 Græco. Ante vero, quam traiectus hic ſuperetur, occurrit in ipſis aquis exſtrueta quædam arx parua, quam Turrim Scutarinam Græci vocant, Turci Kiſculam, hoc eſt arcem virginis, ex cauſa quadam alibi exponenda. De hac arce ſunt intelligenda Nicetę verba,

verba, libro quarto, quum ait: Ab hoc imperatore Manuele turris illa (potuisset arcem vertere) non procul a continente in mari exstructa est, quæ Damalis pridem, nunc Arcula dicitur: & altera turris e regione, iuxta Manganium monasterium, (scilicet S. Georgij) eo consilio, vt ferrea cathena vtrimque extensa, barbaris nauibus aditus in loca vrbis arcis vicina, & tractum illum omnem, vsque ad Blächerniam regiam, intercluderetur. Quibus in verbis Arculæ nomen significare puto paruum arcem. Idem post inquit: Imperator in palatio ad Damalim, quod

10 Scutarium dicitur, versabatur. Distata a continenti Asiana Scutarium centum passibus. Nomen opido vicino dedit, vt Græcis hodie Scutarium, Turcis Iscodar dicatur: olim non Chalcedon, vti Iouius, Peucerus, Busbequius, alijque magni viri putarunt, (Chalcedonis enim rudera 10 milliaribus ab angulo Su'tanini

15 saraij versus Astacenū sinum, ad promontorium Damalicum, iuxta portum Eutropij, sita sunt:) sed Chrysopolis. Id autem opido nomen inditum aliqui putant, vt auri ciuitas diceretur, ab auro, quod olim antiquissimis temporibus pro Persarum regibus heic tributi nomine congeri ex Asia tota solitum fuerit. Sed

20 Origines vrbis Byzantinæ aliam nominis rationem, verbis Græcis, in hanc fere sententiam, referunt. Conspecta (inquiunt) confestim aquila, cor victimæ rapit, & in promontorium Bosporij litoris defert, e regione Chrysopoleos, cui Chryses Agamemnonis ex Chryseidæ filius, post necem patris, Clytæmnestræ fugiēs

25 infidias, & ad quærendum Iphigeniam properans, nomen hoc apud incolas reliquit, sepulturæ suæ monumentum, quum istic viuendi finem fecisset. Quibus in verbis promontorium Bosporij litoris, illud ipsum intelligitur, in quo nunc saraium Sultani-
num orientale situm est.

30 A Chrysopoli siue Scutario, litus Asiaticum legentibus, occurrit primū pagus, qui Stauros Græcis dicitur, ab aurea cruce, quam in templi ab se ibidem conditi vertice Constantinus magnus insigniter ornatam constituisse perhibetur. Sic enim audire de Theodosio Zygomala, patriarchali Protonotario, valde

docto viro, memini. Et ipsius tēpli ruinas amplissimas aliquando cum admiratione, comitibus Hieronymo Arconato, & Paulo Rosa, ex eo tempore pie mortuo, viris optimis & amicissimis, inspexi: quum nauigio trāsuecti Chalcedonem, in Eutropij portum, terra deinde promontorium Damalicum pedibus emeriremur, in quo rudera templi S. Euphemie, concilio Chalcedonenſi nobilis, in horto quodam superant: & ad hunc deinde pagum Staurum, aliaque loca, progredieremur.

A Stauro, locus in Anaplo (sic enim frequēter historici Græci vocant hæc ab utroque latere loca, quæ sursum ad Euxinum mare nauigantibus conspiciuntur) proximus est in eodem Asiatico litore, monasterio quondam insigni celebris, qui nunc Akimitos Græcis dicitur. Olim Akimiti vocabantur, hoc est, monachi peruigiles, totasque noctes sine somno, precibus & hymnis dicendis, exigentes.

Ab Akimito pergitur ad Chrysokerama, locum ab æde sacra dictum, tegulis olim inauratis ornata.

Chrysokeramis vicinum est Anatolis Castellum. Sic Græci nunc mutile vocant, quod integre diceretur Anatolis (hoc est Asia) Castellum. Et paullo ante meminimus, idem Turcis eodem significatu vocari Anadoli Chisar.

Ultra Castellum Anatolis, est Megalocarya, magnis a nucibus auellanis dicta: quam rectius Græci volunt ad sanctos Angelos nominari.

Supra Megalocaryam conspicitur vetus Hieron, (sic & Turci cum Græcis vocant) id est Fanum siue templum, a Constantino Magno conditum: quo tempore confecto bello Gothico, reuersus fuit, ut Græci nunc aiunt. Cōstat tamen, hoc olim quoque loco fuisse temporibus antiquissimis templum Argonautarum, quod adpellatum fuit Hieron siue fanū Iouis Vrij, hoc est, largientis ventos secundos. Et notum est, solitos imperatores Christianos mutare templa paganorum in nostri ritus ecclesias.

Uterius castellum Argyron situm est, quod Castaldus etiam posuit, Algyrum vocans.

Haftenus in Afiatico, siue dextro Anapli latere, sita loca numerauimus. Nunc idem iter ab imo repetituri, litus Europæum legamus ad læuam, donec itidem ad ostium Ponti Euxini perueniamus.

5 Itaque Galata Ceratinum ad sinum relicta, transeundum primo promontorium, saraio Sultanino, e regione trans sinum cornutum sito, respōdens: & mox offeret sese Carauoli, locus omnium variorum ædificiorum & hortorum cultura, ne templis quidem Turcicis deficientibus, amenissimus: vbi diuersorium Anglica-
 10 næ reginæ legato adsignatum erat, quum nos istic essemus. Ibi-
 dem Iuliæ Pescennix marmor Græcum est elegantissimum, cuius inscriptionem habemus.

Carauoli proximus est locus a S. Phocæ templo Christianis adpellatus, Ortachioi Turcis. Archion priscis dictum refert
 15 Gyllius.

Ultra S. Phocam, Archangelus est, locus sic ab Archangelo Michaële dictus. Veteres Cataſcepen nominasse, patet ex his Nicetæ verbis: Monasterium in Ponti faucibus loco, qui Cataſcepe dicitur, exstruxit archiducis Michaëlis nomine. Vocant
 20 nunc etiam Græci Afomaton, propterea quod angeli corporis expertes sint.

Inde peruenitur ad Diplokionion, sic dictum a geminis columnis, quod Turci Besiktas, veluti lapidem cunarum vocant. Ibi monumentum est sepulturæ Chairadinis bassæ, cui ab Italis
 25 nomen Barbarossæ datum fuit. Meminit heic eum sepultum liber ipse annalium, ad annum Christianum 1547. Diplokionion priscis dictū erat Iasonium. Ortelius non recte Diplociana scripsit, pro Diplokionio: & Bisitas, pro Besiktas.

Ultra Diplokionion est id, de quo prolixè nunc egimus, Neocast-
 30 tron.

Hinc itur ad locum, Stenia nunc dictum, nomine corrupto de Soſthenio, ni fallor. Aut hoc illud est Stenon, Cedrino & aliis frequenter nominatum.

Sequitur Neochori, quod sic enuntiatur a Græcis hodie, quū

Neochorion. Significat autem locum vel agrum prædium-
le nouum.

Supra Neochorion pagus est Pharapia. Sic enim a Græcis ef-
fertur, a nostris Therapia.

Petuenitur hinc ad Panagian sto mauro molo, id est ad san-
ctissimam Deiperam virginem, sitam ad nigram molem por-
tus. Quidam e vulgo nominant, ad sanctissimam Deiperam die
xv Augusti.

Vltima Turris est, ad ipsum Ponti ostium, cum pago a Græ-
cis inhabitato, sita: sicut & hætenus indicatorum vtriusque lito-
ris locorum incolæ fere Græci sunt. Eam turrim Busbequius
Pharum vocabulo veteri nominat, sed accolæ Phanarion adpel-
lant, a Græco verbo deriuata voce, quod lucēdi significationem
habet. Quippe noctu faces accenduntur in suprema turris par-
te, quam animi causa conscendimus, vt ad ostium Ponti naui-
gantium incolumitati consulatur. A Constantinopoli distat hoc
ostium maris Euxini milliaribus Græcis plus minus 35. Scopuli
saxo viuo siti duo sunt ante Ponti ostium, quo in Bosporum ma-
gna vi semet exonerat. Hæ scilicet illæ Cyaneæ siue Symplega-
des, siue Planctæ sunt, quas ipse Busbequius pæne putauit fabu-
losas, aut inuenire se saltim, velut alio deuolutas, potuisse nega-
uit. Insulæ priscis hæ dicebantur, non quod sint magne, sed quod
vndique mari velut insulillæ vel nifidia, sicut Græci vocant, al-
luantur: Cyaneæ, quod ex interuallo magno adnauigantibus cæ-
ruleum de se colorem præbeant: Symplegades & Planctæ, a cō-
quassatione mutua, qua spectantibus ex remoto spatio non tan-
gere se tantum existimātur, verum etiam loco moueri, & ita coi-
re: dumtaxat vnus vt esse scopulus, vnum nifidion, videantur.
Hæc opinionem de Cyaneis meam Gregoræ verba hæc, e libro
historiarum IIII, cōfirmant: Promontorium, inquit, templi Ar-
gonautarum, quod Os Ponti adpellatur: vbi Cyaneas & Plan-
ctas esse Græci quondam dixerunt: nimirum in ipso Ponti ostio.
Hæc omnia sane diligenter inspicere bis memini, præsentē Hie-
ronymo Arconato, præstātis ingenij viro: qui rem memoria di-
gnam

gnam heic mihi primus suggerebat. Altera Symplegadū, quam simpliciter saxum Busbequius adpellauit, habet columnam veterem ex albo marmore, quam vulgus istic Pompeij columnam falso vocat. In hac præter alia, quæ Gyllius diligenter obseruauit & descripsit, Augusti Sphingem mihi monstrabat Arconatus, a Gyllio non animaduersam. Sphingi respondet inscriptio, quam ab aliis omissam ponere libuit.

DIVO CÆSARI AVGVSTO

10

L. CLANNIDIVS

L. F. CLA. . PONTO.

Nec tamen defuerunt heic olim etiam Cn. Pompeij monumenta, relicta in his locis inde ab illis vsque temporibus, quum
 15 imperator Populi Romani, contra Mithradatem, Ponti regem, bellum gereret. Exstat vnum adhuc liberti cuiusdam Pompeiani marmor, quod non procul a Casanis bassæ messira, (quondam illustri S. Theodosiæ templo) supra nauale Sultaninum sita, conspicitur. Id pulcherrimis exaratum litteris Romanis, hæc verba
 20 continet.

V. CN. POMPEIVS. PHILINVS.

POMPEIAE. PHILVMENAE

FILIAE

ET SIBI

25 Habet lector vno compræhēsa capite non pauca, quibus tam prolixè recensendis si præter officium & institutum alicui fecisse videbor: excusabit apud æquos me iudices infixū animo feruens explicandi res Græcas & Turcicas studium, cum rerum ipsarum varietate tam vtili, quam minime tædiosa.

30

TEMPVS CERTVM CAPTAE

Constantinopoleos.

Certum est, captam Constantinopolim a Muchemete II, die 129.
 29, mensis Maij, quem IIII kal. Iunias vocamus, anno Christia-

TT iij

no 1453, non 1452, quemadmodum apud Æneam Silium per errorem librarij fortasse scriptum legitur. Potest hoc etiam ex collatione Mahumetanorum annorum ad Christianos colligi. Cetera de urbis tam obsidione, quam occupatione, licet paucis exposita sint verbis, ut in annalibus fieri solet; iis tamen consentanea sunt, quæ Chalcocondyles prolixius, ut in historia, memoriæ prodidit.

ATMINDAN. COLUMNA SERPENTINA.

Statuarum stichioses.

10

130. Atmindan significat Turcis eum Constantinopoli locum, quem ab equorum cursu Græci dixerunt Hippodromum. Nam si verbum verbo reddas, At & Mindan, significant equorum locum capacem & amplum. Columna serpentina nunc etiam superest, ex ære facta, sic ab imo conuolutis inter se spiris serpentis triplicis, ut in parte superiori tandem sese tres ceruices, triaque serpentina capita, diuidant ac separent in formam triquetram: quibus quondam accepimus impositum ab urbis conditore Constantino magno fuisse plurium scriptis celebratum illum tripodem Apollinis Delphicum. Quod ait, effectum fuisse per hoc simulacrum, ut eo durante nullus esset in vrbe serpens: ex opinionibus Græcorum Muchemeti relatum fuit: quorum in libro manuscripto de urbis ædificiis, quem habemus, Stichioses eiusmodi (sic enim adpellant) statuarum variæ leguntur, & quidem ab Apollonio Tyanco profectæ, si quidem vera narrat. Certe quod statim sequitur de statua equestri ahenea destructa, qua pesti præclusus fuerit in urbem aditus: superstitiosis videri posset aliquam mereri fidem, quum singulis annis ea nunc sæde mensibus æstiuis calidioribus grassetur. Qua nos istuc æstate venimus, absumsisse credebatur intra quatuor menses hominum ad CLCIO. Nec anno sequenti pauciores interierunt.

30

SIVRA

SIVRIGE. SPHETIGRADVM.

Sphetia.

Duxit in Albaniam copias Muchemetes aduersus Ischende- 131.
 5 rem begum, siue Georgium Castriotem. Siurige lingua Turcica
 significat arcem acutam. Græci dicerent Oxypyrgion. Laoni-
 cus Sphetiam vocat, adpellatam a Barletio Sphetigradum, lin-
 gua Slauonica, quam idem a Croia distare 58 milliaribus ait.

10 NOVE. NOVA. NOVOGRAD. NOVVS MONS
Rasciæ. Neopyrgium.

15 Noue Croatis & Seruianis dicitur, quæ heic noua nomina- 132.
 tur, opidum Seruiæ, cuius tunc Despota Georgius adhuc super-
 stes erat: sed non multo post moritur, impetrata pace a Sultano
 Muchemete, filioquæ minimo natu Lazaro, successore post se
 relicto. Notauimus supra, capite 101, Nouogradum nunc vul-
 go dici, quod arcem nouam significat, non nouum montem, vt
 Bonfinius interpretatur, dum Nouum montem Rasciæ vocat.
 20 Apud Laonicum Nouopyrgum legimus, pro quo Neopyrgum
 reponemus, nomen id Græcis sonās, quod Venedis Nouograd.
 Ibidem margini adscriptum Nouobardum, mutabimus in No-
 uogardum, vel potius Nouogradum. Ait heic Laonicus magnū
 esse metalli prouentum, & alluentem opidum Morauam, Istro
 25 misceri. Sangiaci nunc sedes est, Budæ beglerbego subditi.

BELGRADI VEL ALBAE GRAECAE

secunda obsidio.

30 De Belgrado, & Muratis obsidione, dictū antea numero 100. 133.
 Nunc iterū obsessā fuit a Muchemete Muratis filio, qui eam re-
 petebat ab Vngaris, vt membrum Seruiæ nunc sui iuris effecta,
 de quo prolixè tractatum indicato capite. De hac obsidione se-
 cunda Thomas Ebendorfus, in Austriacis annalibus suis, hæc

retulit. Anno 1455, Turcus Machumet secundus elatus fortunis, Despotam Georgium, Ratiæ principem, in suis terris hostiliter inuasit, & plura hominū millia crudeliter abduxit. Hinc & Despotam versus Vngariam, ad Albam Græcam, cum suis secretis se contulit, terramque suam gubernandam Ioanni de Huniad, Vngariæ Gubernatori, dum Viennam (ad Fridericum III Imperatorem) pergeret, commēdauit. Inde Nandoralba, ianua & clausura regni Vngariæ, obsidetur a Machumeto, anno 1456, oppugnatione acerrima facta die 21 Iulij: quum prius hoc in itinere castrū etiam S. Andreæ. (Nora margini adscriptum nomen Sanderouix) quod erat Georgij Despotæ, adgressus incassum fuisset. Soluta obsidione, mortuus Ioānes de Huniad, Comes Bistricensis, xi die Augusti. Eum deplorauit Fr. Ioannes de Capistrano, Huniadis commilito: Salue aureola cæli, quæ cecidisti, corona. Regni extincta es lucerna. Orbis corruptum es speculum, in quo nos diutius inspicere sperabamus, & alij. Nunc tu deuicto inimico triumphas coram Deo & angelis, o bone Ioannes. Sane quam fortiter, & immortaliter cum laude sua, hi duo se gesserunt, hoc propugnaculo Christianorum defendendo, Huniades & Capistranus, monachus ordinis prædicatorum, clarus in historiis Volonum cruce signatorum dux, qui mortuum Huniadem paucos intra dies sequutus fuit. Muchemetes in oppugnatione diei 21 Iulij, cuius Ebendorfus meminit, letali accepto vulnere, vix incolumis euasit. Obsidio soluta fuit die 6. Augusti, quæ Calixtus III Pontifex haberi festum ex eo tēpore voluit, sub nomine Transfigurationis Christi: quod tamen festum illo die, multis ante sæculis, Græci celebrare consueuerant, adpellantes id Sacram sanctam metamorphosin Domini & Dei, Seruatorisq; nostri, Iesu Christi.

DAI CARATZE BASSA. BONFINIUS ET

Chalcocondyles emendati.

134.

Hic Bassa Bonfinio Catacia vocatur, Chalcocondyli Caratzies. Europæ ne beglerbegus fuerit, an Anatoliæ, nō exprimitur in an-

in annalibus. Laonicus tamen diferte Ducem Europæ nominat, ex quo corrigendus Bonfinius, qui Asiæ ducem fecit; errore confimili cum eo, quem supra numero 106 de Chafane bafsa notauimus. Verba Laonici hæc sunt: Europæ dux Caratzies, 5 qui gloria & virtute excellebat omnes, qui regis in ianuis militabant, ab opidanis bombardæ globo ictus occubuit. Eum rex (Muchemetes) multum lugebat. His verbis etiam mortis genus indicatur, quo periit. In obsidione vero Constantinopolitana corrupte nomen huius Saratzies legitur, pro quo reponendum, 10 Caratzies. Huc etiam pertinet ille Laonici locus de oppugnatione Belgradi, excerptus & emendatus supra, capite 72.

REX BOZINAE STEPHANVS.

15 De Semendria diximus capite 99. Bozinacorum origo declarata legitur capite 49. Duplicem esse Bozinam, docuimus capite 95. Qui Bozinæ rex heic memoratur, Stephanus erat, de quo plura non multo post. Is sponte sua deditionem Semendriæ fecisse narratur, quam a morte soceri occupauerat. Erat autem 20 vxor huic, Lazari Bulcouitzij filia, Georgij Despotæ neptis, quæ admodum in genealogia Bulcouitziorum, capite 54, indicauimus. Et adparet hinc, Lazarum Seruiæ Despotam, Georgio patri, qui diutissime regnavit, non diu superstitem fuisse.

25 *TARABOSANIS IMPERATOR A MV-
chemete II victus.*

De Castamone dictum capite 66. Sinopes etiam frequens 136. hætenus facta mentio. Nouella Leonis imperatoris, cognomine Sapientis, episcopatum Sinopensem Amasianæ metropoli 30 subiicit in Helenoponto. Pordapam dici tradit Laonicus, nouo vocabulo, licet heic in annalibus parum mutato veteri, Sinap scribatur. Tarabosan Turcis est Trapezus, nota sedes Comnenorum principum, qui audire volebant imperatores. Vltimus eius gentis, a Muchemete victus, fuit Dauides Comnenus.

DRACOL WEIDA. BLADVS. VLADA.

Matthias Vngariæ rex.

137. Hic Valachiæ Vaiuoda, qui Turcis Dracol nominatur, Laonico Bladus dicitur, Draculæ filius, ex immanitate celebris, de quo plurima commemorantur, huc non pertinentia. Bladi nomen ex ratione pronuntiandi Græcis familiari, Vladum scribere debuerat interpres. Vladam Bonfinius adpellat, & post etiam Draculam, paterno nomine. Callimachus integre Vladislauum Draculam scripsit. Hunc qui coniecisse dicitur in carcerem rex Vngarus, Matthias Huniades fuit, Ioannis filius, Austriaci Ladislai, Pragæ subito extincti, Vngarico in regno successor. Muchemetes, hoc ab Vngaris capto, Valachiam sibi subiecisse narratur. Id vero factum potius existimandum a Dracula iuniore, Vladislai fratre: qui tamen postea se, cum ipsa regione, Muchemetis imperio summisit, accepta soluendi annui tributii conditione: nihiloque minus a Matthia rege confirmatus in principatu, teste Bonfinio, fuit; tamquam ab Vngariæ rege, directo Valachicæ ditionis domino. Sic nimirum prius etiam conuenerat inter Muratem II & Vladislauum regem anno Christiano 1441, post victos ad Ikladinas fauces Turcos: ut Valachi Turcorum quidem essent tributarii, sed nihilo minus ad Vngariæ regnum, velut antea, pertinerent.

MITYLIN. CATALVSII, VEL CATELVSI,

Lesbi principes, origine Genuenses.

138. Mitylin, pronuntiatione Græca, quæ Mitylene nostris est, vocatur a Turcis insula Lesbos, ipsis etiam Græcis hanc ita narrantibus. Cedrinus certe Lesbum alicubi Mitylenen dixit, ab vrbe totius insulæ primaria. Vulgus Italicorum nautarum Metellino nunc adpellat. Habebat insula, quum oppugnaretur a Muchemete, principem Dominicum Catalusium vel Catelusium, quem Græci Kyriakon vocabant Interpres Laonici Nicolaum Catelusium, pro Dominico, haud scio cuius auctoritate fieret.

fretus ex historicis antiquioribus margini adscripsit. Nam Geufræus, qui nomen idem habet, recentior est, & alios sequens falli potuit. Ipsa Catelufiorum gens origine Genuensis erat. Oriundus ex ea Franciscus Catelusius, quum Ioannem Palæologum
 5 Imperatorem, a bonitate Caloioannem vulgo dictum, Andronici II filium, Michaëlis II nepotem, Andronici I pronepotem, Michaëlis primi, qui Flandris Constantinopolim eripuit, abnepotem bello contra Ioannem Cantacuzenum, tutorem & socerum, & vsurpatorem imperij, iuuisset: insula Lesbo donatus, et
 10 iam Caloioannis sororem in matrimonium accipere promeruit. Acciderunt hæc anno 1355. De quo colligitur, non totos 100 annos in eorum potestate Lesbū fuisse. Lucij Catelusij, qui Æni princeps in Thracia fuerit, apud Laonicum sit mētio: sicut obiter etiam principes Æni supra memorantur, capite notarum
 15 32. Idem Chalcocondyles Dominici fratrem facit Luciū, quem rectius a Sanfouino Turcicis in annalibus Dominici huius propinquum vel adgnatum nominari arbitror.

MYCHEMETIS AEDIFICIA CONSTANTINO-
politana. Genisarai. Eskisarai. Iedicula.

20

Non exprimunt annales, quænam ædificia Constantinopoli 139.
 Muchemetes exstruxerit. Ideo lubet hæc de Laonico & aliis promere. Statim enim proxima post Lesbum captā hieme, narrat eum quieuisset Laonicus, intentum ædificiis vrbanis, templis,
 25 nauali, arce Byzantina, quam condidit iuxta portam a Græcis Auream vocatam, vbi & turres maximas excitauit, spectatuque dignas, & ipsam regiam interius eleganter ornauit. Hactenus Chalcocondyles paullo commodius redditus, in cuius verbis notādum, intelligi templorum structuram, de cōmutato Chri-
 30 sti Dei sapientiæ templo Iustiniano in messitam Mahumetanam, deque diruto antiquissimo Christianorum templo, quod ædificatum a Cōstantino magno Sanctorum Apostolorum nomen habebat, cuius ipse loco suam struxit cum imareto messitam, Turcicarum omnium in vrbe primam, & operis magnifici,

quemadmodum hodieque conspicitur. Nauale Christianis ab imperatoribus neglectū instaurauit, ornatum & extensum a posteris ea cura, nunc vt amplissimum sit. Supra Galatam situm est in sinu cornuto, versus aquas dulces, vbi nimirū celebrati a priscis fluuioli, Cydarus nunc Machleua, & Barbyfes, nunc Chararicon, & a vico vicino Pectinachorion dictus, in sinum hunc influunt. Continet iam nauale loca concamerata 187, exporrecta longa serie, magniq; triremium numeri capax est: licet aliud Sansouinus ex antiqua relatione quadam Venera, parum præfenti rerum formæ consentaneum tradat. Fuit & illo quondam 10 loco regia, quo loco dicit Laonicus eum struxisse Byzantinā arcem, propter Auream portam, quæ ab vna parte meridiē ac Propontidem, ab altera solem occidentē respicit. Hæc ædificia Muchemetem cōdidisse, Laonicus scripsit. Menauinus aut, sicut & alij, tres ait arces a Muchemete Constantinopoli structas: Geni- 15 faraiū, Eskifaraium, & Iadiculam. Ad orientem solem, e regione Scutarij, siue Damalici promontorij, situm est Genifaraium, (sic dictum, quod nouū sit) in extremo vrbis angulo, qui a templo vicino, sancti Demetrii vocatur: vbi Bosporus impetu maximo, ad ipsam crepidinem collis, in quo faraiū vel arx posita est, in 20 Propontidem irruit. Olim Palatium Byzantinum, & Acropolis Byzantina dicebatur, velut arx in vno de tribus extremis angulis vrbis sita, quo loco Byzas initio Byzantium cōdere cepit. Hæc Sultanorum Osmanidarum sedes, hoc domicilium & aula est, quam Capi siue Portam Osmanicam vocant. Vndiq; muris (de 25 quibus infra, capite 149) ac turribus inclusa, tribus in circuitum milliaribus Græcis patet. Voluit huius faraij noui nomine Muchemetes posteros & successores in imperio suos obligatos esse soluendis messitæ suæ nouæ, singulos indies, aspris mille: quæ summa, computatis pro vno talero Germanico aspris quadra- 30 ginta, cottidie ad 25 taleros excrescit: in annos vero singulos, supra nouies mille, centum taleros efficit. quibus alios annuos redditus ad summam CLC10 ducatorum, adiecit. Eskifaraium, voce significante faraium vetus, in vrbis medietullo situm est: sicut & olim

& olim ibidem in vrbe omphalo vel vmbilico, priscorum erat
 imperatorum regia. Vasilianata megala Gręci quondam nomina-
 bant. Nunc illa gynęconitidi Sultaninę pręcipue seruit, spatio
 faraij, ratione circuitus, ad duo passuum millia exporrecto. Iadi-
 5 cula deniq; Propontidis in litore condita est, ad meridionalem
 & occidentalē partim vrbe angulum, versus Auream portam,
 nunc quidem superstitem, sed obstructā tamen, ac versus vrbe
 terrestres muros: qua in Thraciam, Macedoniā, vniuersam de-
 niq; Gręciam, itur. Sic autem adpellata Turcis est a Iedi & Cula,
 10 quorū illud est septem, hoc turrium significationem habet. Grę-
 ci nunc Heptapyrgion dicunt, aut Heptapyrgon, puro puto vo-
 cabulo Gręco: semiturcico, vel hybride potius, Heptagulades:
 ex quo etiā obiter intelligi potest, quod Aphricanę Guletę sit
 etymon siue notiō. Ipsa quidem arxcustodię regionum thesau-
 15 rorum est assignata, perpetuasque militum excubias habet, qui
 feruntur esse numero quingenti, de quibus alio loco.

MACHMUT BASSA. VARIA SCRIPTV-

ra vocis vnius.

20 De hoc Machmute Laonicus hæc: Mechumetes, inquit, regij 140.
 palatij dux, (postea ducem ianuarū vocat) & Europę pręfectus,
 filius Michaëlis, Gręcus. Et addit, Gręcos pueros (Gręcorū fi-
 lios dicere debuit interpretes, id est Gręcos) qui abducti Byzantio,
 cum rege cōmorabantur, magnam potentiā sibi peperisse. No-
 25 minis scripturam, tam in hoc, quam aliis locis, ab interprete Cę-
 saris acceptā Galderio, retinui. Triplicem sane reperi, nostris his
 in annalibus: Muchemet, Mechemet, Machmut. Historiā Grę-
 corum & nostrorū hominum pręterea diuersitates alias habēt,
 vt Muchumet, Mahumet, Michomet, Mahomet, Mohamed,
 30 quod Moamed Gręcis est, absq; aspiratione. Stephanus Vnga-
 rus, sane peritus interpretes linguarum plurium, Turcicę, Arabi-
 cę, Persicę quem nobis impetrante magnifico domino Hiero-
 nymo Beck a Leopoldstorf, consulere de multis licuit, recte pu-
 tabat in genere tum scribi, tum enuntiari, Mohammed.

*FINIS REGNI BOZINENSIS. OBSERVANDA
diuersitatis annorum ratio. Stephani regis excoriati cala-
mitas. Matthias Vngariæ rex Bozinam recipit.
& Muchemetem fama sola fugat.*

Conadza.

5

141. Bellum hoc, quod Bozinēsi tam regno, quam ducatus finem
adtulit, Bonfinius refert ad annum Christianū 1463. Turci vero
tradunt, hoc annis xi post captam Constantinopolim fuisse ge-
stum. De quo sequitur, ad annum Christianum 1464 referendū 10
esse. Solet etiam vsuuenire plerumque, vt nostri numeros anno-
rum ad initia bellorum referant. Annales vero Turcici finem
rerum gestarum respiciunt, ideoque fere iam rebus ipsis exposi-
tis, annorum numeros adijciunt. Hoc diligenter obseruare le-
ctorem velim, ne me puter alicubi temere mutasse numeros ab 15
aliis positos. Hertzegouinæ sub iugum missæ nomine, Ducatus
Bozinensis intelligitur, alius a regno: cuius interitum deinceps
numero notarum 162 exponemus. Quod autem dicitur, Mu-
chemetem Bozinæ regem captum occidisse: paullo explicandū
latius, vt plenum tam barbaræ perfidiæ Muchemetis, quam im- 20
manitatis horrendæ facinus cognoscatur. Stephanus ergo rex
Bozinensis, & vxorio iure (ceu dictum paullo ante) Seruiæ Ra-
sciaue Despota, bello petitus a Sultano Muchemete II, & obse-
sus Iaitzæ, blanditiis tyranni per quosdam de industria suborna-
tos e castello Iaitzano euocatur, & ad colloquium arcessitur. 25
Quum barbaro temere fidem habuisset, manuque capita pacis
inter se ac Muchemetem initæ gestās, in castra venisset, capitur:
cute, iussu Muchemetis, viuus exuitur: iusto denique Dei iudi-
cio cum vita regnū, quo fraude patrem filius sceleratus excusse-
rat, amittit. Hoc modo tum Bozina, Rascia, Seruiæ magna pars, 30
Turcorum in potestatem venit. Matthias tamen rex Vngarus
Iaitzam, cum xxvii Bozinæ opidis, recepit: quam militum coro-
na deinde rursus Muchemetes circumdedit, & oppugnauit: ir-
ritoque conatu, fama dumtaxat aduentantis Matthiæ terribus,
ab ob-

ab obsidione, Bozinæque finibus, discessit. De opido Hertzegouina dictum superius, capite 95. Couadzam Turci cum Bozinacis & Croatis adpellant, quæ Iaitza Bonfinio, Chalcocondyli Gaitia, paulloque rectius Gaitza nominatur.

PLVRES IN ALBANIA PRINCIPVM DITIONES. Giolchisar. Egripos.

Erant in Albania plures reguli, qui suas singuli ditiones habebant. Inter has erat Ibanis, siue Ioannis Castriotæ regio, de qua superius dictum capite 121. Hanc armis nunc imperio Muchemetis cecidisse referunt annales, quod alij factum deditioe narrant. Laonicus hac serie ditiones enumerat. Primum ait Sandalis in Epiri vicinia sitam esse regionem, cui finitimæ sint Venetorum aliquot vrbes, Albanix proximæ. Ioannis inde Castriotis agrum succedere, cui sit adnexa regio Comneniadarum. Hinc sitam vltcrius Arianitæ, Comneni filij, ditionem asperâ & montuosam. Eius regiam vocabulo nunc etiam noto, Cannina dicebant, numero multitudinis: quæ supra Valonam vel Auloniam in sublimi posita conspicitur. Arx Caramanix Giolchisar, cuius paullo post mentio fit, in Anatoliæ tabula chorographica scribitur Culchisar. Egripos insula Turcis dicitur, quâ vulgo iam Negropontum adpellât, sicut & primariam insulæ ciuitatem: quæ ponte, cui castellum adiunctum est, cum Achaix cõtinenti cohæret. Vrbi nomen apud priscos erat Chalcis, insulæ vero, Eubœa: quam Euripi fluxus nobilitauit, vt Euripum princeps ille philosophorum Aristoteles. Nam si vera sunt, quæ de ipso, causas motus Euripi peruestigante, referuntur: quum tamdem Aristoteles Euripum capere non posset, cepit Euripus Aristotelem. Erat Eubœa, quum a Muchemete bello peteretur, Venetorum in potestate. Defendebant eam contra Turcos acriter nomine reipublicæ, Ludouicus Calbus, & Paulus Erizzus, vel Ericcius, prætor Chalcidis, quem Potestatum Veneti nominât. Sed classe Veneta suis succurrere, non ausa, tamdem opido per vim potius

fuere Turci. Filia Pauli Prætoris, vrbe capta, propter insignem formæ venustatem ad Sultanum Muchemetem deducta, memorabili exemplo pudicitia mori maluit, quam eius se libidini prostituere.

VSVN CHASAN. IVSVFZE BEG. MVSTAPHAM filium Muchemetes strangulari iussit.

143. De huius Chasanis origine Reineccius exquirite differit. Vfun a Turcis ob staturam corporis eximiam dicebatur. Nam Vfun eis significat longum siue procerum, qui Persica lingua Diras 10 diceretur. Laonicus quoque Chasanem Longum adpellat. Ioachimus Cureus, Silesiorum historicus, nominat Hussancanum, vel corrupta voce, vel in Hassan Chan mutanda, quod esset Hispanico more, Don Hasan vel Chasan. Sed ipsos Persicos reges eo nomine vfos non memini vel legere, vel audire: quod tamen 15 proceribus eidem regi subditis tribui scio, & antea notasse recordor. Iusufze vel Iusufgenomen itidem factum est a statura, forma deminuta. Significat enim Iosephulum. Iouius simpliciter Iosephum nominat. De Tocata superius quædam habes capite 75. Quum dicitur a patre Mustaphas fuisse præfectus iis locis, in 20 telligitur Amasia: de qua dictum initio declarationis, cap. notarum 6. Mustaphas hic ante patrem extinctus fuit, aliis venationi causam mortis adscribentibus, aliis nimia Veneri. Nobis ea lubet interpretando adijcere, quæ digna memoratu de ipsius interitu prodidit Spanduginus. Ait enim, Achmetem bassam, cognomento Bidicem, de quo statim plura dicturi sumus, habuif- 25 se feminam forma præstantem, cuius amore captus fuerit Mustaphas hic, Muchemetis filius: quum aliquando in aulam, officij causa, manum patris exosculaturus, venisset. Inde factum, vt illa quodam tempore balineum (pro more Turcico) ingressa, 30 Mustaphas eodem se conferret, & nudam (vt erat) nulla pudoris habita ratione, violaret. Indignum hoc facinus quum Achmetes ad Sultanum Muchemetem deferret, laceratisq; vestibus actulipanto, de tam graui quereretur iniuria, vindictam sceleris exposcens:

poscens:respondisse Muchemetem,cur iis querelis vteretur? an
nesciret, Sultani se mancipium esse? Si maxime filius, inquit,
meus Mustaphas in vxoris tuæ complexus venit, an non meo
cum mancipio rem habuit? Nihilo tamen minus patrem de tali
5 patrato facinore filium secreto quam acerrime increpasse,iussif-
seque, suo vt e conspectu ilico discederet. Et quia deesse non so-
leret officio, in obseruatione iuris & æqui, si quidem ita libitum
ei fuisset: misisse post triduum quemdam e suis, qui Mustaphæ
neruo iniecto fauces iussu patris eliserit. Hæc Spanduginus. quæ
10 sane si vera sunt, vt pluribus ex causis esse videntur: memorabile
nobis exemplum paterni rigoris erga filium, ceteroqui præstan-
tem virum, in ea gente præbent: cuius Sultani suos in subditos,
velut in vilissima mancipia, ne maxima quidem dignitate viris
secundû ipsos principes repugnantibus, quiduis sibi licere putât.

35 *CARACHISAR. CHAS MVRAT.*

Clauserus in Chalcocondylis conuersione sua nomen vrbs, 144.
quam Muchemetes in Chafanis regionem pergens occuparit,
20 non repertum (vt arbitror) in suo codice, omisit. Adscriptum ta-
men est margini de libro Gundeliano Coryci nomen, ac recte
quidem. Nam Corycum cepit, quam Turci suam ad linguam
nonnihil accõmodarunt, & Charachisar dixerunt. Monuimus
enim supra, cap. 15, Turcis esse in more, sic antiqua mutare no-
25 mina ciuitatum, castrorum, stagnorum, fluminum, regionum:
vt priscorum adfinitatem retinentia, nihilominus in sua lingua
quiddam significant. Ita de Coryco factum Carachisar, quod
Turcice sonat arcem nigram. Apud Ortelium in Synonymia
Geographica Curcu Nigri, & Corcos ex itineraio Beniaminis,
30 admitto: Mercatoris vero Chutam, cum Chuteo Iosephi Barbã-
ri, nihil ad Corycum pertinere puto. Murates ille, Romanix vel
Europæ beglerbegus, cuius nomen heic subijcitur, co-
gnominatus fuit Chas, hoc est, elegans
aut venustus.

*VSVMCHASANIS FILIVS ZEINELI CAE-
sus in prælio contra Muchemetem.*

145. Qui hoc prælio fuit interfectus Chasani Longi filius, nul-
lum hic in annalibus nomen habet. Secretarius aut Sigismundi
Malatestæ, reguli Ariminensis, qui tunc vixit, & plerisque rebus
id temporis in Græcia & Anatolia gestis cum hero suo, magnæ
virtutis, & nominis clari duce, interfuit; Zenialem vocat, qui Io-
uio Zeynal dicitur. Is vero Turcis est Zeineli, vocabulo signifi-
cante hominem, cui dentes aut maxillæ prægrandes sunt. Illum
Latini Dentatum vocarunt, hunc Græci Gnathonem, opinor:
qui an Latine Maxillatus dici possit, alij viderint.

*MOLDAVIAE VAIVODA TVRCOS
ingenti clade adfcit.*

146. Moldaviæ Vaiuodam quum dicimus, semper illum intelli-
gimus, quem a Turcis principem Carabogdaniæ nominari, mo-
nuimus supra, cap. 71. Qui vero eadem hanc Turcorum insi-
gnem edidit, adpellatur a Bõfinio & Curco Stephanus, magnus
fane vir, & bello felix: qui non Turcos modo cæcidit, verume-
riam illustri de Tataris potitus est victoria. Quæ Turcis Iscoda-
ra sit, explicatum ante, numero 121.

*GEDVC, ACHMETIS BASSAE COGNOMEN,
varie corruptum. Achmetis fortuna, non
minus varia.*

147. Magni nominis vir fuit Achmetes hic bassa, tam apud Sulta-
num Muchemetem II patrem, quam apud Baiafitem filium: de
cuius origine Geufræus errat, quum tradit, eum fuisse filium
Stephani, non regis, sed Despotæ Bozinensis. Nam Bozinæ Du-
cis filius fuit alius ab hoc Achmetes bassa, cui cognomen erat
non Geduc, sed Cherseogles, ut eum nostri vocant, de quo in-
fra, suo loco, dicetur. Hic autem Achmetes, Albanensis erat o-
rigine, vel Epirota. Sigismundi Malatestæ secretarius scripsit,
eum

- eum fuisse virtute militari parem antiquis ducibus: adeo quidem, ut sola nominis sui fama, quocumque se conferret, omnibus formidinem ac trepidationem inijceret. Addit, cognominatum vulgo Gendich propterea, quod ei dens vnus deesset.
- 5 Quam vero a tenui fortuna maximam ad dignitatem subito peruenerit, Spanduginus his propemodum verbis exposuit. Erat, inquit, Sultano Muchemeti satelles, (Solacos Turci vocant) qui Bidic Acmat ex eo nominabatur, quod in oris antica dentium serie, dentem vnum amisisset. Hic quum aliquando cum
- 10 principe suo colloqueretur, ut fieri nonnumquam solet, adferebat inter alia: non posse principem reuera se magnum prædicare, si non ex paruo magnum, & vicissim ex magno paruum facere posset. Hæc eius verba tantum in animo Muchemetis habuerunt efficaciam, ut Achmetes hætenus satelles, ab ipso supreme
- 15 mum ad primarij bassæ gradum prouheretur. Quid ei post hæc euenerit, quum ipsius vxori a Mustapha, Muchemetis filio, stuprum inferretur: paullo ante narratum, capite 143. Mortis genus, consentaneum fortunæ subitæ, nimiumque blandienti, suo loco deinceps commemorabitur, numero notarum 156. Nunc
- 20 diuersitas indicanda cognominis, & verum cognomen ostendendum. Diximus eum a Spandugino vocari Bidic, & alibi Vidich, a secretario Malatestæ Ghendich: quam scripturam Geufræus retinet. Nominis notionem priores duo pæne rectam adtingunt, quum ita fuisse vocatum ab amisso dente referunt: Geu-
- 25 fræus in expositione vocis fallitur, quum sic ait ipsum a magno dente nominatum. Scriptura hoc modo mutanda, ut apud Spanduginum pro Bidic & Vidich, legatur Gidic: apud reliquos duos pro Ghendich, Gedic: quod idem est cum Geduc. Peritiores Arabicæ linguæ Gutuc enuntiant per V Gallicum, quod parum
- 30 abest a Gidic siue Gitic. Significat autem vocabulum hoc truncum alicuius rei fractæ. de quo animaduertitur, hoc ei datum fuisse cognomen a trunco dentis, qui ad-
- huc in ore scilicet reliquus
hæreret.

*MARE NIGRVM, ET MARE
maius. Cofé.*

148. Pontus olim dictus Euxinus vel hospitalis, per contrarium sensum, velut Axenos & inhospitalis, nunc a Turcis Caradenizi vocatur, a Græcis Maura thalassa, idem utroque nomine significante, videlicet mare nigrum. Vfus est hac adpellatione Damascenus Studites in thesauro concionum suarum, scripto lingua Græca vulgari. Nomen hoc ei datum perhibent, non quod aquas habeat nigras, quæ profecto limpidissimæ sunt: sed a subitis fœdisque tempestatibus, quæ prius placidum ac serenum, paullo momento nigris tenebris inuoluunt. Ediuerso mediterraneum mare, non tantis obnoxium mutationibus, sed longe serenius, illis Acdenizi dicitur, his Aspra thalassa, id est album mare. Itali dissentiunt ab utrisque, ac a nobis etiam Germanis, qui hos sequentes & ipsi nigrum mare nominamus. Etenim adpellare solent mare maius, quod idem est cum mari magno. Id ei nomen dat Vincentius Beluacensis, uti supra notatum capite 128. Cofé Turcis scribitur, quæ Capha nostris est, in Taurica Chersoneso trans mare nigrum sita, Genuensium quondam colonia. Notum est, olim dictam fuisse Theodosiam. De Kerimis, Crimiis, Keraiis, (sic diuersis iisdem nominibus adpellantur) Destensibusque Tataris, dictum superius, numero notarum 45.

MVCHEMETES OBSESSAE SEMENDRIÆ succurrit.

149. Obscuriuscule quædam heic dicuntur, quæ sic intelligenda. Muchemetes ad Morauam fluuium profectus est, hoc est, in Seruiam siue Rasciam, ad metropolim eius regionis Semendriam, vel Senderouiam, obsidione liberandam. Quippe Matthias Vngariæ rex, uti Bonfinius refert, hieme anni 1476, ad Semendriam, vndique militibus cinctam, exstrui castella tria curauerat: ut artissime clausam in potestatem redigeret. Iis vero castellis:

castellis potitus Muchemetes, obsidionem soluit. Obiter heic lector obseruet, a Turcis etiam Morauæ nomen retineri, non Schitnizam cum Moraua confundi, de quo superius actum, capite 124. Quum deinde muro nouam arcem cinxisse dicitur, intelligendum illud Genisaraïum, in vrbis orientali angulo conditum, de quo paullo ante, numero 139. Præterea nomen Soleimanis Romanix beglerbegi, quod statim subiicitur, Bonfinius ignorauit, Basseum modo vocans.

10 *INSIGNIS TVRCORVM CLADES*
in Vngaria.

Bonfinius vnum hac expeditione Turcorum ducem nominauit Halibechum, qui annalibus est Ali beg Michalogli: de reliquis duobus, Isa bego Chuseinogli, & Balibego Malcozogli, nihil compertum habuit. Turcorum exercitum LXCIO æstimat. Vngarorum duces fuere, Stephanus Batorius, Vaiuoda Transiluanienfis, & Paulus Kimfis, Comes Temesuarensis. Numerum cæsorum Bonfinius idem in litteras retulit, Turcorum XXXCIO, Vngarorum VIIICIO dumtaxat. Annum quoque posuit 20 1480. Vnde corrigendi captæ superiori anno Scodrx numeri apud secretarium Malatestæ, proque 1477, reponendi 1479.

RHODVS A TVRCIS PRIMVM OBSIDETUR. Amadeus cognomento Viridis, Comes Sabaudia.

25 Sæpenumero quidẽ tentata fuerat hæcenus, & obsessa Rhodus a Saracenis, etiam ab illo tempore, quo ab equitibus Hierosolymitanis S. Ioannis Baptiste (Frerios vocari scribit Nicetas, Gallica nimirum voce, significante fratres) possidebatur: & ante hanc obsidione proxima liberauerat eam Comes Sabaudus Amadeus, cognomento Viridis, immortalis cum laude sui nominis. Ideoque cum alba cruce, in campo rubro defixa, quæ ipsius ordinis equitum Rhodiorum insignia sunt, perpetuum

ea familia symbolum FERT huius Amadei virtute promeruit. Nam ea litteræ plenius explicatæ significant, Fortitudinem Eius Rhodum Tenuisse. Sed Turci nihil ad hoc vsque tempus in eam moliri fuerant ausi, licet Asia quietam prope possessionem interturbari ab equitibus illis Rhodiis, ægerrime ferrent. Nunc tandem Rhodum iussu Muchemetis adgressus est Mesites vezir bassa, gente Palæologa natus. Erat tunc princeps ordinis, quem Græci Megalon Mastora vocabant, nostri Magnum Magistrum, Petrus Albussonius, natione Gallus, qui postea Cardinalis ecclesiæ Romanæ creatus fuisse traditur. Is tam fortiter hac obsidione cum suis se gessit, vt non solum infecta re, verum etiam damnis acceptis grauissimis, inde discedere Mesites cogeretur. Quippe non reuocatis ad calculum detrimentis ceteris, cæsa periire Turcorum xxxcic, vt quidam aiunt, Geufrao longe minorem ponente numerum.

*OTRANTVM A TVRCIS CAPTVM, ET
a Christianis receptum.*

152. Otrantum Turcis & Italis dicitur extremo in angulo Apulia sita ciuitas, e regione Albanæ vel Epiri: cuius ab opido Velona siue Valona, quondam Aulonia, sexaginta dumtaxat interiecto mari miliaribus Græcis distat. Imperator Leo metropolim facit, & Hydruntem vocat, vnde corruptum nomen Otranti. Leone quidem regnante pars vt isthæc Italiæ, cum Calabria, Byzantino parebat imperatori: sic & metropoles Romæ Nouæ patriarcham, non veteris Papam adgnoscebant. Inter alia post captam Hydruntem a barbaris edita crudelitatis exempla, refertur & illud, quod vrbs archiepiscopum ad aram ferra disseuerint. Nos e Corcyra soluentes, deficientibus idoneis ventis, heic subsistere coacti fuimus, in non exiguo, propter immanes piratas Turcicos, discrimine constituti: qui ob interfectam cum familia non ita dudum Ramadanis bassæ Tripolitani coniugem, vt in supplemento annalium narrauimus, in Venetos rabiose

bioſe graſſabantur. Nec Hiſpanus gubernator Hydruntinus mi-
 nori uſus eſt erga nos barbarie, qui per nauclerum cum pericu-
 lo ablegatum rogantibus, ut aliquanto propius ad portum acce-
 dendi poteſtatem faceret: quo portus & urbis uicinia tutiores a
 7 piratarum iniuriis eſſemus, non ſolum id negauit: uerumetiam
 denuntiari iuſſit, ſe nos omni genere tormentorum bellicorum
 ex arce, ſi propius accederemus, excepturum. Id fiebat propter-
 ea, quod Conſtantinopoli ueniremus: ubi ſuperiori æſtate, ve-
 luti paullo ante dictum, grauiffime morbus peſtilens ſæuierat.
 10 Amplius tamen quinque menſibus, ante noſtrum diſceſſum, ea
 graſſari deſierat; ac nos quarto iam menſe a Conſtantinopoli
 aberamus. Ita nimirum exuere quaſdam belluas omnem non
 dico caritatis Chriſtianæ, quæ fruſtra in eis quæritur, ſed huma-
 nitatis ſenſum uidemus, de hac uita quam diutiſſime conſeruan-
 15 da ſollicitos, quum æternam & cæleſtem nullam exſpectent.
 Hydruntem a morte Muchemetis, quum Baiasites patris in im-
 perio ſucceſſor, bello contra Zemem fratrem implicatus, Ach-
 metem Geducem baſſam ad ſe anno proximo (ſicut in annali-
 bus paullo poſt ſequitur) reuocaſſet; Neapolitani reges obſeſ-
 20 ſam & expugnataſ recuperarunt, ab Vngaro rege Matthia co-
 piis auxiliariſ impetratis: quæ pugnis aduerſus uicinos Tur-
 cos adſuetæ, præcipuam hoc bello, ſuperandis barbaris, ope-
 ram nauaſſe prædicantur.

25 MORS SVLTANI MVCHEMETIS II.

*Teggiur Zair. Clyſomene. Nym-
 phæum.*

Commode mors conſilia Muchemetis interrumpit, futura rei- 153.
 30 publicæ Chriſtianæ pernicioſa. Nam Otranto capta, progreſſu-
 rus erat haud dubie: præſertim quum Roma Noua potitus, et-
 iam de Roma ueteri ſubijcienda perpetuo neſcio quid ſomnia-
 ret. In Aſiam tranſmiſiſſe cum exercitu dicitur, inuaſurus Ægy-
 pti Sultani, tum quod legatos ſuos, ab Uſumchaſane Perſarum

rege cum muneribus reuertentes, violasset: tum etiam, quod
 pedaneum vectigal a Turcis, Mechien, per imperij sui fines, re-
 ligionis ergo proficiscentibus, exigeret. Exstinctum tradit Bon-
 finius anno Christiano 1481. v Non. Maias. Addunt annales,
 in Teggiurum prato mortuum. Hoc loci nomen Turcis Teg- 5
 giur Zair effertur. Et exposita superius est causa, numero nota-
 rum 56, quamobrem Turci Græcorum Imperatores nomina-
 uerint Teggiures. Secretarius Malatestæ refert, Mucheme-
 tem cum exercitu transiecisse Scutarium, indeque profectum
 ad Chisuichen, cuius planicies ab vna parte ad mare pertineat, 10
 in morbum incidisse. Quibus in verbis pro Chisuiche puta-
 rim equidem aliud nomen reponendum, adeoque Geiuisen il-
 lam, de qua dictum capite notarum 74. Quippe fatentur o-
 mnes historici, Muchemetem iter hoc Nicomediam versuste-
 nuisse: a qua non longe cum abesset, mortuus fuerit. Notatum 15
 vero supra, Geiuisen vnus itinere diei non magno distat a
 Nicomedia. Dictum ibidem, maris istius esse sinum, quem ve-
 teres Astacenum vocarint. Eum secretarius etiam Malatesta-
 nus ipse digito quasi commonstrat. Prætor Græciæ noster cu-
 iusdam regij vel imperatorij palatij meminit, cui nomen dat 20
 Nymphæum. Ab eo non procul distat describit locum, ta-
 li Teggiurum vel Imperatorum prato rebus omnibus simili-
 mum. Alicubi de Nymphæo: Michaël, ait, Palæologus im-
 perator Nymphæum peruenerat, quo loco recreare se solebant
 imperatores, postquam Constantinopoli (a Flandris) in exsi- 25
 lium eiecti fuerant. Alibi vero planiciem vel pratum ipsum de-
 scribit his verbis: Quum dies aliquot (imperator Ioannes scili-
 cet Ducas Vatatzes) Phlebiis exegisset, Clyzomenen profectus,
 (hoc loco nomen est) ibidem tentoria figi iussit. Nam istic impe-
 ratores e Nymphæo digressi, cōmorari solent, maioremq; veris 30
 partem trāfigere. Quippe totus ille locus mera planicies est, quæ
 graminis copiam, compluribus equis sufficientem, producit. A-
 quis etiā irrigatur, ac in propinquo multos pagos & ciuitates ha-
 bet, a quibus ad victum necessariæ res copiose subministrantur.

Hæc-

Haftenus Prætor, qui Nicæa profectum ad hanc Clyzomenen scribit imperatorem. Ea vero si non est illud Teggiurum vel Imperatorum pratum, in quo mortuus, de annalium sententia, fuit Muchemetes: equidem alium, quem indicem, sic adpellatum locum, nullum inuenio.

SULTANI ZEMIS, ALTERIVS FILII

Muchemetis historia.

- 10 Principio monendus lector, huic apud Turcos nomen esse, 154.
Sultan Zemi, vel Gemi, punctuatione Italica. Geufraus, & alij, nō recte Zizimum & Zizimen adpellant: peius etiam Bonfinius Czaliabum, quod ex Zelebi corruptum arbitror, de quo vocabulo dictum initio declarationis huius. Vtriusque pugnae narratio, qua bis Achmetis Geducis bassæ ductu superatus a fratre fuit, heic in annalibus exstat. Reliquæ post fugam vitæ fortuna breuiter e nostris exponitor, quando Turciam, vt parum sibi cognitam, in litteras referre non potuerunt. Igitur altero prælio victus, desperatis rebus suis, in Rhodum profugit: seque magno equitum Rhodiorū Magistro, qui tunc erat Petrus Albuſsonius Gallus, tradidit. Agebat tunc ætatis annum vigesimum octauū. Id vbi Baiaſites accepisset, amplissimis Magnum Magistrum, eiusque consiliarios, muneribus demulcens, vti diligenter adseruaretur, petiit: simul ad eius alimenta se quadraginta millia ducatorum singulis annis, quam quidem diu frater superstes futurus esset, numeraturum promisit: pacem denique cum Christianis perpetuam culturum spondit. Accepit eas condiciones magnus Magister, quas quidem bona fide Baiaſites impleuit. Zemes vero, tum plenioris securitatis causa, tum vti Baiaſites
- 30 tanto magis in metu perpetuo contineretur, in Galliam fuit abductus: vbi diu vixit in quadam Rhodiorum equitum arce, cui nomen Burgonouo. Deductus inde Romam fuit, ad Innocentium eius nominis VIII, Pontificem. Ibi, quam diu vixit Innocētiū, ac post mortem illius, sub Alexandri VI pontificatu, mansit:

donec occupaturus regnum Neapolitanum Karulus VIII Galliae rex, Romam venisset. Nam is Zemen ab Alexandro impetravit, usus eo, quemadmodum quidem aiebat, ad recuperandum imperium Constantinopolitanum. Pontifex autem Zemi venenum propinasse lentum traditur, quo certum ad terminum paullatim confectus expiraret. Itaque post aliquot dies Terracinam perductus, ibidem rebus humanis excessit.

MEKIE. MEDINA ALNABI. FILII

nepotumque Zemis historia.

10

- 155 Victus priori proelio Zemes, dicis causa, quod aiunt, quasi vortireus, Mekien se contulit. Ea nostris Mecha est, Achmeti onirocritæ Mecca, Saracenis Medina Alnabi, hoc est, ciuitas prophetæ. Reapse vero ad Alcairensē Sultanum confugit, a quo Geufræus eum copiis & pecuniis adiutum scribit. sed negat hoc Malatestæ secretarius, tantūmodo referens Zemen Sultani Alcairensis fidei vxorem cum filio commendasse. De hoc eius filio quid factum fuerit, paucis Spāduginus exposuit. Quippe narrat eum, quum in Rhodum insulam peruenisset, amplexum religionem Christianam, & baptisatum. Ibidem, susceptis ex coniuge quatuor liberis, duobus masculis, totidemque femillis, velut in latebris vixisse: donec Rhodo capta, percunctati de eo solliciti Soleimani proditus, quum religionem Christianam deferreturum se constanter negasset, duobus cum filiis occideretur: iubente Soleimane, vt filia Constantinopolim auherentur. 20 25

MORS GEDVCIS ACHMETIS BASSAE.

156. Quia condicione humillima subito supremam ad dignitatē & opes emerferat, & imperatoriis tamen artibus præstans, magnas pro Sultanis suis, Muchemete Baiaſiteque, res gesserat, insigni sua cum gloria: quam indigna tamdem morte vitam hanc clauſerit, annales hoc loco paucis commemorant. Causas tamē nullas.

nullas adiiciunt, cur ita subito peremptus fuerit, iussu Baiafitis, ut
 Geufræus; ipsius manu Baiafitis, ut Malatestæ secretarius scri-
 psit. Geufræus ait, testatum fuisse Baiafitem, nimiam serui ma-
 gnitudinem ac virtutem domino formidinem incutere. Mala-
 testæ vero secretarius huiusmodi quædam paullo prodidit ex-
 plicatius, quæ cōmutatis verbis ipsius Italicis cum Latinis, heic
 inferemus. Erant, inquit, pertinaces animi Genizarorum, quos
 sane nonnumquam dicere non est veritum, quando Baiafite do-
 mino parum propitio vteretur, arcessituros se Sultanū Zemem,
 10 qui eis imperaret. Quinetiam armati aliquando, magna cum ra-
 bie ad ipsas Sultanini palatij portas adcurrerunt. Tum vero Ba-
 iafites lenibus eos verbis mitigare, cunctisque postulatis ipso-
 rum sane quam indulgenter adnuere. Sopitis autem furentium iris,
 auctores seditionis e medio sustulit. Et quia sæpenumero Geni-
 15 zari ad Achmetis Chendicis veziris bassæ domum itabant, Ba-
 iafites Hadrianopoli tandem, qua in vrbe tunc agebat, ad con-
 uiuium Vezires suos omnes inuitavit: ibique Achmetem bas-
 sam manu propria confecit. Hæc ille, quibus Arateum hoc epi-
 phonema rectissime quis adiecerit: eiusmodi scilicet amoris ac
 20 beneuolentiæ tyrannorum esse præmia.

FAMILIA CARAMANIAE PRINCIPVM

*extincta. Pirametus, pro Ibrahime. Caramania
 in formam beglerbegatus redacta.*

25 Vltimus est Cafanes ille, cuius heic nomen prodiderunt an- 157.
 nales, qui de Caramanorum familia principum in historiis re-
 peritur. Nam Geufræum errare videmus, qui tradit extinctam
 horum familiam sub Muchemetis imperio, duodecim vel tre-
 30 decim ante hoc tempus annis: & aliud vltimo dat nomē, Abra-
 hamum vocans. Ait enim, Muchemetem liberatum. Vsum cha-
 sane (Assambegum ipse nominat) aduersario, post obitum Pira-
 meti Caramani reuersum in Caramaniam, Abrahamo filio e-
 ius imposuisse necessitatem implorandi auxilia Christianorum,

maxime Pij II Pontificis: qui profectio in Caramaniam cō-
 stituta, Anconam, ubi classem adornari curauerat, profectus; i-
 bidem mortuus sit, dum aduentum Venetorum sociorum ex-
 spectaret. Hinc euenisse, vt classe diuisa, & occupatis Vngarico
 bello Germanis, Caramanus minime ad resistendum Turcis suf-
 ficiens, interfectus fuerit: atque ita familiam Caramanicam de-
 fecisse, cuius ditio cesserit Osmanidis. Non temporibus hæc dū-
 taxat, sed rebus etiam confusa sunt. Ait occisum Abrahamum,
 Pirameti filium, in ea familia postremum, post Vsumchafanicū
 bellum, quod pertinet ad annum Christianum 1474. Voluisse
 vero Pium II Pontificem huic opem ferre paullo ante, quàm i-
 pse vitam cum morte commutaret, & alter a Turcis opprime-
 retur. Atqui decem plus minus ante hoc tempus annis, Pium Pa-
 pam mortuum fuisse constat. Præterea tradunt annales, a Mu-
 chemete II ereptam Caramano Giolchifatem, anno Christia-
 no 1469. nec tamen ipsum principem, qui tunc Ibrahimes erat,
 interfectum fuisse. Quem etiam dicit Abrahamum, Pirameti fi-
 lium, bella cum Muchemete gessisse; Bonfinius Pirametum ad-
 pellat, Turci nominant Ibrahimem, qui scilicet idem est cum
 Abrahamo. De quo equidem colligo, quodnam sit illud Pira-
 meti nomen. Arbitror enim, litterarum metathesi Pirametum
 eundem esse cum Praimeto vel Praime, siue Turcico Ibraime.
 Sic & supra notauimus, ex eadem voce Praime factum apud
 Chalcocondylem Priamum, trāspōitis iisdem litteris. Ibraimis
 vero filius Casanes, quum in Baiasitis Porta educaretur, anno
 tamdem Christiano vel 1483, vel sequenti mortuus, Caramani-
 darum familiæ finem imposuit: ex quo tempore Caramania be-
 glerbegatus Osmanidarum esse cepit.

IMARETVM BASASITIS, AD FLVMEN

Hadrianopoli conditum.

158. Sunt Hadrianopoli trium confluentes amnium, Hebri siue
 Marizæ, Tunzæ siue Tænari, & Hardæ, de quibus ante dictum

capite

capite 30. Postquam hi fluuij coiere, Marizæ nomen superat, in cuius ripa scilicet imaretum suum Baialites exstruere cepisse dicitur.

KILI. CILIVM. CELIVM. CHELIA. ACHIL-

lea. Nestoralba. Bessarabia. Kermen, Aherman.

Moncastrum. Stephanus Vaiuoda

Carabogdania.

Quæ heic de arce Kili capta leguntur, huiusmodi fere verbis 159.
 10 a secretario Malatestæ sunt exposita, quæ vertendo adscribere libuit. Baialites, ait, in otio triennium exegit, post superatum videlicet, expulsumque fratrem Zemem: ac deinde Tataris in societatem adscitis, classem 350 nauium, cum magnis terrestribus copiis instruxit: vt bello Carabogdaniæ Vaiuodam inuaderet,
 15 eiusque vires euerteret. Regionem huius ingressus, omnia flammis & ferro vastauit, ciuitatemque Chilium cepit, etiam arcem dedête Mamalacco Castellano, patriæ proditore. Profecti sunt deinde Turci Tatariq; maximo cum exercitu ad opidum Mōcastrum. Quumque sibi eam quoque ciuitatem dedi postulas-
 20 sent, ac interueniente pacto relinquendi cum vita facultates incolis saluas, voti compotes facti fuissent: nihil eorum, quæ promiserant, præstiterunt. Baialites etiam familias plus minusue quingentas eorum ciuium Constantinopolim abduci iussit. Bōfinius eodem tempore gestas ibidem res commemorans, Achil-
 25 leam ait, nunc Cheliam, & Nestoralbā, ad Istri ostia sitas, a Turcistunc obseffas fuisse. Stephanum vero Mysiæ inferioris (Moldauiam dicere vult) principem, ab Vngaro rege Mathia petiisse opem ex foederis societatisque lege. Sed ante missa subsidia, ciuitates illas in hostium potestatem venisse. Conferamus hæc inter se, Turcicisq; cum annalibus. Primus ait, a Baialite capta fuisse cum arcibus opida, Chilium & Moncastrum: alter, Cheliam & Nestoralbam: annales denique, Kilim & Chermen. Consentiunt igitur omnes, de capto priori opido, nisi quod est quædam in nomine diuersitas: sicut idem a Laonico Celium quoque di-

citur, a Cureo Cilium. Iouius, per errorem puto, Lithostomum
 adpellat, in ripa Danubij, vel ad ostium Danubij potius. In alte-
 rius autem ciuitatis vocabulo dissentire videntur, primo nomi-
 nante Moncastrum, altero Nestoralbam, tertiis denique Cher-
 men. Secretarij Moncastrum, & Chermen Turcorum, idem ef-
 se puto: diuersam ab vtraque Nestoralbam. Quippe Kermen
 seu Chermen situm est in Moldauix Tatarixque finibus, versus
 Pontum Euxinum, vbi scilicet in hunc se Danubius effundit. Et
 Sangiacatus est hodieque Chermen vel Aherman, Beglerbego
 Romanix siue Græciæ subiectus. Bonfinij vero Nestoralba, nō
 Moncastrum, aut Chermen, sed vrbs est hodie Bialogrod dicta,
 quod arcem albam significat, ad profluentis in Euxinum, non
 Istri, sicut Bōfinius scripsit, sed Nesteris amnis ostium sita. Qua-
 propter non Nestoralba, sed Nesteralba scribi debuit. Et Nester
 prisca vocatus fuit Tyras fluuius. Historici Græci recentiores ab
 annis 500 Danastrin adpellarunt, vti Neperem vicinum, Dana-
 priu: qui mihi quidē non est Borysthenes ante, quā Berisnam
 a Rossix vel Russix finibus venientem recipiat, ad quam Bory-
 sthenis etiam verus nomē propius accedit. Cureus scripsit, hoc
 ipso anno Christiano 1485, Stephanum Valachū, de quo disce-
 ptabant inter se reges, Vngarus Matthias, & Casimirus Polonus,
 vtrius esset cliens, tandem in verba Casimiri regis in castris iu-
 rasse: nihiloque minus desertum a Polonis, amisisse Bessarabiā.
 Hæc nimirum est illa regio extrema in ora Valachix, Nigrū ad
 mare sita, quæ Kilim & Chermen, siue Moncastrum, opida con-
 tinet, sic a Bessis Thracibus adpellata. Noui aliquādo in aula Ma-
 ximiliani II Augusti, Spiræ comitia celebrantis, Nicolaum, pa-
 tre Bessarabiæ principe natum, vti quidem credebatur: docu-
 mentis quibusdam, ac testimoniis, præsertim Venerorum plum-
 beis bullis, hanc eius originem adprobantibus.

*BELLVM INTER SVLTANOS, CAIRENSEM ET
 Osmanidam. Vjun Vsbeg. Tersis.*

160.

Huius belli causæ referendæ veniunt ad superiorum tempo-
 rum

rum offensas. Diximus enim, Muchemetem II, Baiafitis patrē,
 paullo ante mortem in Asiam transmisisse, bellum vt faceret Al
 cairenſi Sultano, qui hoſtes eius iuuerat, præſertim Caramanū:
 & alioqui ſe gerebat erga Turcos inſolenter, vti dictum capite
 5 153. Proſequitur ergo bellum a patre inchoatum Baiaſites, nouis
 inſuper iritatus iniuriis, quod Zemis partibus Sultanus Alcai-
 renſis fauiſſet. Is a Iouio, Geufrazo, ceteris, Caitheus non recte no-
 minatur; melius a Petro Martyre Mediolanenſi Caitbeus, quaſi
 Caitbegus, Sultani Mahumetis pater, dicitur. Vide caput 237.
 10 Abeodem Zemis vxorem & filium tradi ſibi Baiaſites' poſtula-
 bat. Quis autem fuerit inter ceteros hoc bello ſocius Sultani Al-
 cairenſis Vſun Vsbeg, non exprimitur. Nomen Vſun, longum
 ſignificat: Vſ, callidum & aſtutum. Amicus meus Nicolaus Hau-
 noltus, ait Vsbeg Han vocari regem quemdam Tatarum, lon-
 15 gius etiam diſſitum quam ſit Chitainus. Adanorū ciuitas in Ci-
 licia ſatis eſt nota, de Græcorum etiam, Zonaræ, Cedrinique hi-
 ſtoriis. Terſis eſt illa diui Pauli patria Tarſus, quam Stephanus,
 vrbium Nomenclatoris auctor, Græcis etiam vult adpellatam
 fuiſſe Terſum & Terſiā. Bellonio nunc Hama putatur, & Ham-
 20 ſa dici, per errorem: quum ea ſit Emiſſa Phœnicum. Tam Ada-
 na, quàm Tarſum fluuius alluit, qui priſcis Cydnus erat, iam Ca-
 raſu dicitur, ab aquæ profundæ nigro admodum colore.

NON SEMEL, SED BIS PVGNATVM INTER SVL-

25 *taninos & Oſmanicos. Diuerſa nomina, Cheſerogli, Cher-
 ſeogli, Herceogli, Herzecogli, Cherezecogli.*

Ceperunt hætenus a Muratis vſque ſecundi temporibus, a 161.
 Turcis memoriæ prodita, non nihil habere pluribus in explicā-
 30 dis rebus geſtis plenius, q̃ noſtris in hiſtoriis reperiri videamus.
 Indici o eſt, plerorūq; noſtrorū error, de prælio, quod vnū tradūt
 inter Sultaninos & Oſmanicos longe grauiſſimum fuiſſe com-
 miſſum, tanta cum Turcorum ſtrage, quantam ab alia natione
 orbis vmquam perpeſſi fuerint. In hiſ eſt Geufrazus, qui tum

nomina ducum, tum geminam pugnam confundens, exercitū Turcico in fugam conuerso, Cherseolum generum Baiafitis captum, Alcairum ad Sultanum Caithaum fuisse deductum ait. Annales autem Turcici duces expeditionis primæ faciunt, Ferhatem begum, Baiafitis generum: Caragosamque, beglerbegum Caramaniæ: quibus e duobus alter fuerit cæsus, nimirum Ferhates Baiafitis gener. Expeditioni vero secundæ præfectos fuisse memorant, Muchemetem Cheseroglim, & Achmetem Ducis filium, Romaniam beglerbegum. Nesciuit ergo Geufræus, cæsum priori prælio Ferhatem, Baiafitis generum: nesciuit altero prælio duos fuisse duces, Cheseroglim & Herzecoglim. Itaque non pugnas modo duas in vnam confundit, verum etiam e tribus, Ferhate Baiafitis genero, Cheserogli, ac Herzecogli, qui & ipse Baiafitis gener fuit, vnum quasi conflat Cherseolū suum. Eius vero nomen hoc haud dubie corruptum est ex Cheserogli, qui Cheseris est filius, de quo Chesere bego, Elpia familia nato, tractatum superius capite 117. Non tamen hic Cheserogli Baiafitis gener, aut captus secundo prælio fuit, sed Herzecogli siue Ducis filius, Achmetes bassa: quem antea quoque Geufræus confudit cum Achmete Geduce, sicut expositum supra, numero notarum 147. Nomen habuit Herzecogli Turcogermanum. Nam supra notatum capite 95, plures populos Ducem nominare vocabulo a Germanis accepto, Hertzog. Indidem lector intelligit, Bozinam duplicem, duos habuisse principes: quorum vnus regium, alter Ducis titulum habuerit. Ex vltimo Bozinensi Duce natus fuit hic Ducis filius, vel Herzecogli, cuius nomē hoc varie scriptum legitur apud historiarum auctores. Spanduginus habet vocabulum Chertzecogli, quod idē est cum voce recte scripta Herzecogli. Sed errat idem, quum Anatoliæ beglerbegum facit, qui Turcis auctoribus Romaniam beglerbegus fuerit. Apud Ma'atestæ secretarium Herceogle reperitur, apud Iouium Cherseogle. Sed hæc omnia deprauata sunt ex illo Turcogermano, quod diximus.

FINIS DVCATVS BOZINENSIS, VEL HERZEGOVINA, vel Herzega, vel Orzega, vel S. Saba, vel Montis Nigri. Achmetis Herzecoglis bassa historia.

Recensuimus supra, capite notarum 141, regni Bozinensis interitum: nunc qui Ducatus Bozinensis exitus fuerit, itidem commemoramus; ita promisso nostro, & huius Ducis filij, vel Herzecoglis historia poscente. Nam annales aiunt, Achmetem bassam Herzecoglim, prælio contra Sultaninos secundo, cum equo prolapsus, in Sultaninorum manus venisse, deductumq; fuisse ad Vsbegum, & custodiæ traditum. Secretarius autem Malatestanus, eadem narrans: Baiafites, inquit, nuntio cladis suorum accepto, indignatione nimium quanta succensus, denuo præpotentem instruxit exercitum, eique supremo cum imperio præfecit Herceoglim, Stephani quondam S. Sava Ducis filium: qui aduersa quadam fortuna superatus, & vniuersis cum copiis cæsus fuit, etiam tribus ei dextræ manus digitis amputatis. Videamus ergo, quæ fuerit huius tam origo, quam familia: quæ ad Turcos deficiendi occasio: qui denique totius gentis, e qua natus erat, interitus. Diuersa vero referuntur a duobus auctoribus, Spandugino & Iouio: quos quidem ambos, & primo Græcum illum, audiamus. Narrat is, ante hæc tempora Sultanum Muchemetem II decreuisse cum animo suo, subiugum mittere Ducatum Bozinensem, cuius princeps Stephanus, S. Sava Dux, & Herzechus (animaduertit lector Germanicam vocē Hertzog) vulgo fuerit adpellatus. Ipsam regionem Ragusæis esse finitimā, inter quos, & principem Stephanum, simulates intercesserint, ex causa quadam huiusmodi. Erat Duci legitima coniux, e qua tres liberos mares susceperat: Ladislaum natu maximum, cui nupsit Anna Cantacuzena: Stephanū, secundogenitum: & vltimum, Vaticanum. Accidit autem, vt Florentina quædam mulier, excellentis formæ, sed nimium corporis sui prodiga, sese in hanc Ducatus Bozinensis regionem, relicta patria, conferret. Dux

Stephanus, qui sæpius accepisset ex aliorum sermonibus, mulieres Florentinas ob formæ venustatem, animique indolē, & morum elegantiam, facile primas inter alias omnes Italix feminas ferre: quum primum de huius aduentu intellexisset, eius videndæ cupidus, misit qui ad se mulierem arcesserent. Conspectam f
 mox adamare cepit, adeo quidem, nihili suam vti legitimam cōiugem faceret, cuius eum ceperat satietas. Vxor vero principis, eam quum ferre diutius non possēt iniuriam, Ragusam cum filio natu maximo fuga secreta se contulit. Maritus missis ad eam certis internuntiis, vti domum rediret, orabat: neue discessu & 10
 absentia sua causam præberet, vnde sua diulgaretur infamia. Vicissim illa respondebat, se redituram, si Florentinam ab se dimisisset. Dux Stephanus id vti faceret, imperare non poterat animo suo. Nihilo minus suis ad Ragusæos hominibus ablegatis, vxorem cum filio repetebat. Illis voluntati principis non obtē- 15
 perantibus, bellum infertur. Ragusæi vicissim se defensuri, copiis suis Stephani filium Ladislaū cum imperio præficiunt, eumque rebus omnibus adiuuant. Filius prælio cum patre congressus, victoria potitus est, ac patrem fuga sibi consulere coëgit: magno paternorum militum numero interfecto. Tum vero fugiti- 20
 uus Dux Stephanus ad Sultanum Muchemetem mittit, qui eius opem & auxiliares copias aduersus filium suppliciter implorarent. Simul obsidem Muchemeti filium secūdogenitum offert. Is erat Stephanus, qui deinceps musulmanissauit. Muchemetes non postulatis dumtaxat adnuit, verum etiam propriis auspiciis 25
 id bellum se gesturum promisit. Aduentante vero cum exercitu Muchemete, moritur pater: Ladislaus, filius primigena, Venetias cum vxore ac liberis se confert: indeque profugiens in Vngariam, rebus ibidem excedit humanis. Muchemetes occupata regione, quoddam tertio filio Ducis Stephani Vaticano reliquit o- 30
 pidum, cui nomen Valacca, cum Castello Dalmatiæ Nouo, & aliis locis, vnde victitaret: vicissimque Vaticanus pro domino siue patrono, Muchemetem adgnoscebat. Mortuo vero Muchemete, Baiafites huius Vaticani S. Sabæ Ducis filij, regionem
 in

in potestatem redegit: qui non multo post Arbæ mortuus fuit. Id opidulum est insulæ cognominis, in Hadriatico sinu propter Dalmatinum litus secundæ post Veghiam, quam Ortelius non recte Vechiam scripsit, & peius interpretatus est Vetulam, quâ
 5 Vegla seu Vigla dicenda sit, & a Bonfinio Corycia veteribus vocata putetur. Hæc de fine Ducatus Bozinensis, & ipsorum Ducum familiæ, Spanduginus memoriæ prodidit. Iouius autem refert ex Iani Lascaris sermonibus, hominis apud Græcos illustri familia nati, cui notissimus Achmetes bassa fuerit, Cherseoglim
 10 matura iam, & virili ætate, religionem Christianam deseruisse: sic tamen, ut in pectoris sinu veræ fidei non obliuisceretur. Fuisse vero filium Chersecchij, Nigri Montis in Slauonia reguli: cui quum data esset in matrimonium, iamque domum ad celebrandas nuptias deduceretur, puella nata de stirpe Despotica Seruiana; sceleratum patrem, motum admirabili nurus elegantia, coniectis in eam oculis, amore correptum fuisse: quumque luxuria pudorem omnem vinceret, sibi eam accepisse uxorem, contra voluntatem cognatorum, qui repræhenderent facinus, filio contumeliosum, infame patri. Commotum dedeco-
 20 retantæ iuuenem iniuriæ, præcipitique nimis impulsus desperatione, Constantinopolim se contulisse: quumque Sultano Baiafiti foedum patris facinus dolenter exposuisset, eius se fidei totum, & clientelæ tradidisse. Baiafitem, auditis Stephani querelis, bono ut esset animo, iussisse. Virtutem ipsius maiora fortunis paternis promereri. Habiturum loco ereptæ sponsæ, quæ cognata sit ex sulis reguli, filiam maximi Sultani, rara formæ venustate præditam. Secundum hæc eum, deserta religione Christiana, Stephaniq; nomine posito, vocatum fuisse Achmetem & Cherseoglim, nuptiasque filiæ Baiafitis impetrasse: cui fidus perpetuo
 30 manserit, adeo quidem ut insidianti deinceps imperio paterno Selimi summopere sit aduersatus. Hæc Iouiana de Cherseogle narratio num præferenda Spandugineæ veniat, equidem aliis diiudicandum relinquo. Solum hoc, quod de morte Stephani patris Spanduginus tradit, sub aduentum Muchemetis (ut ait) ex-

stincti, scrupulum quemdam nobis iniicit. Referūt annales Turcici, Muchemetem Herzegouinam, siue Bozinēsem Ducatum, occupasse anno Christiano 1464, a quo tempore vixit ipse quatuordecim adhuc annis, & fortasse superstes etiam Dux Stephanus mansit. Non enim legitur in Annalibus, hunc id temporis Muchemete cum filiis e medio sublatum, vel omnino ditione sua spoliatum, quemadmodum de Bozinenſi rege dicto loco proditum videmus expresse: sed tantum a Muchemete sub iugū fuisse missam Herzegouinam, quæ Bozina superior est, & S. Sauiæ (sicuti Malatestanus actarius ille Græca pronuntiatione scripsit) vel Sabæ ducatus. Hoc modo si diutius superstes Dux Stephanus pater, & Turcis subditus, eisque tributum pendens, non modo Florentinæ mulieris adulterio se polluit, verum etiā deinceps sub Baiasitis imperio sponsam Stephano filio secundogenito per scelus eripuit: non mirum est, adaucto plenam ad mensuram flagitiorum cumulo, finem Bozinenſi ducatu numen iratum imposuisse. Solent enim vel in primis eiusmodi principū vagæ libidines excidia regnis eorum arcessere.

DVLGADIR ET ALADEVLE. DAVID

basſa. Turgut regio.

163: Prouincia siue regio Dulgadir, aut Dulcadir, a nostris partim Anadoule, & Alalulie, non recte dicitur, partim Aladoule. Turcici vero annales Dulgadiris nomen regioni tribuunt, cuius princeps ab eis dicitur Aladeule, vocabulo tetrasyllabo. Limites ditionis, Cappadociæ mōtibus inclusæ, quos Munzari voce Cedrinus in Paralipomenis nostris complectitur, tunc temporis erant hi: versus Syriam Sultano Cairenſi parentem, Berthœa, nunc Chalep vel Halep Turcis, nostris Halepo: versus imperiū Perfici vel Sophini regis, Armenia minor: versus imperium Osmanidæ principis, Amasia: versus Caramaniam, Adana & Tarsus. Aladeu!es ipse Turcomanus erat princeps, nō Christianus: vt etiam Malatestanus actarius testatum reliquit. Daudis no-

men

men Turcis idem est, quod Hebræis Dauid. Nicolaides deprauate scribit Daat. Magnus & celebris apud suos fuit, qui Constantinopoli messitam, hodieque sartam tectam, struxit: & filio suo Sultani Baiasitis filiæ nuptias promeruit. De Varsaco Caramaniæ dictum capite notarum 77. Erat illa tunc quidem, post obitum Casanis begi, quem supra capite 157, diximus e Caramanidarum familia fuisse postremum, in formam redacta prouinciæ vel beglerbegatus, vt Turci vocant, qui primum Caramaniæ beglerbegum Caragosam hoc ipso bello nominant: sed habebat quosdam adhuc minorum gentium proceres, quibus haud dubie necdum Osmanidarum placebat imperium, licet eiusdē nationis essent, eiusdemque sectæ. Turgutensem regionem a Turcis nominari Phrygiam maiorem, qua versus Ciliciam pertinet, ex Laonico paret: qui primi Baiasitis vitam describens, Turgutum Phrygiæ Ducem nominat, & postea Turgaturij de gente principem. Rursus autem in Murate secundo: Caramanus, inquit, vicinus est Turgutæ. Turgutes autem Phrygiæ imperat, & Cappadociam Armeniamq; regio eius attingit. Quibus in verbis, nisi Turgut a Dulgadir, ab ipsis etiam Turcis distingueretur, propemodum quis eiuraret, nullum esse discriminē inter Turgaturij nomen, & Dulgadir. Sed suspendenda scilicet sententia, donec correctior se nobis Laonici codex offerat. Nota quidem est permutatio litterarū R & L frequens, vti quum phulkizin Græci pro phurkizin dicunt, id est, in furcam agere.

IACHOSCHICVS. IACHSOGLI.

Quem nos, interpretē Cæsaris Ferdinandi Spiglium sequuti, Iachoschitzium diximus, eum in ipso annaliū archetypo Iachsoglm nominari, minime dissimulandum duximus. Nusquam sane nomen hoc, nec ipsum licet memorabile facinus, apud Vngarorum historicum Bonfinium reperitur, nec legationis huius a Matthia rege, qui tunc Vngariæ suis imperabat, ad Sultanium Baiasitem missæ sit mentio. Significat autem Iachsoqli, filium

Iachsi, vel Iachsidem. Et Iachs Turcica lingua significat hominem rebus omnibus elegantem & aulicum, quod a Turcis ei fortasse cognomen tunc, obita cum laude legatione, fuit inditum. Fieri tamen etiam potest, ut potius hoc Iachschitz originis sit Vngaricæ.

AREB. ARABIA, PRO IMPERIO SVLTANI CAI-
rensis. *Issingi. Singani Zingani. Sultanus Æthio-
pum Pachymerio.*

165. Quum annales exercitum a Baiaſite miſſum aiunt verſus Arabiam, intelligēdi ſunt fines aut limites imperij Sultani, quod 10
Syriam Caramaniæ conterminam, quæ tunc in Oſmanidarum poteſtatem venerat, & Ægyptum Arabiamq; complectebatur. Sic in iis, quæ ſequuntur, initio regni Selimis, Sultanus Achmetes, eius frater, ad fines Arabicos profugiſſe narratur, hoc eſt, ad limites imperij Sultani, Ægyptiaci Syriacique. Ruſus in eodē 15
Selime traduntur Arabes, qui & Æthiopes ſint, itinera fugienti Sultano Tommambai præcluſiſſe. Quo Arabum Æthiopumq; ſive Maurorum, hoc eſt nigrorum Sultano Cairenſi parentium nomine, lector alios non accipiat, quàm ipſos Ægyptios, qui & Arabes, & nunc etiam Æthiopes a colore vocantur, & Iſſingi 20
Turcis, noſtris Singani vel Zingani, vocabulo tam Arabibus, q̃ Ægyptiis communi. Non enim hi Zigeuni dicendi, nec Ciani-
gani Tatari, quod Reineccius putavit. Idem Pachymerium temere arguit erroris, quod in tertio Bendecarem Cairenſem vo-
carit Æthiopum Soldanum. Addit enim, hoc ab eo factum per- 25
peram. Immo recte loquutus eſt Pachymerius, quum Ægyptios vocat Æthiopas, qui reuera facie colorata ſunt. Cepit enim no-
men Æthiopum veteris linguæ Græcæ lata ſignificatione, ſicut hodie Græci Mauros, vnde Mori noſtri, nigros in genere dicūt,
ſive ſint Arabes, vel Ægyptij, vel Aphri, vel Æthiopes illi pro- 30
prie ſic adpellati. Denique doctiſſimus Euſtathius, & antiquior hoc Stephanus, vrbium Nomenclatoris auctor, Ægyptum perhibent Æthiopiam vocatam, propter habitantes in ea nigros homines.

GENERI BAIASITIS TRES SIMVL FACTI.

Diximus capite notarum 161 de duobus generis Sultani Ba- 166.
iasitis, de Ferhate a Mamelucis occiso, & Herzecogli ab iisdem
capto. Nunc tres alij commemorantur, eiusdem filiarum nuptias
consequuti. Primus horum filius Vsumchasanis adpellatur, &
paullo post, Iacupes begus: qui expeditione anni proximi con-
tra eosdem Mamelucos periiit. Alter, Vsgurlis ex filio nepos. For-
tassis autē Vsgurles hic idem est cum Vsgure bego, cuius supra
mentio fit, ante proelium Cosouanum secundum, sub annum
10 Christianū 1448. Tertius, Daudis fuit bassæ filius, de quo Daude
paullo ante dictum, capite 163. Ceterum obiter hoc quoque no-
tandū, necessario fuisse duos Vsumchasani filios Iacupes: quo-
rum alter Baiafitis geher, a Mamelucis cæsus fuisse narratur: al-
ter in regno patri successit, vt adparebit ex iis, quæ capite 188 se-
15 quentur.

LARENDE CARAMANIAE, SIVE LARANDA.

Quæ capta fuit a Mamelucis Larendē, Chalcocondyli Larā- 167:
da scribitur, quum ait: Muratem secundū bello petiisse Cara-
20 manum Aliderium, Cariæ Ducem, cuius duæ sint vrbes, Laran-
da & Toconeium, pro quo Iconium reponendum docuimus.
Leo Sapiens Augustus in nouella de Thronis, Larandorum (sic
enim vocat numero multitudinis) episcopatū non in Caria col-
locat, sed in Lycaonia, sub metropolitano Iconiensi, quod equi-
25 dem magis probo. Nunc quoque Laranda nominatur, & in Na-
tolia tabula non procul a Cogna conspicitur, in Caramania si-
ue Ciliciæ mediterraneis. De Gumulzina capite 43, de Ypsala
31, dictum.

30 *PAX INTER SVLTANINOS ET OSMANIDAS.*

Matthiæ regis Vngarimors.

Quod Sultanus Alcairensis in transactione Baiafiti Tar- 168.
sum & Adana restituisse dicitur, verius esse puto; quàm quod

Malarestæ secretarius ait, Baia sitem Soldano Adana Tersumq;
reddidisse. Nam hæc opida Ciliciæ sunt, siue Caramaniæ, quam
Caramanidarum exstincta familia Baia sites, vt antea dictum, si-
bi vindicauerat. Postremos etiam Sultaninos Adana cepisse,
paullo ante legimus. Itaque reddita potius ab his ciuitas Baia si-
ti fuit, qui eam cum Tarso, ceu Caramaniæ membra, repetebat.
Nomine deinde mortui regis Vngariæ, Matthias intelligitur,
Ioannis Huniadis filius: successoris autem, Vladislaus Polonus,
Casimiri Iagellonidæ Polonorum regis filius, pater eius Ludo-
uici regis, qui ad Mohatzium cæsus a Sultano Soleimane, iuue-
nis admodum periit.

*BAIASITES VNGARIAM NON AVDET INGREDI,
Vscopia. Manastir, Monestir.*

169.

Hæc de vano Baia sitis conatu inuadendæ Vngariæ narrate-
tiam Bonfinius, & accidisse refert a morte Matthiæ regis, Tur-
corum terroris, sub initiũ regni Vladislai, anno Christiano 1492.
De Scopiorum vrbe non nihil adtigimus supra, notarum capite
104. Videt autẽ lector ex hoc ipso annalium loco, recte me mo-
nuisse, diuersas esse voces opidorum, Sophiam & Scopia. Nam
prior heic Sophia nominatur, altera more Turcorum Vscopia.
Solent enim vocabulis a gemina consonante incipientibus præ-
ponere vel I vel V Gallicum, vt alibi quoque notauimus. Laoni-
cus Scopia collocat in Macedonia, facitque regiam prisce regni
Bulgarici, quod in ipsam pertinebat late Macedoniam & Epirũ:
ideoque Cedrinus etiam Scupia (reponendum Scopia) metro-
polim Bulgariæ nominat. Disertus interpres aliquot historicorũ
Græciæ recentium, Hieronymus Wolfius, alicubi pro euerfio-
ne Scopiorum dixit euerfas speculas. Recentioribus geographis
Scopi scribitur. Manastiri nomine non heic intelligitur locus il-
le, de quo supra dictũ capite 44, situs in confiniis Thraciæ, Thes-
saliæque: sed Monasterium penitioris Macedoniæ, versus Epi-
rũ vel Albaniam, quod Monestir a Castaldo adpellatur. Huius
in

in Albaniâ expeditionis Baiaſiticæ meminit & Bonfinius, qui dicit eum profectum contra montanos Albanenſes, quos Spanduginus Cimariotas dixit, ab opido monteque Chimara de quo deinceps latius in vita Sultani Soleimanis.

BAIASITES A MONACHO TVRCICO

pene fuit occiſus.

Quod heic de periculo Baiaſitis, propemodum a Deruiſio 170.
 10 quodam ſiue monacho Turcico interfecti, narratur: fere totidem verbis a Spandugino quoque memoriæ proditum legitur, quæ interpretari lubet, vt expoſitionis conſenſus adpareat. Torlaces, ait, quidam in Baiaſitem irruit, ſimulans eleemoſynam ab eo ſe petere. Solent autem hanc Dei nomine petentes, Allahit-
 15 ſchi dicere. Quum acinacem ſtrinxifſet, quem ſub ſiltro geſtabat, exterruit equum, cui Baiaſites inſidebat. Ideoque cedente retro Baiaſitis equo, non nihil euitatus fuit iſtus hominis: ac nihilo tamen minus Baiaſites vulnus accepit. Tum vero baſſa quidam, cui nomen erat Schender, maſſam ferream, quam buldo-
 20 ganum vocant, eo cum impetu capiti hominis impegit: vt cranio perfracto, cerebrum emanaret. Indignatus huius facinoris cauſa Baiaſites, edito propoſito, Torlaces vniuerſos proſcripſit, & extra Conſtantinopolim & imperij ſui fines eiecit. Animaduertit lector eadem narrari, niſi quod annales aiunt, deruiſium
 25 hunc, & Calenderem fuiſſe: Spanduginus, Torlacem: de quibus iam vocabulis hominum, ſuperſtitioſos quosdam ordines vel inſtituta ſectantium apud Turcos, quàm fieri breuiſſime poterit, explicandum.

AAA

ORDINES MONACHORVM SEV RELIGIOSORVM quorundam apud Turcos. Deruisslar. Calenderlar. Huggiemallar. Torlaclar. Muchemetes bassa Vezirazemes a Deruisslaro publice confoditur. Quid Turcis Diuanum.

171. Nomen Deruissiorum, quos ipsi numero multitudinis Deruisslar adpellant, ex hac ipsa narratione nostrorum annaliū perspicitur esse quasi generale: quo scilicet ordines & sectæ religionum ceteræ compræhendantur, sicut apud nos in genere monachi dicuntur, qui tamen inter se diuersis distincti sunt ordinibus. Vocant autem annales hunc initio Deruissium, statimque subiiciunt, eum fuisse sectatorem instituti vel ordinis Calenderum, & auribus, collo, brachiis adpenso gestasse ferreos anulos. Id in more Calenderum ordini esse, mox adparebit. Qui vero ceteroquin apud Turcos Deruisslar adpellantur, nullos in capite pilos, nullas comas habent, vbique tonsi. Conspiciuntur in eorū frontibus & temporibus cauteria, vel ignito ferro, vel accensa spongia, vel linea fascia quadam, inusta. Aures perforatæ sunt, quibus iaspidum gestant enotidas, & anulos sane non paruos. Amictus, ouillæ vel caprinæ pelles. his ita corpus cingunt, ut pel-
lis vna partem anticam, altera posticam tegat. cetera nudi sunt, tam æstiuo, quàm hiberno tempore. Passim in suburbanis & in pagis habitant. Vernis & æstiuis mensibus peruagantur quasuis regiones, ac prætextu religiosæ vitæ perpetrant infinita flagitia. Fures sunt, adulteri, prædones, latrunculi: nec horum scelerum
vlla tangit eos conscientia. Quas quidem ob causas cauendum ab eis, præsertim in itineribus. Quippe nemini parcunt, cuiuscuiusmodi tandem sit nationis aut religionis, si superiores se fore confidant. Præterea sunt infames ceu fœdi prædicones, eoque flagitio se mutuo polluant, ne quidem a iumentis abstinentes. Nequitias ut suas tegant, ac sanctiores videantur, massaco & oppio vescuntur. Hinc enim quasi phrenetici redduntur, isq; dum durat furor, ipsimet vel forfice, vel cultello se vulnerant, in collo, pectore, brachiis, lateribus: donec vulneribus & cruore deformati

formati conspiciantur. His deinde vulneribus tam diu spongiâ accensam imponunt, donec in cineres redacta tandem exstinguatur. Eum dolorem patienter se tolerare simulant. Hinc illis & honora dementato vulgo, & veneratio non levis exhibetur, 5 quod Deo cari existimentur: hinc & largiores elemosynas impetrant, e quibus victitare solent. Habent in Anatolia quemdâ ordinis sui priorem siue præsidem, quem non Assam baba, sicuti Nicolaides scripsit, sed Azem baba nominant: voce non proprie patrem patrum significante, sed patrem supremum, vel Pro 10 topapam, vt Græcos adpellasse, de Cedrino paret: vnde Moschouij suos etiam Protopoppos fecerunt. Et imitatos esse Turcos Græcorum ordines ecclesiasticos, ordinumque gradus, satis adparet ex iis, quæ capite 34 exposuimus.

Calenderes continentia præcipuam sibi laudem vindicant, 15 insignem præ se ferentes sanctimoniam. Sacella quædam inhabitant admodum exigua. Tunicas gestant strictas & curtas, absque manicis, instar saccorum; tum e lana, tum pilis equorum contextas. Crines penitus abradunt. Pilei sunt ex albo filtro, similes iis, quos Græcorum sacerdotes & episcopi nigros & latos admo 20 dum gestant: nisi quod oris adfixi dependent vndique longiusculi crines equini. Ferreos satis crassos anulos auribus, collo, brachiis gestant. Etiam cuti penis perforatæ ferreus vel æreus anulus inferitur, ne coire, vel si maximopere cupiant, possint. Atque hoc vltimum in vno tantum Calendere vidisse nos recordor, 25 qui Sophiae propter imaretum, in quo nos ad biduum hærebamus, vnam ex pluribus cellulam incolebat.

Huggiemales plerique iuuenes, robusti, diuites, Aphricam, Ægyptum, Arabiam, Persiam, Turciam omnem, alieno sumtu, sub prætextu religionis peruagantur: regionum & urbium situs 30 & interualla notant, cum iis, quæ ipsis in itineribus occurrunt. Amictus, stricta quædam, vsque ad genua pertinens, tunicula. Zona lata cinguntur, cuius oras auro & serico exornant. Eidem cimbala quædam adpendunt, cuiusmodi & subter genua gestant alligata. Supra tuniculam vel leonis vel pardalidis pellem

iniiciunt, vngulis ab antica parte colligatam. cetera nudi sunt, nisi quod etiam calceos funiculis constrictos gestant. Inaures argenteæ sunt, vel æreæ, vel alio quouis ex metallo. Capillos in humeros vsque promittunt, & oleis quibusdam, vt terebinthino, vt iuniperino, perungunt: quo magis scilicet crescant. Manu librū tenent. Amatorias quasdam odas, quibus mirifice Turci, Arabica, Persica, sua lingua compositis delectantur, cantillant. Si venustus aliquis puer occurrat, medium mox amplectuntur, cantando saltandoque cymbala pulsant. Hinc concursus hominū, a quibus deinde munusculum aliquod petunt. Hi quoque prætextu religionis non fœmineos dumtaxat, sed magis etiam masculos amores consecretantur: quibus sane spurca gens nimium quantum est dedita.

Torlaces ouillis caprinisque pellibus, perinde ac deruisij, se vestiunt. His vrsinam, pilis extrinsecus versis, vnguibus ad pedes colligatam, iniiciunt: eaque pallij loco semet inuoluunt. Acuminato pileo præalto, plures habente plicas, ex albo filtro, vtuntur. cetera nudi prorsus incedunt. Adhibent & ipsi temporibus cauteria. Litterarum plane rudes sunt. Plerumque conspiciuntur ad tabernas, fora publica, balinca: quibus scilicet locis multi conueniunt, a quibus aliquid petere possint. Veniebant ad nos Constantinopolim ex Ægypto, Sebastianus ab Haunsperg, & Ioannes a Salagasto, viri nobiles. Horum alter Salagastius nobis narrabat Alexandriæ, quum istic ipse degeret, huiusmodi quemdam sanctum virum opinione Mahumetanorum, quum præ foribus balinei muliebris stans, exeuntem e balineo feminam quamdam attentius intuitus esset: in eam furore quasi quodam correptū inuolasse, ac protinus humi prostratam, nec admodum fortasse repugnantem, in oculis omnium compressisse. Maritum eo facto se beatum duxisse, quod vir sanctus, impulsu diuino, præ aliis cum vxore sua coiuiisset. Vide cæcitatem gentis, ac præsertim Ægyptiorum. Nam alibi vix aliquid eiusmodi factum, nobis illic degentibus, comperi. Sunt æquæ rapaces in iuneribus & viis publicis, ac Deruisios esse diximus.

Plebe

Plebeculæ, præsertim rusticæ, se chiromantices gnaros esse persuadent. Hinc ingens ad impostores hominum concursus, qui pro vatibus eos habent, præsertim mulierculæ. Hinc ad eos omnis generis cibi, cum aliis rebus necessariis, adferuntur. Interdum senem ex suis aliquem circumducunt, quem pæne diuinis honoribus adorabundi adficiunt. Cum hoc vel opidum, vel pagum ingressi, præcipuum in aliquod hospitium, vel carauansaraium, vel imaretum diuertunt: illumque non tam annis, quàm malitia vetulum, magna, sed simulata humilitate circumstantes
 10 obseruant. Is nescio quos entusiasmos præ se fert, ac subinde quædam, veluti diuinitus sibi reuelata, serio maxime vultu proferre: nunc instar mortui iacet, nunc oculos vicissim aperit, & ad se redire simulat. Inde conuersus ad ficticios & subornatos discipulos: Corripite me, inquit, filij carissimi, & extra locum hunc
 15 deportate. Nam reuelarum mihi diuinitus est, quæ pœnæ his hominibus immineant. Quibus auditis, obsecrant impostorem nebulones, Deum velut auerruncando deprecetur, ne pœnas illas exigit. Ille se simulat adsentiri, preces ad Deum concipit, ut iram suam expiari, seque placari propitius patiatur, orat. Hac
 20 ræ diuinæ comminatione misella plebecula, mirum in modum expauescens, trepidat. Postea vero consolationis aliquid ex huius intercessione vicissim hauriens, turmatim ad impostorem nequissimum adcurrit. Omnes eam rem prodigij loco ducunt, seque diuinitus moneri putant. Simul animis deuotis, & accepti
 25 beneficij causa gratis, tot eleemosynas ad planos hosce deferunt: ut eis onusti suas ad speluncas reuertantur, hominesque superstitiosos ac stolidè simplices irrideant, qui tam foede sibi patiantur imponi. Vescuntur & hi maslaco, vel oppio; & humi cubantes, libidinibus abominandis mutuo se polluant. Hæc de
 30 nefandis horum apud Turcos specie tenus religiosorum institutis breuiter exponenda duximus, licet ab aliis quoque prædita, tum ad illustrandam annalium historiam, tum uti secum lector ipse perpendat quanto nunc illos necesse sit esse factos deteriores, quàm ante centum plus minus annos vnus ex eis necem Sul-

tano suo, totius in oculis exercitus, intentare fuerit ausus. No-
stro quidem tempore, nimirum anno Christiano 1579, consimi-
le quoddam huic facinus accidit, saneque memorabile. Nam
deruisio cuidam concepta cædes animo, pari ausu tentata, suc-
cessu feliciore perpetrata fuit. Multa sunt a nobis in annalium
supplemento commemorata de Mechemete bassa veziraze-
me, Selimis II genero, summæ secundum Sultanum apud Tur-
cos auctoritatis viro. Is quum pro more domi suæ ius dicturus,
adeundi se copiam faceret vniuersis, in synhedrio, vel confessu,
vel consilio, vel audientia publica: (diuanum Turci dicunt, quã
vocem Beluacensis libro 31, cap. 145, Douanam corrupte scrip-
psit, horridiuscule typhanum Porsius) ingrediẽtem ad se magno
nisu, per mediam hominum turbã, notum sibi deruisium quẽ-
dam conspicatus, manum exporrigit, eleemosynam scilicet ho-
mini daturus. Itaque ab aliis ei ceditur, vt adire bassam posset: ad
quem vbi propius accessisset, sicam e sinu profert, & ea vi Me-
chemetis in pectus adigit, vt illico letale vulnus acciperet, quo
expirauit: ipso mox etiam deruisio ab astantibus in frustra con-
ciso. Vide quam a decessoribus suis homines scelerati necdum
degenerarint.

20

SCARAMANGIVM, GIAMVRLIKION, GEPENEC.

*Seife, Kilitseh, acinax, copis. Zau-
sij. Pusdigan.*

25

172. Quod Spanduginus filtrum dixit, annalibus est gepenecũ.
Sic & Vngari vestem militarem adpellant, quæ tunicis, pænulis,
aliisque vestibus superiniici, pluuiò præsertim cælo, solet. Vul-
gus hanc gestat e filtro factam, ideoque materix nomen ei Spã-
duginus dedit, quam equidem quo Latino vocabulo debeam
exprimere, non video. Slauina dici non potest, minus gausape,
cum Reineccio: propter diuersitatem tum materix, tum for-
mæ. Reperitur apud Cedrinum, & Symeonem Magistrum Of-
ficiorum, & Achmetem onirociten, Scaramangij vox: de cuius
signifi-

30

significato consultus a me Theodosius Zygomalas Naupliensis
 e Peloponneso, patriarchalis Protonotarius, aiebat in vsu Græcis
 esse nunc Agarenicam vocem Giamurlikion, qua vestis ea si-
 gnificetur, quam viri militares gestent supra vestes alias interio-
 res, ad arcendas pluuias, niues, gelu, cetera denique aëris incom-
 moda. Persas autem inuentores, ei nomen dedisse scaramangij,
 quod ab eis ad Græcos deinde cum ipso vestis vsu manauerit.
 Hoc igitur est id, de quo nunc loquimur, gepenecum. De Sca-
 ramangio locum etiam capitis 199 consule. Arabibus Seife,
 10 Kilitisch Turcis dicitur is gladius, quem nos acinacem reddidi-
 mus. Leuiter est incuruus, & quia non pungit, sed cæsim ferit, a-
 pud Xenophontem, Græcosque ceteros, Persica tractantes, no-
 men Copidis inuenit. Et constat ex eodem Xenophonte no-
 stro, genus hoc gladiatorum a Persis alias itidem nationes, præser-
 15 tim Asiaticas, accepisse. Zausij, sicut antea quoque diximus obi-
 ter in supplemento annalium, comparandi veniunt cum nostris
 nobilibus aulicis, iisque præsertim, quorum opera principes v-
 runtur in expediendis variis negotiis, quas commissiones voca-
 re consueuimus. Habent hi præfectum, quem Zausiorum bas-
 20 sam adpellant. Ab eo nos excipiebamur, obuiam nobis ad pri-
 mum lapidem extra Constantinopolim, insignicum comitatu
 Zausiorum progresso, & longissimo tractu per urbem ad cara-
 uanseraium, legatis Cæsareis adsignatū, deducebamur. Inter di-
 gnitates Palatij Græcorum imperatorum recentiores, inuenitur
 25 etiam Megas siue magnus Tzausius, quod officium vel mutua-
 ti sunt ab Agarenis Græci, vel a Græcis Agareni acceperunt, &
 idem est haud dubie cum Zausiorum bassa. Numerus Zausio-
 rum fere nunc apud Osmanidas ad septingentos excreuit. Pus-
 digani denique nomen Agarenicum retinui, sicut & superius in
 30 narratione de capta Constantinopoli, quo claua massæ ferrea,
 Turcis vsitata significatur. Græci recentiores hanc vo-
 cem vluceperunt, ac suam reddidere:
 quum olim Κορμύς dicere
 soliti fuerint.

*CLADES VNGARORVM, AB IACVPE AGA-
cesorum. Frangepani. Agalari. Turci Græcos in multis i-
mitati. Sceptra siue baculi Græcorum. Drun-
carij. Drunci. Banda. Ban-
dophori.*

173. Iacupis Agæ nomen in historia Bonfinij desideratur. Ionio Cadum bassa dicitur. Idem nomen habet Wolfgangus Dresle-
rus. Verum hoc ei non erat proprium, sed ab accidente inditū.
quippe Chadum vel Hadum significat euiratum, cui testes sci- 10
licet exsecti. Huic Vngarorum cladi causam præbuit Ioannes
Frangepanus, ex illustri & Romæ quondam clara Frangepano-
rum familia natus, quibus in Croatiam Dalmatiamque com-
migrantibus datum hoc erat ab incolis nomen, ut Franc Pani
dicerentur, hoc est domini Franci. Defecerat autem Frange- 15
panus post Matthiæ regis obitum, a rege Vladislao, & Duce Io-
anne Coruino, Matthiæ regis filio notho, qui ad Iaitzam Banus
earum regionum erat. Quumque in arce Breuia ceu rebellis
obsideretur, proximi bassæ auxilium implorauerat. Ingressus est
Vngariæ fines Iacupes Aga cum octo vel nouem millibus equi- 20
tum, uti Bonfinius scripsit. Agarum vel Agalariorum nomen a-
pud Turcos a baculo deductum est, qui scilicet magistratus est
symbolum: sicut etiam ante Turcos Græcorum imperatorum
officiales sua quædam gestabant sceptra, quæ nihil erant aliud,
quàm baculi. Et quidem in more Græcis erat, ut quoties nouus 25
fieret imperator, omnes officiales sceptra seu baculos suos depo-
nerent, nec nisi iubente nouo imperatore resumerent in manus:
quo ritu significabatur, eos in officiis suis ab ipso confirmari.
Meminit eius moris antiqui, Symeonis Magistri Officiorum
historia manuscripta, cuius verba reperies capite 199, memine- 30
runt & alij quidam: isque nunc etiam retinetur a Turcis, quos
imitatores esse Græcorum, præsertim in rebus ad imperij for-
mam ritusque publicos spectantibus, iam sæpenumero diximus.
Quamquam alij putant, ab ipsis pleraque profecta Saracenis:
qui

qui post defectionem a Romanis, eorum nihilo minus tam ciuilem, quam militarem imperij gubernationem fuerint æmulati. Sic igitur & Agalarij dicti sunt ab aga, quod baculum significat. Adeoque propius vt ostendam similitudinem Officiorum

5 Palatii atque imperij Græci, cum Officiis Portæ Osmanicæ: dico, Turcis Agalarios esse sua lingua, qui Græcis erant vel Drungarij, vel Druncarij potius. Eos Leo Sapiens Augustus in libro suo de adparatibus bellicis olim dictos fuisse tradit Chiliarchos, quod militibus mille præessent; & Druncum, Chiliarchiam. La-

10 tini Chiliarchos vocabant Tribunos, qui nunc Colonelli sunt. Druncum (sic enim pronuntiabat Zygomalas, & Druncarium: non Drungum, vel Drungarium, quod vulgo fieri solet) sic adpellatum arbitror a trunco, siue baculo, siue sceptro; quemadmodum hodieque regimentum vocamus tam ipsius tribuni baculum, (vitem dixere puto Romani) quem ceu magistratus insi-

15 gne gestat, quàm illum signorum militumque numerum, qui ad constituendum regimentum requiritur. Ideoque Druncus est regimentum militum, cuius caput est Druncarius, olim Tribunus, nunc Colonellus aut regimenti præfectus. Conueniunt &

20 alia militia nostræ cum illis, quæ Leo tradit Imperator. Vandon adpellat signum equitum vel peditû, vt nostri Vanen & Vandlin, aut Vændlin: Vandophoron, qui vexillum Vandii gestat, & nostris est Vandrich. Addit, Vandum constare militibus 300, aut saltem non paucioribus, quàm 200: nec pluribus, quàm 400.

25 Sic & Druncum siue regimentum habere vult non pauciores mille, non plures tribus millibus. Ceterorum apud Leonem collatio cum nostris, alterius loci fuerit, ac fortassis in hoc genere non nihil aliquando moliemur: quum aliquam non antiquæ dumtaxat militiæ noticiam, verum etiam præsentis vsum adse-

30 quuti videamur. Itidem de Viglæ Stolique magnis Druncariis alibi. Plurimum certe faciunt hæc ad illustrandas Græcorum recentiores historias. Ad Druncariorum ergo similitudinem Turcis sunt Agalari, velut tribuni, puta, Genizar Aga, Capi-

zilar Aga, Spahoglan Aga, Silichtar Aga: de quibus omnibus conuenienti loco tractabitur.

BANI REGNORVM APVD VNGA-

ros. Chrobata. Choruata. Di-

rensil Ban.

174. Promissimus supra capite septuagesimo primo, nos de Banis & Banatibus in regnis Vngariæ adiunctis aliquid dicturos plenius. Id igitur vt hoc præstem loco, quo Bani Vngarici mentio fit: dico, Banum apud Vngaros vocari, non gubernatorem, vel Locumtenentem (ποποτηρητήν Græcis, & ἑξάρχην, vnde nomen Exarchorum Italiæ Rauennatium) siue Vicarium regis in ipsa Vngaria: sed alicuius ad Vngariæ iura spectantis regni præsidem. Pertinent vero partim antiquitus, partim etiam nunc, hæc ad Vngariam regna: Dalmatia, Croatia, Slauonia, (id est, Illyricum) Ramia vel Rama, (quo nomine in Vngarorum regum titulis intelligitur Bozina) Seruia, Galicia siue Valachia, Lodomeria, Comania, Bulgaria. Præter hos Banos, mentio fit in historiis Banatuum, Machouiensis, & Zeuerinensis, (Suerinum iam vulgo vocant in Transalpina Valachia propter Danubium, a Seuerio Augusto ædificatum opidum) & Erdelij, Turcicis in historiis; quæ Ioannem de Zapolia, Comitem Cepisiensem, regni vsurpatorem, & patriæ pestem, Ertel Ban appellat: licet a nostris Erdelij siue Transsiluanix Vaiuoda tantummodo nominaretur. Ipsimet Vngari Banum seu Wanum vocare se dicunt eum, qui vexillo aliis præit. vnde paret, discrimen hoc inter Gubernatorem & Banum esse: quod illi tam pace, quàm bello, cura regni omnis incumbat: hic bellicistan-
tum negotiis præsit. Ipsum etiam nomen a Bando factum perspicitur, quod regiis ipsorum constitutionibus dicitur Banderium: estque Banus Græcis Flamularis, φλαμυλάρης, Sanzacbeg seu Flambular, Turcis. Nunc ad annales vt redeamus, quem
hic

heic Vngaricum Banum generaliter adpellât, Bonfinius Croa-
 tiæ tantummodo Banum fuisse tradit, regni videlicet Vngariæ
 regno adiuncti. Croatarum vero nomen hodieque notissi-
 mum. Gensest pertinax in retinenda religione sua Christia-
 5 na. Propterea Turcis esse subdita cum eius amittendæ pericu-
 lo recusans, ad vicinos migrat: magnamque nunc Austriæ Mo-
 raviæque partem, agris colendis dedita, complet. Cedrinus in
 Basilio Bulgaro octono, Choruatas adpellans: Finitimi sunt, in-
 quit, Bulgaris Choruatarum populi. quod nomen Choruat,
 10 vel Horuat, aspiratione forti, nunc eis est etiam in vſu. Ceteri
 Græci Chrobatas siue Chrouatas nominant. Et alicubi scri-
 ptum apud ipsos legere memini, Seruios & Chrouatas eof-
 dem esse respectu nimirum eiusdem originis & linguæ Vene-
 dæ: quam in Seruiis demonstrauius capite trigesimo quinto.
 15 Rursus ab annalibus his Banus Vngaricus etiam Drenzil Ban
 nominatur, veluti Drenz Cili Ban: hoc est, Drenzius Ciliæ Ba-
 nus. Quippe celeberrimus Ciliæ Comitatus ad Croatiæ Bana-
 tum antiquitus pertinebat. Et Bonfinius expresse tradit, Bas-
 sam (quo nomine Iacupem Agam intelligit) primum omnium
 20 hoc bello Cilianum agrum populatione deformasse. Bani pro-
 prium nomen apud eum legitur, Emericus Drenzenus, vir (vt
 ipse fatetur) summæ tam industriæ, quàm consilij: qui suffe-
 ctus in locum Ioannis Coruini Ducis a Vladislao rege fuerat.
 Habuit, auctore Bonfinio, secum Banus septem militum tan-
 25 tummodo millia: reliqui rusticæ plebis inconditæ, nec armis
 aduerti, cohortibus constabant. Accidit aliud etiam malum,
 quod Drenzenus cōtra sententiam animi sui coactus a Bernar-
 dino Frangepano, pugnavit: qui tamen e proelio fuga se subdu-
 xit. Hæc scilicet erat illa tum discordia, tum fuga, quam in-
 30 nuere volunt annales, quum aiunt; Vngaros ipsos inter se dis-
 sentientes, fugisse. Bernardinus pater erat Ioannis illius Fran-
 gepani, quem obsessum fuisse Breuiæ diximus. Filius, vir
 fortis, hostis antea, vel rebellis potius, hac
 pugna cæsus occubuit.

*OCCASIO, ET CAUSA BELLI BAIASITIS AD-
uersus Venetos in Peloponeso. Ludouicus Maurus, Dux Medio-
lanensis Turcum in Venetis concitat. Inebechti
a Turcis obsessa.*

175. Naupaetus Achaiae maritima ciuitas est, opinione quorum-
dam, Aetoliae Leoni Augusto, ad sinum quondam Corinthia-
cum vocatum sita. Nautis vulgo iam Lepanto dicitur, Inebechti
Turcis, quod a Nepanto Marij Nigri non procul recedit: Achaia,
Liuadia: Aetolia, Despotatus: sinus Corinthiacus, Colpo siue 10
Golfo di Lepanto. Erat hoc tempore, nimirum anno Christia-
no 1498, Naupaetus in potestate Venetorum a 70, plus minus,
annis: qui misso ad Baiasitem Andrea Zantano, legato suo, pa-
cem in annos 25 cum eo fecerant, cuius tabulas Baiasites scriptu-
ra manus suae, pro more confirmarat. Nihilominus vix adpelle- 15
re Venetias legatus potuit, quum datam Venetis fidem Baiasites
violat. Quippe sibi lege sua Mahumetana permitti volunt Aga-
reni & Osmanida, vt in rebus ad imperium spectantibus, ex vsu
suo fidem datam flocci faciant, nec vllam promissorum Chri-
stianis factorum rationem habeant. Bellum igitur in eos moli- 20
tur, & praetextus causa cupide occasiunculam arripit, quod Ve-
neri protegendum suscepissent Comitem Ioannem Cernoui-
chium, (Cernouizios dicendos ostendimus supra. capite 46, &
hunc alij Georgium vocant) vicinae Cretaro ditionis regulum,
cui pleraque Baiasites ademerat. Sed alia reapse suberat causa, 25
quae praene certam ei spem faciebat eiiciendi Venetos e Morea siue
Peloponeso, in qua multas sane magnas & munitas vrbes arces-
que possidebant. Etenim Galliae rex Ludouicus XII, Ludouicum
Sphorriam, cognomento Maurum, a nigredine vultus, Ducatu
Mediolanensi spoliaturus, quem sui iuris adferebat, foedus con- 30
tra Sphorriam cum republica Veneta percusserat. Ea Gallorum
cum Venetis coniunctione territus Sphortia, legatum ad Baia-
sitem mittit, qui tum muneribus ei, tum variis rationibus per-
suaderet, vt bellum Venetis inferret. Quippe futurum aiebat, vt
occu-

occupatis Italico bello Venetis, ipse nullo negotio Græcis vrbi-
 bus, & castris, & insulis eos exueret. Hac illectus spe Baiafites, a
 pace cum Venetis sancita discessit. Ac fuit profecto noxium Ve-
 netis id Mauri facinus, sed tandem hæc in ipsum, quod dici so-
 5 let, cusa faba iusto Dei iudicio fuit. Nam & ambitionis, & iniu-
 riarum multiplicium erga Ioannem Galeacium fratris filium, &
 funestorum patriæ consiliorum, quibus Gallos aduersus Neo-
 politanos reges, Turcos aduersus Venetos commouit, acerbis
 denique pœnas luit. Quod quidem ei subtilis & arguti vir inge-
 10 nij, legatus Florentinæ reipublicæ, futurum aliquando prædixe-
 rat. Quippe quum huic ad se misso suas arroganter ostentaret,
 vti plerumque solebat, & opes, & ingenij vires: inter alia quodā
 in conclauis depictum ei monstrat simulacrum mulieris amictu
 pulcherrimo vestitæ, in quo expressa mirifico artificio tota cō-
 15 spiciebatur Italia. Propter hanc mulierē adstabat Æthiops cum
 peniculo, quo se ipsum innuere volebat, qui & Maurus vulgo
 vel Æthiops audiret, & emblematum loco soleret vti vel peni-
 culo, cum inscriptione Latina, ET MERITO ET TEMPO-
 20 RE, vel ramusculo tres complexo rosas, cum inscriptione Ger-
 manica, MIT ZEIT, id est, CVM TEMPORE. quæ quidem
 ipsius emblemata symbolaque passim in parietibus & aulæis
 Mediolani, Ticini, Taurini, apud doctissimum & illustrem eius
 vrbis archiepiscopum, Hieronymum Rouereum, & aliis in lo-
 25 cis videre memini. Erat hic Æthiops ita pictus, vt peniculo mu-
 lieris e veste puluerem cum sordibus aliis extegeret. Ea pictu-
 ra legato monstrata, quid ipsi de hac videretur, interrogat. Tum
 is: Vt mihi quidem videtur, inquit, hic Æthiops puluerem o-
 mnem in se ipsum conuerterit. Quod hominis acuti
 de Ludouico Mauro vaticinium de-
 30 inceps euentu comproba-
 tum fuit.

INEBECHTINIS FRVSTRA VENE-

*ti succurrere cum Gallis & Hispanis
confederatis nituntur.*

176. Quæ de infelici conatu remouēdi Baiaſitis ab obſidione Nau
pacti narrant annales, paullo dilucidius his fere verbis Spandu-
ginus expoſuit. Anno, inquit, milleſimo quadringentefimo no-
nagesimo nono, Ferdinandus rex Hiſpanus, occupatis Naupa-
ctio bello Venetis, ex lege fœderis ſubſidia miſit; auſpiciis Con-
ſalui ſui, quem Magnū capitaneum vocabant. Is adiunctus classi 10
Venetæ, Cephalleniam inſulam Turcis ereptam recuperauit,
cum S. Maura: quod opidum in inſula cognomine, (priſci Leu-
cadem vocarunt) non procul a Naupacto Patriſque ſitum, ab
Auguſto poſt Aſiacam victoriam, Nicopolis dictum fuit. Ad-
aucta quoque tunc Veneta classiſ fuit auxiliariſ nauigiis a 15
confœderato rege Francorum Ludouico XII ductu reguli
Raueſtani, Philippi Cliuenſis, qui Genuam pro rege tunc ad-
miniſtrabat. Is pœlio cum Turcis congreſſus, quum Vene-
torum triremes nullum nauigiis ſuis ferre ſubſidium vidiffet:
indignatus, vela ventis dedit, & inde diſcedens, Maſſiliam re- 20
uerſus eſt. Erat autem Venetæ classiſ imperator Antonius
Grimanus, qui propterea, quod pugnant ſ Raueſtano non ſuc-
currerat, & alioquin etiam ſe geſſerat ſegniter, ferreis in com-
pedibus Venetias miſſus fuit. Nihilo tamen minus idem poſt-
ea Ducis dignitatem obtinuit. 25

METHONE CORONE QVE

Baiaſitis in poteſtatem veniunt.

177. Nobiles in primis Peloponeſi ſunt vrbes in Meſſenia mari-
timæ, Methone & Corone, quæ vulgo nunc Modon & Co-
ron adpellantur. Vtramque non ſine periculo vidimus. Me-
thonen Nicolaides per errorem ſcripſit olim dictam fuiſſe
Manti- 30

Mantineam. Quippe vetus Methonæ nomen est, & ipsa ciuitas a duplici Mantinea, tam sinus Argolici, (nunc Mandigna) quàm Arcadiæ, (nunc Mandi) longe diuersa. Leonis Augusti nouella de Thronis, Methonen & Coronen facit episcopatus, eosque Patrensi metropolitano in Peloponeso subiicit. Ceterum paullo aliter a Iouio narratur a Turcis occupata Methone, quàm heic in annalibus. Quippe tradit eam incuria præfidiariorum in hostis potestatem venisse, qui rumore de subsidiis quatuor aut sex triremibus aduectis per urbem didirerunt, relictis stationibus suis ad portum concurrerint. Id vero conspicatos hostes, spe prædæ commotos, accedente Baiafitis incitatione, cum variis præmiorum promissis, in urbem defertasque stationes irrupisse, captamque diripuisse. Quod deinde subiicitur, a Turcis preces in urbem capta fuisse concessas, quæ die Veneris haberi soleant: his a Spandugino verbis itidem narratur, quæ reddita lubuit inserere. Memoria proditum est, inquit, postridie quàm capta fuisset Methone, Baiafitem omnino voluisse urbem ingredi ad agendas Deo gratias in ipso Christianorum templo. Quumque iam peruenisset in pontem, quo transeundæ urbis erant fossæ, conspicatum fossarum altitudinem, dixisse: Tam munitam ciuitatem mihi Tangri Vereris per virtutem Sinanis bassæ, beglerbegi mei, violentamque Genizarorum meorum expugnationem, concessit. Quibus in verbis illa Turcica, Tangri Vereris, aut Vereris potius, Deum propitium significant. Sinan vero bassa, cuius heic mentio fit, initio expugnati Cairi ductu Selimis, Baiafitis filij, cæsus a Mamelucis occubuit, vt in annalibus suo loco sequetur.

MITTLI-

MITTYLINE A VENETIS ET CONFOEDERATIS, irrito conatu, tentata. Philippi Rauestani reguli naufragium.

178. Annales Turcici dumtaxat Hispanicorum auxiliorum meminere, quæ scilicet a Ferdinando Aragonum & Castellæ rege, Karuli V Cæsaris auo materno, suppeditata fuere Venetis, Duce Consaluo, de quo diximus. Sed constat hoc etiam bello Gallica Venetis a rege Ludouico venisse subsidia, duce Philippo regulo Rauestano, Cliuensium in Germania principum familia nato, qui hac expeditione secum adduxerat Albanæ Ducem Scotum, quem Albignium vel Obignium historiæ vocant, & Infantem Nauarrenum, (sic Hispano more secundogeniti regû filij nominantur) cum magno aliorum nobilium e Gallia numero. Tota classis hominum bello idoneorum ad XCIC continet, ut Spanduginus refert. Ab his obsessa fuit vrbs Lesbi Mityline, captisque suburbiis oppugnati terribilem in modum muri, sed frustra. Regulus Rauestanus, postquam obsidione soluta discessum ex insula, Magnum Rhodi Magistrû cum XXX nauigiis exspectare nolens, naufragium propter insulam Cerigum, quam veteres Citheram dixere, fecit: adeoque pauci ex iis, qui nauibus hisce vehebantur, incolumes euaserunt. Ad ea, quæ tradunt annales de placato a Venetis, impetrandæ pacis causa, muneribus Baiasitis animo: addendum, eos per Andream Gritum, post hæc ipsorum Ducem, Baiasiti S. Mauram quoque restituisse, locum hodieque Turcorum in potestate constitutum, longèque munitissimum. Leucadem alij prisca dictam volunt, alij Neritum. Sententiam priorum ex Prætore Græciæ nostro probare li-
quid licet.

SECYNDVS SOPHILARIORVM MOTVS ADVER-

*sus Osmanicos. Scach Culi. Scitan**Culi. Kisel bassa.*

- De regione Tekie siue Teke dictum superius, capite 57. Alte- 179.
 5 ra fuit hæc aduersus Osmanidas, & sectam Osmanicorum sedi-
 tio, ab iis excitata, quos Sophilarios & Kiseles bassas dixerunt.
 Quippe de prima superius indicatum capite 81. Iouius auctorem
 seditionis adpellat Techellem, a patria, puto: Dreslerus cum a-
 liis Eliam, nulla ratione: Turcorū annalibus Scach Culi nomi-
 10 natus fuisse refertur, voce significante Scachi seruum. Et Scachi
 adpellatione intelligitur Scach Ismail, recens Persarū regno po-
 titus, de quo paullo post exposituri prolixè sumus. Ait Iouius, eū
 fuisse discipulum Arduelis, de quo itidem mox dicendum: post
 cuius cædem, Euphrate transmissio, venerit in Armeniam mino-
 15 rem, & in spelunca quadam ad radices Antitauri montis habi-
 tauerit. Ea parum vero videntur consentanea, tum quod Teke
 regio minime sit Armenia minor, sed Phrygia maior, vt aperte
 lector ex ipsis annalium verbis numero 57 notatis perspicit: tum
 etiam, quod e Persia venienti minime Baiasites munera quotā-
 20 nis missurus fuerit. Vtut sese res habeat, Scachi quidem Ismailis
 partes amplexus fuit, ideoque Scach Culi nominatus: ex quo
 Turci, partibus Osmanidarum adhærentes, fecere Scitan Culi,
 voce significante Satanæ vel Diaboli seruum mancipiumue.
 Geufræus alicubi pro Culi scripsit Coulet. Spanduginus ei sup-
 25 peditata fuisse tradit ab Ismaile Scacho xxciō hominum, quod
 equidem verum non arbitror, ex iis, quæ heic in annalibus se-
 quuntur. Magis est vero consentaneum, quod Iouius ait, per in-
 ternuntios ab Ismaile confirmatum in proposito fuisse. Kisel
 bassa significat rubrum caput. Id nomen Osmanici dede-
 30 runt hoc ipso tempore sectatoribus Ismailis Scachi
 Persarum, a rubro capitis tegumento:
 quo de plenius agendum
 paullo post.

*ANTALI, CIVITAS ANATOLIAE. GRAECORVM
anni a mundo condito, quonam modo cum nostris conue-
niant. Nomina quædam vetusta cum recen-
tioribus collata.*

- 180: Quæ Turcis heic Antali vocatur, priscis erat Attalia, quon- 5
dam ab Attalo rege, vno de successoribus Alexandri magni, cõ-
dita. Leonis Imperatoris nouella de Thronis eam collocat in
Pamphylia secunda, sub metropoli Sylæo siue Perga. Græci po-
steriores adnotant, factam metropolim anno mundi 6592, sub
Eustratio sanctissimo patriarcha, imperatoris Alexij Comneni 10
auctoritate. Quod quidem accidisse constabit anno Christiano
1084, si de sententia Græcorum anni a condito mundo 5508
statuantur vsque ad Christum natum elapsi, secundum editio-
nem LXXII interpretum. Aythonus Nataliam, transpositis a li-
brario primis litteris adpellat, pro Antalia: quo loco Reineccius 15
notat, scribendum pro Natalia Nacoliæ. Atqui Nacolia longe
distat ab Antalia, Phrygiæ nimirum maioris mediterranea ciui-
tas, ad Sangarium flumen sita: quum de Antalia sua statim sub-
iiciat Aythonus, eam supra mare Græciæ (Gallice loquitur, pro,
ad mare) sitam. Et maris Græciæ vocabulo intelligitur Ægæum 20
mare, vel Archipelagus. Addit enim, quod hæc ciuitas respiciat
regnum Cypri. Quippe verum hoc est, & ab Attalia, quam Set-
teliam modo vocant, totus ille sinus obiectus Cypro, nunc Gol-
fo di Settelia nominatur. Beluacensis Satteliæ scripsit, eidemq;
sinus ille maris adpellatur Gaufra Satteliæ, vocabulo Gallico 25
Goufre, quod hodie Græcis est Corpho, priscis Κόλπος, Italis Gol-
fo, Latinis sinus. Quia vero in hunc Aythoni locum incidimus,
explicemus obiter & alia quædam ibidem posita regionum &
ciuitatum nomina. Primam Turquix (Sultanorum Iconij re-
gnum, vel Asiam minorem intelligit) prouinciæ initio vocat 30
Lygoniam, deinde rectius Lyquoniam (pronuntiatione Gallo-
rum effertur Lyconia, id est Lycaonia) quæ famosam ciuitatem
habeat Coni, hoc est Iconium. Rectius hanc collocat in Lycao-
nia, quàm Laonicus in Caria; de quo supra, numero 12, dictum.
Addit,

Addit, hanc esse maiorem totius Turquix regni, hoc est metropolim. Briquiam Reineccius interpretatur Lyciam, quum Briquia seu Bryquia sit Phrygia. Facit autem Bryquix metropolim Aythonus Zichiam Græciæ. Sic enim scripsit, nomine Græciæ
 5 Romaniam intelligens Asiaticam, de qua dictum capite 6. Zichiam hanc Reineccius interpretatur Cydnam. Atqui Zicchiæ Cedrinus quoque mentionem fecit velut ciuitatis in Asia minori sitæ: quum in Copronymo frigus inauditum memoriæ prodit, quo congelatis amnibus & ipso mari, potuisse narrati itinere
 10 pedestri a Zicchia transiri mare ad ipsum vsque Danubium, id est ad ostia Danubij, quæ in Thracia sunt. Bithyniæ metropolis apud Aythonum scribitur esse Nichor, quam Nicæam puto, Turcis İsnic; non Nicomediam, quæ Turcis est İsinid: quum Reineccius ex Nichor faciat Nicomediam. Nec apud Leonem
 15 Augustum minus est metropolis Bithyniæ Nicæa quàm Nicomedia. Genech Aythoni Reineccius interpretatur Pontum, quum magis proprie sic dicatur, quæ olim Colchis erat, postea Lazorum adpellata regio, siue Lazice: cuius metropolis est Leoni Augusto Trapezus, quam in Genech ponit Aythonus. Paphlagoniæ ciuitatem vocat Aythonus Ginapolim, ex qua Reineccius fecit Germanopolim. Atqui Ginapolis Aythoni, vel Ginopolis potius, ad Pontum Euxinum sita, hodieq; Ginopoli nominatur. Apud Leonem Augustum Innopolis dicitur, & episcopatus eius ad Gangram Paphlagoniæ refertur. Sed desino
 20
 25 plura.

G A R A G O S B A S S A, B E G L E R -
begus Anatoliæ, viuis palo
transfigitur.

30 . Habes heic insigne crudelitatis exemplum in religiosis Turcorum, cuius obiter mentionem supra fecimus, cap. 64. Transfixus a Scachoculi palo fuit Anatoliæ beglerbegus, vt annales referunt. Ei nomen dant Turci Caragos, vt nostro quoque
 CCC ij

tempore celebris fuit Caragos Rais, quem in Supplementi narratione de bello Cyprio commemorauimus. vulgo nostri Caracossam dixere. Iouio Cargius bassa nominatur, & eidem alibi Caraius est. Dissentit etiam in expositione hystoriæ nonnihil ab annalibus, qui Caragosam captum fuisse narrant, & Cutaigen adductum, & suis in opido commonstratum: quumque dedicationem opidani facere nollent, in eorum conspectu palo transfixum. Iouius autem prope dicit abfuisse, vt caperetur: sed subtractum a suis, Cuteiam euasisse: qua deinceps a seditiosis expugnata, etiam ipse hostium in manus venerit. Postea vero ad Caracossam, (Carachisar scribere debuit) in media via, qua transeundum erat Ali bassæ, cum exercitu rebelles persequenti, viuum ab eis palo transfixum: vt a tergo sequentibus tam fœdo tanti viri supplicio formidinem & horrorem incuterent. De Cutahige supra dictum, capite 40.

15

CORCVT A SEDITIOSIS VINCITVR.

*Diuersæ Turcorum narrationes
a nostris.*

20

182. Corcutem in Osmanidarum genealogia quintum ordine Baiafitis filium fecimus, & germanum Selimis fratrem, qui deinceps imperauit. Etenim eandem cum Selime matrem habuit. Hunc referunt annales a rebellibus in pugna fuisse superatum. Iouius vero pugnatum ait in hos aduerso prælio duobus a nepotibus Baiafitis, Muchemete Sciemschiaj, (Sinan Scach rectius adpellatur) & Orcane Alempfaci, filiis: (pater Alem vel Allama Scach, filius Vrchan nobis est in genealogia) Corcutem expressit tradit, non ausum fuisse cum Techelle congregari. Quæ sane vera sint, nec ne, mihi quidem disceptare non lubet: indicanda tamen putaui, ceu suspecta propter ætatem nepotum. Quæ ditio sit Aidinensis, ostensum numero 13. Ducis filius est Her-

30

zecogli bassa, de quo dictum capite

161, & 162.

ALIS

ALIS BASSAE CONTRA

rebelles expeditio.

Quantopere creuerint perduellium vires, vel ex eo colligi potest: quod in hos proficiscentem Alim bassam duxisse Spanduginus ait equitum ex Anatolia XLICIO, quibus Genizarorum IIIICIO Baiafitis adiunxerit. Nihiloque minus Achmetem quoque Baiafitis filium, ex Amasiana sua prouincia collectis copiis, ei subsidio venisse.

10 CHEIDER BASSA CVM ZINDI KEMALE SAN-

*giachego, victus & occisus a seditiosis.**Zonchium. Nauarinum*

Cheider bassa, Caramanix beglerbegus, a Spandugino Cai. 184. 15 dir adpellatur, & domicilium in vrbe Cogno, vel Iconij habuisse dicitur. Zindi Kemal beg eidem Camali nominatur, & vir admodum militaris fuisse pradicatur. Tradit enim Spanduginus, hunc bello Baiafitis contra Venetos cepisse castellum Morex siue Peloponesi maritimum, hodieque munitissimum, nec 20 procul a Methone dissitū, 15 videlicet milliaribus Græcis, quod a nautis Italis Zonchium, Spandugino Gionchium, Græcis nostri temporis Nauarinum vocatur, priscis Coryphasium Messeniaz fuisse creditur: Iouio tamen Pylum, regna Nestoris, adpellāte. Neq; castellum hoc Kemales seu Camales dumtaxat expugnauit, verum etiam oppressas inopinato quatuor triremes Venetas, cum ipsis militibus & sociis naualibus, ibidem in potestatem redegit.

PLANICIES ZIBVC, ET SIVAC, EADEM.

30 Quam heic annales planiciem Zibuc vocant, Spanduginus 185. adpellat campum Siuac, tametsi corrupte legatur in edito, Campagna detta Siuas. Quippe ciuitas quidem est Siuas, de qua dictum capite 5: sed hoc nomine campus aut planicies nobilis in Anatolia, quod equidē sciam, nulla. Quapropter ex Annalibus

Siuac reponendum, quod idem est fere cum Zibuc. Iouius hæc ad Galatiæ campos retulit, vbi sitam ait Caraëssar. Ea Turcis est Carachissar, hoc est arx nigra, quæ in beglerbegatibus collocatur in Amasiæ Tocatique prouincia, complectente Paphlagoniam, Galatiam, & Cappadociam: vbi sangiacatus hi coniunguntur, Carachisar, (vide caput 144, & eodem numero textum animalium, hanc a Muchemete II captam referentium, quum aduersus Vsumchasanem pergeret) Sasum, (priscis Sasima, de Nazianzeni nostri libris nota) Tarabosan siue Trapezus. Addit Iouius hoc loco mentionem montis, cui nomen dat Olinga, nec 10 cum magno ab Ancyra distare tradit interuallo.

ΚΙΗΑΙΑ. ΠΡΟΤΟΓΕΡΟΣ. ΠΡΙΜΙΚΙΡΙΟΣ.

Vlofedzi. Vlese. Timarion. Timario-

ra. Ramasan.

15

186. Qui præfectus Vlofeziorum heic dicitur, vocabulo Turcico Kihaiia nominatur. Id proprie vicarium seu locum tenentem, seu legatum, atque etiam præfectum aulae significat. Ideoque Kihaiia Vlofeziorum est vicarius seu legatus illius, quem Vlofeziorum 20 bassam adpellant. Græci Protogeron nunc dicunt, qui catalogo dignitatum vel officiorum Palatii *πριμικίριος* ipsis est, nostris primicerius, adpellatione vetusta. Ex Protogero Geufræus Protoriz corruptum ponit, & superintendentem interpretatur. Nomen Vlofeziorum significat stipendiarios, quibus Vlese vel Vlese 25 numeratur. Sunt enim duo stipendiorum apud Turcos genera, quorum vnum vocatur Vlese, Timar alterum. Vlese stipendium est, quod more nostro militibus vel aulicis soluitur a rationalibus vel quæstoribus: apud nos menstruum vel annuum, apud Turcos in singulos dies. Hoc qui fruuntur, Vlofedziorum 30 nomen habent. Geufræo & Sansouino sunt Olophagi. Timar est pensio, vel stipendium, vel redditus adsignatus in prædiis, & possessionibus castrorum, opidorum, pagorum, agrorum: vel in percipiendis decumis, aliisque fructibus. Græci timarion adpellant,

lant, a quibus ad Turcos manasse vocem hanc arbitror. Reperitur apud Damascenum Studitam in martyrio Theodori tribuni militum, cui virtutis & rerum fortiter gestarum nomine narrata Licinio Augusto datum fuisse pro timario castrum Hera-
 5 cleæ. Videturque vox a Græca τιμή, qua significatur honor, de-
 riuiata: quod huiusmodi timaria, velut honoraria, siue beneficia,
 siue redditus, siue pensiones, honoratis beneq; de republica me-
 ritis concederentur. Timariis donati vocantur Timariotæ, vel
 Timarati, etiam apud Chalcocondylem. Caramuses significat
 10 nigrum Mosem. Ramasanis nomen idem est cum Ramadane:
 sicut Otman, vel Odman idem cum Osmane.

TEBRISIVM, TAVRISIVM. CARAVANA.

- 15 Tebrisiū, nunc Tauris, admodum his annis innotuit, etiam 187.
 vulgo, Turcorum stragibus aliquot nobilitatum inde vsq; a Sul-
 tani Soleimanis II temporibus. Qui Ecbatana Mediæ vocāt, er-
 rare puto: quum Cedrinus eam Taureziū adpellans, in Persar-
 menia collocet, quam hodieque maiorem dicunt Armeniam.
- 20 In huius meditullio Tebrisiū recte Iouius ponit, vt male Chal-
 cocondyles urbem fecit Assyriorum: cuius interpretes Tabrezen,
 vt Cedrinianus Tabrezium, scripsit. Iouij sententiam hæc Ay-
 thoni verba confirmant. In Armenia maiore ciuitas Taurisij fa-
 mosior est, & plus aliis opulenta. Vide quædam alia de hac in-
- 25 fra, capite 204 notata. Carauanæ Turcis & aliis oriëntalibus po-
 pulis sunt hominum agmina nonnumquam maxima, propter
 itinerum discrimina se coniungentium. Neque tantum hoc fie-
 ri solet ab iis, qui mercium vel distrahendarum causa, vel compa-
 randarum, aliò proficiscuntur: verum etiam ab illis, qui per soli-
 30 tudines Arabū, ad visitandam voti vel religionis ergo Meccham
 peregrinantur. Excrescunt hæc agmina, pro magnitudine peri-
 culi, nōnumquam ad 20 vel 30 hominum millia: iustus vt exer-
 citus esse, præsertim ob camelorum multitudinem, & aliorū iu-
 mentorum, quæ saginaria sagmatariaq; Græci vocāt, videantur.

SCACH SIVE REX PESRARVM ISMAIL, COGNOMEN-
to Sophinus. Sophilar. Enasserlar. Kesil bassa. An hoc
primum tempore secta Sophilariorum
extiterit.

183. Licet in annalium adpendice nostra, de discidiis sectarum Mahumetanarū, Osmanicæ Sophinæque, decennalis initio belli, quod inter eos geritur, quædam rara, nec ab aliis ante nos memoriæ prodita complexi sumus: hoc tamen loco, quo primā Iſmailis Sophini mentionem annales faciunt, paucis ea config- 10
 re libet, quæ ad ipsius Iſmailis originē, principatus initia, progressus, res gestas illustrandas pertinere putabimus. Pater Iſmailis Sophini fuit Erdebil, quē Iouius & alij vocāt Ardualem vel Har-
 duellem. Hoc illi cognomen faciunt a loco quodā Persiæ, cuius dominus aut regulus fuerit: ipsum vero nomen eius tradūt fuisse 15
 Secaider. Aiunt præterea sectarum vitam religiosam, instar eremitarum vel monachorum nostrorum. Ideoque Sec interpretatur Spanduginus nūc abbatem, nunc plebanum siue curatum, ut vulgo loquuntur, hoc est, animarum curam gerentem. Ego vero in opinione mea persisto, quam initio belli Persici superius 20
 in Supplemēto annalium exposui, & cuius auctore habeo Matthiam de Faro, Cæsareum Constantinopoli ad Portam Osmanicam Dragomanū vel interpretē: diuersa scilicet hæc esse nomina diuersarum personarum, quorū vnus fuerit Erdebil pater Iſmailis, familia natus apud Persas illustri, ditionisque cuiusdam 25
 regulus: alter Scheich Haidar, non princeps aut regulus, sed reuera id, quod audiebat; nimirum Scheiche, vel Imam: quorum illud hominem religiosum gentibus illis significat, ab innocentia sanctimoniaque vitæ: hoc vero, Doctorem. Etenim ex opinione vitæ religiose ac duriter actæ, consequutus ali- 30
 quid apud vulgum auctoritatis; tribus Mahumetis Prophetæ sociis, Ebubekire, Omere, Osmaneque reiectis, Alim quartum Prophetæ socium, eiusdemque consanguineum & generum sequendum in omnibus adfirmabat, si salui esse vellent.

Docebat

Docebatur autem hæc, & alia, quodam in opido Persarum, cui nomen Reza. Fama noui doctoris, nouæque disciplinæ, longe lateque didita, confluit ad Scheichem vel Imamum Haidarem ingens Persia vicinisque regionibus hominum multitudo. Primus autem ex magnatibus & regulis Erdebil non hanc dumtaxat Haidaris sententiam doctrinamque probauit, verum etiam ex eius præscripto se gerens, patrocinium causæ suscepit, eaque re multitudinis animos sibi mirifice deuinxit. Ita nimirum aliàs quoque constat homines ingeniosos, nouæ religionis vsos prætextu, insignem ad potentiam peruenisse. Tantopere quidem Erdebil, ceteroqui non magni nominis opumue regulus, hac noui dogmatis professione creuit: ut ei filiam suam rex Persarum Chasanes, quem a proceritate staturæ nominatum Vsun Chasan superius indicauimus, matrimonio legitimo copularet. Quippe filiam Martham ex Æcaterina Comnenia susceperat, quam Camit de Cami fuisse dictam, non recte scriptum apud Spanduginum legitur. Et enim gentibus iis Carum de Comnini vocabatur: priore nomine corrupto de Græco Æcaterine, altero vero familiæ. Nam Caloioannis Comneni, penultimi Trapezuntiorum imperatoris, erat filia: quæ Caloioanne mortuo, frater Caloioannis David, vltimus imperator Trapezuntius, Vsumchafani dedit vxorem, ut eius præsidio contra nimium vicinas & infestas sibi vires Sultani Muchemetis paullo tutior esset. Ex hac Vsumchafanis filia Martha, natus fuit Erdebili filius Ismail, de quo nunc agimus. Habuit in regno successorem mortuus Vsumchafanes Iacupem filium, qui vulgo ab historicis Iacobbeg, ab annalibus hisce Sultan Iacup deinceps in vita Sultani Soleimani nominatur. Is protectorem nouæ sectæ fororiorum suum Erdebilem, mirifice sibi suspectum, quod vereretur, ne regius adfinis, & tantæ multitudinis deuotione fretus, sibi regnum eriperet, interfici curauit. Euasit crudelis auunculi manus Ismail admodum adulescens, octodecim (ut plerique tradunt) id temporis natus annos: seque, Martha matre comite, contulit ad amicum paternum Pircalem, regulum ditionis & castellorum quorundam

ad mare Caspium, nunc Culzum Denizi Turcis, Beher Culzum Arabibus adpellatum, quo clausum mare significatur. Istic educatus Ismail ex præscripto religionis paternæ, tandem extincto per venenum a coniuge datum Sultano lacupe auunculo, domum reuerti, paternæque ditionis hereditatem, cum opidis & prædiis maternæ dotis nomine sibi debitis, adire statuit. Dominio paterno potitus, mox ulterius progreditur: & ccc tantummodo stipatus militibus, Somakiam pæne prodigiosum in modum occupat. Ea ciuitas est Mediæ, quam modo Siruanum vocant, ac versus Armeniæ maioris fines sese porrigit, & Laonico Samachia, Spandugino Sumachies adpellatur: tanti quidem momenti, vt anno Christiano 1583 ei captæ beglerbegum Osman bassa præfecerit. Hinc copiis non parum adauctis & instructis, Tebrisiū, extimam Persarum regiam, sese confert: eamque, superato rege Aluante, Sultani Iacupis filio & successore, victor in potestatem redigit. Iterum cum Aluante congressus, non modo superior euadit: verum etiā ipsum, cum exercitus maiori parte, trucidat. Inde Muratem Chanem, (Morat Chan, & Morat beg, aliis nominatur: Augustino Curioni nostro Marabeg, quod longius ab origine recedit) Aluantis occisi fratrem persequutus, pari prosperitate superat. Is victus ab Ismaile, Bagadatim versus aufugit, hodiernam scilicet Babylonem, propter ruinas prisce Babylonis sitam. Victor urbem Sciras, armorum omnis generis officinam, a Tebrisis xx dierum itinere distantem, cum victribus copiis adit & occupat. Ibi demum insigniter suum armavit exercitum. Postea negotium ei fuit cum Vlu Chane Tatarorum Sicheco, quem instructum exercitu trecentorum millium equitum, adgredi proelio nō dubitauit: quo singulari virtute fortunaque victor euasit, hoste cæso, vel in turba (quod alij tradunt) a suis oppresso, suffocatoque. Tandem ad tot illustres de pluribus partas victorias, is felicitatis eximiæ cumulus accessit: vt moriente in exilio Murate Chane, Iacupis filio, & vltimo herede, non modo Persici regni possessione, sublati æmulis, quieta potiretur; verum etiam vicinos quosdā populos, ac præsertim Bagadati-

gadatinos, in deditionem acciperet. Hæc de Ismailis Sophini o-
 rigine, prosperoque rerum successu, quo sibi suisque regnum
 Persicum peperit & cōstabiliuit, hætenus heic exponenda du-
 ximus. Nam bella deinceps cum Osmanidis, ac Selime præser-
 5 tim gesta, suo loco nobis annales ipsi dabunt. Ab Osmanidis ei
 Sophi cognomentum, & Kiselis bassæ, per ignominiam fuit in-
 ditum. Prioris notionem adtigimus supra, capite 81. Nō a Græ-
 co Sophos deductum est, quod tamen existimare quosdam vi-
 deo, qui a Persarum Magis & Sophis antiquissimis sumtum no-
 10 men vsurpasse Sophinos volunt: sed a Sophi, Arabica voce, quæ
 lanam significat. Quippe quum Mahumetani, & præsertim Of-
 manici, more veteri, tulipanto lineo subtilissimi operis caput
 inuoluant, noua isthæc Sophilariorum religio præcipit inter a-
 lia, ne caput fastu quodam lineis eiusmodi spiris ornetur: sed vt
 15 tegumenta capitum e lana, non magni repretij, conficiantur. Et
 quia laneum hoc tegumentum capitis, quo præter aliorum Ma-
 humetanorū morem hi nunc vtuntur, plicas habet duodecim,
 & Arabica vox Enasser, duodecim significat: etiam aliud nomen
 Enasserlariorum consequuti sunt, ac si Græco vocabulo dicas
 20 Dodecaptrychos, aut Latino Duodecimplices. Quum denique
 tegmen eiusmodi rubro dumtaxat colore tinctum gestare so-
 leant, Kiselbassilarij quoque dicti sunt, veluti capita rubra. Sole-
 bant autem ante hæc vocari tempora Persæ Turcis Aiemini vel
 Azemini, sicut & ipsa regio Persarum iisdem est Aiem, quod su-
 25 pra notatum capite secundo. Scachus igitur Ismail ab æmulis
 Osmanicis, aliisque Mahumetanis, velut horum antesignanus,
 tam Sophi, quam Kisel bassa vocatus fuit: ac mansit etiam apud
 nos in hodiernum vsque diem nomen hoc posteris ipsius, vt So-
 phini adpellentur. Nec tamen in ea sum opinione cum aliis, vt
 30 tunc primum natum hoc Sophilariorum vocabulum putem.
 Quippe vetustius esse temporibus Ismailis, ex annalibus Turci-
 cis patet: qui regnante Muchemete primo, Baia sitis proauo, nō-
 naginta scilicet annis ante Scachoculis seditionem, & Ismailis
 imperium, Sophilarios itidem tumultuatos cōmemorant. Itaq;

vero est simile, Scheichem Haidarem nō noui dogmatis auctorem fuisse, sed reliquas potius ex incendio veteri, quasque sopitas hactenus scintillas, denuo suscitasse: prorsusque similitudine Scachum Ismailem Sophi nomen ab inimicis tulisse, frequēs antea plebeis, sed ante ipsum nulli datum regi.

*QVI CORIZZI VEL CORIDSCHI, QVI TUR-
comani Persici. Supplicium Scachoculis.*

189. Tria sunt apud Persas genera militantium. Primi vocantur ab eis Turcomani, quorum ea condicio est, quæ vasallorum apud nos, quos feudatarios adpellamus. Et sunt apud eos feuda perpetua, quæ a parentibus ad liberos & posteros deuoluuntur, sequius ac Turcis est in usu. Quoties igitur hi iussu regis euocantur, eo cum equitum numero se regi sistunt, quem ratione feudorum adducere tenentur. Alteri dicuntur Corizzi vel Coridschi, qui stipendiis militant. Et alia stipendia reapse non sunt apud Persas, quam quæ Græcis *σινφωία*, Romanis annonæ militares nominabantur: res nimirum ad alimenta pertinentes, cum equis, vestibus, armis, tentoriis, ceteris. Tertij constant e copiis auxilioribus confœderatarum finitimarumque gentium, Armeniorum videlicet, ac Georgianorum: qui religionem Christianam profitentur, in Persas propensi, Turcis infesti. Vulgus igitur istorum, qui Scachoculim sequuti ducem, tam crudeliter hactenus grassati passim fuerant, Scachus Ismail ceu mancipia distribuit inter procures suos, quo nomine Sultani, Chanes, Turcomani Persis veniunt: capita vero seditiosorum trucidanda Corizzis, hoc est, stipendiariis militibus suis, obiecit. Hoc memorabile, quod apud Spanduginum legitur, auctorem tam fœdæ tragediæ, qui se Scachoculim, velut Scachi mancipium adpellauerat, ab aliis vero nominatus ob immanitatem fuerat Scitan Culi, siue Satanæ mancipium, laudabili seueritatis exemplo viuum, de sententiâ regis Ismailis, in flammâ coniectum, & exustum fuisse.

MOTVS SELIMIS ADVERSVS PATREM B-
iasitem. Precopij Tatari. Chan Precopiorum Polonia re-
gnum ambit. Beligrad ad amnem Nesterem.
Seguan bassa.

Deiecturus imperio patrem Selimes, non Trapezunte per 190.
 Asiam minorem profectus fuit, quod futurum videret, vt a fra-
 tribus, Achmete Corcuteque, hoc in itinere impediretur: sed
 Cofen, quæ nostris est Capha, ceu dictum capite 148, trans ma-
 10 re nigrum nauigauit: quo loco tunc Mechemetis Tatarorum
 Chanis filiam non duxit vxorem, vt Geufraus scripsit, quum ex
 ea filium Soleimanem, hoc ipso tempore 19 plus minus annos
 natum, haberet: sed auxiliares a socero copias impetrauit, qui-
 bus Mechemet Tatar Chan pater filium præfecit, Chanoglim
 15 ab historicis adpellatū, hoc est, Chanis siue regis Tatari filium.
 Hi vero Tatari peculiari adpellatione Precopij nominantur, a
 voce Precop, significāte fossam. Quippe ductis in Isthmo a ma-
 ri ad mare fossis, a continenti Tauricam Chersonesum velut ab-
 scindere conati sunt. Qui nunc Precopiis imperat Chan, nuper
 20 ad comitia Polonicorum ordinum, creando rege post obitum
 Stephani regis indicta, suos & ipse legatos misit, qui regnum suo
 nomine ambirent. His in mandatis dederat, primum vt poten-
 tiam suam Polonis ostenderent, qui myriades aliquot equitum
 suis e terris posset ad Poloniae defensionem educere. Deinde
 25 proponi iussit, frugalem habituros regem, qui spretis aliis sum-
 tuosis epulis, ad sedandam famem dumtaxat equinam æqui bo-
 nique faciat. Quod denique religionem adtineret: Pontifex (in-
 quit) tuus, Pontifex meus: Lutherus tuus, Lutherus meus esto.
 Quæ legatio magno cum risu fuit excepta. Sed ad Selimem vt
 30 redeamus, is Capha discedens, Chilim adiit, de qua dictum ca-
 pite 159: hinc Beligradum venit. Hæc vero non est Vngarica
 Nandor Alba, vel Beligradum, quæ necdum hoc tempore Tur-
 corum in potestatem venerat, ab Soleimane primum, Selimis
 filio, nouem decemue post annis occupata: sed illa Nester alba,

quam Neſteris ad amnis oſtium ſitam Goreccius Polonice Bia-
logrod indigetat, vti prolixius expoſitum indicato capite 159.
Seguan baſſa Turcis eſt præfectus iumentorum ſagmatariorum
in exercitu maximus, quorum aliquoties facta iam mentio.

*CVR SEMENDRIÆ SANGIACATVM SE-
limi filio Baiasites obtulerit.*

191. Cauſa, cur pater Semendriæ ſangiacaſū conceſſerit filio, non
eſt in annalibus expreſſa. Nimirum impedire Selimem vole- 10
bat, ne progredetur vltcrius, & ad Portam veniens, Genizaro-
rum animos fluctuantes & alienos a patre, mox ad ſe transferret.
Uſus enim fuerat aſtute captato prætextu filius ad palliandum
hoc iter ſuum, quod hinc inde publicarat, adire ſe patrem, eius
honorandi cauſa, quod Turci quoque vocant oſculari manum: 15
indeq; mox arma conuerſurum in Chriſtianos, præſerim Vn-
garos. Id vero plauſibile futurum erat apud Genizaros, & alios
Portæ milites, qui mox Selimi, ceu propagandi regni cupido, ſe
totos haud dubie daturi erant. Itaque Semendriam ei pater of-
fert, Vngaris proximam, quaſi ſi diceret: Non eſt, quod ad Por- 20
tam progrediare. Contra Chriſtianos pugnare vis? Do tibi vici-
nam Vngaris Semendriam. Heic Rhodus, heic ſalta. Diſtum
vero ſuperius de Semendria, capite 99. Perrexit inde Zagoram
Selimes, quam capite 33 diximus ſexageſimo ab Hadrianopoli
diſtare milliario Græco. Heic eum Malcozoglīs, & alij quidam 25
adierunt, excitati rumore per ipſum ſparſo, de bello Chriſtianis
inferendo, ſuamque Selimi operam obtulerunt. Is vero ſecretas
vt animi ſui cogitationes non nihil eis aperiret, grata ſibi reſpon-
dit ipſorum eſſe ſtudia. Siquidem ad imperium perueniſſet, non
modo fines Oſmanici regni prolataturum: verum ipſos etiam 30
vniuerſos maximis beaturum dignitatibus & opibus. Hac va-
fricie ſibi animos eorum conciliabat, qui ceteroqui more
hominum mallent orientem adorare ſolem,
quam occidentem.

*CVR BAIASITES CONSTANTINOPO-
lim properarit.*

Putat ea de causa Spanduginus Baiasitem, intellecto Selimis 192.
5 aduentu, Hadrianopoli relicta, Constantinopolim properasse:
ne filius præceptis regiis thesauris, quos capite 139 Constanti-
nopoli custodiri diximus in arce Iedicula vel Heptapyrgio, ner-
uis scilicet belli gerendarumque rerum potitus, regno patrem
exueret. Ad hanc causam accedit & illa, quod amissa imperij se-
10 de, de suis rebus actum Baiasites esse videbat.

*LOCVS, VBI PROELIO CONGRESSVS EST
cum patre Selimes. Zorli. Saranta Ecclesies. Kirc Clisse.
Carabulyc, Selimis equus.*

15 Narrant annales, & alij, non procul a Zorlo concurrisse pa- 193.
tris, qui podagra laborans curru vehebatur, & filij copias. Zorli
vero Turcis est opidum vetus Tzurolloë vel Tzurulus, de quo
dictum cap. 26. Iouius ait, ab hac memorabili pugna pagū hunc,
prius obscurū & ignobilem, (id supra dicto capite refutauimus)
20 nomen aliquod, & splendorem fuisse consequutum. Spandugi-
nus addit, eundem locum pertinere versus Quadraginta eccle-
sias. Id etiam opidum est Thraciæ, nunc Græcis Saranta eccle-
sies adpellatum, (prisca πσσαράκοντα ἐκκλησίαι dixissent) Kirc Clisse
Turcis, eodem significato: vbi fangiacy Kircclissiensis hodie se-
25 des est, Rumeliæ siue Græciæ beglerbego subditi. Selimes deni-
que prælio victus, equi beneficio saluus euasit: cuius si nomen e-
tiam sciri refert, vt illius Alexandrei Bucephali, notandū e Buf-
bequio, dictum fuisse Carabulyc, voce nubem nigram signifi-
cante.

30 *SELIMES VICTVS COFEN AVFVGIT. MID-
gepagus. Nischanzi bassa.*

Pagi Migdæ nomen annales soli referunt, ceteris ad Nigrum 194.
mare Selimem profugisse narrantibus. Migdæ vero situs ex eo

colligitur, pagi ceteroquin ignoti, & nusquam proditi, quod Spanduginus ait, Selimem per Thraciam fugiēdo Varnam versus, Euxinum petiisse. Quapropter Midge non procul aberit a Varna, de qua superius dictum, capite 113. Quod paullo post sequitur Cadilescheri nomen, declaratū supra, cap. 29. Nischanzibassa dicitur apud Turcos is, qui litteras omnes, & instrumenta, quotquot apud Portam expediuntur, obsignat: adeoq; gerit officium, supremi Cancellarij nostris in aulis officio simile.

*ACHMETIS AMBIENTIS ET INVADENTIS 10
imperium duricies erga Genizaros, crudelitas in legatos.
Corcutes fratrum competitor.*

195. Ostēdimus in Osmanidarum genealogia, Sinanem Scachū, & Allamam Scachum, primogenitos Baiasitis filios, ante patrē 15
extinctos fuisse: quorum vnus, maioris scilicet natu, Sinanis obitum peracerbe pater ac diu luxit. Tertius e filiis erat Achmetes, Amasiæ præfectus; qui accepta motus Selimiani fama cum 5
xxcix armatorum per Asiam minorem Scutarium, e regione Constantinopoli situm, contendit: & audita Genizarorum legatione, qui se accepturos ipsius imperium nuntiabant, si maiores 20
annonas policeri vellet: durius respondit, nolle se, iam designatum a patre successorem, ab ipsis imperium pretio redimere, quibus vel inuitis eo sit potiturus. His verbis animos Genizarorum ab se prorsus alienauit, & imprudens æmulo Selimi adiunxit. 25
Quod vbi pater animaduerneret, iisdem Achmeti reconciliādis Lcix Sultaninorum, filij nomine, promisit. Hæc scilicet illa pecunia fuit, quam annales Achmetem patri misisse referunt. Hinc Asiam vi subacturus Achmetes, mortui fratris sui primogeniti Sinanis filios, Muchemetem & Aladinem, Larendæ, 30
Caramaniæ opido, de quo capite 167 dictum, obsedit & cepit. Eius rei causa quum grauitè a patre per legatos obiurgaretur, legationis principem capite truncari iussit, ceteris nares & aures præcidit. Id facinus omnium odia mirifice in Achmetem accendit.

Ac videamus obsecro, quæ rerum id temporis confusio fuerit in
 Osmanico imperio. Quintus ordine nascendi filius Baiaſitis, ra-
 ro in Osmanidarum familia exemplo Selimis ex utroque paren-
 te frater, Corcutes erat. Quartus enim Muchemetes, ante hoc
 5 tempus a ſuſpicaci patre, quum incognitus & patrem, & fratres
 ſuos adiſſet, metu motus alicuius ſecreti veneno ſublatus e me-
 dio fuerat. Is Corcutes, moriente auo Muchemete ſecundo, ab
 amicis paternis, abſente patre, collocatus in regium fuerat ſo-
 lium: ne frater Baiaſitis Zemes, prior inauguratus, Baiaſiti regnũ
 10 præripere. Aduenienti deinde Conſtantinopolim patri, & ab-
 dicato filio, imperium in ſe transferenti, ceſſerat tenero quodam
 amore pietateque motus Corcutes: quum hoc nomine viciffim
 pater illi promiſiſſet, ſe rationem ipſius, in conſtituendo ſucceſ-
 ſore, ſupra filios ceteros habiturum. Eidem Caſtamonam poſt
 15 obtinenti, de qua dictum capite 66, a morte fratris Muchemetis
 prouinciam Magneſiam adtribuerat, non exigua Lyciæ Carix-
 que parte adauctam. Hic ergo Corcutes, ceteroqui ſtudiis Ma-
 humetanorum philoſophicis, & quieti deditus, ſeditiones fra-
 ternas conſpicatus, & ipſe ſtimulos ambitionis, alienos a profef-
 20 ſione philoſophi, ſenſit: quod iure ſibi putaret imperium deberi,
 cui fuiſſet ante patrem inauguratus. Quid autem effecerit, ab
 ipſis expoſitum legitur annalibus.

25 *ZECME MINOR. RHEGIVM SIVE* ^{ῤήγιον} *MA-*
ius & minus. Melantias & Melitias. Athyras fluvius.
Glykynero. Votum Soleimanis. Athyro-
rum epiſcopatus.

Nomen Zecme ſignificationem in lingua Turcica nullam 196.
 30 habet. Quapropter a Græcis ad Turcos velut uſuſcapione qua-
 dam perueniſſe arbitror, a Zeugma vel Zeugmin deriuatum: id
 eſt, a iuncturis pontium, quibus elegantes duo Propontidis ſinus
 illic ſternũtur, in quorum alterum ad Zecmen minorem ſe flu-
 uius Athyras effundit. Eſt enim Zecme minor, vel come polich-

nion, vel opidulum illud, multis cinctum mœnibus; cui nunc Ponto piccolo nomen est Italicum, a minori ponte. Facta fuit eius mentio supra, capite 26. Minor autem Zecme, sicut & pons minor, ad discrimen maioris dicitur, longius ab vrbe versus Siliuriam distantis. Theodosius Zygomalas putabat antiquis temporibus dictum fuisse *ῥηγιον* siue Rhegium, maius & minus: & vtrumque Constantini Magni opus fuisse. Quod si verum est, vt equidem non dubito, intelligetur Rhegij nomine Parui Pontis opidulum, siue Zecmę minoris, in historia Græca manuscripta, titulo carente, cuius obiter meminimus capite 10: quum narrat, imperante Iustiniano primo, graui terrę motu non urbem modo deformatam, sed ipsa quoque suburbia cum Rhegio subuersa & abolita fuisse. Non enim alia suburbia Cōstantinopolis habuit, aut habere potuit: quam quę versus duplex hoc Rhegium, pontem minorem & maiorem pertinuerunt, vt hodieq; testantur ædificiorum suburbanorum maximę vel ruinę, vel rudera. Græcus etiam scriptor historię Agathias noster, libro 5 mentionem Rhegij facit, in descriptione terrę motus eiusdem, vbi Rhegium addit *ὑπεριον* urbis esse, id est opidum suburbanum, quod stationem pro nauibus habet. Apud Cosmographorum principem Ortelium ex Procopio Suida que reperitur Melantias & Melitias, pagi nomen in Thracia, 102 stadiis a Byzantio diffiti, quę Athyras amnis alluat. Prorsus hoc de Zecme vel Pōte minori accipiendum, a Cōstantinopoli 15 milliaribus Græcis difiuncto; quę a 102 stadiis nihil, aut parum absunt. Athyrę fluuij nomen heic in Aqua dulce nunc Italis est mutatum, Græcis in Glyky neró. Pontes ambos, tam maiorem, quam minorem, milliaribus 10 ab se inuicem diffitos, Sultanus Soleimanes, auus huius Muratis III, maximo sumtu refecit: cuius quidē memorabile votum fuit, quo tria sibi concedi diuinitus optabat, vt ante mortem perficeret. Primum instaurationem aquę ductus maximi, quem ab auctore Valentem, aut Valentianum, nō Valentinianum, vt vulgo corruptis in libris legitur, historici dixerunt: deinde horum pontium in vtroque sinu maris, sane quam

laro,

Iato, refectioem: vrbis denique Viennensis Austriacæ occupa-
 tionem, quam maximis duabus expeditionibus ab se frustra ten-
 tatam, summa cum indignatione recordari solebat. Prioris v-
 triusque voti factus est compos, regio prorsus opere per xx plus
 5 minus milliaria deductis in urbem ex ipso Danubio copiosis a-
 quis, & ambobus exstructis pontibus: tertio numen Christianis
 propitium, ne tyrannus in intima Germaniæ viscera penetraret,
 fauere noluit. Athyrorum quoque meminit episcopi Leo Sa-
 piens imperator in nouella de thronis, eumque subijcit Hera-
 10 cliensi metropolitano in Thracia. Quæ quidem Athyra diuersa
 non sunt ab hisce duobus opidis, quæ diximus. Et Zygomalas
 ἄδυα dicta, velut ἄτυλα, volebat ex eo; quod uti nunc, ita superio-
 ribus etiam sæculis, opida fuerint nullis portis clausa, nec mœ-
 nibus cincta. Vulgo denique Græcorum illud, πόλις μέγας: hoc,
 15 πῶτος μικρός, adpellatur: ut paullo peritioribus γὰρ μέγα, & γὰρ
 μικρά.

*PRATVM GENIBAXEVM. GENIZARORVM DO-
 micilium. Excubita. Excubitoria. Loca certa pascendis felibus, ex
 Turcorum instituto, Cusluc & Ikindi, stata pascen-
 20 dis iisdem hora.*

Diuertisse traditur Selimes, haud dubie magno cum comi-
 tatu, in locum vrbis, ab annalibus Genibaxe vel Genibacze no-
 minatum, id est in hortum nouum; cuius in prato, multorum
 25 tentoriorum capaci, Turcico more commorari sub dio poterat.
 Idem nomen & Spanduginus memoriæ prodidit, Selimem re-
 ferens hospitium cepisse in loco, cui nomen sit Ianibacza, non
 procul a Genizarorum domicilio. Dictum paullo ante, Corcu-
 rem quoque Constantinopolim ingressum, haud procul a do-
 30 micilio Genizarorum delegisse sibi locum hospitij: quod sane
 quo factum consilio fuerit, nemo non animaduertit. Hoc Geni-
 zarorum domicilium messitæ proximum est, quam memoriæ
 carissimi sibi filij Muchemetis Soleimanes secundus exstruxit.
 Is natus ex Rossa coniuge, ceu dictum in annalium supplemen-

to, Selimis II frater natu maior, haud dubie patri successurus erat, si superstes ei fuisset. Nec item procul abest a messita Turcorum prima Constantinopoli, quam in locum ædis sanctorum Apostolorum Muchemeres II, vrbe capta, condidit. Ipsum hoc ædificium pro Genizaris exstructum arbitror ad imitationem 5 veteris tam in vrbe prisca, quam noua, Prætorianarum cohortium excubitorij, quod historici Græci recentiores Excubitum & Excubita dixerunt. Erant enim vt in vrbe veteri, sic etiã in noua Constantiniana, Cohortium Prætorianarum, quibus Genizari successerunt, itemque Cohortium vrbanaarum, & Vigilum 10 excubitoria. Nec locum equidem excubitorij Prætorianorum veteris mutatum arbitror, ob commoditatem situs; quem norunt, qui Constantinopolim viderunt. Sunt ibidem horti longe amplissimi, circumdati muris, in quos insilire feles solent, quoties alimenta statis horis a prætereuntibus Turcis expectant. 15 Quippe sibi persuadent homines superstitiosi ac barbari, se nescio quid apud Deum promereri gratiæ, si brutas etiam in animantes, feles, canes, pisces, auiculas, elemosynam conferant. Itaque volucres eis necare captas ad victum religio est, easque pretio potius suo redemptas libertati naturali restituant: piscibus 20 deuoranda frustula panis obijciunt: canes & feles in plateis publicis, ad certa loca cottidie, statis horis gregatim conuenientes, pane, carnibus, cibis ceteris pascunt. Et obseruari a felibus in his ipsis muris hortorũ, de quibus loquimur, horas statas tam Cusluci, quod medium est inter exortum solis & meridiem tempo- 25 ris interuallum, quàm Ikindi, quod meridiem ab occasu solis æquo spatio diuidit, equidem frequenter illac ad patriarchium, visitandi Zygomalæ nostri causa transiens, animaduerti: coramque vidi mulierculas humilioris staturæ, carnes assas, ex opso popoliis proximis emtas, & perticis oblongis adfixas, felibus hosce 30 muros insidentibus porrigere, quum nescio quid precularum admurmurarent. In hos igitur hortos, Excubitorio Genizarorum proximos, Sultanus Selimes diuertit.

DE MUSTAPHA BASSA, BAIASITIS VE-
zirazeme, Ducaginogli Bostangi bassa,
Aigas Agà.

- 5 Erat hic Mustaphas natus in vrbe Serrensi, propter Amphi- 198.
 polim sita, de quibus ambabus dictum capite 43 & 53. Patrem
 habuit sacerdotem Christiani ritus Græcum. Et Græcos sacer-
 dotes in coniugio viuere nemo non nouit. Fuit hic Mustaphas
 vir astutus, malitiosus, vindictæ tenax. Statim post mortem Ba-
 10 iasitis a Sultano Selime fuit interfectus, vti non multo post in
 annalibus sequitur. Iouius Selimem non huius dumtaxat vsum
 opera scribit in opprimendo patre, sed etiam Ducaginoglis Bo-
 stangis bassæ, siue hortulanorum præfecti, cui secreto Selimes
 pro perfidiæ præmio filiam nubilem promisit & dedit; & Aiakis
 15 Genizatorum Agæ, quod Turci nomen non Ajax, sed Aigase-
 nuntiant. De Ducaginogli paullo post dicetur, capite 206.

- CVR DIMOTVCVM SECEDERE BAIASITES,
imperio dimisso, voluerit. Inaugurandi Sultani carimonia. Imperato-
 20 *rum insignia vel symbola. Coronandi alterius imperatoris ritus*
apud Græcos, priori superstite. Περαισιμωμένοι. Scaraman-
gium. Tzohadari. ἄμβων. Δικνησίον.
Tzankia.

- 25 Dimotucum a Turcís vocari ciuitatem, quæ Græcis Didy- 199.
 motichon dicatur, indicatum supra, capite 28, nōnullis ibidem
 adiectis, ad hanc quæ pertinent. Voluit autem eò se cōferre Ba-
 iasites, abdicatione imperio, quod eius esset patria. Quippe natus il-
 lic fuerat. Et nemo non occulto quodam instinctu naturæ dele-
 30 ctatur iis præcipue locis, in quibus existendi principium habuit.
 Ea quoq; de causa Baiasites, quum ante triennium, videlicet an-
 no Christiano 1509, terræmotus horribilis, de quo paullo ante
 legimus, in his annalibus, Cōstantinopolim & Didymotichum
 præne totas diruisset: non Constantinopolim modo refecit, ve-

rumetiam decem sarchorum, id est mercenariorum & opificum millia, Didymotichum misit: qui patriæ suæ mœnia collapsa, cum ædificiis instaurarent, vti Spanduginus memoriæ prodidit. Quo autem ritu Sultani Osmanidæ, mortuis patribus, imperium auspicari soleant: expositum in supplemento annalium nostro, ad annum Christianū 1566. Heic quibus cærimoniis superstes pater filium sibi substituerit, indicatur. Quippe filio tradi cistas iussit, quibus imperatorij thesauri continebantur. Eorum vero nomine non illi veniunt, quos adseruari diximus in Iedicula: sed quæ Græci vocabant imperatoria, vel *κίρμλια*, 10 vel *ὀπίσημα*, vel *σύμβολα*. Sic Græciæ Prætor ait, venisse capta Constantinopoli Græcorum in manus imperatoria Balduini II symbola, quæ quidem hæc fuerint: Calyptra, formæ Latinis vſitata, (Latinos Græci vocabant populos ad imperium Romæ veteris pertinentes, quum sibi Romanorum adpellationem adrogarent) & vnionibus distincta, cum lapillo rubri coloris in vertice capitis: calceamenta, cocco tincta: gladius vagina, de coccinei coloris serico facta, vestitus. Inde patrem Selimes adiit, eiq; manum, vt annalium liber; pedes, vt Iouius narrat, osculatus est. Idem addit, hoc ab eo factum maxima, sed simulata cum summissione; quum temeritatis obiter suæ veniam posceret. Mox ei pater adsurgens gladio latus cinxit, vt Iouius memorat: vt annales, folio sedere suo iussit. Calyptram ei nullam imposuit, quod ea Turcorum Sultanis in vſu non sit, tulipanto dumtaxat caput inuoluentibus: vti ne Sultana quidem ipsorum calyptra coronaue regibus nostris vſitata, caput ornant: sed vera tænia, siue fascia, siue diademate, variis & exquisiti pretij gemmis distincto, quod ad sinciput colligatur. Eiusmodi diadema cōficiebat Germanus aurifaber in opido Galata, Ioānes Saxo, natus apud Holfatos, huic Sultana, Muratis III coniugi, quum filius Muchemtes circumcidēdus esset. Addere libet hoc loco ritum coronandi apud Græcos imperatoris, priori adhuc superstite, quem de Græco historię libro manu exarato Symeonis Magistri Officiorū exscribemus. Loquitur autem Symeon de Michaële, Theophili

phili F. Augusto, quem temulentum siue μέθυρον vocant historiæ,
 post Bardæ Cæsaris auunculi eadē, Basilium Macedonē ad im-
 perij societate cooptante. Verba sunt huiusmodi. Quum impe-
 rator, ait, in processione prodiret, sequebatur a tergo Basilus, ge-
 5 stans imperatoris scaramangium, quod pro more παρακοιμώμενος
 faciunt. Ad augustales autem fores ubi peruenisset imperator,
 coronam pro imperatorum consuetudine non deposuit: sed in-
 tra ianuas sacras cum ea Michaël ingressus est. Et corpore con-
 uerso, tres gradus ambonis coronatus adscendit, stante inferius
 10 Basilio Parakimomeno. Infra Basilium stabat Leo Castor, qui a
 secretis erat, sententiam scriptam (tomum Græci vocant) manu
 tenens, & Michaël Anurius Præpositus, & tribuni plebis, vna
 cum tribulibus. Cepit ergo secretarius hæc ex imperatoris de-
 creto verba legere: Bardas Cæsar aduersum me conspirauit, vt
 15 vitam mihi adimeret: eaque de causa extra urbem me abduxit.
 Quod nisi Symbatus ac Basilus iudiciū eius rei mihi fecissent,
 equidem non amplius in numero viuorum existerem. Ac per-
 iit ille sua sane culpa. Basilium vero Parakimomenon, ceu fidum
 mihi, meique seruatorem imperij, quique me liberauit ab hoste,
 20 ac singulari adfectu complectitur, esse volo custodem & curato-
 rem imperij mei; faustisque, velut imperatorem, adclamationi-
 bus salutari. Tum vero Basilus oppleri lacrumis. Et imperator
 demtam e capite suo coronam Photio patriarchæ porrexit: qui
 ea sacram ad mensam deportata, preces super illam concepit.
 25 Inde paludamentum adtulere præpositi, & calceamentis Basi-
 lium induerunt. Is abiecta chlamyde, ad imperatoris pedes pro-
 cidit. Mox autem egressus Patriarcha, demtam prius e capite
 imperatoris coronam, ipsimet imperatori reddidit. Quumque
 30 sceptra, de more, humi procidissent: coronauit Basilium Michael,
 omnibus fausta voce adclamantibus: MICHAELI ET BA-
 SILIO AVGVSTIS, MVLTIS ANNI. Hæc non abs re pu-
 tauimus exponēda, quo studiosis antiquorum rituum rem gra-
 tam faceremus. Adijciamus & difficultum intellectu quorum-
 dam explicationem. Scaramangium, quid sit, indicatum capi-

te 172. Παρακοιμώμενοι sunt intimi cubicularij, qui augustalibus in
 cubiculis & ipsi propter imperatores dormiebant, vti Symeon
 hic noster haud multo post declarat in descriptione cædis Mi-
 chaelis Augusti. Tale nunc officium est apud Turcorum Sulta-
 num eius cubicularij, qui Chiohadar aut Tzohadar adpellatur. 5
 Is enim & intra Sultani cubiculum noctu excubias agit, & plu-
 uiam Sultani vestem gestat, vt Parakimomenos, quæ scaraman-
 gium heic vocatur. Ac norunt omnes, qui Portam viderunt Of-
 manicam, non Sultanum modo comitari cubicularium, qui se-
 reno quoque cælo scaramangium eius gestat: sed omnes etiam 10
 cottidie bassas ac begos, quotiescumque per urbem ad Portam
 equitât, habere pedisequum vnum, qui vestem huiusmodi por-
 tat, ceteris superinijciendam vestimentis, si aëre mutato forte
 pluat. Ambonis nomen in templis Græcorum ab adscendendo
 factum est, quod gradus complures habeat. Et extra secretum a 15
 reliquo templo sacrarium vel θυσιαστήριον est, quo mensa sacra cō-
 tinetur, sacerdoti dumtaxat adeunda. Quod paludamentum di-
 xi, Symeoni δικτήσιον adpellatur. Scio paludamētum esse vestem
 imperatorum castrensem, quæ exprimendo Dikitisio non fa-
 tisfaciat: sed quum aliud inuenire nomen non possem, hoc vt 20
 libuit. Δικτήσιον vero sic mihi sunt interpretati Græci, vt eo signi-
 ficari dicerent ὑπερμανδύον, siue supramantellum, (adhibeamus e-
 nim voces barbaras, vt intelligamur) quale superinijci Patriar-
 chis in solium pontificale collocandis solet: vt intelligatur, hoc
 indutos, iam factos esse Pontifices. Casiolam memoriæ prodi- 25
 dit Isidorus, quæ huc puto quadrat. Tali vestimenti genere no-
 stros etiam imperatores indui, quum inaugurantur, ipsimet vi-
 dimus. Estque notabilis apud Zozimum nostrum locus, vbi tra-
 dit hoc propterea factum apud Romanos, vt intelligeretur, im-
 peratores etiam esse Pontifices Maximos: quemadmodum in 30
 nummismatis quoq; se nominabant. Calceos siue calceamenta,
 Tzankia dixit Symeon: quibus imperatores vt coccinei coloris
 solebant. Præpositi simpliciter heic vocantur, quos apud anti-
 quiores sacrorum vel augustalium cubiculorum præpositos dici
 vide-

videmus in Iustiniani codicis, & historiarum libris. Sceptra sunt baculi, magistratus symbola. Nec intelliguntur heic ipsius imperatoris sceptrum, sed officialium: quæ apud Græcos deponi solita, quum nouus imperator inauguraretur, superius cap. 173
 5 monuimus: idemque mos apud Turcos hodie retinetur, quorum Genizari, & alij officiales, quum nouus Sultanus Portæ saraium ingrediens, regnum suum auspicatur; baculos suos depouunt ex causa, quam indicato capite declarauimus.

10 *PORTAE, XXIII VRBIS CONSTANTINOPOLITANA, cum multis memorabilibus, & ad historias intelligendas necessariis.*

Quia non tantum heic Hadrianopolitanæ portæ, sed aliarum 200.
 15 quoque deinceps, in vita Soleimanis II, fit mentio: placet vno loco simul enumerare portas vrbis omnes, ac singulas velut ob oculos ordine collocare: quod operæpretium nos his exponendis facturos existimemus, qui sæpenumero legēdis historiis, ob harum tam adpellationum, quam situs ignorationem, mirifice
 20 nostorqueri meminimus. Nec ipsum Gyllium recensendis his omnibus, & recte adpellandis, vel ex semisse lectori fecisse satis; fatebuntur ij, qui nostra cum Gyllianis conferre voluerint. Incipiemus autem ab angulo vrbis orientali, in quo situm esse Genisaraum, siue palatium, arcemue Sultaninam, superius 139
 25 capite ostendimus: & in litore sinus Ceratini, Constantinopolim a Galata interfecantis, de quo dictum cap. 127, propter vrbis orientale partim, partim septentrionale latus progrediendo, pergemus ad angulum Pentapyrgij, qui recta versus aquilonem spectat, & a quo muri portæque terrestres incipientes, ad angu-
 30 lum se tertium porrigunt, arcis Heptapyrgij vel Iediculæ structuras complexum: vnde versus angulum primum in litore Propontidis reflectendo, totam scilicet urbem circumibimus, portisque suis includemus.

Est igitur prima secundum radices promontorij arcis Sulta- *Porta I.*

nina porta, quæ Græcis, quotquot videri peritiores volunt, Porta Horæa, (ὥραία) vulgo Heuræa dicitur. Illud a pulchritudine factum nomen est, hoc a vicis & ædificiis Hebræorum, huic portæ proximis. Neutrum tamen verum eius est nomen, quā Porta Neorij sit adpellanda: quod istic νεῶρεον siue nauale quondā fuerit, vti Gyllius etiam probat. Leonardus Chienfis Imperialem portam vocat in obsidionis vltimæ historia, velut arcis Augustali proximam. Iuxta portam hanc est scala Sycena, traiectusq; Syccenus, vel Galatæ perama, sicut Græci vocant. In toto sinu multa nauicularum millia reperiuntur, & plura quidem opinione quorundam, quam Gundularum Venetiis: quibus ingens hominum multitudo singulis momentis trans sinum Ceratinum, & trans Bosporum ab vrbe vehitur, ac in urbem reuehitur. Ipsæ nauiculæ tam Turcis, quam Græcis & aliis, ab vsu, quem in trāsiiciendo præstant, Peramæ vulgo nominantur.

II. Secunda Turcis Balucbazar vocatur, a foro piscario. Græci, licet altera dictione vulgo nunc vtantur, & Pazarion siue Pazarri forum adpellent, voce Damasceno Studitæ familiari: tamen nomine magis originem Græcam sapiente, παραπωλεία quoque nuncupant, a distractione piscium. Quippe πᾶσι πῖσces adpellant.

III. Tertia Gemiscle vulgo, Gyllio Gemicapi nominatur, nō recte tamen. Nam Gemisi Schele, quasi scala fructuum, dici debebat. Et scalam diximus adpellari locū, vbi de nauigiis exscenditur. Adpellunt autem heic naues onustæ omnis generis fructibus prout anni tempora ferunt: vuis scilicet, pomis, piris, ficis, oriza, ceteris. Gyllij Gemicapi mutatum in Gemisi Capi, significat portam fructuum. Græci quoque Carauiorum portam vocant, quibus καράβια sunt naues, vocabulo Basilicorum etiam epitomæ nostræ vsitato, præsertim ad legem Rhodiam de iactu.

IV. Quarta Turcis est vel Ontun capisi, vel Ontum schele: quorum illud denotat lignorum portam, hoc lignorū scalam. Græci vel ξύλων πέρται disiuncte, vel ξυκοπέρται cōposite vocant. Dicta vero fuit hæc lignorum siue porta, siue scala, non quod ipsa sit lignea, quam

quam reliquis similem per omnia vidimus, id est, lapideam: sed quod huc nauigia lignis onusta soleant adpellere. Quo nobis ineptior videri debet interpret Laonici Gallicus, qui non modo portam, sed etiam palatium ligneum in illa quondam marmorea Constantinopoli fingere fuit ausus. Quodnam vero palatium illud Xyloportæ fuerit, de quo Laonicus loquitur: in vndecima porta declarabimus.

Quinta Turcis dicitur Vnkabani, quod Græci scribunt Vnkampani, eadem tamen cum Turcis pronuntiatione. *Λευροπαν* quoque Græcis sua lingua vocatur, quod ibi farinæ vendatur. Gyllio scribitur Vmcapi.

Sexta nominatur a Turcis Tzubali Capisi, quod Græcis scribitur Tzumpali capisi, nec tamen aliter, quam a Turcis enuntiatur; ob difficilem ipsis prolationem litteræ B, de qua dictum capite 91. Gyllio adpellatur Iubalica, pro Iubali Capi, enuntiatione Gallica; quæ Italica Chiubali vel Ziubali respondet, modo tribus syllabis efferatur. Ipsa vox significat portam vitriariam. Quippe vidimus istic officinas, in quibus vitra cōficiuntur. Fuit in vrbe Roma veteri vicus vitriarius, vbi scilicet tabernæ vitriariorum erant: vt ex vrbis antiqua descriptione paret. Talis vicus adhuc Constantinopoli quoque superest, cuius infra mentio fit in illo magno sub Soleimane incendio, quod accidit anno Christiano 1540. Sed vero est simile, vitriarias officinas Constantinopoli fuisse constitutas ob incendiolorum metum extra urbem, & hoc præcipue loco; qui ad sinum Ceratinum positus, abundat aquis ad exstinguenda, si quæ forte orirentur, incendia.

Septima vocatur Hagia capisi, quod hybride voce Turco-græca significat portam sanctam. Ego tamen in ea sum opinione, vt existimem rectius adpellari *ἀγίας καπὸν*, hoc est, portam sanctam, videlicet Theodosiæ: cuius templum e regione trans sinum vidi, vetus & elegantis structuræ, nunc commutatum in messitam, quæ Casanis bassæ dicitur, vt supra expositum capite 128. Per hanc enim portam ingrediuntur urbem, qui a S. Theodosia veniunt, vbi frequentia cum vicis ædificia sunt.

- IIX. Octava dicitur Phanatij porta, vel simpliciter Phanarion: cuius vocis notionem supra, 128 capite, sub finem, ostendimus.
- IX. Nona Diplophanarion adpellatur, & uti geminas (a quibus nomen accepit) turres, sic etiam portas duas habet.
- X. Decima vulgo Græcis Porta Κωνυγῶν siue Kynigi, sed rectius porta Κωνυγῆς vocatur. Et Κωνυγῶν in Basilicis suis Græci verterunt eum locum urbis, qui Romanis temporibus Arena dicebatur: ubi videlicet vel homines cum feris, vel inter se feræ committentur. Kynigion ad Vlachernas refertur, locus scilicet depressus & cōcauus, ubi Patriarchion erat mex peregrinationis tempore, quod hoc anno 1587 pecunia redemit a Græcis Sultanus Murates III, ut istic messitam, sui nominis monumentum, condatur. Id hætenus sæpe tentatum, impediuit Turcorum Muphtis: qui debere Muratem diceret prius ex ereptis Scacho terrarum terris annuos messitæ struendæ redditus constituere. Græcis ruinofum Constantini palatium vicissim concessit ædificandum in usum tam patriarchij, quam patriarchalis ecclesiæ, de quo mox aliquid indicabimus.
- XI. Undecima nominatur veteribus Xylokerkos, causa paullo post exponenda, nunc autem Hagiobazari porta, per quam scilicet ingrediuntur urbem Hagiobazariotæ, trans finem habitantes, e regione huius portæ. Nomen Hagiobazari significat vel sancti, vel sanctum emporium. Et emporij voce Symeon quoque Magister cum aliis Græcis utitur pro nullis clauso portis, aut nullis cincto muris opidulo. Sancti potius existimem dicendum emporium, ut intelligatur emporium sancti Mamantis, quod olim monasterium insignis, palatium augustale celeberrimum in historiis, pontem denique non minus nobilem, S. Mamantis adpellatum habuit. Hæc enim effundunt sese in extremum Ceratinum sinum celebres illi priscis fluuioli Cydarus & Barbyses, nunc Machleua & Chartaricon, ut indicatum supra, cap. 139, qui quidem ad S. Mamantem ponte iunguntur. Hagiobazariotarum vox denotat incolas emporij S. Mamantis. Ceterum ad hanc portam Hagiobazari secundus est urbis angulus versus terram cōtinentem,

tem, vbi scilicet incipiunt portæ murique terrestres; sic dicti
 quod nec a sinu Ceratino, nec a Propontide alluantur, sed ver-
 sus Thraciam porrecti sint. Veteres heic alteram posuerunt vr-
 bis Acropolim, velut in eius extremitate sitam secunda, respe-
 5 ctu primæ, quæ Byzantis arcem continet, vt ostensum cap. 139.
 Et habebat hic angulus olim arcem, dictâ Pentepyr-
 gion, a quin-
 que turribus, vel Magnauram, vel πῆς ξυλοκέρκου, & palatium Xyli-
 næ portæ apud Chalcocondylem, cuius interpretes vitiose scri-
 pserunt Xyllæ palatium, & peius interpretati sunt ligneum. Hæc
 10 autem nomina frequenter in historiis Græcorum, Zonaræ, ce-
 drini, aliorum, occurrunt. Explicatio prolixior alterius loci fue-
 rit. Apud Leonardum archiepiscopum Chiensem leguntur in
 epistola, de capta Constantinopoli, turres Aueniades: de quibus
 interrogatus a me Zygomalas, quænam scilicet essent: respon-
 15 debat, dicendas esse non Aueniadas, sed turres Anemanis, cuius
 est in historiis Græcorum mentio: planeq; volebat, has illas esse
 quinque turres, in altera vrbis acropoli, quas diximus Pentepyr-
 gij nomen habere. Id autem verum esse, vel ex hoc intelligitur,
 quod Chienensis turribus adiungit Xyloportam, quæ a Xylopor-
 20 ta priori diuersa, veteribus ξυλόπερκος dicta fuit propterea, quod ar-
 tifices eam struentes, magna in fundamento aquæ reperta co-
 pia, tignis plurimis ac palis in aqua defixis lapides iniecerint, atq;
 ita demum ædificij fundamentum firmum effecerint, vt est in
 libro de ædificiis vrbis. Nec abs re quis dixerit, videri palatium
 25 Xyloportæ potius scribendum Xylokerki palatium: scriptore
 librario vocem obscuriorem hanc, cum notiori Xyloportæ com-
 mutante:

Duodecima Turcis est Egri capi, quæ vox obliquam portam XII.
 significat. Et reapse sic exstructam vidimus, vt in eam non dire-
 30 ctio, sed ex obliquo pateat aditus. Leonardi Chienensis epistola,
 quam diximus, Caligaream vocat: Græci, Caligatiorum. Sic aut
 a Caligariis siue sutoribus est adpellata, qui calceamenta faciūt,
 a Turcis nominata Passumaggia. Inter hanc & proxime sequen-
 tem portam, situm est ad ipsos muros, alto loco, palatium vetus

Blachernianum, quod Constantini iam vulgo vocant, vbi solebant elephanti haftenus ali. Hociam præterito anno Murates III Græcis loco patriarchij cōcessit, vt paullo ante diximus. Ceterum reperitur in Græcis historiis huius portæ Caligariorū nomen antiquius, Porta *καρσία*, siue obliqua: quod interpretati Turci videntur per Egri capi. Urbis ramen ædificiorum liber Charisia portam voluit dictam, ab auctore vel conditore Charisia, qui vtentis colore Veneto factionis fuerit. Nam factiones olim quatuor erant in hippodromo decertantium equis, quos *κέλητες* Pindarus dixit, singulis bigis, trigis, quadrigis; ita distinctæ coloribus, vt *βέρεπι* vel cærulei, *λευκοί* vel albi, *πράσινοι* seu virides, *ρόυσοι* seu rubri, dicerentur.

XIII. Decimatertia est illa, cuius hoc annaliū loco fit mentio, quæque nobis occasionem primam recēsendi portas vrbis præbuit. Vocatur autem Hadrianopolitana, quod Hadrianopoli recta venientes, urbem ingredi per eam soleāt. In hac porta periit oppressus in hominum turba Cōstantinus Dragafes, vltimus Græcorum imperator.

XIV. Sequitur decimaquarta, recenti vocabulo Turcico dicta Top capisi, quo significatur porta bombardaria, siue tormentorum bellicorū. Græci ante captam a barbaris urbem nominabant S. Romani portam, sicut & Leonardus Chienfis, & Chalcocōdyles testantur: cuius tamen interpretes Gallicus ex S. Romani porta facere portam Romanam fuit ausus. A bombardis eam Turcos arbitror adpellasse, quod obsidionis tempore tormenta bellica præcipue fuerint huic opposita.

XV. Proxima secundum hanc est decimaquinta, Turcis Geni capi, Græcis *νέα πόρτα*, quod portam nouam significat.

XVI. Inde peruenitur ad decimam sextā, videlicet Silyuriæ vel Selybriæ portam, quæ a priscis *χρυσή πόρτα*, vel aurea porta nominabatur, & porta fontis. Nam extra portam hanc est hodieque fons, qui *χρυσόπηγή* vel aureus fons a Græcis antiquo nomine dicitur, celebris in eorum historiis, quæ sæpenumero palatij *πηγῆς* siue fontis mentionem faciunt, & templi Deiperæ virginis ad *πηγῆς* siue

siue fontem. Interpres Cedrini plerumq; Pegen, & in Pege red-
didit. *Ædificia* nunc diruta sunt, fundamentis adhuc exstanti-
bus, & ipso fonte: quem hodieque Græcorum vulgus χρυσοπηγὴ
adpellat, & inuisere magno concursu, certo anni tempore, velu-
tifi Deiperæ templum adhuc incolume staret, consuevit. Aurea
porta nunc etiam reliqua conspicitur, sed obstructa, nec id quod
audit, aurea: satis elegans tamen, expressos e marmore continēs
agonas siue labores Herculis, artificio non vulgari.

Hoc iam loco peruentum est, ab angulo vr̄bis secundo, pro-
pter muros vr̄bis terrestres circumambulando, ad oppositum
huic angulum vr̄bis tertium: qui, sicut secūsus ille ad sinum Ce-
ratinum extremum situs est, ita & ipse pertinet ad Propontidem:
vbi deinceps latus vr̄bis reliquum mari alluitur, vsq; ad promon-
torium Byzantis, vel vr̄bis angulum primum. Ab hoc enim an-
gulo primo latus vr̄bis vnum, videlicet aquilonale, a mari Cera-
tini sinus efficitur, vsque ad angulum secundum Pentepyrgia-
num: rursus ab altera parte mare Propontidis secundum latus
vr̄bis, & meridionale quidem efficit, vsque ad tertium vr̄bis an-
gulum Heptapyrgianum: occidentale vero tertium latus ab o-
mnibus aquis immune, terrestri muro claudit vr̄bem, qui iuxta
sinum Ceratinum a Pentepyrigio incipiens, ad Heptapyrgium
iuxta Propontidem desinit.

Igitur Heptapyrgianum iam angulum nauigio circumuectis, XVII.
prima propter arcem in latere meridionali porta se nobis offert,
cetero qui numero decima septima, quam ab arce vicina portam
ἐπὶ τὰς ἑπτὰ πύργους, id est, septem turrium, voce mixto barbara nomi-
nant. Obseruauimus in hac Græcam inscriptionem, quam da-
bimus alibi.

Secundum hanc proxima sequitur octaua decima porta, Tur- XIII.
cico vocabulo Narli capi dicta: quo nimirum adpellunt ex insu-
lis nauigia malis aureis, seu granatis, (πόσειδα nunc Græci vocant)
onusta.

Decimanona vocatur Psomatorū porta. Liber exstat apud XIX.
Græcos manuscriptus, de ædificiis vr̄bis, quem habemus. In eo

nomen portæ Psamatij reperitur, & Palatium Psamatij, & *πρωτομέσση* Psamatij, quo domus significatur exstructa curâdis & alendis senibus. Originem vero nominis Psamatij legimus hanc in eodem libro, fuisse scilicet olim hoc in loco Psamatij, quoddam simulacrum, quod de astrorum cultor quispiam ceu deum coluerit. Christianos vero frequenter hominem ab eo colendo dehortantes, adpellasse simulacrum illud, quod ipse veneraretur, deum *ψευματίον*, id est, falsum & ficticium, quique nomen illud mentiretur. Ab hoc igitur idolo dei ficticij volunt ipsi loco nomen inditum, ut Psamatij diceretur, id est ficticij dei locus: vulgo Psama dicente, pro *ψῦμα*, quod est mendacium. Propter hanc vero portam Psamatij quondam & palatium erat, & *πρωτομέσση*, ut diximus: utrumque Psamatij nomen ob viciniam habens, & ab Helena Augusta, matre Constantini magni, urbis conditoris, exstructum. Christianorum vulgus hanc portam nunc etiam Sancti Matthia vocat, nomine corrupto ex Psamatia.

xx. Vigesima Græcis Contoscalij porta dicitur. In libro de urbis ædificiis locus hic Contoscalinon adpellatur, & causa nominis adjicitur. Etenim ipsa porta velut intra sinum quemdam abscedit versus urbem, & ab altera parte proximum sibi portum habet pro triremibus, in mare se porrigentem, & muro circumdatum. Is portus olim quum pararetur, præfectum fuisse tradunt operis, velut *ἐργοδιακτω*, Agallianum Turmarchum, (id Turmæ ducem significat, hoc est legionis, sex hominum millia complectentis, ut est apud Leonem Augustum in libro de bellicis adparatibus) qui cognomen Contoscelis habuerit, a breuib. tibiis. Gambacurtam Itali dicerent. Ab hoc adpellatam aiunt portam Contoscalinam, veluti contoscelinam. Ego vero pace Græcorum dixerim potius Contoscalinam vel Contoscalij vocatam a contra scala. Κοιπὲς enim Græcis nunc parvus, uti quum Cedrinus ait, quemdam fuisse nominatum ab exiguitate staturæ Κοιπέλεοντα prætorem Cephallenix, & alium Κοιπέφαιον, ceu Leonem paruum, & Stephanum paruum. Scalæ nomen iam ante declaratum.

xxi. Vigesima prima Catergolimenis porta nuncupatur, a portu trire-

triremium, quæ vulgo sunt Græcis *Κάπρυα*, sicut & *Καπρυάδες*, nunc adpellantur classiarj vel nauales socij triremium.

Vigesima secunda vulgo nunc Græcis est *πύρτα τῆς ἀρκούδας*, id xxii. est, vel vrsarum, vel vrsina, Turcis Tschatlai capsi, a mactatione pecudum. Sunt qui nouam litoris portam nominant. Equidem crediderim esse antiquam. Ædificium rotundum extra muros in ipso mari, vicinum ac vetus habet, vndique circumfluum, nisi qua terræ iungitur; in quo mactantur, excoriantur, & exenterantur pecudes: itemque fenestras habet hæc porta marmoreas a latere, cuiusdam ædificij vel palatij veteris, quod ipsis muris vrbis incumbit. Heic aliquando pæne naufragium fecisse recordor, quum animi gratia Wolfius Vngnadius Baro Sonneckianus, & Hieronymus Arconatus, & ego, Saraium Sultaninū, e Ceratino sinu profecti, cælo primum sereno, marique placido, circumnauigaremus: & oborta subito tempestate, non sine periculo huc reijceremur.

Vigesima tertia & vltima porta vocabulo Turcico nominatur Achur capisi, quod Achurij portam significat. Achurium vero Turcis est ædificium capax, aream habēs in medio, cuiusmodi solent esse stabula pro regiis equis. Et arbitror esse Græcam origine vocem, vsucaptam a Turcis. Etenim *ἀρχυρῶν* vocāt Græci stabulum, a reponendis scilicet paleis. Sic Emir Achur, stabuli præfectus est in aula Sultanina, veluti capite 14 diximus. Itaq; propterea nomen hoc isti portæ datū, quod per eam saraiio Sultanino contiguam, inuehantur omnia curandis & pascendis equis ac iumentis Sultani necessaria, quotquot intra saraium scilicet aluntur. Ab hac vltima porta, sarai Sultanini muristrum in ambitu milliarium Græcorum incipit, iuxta quem ab altero saraij latere primam quoque portam vrbis collocauimus. Nec inter Achurij portam, & Horæam illam primam, vlla reperitur alia, quam qua secreto soli Sultano licet e saraij septis ad angulū S. Demetrii prodire quoties ei sic visum est. Ac solet hoc facere multoties, quum eleganter ornatam marmoreis columnis domunculam ibidem habeat, intra quam velis obductam sedens,

tam e sinu Ceratino, quam secundo Bospori fluxu in Propontidem præternaugantes intueri cum voluptate potest, ipse conspectus a nemine.

Sedenim ante, quam hanc portarum enumerationem claudamus, libet ex allegato sæpius libro, de ædificiis vrbis, ordine recensere veteres portas vrbis terrestres, quæ illic solæ leguntur; ceteris ad sinum Ceratinum Propontidemque sitis, silentio præteritis. Recitantur autem dumtaxat hæ quinque, sumto ab extremitate Pentepyrghiana initio.

Prima vocatur *ξυλόκιρκος*, ob eius fundamentum, defixis in imo palis factum. Nunc Hagiobazari portam dici notauimus.

Altera Charfiæ, qui scilicet ei condendæ præfuit. Turcis est Egri capi, siue porta obliqua.

Tertia *πολύαιδρος*, ab hominum multitudine dicta. Quippe traditum in historiis legimus, & in hoc ipso de ædificiis vrbis libro, Theodosium minorem Augustum terræmotu collapsos vrbis muros terrestres curasse per Cyrum præfectum urbanum instaurari: cuius quidem ea fuerit in opere maturando & vrgendo sedulitas, ut intra sexagesimum diem absolutum fuerit. Hoc autem in opere, quum vna populi pars ab angulo Pentepyrghiano, altera vero ab angulo aduerso Heptapyrgiano muros condere cepisset: ad hanc demum portam pars vtrique suis perfectis operis conuenit, eaq; de causa Porta *πολύαιδρος*, adpellata fuit, ab hominum multitudine, qui tunc istic cōuenerunt. Nunc Hadrianopolitanam vocari diximus. Et est illius is profecto situs, ut medium in muro terrestri locum occupet, id quod equidem diligenter obseruauimus. Nam quum ab acropoli Pentepyrghiana, propter fossas muri terrestris, ad angulum vel acropolim Heptapyrgianam ituro, necesse sit vnius horæ spatium impendere: tantumdem temporis a Pentepyrghio requiritur ad portam Hadrianopolitanam, quantum ab eadem ad portam Heptapyrgio proximam. Apud Leonardum Chiensem reperitur hac ipsa in vrbis ac murorum parte locus arduus (ut adpellat) Miliandri. Non alibi quærat hunc lector, quam ad portam Hadrianopolitanam

tanam vel *πλούανδρον*, correcto tamen prius vel enuntiationis, vel scripturæ vitio. Nam pro Miliandro equidem minime dubito reponendum *μυείανδρον*, quod idem est cum *πλουαίδρω*: siue adeo per inscitiam vulgi factam fuisse dicamus Miliandron ex Myriandro, siue per oscitantiam scriptoris librarij corruptum nomen existimemus.

Quarta *Κατωγάι*, siue subterranea; cuius tamen nominis ratio nulla redditur. Respondet iam Topcapisi vel bombardarię portæ, quondam S. Romani.

- 10 Quinta Græcis *πύλη* fuisse dicta narratur, quod numero quinta scilicet inter portas esset terrestres. Olim auream portam vocauere, nunc Silyurianam adpellari ostendimus. Quod autem Geni capi siue noua porta non commemoratur, inter portas S. Romani & auream sita, propterea fit: quod nulla tunc fuerit, posterioribus scilicet exstructa temporibus, vt ipsum quoque nomen innuit.

- Habes iam, benigne lector, insignem non portarum dumtaxat vrbis explicationem: verum etiam multarum præterea rerum declarationem, quæ mihi quidem aliquando Græcas & 20 Turcicas historias lætanti visæ fuere difficiles intellectu, ac perobscuræ. Tibi sane, remotis non paucis iam quasi salebris, iter idem ingressuro, minus pleraque tædij paritura confido. Vel ipsi tam a Turcis obsessæ, quam expugnata Constantino-
poleos historiæ Chalcocondylis & Leonardi Chienfis, mirum 25 quantum hæc expositio nostra lucis adferet.

MORS SVLTANI BAIASITIS, A FILIO

Selime veneno sublato.

- 30 Non meminerunt annales dati a filio Selime Baiafiti per a- 201. lios veneni, quod a nostris constanter affirmatur: ipsis tamen expositionibus horum inter se non parum dissidentibus. Nos plerorumque narrationes sic recitabimus, vt integrum tamen lectori iudicium relinquamus. Spanduginus ait, Selimem patri

adiunxiffe Ionuzem baffam, qui curam eius gereret, omnes-
 que res patris administraret. Interim tamen secreto cum Ionu-
 ze tranſegiffe, venenum vt patri propinaretur. Itaque Baiaſi-
 tem prius, quam Dimotucum perueniſſet, vi veneni dati ex-
 ſtinctum fuiſſe. Iouius addit, venenum ei præbitum ab Hamo-
 ne Iudæo medico. Alij commemorant, Selimem metuentem,
 ne ſe bello in Anatolia contra fratres, Achmetem & Corcu-
 tem, occupato, rursus imperium ſibi vindicaret pater: corru-
 piſſe medicum patris Vſtarabim, promiſſis ei ſingulos in dies
 annonis aſprorum mille, qui reditus eſſet annuus 9000 talero-
 rum, aſpris 40 pro vno talero computatis. Itaque recepiſſe me-
 dicum, ſe Baiaſiti venenum pharmaco miſtum propinaturum.
 Ac tradidere quidam, venenum hoc fuiſſe comminutum pul-
 ueris inſtar adamantem. Vſtarabim in opido Tzurulo Baiaſi-
 ti auctorem fuiſſe ſumendi pharmaci, quo mirificus ſeni vigor
 totius corporis & animi rediturus eſſet. Adnuente Baiaſite, me-
 dicum altero mane Sultaninum ad cubiculum veniſſe: quum-
 que dormientem adhuc reperiſſet, exſpectabundum ibidem
 hæſiſſe, donec euigilaret. Elapſo temporis aliquo ſpatio, quum
 non expergiſceretur: excitari iuſſiſſe, iamque experrectum in-
 terrogaiſſe, pharmacone vti vellet. Illo adſentiente, Vſtarabim
 antipharmais multo ante munitum, præguſtatam ab ſe medi-
 cinam Baiaſiti præbuiſſe hauriendam: ſimul cubiculariis man-
 daſſe, ne quid ei potus ſubminiſtrarent prius, quam bene coo-
 perto corpore ſudaſſet. Inde medicum ſe Conſtantinopolim
 ad Selimem contuliſſe, qui promiſſi præmij loco iuſſerit ei ca-
 put amputari: quod diceret, hominem ſcleratum ac infi-
 dum Sultano patri, eadem uſurum erga ſe quoque
 perfidia, ſiquidem hoc vti faceret, ab
 alio quopiam compul-
 latus eſſet.

CRVENTVM ET PARICIDIALE

Selimis imperium.

Sublato de medio patre, progressus est Selimes ad immanem
 5 sœuiciam, fœdaque paricidia, solus vt rerum potiri posset. Frater eius natu maior Achmetes ad Arabicos fines profugisse dicitur, hoc est in Caramaniam, regno Sultani Cairensis finitimam. Quippe non multo post sequitur, eum suis tandem e latebris cum milite Caramano contra Selimem prodiisse. Arabes etiam
 10 vocari Ægyptios, & Ægyptiorum Sultano subiectos, indicauimus capite 165. Mustaphæ bassæ mentionem paullo ante fecimus cap. 198. Fuit interfectus propterea, quod Achmetis eum filios, Muratem & Aladinem, de imminente sibi a patruo Selime periculo, monuisse per celeres internuntios compertum fuisset. Meritas luit pœnas, ob perfidiam erga Sultatum Baiafitem,
 15 herum suum, contra quem Selimi filio studuerat. Fratrum filij, quos Selimes strangulari iussisse traditur, more Osmanidis recepto, qui nefas esse putant, Osmanidarum sanguine terrâ conspergi, numero fuere quinque: Muchemetes & Aladines, Sinanis Scachi filij: cum tribus filiis Sultani Muchemetis, vt est videre nostra in Osmanidarum genealogia. De Tekienfi prouincia dictum capite 57. Qui primus e ianitoribus regiis, & Azem Aga vocatur in annalibus, integre dicendus est Capizilar Azem Aga. Nomina iam aliquoties exposita sunt, & suo loco de Capizilariis
 25 agemus, qui Sultani Osmanidæ ianitores sunt. His præfecti solent esse vel quatuor, vel sex, prout ipsi visum Sultano. Vocantur autem vel Capizilar Bassi, vel Capizilar Aga. De vocabulo Bassa, capite 14: de Aga, 173 diximus. Qui primus aut supremus inter hos est, Capizilar Azem Aga nominatur. Etenim Azem
 30 supremum significat. Notandum heic Casanis Azemis Capiziliorum Agæ nomen. Quippe Geufræus ait, Corcutem incidisse in manus Bostangis bassæ, qui Selimis gener fuerit. Ostendimus autem supra, capite 198, Bostangim bassam, Selimis filia nuptias cōsequutum in præmium perfidia, cognomen habuisse

Ducaginoglis, ex causa paullo post aperiēda. Nomen vero proprium huius Ducaginoglis erat, non Casam vel Casan, sed Achmet, quemadmodum ex ipsis annalibus deinceps adparebit. Et omnino Capizilar Aga diuersus est a Bostangi bassa. Quapropter in his Geufræus errauit. Opidum Egrigos Bellonio Grigos est, ad mare situm, versus sinum Aiascū, qui priscis erat Issicus.

*SELIMIS STATVRA. PROELIO VICTVS ET
occisus Achmetes, eiusque filiorum exilia.*

10

203. Quod pumilionis Selimi nomen tribuitur, sic de sententia Spandugini est accipiendum: vt intelligamus, eum reliquo corpore fuisse oblongo, sed tibias habuisse breues. Eaque de causa spectabilior erat in equo, quam si pedes incederet. Neapolis Caramaniæ Turcis sua lingua vocatur Genischeher. Et annalium 15 heic notanda verba sunt, quæ sæpius repetunt, has res in Caramania fuisse gestas, quo se contulerat Achmetes, vt auxiliis Sultani Egyptij siue Cairensis e propinquo cōtra Selimem vti posset. Leonis quidem Augusti nouella de thronis Neapoleos meminit, episcopatus metropoli Stauropolitane in Caria subditi. 20 Hinc adparet, errare Iouium, qui pugnatum ait prope Prusam in amplissima planicie, quæ nouæ terræ, Cliugua Italica, vel nouæ ciuitatis adpelleretur. Et proficiscitur hæc eius inde alucinatio, quod alia sit haud procul a Prusa, vel Nicæa potius Neapolis siue Genischeher, de qua superius capite 17 & 23 dictum. Ea ta- 25 men procul admodum distat a Neapoli Caramaniæ. Nec video, quo possit esse loco tanta planicies, actātorum exercituum capax, in vicinia vel Prusæ, vel Nicææ, vel Genischeheris siue Neapoleos, huic proximæ: quum istic perpetua vel iuga sint, vel cliui saltem montis Olympi. Taceo, superius aliquoties in anna- 30 libus hisce reperiri, Caramaniæ begos cum Osmanidis bellagentes, si hostibus impares se viderent, in montuosa regionis suæ loca se recepisse: quæ quidem illæ ipsæ latebræ sunt, in quas se cum milite suo Sultanus Achmetes, Selimi fratri copiis impar, abdidit.

abdidit; & quales in vicinia Prusæ nullas habere potuisset. Ideoque non abs re dicitur Achmetes ab initio belli, transeunte cum copiis in Asiam Selime, veluti fratre debilior ad Arabicos profugisse limites, hoc est, in Caratmaniam: vnde nusquam hætenus prodiisse legitur, multoque minus præsentī cum discrimine rerum suarum in Bithyniam fratri subditam se contulisse. Filiorum, quos duos reliquit superstites, Muratem & Aladinem, in his quidem annalibus nulla exstat mentio: sed ab aliis, præsertim Menaينو, teste oculato, commemorantur. Aladinem euasisse fuga, narrat Iouius; & in itinere, quo se conferebat ad Ægypti Syriaque Sultanum, amicum paternum, febri extinctum. Muratem vero referunt omnes ad Ismailem Sophinum, Scachum Persarum, se recepisse: qui filiam ei suam dederit uxorem. Quippe constat, vtrumque principem tam Achmeti patri, quam filiis, aduersus Selimem fauisse: quod esse sibi propemodum ante fores cernerent formidabilem illam Osmanidarum potentiam, quam bellis ciuilibus debilitatam cupiebant, ne cum vtriusque detrimento longius serperet: vti sane mox ab hisce motibus Sultanos Ægyptios cum Mamelucis suis ad internicionem deleuit, Sophinos tum primum exortos grauitè adflixit: tametsi nihil hætenus in hos, arcano quodam Dei iudicio, summis licet vti viribus, efficere potuerint Osmanidæ, quod spem eis opprimendi regni Persici certam præbere queat. Id eo maiori dignum admiratione, quod insolentiores peptuis hætenus, & infinitis prope contra quosuis populos facti victoriis, nihil non vi sola præpotentis imperij tum prostrernere, tum diruere se posse iactitant. Ergo Romani tandem illius Pindari verum esse, suo cum interitu, discant oraculum:

Vis consili expers mole ruit sua.

Vim temperatam Dij quoque prouehunt.

In maius iidem odere vires

Quæ nefas animo mouentes.

*SELIMIS ADVERSUS ISMAILEM SOPHINVM
expeditio. Prælium in planicie Zalderana. Iouius emendatus.
Ordu. Orda. Fossatum. Tuldum. Tebris. Sul-
tania. Kemach.*

204. Huius belli causæ intelliguntur ex indicatis capite præceden-
ti, de recepto præsertim hospitio Murate, Achmetis F. Iouius ex-
ercitum Selimis habuisse tradit hominum ducenta millia, duplo
maiorum numerum faciunt annales. Idem vocat Ismailis prima-
rium ducem Vstaoglim, qui nostris annalibus Vstagelu ogli, vel 10
Vstazelu ogli, rectius quidem haud dubie, nominatur. Id filium
Vstageluis significat. Quis autem fuerit hic Vstagelues, non ex-
primitur in annalibus. Iouius statim post expositum proelium
Selimis contra Persas, & occupatum Taurisum, narrationem
belli Turcorum aduersus Costageluem Aladuliorum princi- 15
pem subiicit. Idem bellum Turci quoque mox gestum refe-
runt, sed aduersus Aladeulem Dulgadiris provinciæ Ducem.
Ergo iam animaduertisse videmur, huius Dulgadirensis regio-
nis principes habuisse nomen Aladeulis in genere, cuius supra
facta mentio capite 163, sed singulis tamen præterea peculiare 20
quoddam fuisse nomen; adeoque deuietum hunc ab exercitu
Selimis Vstazeluem fuisse vocatum, cuius filius fuerit Vstazelu
ogli, supremus belli dux apud Ismailem Sophinum, qui Zalde-
ranis in campis occubuit. Hinc igitur emendandus Iouius, &
pro Vstaogli reponendus Vstazelu ogli: rursumque pro Costa- 25
gelu, scribendus Vstagelu. Planicies Zalderan legitur in anna-
libus, qui Iouio sunt campi Calderani. Situs horum ex eo perci-
pitur, quod dimicatum tradit idem non procul a ciuitate Choi,
quæ priscis Artaxata fuerit dicta. Malcozoglisis siue Malcozides
prior, Turcis est Thur Ali beg, Iouio Thurabeus, vocabulo hinc 30
itidem corrigendo: alter Mahomet, quem annales non nomi-
nant. Turci vulnus inflatum fuisse Scacho tradunt a Malcozi-
de, Iouius ictu sclopeti læsum ait sub humero sinistro, non gra-
uiter tamen, & incerto vulneris auctore. Orda Turcis est Ordu.
Proprie

Proprie quidem hoc uti vocabulo solent pro foro castrensi rerum venalium, sed interim generaliter etiam pro castris seu fossato potius, ut adpellat Leo Sapiens Augustus, accipitur: itemque pro tuldo, quæ Græcis vox in historiis reperitur, & in Leonis Augusti libro de bellicis adparatibus sic definitur, ut impedimenta vasæque militum, & omnes res necessarias complectatur; nimirum famulicia siue pueros, & iumenta, siue sagmaria, reliquaque animalia, & si quid præterea rei ad usum fossati milites secum vehunt, trahunt. Germani Trossum adpellant. Hæc proprie vox hoc in loco Turcicæ Ordu responderet. Notum, apud Tataros aulam, seu castra, seu comitatum Chanum siue regum adpellari ordam. Apud Beluacensem Ioannes de Plano Carpi, legatus Pontificis ad Tataros, curiam regis interpretatur, & stationem imperatoris ac principum, itemque tentorium ducis. Sed heic, ut diximus, tuldum Persici regis in prædam cessisse Turcis intelligitur: uti mox etiam sequitur, vnam ex Ismailis vxoribus in orda fuisse captam. Solent enim mulieres, si quæ sequuntur castra, tuldi pars esse. De Tebrisio supra quædam exposuimus cap. 187. Ptolemæi Teruam esse, plerique putant, & transpositis fortasse litteris Teure scribetur rectius: Hebræorum Susam, Iouius autumat. Id quidem hoc loco minime silentio prætereundum, quod a Choi propter quam urbem pugnatum fuisse diximus, 80 milliariibus Asiaticis vel Romanis Taurisium distet. Addendum & hoc, commissum fuisse prælium die 26 mensis Augusti, anno Christiano 1514. Sultani denique Iouius idem fuisse putat exstructam e ruinis Tigranocertæ. Fiet eius infra quoque mentio, in expeditione prima Sultani Soleimanis aduersus Persas. De Carabago explicatum capite 63, de Amasia capite 6. Ciuitas hodie dicta Kemach in Armenia, quondam metropolis erat Armeniæ Camachus, ut eam Leonis Augusti nouella de thronis adpellat, & indicatum a nobis est superius capite 5. Peucerus corrupto vocabulo Ciamassum nominauit. Sansouinus quoque Iamacam vitiose, pro Camaca vel Camaco, scripsit: errorem Laoniceni sequutus interpretis.

BELLVM DVLGADIRENSE. MORS DVCIS

Vftazeluis vel Aladeulis.

205. De Dulgadiris prouinciæ finibus dictum supra, capite 163. Duces eius, siue reguli, Turcomani erant, non Christiani: regio ipsa tota montuosa, Tauro & Antitauro inclusa. Dreslerus simpliciter Cappadociam vocat, sed non recte. Bello causam præbuit, quod huius regionis Ducis Vftazeluis filius, ut dictum, hosti Selimis & Osmanidarum Ismaili Sophino militasset: quodq; pater, occiso Calderanis in campis filio, Taurisio proficiscentem versus Amasiam Selimis exercitum, in elisuris montium, & impeditis itinerum angustiis, fluminumque transfectionibus, afflixisset. Sinanis bassæ meminimus supra, capite 177. Vftazeluis a Sinane capti, eiusque iussu necati caput, a Selime Venerias, pro Turcorum more, missum fuit. Substitutus huic Alis begus, infra nominatur Scachi Suarenfis filius, initio regni Soleimanis, ad annum Christianum 1522, vbi plura de hoc exponemus, capite 219.

SELIMIS IN BASSAS SVOS SÆVICIA.

Ducaginogli. Ducagini regali. Catalogus paricidiorum & cadum Selimis.

20

206. Piri bassa Turcis est is, quem historia belli Rhodij Pyrrhum Græco nomine vocat, ut Aiace[m] Iouius itidem adpellatione Græca dixit, qui Turcis est Aigas. Ducagini filius Turcis est Achmet bassa Ducaginogli, cuius obiter facta mentio, capite 198. Natus fuit Ducagina familia, quam Iouius ait illustrem fuisse in regione Naupactia siue Lepantina, sicut iam dicitur. Ego vero hanc fuisse celebrem inuenio apud Epirotas vel Albanenses, in quorum regione Barletius Ducagini meminit, loci vel opidi cuiusdam, cui cum imperio præfuerunt olim, & a quo familiæ nomen hoc inditum fuit. Annales Venetorum tradunt, anno Christiano 1444 Paulum & Leccam Ducaginos fratres, Tamusij filios, cum ditionibus suis in Albania, Venetæ se reipublicæ fidei permisisse. Iouius hunc Ducaginoglim ait infamem fuisse pluribus

30

ribus vitiis, avaricia, ambitione, perfidia. Filio Selimi patrē Baia-
 sitem prodendo, nuptias filiæ ipsius impetrauit, vt ante diximus.
 Causa mortis heic verius est exposita, quam ab aliis, qui necatū
 volunt ob expilatas prouincias, quibus præfuisse. Atqui Vezir-
 5 razem bassā, quo munere dicunt annales functum fuisse Ducag-
 inoglim, quum occideretur, nō prouinciam quamdam admi-
 nistrat: sed ad Portam suprema cum potestate, velut ad clauum
 totius Osmanidarum imperij sedet, nec nisi grauissimis de cau-
 sis aliò solet ablegari: quod in Sinane prius, deinceps accidisse
 10 meminimus in Osmane Vezirazeme contra Persas misso, cuius
 loco tunc Prouezirazemes ad Portā cōstitutus fuit Mesites bas-
 sa, spado vetulus, nunc saluis annonis rude donatus. Oturaziacū
 Turci dicunt. Præter Ducaginoglim, referūt annales ab Selime
 necatū Ischenderē bassā, qui & ipse gener ipsius erat, & Tazi-
 15 sadem Cadilescherū, & Seguanem bassā, (officij vocabulū est,
 explicatū cap. 190) qui nomen habuerit Bal Gemes. Id hominē
 significat melle non vescentem. Hæc de procerū Selimis cædi-
 bus hoc tantum loco memorantur. Addamus & alias, aliis tem-
 poribus ac locis perpetratas. Mustaphæ necē prodidimus supra,
 20 cap. 202. Chendenū bassā Iouius trucidatū refert ante, quam
 contra Sophinū Ismailem in Persiam progredederetur: quod vir
 magno rerū vsu præditus, iter hoc grauibus de causis ei dissuasit
 set. Chuseinem bassā, Vezirē suū, simili de causa deinceps iussit
 interfici, quod ei per solitudines Arabiæ Cairū petitulo cum ma-
 25 ximis copiis, auctor esset, ne temere tāto cū exercitu tam pericu-
 losum iter ingrederetur, vt in annalib. expositū legimus. Ægypto
 potitus, Ionuzem bassā, (Ianū male Geufræus & alij vocant) a
 Cheire bego per calumniā delatū, seu furore quodā impulsus, e
 medio sustulit, vt est in annalib. Colligamus immanis iam bellū
 30 diritatis inauditæ facinora. Primū octo paricidia, prorsus enor-
 mia, quibus patrē veneno peremit, Achmeti Corcutiq; fratribus
 2, & 5 fratrum filiis laqueo fauces elisit: procerū deinde maximorū
 cædes totidē, Mustaphæ bassæ Vezirazemis, Cheudeni bassæ, Du-
 caginoglis Vezirazemis bassæ generi sui, Ischenderis itidē bassæ

generi, Tazifadis Cadilefcheri, Balis Gemis Seguanis bassæ, Chuseinis bassæ Veziris, & Ionuzis bassæ: quæ sane omnia quoniam modo legatus Venetus, Aloysius Mocenicus, vsque adeo eleuare potuerit, vt nihil fuisse barbarum in hoc tyranno dicere sit ausus, mihi quidem mirari subit.

SELMIS ADVERSUS AEGYPTI STRIAE QVE

Sultanum expeditio. Cansau Gauri. Mameluci. Circassi, siue Quinquemontani.

207. Simulasse dicitur Selimes, alteram aduersus Iismailem Sophinum expeditionem se suscepturum, quum reapse Sultanū Cairensē inuasurus esset. Id astu fecit, ne præpotentes duos hostes simul in se concitaret: qui quidem inter se reconciliati fuerant, animaduerso Selimis instituto, non minus Ægyptij, quam Persæ interitum quærētis. Præterea stimulos addebat Selimi Cheir begus Halepi, (Iouius & alij Caiarbeium non recte vocant) qui suo cum Sultano inimicitias exercens, defecturum ab eo se nuntiabat, si propius ad Halepum cum exercitu Selimes accessisset. Cansau Gauri nomen est Sultani Cairensis in annalibus hisce Turcicis, qui nostris corrupta voce nominatur Campson Gaurius. Hūc Selimes prælio vicit, in quo Sultanus ipse cæsus occubuit. Cairbeium quoque, vel Cheirem begum, hoc prælio cecidisse, Geufreus tradidit: cui tamen deinceps Ægypto capta Selimem commendasse Cairum, in his annalibus expresse legitur. De Mamelucis abunde Iouius & alij scripsere, quæ paucis dumtaxat adtingamus. Cepere sub Friderico II Augusto. Durauit eorum societas vel ordo cum imperio ccc plus minus annis. Nomen ipsum significat militem, qui stipendia facit. Et militabant Sultano, perpetuisque bellis exercebantur, equestris rei præsertim peritissimi. Moriente Sultano deligebant alium e corpore siue collegio suo, liberis suffragiis. Plerumq; tamen Emirū maiorum, qui numero quatuor erant, auctoritate dignitateq; Sultano proximi, ratio haberi solebat. Electus cuique Manieluco
- centum

centum Seraphinos pro felicibus auspiciis imperij donabat. Omnes necessario vel Christiani erant, vel ex Christianis parentibus nati; nec in ordinem suum vel Arabes, vel Saracenos, siue Mauros, vel Hebræos, vel Turcos admittebant. Maior eorum
 5 pars e Circassis constabat, in pueritia captis, aut pretio distractis. Eam ob causam Zercas siue Cercas quoque vocantur a Turcis, ob Circassorum inter Mamelucos præcipuum numerum: quæ natio nomen Quinquemontanorum habet, Iberis siue Georgianis vicina.

10 *TOMMANBAI, SVLTANVS VLTIMVS Ægypti. Vlu Duueidar. Emir Quibir.*

Quem nostrorum historiæ Tomumbeium vocant, Turcis 208.
 est Tommanbai, nomine non vitiatum. Quod officium, quæue
 15 dignitas fuerit eius, qui dicitur heic Vlu Duueidar, ex ipso annalium contextu intelligitur. Initio commentationis huius, capite tertio, Vlu significare notauimus excelsum. Petro Martyri Mediolanensi in descriptione legationis Babylonix, non Vlu Duueidar, sed Emir Chebir adpellatur, quod Arabibus est Emir
 20 Quibir, id est, magnus Emir. Ea vox a nobis capite primo & 14 superius est explicata. Martyr adijcit, Emir Quibir esse magistratum primum post Soldanum, idque propterea, quod exercitibus præsit. Ergo Sansouinus & alij falluntur, qui huius in historiæ narrationibus ex Tommanbai Vlu Duueidare, vel Emire
 25 Quibire, fecerunt Admiralium Alexandriæ. Reperitur etiam apud Geufræum Derdar Quibir, vt apud Andream Cambrium Florentinum, & alios, Magnus Diadarrus. Vtrumque mutilatum ex Duueidare. Nec Geufræus sibi constat in hoc explicando, quum modo magnum Mariscallum, modo Præfe-
 30 ctum vel Admiralium, modo magnum stabuli comitem interpretatur, qui Græcorum in aulis erat ὁ μέγας Κοροσάυλος. Si Petro Martyri, vt oculato testi, fides habenda, qui hunc præfuisse dicit exercitibus: fuerit scilicet is apud Ægyptios Vlu Duueidar, qui Serasker nunc apud Turcos est, aut qui μέγας δούξ apud Græ-

cos imperatores olim dicebatur. Nam *μὴτας σπαρτηδάρης* esse non potest, quem Prætor Græciæ noster cum Beglerbego cōparat. Eius verba superius exscripta leguntur, capite 66.

MELICVL VMERA. ZAMBERDI GASALI. GA-

za. Zozimus Gazæus. Remle. Rama.

Rammola.

209. Vocabulum Melicul Vmera, nomen eius Officij siue dignitatis denotat Arabica lingua, quondam Mamelucis vſitata, quæ 10 apud Turcos est vel Beglarbegi, vel (vti vulgo pronūtiatur) Beglerbegi, hoc est, domini dominorū, qui sangiacos scilicet, aliosq; begos sub se habet. Vide prolixius explicata cap. 14. Zamberdi Gasali, nostris est Iamburdus Gazzelles. Equidē hactenus operā dedi, vt minime corrupta nomina, præfertim propria, singulis 15 in linguis ederem. Gaza, cuius in his annalibus paullo ante mentio fit, nota est Palæstinæ ciuitas, quæ viros illustres aliquot dedit: & inter alios, Zosimum Gazæum, oratorem eloquentem, licet paganum, qui necatus ab imperatore Zenone fuit, homine crudeli & malitioso. Is est editus a nobis auctor historiæ Zosi- 20 mus Comes, & *Ζωσιμὸς κομης ἑσπερίας*, quod nomen illum significat, qui fisci aliquando fuit aduocatus. Eum Karulus Sigonius V. C. singulis septimanis pagellarim, quum ederetur, a me per veredarios, opera Petri Pernæ Boloniam Basilæa missum, historiæ suæ de imperio occidentis inseruit, nulla beneficij mei vel vnico ver- 25 bo mentione facta: cui tamen anno 1581 se Boloniæ inuisenti, quum ex Sabandi Ducis aula discedens, ad Ferrariensem cum Ducis Augusti Septemviri Saxonis legato, Andrea Paullo, viro amplissimo, & amico singulari, comitandi eius causa proficisceretur, magnas sane gratias agebat, ingenue fatendo, minime se suū 30 illud opus absq; mea communicatione Zosimi, cum laude publicaturum fuisse. Nec dissimulabat se, quum in sepulcrum suū (sic enim adpellabat bibliothecam) me deduceret, Romam profectum petiisse copiam sibi fieri pellegendi Zosimi, qui esse ferebatur

rebat in Vaticana: nec tamen id a Gregorio XIII P. M. licet
 adhibitis intercessoribus illustrissimis ac primi nominis & loci
 Cardinalibus, Farnesio & Estensi, certis de causis impetrare po-
 tuisse. Quo plus, ore tunc quidem rotundo, mihi se debere pro-
 fitebatur. Sedenim ad annales ut redeamus, quod heic memo-
 ratur Remle, opidū Palæstinæ, varias adpellationes habet. Nam
 & Remle, sicut heic, & Ramma, & Rama, & Rammola Mau-
 ris, qui Arabes sunt, ac finitimis nominatur: quod vocabulum
 terram arenosam significat, & a Turcis est mutatum in Remle.
 10 Distat x, vel xii, plus minus, milliaribus Asiaticis a Giaffa, quæ
 sacris est litteris Ioppe, sic ab Iapeto vel Iapheto dicta, quod ver-
 sus Europam, ab Iapheti filiis inhabitatam, portus eius celebra-
 rimus spectet.

15 *CVDSIMVBAREC. IKINDI. MESSIT AXA.*

Iadfunamasi. Cubei Sahara. Cuba. Trulla.

Naos dromicos.

20 Selimes in Ægyptum cum exercitu profecturus, quum ab
 Hierosolymis non procul abesset, morem tyrannorum sequu-
 tus, quibus in ore preces hæ perpetuo sunt,

Da mihi fallere, da iustum sanctumq; videri, ciuitatē Musulma-
 norū etiam opinione sacram sanctam inuisere voluit. Hæret e-
 nim hodieq; Turcorū in animis ea siue religio, siue superstitio:
 25 ut voti rei, Meccha sua visitata, non se legitime soluisse votum ar-
 bitrentur, nisi Bethlehemam quoque, Christi cunis nobilem, &
 Hierusalemam adierint. Vocant autem Hierosolyma, vel Hie-
 rusalemam, lingua sua Cudsimabarec, quod nomen significat
 30 locum benedictum vel inclytum. Vespertinæ preces Turcis sunt
 Ikindi nemas, quæ nimirum medio concipiuntur inter meridiē
 & occasum solis spatium. Concepit has in messit axa, id est in alba
 messita, siue templo Turcico. Nocturnas, quæ Iadfunamasi Tur-
 cis adpellantur, & interuallo medio dici solent inter occasum

solis & mediâ noctem, peregit in Cubei Sahara, siue Sehara: vocabulo denotante templum in spatiosa situm area, & cui fastigiû impositum est formæ rotundæ. Tale fastigium Euagrio, scriptori ecclesiasticæ historiæ, ^{ῥῆλος} dicitur: Græci recentiores, vt Zonaras, Cedrinus, alij, Trullum & Trullam nominant: vt quum Cedrinus ait alicubi, Trullam sanctæ maioris ecclesiæ furnicam corruisse: quibus in verbis furnica significat habentem formam furni, hoc est rotundam, non in longum porrectam, cuiusmodi tectis cooperta templa Græcis ^{ναοὶ τρομικοὶ} vocantur. Vox Cubei ne Italis quidem est ignota, veluti quum Venetorum in annalibus legitur, anno 1416 ignem exussisse cubas templi S. Marci, plumbo tectas. Intelligitur autem hoc annalium loco per Cubei Sahara, templum Solomonium hodiernû Hierosolymis, quod & cubam habet eiusmodi, Turcicis templis familiarem, & amplissimam circa se complectitur aream.

*RVRSVS ÆTHIOPE SIVE MAVRI, PRO
Ægyptiis & Arabibus.*

211. Cur Ægyptij & Arabes, olim Sultani Cairensis subditi, nominentur Æthiopes ac Mauri, a nigro colore corporum, diximus supra, capite 165. Sansouinus expresse hac in historia, Cairi siue Misziris (vt nunc adpellari, capite 61 notauimus) incolas Mauros vocat, vulgari consuetudine. Paulo etiam post sequitur heic in annalibus, interceptum ab Arabibus & Æthiopibus Tommanbain, Selimi fuisse proditum. Ceterum transfugæ dumtaxat heic vnus meminerunt annales Turcici, sed historici nostri duorum, qui Mameluci fuerint, natione Albanenses vel Epirotæ. Fecisse tradunt hos transfugium ad ciuem popularemque suum, Sinanem bassam, etq; consilia Sultani Ægyptij cum insidiis detexisse.

REGIO SAIT, ÆGYPTI PARS.

Aythonus emendatus.

Quod urbem Cairum ingressi dicuntur Selimiani milites, id 212.
 5 factum aiunt alij per eam portam, quam nostri Bassuellam vo-
 cant, & de qua paullo post amplius agemus. Regio Sahid Ioanni
 Leoni Aphricano superior Ægyptus est, quam Thebaidis pro-
 uinciã dixere veteres. Aythonus cap. 54, vt etiam annales hi Tur-
 cici, non Sahid, sed Sait, hanc adpellat; & primam ac maiorem
 10 (id est maximam) Ægypti prouinciam facit: quo loco notandũ
 obiter, secundam prouinciam eiusdem Ægypti vitiose scriptam
 Demesfor, pro quo reponendum sine dubio diuisis vocibus, De
 Meser: quod Gallica phrasi denotat prouinciam Meserensem,
 hoc est vicinam vrbi Meser, quam rectius capite præcedenti di-
 15 ximus nominari Miszir, aut Missir. Ibidẽ quinta prouincia cum
 vrbe Damiata, non est Æliopolis, ab Ælio Pertinace Augusto sic
 vocata, quod auctori Platinæ credidit Reineccius: sed Heliopo-
 lis, quasi solis ciuitas, vt in eadem Ægypto quondam erat Her-
 mopolis, Mercurij ciuitas; Panopolis, Panis ciuitas: & aliis a Diis
 20 aliarum nominatarum reperiuntur, etiam a ridiculis illis Ægyptiorum
 numinibus quædam, vt a canibus Cynopolis: a lupis, Lycopolis:
 a felibus, Æluropolis. Plures Elias noster Cretensis in Nazian-
 zenum, quodam loco recitat. Corrigitor hoc etiam in illo ipso
 Aythoni capite, quũ dicit, haberi carnes craftinas, hædinas, gal-
 25 linaceas: vt lector malit carnes castronias, id est, veruccinas,
 quam craftinas.

MESSITA DICTA CHASANIS ZAMI.

30 Auctorem huius messitæ siue tēpli Cairensis Chasanem vo- 213.
 cant annales hi Turcici, rectius proculdubio, quàm vel Ioannes
 Fraxineus, apud quẽm Hessin legitur, vel Helferichus
 in itineralio, cui scribitur Hessen,
 pro Chasan.

*TOMMANBAIS SVSPENDITVR. FINIS REGNI
Sultanini & Mamelucorum. Bab Surveille.*

214. Memorabilis est foedus hic Tommanbais interitus, & Aegypti Syriaeq; Sultanorū regni finis. Suspēsus fuit Tommanbais xi die mensis Aprilis, anno Christiano 1517, vt Sansouinus adnotauit. Sumtum hoc de ipso supplicium ad portam Basſueillam, vt idem retulit, quum prius ignominia causa laqueo ad collū adpenso, per urbem mulo infidens circumductus fuisset. Peucerus Basuelam Syrię portam nominat. Sed melius annales indicauerē locum in urbis vmbilico, cui nomen Bab Subeile vel Suweile, quorum illud significat portam, hoc plateam.

MORBVS ET MORS SELIMIS, IN LOCO FATALI. Dephterdarlar. Bairam maius & minus.

215. De pago Inzua dictum superius, numero 74. Non procul abest a Zorlo, siue Zurulo, siue Ciurlo Iouij, de quo dictum in idem, cap. 26 & 193. Nec longe a Zurulo distat is locus, qui Selimi fatalis propter impietatem erga patrem bis exercitam, praelio committendo, venenoq; præbibendo, de quo dictum cap. 201, fuit. Et bis hoc loco Turcici quoq; fatentur annales, fatali Selimē loco diem suum obiisse. Causam mortis aduulit ei pustula siue carbunculus pestilens, vt Turci memoriae produnt. Sansouinus ex aliis refert, plagam fuisse corrosiuam, instar gangrænæ: quod equidem non puto, propter interitum Selimis subitum, quū gangræna tardiores plerumque progressus faciat. Dephterdari siue Dephterdarlari, sunt vel Rationales, vel quæstores, vel (vti nunc adpellamus) præsides & consiliarij camerae. Bairam, maximum Turcis festum est, instar paschatis nostri, quod mense Ramazane celebrant, quo & ieiunium suum seruant, integro mense 30 dierum, a crepusculo matutino, vsq; ad solis occasum, nihil cibi potusue sumentes: & absoluto ieiunio, suū hoc Bairam, paschatis in morem, peragunt. Duplex aut Bairam Turcis in usu est. Vnum, mense Ramazane, de quo nunc agimus; & quod Buiuc, siue

siue maius, aut magnum adpellant. Eius supra meminimus, cap. 11 & 33. Alterū, sexaginta plus minus ab hoc diebus celebratur, & Chaziliorum Bairam dicitur, hoc est religiosorum, qui peregrinationem voti ergo suscipiunt, ad visitandum Mahumetis Prophetæ sui sepulcrum Mecchanum, ut indulgentias peccatorum suorum istuc impetrent. Quippe ceteri ad huius observationem Bairani non tenentur. Ideoque Cutzug Bairam ab eis adpellatur, uti festū minus, aut paruum. Neque vero sibi quidquam ad impetrandum veniam admissorum facinorum, prodesse putant solam Mecchani templi visitationem: in Bethlehēmā quoque, cum Hierosolymis adeant, uti paullo ante significabamus. Hinc vero certum mortis Sultani Selimis tēpus colligitur alioqui controuersum. Quippe legitur apud Iouium, extinctū Selimem anno Christiano 1519, die 14 mensis Februarij: quū San-
 15 fouinus, & alij, verius omnino tradāt, id accidisse mēse Septem-
 10 bri, anno 1520. Quippe Buiuc Bairam tunc instabat, quod Selimes celebraturus erat Hadrianopoli, si superstes fuisset.

SOLEIMANES INITIO REGNI BELGRADVM

obsidet. Burgurdelen cum ea capit. Sabacz. Sabatia.

20 Causa, cur regnum auspicatus Soleimanes, Vngaris mox bel-
 lum inferret, non erat alia reapse, quam certa spes occupandi
 Belgradi, cum ceteris eius regni prouinciis & opidis, rege Ludo-
 25 uico, Vladislai F. necdum per ætatem ad gubernandum idoneo,
 & procerum suorum, tam sæcularium, quam ecclesiasticorum
 contemptui exposito: qui posthabita dignitate regis, & salute rei-
 publicæ, suis dumtaxat commodis, ambitioni, luxui, fastuique ab
 hominum memoria inaudito, studebant. Occasionem vero pa-
 30 cis abrumpendæ, Spanduginus hanc exposuit: quod legatus So-
 leimanis, ad denuntiandum Vngaris bellum missus, ni tributum
 Soleimani soluissent; non modo non exceptus ab eis honorifi-
 ce, verum etiam tractatus præter legatorum ius fuerat: idque pro-
 pterea, quod vindicare se de Sultano Turcico vellent, obigno-

miniose ac insolenter habitos a Selime prius legatos suos. Burgurdelen vero Soleimanes præcipiendam putauit, ne qua Sauo secundo Belgradē sibus obsessis, ad quorum is mœnia Danubio iungitur, venire subsidia possent. Quippe Burgurdelen Turci vocāt illud in ripa Sauī fluminis opidum, quod Vngaris Sabacz 5 adpellatur, cinctum vndique Sauo, in quem Drinus ibidem, ac Baconsius amnes, influunt. Bonfinius refert, anno Christiano 1470 initam fuisse vel oceptā ædificari molem Sabaz, cui nomen Turcus indiderit, vti Sabaz vocaretur, quod Turcica lingua mirabile quid significet. Intelligit autem Turci nomine Sultanum Muchemetem, Baiafitis patrem, Selimis auum, Soleimannis proauum. Quippe Muchemetes, a Belgradi obsidione, anno Christiano 1456, inuicti ducis Huniadis virtute turpiter reiectus, hanc exstruere 14 post annis arcem voluit ad Sauum, e regione Sirmienſis agri: vt inde fines Vngaricos inuadere pro lubitu posset. Hinc nouæ munitioni superbum nomen datū Bonfinius putauit. Sed postea tamen Sabatiam, veluti Sauatiā, a Sauo flumine potius dictam faterur. Rex autem Matthias, Huniadis filius, anno Christiano 1475, Muchemete adhuc superſtite, Sabatiam vi expugnatam recepit: a quo tempore noſtrorum in 20 potestate manſit ad hoc vsq; bellum Soleimanicum. Alba Græca potitos Turcos notauere noſtri anno 1521, die 24 Iunij.

RHODI OBSIDIO. MERMERE. MARMORA.

Portus Phisicus.

27

217. De Mentefiana ditione dictum supra, cap. 13. Videnda quoque Natoliæ tabula Geographorum principis Ortelij. Mermere Turcis adpellatur opidum Anatoliæ maritimum, a cuius portu distat interuallo non magno Rhodus. Opidi nomen Græcis 30 est Marmora, portus autem, Phisco, pro quo legitur in Ortelij Natolia Fischio, non recte tamen, quādo Phiscus etiam Sophiano scribitur. Situs est e regione portus Rhodij, qui ab hoc dumtaxat xviii milliaribus Græcis diſiungitur.

MEGA-

MEGALO MASTOR RHODI.

Stankoi. Bedrum.

Græca voce Turci quoq; *μεγάλον μάστορα* vocant magnū Rhodi Magistrum, vel ordinis equitum Rhodiorum principem. Is erat id temporis Philippus Villerius Liladamus, natione Gallus: qui Fabricio de Caretto nato e familia Marchionum Finariensium in Liguria Saxonica stirpis, nec ita dudum mortuo, successerat. Deditio Rhodi facta fuit anno Christiano 1522, die 25 mensis Decembris, videlicet natalicio Christi, quo etiam Solimanus urbem ingredi voluit. Erat in potestate Rhodiorum equitum nobilis quoque Cos insula, Hippocratis medici patria, quam Itali nautæ Lango nominant, Græci *τὴν Κῶν*, velut *εἰς τὴν Κῶν*, Turci Stankoi. Hæc itidem Soleimanis in manus, amissa Rhodo, venit. Arcem quoque Bedrum sequutam mox aiunt annales horum exemplum. Eam Marius Niger existimavit esse Branchidas Cariæ Strabonis, & Petrum vocat. Idem Halicarnasum veterem putat respondere Castello S. Petri, quo de nunc annales hī loquuntur. Notus quidem est sinus S. Petri, sic a Castello S. Petri dictus: sed utrum referendus sit ad Halicarnasum, an ad Iasum Cariæ, sinus ut Iasius ille Plinianus sit, equidem aliis definiendum relinquo.

FINIS DVCATVS DVLGADIRENSIS. SCACH

Suvuar. Zuiria. Tzanifas.

Quemadmodum antea, capite 157, quosdam ostendimus anticipasse finem regni familiæ que Caramanica: sic etiam factum in Aladeuliorum familia, sineque principatus Dulgadirensis, videmus. Quippe nostri volunt, eam desisse sub imperio Selimis, anno Christiano 1514, quo tempore captus & occisus fuit Vsteczalues, uti supra declaratum. Turci vero tradunt illi fuisse substitutum a Selime fratris filium, Alim begum, qui Schachi Suarenfis filius heic adpellatur. Is septem annis a morte

patrui potitus imperio, nunc tandem sub Soleimane sceleratis infidiis e medio tollitur. Scachi nomen iis gentibus est familiare, de quo commentationis huius initio diximus. Sic in adpendice Reineccij ad caput 8 Aythoni, Siruansa non pro alio debet accipi, quam pro Scacho Siruani, qui Mediæ Scachus siue rex est: sic & Philippo Bergomati quidam nominatur Tzanifas, vocabulo corrupto ex Tzani Scach, qui Tzanorum Scachus est, gentis itidem Ponticæ, sicut & Suarenfes ad Pontum Colchidemue pertinent, vel Lazi, veleis proximi. Ac sunt iidem hi Suarenfes, quorum regionem Ortelius ex Alphōso Hadriano Zui-
riam nominavit.

*AIGAS BASSA. CHASNADAR BASSI. APO-
chrysiarius Bonfinij. Apocrysiarius.*

220. Habet heic lector illum Aigasem bassam, quem supra indi-
cauimus a Iouio voce Græca nominari Aiace. Oriundus erat
e Cimera, non procul a Corcyra, trans sinum sita, quam Leo Sa-
piens Augustus Chimaram in nouella de thronis adpellat, &
cum Buthroto, ibidem ad quintum a Corcyræ opido & arcibus
milliare sito, Naupaſti metropolitano subiicit. Supremus the-
saurarius in Officiis Portæ Osmanicæ Chasnadar bassi dicitur.
Eorū explicatio suum, non multo post, locum inueniet. Et sunt
in omnibus regnis Thesaurarij, quos Bonfinius dici Romanis
Quæstores, Græcis Apochrysiarios existimans, fallitur. Non e-
nim apud hos Apochrysiarij reperiuntur vsquam, sed Apocrysia-
rij: longe diuersi nomen officij, quo fungentes, A responsis aliqui
Latine vocarunt. Græci hodie sic internuntios & legatos adpel-
lant.

PETROVAR. SIRMIVM. FRANCOCHORION.

*Interitus Ludouici regis Vngariæ pradi-
ctus a spectro.*

221. Quod Varadinum Petri dicitur, Vngari Petrouar adpellant,
hoc est, ciuitatem Petri, vel *πετρόπολις*. Sitam in libero colle vidimus
ad

ad Danubium, in ea parte regni Vngariæ, quæ a Salankemene, Tibisci ostiis obuerfa, (dictum de hac capite 100) vsque ad Varadinum hoc Petri. Sirmium vocatur. Græci, Francorum a cæde, *σπαρκοχαρίον* recentioribus in historiis dixere. Quod annales aiūt, pugnatum inter Soleimanem & Ludouicū circa tempus Ikindi, de notatis capite 210 lector intelligit. Etenim quod Christianis vespertinarum precum tempus est, hora nimirum tertia post meridiem: Turcis Ikindi nemas adpellari notauimus. Stephanus Broderithus in historia de hac Ludouici regis Vngari clade, dimicari ceptum refert hora post meridiem fere tertia, quæ scilicet a Turcis etiam memoratur. Hic autem Ludouicus, eius nominis apud Vngaros secundus, Vngariæ Bohemiæque rex, ad opidum Mohatzium, (Mugacium libuit aliis nominare) prostratis vndique copiis suis, prælio semet eripiens, in vicina palude, quum in altiore paullo ripam euadere cōaretur, & equus regius posterioribus pedibus insistens, frustra que saltum in ripam aduersam moliens, in dorsum vna cum vectore corrueret: ita vt erat armatus, sesquipalmis in aquæ lutulento gurgite depressus & suffocatus interiit, anno Christiano 1526, die mensis Sextilis 29, Ioannis Baptistæ decollationis memoriæ dicato, pro quo natalem alij non recte ponunt, id est 24 Iulij. Filius erat Vladislai Iagellonij, Casimiri Poloniæ regis nepos. Matrem habuit Annam Candalensem, regiæ Nauarrenæ stirpis apud Vascones, in Gallia; quæ nulla cute vel pelle rectum in lucem edidit, quam postea medicis arte naturam iuuantibus, est consequutus. Habitum hoc infelicitis ominis loco. Pater baptissando pro more Christiano, Iulij nomen indere decreuerat: sed aliud suadente matre, Ludouicus fuit adpellatus. Hoc itidem ominosum plerisque visum, quod vnus hoc nomine rex quondam apud Vngaros pariter & Polonos rerum potitus fuisset, Sigismundi regis, & post Imperatoris socer, e Gallica familia regum Neapolitanorum ortus, ideoque Loïsus vulgo dictus, qui moriens masculum heredem post se nullum reliquerat. Narrantur & alia, quæ infelici iuueni (quippe vigesimum primum ætatis age-

bat annum, quum interiret) tristissima quæque portendere credebantur. Retulit aliquando mihi generosus & illustris Baro Kitlizianus Ioannes, quem honoris causa nomino, sibi notam fuisse matronam honestissimam, gente Bocciana nobili cum primis apud Silesios editam, & equiti Sueuo Stainanæ familiæ nuptam. Ea iuuenula missa fuerat in aulam Ludouici regis, ut esset in gynæcio reginæ Mariæ, Karuli V & Ferdinandi Augg. sororis, Ludouici coniugis: & quidem a morte regis omnium consternatis animis, & ob metum aduentantium barbarorum trepide gynæcio præsertim fugiente, coronam regiam, ab aliis præformidine neglectam, conseruasse dicitur. Commemorabat hanc Baro noster recitare solitam, non multo ante regis interitum, quum Budæ rex ageret, ac pro more clausis arcis foribus pranderet: (misere quidem certe victitasse regem hunc, defraudatum & contemtim habitum a proceribus Vngaris, regio interim luxu diffluentibus, testis oculatus Herberstainus Baro memoriæ prodidit) accessisse ad arcis portam spectrum quoddam, ut euentus docuit, in forma hominis fœdum in modum distorti & claudicantis: atque voce flagitasse colloquium regis, cui necessario quædam indicaturus esset, ad regiam regniq; salutem pertinentia. Quumque neglectus initio, quod in aulis fieri solet, nunc altiori clamore, nunc eiulatu adhibito, id uti quamprimum regi significaretur, peteret: tandem hominis importunitate commotos quosdam, quum extra regem ipsum nemini secretum hoc se patefacturum diceret, rem ad regem detulisse: qui mox abire quemdam e splendidioribus aulicis, & simulata persona regia, quid istuc arcani esset, quærere iusserit. Tum vero claudum illum de arcano reuelando velut a rege præsentem appellatum, negasse primum, hunc esse regem: deinde subiecisse, regem, qui se audire nollet, breui periturum: atque his prolatis, in oculis omnium euanuisse. Memorabilis sane plures ob causas historia, quam equidem loco tam idoneo, minime putavi silentio prætereundam.

NOVVS DERVISLARIORVM MOTVS.

Qui Calenderes Turcis dicantur, qui Deruisslarij, declaratum ^{222.}
superius capite 171. Deruisslarios quidem esse nomen generale,
quo Calenderes & alij capite dicto recensiti compræhendantur,
5 vel hoc etiam ex loco perspicitur. Calender autem Zelebi,
significat Calenderem siue religiosum nobilem, ex causa in ipsis
annalibus exposita, quod originem generis scilicet ad Chazim
Bectasem referret; cuius, ut auctoritatis olim summæ viri, men-
tio facta fuit in vita Vrchanis Gasis, Osmanis filij, non procul
10 ab annalium initio.

*BANVM ERDELII SOLEIMANES VNGARIAE RE-
gem creat. Causa progressuum, quos Turci
fecerunt in Vngaria.*

De Bani dignitate tractauimus capite 174, de Ardelio vel Er- ^{223.}
delio, capite 103. Banum heic Erdelij vocant annales, quem no-
stri non Banum, sed Vaiuodam Erdelij siue Transsiluanix, per-
petuo dixerunt. Is tunc temporis erat Ioannes de Zapolia, Co-
20 mes Cepisiensis, Vngariæ pestis: qui ante prælium de industria
tardius ad Ludouicum regem copias auxiliares ducens, regem
cum suis in extremum illud discrimen cõieciisse creditur, ut ambi-
tu nefario peruenire, cæso Ludouico, genuinus scilicet Vnga-
rus, ad regnum posset. Eam ob causam dudum quoque Ludoui-
30 ci sororem Annam, Ferdinando, magni Maximiliani Cæsaris
nepoti despõsam a Vladislao patre paullo ante, quàm e viuus ex-
cederet, frustra licet ambiuerat: ut eo plus iuris ad regnum, si qui-
dem sororius regis fuisset factus, haberet. Ipsi autem Ioannis
Zapolienfis sororem primo sibi matrimonio iunxit Sigismun-
30 dus Poloniæ rex, e qua tamẽ nullos suscepit liberos mares. Post-
ea suam Ioanni filiam Isabellam, ex altero coniugio natam, Si-
gismundus vxorem dedit, ut infra dicturi proluxius sumus. Cre-
duntur Ioannis causæ fauisse Poloni, eamq; studiis maximis quum
per alios, tum per Hieronymum Lascum, Alberti patrem, Solei-

mani Osmanidæ, ac Francisco Valesio Gallorum regi, bonis scilicet illis confœderatis ac fociis, in detrimentū reipublicæ Christianæ commendasse: ne quietatotius Vngarici regni possessio-
ne potiti principes Austriaci, formidabiles ipsis etiam Polonis fierent: qui sane stimulus æmulationis Francisci quoque regis a-
nimum perpetuo pungens, cum ad consilia nefanda, reique publicæ pernicio-
sa, cum indelebili ad omnem memoriam posteritatis infamia sua, perpulit. Ita nimirum per ambitionem & in-
uidiam fuit adtractus in viscera nostra sæuus & iuratus hostis. Utinam ne nunc etiam fucata libertas electionis, & fœderis Os-
manidarū cum vicina Sarmatia prætextus, ac detestabilis quo-
rundam ambitio, malum aliquod Europæ pariant; quod Deus tamen optumus maxumus omen auortat. Notari quidem an-
nalia verba debent, quibus Iohannes hic Turcis non electus ab Vngaris rex, sed Banus Transsilvaniæ nominatur ante, quàm
Soleimanis beneficio scilicet regnum obtineret. Idem Banus detulisse sua dicitur Soleimani obsequia. Quid aliud hoc, quàm
factum fuisse clientem, vel mancipiū potius Soleimanis? Magis id etiam paret ex eo, quod sequitur: Soleimanis imperio Ba-
num se summisisse, vel subditum Soleimanis factum esse, sicut
ipsa verba Turcorum sonant. Hæc scilicet illa libertas est, quam ore iactitant, qui Turcis semet adiungunt. Fructus autem bonæ
protectionis huius & patrociniij Turcici, paullo post ex capite
250, & ipsis ex annalibus, vbi de morte Ioannis, & filij matrisque
in Transsilvaniam relegatione narratur, luce meridiana clarius
adparebunt: itemque de supplemento annalium nostro, vbi tā-
dem videmus, ambitiosi patris, & reipublicæ noxij filium, Ari-
anæ sectæ patronum, quæ Mahumetanis fores aperit, sine liberis,
in ipso ætatis flore, iusto Dei iudicio, rebus humanis exemptum
fuisse. Notum vetus, ac verissimum quidem oraculum illud: 30

Εὐσεβέων τὰ ἰδὲ καὶ τὰ λωΐα, δυσσεβέων δὲ οὐ.

Fausta piorum posteritas, infasta scelestūm.

VIENNA

VIENNAM AVSTRIAE SOLEIMANES OBSIDET.

Wetsch. Vindoniana. Ostrikion.

Huius obsidionis auctor Soleimani fuit Ioannes Zapoliēsis, 224.
 hostis Germanorum, cum Vngaris suis, parum æquis nationi be
 5 ne de se meritæ. Nec in illa cæcitate sua dementes perspiciebāt,
 si Soleimani licuisset in Germania pedē figere, (quod sane quo
 minus fieret, per ipsos non stetit, solo benigni numinis fauore
 pestem illam nostris a finibus auertente) non minus Vngarorū
 libertatem oppressurum fuisse barbarum, quàm nostram: a fron
 10 te scilicet, & a tergo iam ipsis intra septa sua conclusis. Vienna
 Turcis est Wetsch. Vetus adpellatio Vindomana legitur in No
 ticia vtriusq; imperij, quam equidem integriorem puto, quàm
 Vindobonæ: præsertim si diuisa littera M in N & I, dicatur Vin
 doniana: sicut obiter superius etiam capite primo commenta
 15 tionis huius indicauimus. Regioni nomen non ab Austro datū,
 quod ab Austris perflari crebro soleat, vt Lazius scripsit, sed ab
 oriētali situ, respectu reliquæ Germaniæ, vel e Prætorē Græcię
 nostro paret, qui Græcis ὀστρίκιον suo quoque tempore dictā ostē
 dit. Id enim nomen Ostrich, vel Ost Reich, Germanis simpli
 20 citer sonat regnum orientis, vel ad orientem situm. Quod fri
 goris vi narrant Turci Soleimanē ab obsidione discedere coa
 ctum, excusandi Sultani sui, suorumque causā faciunt. Quippe
 constat, Turcos vicies muros vrbis subiisse: vicies a mœnibus
 virtute propugnatorum fuisse repulso: adeoque tandem, fra
 25 meis licet ac fustibus adhibitis, adigere suos amplius ad oppu
 gnationem redintegrandam nulla vi potuisse. Hinc vrbis capiē
 dæ desperatio Soleimanis animum subiit, vt adparebit ex ipsa
 Viennensis obsidij descriptione, quam ad finem libri huius le
 30 ctor inueniet. Cepit in morem fugæ Soleimanes reliquis
 cum copiis abscedere, die 14 Octobris, anno Chri
 stiano 1529. Atmindanis nomen, cuius
 mentio sequitur, exposuimus
 supra, capite 130.

ALTERA SOLEIMANIS CONTRA GERMANOS EXPEDITIO. Casan Michalogli cum suis a Friderico principe Palatino cæsus. Palatinorum in rempublicam merita.

225. Intelligunt annales Hispani nomine Karulum V Augustum, Hispaniarum regem:quem Imperatorem Romanorum insitiari solebat Soleimanes, quod se belli iure successorem Constantini magni diceret, qui tam occidentis, quàm orientis fuisset imperator. Casanis Michaloglis nomen apud Soiterum, qui ex nostris hoc bellum eleganter descripsit, non legitur. Vaiuodæ adpellatio, quæ Casani tribuitur, capitaneum significat. Cæsus cū suis memorabili clade fuit a Friderico principe Palatino Rhennensi, auxiliorum imperij supremo duce, qui post Septemuirali dignitate fulgēs, honorata grauique senecta vitam in terris clausit suam. Serenissima sane Palatinorum principum familia tam superiori, quàm hoc contra Soleimanem bello, perutilem immortalis cum laude sua reipublicæ Christianæ nauauit operam: quum obsessa Vienna Philippus, e Friderici fratre Ruperto natus, in loco nihil id temporis munito, contra vim potentissimi hostis defendendo, suum pro salute patriæ caput deuoueret: Fridericus & Wolfgangus fratres Cremsij, ad decimum a Vienna lapidem, cum copiis in omnem bene gerendæ rei occasionē intenti subsisterent: ac nunc demum anno tertio redeunte Soleimane, primus Fridericus ad defendendam Austriam aduolaret, & paratus ipse barbaros imparatos & imprudentes inuaderet, cæderet, profligaret. Hostis quidem ellogium, de cæso ab Alamanis Casane Michalogli, ad huius familiæ laudē pertinet.

CORONE, INSVLA BALV, BADRA, captæ a nostris.

226. De Corone dictum capite 177. Insula Balu, locus est ad ipsam Coronen, litori proximus, quem incolunt Græci, Turcis in vrbe habitantibus. Hinc intelligi potest, quod apud Ortelium legimus,

mus, Coronen in Messenia Peloponesi, Sophiano dici Coron,
 Mario Nigro Nisi. Quippe ^{mo} Græcis insulā significat, integre-
 que dici debebat ^{mo}. Ac toti nomen vrbi a parte Niger dedit.
 Badra Turcis effertur, Peloponesi vrbs: Patraſſo vocant Itali: Pa-
 5 træ quondam Græcis, numero multitudinis, enuntiabatur.

CHAIRADIN BARBAROSSA. CESAIR.

Notionem vocabuli Chairadin capite 36 dedimus. Heic ^{227.}
 10 nulla fit Horuccij mentio propterea, quod perierit ante, quā
 pro Turcis aliquid insignis rei gessisset, priuatis contentus com-
 modis. Maior is natu frater Chairadinis, sub archipirata Kema-
 le nomen & rem consequutus e piratica, Selimem Arabem, re-
 15 gni Algeriensis heredem, cui rogatus suppetias tulerat, per insi-
 dias in balineo necauit, & urbem cum regno sibi per vim adse-
 ruit. Exstincto deinde Horuccio, cuius interitum Iouius descri-
 pfit, Chairadines frater, & ipse pirata nobilis, in possessione regni
 successit: tandemque Soleimani factus lōge carissimus, ea ges-
 20 sit, quæ deinceps in annalibus exponuntur. Ad hunc per errorē
 omnia referuntur heic, de capta præsertim Cesaire, quæ a fratre,
 dum viueret, gesta fuerant. Cesair Numidiæ metropolis, Alge-
 rium vulgo dicitur. Priscis erat Iulia Cæsarea. Nicolaidēs a Mau-
 ris Gezeir, Arabibus Elgezair dici putat, nomine significante in-
 25 sulam, propter Balearium & aliarum insularum viciniam, sane
 ridicule: quum vtrumque sit idem, nisi quod alteri additus est
 E L vel A L articulus Arabicus: & vtrumque corruptum sit ex
 Cæsarea, sicut & Cesair. Barbariam vocari maritimam Aphri-
 cam, initio supplementi annalium nostri monuimus. Af-
 30 prorum quadragies centum millia faciunt cen-
 tum millia talerorum, pretio taleri v-
 nius ad 40 aspros reuocato,
 sicut ostensum est
 capite 18.

OFFICIA PORTAE OSMANICAE PRAE-
cipua, cuiusmodi sunt hodie.

228. Prius, quàm accedamus ad explicationē officij, quod Chai-
radines heic consequutus traditur, supremi videlicet beglerbegi
maris: vno tandem complectamur loco totius aulae, vel Portae;
potius Osmanicæ officia præcipua, rebusque Turcicis explican-
dis & intelligendis necessaria.

Primum hæc sciri oportet esse duum plane generum, aliis in-
tra faraium deputatis ipsiusmet Sultani ministeriis, ac rursus al-
liis extra faraium sua obeuntibus munera.

Intra faraium hi Sultano seruiunt.

Capi Aga, vel Capi Agasi. Præfectus aut Capitaneus Portæ.

Burgum.
De his per Lammoufou Oda Bassi, cubicularius maximus, & præfectus Itzoglanis sa-
raij. Adolescentes sunt, qui ab ætatis octauo, ad vigesimum an-
num vsque, pro Sultano aluntur & educantur intra faraium, va-
rieque pro indole sua instituuntur, præsertim vt legere discant,
& scribere, & iaculare, & equitare: legumque Mahumetanarum
summam percipiant.

Chasnadar bassi. Thesaurarius maximus.

Kilertzi bassi. Dispensator maximus.

Serai Dar Agasi, vel Serai bassi. Supremus saraij præfectus,
absente Sultano.

Et hi quidem omnes spadones vel castrati sunt, ac singuli sub
se plures alios, itidem castratos vel eunuchos, habent.

Secundum hos, tres imprimis adolescentes sunt, ipsius Sulta-
ni ministeriis inseruiantes, quorum hæc nomina:

Silichtar; qui arcum, sagittas, arma cetera Sultani portat.

Tzohadar, qui vestium Sultani curam gerit, eiusque scaraman-
gium portat, ad arcendam pluuiam factum. De hoc plenius di-
ctum capite 199.

Kiuptar, cui potus Sultani commendatus est, & qui semper
eques etiam pro Sultano fert aquam secum in lagena.

Pertinet huc etiam, id est, refertur inter officia saraij, Bostan-
gi bassi, præfectus hortulanis: cui delectorum e Christianorum
liberis

Agniger
Sp. p. Juma
Quadarobba.

man. 29. p. 100.

liberis Atzamoglanorum supra quatuor millia parent.

Sunt autem his omnibus sui tam vicarij, quam alij officiales attributi, qui pro antiquo more gradatim ad dignitates supremas adscendunt. Inseruiunt autem recensiti hactenus ipsi Sultano intra saraium, ac si quidem eques e saraiio prodit, omnes eum comitantur: sin aliquò se mari confert, ipse Bostangis bassa clauū caicæ, siue nauigij, quo Sultanus vehitur, tenet ac gubernat.

Ad saraium quoque pertinent hi, quorum nomina sequuntur: Zeschnegir bassi, prægustator maximus, & prægustatoribus:

10 ceteris, plus minus centum, præfectus.

Mupac Emini, præfectus culinæ, vel rei cocinariæ.

Achsi bassi, coquus maximus.

Extra saraium hæc officia numerantur.

Primus omnium locus est Muphti, qui supremus est Alcorani siue Mahumetanæ legis interpret: & auctoritatem apud Turcos eam obtinet, quam Papa siue Pontifex maximus apud Latinos; apud Græcos, Patriarcha.

Huic proximi sunt Cadilescheri vel Cadiascheri, supremi & ordinarij militarium ciuiliūque causarum iudices: vnus per 20 Græciam vel Europam, dictus Rumeli Cadilescher: alter per Asiam, Anatoli Cadilescher: quibus tertium Selimes primus adiunxit, post subactos Armenios quosdam, Dulgadirenses, Ægyptios, Syros, Arabes: ideoque maius est huius officium, propter multitudinem populorum, & ipsarum regionum amplitudinē.

25 Plura de his diximus supra cap. 29.

Sequuntur Vezir bassæ, capita scilicet consilij Sultanini. Quoniam non nisi tres aut quatuor Vezires erant, vti paullo post exponemus. Sed nunc vel plures, vel pauciores, prout visum fuerit Sultano, deliguntur. Supremus, qui Vezir azem Turcis appellatur, solus vniuersum maxima cum potestate administrat imperium, ceteris in diuano (quod explicatum nomen est sub finem 171 capitis) sic assidentibus, nihil vt ipsi proloquantur. Ex his etiam deligitur iudicio Sultani, qui Ser Asker, & Ser Dar appellatur, explicandis paullo post vocabulis. Quum nos Constā-

Bosphorus.

Emfalmi for.

Mund. Ruch.

Can for. for.

Alif for.

Räff. Bassa.

President.

tinopoli ageremus, Vezirum dignitas, a Sultano Murate, nouo ceteroqui exemplo, nouem bassis erat tributa, quorum subiicere nomina libet.

1. Osman bassa, Vezirazem, gus Cairi vel Ægypti.
- & Ser Dar cōtra Persas. 6. Ferhat bassa, belli dux con 5
2. Messich bassa. tra Persas.
3. Mechemet bassa. 7. Giaffer bassa.
4. Ali Capitan bassa, begler- 8. Ali bassa, sororis Sultani
- begus maris: nostris V- maritus.
- lutz Ali, hoc est, Ali a- 9. Cigalogli bassa, beglerbe- 10
- postata. gus Reuani.
5. Ibrahim bassa, beglerbe-
- Post vezires, auctoritate maxima sunt tres Beglerbegi, quo-
- rum hic ordo.

Rumeli beglerbeg, hoc est Romanix siue Græciæ. 15

Anatoli beglerbeg, hoc est, Anatoliæ vel Asiæ.

Denizi beglerbeg, hoc est, maris: qui vulgo Turcis nunc recepto vocabulo, Capitan bassa quoque nominatur.

Hi tres parem in sedendo locum & honorem obtinent cum 20

ipsis bassis veziribus, quoties in diuanum publicum veniunt. Sequitur Nischanzi vel Nissanzi bassa, qui litteras omnes, omniaque mandata, & instrumenta, quotquot apud Portam expediuntur, obsignat: veluti supremus Portæ Cancellarius.

Tres Dephterdari, quorum primus, nostro more loquendo, 25

Præses Cameræ, vel præfectus est ærarij maximus: duo reliqui, velut collegæ ipsius, & consiliarij fiscales. Rais Kiutap, cuius in manibus sunt omnes libri, commentarij, res ad Archiua pertinentes. Ideoque gradum Vicecancellarij tenet, aut primi vel maximi secretarij.

Omnes autem, hæcenus enumerati, suam in diuano publico 30

sessionem habent. Incodem diuano sedent etiam XL plus minus Iasitschi, siue secretarij, vel actuarij: qui scripturas absque mora perficiunt & expediunt. Ac tanta quidem sedulitate geruntur omnia, vt ipsa negotia

General d'ing's

Christus Langens.

Launus Præfatus.

Launus Præfatus.

Ving Langens. Vel.

Christus Secretarij

Langens Secretarij.

negotia propemodum eodem tempore proponantur, consultationi subiiciantur, & exsequutioni mandentur.

Sequuntur Agæ, Turcis Agalari dicti, numero multitudinis, vel Officiales, siue Tribuni, qui non habent sessionem in diuano, vel Synhedrio, siue cōsiliij publici loco: nihiloque minus obligati sunt, vti cottidie compareant in faraio, sibi que deputatis in locis aliis sedeant. Notionem vocis Aga, lectori capite 173 dedimus.

Principem vero inter hos Agalarios locum obtinet, Genizorum Aga siue Tribunus, qui Kihaiam siue vicarium suum, & Capitaneos, & cohortium duces, & alios officiis præfectos habet. Adeoque sub eius vexillo tam Genizarorum, quàm Solacchorum, viginti circiter hominum millia militant.

Proximus huic Emir Halem, qui supremus est vexillifer, & in expeditionib⁹ vexillum Sultaninum gestat, & alioqui vexilla Beglerbegis, in mortuorum loca substitutis, itidemq; Sangiacbegis, offert. Quippe quum quis horum a bassis in defuncti locū electus est, mox Emir Halem symbolum ei dignitatis, vexillum tradit: simul tympanistas & tibicines ad domum vel tentorium electi sub vesperam mittit, & istic pulsare tympana, tibias ac fistulas inflare iubet. Officium fructuosum est, & primi, secundum Genizarorum Agam, nominis ac loci.

Capitzi bassæ, modo quatuor, modo sex, pro arbitrio Sultani creantur. Et præfecti sunt Capitizilariis, id est, ianitoribus: habentque singuli sub se trecentos, aut quadringentos Capitizilarios, quorum est inferuire ipsius personæ Sultani, eumque circumstare, quoties publice facultatem adeundi se præbet, quod audientiam dare dicunt: & belli tempore, quando Sultanus in castris est, circum ipsum excubias, instar cubiculariorum agunt.

Duo Præfecti stabulo, maior & minor. Præfectus ipsis Buiuc Emir Ahor, vel Achor, vel Achur: alter, Cutzug Emir Achur, adpellatur. Vulgo vterque dicitur Imbrahor bassi. Apud Græciæ Prætozem nostrum vox est ἀμπαχούρης, ex Emir & Achur itidem facta. Vide a nobis explicata capite 14, & capite 200, ad

*Aga.
Genizorum Aga.*

Genizorum Aga.

Genizorum Aga.

*Genizorum Aga.
Genizorum Aga.
Genizorum Aga.*

*Capitizilary
Genizorum Aga.
Genizorum Aga.*

XXIII portam Constantinopoleos. Habent hi suos etiam Kihaias, id est vicarios, & aliis præfectos officii: eorumque parent imperiis hominum ad duo millia.

Tzaus bassi, capitaneus siue præfectus Tzausiorum, qui numero plus minus sunt septingenti, & cum nobilibus aulicis comparari possunt, quorum scilicet opera variis principes in commissionibus & mādatis expediendis, & deducendis exterorum principum legatis, vtuntur.

Capitziliorum Kihaiā, maximus vicarius quasiq; suppræfectus omnium Capitziliorum siue ianitorum. Eius officium poscit, vt vna cum Tzausiorum bassa pedes in diuano corā Bassis adstet, argēteum manu baculum tenēs, quem Græcos dixisse *σκήπτρον* siue sceptrum, capite 173 notauimus: vt introducat eos, qui audiri postulant: vt scripturas e diuano, quum vsus exigit, ad Sultanum ferat: eiusque vicissim sententias (resolutiones vulgo dicunt) Vezirazemi referat.

Mutapheraki bassi, capitaneus Baronum ac præcipuorum begorum aulæ, qui nō tenentur in militiam proficisci, nisi aliquam in expeditionem Sultanus ipse prodeat. Ideoque nostrorum ad Baronum similitudinem, liberi esse volunt. Maiori etiam ex parte filij sunt Bassarum, procerum, beneque meritorum virorum de Osmanidis.

Sex Agalari siue Tribuni Spachiorum, id est, equitatus immediate deputati custodiæ Sultani. Horum hæc nomina sunt.

1. Spahoglan Aga, vel Agasi.
2. Silichtar Agasi.
3. Sag Vlefetzi bassi.
4. Sol Vlefetzi bassi.
5. Sag Garib Agasi.
6. Sol Garib Agasi.

Horum vero Tribunorum vnusquisque duobus aut tribus equitum millibus præest.

Sequuntur nō pauci, quorum adpellationes simpliciter heic ponemus, in cōmodiorem dilaturi locū tam prolixiorē de his, quā

*Tzaus. Bassi
Suffraganei.*

*Capitaneus, Linte
marche. Vel
Sotig, Sotig, Sotig
Sotig in Sotig*

Suffraganei.

Suffraganei equitatus.

quàm de plurimis præterea nūc silētio prætereūdis explicationē.

Topzi bassi, præfectus Artilliaræ, siue rebus ad tormēta bellica spectantibus.

Tzegeberzi bassi, præfectus armis, vel armaturæ.

5 Tzader Mecter bassi, præfectus tentoriis.

Tzalitzi Mecter bassi, præfectus tubicinibus, & musicæ Sultaniæ castrensi.

Autzi bassi, supremus rei venatoriæ præfectus.

Doganzi bassi, præfectus accipitrariis, siue Falconariis.

10 Tzagerschi bassi, præfectus nisis, quos sparaueros vocamus.

Samfontzi bassi, præfectus canibus venaticis. Hoc officium inter præcipua numeratur. Et quondam ex iis, qui huic præerāt, deligi Genizarorum Agalarij, siue Tribuni, solebant.

Seguan bassi, præfectus iumētis sagmatariis in exercitu, vel in

15 Comitatu Sultani. Iumenta vero sagmataria, vel sagmaria, vel samaria, (pro quibus summaria non recte scribi apud Beluacēsem, ostendimus capite 20) Græci vocare solēt, quæ nostri clitellaria. Sunt in his equi, muli, cameli: rariores tamen apud Turcos ad hunc vsum equi, plures muli & cameli. Quapropter a Seguane

20 recensendi veniunt.

Deuetzi bassi, præfectus iis, qui camelos agunt.

Catertzi bassi, præfectus agafonibus, vel mulos agentibus.

Harpa Emini, præfectus equorum pabulo.

Præter hos, non exigui nominis ad portam sunt:

25 Dephter Emini, præfectus libris, quibus Timaria continētur.

Et supra copiose dictū, capite 186, de timariis & timariotis, siue timaratis. Et Emini generaliter alioqui significat eum, qui proventus siue redditus aliquos recipit & administrat.

30 Kihat Emini, superintendēs Cancellariæ, veluti Taxator quispiam, nostro more: qui regalia Cancellariæ, quæ vocant, exigit: eorumque curam necessariam gerit. Hoc officium comparari pretio decem, vel etiam quindecim millium ducatorum, singulos in annos, solet: quo potiri qui potest, maximas opes colligit.

Terlane Emini, superintendens Arsenalis: id est, qui

LLL ij

Dephter Emini

Harpa Emini

Dephter Emini

Harpa Emini

Dephter Emini

Harpa Emini

Dephter Emini

Harpa Emini

Dephter Emini

Harpa Emini

Dephter Emini

Harpa Emini

Dephter Emini

Harpa Emini

Dephter Emini

Harpa Emini

Dephter Emini

Harpa Emini

Dephter Emini

Harpa Emini

Dephter Emini

Harpa Emini

Dephter Emini

Harpa Emini

Dephter Emini

Harpa Emini

Dephter Emini

Harpa Emini

ναυαλὴ φροντισὶς est, siue πονοητικὴς, vt Græci dicunt, siue qui naualis curam gerit.

Sunt alia quoque tam officia, quàm officiales Osmanicæ Portæ, minorum tamen illi (quod dici solet) gentium: & eo quidem numero, magis vt idoneum sibi locum possunt, vbi plenius explicentur. Interea vero, dum luculentiora paramus, & quidem horum collationem cum Palatij & imperij Græci dignitatibus, hæc beneuoli lectores æqui bonique faciant.

PRIMVS DENIZI BEGLERBEGVS FA- 10

*etus Chairadines. Sangiacus Gallipolis. Sultani Muratis
huius iusticia. σπαρτορὶς siue Prætor Calliopolitanus,
ὁ δωδεκανήσιον. Cedrini correctæ versio.*

229. Solebat ante illa tempora classis Sultaninæ præfectus esse maximus & ordinarius is, qui Calliopolis Sangiacus erat. Hoc ex Laonici quoque pluribus locis intelligere licet, vti quum in Mu- chemete II mentionem facit Ionuzis præfecti (Sangiacum interpretatur) Calliopolis, itemque Zogani præfecti Calliopolis: & postea tamen regis classis imperatorem facit eundem cum præfecto Calliopolitano. Nunc etiam Sangiacatus est Calliopolis, sed maris siue Denizi beglerbego, tamquam maiori, subditus: & ibidem huius beglerbegi sedes est ordinaria, quam residentiam vulgo vocant. Fuit igitur a Soleimane noua reperta dignitas, vt maris prætor non amplius esset sangiacus, sed beglerbegus. Huic officio tunc Chairadinem cum titulo veziris præfecit: vt nunc Vlutzalis quoque maris est beglerbegus, & vezir bassa. Præerat ipsius nomine Calliopoli, quum istic vno, plus minus, mense nos hæreremus, Subassa quidā, natione Genuësis, vir humanus; &, quod in apostata mirere, nobis in causa quadam nostra perquam addictus & utilis. Quippe mortuo ad Calliopolim, vt in supplemento annalium narrauimus, Henrico Barone de Lichtestain, Cadius siue Potestatus vrbis Calliopolitanæ, relictas ab eo res, veluti bona caduca, & ad se, qui cadilicatum a Sultano pecunia

pecunia, pro more Turcico redemisset, deuoluta repetebat a nobis, & animo iam deuorarat. Nos autem ab ipso ad subassam appellantes, fuisse Baronem defunctum Cæsaris nostri legatum, adeoque personam publicā, replicabamus: cuius bona nec pro
5 caducis haberi, nec adplicari fisco, nisi violato iure gentium, possent. Quum avarus Cadius a sententia ne litteris quidem amplissimis salui cōmeatus prolatis & inspectis, dimoueri vellet: Subassā, cōpellatis nobis Italica lingua, præsente Caddio cum adfessoribus suis, id consilij dabat, vt Constantinopolim ad Oratorem
10 Cæsaris nostri rem omnem perscriberemus, & aliquem e nostris eodem ablegaremus, cui veredarium vltro se adiuncturum policebatur. Ita re Constantinopoli cognita, & ad diuanum delata, confestim Sultani Muratis iussu missus ad nos fuit Tzausus quidam Murates, natione Circassus, qui non solum hac lite nos li
15 beraret Calliopoli, verumetiam extra Dardanellos, a Calliopoli 27 miliaribus Græcis dissitas arces, vbi naues perquiri solent, ne mancipia vetitæue merces exportetur, deduceret. Simul remissa Cadij, nobis iniurij, pœna fuit ad arbitrium Oratoris Cæsarei, Pauli Baronis Eitzingani, collaudataq; Subassæ prudētia, qui pro
20 nobis aduersus Cadium stetit. Missum quoque diploma nouum salui cōmeatus, priori longe seuerius: quo interdicebat, ne qua nobis a quoquam suorum exhiberetur molestia: sed vt omnibus rebus nos potius omnes vbiuis locorū in imperio suo, iuuarent. Tzausus ipse cum Sultano se loquutum, & audisse re
25 ferebat ex ipsius ore, quum diceret, nullo modo se permissurum, vt vlla re, vel minima, pactæ cum imperatore Christianorum indutiæ violarentur. Ideoque quum aliquando nobis Hebræus quidam publicanus, (sunt enim in Hebræorum manibus omnia per imperium Turcicum telonia, quæ nummis a Sultano redi
30 munt) ipso præsente, nescio quid molestiæ nauicula, qua vehabamur ad arcem Asiaticam, perquirenda exhibere vellet, ei tanta vi pūsdiganum siue clauam ferream in caput impegit: vt quasi mortuus humi collaberetur, & moribundus a suis domum deportaretur. Sedenim ad rem vt redeamus, hoc Sangiaci Callio-

politani officium præturæ maritimæ Turcia Græcis acceperūt, quos iam toties diximus eos multis in rebus æmulatos. Apud Cedrinum aliquoties is, qui *πρατηρ* siue prætor Calliopolitanus erat, etiam *πῆρ δωδεκανήσου* præturam gessisse traditur, quo vocabulo non tam duodecim insularum, quam maris imperium significatur. Etenim hodieq; Sangiacatus insularum, Mitylenæ, Chij, Naxi, Negroponti vel Eubœæ, Rhodi, Leucadis siue S. Mauræ, cum aliis, ad imperium eius, qui maris est beglerbegus, pertinet. Alicubi Xylander, ceteroqui doctus vir, & Græcæ perquàm peritus, apud Cedrinum insulas Dodecanesi vertens, ita duodecim insularum ciuitatem vocari adiicit, errore manifesto. Quis enim audiuit vmquam in *Æγæο* vel Archipelago, sicuti nūc vocat, ciuitatem insularum duodecim? Locus est in eius Nicephori vita, qui feminam proteruam, & nimio opere crudelem in Constantinum filium, cui oculos eruit, Irenen imperio deiecit. Habitantes in duodecim insulis, dicere debuit interpres. Et intelligit Cedrinus insulas extra Dardanellos vel arces Hellefpōti, vel extra Sestum & Abydum, in *Æγæο* mari sitas; quarum hæc, si requiris, habeto nomina: sicut a Græcis olim vocari solebant, & nunc iisdem, nautarumque vulgo, & Latinis enuntiantur.

Ex Hellefponto ad dextram, versus occasum solis nauigantibus, occurrunt:

1. *Λῆμος. σὴν λῆμον.* nautis Stalimnes. Lemnus, terra sigillata nobilis.

2. *Εὐβοία.* Negroponto, Eubœa.

3. *Νάξος.* Nexia. Nixia. Naxus.

4. *Πάρος.* Paro. Parus.

5. *Μῆλος.* Milo. Melus, Thucydidea nobilis historia.

6. *Ζακύνθος.* Zanche. Zacynthus.

7. *Λευκάς. ἁγία μαύρα.* S. Maura.

8. *Κεφαλληνία.* Cefalonia. Cephalenia.

Ex Hellefponto ad læuam, versus ortum solis nauigantibus, hæc sese offerunt:

9. *Λέσβος. μετυλήνη.* Metellino. Lesbus.

10. *Χίος*, Sio. Chius.

11. *Σάμος*, Samo. Samus.

12. *Ῥόδος*, Rodi. Rhodus.

5 Ut autem aliæ minores inter has insulas duodecim Dodecanesi non numerabatur, veluti quæ tunc præfectos nullos, vti sanctiagos nullos nunc, habebant: ita nec amplissimæ duæ, Cyprus & Creta, nunc Candia: quod instar magnarum illæ prouinciarum suos singulæ prætores haberent. Nec Cypro capta, Sangiacatum ex ea Selimes secundus fecit: sed beglerbegatum, velut ex
10 insula regni ius antiquitus habente.

EXPEDITIO SOLEIMANIS

prima contra Persas, ex historiis Theodori Spandugini.

15

Qui ab annalibus Vluma begus nominatur, apud Spandugini- 230.
num Zilama legitur, apud Iouium Vlamanus, utroque vocabulo vitiato. Depræhendet etiam lector, si Iouiana cum Turcicis conferre voluerit, a Iouio res Persico bello gestas tradi confuse, mutilate, tenuiter: heic non ordine tantum, verum etiam integrius ac plenius omnia referri. Aliquanto meliora sunt Spanduginea, quæ cum Turcicis ut conferri possint, lectoris gratia sane interpretando describamus. Erat, inquit, id temporis regulus
20 Bitilisij Serefes begus, beneficio tamen Sultani Osmanidæ, cuius imperio parebat. Forte vero quidam, cui nomen erat Vlamma, (Zilama corrupte legitur) vir usu belli maximus, quum res insignes pro Scacho Sophino gessisset, eaque de causa Wanum, (Ziam non recte scriptum in edito Spandugino reperitur) ditionem pulcherrimam, ab eo beneficii loco (feudum vulgo
25 vocamus. & visitæ sunt apud Persas quoque feudorum concessiones) impetrasset: tandem in eam sententiam venit, ut deficiendum a Sophino, & Turci partes sequendas statueret. Erant tunc inter Osmanidam & Sophinum indutiæ.

Turcus intellecta hominis voluntate, mox datis ad Serefem begum litteris, ei mandat, vt Vlamæ suorum aliquam manum adiungeret, quorum præsidio munitus aduersus impedimenta Sophini, securius ad Portam perueniret. Vlama Wano digressus, Bitilisium se contulit. Ea loca distant a se inuicem dierum quatuor itinere. Serefes aduentantem Vlamam corripui iussit, & victum Soleimani misit. Sophinus Vlamæ discessu cognito, Wanum vna cum coniuge ac liberis Vlamæ in potestatem redegit. Hoc initium belli fuit, inter Soleimanem & Scachum Tamafem gestum. Turcus Vlamam vinculis liberat, eique centum milia Sultaninorum redditus annui donat, atque vnde venerat, remittit: Serefe bego, ceu perduellionis reo, proscripto. Simul imperat Vlamæ, captum vti Bitilisium timarij loco sibi retineret. Hoc modo ceptum inter eos belligerari. Serefes begus sub Sophini signis militabat, Vlama sub Osmanicis. Pluribus pugnis & velitationibus commissis, tandem Vlama Serefem begum interfecit, & occisi caput Soleimani misit. Is deinde quemdam ex suis ad Scachum Tamafem ablegauit, qui ab eo coniugem & liberos Vlamæ reposceret. Tamases mulierem, vno cum filio remisit. Et acciderunt hæc anno Christiano 1533. Vlama cum vxore ac filio mox intra Soleimanis fines se contulit, tantumque perfecit: vt ipsius exhortatione factus animosior Soleimanes, Ibrahimem bassam cum exercitu Halepum ablegaret. Illic in hibernis Ibrahimes substitit, & Halepi castellum exstruxit. Eodem se contulerunt ad Ibrahimem bassam cæsi Serefis begi coniux & liberi, laqueum collo gestantes, & admissorum veniam petentes. Is eis benigniter exceptis, ad Soleimanem litteras dedit, quid de ipsis fieri iuberet, interrogans. Respondit Soleimanes, adiungendos Serefis begi filio 400 Genizaros, qui cum cum matre Bitilisium comitarentur, vt auferre suos inde thesauros, & quocumque lubitum esset, proficisci possent. Si tamen stare suis a partibus, ac secum manere vellent, donare se ipsis timarij nomine Halepum. Ex hoc Sultani responso quum satis perspiceret Serefis filius, suum se patrimonium non recuperaturum:

turum: Bitilifium cum matre profectus, thesauros inde suos auexit, & ad Scachum Sophinum se contulit. Ibrahimes vero bassa Carahemidam progressus, Vlamam cum xxxc i Turcorum Taurisium misit, intra quam urbem Musa Sultanus, Scachi
 5 Tamafis adfinis, se tenebat. Is quum fugæ se dedisset, deferta nudaque præfidiis ciuitas, Turcorum se fidei permisit. Cōfestim per litteras Ibrahimi significat Vlama, quàm celerrimo gradu se Taurisium conferret. Ibrahimes Carahemida digressus, & Taurisium properans, Soleimanem litteris hortatur, vti versus
 10 fines Persicos maturaret. Ipse Taurisium quum venisset, ædificium quoddam antiquum ibi reperit: quod muniturus, commodum istic architectos Georgianos inuenit, qui munitionem egregiam struxerunt, cui tormenta bellica 350 Ibrahimes imposuit. Hoc tempore Turci Taurisio potiti sex fuere mensibus, & vicinæ
 15 ciuitates eorum imperium acceperunt. Soleimanes etiam, quum primum ad Carahemidam accessisset, mox illinc abiit, & Taurisium profectus, ibidem xx diebus hæsit. Inde relicto Taurisio, Sophinum institit quærere. Sed is perpetuo prælium detrectans, tamdiu Soleimanem distinuit, donec hibernum frigus
 20 ingrueret. Eam ob causam Soleimanes Bagadatim se recipere coactus fuit. Hoc autem frigus vsque adeo vehemens erat, vt neque progredi, neque regredi posset exercitus. Scachus etiam Sophinus omnem eis annonam ab omni parte præcluserat. Vnde factum, vt fame partim, partim frigore dimidius Turcorum
 25 exercitus periret. Absque nonnullorum quidem Armeniorum fuisset opera, regionis illius admodum peritorum, qui maximo pretio Turcis annonam vendebant, actum adhuc peius cum ipsis fuisset. Conspicatus in his constitutum difficultatibus Osmanidam Scachus Tamafes, e Corasane cum pauciorib⁹, quàm
 30 decem suorum millibus, mouens; Taurisium adiit, vbi triginta Turcorū millia tribus sub ducib⁹ erant, sub Vlama, Siruanogli, & Iadigiare bego: quorū quisque decem millibus equitum præerat. Hi quum accepissent, Sophinum Taurisij fines ingressum esse: prodierunt extra urbem, seque diuicatu-
 35 ros in hostem pro-

professi, Taurisio deserto fugam arripuerunt. Sophinus urbem ingressus, munitionem a Turcis fabricatam diruit, aheneisque tormentis comminutis, monetam ex ære signauit. Posteaquam Soleimanes ad Bagadatim hiemem vniuersam exegisset, abductis inde copiis, Taurisium versus abiit: & urbem ingressus, diebus ibi quindecim mansit, ac laqueo suspendi Iadigiarem begum Eminem iussit, cuius culpa factum fuerat, quod a Turcis contra Persas non erat dimicatum. Hoc enim nomine accusauerat ipsum Vlma cum Siruanogli. Sophinus intellecto, Soleimanem motis Bagadatæ copiis, Taurisium tendere: in regionē Corasanis se recepit. Tandem Soleimanes Constantinopolim reuersus est, firmo Bagadati præsidio contra Sophinum imposito, cui Soleimanem bassam cum beglerbegi titulo præfecit, Albanensem vel Epirotam natione, adiunctis ei triginta duobus Turcorum millibus. Taurisium vero, quia relictum ab eo fuerat absque præsidio, reuersus Sophinus nullo negotio recuperauit. Et hæc Spanduginus, cuius interpretari & exscribere locum voluimus; vt cum annalium narratione cōferri possit. Libenter tamen æquilectores fatebuntur, a Turcis pleraque tradita rectius ac plenius.

BELLI PERSICI CAUSA, OCCASIO,

prætextus.

231. Solemus exemplo Thucydideo bellorum αἰτία siue causas, ab occasionibus & prætextibus distinguere, (περὶ αἰτίας & ἀφορμῶν ipse vocat, & περιήματα πολέμου) quæ quum magnis se principibus, ceteroqui bellorum aduersus finitimos gerendorum audis, offerunt: numquam eis prætextus defunt, quos adfectibus suis, & cupiditatibus iniustis, obtendant. Ita suscipiendi contra Persas belli vera causa Soleimanis erat in animo, decessorum suorum, Muzchemetis II proauis, Baiafitis aui, Selimisque patris æmulatio: qui cum Persarum Scachis acerrimas inimicitias exercuerant, & aliquoties æquo fere Marte cum eis conflixerant. Sibi fortunam magis propitiā Persis opprimendis, & adiungendis imperio suo,

policebatur. Hoc cum animo suo constitutum habenti, nec occasio defuit; Vluma bego, gestis bello rebus, & ad finitatem Scachi, cuius ei soror nupserat, illustri viro ad Soleimanē a Scacho deficiente, magnosque se duce successus ei promittente: nec prætextus longe quærendus erat, quum præ manibus esset Persarū a ceteris Mahumetanis dissidentium noua superstitio, ab Erdebile cepta, Techmasis auo, ab Isinaile Sophino patre defensa propagataque, Techmasis etiam patrocinio subnixā. De hac & annalium in adpendice, sub initium belli Persici, prolixè disse-
 10 ruimus: & adiunximus alia, capite 188 Pandectis huius. Indidē lector intelligere potest, quod heic traditur obiecisse Techmasi, Persisque ceteris, Soleimanes: nimirum eos debito quatuor Mahumetis prophetas honore non prosequi. Quatuor enim hi Mahumetis tum socij, tum successores, fuerunt. Ebubekir, Omer,
 15 Osman, & Ali: quorum prioribus ordinatibus reiectis, quartum Alim, Mahumetis propinquum & generum, Persæ probat ac venerantur.

C V R D I S T A N. C V R D I. K E L-
 dan. Cordyna. Curti.

Reineccius in adpendice ad octauum Aythoni caput, Cor- 232.
 dos & Cordinos nimis late Turcicam gentem esse prodidit ex Ioanne Leone Aphricano. Et adiecit alia de Corduenis & Car-
 25 duchis, quæ heic minime repetenda. Nec Curdistanium equidē admiserim esse Mediam, quæ verius nūc Siruan adpellatur. Vox Curdistān significat regnum Curdorum. Et habitant hodieque Curdi, sicut his ex annalibus etiam manifestō paret, in regione Bagadatis, quæ Babylonia priscis est, & in vicinia Carahemidæ,
 30 quæ quōdā erat Amida Mesopotamiæ, nūc Diarbekir adpellatæ. Quib⁹ in locis quū olim Chaldeorū sedes fuerint, equidē superi⁹ in annaliū supplemento cōclusi, Curdos esse Chaldeos: præsertim quū a vicinis Persis & Turcis ea regio Curdistān adpellatur, quā nunc quoque Keldan vocant Arabes, id est Chaldæam. Liber

αἰρέματος historia Græcæ, cuius aliquoties mentionem feci, posteros Semis, Nohæ filij, regiones has sortitos refert: Persiam, Bactrianam, Hyrcaniam, Babyloniam, Cordynam, Syriam, Mesopotamiam, cum aliis, quæ sequuntur. Quis heic Cordynam, positam inter Babyloniam & Syriam Mesopotamiamque, non animadvertit recentiori vocabulo nominatam, pro Chaldæa? Idem situs, iidem fines hodie sunt Curdistani, de quo agimus. Adde Cedrini locum e Basilio Macedone, quum ait; Basilium e Mesopotamia victoriæ nuntios accepisse: cum quibus adlata quoque fuerint ei multa spolia, multaque mancipia Curtorum & Saracenorum. Hi Curti plane non alij sunt, quàm hodierni Curdi, & Curdistaniæ regionis incolæ.

SER ASKER SVLTANVM. SERDAR.

μέγας δούξ.

233. Hoc officij siue dignitatis apud Turcos non ciuilis, sed militaris est nomen: quo significatur supremus imperator exercitus Sultani, siue capitaneus generalis (vti nunc loquimur) supra ceteros omnes capitaneos exercitus. Asker Arabice supremum significat, pro quo Turcorum vulgus Lesker solet dicere: veluti quum Cadi Lesker effert iudicem maximum, qui Arabibus est Cadi Asker. Sultanum gignendi casus est apud Turcos. Persis Serdar, non Ser Asker vocatur, nomine Turcis etiam vsu capto. Græci denique μέγαν δούξα nominabant hoc apud se fungentem officio, quod magnum ducem denotat, ac primariæ vocabulum dignitatis est inter alia magni palatij munera.

KETZIE BASSA. CACE-
ba. Chorasān.

234. Annales Kezien bassam, familiari Turcis nomine, Chanem illum adpellant Chitainum; qui, ceu capite tertio diximus, Vlu Chan discriminis causa vocatur, id est, excelsus aut summus Chan siue rex Tatatorum. Kerzie bassa, si verbum verbo reddas,

reddas, *filtrinum* caput significat. Ita tum in genere Tatarum Chitaini nominantur, a capite tegumentis e filtro factis; tum peculiariter ipsorum Chan, vel princeps maximus: perinde ac Persas in genere dicimus Kefilbassilarios, a rubris capite tegumentis, & ipsi peculiariter eorum Scacho nomen Kefilbassæ tribuimus. Apud Iouium, & alios corruptum nomen Caceba reperitur, pro integro Kezie bassa. Tegumenta vero capite hæc Tatarica viridis in vniuersum coloris sunt, quo singulari quodam iure siue priuilegio se vti adserunt omnes propterea, quod ortâ a propheta gentem vniuersam glorientur. Quippe non vtuntur apud Turcos & ceteros Mahumetanos vestitu viridi, nisi qui genus suum ad Mahumetem referunt: ac præsertim aliis, extra hos, viride capiti tegumentum adhibere, piaculum ingens fuerit. De Chorasane, siue Chorofane, dicto capite tertio sub finem. Recte Cedrinus Persidem interiorem nominauit. Sane si Taurisium occupantibus Turcis, in Chorofane Techmales bellum gerebat: vt minimum ab eis XX dierum aberat itinere.

SVLTANIA, QVONDAM TIGRANOCERTA.

*Origo Sultanici nominis apud Persas,
ex Cedrino.*

Notauimus e Iouio supra, capite 204, videri Sultuniam urbem olim fuisse Tigranocertam, nobilem Græcis & Romanis in historiis: aut saltem e Tigranocertæ ruinis exstructam fuisse Sultaniâ. Nomen hoc a Sultanis est cõsequuta, quod Persiæ quodam fuerit regia, Sultaniq; sedes ac domicilium. Et a 500 plus minus annis, postquam Turci Persis ac Saracenis oppressis, potiti Perside fuerunt, principes regionis adpellari cepisse Sultanos: ex his Cedrini verbis liquido cõstat. Turci post Muchemetis (inquit) mortem, deiectis imperio Persis ac Saracenis, domini Persidis facti sunt: & Tangrolipicem Sultanum adpellarunt, hoc est principem vniuersum imperium habentem, & regem regum. A Temirlanco denique Sultania fuisse diruta vastataque perhibetur.

FLVVIVS PERSIDIS DOCVS GEZID.

236. A nouenario numero nomen hoc fluuius accepit. Quippe Docus, nouen significat. Nominis ea ratio, quod hac in parte regionis iter faciuntibus nouies hic annis omnino sit vel transcendendus, vel transiiciendus. 5

*BAGADATINA REGIO IN FORMAM BEGLER-
begatus redigitur. Bagadatinus Chalipha. Soleimanes
a Chalipha voluit inaugurari. Chalipha Cairensis.
Inaugurationis carimonia.* 10

237. De vrbe Bagdat, siue Bagdet, dictum initio Pandectis nostri, capite 4. Heic notandum, eodem nomine regionem & urbem censeris: sicut & Babylonix regionis mentionem paullo ante, capite 232 habuimus. Addendum obiter, hodieque Chaliphen siue Cheliphen quemdam Bagadate reliquum esse, qui tamē dūtaxat nomine tenus dignitatem pristinam tuetur. Quondam enim præpotens erat princeps, vt ex Prætoris quoque nostri paret historia, licet recentiori. Nam suo tempore commemorat Tancharos, bellicosam nationem Tataricam, omiſſis inimicitiis & bellis aduersus Sultanus Iconiensem, Babylonio arma intulisse, quem Caliphan Musulmanorum gentes adpellare consueverint. Notionem vocabuli supra, capite tertio, dedimus. Magnæ adhuc est auctoritatis apud Musulmanos, quo Mahumetani se nomine salutari auēt. Iouius etiam fatetur, in Bagdat Chaliphæ siue sacrorum principis sedem esse, qui a cunctis Mahumetanis regibus, inquit, excolitur: & veterem adoptandi prærogatiuam retinet, ex certa que coëmptionis carimonia confirmandi Assyriorum regis. Ab hoc Soleimanes, veteris superstitionis instituta sequutus, insignia & ornamenta suscepit. Carimoniam inaugurationis Iouius non exposuit. Itaque repetemus eam ex commentariis Petri Martyris Mediolanensis, ita tamen, vt prius lectorem moneamus; non Asiaticæ dumtaxat Babylonii, siue Bagadati, 15 20 25 30

Bagadati, Chalipham olim præfuisse, qui dicis adhuc causa scilicet retinetur: sed etiam Babylonæ Ægyptiacæ, quæ Memphis est, & Cairus, ut sæpe notauimus. Etenim Sultani Ægyptij siue Cairenses, excusso Bagadatini Chaliphæ iugo, ne confirmationem vel inaugurationem saltim ab eo petentes, imperium & auctoritatem ipsius agnoscere viderentur: suum sibi Chalipham delegerunt, titulo tenus id nominis ferentem, qui certo venditionis imaginariæ ritu, summum Sultani imperium, accepta non magna pecunia, traderet. Iam igitur ipsius verba Martyris audiamus. Habent, inquit, & Ægyptij summum pontificem, (id est, Chalipham) ad quem regnum, siquidem viri essent, pertineret. Is ius suum trium millium auri drachmarum pretio regiam tenenti vendit. E tribunali Soldano, stanti pedibus, vitæ necisque liberam potestatem dat. Ipse descendit, seipsum spoliatur, Soldanum imperaturum induit, abit priuatus. Permanet in imperio Mahumetes, Cairbei filius & successor. Quæ vltima verba de sui temporis Sultano protulit, tunc isto ritu inaugurato. Regiam tenenti ius suum a Chalipha vendi dicit, Cairensem Sultanorum regiam intelligens, quam annales in Selime saraium vel palatium Sultaninum adpellant.

SVLTAN IACVP. HESTE BEHISTE.

Hunc Sultanum Iacupem, Scachum Persarum, vsunchachanis fuisse filium, notatum superius 166, & amplius etiam 188, capitibus. Edificium, cui nomen Heste Behiste, sic a paradisis octo Persica lingua dictum fuit, istic excultis a Sultano Iacupe, voluptatis causa. Notum ex Herodoto, Xenophonte, ceteris, quantum voluptarios hortos regios, & paradisos Persæ priscis etiam sæculis fecerint.

QVID DVNDAR APVD TVRCOS.

Solent exeuntes in hosticum Turci prædæ faciundæ causa, numerum aliquem suorum militum, cum vexillo, maxime comodo

quodam constituere loco: quo nimirum & præda conuehatur, & sparsi per hosticum milites ceteri confluant, si forte copias aliquas hostiles in procinctu esse cognouerint. Huic in hunc usum deputato suorum numero, Dundaris nomē dare solent. Talem igitur a tergo selectorum militum manum Soleimanes reliquit, hostium motus omnes obseruaturam: ne quam in suos ex improviso facerent impressionem, uti re ipsa contigit. De Corizzis dictum capite 189.

CHAIRADINES TVNISIM AMITTIT.

10

*Rais. Tulipantum. φαιόλιον, symbolum
fortitudinis.*

240. Mauribegi nomine qui pulsus a Chairadine fuerat, Mule Asfan intelligitur, quem nostri Muleassem vocant, & cuius historiam exposuimus in annalium supplemento, ad annum Christianum 1573. Begus Hispanus est Turcis Karulus V imperator, ita dictus ex causa superius explicata capite 225. Raissari, siue Raissi, qui sequuntur, præfecti sunt triremium ac nauium. Tulipantum est lineum illud tegmen, quo capita Turci candidis inuoluere spiris solent. Græci nunc φαιόλιον adpellant, quod vocabulum extare puto in Onirocriticis Achmetis nostri. Zygomalas aiebat, ab Agarenis haberi pro symbolo fortitudinis, quo admoneatur in bellum ituri, ne de reditu, sed morte potius viriliter oppetenda cogitent: quando mortuorum cadauera lin-
reis inuolui solent.

INDICVM DIENSE BELLVM. ADENIS

rex a Turcis, violata fide, suspenditur.

30

241. Hoc loco prius, quàm ad res gestas anno Christiano 1538 progrediamur, exponamus sane paucis Indicum de Dio ciuitate (Deu barbaris, Dio Lusitanis nominatur) bellum inter Lusitanos ac Turcos. quando nulla fit eius in annalibus hisce mentio,

rio, nec Iouianæ, vel Surianæ, vel aliorum narrationes integræ
 sunt, & Pandectis a nobis habenda ratio. Memorabile quidem
 in primis esse fatebitur lector, ob nefariam Turcorum erga re-
 gem Adenis perfidiam & immanitatem, qui tamen Musulma-
 nus erat, & ipsorum superstitioni addictus. Auctor expositionis,
 Georgius Huftius Rassinienſis ex Illyrico, nunc Sclauonia, re-
 bus ipsis, quum gererentur, interfuit, & consignatas Magnifico
 Domino Hieronymo Beck a Leopoldſtorf obtulit, qui nobis
 legendas exhibuit. Igitur anno 1538 Nugnas Acugnanus, orien-
 talis Indiæ prorex, quem prouinciis illis Ioannes rex Luſitanæ
 præfecerat, ciuitatem Diensẽ metropolim ac præcipuam mu-
 nitionem regni Zambri, quod Cambaiam noſtri vocant, in po-
 teſtatem redegit. Rex autem Zábrius & paganus erat, deaſtro-
 rumque cultor, & infeſtiſſimus hoſtis Luſitanorum. Is quum
 Luſitanis imparem viribus ſe videret, legatos ad Soleimanem
 baſſam, Cairenſem beglerbegum, miſit; qui hoc prius adito, mu-
 neribusque conciliato, Sultanum inde Soleimanem ipſum con-
 uenirent; oblataque pecunia maxima, contra Luſitanos opem
 eius implorarent; ſimulque policerentur, herum ſuum cum plu-
 ribus aliis regibus Indicis, eius ſe ſummiſſurum imperio, modo
 ſubſidium aduerſus hoſtes Luſitanos impetraſſet. Placuit ea So-
 leimani legatio, qui per hanc ſe ſperabat occaſionem imperium
 Oſmanidarum in ipſas longe lateque propagaturum Indias, &
 auri gemmarumque feraciſſima regna ſui iuris effecturum. Ita-
 que legatis prolixè policeretur omnia, claſſemque mox adfutu-
 ram auxilio ſpondet. Mittitur non multo poſt Soleimanes baſ-
 ſa, beglerbegus Ægypti, cum machinis bellicis, & iuſto exercitu,
 anno eodem 1538, menſe Iunio propemodum exeunte, bel-
 lum vt hoc conficeret. Quippe Turcis hæc arridebat occaſio,
 quos non tam in oppreſſos commiſeratio, vel officium erga cõ-
 fœderatos; quàm ſpoliorum ac prædæ cupiditas, ad bella plerũ-
 que pertrahit. Claſſe ventis vela dante, primum ad Thoron itũ,
 quod eſt terræ Madianitidis (vt creditur) opidum, in Arabiæ
 ſolitudinibus, haud procul a montibus, Orebo & Sina: quo loco

tam exponendis,quàm auhendis terra,camelorum opera,mercibus,Ægypti,Arabiaë felicis,Indiaë respectu,commodissimum est emporium. Post aliquot inde dies adpulerunt ad urbem Giden in Arabia Petraea,(Ziden alij vocant) quæ ipsa quoque maritima ciuitas est, Turcorum imperio subiecta,nec minus nobis le,quàm Thoron,emporium. Tandem in Arabiam felicem,& ad portum vrbis Adenis peruentum,circa mensem Octobrem. Est Aden primaria felicis Arabiaë ciuitas, non situ solum, sed etiam opere munita. Quippe nec propugnaculis caret,& ipse locus per se tutissimus est. Ab ortu solis,adiacent ei prærupti & ex- 10
 celsi montes;ab occidente,clausum maris portum habet:a meridiei latere,validum in alto proximo scopulo propugnaculum eminet; in quo noctu Arabes ante, quàm a Turcis Aden caperetur,ignes excitabant:qui magno ex interuallo conspecti,Turcicaë classis aduentum indicabant vicinis Arabibus,vti scilicet vr- 15
 bis ad defensionem concurrerent. Substitit ibi classis,cunctantibus Turcis,& consilia variantibus. Rex quibusdam e numero suorum ad eos ablegatis,cur illuc venissent armati,scire se cupere significabat. Tum bassa,perbenigno regiis dato responso,ac suis ad regem vicissim missis internuntiis,cum muneribus,ne 20
 quid hostile moliri videretur,blanditiis & arte persuadet,sub prætextu comparandi pretio commeatus,vt classem Sultani Osmanici cum milite portû interiorem pateretur ingredi. Coherciturum se suos,vt ab omni maleficio,præsertim erga religionis consensu sibi deuinctos,abstinerent. Quippe rex Adenis,vni- 25
 uersa cum gente sua,Mahumetis sacra colebat. Intellectis hisce postulatis,in portum Osmanici admittuntur. Eodem astu vafri-
 cieque beglerbegi,ad colloquia rex,& conuiuia pellicitur. Quû-
 que post aliquot dies in nauim prætoriam,tribus dumtaxat e suis comitatus,veniret:peramanter salutatur,excipitur blande,men- 30
 sæ & epulis adhibetur. Sed post conuiuium,nescio qua occasione captata,corripitur:ac tum demum sentire miser cepit,impro-
 borum munera cum fucata blandicie,fraudis esse plena,prorsusque respuenda circumspæctis. Nec mora,dum rex in prætoria deti-

netur, milites complures de industria, victus comparandi
 prætextu, ciuitatem ingrediuntur. Solent enim Turci, quod
 vi non possunt, aut absque multa sanguinis effusione, dolis
 & perfidia consequi. Mox Soleimani bassæ per secretos in-
 5 dices nuntiant, Arabibus resisti, & urbem defendi posse, licet
 aduenissent illæ quoque copiæ, quas fama iam aduentare fere-
 bat. Tum bassæ maturandum statuit, & Arabum anticipanda
 consilia. Portis per absentiam regis occupatis, miles immitti-
 tur: oppressisque Turcorum numero ciuibus, Aden in potesta-
 10 tem redigitur. Mox & ipse rex productus, ad malum prætorix
 naus in sublimi, tribus illis cum comitibus, suspenditur; & ad
 terrorem, fædo spectaculo, ciuibus suis ostentatur. Opidani tam
 indigne regi sibi que videntes illud, velut in re subita trepida-
 re: capite destituti, hostibus impares numero, consilij denique
 15 inopes, nihil omnino moliri. Sic in seruitutem redactæ ciuitati
 præsidium firmum imponitur, prouido scilicet bassæ consilio:
 ne, si quis aduersus ei casus Indico bello accideret, vicinum de-
 esset perfugium. Nec enim a tergo Turci relinquere solent ali-
 quem vel suspectum, vel aduersarium, qui quemuis in euentum
 20 esse sibi possit impedimento. Quippe genus hoc barbarorum
 longe omnium vasserimum est, & tam præsentibus, quàm futu-
 ris circumspiciendis ac pensitandis sollertissimum. Præterea
 potitus Adene bassæ, siquidem reliqua non succederet ex animi
 sententia expeditio, fecisse tamen operæ pretiū videri poterat, ac
 25 viā aperuisse tentādis apud Indos aliquādo maioribus. Captam
 ciuitatem ingressus Soleimanes, dato signo, proclamari iussit: ne
 ciuiū bona, neue merces diriperetur: & quædā e suis, vilioris ho-
 minē cōdicionis, in ipsa vbis porta terrēdis ceteris, capite plecti
 iussit. Aromatū nāq; magna huc copia deferri ex India solet. Præ-
 30 terea sinus Arabicus siue Persicus heic incipit, & Abyssinorum
 Æthiopū, quorū rex Præteianus vulgo nominatur, montes atq;
 limites ibidē conspiciuntur. Osmanici, Adene relicta quū an-
 nona copiosa naues onerassent: Oceano se cōmiserunt, ac decē
 nouemq; dies ac noctes itinere maritimo consumsere. Tādem

ad ea, quæ petebant, loca quum peruenissent: Bassa Lusitanos
 adgredi cepit, & urbem Dion siue Deuon, à Lusitanis Zambrio
 regi creptam, obsidione cingi iussit. Itaque machinis bellicis e
 nauibus in terrâ expositis, oppugnata ciuitas quadraginta die-
 bus continuis, tam terra, quàm mari: sed irritò plane conatu. 5
 Turris dumtaxat quædam, instar castelli seu propugnaculi facta,
 quæ vno ac dimidio aberat ab vrbe stadio, & cui præsidij causa
 LXXX Lusitani milites impositi fuerant, Turcorum in pote-
 statem venit: præsidariis ipsis sese dedentibus, & mox in naues
 perductis. Duobus elapsis mensibus, auditum de classe Lusitani- 10
 ca, quæ suis succursum veniret. Itaque territus bassa, machinas
 bellicas nauibus imponi iussit, ac noctu soluens, profugit. Quàm
 enim animose suas in speciem instituunt, & ordiuntur expedi-
 tiones, Turci; tam leui momento territi, rebus, ex animi voto
 non succedentibus, honoris omni respectu postposito, ceu timi- 15
 dæ diffugiunt damæ. Quumque iam bassa non procul a Zebe-
 tho esset opido, interfici captiuos in littore iussit. Durauit annū
 integrum hæc expeditio, fuitque Zebethum etiam, Arabiæ feli-
 cis opidum, a Turcis in reditu expugnatum. Tam Adeni, quàm
 Zebetho, beglerbegi cum Dephterdaris, singuli singulis præ- 20
 secti fuere, de quibus non multo post, in beglerbegatum ca-
 talogo.

BELLVM CONTRA CHIMERIOTAS.

Ceraunia. Chimara. Auelona.

Lutji bassa.

242. Chimeriote sunt Arnautlari, vel Albani, vel Epirothæ, trās si-
 num ex aduerso Corcythæ siti: qua in regione continua mōtium
 series est, quam vno vocabulo nautæ iam dicunt Chimeram. 30
 Iouius, & alij, volunt olim hæc fuisse montana vel opp. Cerau-
 nia, itemque Acroceraunia, pro quibus dicere malim equi-
 dem Acra Ceraunia. Leo tamen Augustus in nouella de
 thronis, vt obiter adtigimus antea, sub Ætolia metropo-
 li Nau-

si Naupactō, tam Buthroti, quàm Chimaræ collocat episcopatus: quæ loca sibi inuicem vicina, Butintro & Chimera, quum illic hæreremus, a nautis nostris adpellabântur. Iisdem Auelona, cuius heic mentio fit, enuntiabatur adiecto articulo Italico Lauelona, vel disiuncte, La Velona: quum quidem vulgaris linguæ Græcæ periti adderent, eo nomine *Βελων*, significari ac-
 5 cum. Sed ignorabant homines & antiquitatis & litterarum rudēs, adpellationem recentiore hanc ex veteri Aulone factam. Sita est in Albania vel Epiro, ex aduerso extremæ illius oræ Italiae, quæ in Apulia promontorium S. Mariæ nunc habet, Iapy-
 10 giam quondam dictum: vbi ciuitas Hydrus posita, dumtaxat intermedio maris Hadriatici sinu, LX milliaribus Græcis ab Aulone disiungitur, vti capite 152 notauimus. Leonis Augusti nouella de thronis Auloniam recenset inter episcopatus metropo-
 15 li Dyrrhachinæ subditos, & proximo post episcopatum Glauinitzæ vel Acrocerauniæ commemorat loco. Ceterum qui annalibus heic adpellatur Lutsi bassa, corruptum apud historicos nostros, Iouium & alios, nomen habet, Lustibeus aut Luptibeus. Spandugini de hoc notabilis est locus, quem interpretân-
 20 do lubet inferere. Sultanus, inquit, Soleimanes Lutsi, perquàm humili condicione nato, suis ex sororibus vnâ dedit vxorem, eumque primum bassam creauit, a quo tamen officio nunc deiectus est. Quippe quum vxor mariti concubitus cum masculis ægerrime ferret, eoque nomine cum ipso expostulâs, diceret:
 25 fratrem suum, Sultanum Soleimanem, illi se iunxisse matrimonio, secum vti cubaret: excandescens Lutsi bassa, mulieri colaphum impegit. Hoc vbi rescitum a Soleimane, sororem ei protinus ademit, ac recepto Sultanino sigillo, dignitate supremi Veziris hominem exiit. Est enim in more apud Osmanidas, vt
 30 qui auctoritate quatuor inter bassas est maxima, Vezirazem siue supremus consiliarius nominetur, & in manu sua sigillum Sultaninum habeat. Hæc Spanduginus. quæ sane si vera sunt, vt esse videntur: conueniens fœdis ac dissolutis moribus homini datum nomen fuit. Quippe Lutsi linguæ Turcica significat eum,

qui non nisi de venere cogitat: qualem Græcus aliquis dixerit
 ἀρσπικὸν vel ῥώτοματι.

BESICTASI. ΔΙΠΑΟΚΙΟΝΙΟΝ.

243. Besictasi, locus est ad Bosporum Thracium in Europa situs, qua Constantinopoli sursum tenditur, aduerso Bospori fluxu, versus os Ponti Euxini. Plus minus quatuor abest a Galata miliaribus Græcis, aut vno Germanico. Nomen lingua Turcica lapidem siue saxum cunarum, significat: a distractione, puto, Christianorum mancipiorum, ac matrum præsertim, liberos etiam teneros in cunis habentium. Sepultus heic est Chairadines, qui messita quoque noua suo sumtu ibidem exstructa, nobilitare locum & excolere voluit. Διπαοκίονιοι Græcis hodie vocari, priscis Iasonium, notatum reperies supra, capite 128. Hoc tempore, de quo scilicet annales modo loquuntur, aduecta fuerunt istuc capitum Christianorū, e Corcyra dumtaxat in seruitutem abreptorum, cuiusvis sexus & ætatis, ad sexdecim millia: quemadmodum Iouius memoriæ prodidit. De Sultaninis, & eorum pretio, dictum 18. capite.

CARABOGDANIAE FLVVIVS BERVV.

244. De Carabogdania consule caput 71. Eius amnis est, quem Berut annales hi nominant. Vngari tamen, & Valachi, siue Moldaui, partim cōtractius & durius Prut, partim paullo mollius Brut, enuntiant.

NEPTVNI DORIAE, VICTI A

Chairadine, fuga.

245. Doriam Turci, more Italico, pronuntiant; quem Iouius dixit Auriam, magis consuetudini Latinæ respondente vocabulo, velut ipse quidem existimauit. Is & vsu rerum mari gerēdarum, & felicitate singulari, tantam adeptus gloriam fuit: vt vulgo Neptunus, ceu maximus quispiam maris deus, adpellaretur. Hunc tamen

tamen a Chairadine prælio nauali, & artibus imperatoriis superatum, fugisse; non insolenti, sed modesta memorant annales oratione. Quo commendabiliores nobis esse debent, vti non ad gratiam suorum, nec ad insectationem nostrorum; sed ad veritatem quæ anima est historiæ, scripti. Iouianum quidem epiphonema, quo clausit hanc narrationem, quàm acres habet aculeos? Auria, inquit, tanti vsus, tantæ peritiæ, tantæ existimationis mari dux eo die nullus imperator exstitit. Atqui cogitare de illo veteri verbo debebat Iouius, quo Demosthenes etiam fugiens, excusasse se fertur:

ἄνθρωπος δὲ φεύγων καὶ πάλιν μάχισται.

Qui se fugæ dat, dimicabit denuo.

Nec ineleganter Alexius Angelus imperator, vt apud Græciæ Prætozem nostrum memoriæ proditum legitur, quum perditis rebus non modo frustra, sed etiam cum periculo se diutius hæsurum Constantinopoli animaduerneret, omnibus valere iussis, & arrepta sponte, nolenti tamen animo, fuga: Dauidem quoque dixit beneficio fugæ salutis atque incolumitati suæ consuluisse. Non minus certe magni & sapientis est imperatoris, summam rerum incertæ Martis alex non temere committere: quàm prospere cedentibus omnibus, victoria prudenter vti.

PUBLICANORVM CARCER

Constantinopoli.

25

Vendit omnia per imperium suum telonia maximo pretio, 246. vel paucos, vel plures in annos, Sultanus Osmanidarum: ideoque si maiores aliqui pecuniæ summas ei vectigalium nomine policeantur, quàm reapse deinceps exhibere possint: in carcerem, veluti qui non soluendo sint, & fraudem Sultano facere voluerint, coniiciuntur. Hic carcer publicanorum Constantinopoli dicitur. Et sunt in vniuerso Osmanidarum regno publicani fere Iudei, gēs exactionib⁹ & vsuris nimiū quātū supra mortales ceteros dedita: quū ipsi etiā Turci vel musulmani, paullo sincerioris

homines conscientiaē, nolint audire publicani: non aliter, ac si cum infamia coniuncto propter aliorum nequitiam nomine, virum bonum adpellari nefas sit, etiam si præter officium nihil ipse faciat.

ONTVN CAPISI. XYLOPORTA. PORTA

lignaria. Carauanferai.

247. Ostendimus supra, capite 200, quæ porta sit hæc lignaria, videlicet ad quam nauigia lignis onerata solent adpellere: Græcique dicta *ἡ ξυλοπύρρα*, ab iisdem lignis, quæ huc aduehuntur, non quod ipsa lignea sit, quemadmodum credidit vterque Chalccondylis interpres. De voce Carauanferai, dictum capite 14, significari scilicet hac, ædificia carauanis exstructa. Carauanas vero more Turcico se coniungentium esse agmina, quum loca minus a latrociniis tuta peragranda sunt. In hæc ergo carauanfaraia, quæ amplissima plerumque sunt, diuertere cum equis, iumentis fagmatariis, mulis, & camelis, hæc carauanæ solent. Vasta sunt ædificia quemadmodum Busbequius descripsit: aliquanto longiora, quam latiora, ceteroqui quadratam ad formam accedentia: quorum in medio patet area ponendis sarcinis & camelis, mulis carrisque collocandis. Hanc aream plerumque circumcirca murus ambit interius, tres plus minus pedes altus; parietibus illis quatuor, quibus totum ædificium clauditur, adiunctus. Eius muri superficies æqua est, patetque in latitudinem pedes quatuor. Heic Turcorum cubilia sunt, heic cenacula, heic rem expediunt culinariam. Nam ad parietes, quibus totum ædificium continetur, foci frequentes cum fumariis vel infumibulis sunt inædificati. Hospites ipsi nulla re a camelis, mulis, equis alia seiuncti sunt, quam eius muri spatio. Quinimmo ad muri pedem ita ligatos habent equos, ut capite ac tota ceruice supra murum emineant, dominiisque se calfacientibus aut etiam cenantibus adstant, velut ministri: & interdum panem, vel malum, siue quid aliud, de manu eorum capiant. In eodem muro lectos sibi sternunt. Tapetem in primis explicant, quæ ea de causa ephippiis aptatum fere

fere circumferunt. Huic iniiciunt vulgo penulam, ditiores Valentinam, quam vocant: quæ mollibus e pilis contexta candidaque, linteaminum loco mihi quidem ipsorum exemplo fuit. Ceruical præbet equestris sella. Veste talari, pellibus suffulta, quæ vestiuntur interdium, teguntur noctu. Sic somnum capiunt, nullis laceffitum, extra naturalem iumentorum mandentium strepitum, blandimentis. Ipsorum saraiorum, pro carauanis exstructorum, tecta plerumque plumbea sunt.

10 *AREA VEL FORVM TACHTAL CALA.*

Tampezim. Chalcocondylis locus emendatus & expositus. Chalcopratia. Chartopratia.

Vicus vitriarius.

- 15 *Areã, quæ Tachtal Cala nominatur, Laonicus in octauo forū 248.*
 adpellauit, & Tactalem vocari addidit. Apud actuarium Malatestanum Tectalaca scribitur. Pro illius Tactale, huius Tectalaca, repone Tachtalcala: quæ voces Turcicæ sunt, & aream tabernas ligneas habentem significant. Quippe Cala denotat tabernulam vel tentoriolum, & Tachtal asseres sunt: vt intelligantur ex asseribus factæ tabernulæ. Hæc area fere vrbis est in meditullio, non procul ab Eskisaraio, vel a saraio veteri muliercularum Sultani, de quo capite 139. Est eadem in area Sultani Baiafitis secundi messita, cuius supra fecere mentionem annales, in
 25 eius Sultani funeris descriptione. Hoc autem loco ludicra cottidie omnis generis exhibentur, quæcumque homini venire in mentem possunt. Et adhibentur pueri, equi, asini, canes, feles, cerui, leones, vrsi, leopardi, vulpes, & nulla non alia, peregrina præsertim, animalia. Sunt istic qui chiromantice profitentur,
 30 sunt præstigiatores varij, funambuli, luctatores, saltatores, alij propemodum innumerabiles. Ideo Laonicus inquit: Hæc ludicra quis cottidie cernat in foro, quod Tactalem vocant. Sequitur ibidem vocabulum Tampezim, quo nonnullos ex his ait adpellari. Neminem hoc declarasse arbitror hætenus, quum bar-

barum sit, & ignotum, addo etiam corruptum. Quippe non Tāpezim Turci dicunt, sed Ziampas, quæ duabus syllabis vox enūtiatur. Significat autem *χοινοδάμις*, ut Græci vocant, qui Latinis funambuli sunt. Ad vnum huius aræ latus incipiunt illorum tabernæ, qui Persicas operis excellentis, & Turcicas itidem pictas, Græcas & alias coloris niuei læuigatasque chartas vendunt. Ideoque Græcis hæc *χαρπυρατεῖα* dicuntur. His a tergo proximus est vicus fabrorum, ex ære vasa quæuis elaborantium, qui hoc annalium loco memoratur. Is vicus in historiis Græcorum recentioribus Cedrini & aliorum celeberrimus, nominatur *χαλκοπορεῖα*, nimirum a distractione vasorum ex ære factorum. Locus insignis est Cedrini de Chalcopratiis in Theodosio maiore, puto. Vici quoque vitriarij, Challopriatiis proximi, sit heic mentio: quo tabernæ vitriariorum, ut olim erant in vrbe Constantiniana, veteris ad imitationem Romæ, sic etiam hodie conspiciuntur. Diuersus tamen hic vicus est, ab illa vitriariorum porta, de qua dictum superius, capite 200. De porta fori piscarij, quæ Bolucbazar capisi Turcis est, expositum eodem capite 200: sic ut & de porta Hebræa, Turcis Schifutlar capisi. Sitæ vero extra muros vrbis a foro piscario ædes, in litore maris; intelliguntur illæ, quæ muris urbanis excluduntur ab vrbe, secundum litus Cerratini sinus exstructæ, versus septentrionem, id est, e regione Galatani litoris.

NOVA CAIRADINIS AVSPICIIS

recepta.

25

249. Noua Turcis est, quam Castellum nouum nostri vocant, in Dalmatiæ sitū finibus. Id auspiciis Karuli V Augusti receptū fuerat. Quos eius prouinciæ sangiacos ad obsidionem hanc euocatos fuisse tradunt annales, de prouincia Bozinenſi accipito, deque præfectis huic: quorum princeps id temporis erat Vlumas ille Persa, de quo dictum capite 231. Translatus enim fuerat a Persicis ad hos fines, more Turcorum, non nimiam transfugis fidētium: ac deinceps quoque sit eius mentio in obsidione Agriensi, anno

anno Christiano 1552 a Turcis frustra tentata. Præerat Bozinēsi
prouinciæ ceu beglerbegatus, & ad Castelli noui obsidionem
secū sangiacos suos septem adduxit. Virtutis eximix præfidiarij
milites, quos hostes ipsi commendant, Hispani fuerunt, & Ger-
mani, numero ad IIIICIO.

SOLEIMANES SVB PRAETEXTV

defendendi pupilli, a Bano Erdeliano relictī,

matrem cum pupillo Vngaria

spoliāt.

- 10 De Ioanne Zapolienſi, Bano Erdeliano, dictum capite 223. 250.
Hic moriens pupillum reliquit heredem, tutelæque Soleimanis
commendauit, Ioannem Sigismundum, quem sustulerat ex Isa-
bella Polona, cuius heic mentio fit nomine tamen non expresso,
15 velut Turcis ignoto. Habuerat Ioannis sororem Barbaram, ni-
fallor, primo matrimonio coniugem Sigismundus maior, Polo-
niæ rex: qua mortua, Bonam duxit, Ioannis Galeacij Ducis Me-
diolanēsis, ex Isabella Aragonia Neapolitana, filiam. Bona partu
primo Isabellam hanc edidit, Ioannis Zapolienſis coniugem,
20 Ioannis Sigismundi matrem. Ceterum nulla fit heic in Turcicis
mentio Ferdinandi Cæsaris, Vngarię Bohemięque regis: qui ta-
men hoc bellum, Perenio & Rogendorfo ducibus, gerebat. Id
equidem fieri propterea crediderim, quod Ferdinandum So-
leimanes, hostem suum, pro Vngarię rege non agnosceret.
25 Notanda vero Isabellæ oratio, quam Turci reginæ nomine non
dignantur, quum Budam adfirmat non suam esse, sed Sultani
Osmanidæ ciuitatem. Nimis in hoc veram se vatem experta
paullo post fuit bellua, quum Soleimanes ipsa cum filio per sum-
mam perfidiam eiecta, Budæ pariter & Vngarię reliquæ, velut
30 in prouinciam redactę, beglerbegum præficeret, bonus ille scili-
cet tutor: matre, tam Turcis addicta, cum filio pupillo, in Trāssil-
uaniam vel Erdelium relegata. Huiusmodi nimirū esse præmia
societatis & amicitix barbaræ solent, vt de tyranno suo moritu-
rus aiebat Aratus: *ταῦτα τὰ ἐπὶ χεῖρα τῆς τυραννικῆς φιλίας.*

251. Walpou Turcis est arx, Vngaris dicta Walpo, Valponiũ Iouio. Ultra fluuiũ Drauam sita est. Post tertium obsidionis mensem a præfidiariis dedita fuit, præfecto ab iisdẽ capto, & hosti prodito. Strigoniũ nunc Granum vulgo dicunt, ab amne Grano, qui defluens a Carpathiis montibus, vbi montanæ nunc ciuitates celebres sunt, ad radices arcis Strigoniensis siue Granẽsis, Danubio miscetur: vnde ciuitati quoque Strigonium nomen inditum putatur, velut Istrigranium, ab Istri & Grani cõfluentibus. Alba regalis non tam a regum Vngariæ sepulturis sic adpellata fuit, quarum meminerunt annales: quàm a regum inauguratione, quæ hoc fieri loco priscis temporibus solebat. Istic etiam rex Ferdinandus, cum Anna coniuge, Vladislai regis filia, Ludouici forore, xiiii die Februarij, anno 1527, adhibita S. Stephani vera corona, fuit inauguratus.

SCHIRVVAN. SIRVAN. SERBAN.

Error Iouj.

252. Si lector ab aliis de hoc bello memoriæ prodita leget, nusquã ita descriptum inueniet. Vt Techmas Spandugino Tamas, Sansouino Tolcas etiam: sic Ercas eidem Spandugino nominatur Algas, mirifice vitiatis adpellationibus. Regio Schiruuã aut Siruan, haud dubie nunc est illa, quam prisci dixere Mediam, posteriores etiam Vaaspracan, vt apud Cedrinum in Constantino Monomacho legimus. Fallitur Iouius, quum ait, Albaniam hodie vocari Serban, vicinam Mediæ, propterque Caspium mare sitam. Quippe regio Georgianorum est Albania, qui numquam vel ipsi regi Persarum, vel regio fratri paruerunt hactenus: sed Christiani, & liberi, suos principes habent; Persis dumtaxat cõfœderati, sicut expositum capite 189. Siruanum vero, siue Media, regni Persici membrum est: quod tamen si Mustaphas bassa vezir imperio subiecit Osmanidarum, anno Christiano 1578, & begler-

beglerbegatus in formam redegit: mox tamē a Persis receptum, ab iisdem hodieque retinetur.

VVAN. VVASTAN. IBANVM CEDRINI.

- § Vrbis hæc cum arce sic ad Persici regni limites pertinet, vt etiā 253.
 maiori finitima sit Armeniæ. Cedrinus in eodem Monomacho
 Augusto vocat ἰβάν, πόλις πῦ βαασπρακάν. Id Latine reddēs interpres,
 Ibanum & Baaspracan scripsit. Ego simpliciter exprimerem, vt
 tanto melius intelligeretur: Iuuan, aut Iuan, vrbs regionis Vaaspra-
 10 can. Et quia capite præcedenti Vaaspracan, ex eiusdem Cedrini
 auctoritate, Mediam esse docuimus: intelligere iam licet, Wanū
 ad eandem Mediam referri debere: vel ea si non contineatur,
 saltem finitimam videri. Wastanum significat regionem circa
 Wanum sitam, ceu Wani territorium: siquidem Istan, siue Stā,
 15 Turcis regnum vel regionem significat.

NOTICIA BEGLERBEGATVVM TOTIVS

Osmanidarum imperij, quos hodie possident.

- 20 Quia Persicis in finibus extremus hic a Soleimane Wani be- 254.
 glerbegatus id temporis institutus fuit, libet hoc loco quamdam
 quasi Noticiam regni Osmanici lectoribus exhibere, descriptis
 ordine prouinciis ei⁹ siue beglerbegatib⁹, quos in Asia, Africa,
 & Europa nūc Murates hic tertius, vnici Muchemetis Osmanide
 25 pater, possidet: vt ita denique Pandecten historiæ Turcicæ no-
 strum claudamus, visuri deinceps latius ne permissu numinis fi-
 nes suos propagaturi sint, an vastissimam illam molem imperij,
 cunctis hactenus formidabilem populis, secundum ipsorum-
 met oracula tandem aliquando Deus Opt. Max. suæ declaran-
 30 dæ maiestatis ac gloriæ causa sit euersurus, vel in ordinem, subq;
 iugum filij sui sic redactus; vt Gogi Magogique sub cælo nul-
 lum amplius nomen exstet. Id enim postremis se facturum die-
 bus, per suos indubitæ fidei vates nobis denuntiauit. Ordia-
 mur autem ab oriente Sole.

I. Anatoli beglerbeg. Eius sedes est in ciuitate Cutaige Phrygiae maioris, quam olim Cotyaum Græci nominabant, sicut expositum capite 40. Sangiacos habet sub se duodecim.

II. Caraman beglerbeg. domicilium habet ad Caesariam Ciliciae, de qua suo dictum loco. Septem sub hoc sangiacatus sunt.

III. Siuas beglerbeg. ad Sebastia, de qua consule caput quintum Pandectis huius.

IV. Tocatun beglerbeg. Residet ad urbem Amasiam. Sub eo sunt quinque sangiacatus.

10

V. Dulgadir beglerbeg. de hac prouincia consule caput 163 Pandectis huius. Quatuor sub se sangiacatus habet.

VI. Halep beglerbeg. ad Halepum siue Berrhoeam Syriae, de qua capite 6.

VII. Scham beglerbeg. ad Damascum Syriae.

15

VIII. Tarapolos vel Trapolos beglerbeg. ad Tripolim Syriae.

IX. Maras beglerbeg. ad Marassum, propter Euphratem situm, inter Halepum & Mesopotamiam.

X. Diarbekir beglerbeg. in Mesopotamia, ad urbem Amidam, quam Turci nunc Carahemid nominant. Sangiaci parent huic duodecim.

20

XI. Bagdat beglerbeg. ad Bagdatim siue nouam Babylonem, de qua capite 4.

XII. Balsara beglerbeg. ad sinum Persicum, non procul a Bagdat siue Babylone.

XIII. Laxa beglerbeg. Antiquitus Carmania. tendit ad limites Ormuz, & Persis est finitima.

25

XIIII. Gemæ, Aden beglerbeg. in Arabia felici, ad litus rubri maris. vide caput 241. Diuersa loca sunt, vno tamen beglerbegatu comprehensa.

XV. Chebetz, Hustio Zeber beglerbeg. ut eodem capite dictum. Locus situs in litore sinus Arabici, finitimus est imperio regis Aethiopum Præteiani.

30

XVI. Missir beglerbeg. Cairo præest, & toti Aegypto. Sangiaci sub eo sexdecim.

XVII. Cy-

XVII. Cypri beglerbeg. Nicosiæ vel Famagustæ degit.

XVIII. Scheherezul beglerbeg. in Assyria, Persis finitimus.

XIX. Wan beglerbeg. respicit Persarū fines, versus Siruanū siue Mediā, & Armeniā maiorem, ceu dictū capite præcedenti.

5 XX. Arzerū vel Erzurum beglerbeg. in Armenia maiori, ad limites Siruani siue Mediæ, & Georgianorum. Distat a Tarabofane siue Trapezunte, sex dierum itinere.

XXI. Tiphlis beglerbeg. finitim⁹ Georgianis siue Curgginis, ut nunc adpellatur. Institutus fuit a Mustapha bassā Serdare anno

10 Christiano 1578, mēse Septēbri. Loc⁹ etiā priscis notus, apud Cedrinum reperitur in Cōstātino Monomacho, verbis huiusmodi: Asā, (is erat e Tāgrolipicis fratre nat⁹) a Sultano Tāgrolipice missus cōtra Romanos, quū Taurezium, & opidum nominatū Tephlis, præteriisset: Vaaspracaniā ingressus est, id est, Mediā.

15 XXII. Siruan beglerbeg. Hoc nomine Media nunc adpellatur, a metropoli Siruan, quam eodem anno Mustaphas idem cepit, & primum istic beglerbegum cōstituit Osmanem bassā famosum: sed a Persis non multo post eiectus fuit. Nihilominus hic beglerbegatus Osmanidarū inscript⁹ est libro, qui nisi

20 restitueretur, numquam se pacem facturos cum Persis profiteretur. XXIII. Temircapi beglerbeg. Locus est ad mare Caspium, porta ferrea dictus, & Capi derbent, porta faucium vel angustiarum. Cepit hunc Osman bassā eodem anno 1578, & in formam beglerbegatus, necato Schemhali Chane, focero suo redegit.

25 XXIV. Cars beglerbeg. Cedrin⁹ Carse nominat, & in Persarmenia collocat, quæ nunc Armenia maior est. Distat Cars ab Arzerum quatuor dierū itinere. Beglerbegatus cepit anno Christiano 1579, auctore Mustapha bassā.

30 XXV. Tschildir aut Tzildir beglerbeg. ad fines Georgianorum, ab eodem Mustapha bassā institutus, anno 1579. Porcius Tschaldung perperam scripsit.

XXVI. Fassā beglerbeg. in Mengrelia. Munitio structa per Vlusalim Capitan bassā fuit anno 1579, & ibidem institutus beglerbegatus. Sed paullo post discessū ei⁹ captā vicissim Geor-

giani diruerunt. Ciuitatis Phasianæ mentionem facit Leonis Augusti nouella de thronis, & episcopum eius refert sub metropolim Trapezuntis. Hæc eadem cum hodierna scilicet Phassa fuerit.

XXVII. Sochum beglerbeg. in Georgianorum finibus, a Sinane bassa vezirazeme institutus, anno Christiano 1580.

XXVIII. Batin beglerbeg. ibidem a Sinane tune institutus.

XXVIII. Reuan beglerbeg. Hunc locū Ferhates bassa cepit & muniuit anno Christiano 1582, ereptum Toemaci Sultano, Persicarum parrium principi. Beglerbegus istic primus fuit Cigaloglis bassa, Genuas.

XXX. Somakie beglerbeg. De Somakia, que Chalcocondyli Samachia nominatur, dictum supra, capite 188. Beglerbegatus auctor fuit Osman bassa, anno Christiano 1583.

Posteriores autem beglerbegatus hi, bello decennali Persico, quod adhuc geritur, instituti; quemadmodum noui sunt, ita potius nomine tenus sic adpellandi veniunt, nec cum antiquis comparandi. Nunc ordinem naturæ sequendo, prouinciis Asiæ recensitis meridiem versus ab oriente progrediamur.

APHRICAE BEGLERBEGATVS.

I. Cefair beglerbeg. Sedem habet in Algefair, quæ nostris est Algerium, sicuti capite 227 notatum.

II. Tunisi beglerbeg. residet ibidem.

III. Tripoli beglerbeg. domicilium ibidem habet.

Sunt autem Aphricæ duo præterea regna, libro Turcorum vel Osmanidarum (vt ipsi loquuntur inscripta) quæ tamen necdum inter beglerbegatus referuntur, sed potius tributariorum seu feudorum nomine veniunt; Fessa nimirum, cum Marocco.

Nunc ad occidentem, & aquilonem, quæ restent prouinciæ, videamus.

EVROPAE BEGLERBEGATVS.

I. Rumeli Beglerbeg, quem Græciæ vocant. Sedes eius est
Sophiæ. Sub eiusdē vexillo sangiacatus infra scripti continentur.

1. Sophia Seruiæ.	12. Salonichi, Thessaliæ.
5 2. Nigeboli siue Nicopolis. vi-
de caput 51.	13. Trichala, ibidem.
3. Kircklisse. vide cap. 193.	14. Misitra, quondam Sparta,
Moreæ.
4. Vyza, Thraciæ.	15. Palæopatra, ibidem.
5. Kirmen, Mæcedoniæ.	16. Iagnia, Ioannina Ætoliæ.
10 6. Silistra. ibidem.	17. Deluina } Achaia.
7. Giustandil. ibidem.	18. Elbassan }
8. Bender, versus Euxinum
Keraiosque Tataros.	19. Auclona. vide cap. 242.
9. Acherman. vide cap. 159.	20. Ducaggin. vide caput
206.
15 10. Vscopia. vide cap. 169.	21. Iscodar, in Albania. vide
cap. 121.
11. Prifrem, Thessaliæ.	

II. Denizi beglerbeg, qui & Capitan bassa vulgo, pro maris
capitano siue prætore. Sedes ipsius est Gallipoli. Sangiacatus
ei subiecti sunt:

20 1. Gallipolis. vide cap. 23.	8. Negroponto. c. 142.
2. Galata. cap. 127.	9. Rhodi. c. 229.
3. Nicomedia. c. 74.	10. Cauala. c. 44.
4. Limnos. c. 229.	11. Napoli di Romania.
5. Mityline. c. 138.	12. Lepanto. c. 175.
25 6. Chios. c. 229.	13. S. Maura. c. 178.
7. Nexia. ibidem.	14. Alexandria.

III. Budun beglerbeg. Sedes eius ibidem. Subiecti sunt ipsi-
us iurisdictioni sangiacatus hi fere:

1. Nouigrad.	7. Alba regalis.
30 2. Filek.	8. Sexard.
3. Zetschen, siue Zetzen.	9. Simontorna.
4. Zolnok.	10. Copan.
5. Gran.	11. Muhatz.
6. Segedin.	12. Ziget, siue Safwar.

13. Petscheu, vel Quinque cc-
clesiæ.
14. Sirmium.
15. Semendria.

III. Temeswar beglerbeg. resider ibidem. Subiecti sunt eius administrationi sangiacatus hi.

1. Temeswar.
2. Mudaua.
3. Vilaoswar.
4. Tschianad.
5. Vutschitirni.
6. Giula.
7. Vidin.
8. Lipa.

V. Bozna beglerbeg. Sedes ipsius in Bagnialuca. Sangiacatus hi subditi sunt.

1. Bagnialuca.
2. Poschega.
3. Clissa.
4. Herzegouina.
5. Lika.
6. Sazeschna.
7. Iswornik.
8. Brisrem.
9. Allatschia chiffar.

VI. Coffe beglerbeg. Eius sedes est ad urbem Capham in Taurica Chersoneso. Sangiacatus dumtaxat erat initio, beglerbego Græciæ subiectus. Præter Capham, & ei vicina loca, sangiacatus omnes ditioe sua complectitur, ad Tanaim paludemque Mæotidem sitos. Sed verum si fateri volumus, beglerbegi nomen potius titulo, quam potestatis amplitudine tuetur.

Hæc meta regni barbari, nostrique laboris esto, quam Dei propitij nutu feliciter adtigisse gaudemus: & eundem suppliciter oramus, tandem ut abolere sanguinariam & impiam tyrannidem velit, ac veteris oraculi veritatem euentu comprobare; quo creditum pluribus a sæculis, Coranum legemue Mahumetis gladio ceptam, gladio propagatam, gladio denique terminandam: ut obstupefcens ad operis diuini magnitudinem, & effusus in hymnos orbis vniuersus, accinat:

IMMORTALI ET
OPTIMO MAXIMO
DEO SOLI HONOS
OMNIS ET OMNIS
GLORIA SÆCVLIS
INFINITIS.

AD LECTOREM.

BSOLVTO tandem operi Turcico visum est adiungere narrationem de obsidione Viennensi, qua Sultanus Soleimanes anno M. D. XXIX hanc urbem gravissime quidem, sed irrito conatu, pressit & oppugnavit. Nam etsi post solutam obsidionem typis excusa prodit, & inserta denuo fuit tomo secundo libri, cuius titulus est, *Opus historicum D. Simonis Schardij I. C. anno M. D. LXXIIII Basileæ impressum*: tamen quum exemplaria seorsum nulla nunc amplius essent, nec cuiusvis sit, tanta volumina tomorum quatuor comparare: facturum me putavi rem publice utilem, priuatim bonis gratam, si locum in hisce Turcicis idoneum, maximeque proprium, libello darem. Quippe conservari studiose debet memoria maximi erga Germanos uniuersos beneficii diuini, quo liberatam Viennam e tyranni faucibus eripuit; qui ceteroquin ea capta, late grassaturus in intima Germania viscera, praesentissimo cum reipublicæ discrimine, fuerat. Nec permittendum, ut illustria ducum, militumque fortium nomina, qui suis urbem, valde tunc debilem, propugnauere consiliis, & ipsorum obiectu corporum; temporis iniuria, quod humanis in rebus fieri videmus, aboleantur.

HISTORIA
VIENNAE AVSTRIA-
CÆ A TVRCIS OBSESSÆ,
CONVERSA DVDVM E LIN-
gua Germanica.

N O post Christum natum M. D. X X I X.
 die decima mensis Aprilis, immanissimus 1 5
 Turcarum tyrannus Sultanus Saloymanus,
 maximo cum exercitu, pedestribus equestri-
 busque copiis, aqua terraque instructissimis:
 incredibili omnium rerum, quæ belli vsus
 exigit apparatu, e Cōstantinopoli mouit, quo 20
 Hungaria domita, Austriam, cui auidissime inhiabat, vna cum
 finitimis circumquaq; regionibus in potestatem redigeret, eaq;
 potitus, auctis prospero rerum successu animis, Viennæ, quæ
 magna est, ac præpotens Austriæ ciuitas, aut alicubi per Hunga-
 riæ vasta loca hybernaret, resectis postea hominibus, iumētisq;, 25
 recens, appetente vere, liberis Germaniæ populis, indignum fœ-
 dæ seruitutis iugum, imposeret, cui rei gerendæ triennium in-
 tegrum destinauerat: proinde aduersus finitimorum circum-
 quaque hostium insidias quibus visum est locis valida præsi-
 dia imposuit. Authorem Cepisiēsem ferunt comitem Ioannem, 30
 quondam Transsylvaniæ Vaiuodam, quē rege Ludouico, mi-
 serandum in modum vna cum exercitu trucidato, dira regnan-
 di libido inuaserat: quocirca malis artibus ambire, callidis con-
 siliis potentes quosdam Hungariæ procures sollicitare non ac-
 quieuit,

quieuit, donec a suæ factionis hominibus adiutus, regiam coronam, contra ius, phasque inuolauit. Rei indignitate commotus inclytus Austriæ Dux Ferdinandus, ad quem ius regni legitime pertinebat, non magno quidem, sed bene instructo, ornatoque
5 exercitu Hungariam ingressus, hoste profligato, & propriis etiâ possessionibus pro iure belli exuto corona de more regni solenniter, legitimeq; potitus est. Hinc Comes Cepisiensis respeq; bona destitutus, desperatis rebus, inexprabili sese scelere obstringere non dubitauit. Patriam prodere, vt exitiabilem Christi nomi-
10 nis hostem, Germaniæ immitteret, ausus est. Turca itaq; cum exercitu ad Albam Græcam, quæ portæ instar Christianis nationibus semper habita cum venisset, Comes Cepisiensis, fatale patriæ malum, pessimis artibus nunquam non deditus, natiuo Germani sanguinis odio præceps, legatos mittit, qui crudelissi-
15 mo hosti tutum per Hungariam iter indicarent, rationem ac viam affligendæ, vastandæq; Germaniæ præscriberent: quos tantæ proditionis auctores, cum Turcarum Cæsar summa cum voluptate audiisset, inito vtrinq; nephario fœdere, testis ingētis ac nouæ lætitiæ vlulatus per Turcarum agmina exortus est. Ter
20 humum proni deosculabantur: omnibus igneariis tormentis, quas bombardas vocant, lætitiæ signum dabant. Ipsorum numini fufis precibus, gratias agebant, quod ea hora Hungariæ regnum, ac populi cum Turcis fœdus amicitiamque coierint: deinde Turcarum Cæsar exercitum recta ad Budam duxit, cui in
25 itinere Cepisiensis Comes, haud ita magna cum militum manu se coniunxit, se, regnumque patriæ proditor consceleratus, in hostis fidem ac manus commendauit, recepitque vniuersam Hungarorum nationem auxiliaria arma, aduersus Teutonum populos, vltro laturam. Quæ Turcarum tyrannus in eam partē
30 accepit, vt quoniam satis sciuerat, illius technis Ludouicum regem trucidatum, nepharias in regno actiones non semel agitas, a proditoris quasi aspectu refugeret, abhorreretque: neque ita magno plausu acceptum, Budam vsque a tergo exercitum sequi compulerit, a suis disiunctum. Et quo facilius Hungariæ

regno, cui inhiabat, potiretur: edicto publico promulgauit. Quicumque Ioanni Cepisienti Comiti, quem regem appellabat, cuius in regnum vindicandi gratia, sese venisse prædicabat, se non dederet, obtemperaretque, eum sese ferro, flammaque aboliturum. Qui vero dicto audirent, regique parere in animum inducerent, iis pristina iura, immunitates, libertatemque pollicebatur. Quibus minis coactæ ciuitates, Quinqueecclesiensis, Alba regalis Pestensis, aliæque præterea multæ sese, nihil reluctatæ, hosti dedidere.

Sola Buda, præsidio duorum vexillorum, quæ Christophorus Pesserer, & Ioannes Traubinger, Capitanei ducebant, freta, hostis minas contemnere ausa: circumfusa Turcarum agmina, aliquot dies fortiter repugnando, remorata est tam diu, quoad iugi hostium oppugnatione debilitati, fracti, speque contra tantos impetus tuendæ vrbis, destituti milites Germani, ad arcem refugere, vltro vrbe hosti relicta. Arx porro ad voluptatem magis, quam vim instructa erat, neque natura, neque hominum opera satis munita, proinde factum, vt de ea seruanda diffidentes, de salute quæ in vltimum discrimen vocata videbatur, cogitarent. Ideo conditiones quas, si arcem vltro dederent, Turcarum tyrannus tulerat, acceperè, arcem in hostium potestatem dedere. Erat autem in conditionibus, Turcarum Cæsarem, si arcem traderent, omnium salutis, vitæque parcere decreuisse, comites insuper daturum, qui saluos eos ad suos perducerent. Firmatis itaque, signatisque propria Turcarum Cæsaris manu literis, fidentes milites, relicta arce prodire, acceptisque conductoribus, abitum parabant, sed infelices qui perfidi hostis datam fidem, tutam existimarint. Vix portas vrbis egressi, a Ianizeris, (sic illi Prætorianos milites vocant, rei militaris expertissimos, in quibus spes omnes rerum gerendarum sita habent) excepti, circumuentique, armis primum, bonisque exuti, nudique dimissi, deinde haud ita longe a Buda crudelem in modum trucidati: ægre ex omnibus sexaginta dilapsi, seruati- que, perfidiæ plusquam Punicæ testes euasere. Occupata Buda,

Buda, Turcarum Cæsar recta exercitum ad Viennam adducere properauit. Budæ Cepisienſem Comitem, & Ludouicum Griiti Veneri ducis filium nothum, cum quinque millibus peditum, tribus equitum, reliquit. Quæ ad Danubium fixæ arces, 5 caſtella, oppida, vrbes, vltro hoſti paruerunt; in quibus Plintenburgium, Strigonium, Comaronum, Altenburgium, ita munitæ arces exiſtunt; vt ſi ea, quæ debuerat, in earum præfectis fides, probitasque fuiſſet, & præcipue, ſi Strigonienſis Archiepiſcopus, fœderum ſacramentorumque oblitus, ſui ſaltem 10 officiij, nominisque memor eſſe voluiſſet, arcem ſitu, arteq; municiſſimam, & ad inhibendum, crudeliſſimi tyranni impetum appoſitiſſimam, non vltro apertam, præful Chriſtianus, exitiali Chriſti nominis hoſti obtuliſſet, adque illius partes deſciuiſſet. 15 dierum aliquot moram ſane Turcarum Cæſari obieciſſet, quo ad regia maietas vndique contracto, quam poterat validiſſimo exercitu, aduerſus hoſtium immanes copias ſeſe armaſſet, firmiſſetque: tantam cladem reſpub. Chriſtiana non accepiſſet, Auſtria, ferro, ignique vaſta non iaceret, tot hominum millia, per ſummam crudelitatem interfecta, non deſiderarentur; irre- 20 parabilia damna declinaſſemus.

Hic nihil ceſſans Turcarum Cæſar, mira celeritate Viennam verſus contendit, eamque viceſima ſecunda die Septembris, nona hora, ante meridiem, aliquot millibus equitum, abſque vlla intermiſſione, quoad reliqua immenſi exercitus moles conflu- 25 eret, obequitari tentariq; fecit. In vrbe ſæpe ad arma ſignum datum, quo ſecuri militum animi, ad obeunda, ſuſtinendaq; futura prælia, actiores vigilantioresq; deinceps concurrerent. Quæ cum inſperata omnium animis accidiſſent, militiæ præfecti, & a conſiliis, de vrbe tenenda conſiliū inierunt: cumq; vnd: quaq; 30 ſuburbiis cincta eſſet, quæ hoſtium inſidiis opportuna vrbi defendendæ obſtare videbantur; decreuere incendenda, diruendaq;. quod cum non ſegniter milites effeciſſent, atq; adeo perpetuo quatriduo, effractis foribus ædium, direptis, hoſtilē in morem, inſœliciū ciuium bonis, vino, quo ea vrbs abundat, partim

excepto, partim in terram effuso, pulsatis dominis, si qui sua seruare studebant, octingentas domus subruerunt. Deinde militiae praefecti, a consiliis, tribuni, milites, vnanimi cōsensu, sacramento fœdus pepigere, sese urbem pro virili tueri velle, seruareque tormenta, quæ amissa, magno hosti adiumento forent, ad reliquias Germanicæ nationis superandas. Et omnino pro Christi fide religioneque, si quis casus vocaret, vna strenue pugnando aut vincere, aut fortiter occumbere.

Hinc ad hostem ab vrbe depellendum, versa consilia; munita variis operis mœnia: sua, quam tueretur, cuiq; Duci designata vrbis regio est. Illustrissimus Princeps, Comes Palatinus Rhēni Philippus, Bauariæ dux &c. qui vltro præsentibus periculis caput suum obicere non dubitauit, centum equitum turma tempestiue Viennam ingressus, quod eius patruus Fridericus, comitiis Spirensibus, aduersus Turcas omnium principum consensu, supremus capitaneus ac Dux electus, subito hostium aduentu exclusus, Cremslij resedisset, in eius locum nepos suffectus, cum reliquis sacri Imperij ducibus, qui x i i i vexillis peditum præfuerunt, eam vrbis partem, quæ a porta est, quæ Hungariam versus patet, & Stubarum nomen sortita est, ad turrim vsque Rubeam, quam vocant, defendendam suscepit. Eck a Reischach, cuius ductui tria millia peditum paruerunt, portam Carinthiam, quæ ad hostium vim minus munita, fidelius præsidium exigebat, ad Augustini ædem suorum robore vallauit. A quo Abellus ab Holeneck, qui Stiria auxilia ductabat, duo vexilla peditum, regionem Vrbis, quæ ad arcem vsque sita est, cum suis insedit. Arcem Leonhardus a Vels, cui imperatori Veterani per Hungariam variis casibus exerciti, obtemperarunt: hortorum arcis Maximilianus Leisser partem tuebatur. Arcis item portam, ad vsque Scotorum portam, & Iudæorum turrim, occupauit.

His in subsidium, si qui casus vocaret, quatuor Vrbis areis, quingenti equites Austriaci subornati: vtrinque præterea ad Scotorum portam Ioannes a Greisneck, & Ioannes Hauser duarum

rum vrbis regionum, ciues substituerunt : reliqui ciues præfecto
 ciuium, & iudici parere iussi, quibus restinguendi incendij, si
 quod exortum esset, partes datæ. Reiprechto ab Eberstorff, qui
 duobus vexillis præfuit Austriacis, regio vrbis, quæ a Iudæo-
 5 rum turritenet, & *im Ellendt* germanice appellatur, concedi-
 ta. Inde Hispani milites ad Carinthiorum portam, vbi maius
 periculum vrbi imminerebat, virtutis ergo, & ob tormentorum,
 quos arcubusos appellant, copiam accersiti sunt. Reliquam vr-
 bis partem, qua Danubius præterlabitur, ad turrim vsque Ru-
 10 beam, & Imperij auxilia, Ernestus a Brandenstein, quem duo
 millia Bohemorum secuta sunt, vna cum Wilhelmo a Warten-
 burg, & Comite Ioanne ab Hardeck, qui ducentos equites du-
 cebat, infederunt. Duces, militiae præfecti, & a consiliis, nobi-
 lissimi atque optimi quique, quod magnus metus animos o-
 15 mnium inuaserat, vtrinque ad Carinthiorum turrim pulueri-
 bus submotis, mœnia subrutum, diuulsumque iri, vbi summum
 periculum erat, ibi summopere excubandum rati: inter quos Io-
 annes Caciander fuit, Stiriae & Carinthiae auxilia : Caspar item
 Ritschan, & Sigismundus Leysser cum duobus vexillis mili-
 20 tum, a Carinthiorum porta ad diui Augustini ædem in o-
 mnem euentum instructi paratique consistebant. Cum porro
 descripta munia, quisque obiissent, delegatasque vrbis regio-
 nes occupassent, tormenta ænea producta, perque urbem, mœ-
 nia ac turres distributa, præcipue autem super Carinthiorum
 25 turri collocata instructaque sunt, quorum aliqua crebro iacu-
 landi impetu puluerum vi rupta dissilierunt, neque vllus sa-
 ne locus ad vniuersum Turcarum exercitum circumquaque
 impetendum vexandumque oportunior fuit. Indeque adeo
 maxima damna Turcis illata plerique ex captiuis affirma-
 30 runt. Portæ vrbis omnes clausæ, communitæque fuere, vna
 Salis porta, qua ad Danubium itur, aperta, vnde eruptio,
 si qui casus tulisset, fieri posset. Nauigia bellica celocesque
 optimi regis Ferdinandi prouidentia, maximis impensis a fa-
 bris Italici, aduersus Turcarum Nassadistas instructa armata-

que, in naualibus exulta, concisa, ac submersa sunt. nauræ enim Itali, qui in spe erant, frustra expectabantur. Ad murum proxima ædificia, quæ gerendis rebus obstare videbantur, solo æquata. Lignæ regulæ, ne exceptis malleolis, ac sulphuratis iaculis, incendium alerent, circumquaque deturbatæ. Iacti præterea aggeres ab ea urbis parte, qua hostis præcipue timebatur, ut si etiam mœnia subruta forent, unde se defenderent, haberent.

Interea dum hæc fierent, qui Turcæ exercitum præcurrerunt, pernicious equis freti, nostros assiduis incursibus exercebant, quibuscum toto triduo acriter nostrates equites congressi, quosdam captiuos trahere, cæforumque capita in urbem referre: nulla ab armis quies, nulla intermissio fuit, donec immanibus hostium copiis, campi circumquaque completi sunt. Vicesima tertia die Septembris, equitatus nostri circiter quingenti, per Stubarum portam, quæ nondum clausa erat, progressi: cum hoste ad diui Marci ædem concurrerunt, & cum hostium ingruentium imperum non ferrent, auersi sese ad mœnia proripuerunt. Eo prælio tres nostris cæsi, septem capti fuere, in quibus Comitissæ Ioannis ab Hardeck vexillifer Christophorus Zetliz fuit, qui ab equo deturbatus, vexillum alij, qui ad urbem referret, commississe fertur. Turcæ, tribus, qui ex nostris cæsi, capita abscidere, tribus item ex iis, qui quatuordecim, ad Diui Marci ædem, mille passus pro Stubarum porta in prochodochio leprosi ægrotabant, interfectique sunt, capita ademerunt, quæ pilis totidem præfixa, captiuos equites ad Turcarum Cæsarem ferre coegerunt: qui cum ad Cæsarem Turcarum perducti constitissent, eos interrogauit, an non essent principes, ac gerendarum rerum, militiæque præfecti, urbem dedituri: cui responderunt captiui, obfirmatum esse apud omnium animos, obsidionem tam diu tolerare velle, quoad vitam, spiritumque ducere queant: quo sermone Turca perculsus, deinde quanta hominum vis intra mœnia esset, item interrogauit. Responderunt, Doryphoros xx millia esse, equites duo millia. Tum
vbi

ubi Rex eorum esset, quæsiuit. Lincij eum agere responde-
 runt, idque oppidum ad ripam Danubij xxxiii milliaria lon-
 ge a Vienna situm esse. Ad hæc Cæsar, Quæram illum etiam si
 in medio sit Imperio, ac reliquos Germaniæ populos inuisam.
 5 Percontatus præterea est, suburbia quamobrem exusserint.
 Fieri enim non posse, ut urbem seruent. se nihil dubitare, quin
 positurus sit. Ad quæ illi, se nescire responderunt. Interim no-
 stri, duobus captiuis Turcis, velatis oculis, per ciuitatem du-
 ctis, liberam ad suos redeundi potestatem fecerunt. Quo fa-
 10 cto vexilliferum, cuius ante mentionem fecimus, egregie au-
 rata sericiaque veste adornatum, cum tribus e captiuis, quibus
 trinos ducatos dono dedit, saluos xiiii die Octobris ad vr-
 bem remisit, in mandatisque dedit, quo dicerent militiæ præ-
 fectis se, si ultro ciuitatem dederent, cum eis pro mœnibus pa-
 15 cisci velle, oblati bonis conditionibus: neminem ex suis in-
 tra ciuitatem intromissurum: nullius rem, salutemue offen-
 surum, eorum qui in vrbe essent: quod si facere recusarent,
 negauit se inde discessurum, quoad vi armisque expugna-
 tam occupet, ex omni ætate minores, maioresque natu tru-
 20 cidet, urbem igni in cineres redactam, solo æquet. Subiun-
 xit præterea, ut dicerent, quando vnus Deus sit, qui cœ-
 lestia moderetur, æquum esse, vnum caput, vnum princi-
 pem orbi terrarum imperare. Eum sese esse velle, vitamque
 acerbam habiturum, quoad illos, vniuersamque Christia-
 25 norum nationem armis subegerit, suæque ditioni parere co-
 egerit. Ad quæ cum nihil prorsus responderetur, instructis
 ordinibus exercitus robur Viennæ admouit. Oppidum
 Pruck & arcem Trautmansdorff, quod resistere tantis viri-
 bus desperabant, iustis rationibus nihil reluctantes, in de-
 30 ditionem accepit, nemini quicquam damni fecit, inque
 discessu etiam ab omnium bonis temperauit. Quibus locis
 occupatis, ex infinita multitudine prædonum exercitum,
 circiter triginta millia, Michaloglio Bassa duce, (Hi nul-
 lis stipendiis militant, ab reliquo exercitu pernicious equis

effusi, oppida, pagosque incendunt, & prædam agunt) longe lateque amandauit. Quocirca SURIAM penetrantes, & ex altera Danubij ripa, ad Laureacum vsque, peruetustum superioris Austriæ, supra Onasum flumen oppidum, peruadentes; inaudita efferatæ immanitatis exempla edidere, dies, noctesque, iugibus incendiis continuarunt: prædam ex hominibus, iumentis, pecudibus, reque familiari egerunt, nullum crudelitatis genus interim omittentibus, cæsis crudelem in modum, quos captiuos ducere posse desperabant: in mulieres, ac teneram ætatem omnilibidine intemperantissime abusi; prægnantibus exciso vtero foetus eripientes, partim terræ alliserunt, partim haustis præfixos sanguine rorantibus deferebant: ex præda quæ ferre non poterant perdiderunt.

Obsessa autem VIENNA est xxvi die Septembris, aqua teraque circumcirca, immanibus Turcarum agminibus, vt ex edita Diui Stephani, elegantis, vetusti ac rari operis pyramide, vnde longissime prospectus patet, humani oculi acies, exercitus magnitudinem superare, comprehendere, metiriue nequiverit. Ad decem millia passuum densa tentoria, circiter viginti quinque millia numero (sic enim fere compertum est) posita tenebant. Ipse Turcarum Cæsar, ad Diui Marci, quæ ædes in via, qua itur in Hungariam, sita est, castra metatus vsque ad Schuechat, & arcem Trautmansdorff; Imbraim Bassa supremus Turcarum Cæsaris a secretis, & capitaneus, ac rerum pene omnium gubernator, a Danubio ad vsque Viennæ montana, castra habuit. In medio Turcarum Cæsaris exercitu, quemadmodum verissimis authoribus didicimus, tercentum ænea tormenta, quas bombardas vocant, collocata: vallo, fossaque circum castra munita, & ad prælium parata, instructaque omnia. Cæsaris castra, magnifice intus, de gentis more, auleis, aureis puluinaribus adornata, foris auratis fastigiis collucebant, quæ quingenti circumstipabant satellites, arcubus armati: ante tormenta mediocri relicto spacio, robur exercitus, quos Ianizaros vocant, consistebat. Hi feruntur magna apud

apud Turcarum Tyrannum autoritate esse, in quibus spes omnis victoriæ pendeat, quique eligendi Imperatoris potestatem habeant. Numero *xii* millia fuere. Deinde Bassæ, duces, & capitanei, ex *Natolia*, id est minore Asia, Boffena, aliisque
 5 Turcæ subiectis prouinciis, post mœnia ad Cecium montem vsque obsidebant. Nassadistæ, qui celocibus, actuariisue nauibus freti, aduerso flumine, Danubium tenerent, ripam fluminis ad Nufdorf vsque *v* millia passuum a Vienna occupabant. Vbi porro Turca animaduertit, eam vrbs partem, qua Carinthiorum prostat turris, vt infirmiore, nostrum præsidium
 10 fortiter insedisse, indeque tormentis suos milites præcipue impeti, vexarique: eo vim omnem contulit exercitus sui, turrim expugnare conatus: in suburbiis, quæ exusta a nostris militibus; solo, ob subitum hostium aduentum, nondum protius æquata erant, magnam vim tormentariorum exercitatissimorum collocauit, qui perfossis muris, post quos latebant, turti, nostros e mœnibus eminentes, certissimis ictibus impetuerunt, multosque adeo insidiarum rudes confecerunt; quoad
 15 damno icti cauerunt, ne quis appareret. Grandiora tormenta post suburbia constituit, quibus aduersam Carinthiorum turrim vehementissime impugnauit. tanta interim, ad grandinis speciem, sagittarum vis effusa est, vt proxima muro tecta, densa iaculorum segete completa horrerent. Vicesima
 20 deinde septima die Septembris Nassadistæ quingentis celocibus Danubij pontem inuasere, occupatum exuflere: (etsi non vanum est, nostros quoque priores, partem pontis subruisse) ibique in ripa castrametati, iter aduehendi comineatus, intercluserunt. quod vbi a nostris animaduersum, equitatus cum
 25 tribus millibus peditum urbem egressus, prælio hostem laceffo iuit. sed cum nostri tormentorum grandiorum parum secum produxissent, hosti in fugam verso hæud ita magnum damnum intulere. Eadem die Fridericus Rheno Palatinus, cum Wolfgango item Palatino, ad Cremsium appulit; qui si maturius venisset, magnum nostris consilio & armis subsidium adiun-

xisset. Cum autem certis authoribus pontem exustum dirutumque cognouisset, cum plerisque aliis Cremsij inuitus reſedit. Intercluſis itaque aqua, terraque itineribus, vt nihil neque inferri, neque efferri potuerit, circumquaque omnibus hoſtium copiis refertis viis, reliquum fuit, vt in vltimum diſcrimen vocati, noſtris corporibus, qui pro hoſtium ingentibus copiis ſane parua manus fuimus, hoſtilem impetum in omnem caſum ſuſtineremus. Quantus autem ſtrenuiſſimi cuiusque animus timor, quanta denique vitæ ac ſanguinis vilitas inuaſerit, qui vtrinque res ex æquo æſtimauerit, facile conſiderabit; præteritum ſi expenderit, Viennam neque natura loci, neque arte hominum ſatis munitam, muro tantum aggeri impoſito, veteri ac vix ſex pedes denſo, vallatam; ad quem ſiccò pede aditus militi pateat. Accedit, quod vrbs bene magna, vndique imminenti hoſti præſidia varia opponere neceſſe habebat. Erant autem qui in vrbe tuenda occupabantur milites, non plures xvi millia. Accedebant ciues, quorum multi non comparebant. Nam cum inutilem militiæ ſexum, vxores, paruos liberos, matres, propinquos, ſenio ac morbo conſectos, pie proſequerentur, iis ereptis ad communes fortunas defendendas redituri; hoſtis inuſitata celeritas illorum conſilio obſtitit. Turcarum vero, cum exploratores noſtri, tum illorum captiui, pro vero retulere, tercentum millia fuiſſe; qui ſi, vt ſolent, vno impetu vndiquaque ad mœnia ſucceſſiſſent, tam pauci ne ſuſtinerent oppugnationem, magnus metus inuaſerat. Qua re nihil deterriti, generoſi animi Principes, Philippus Comes Palatinus, & qui vices Regis agens, ſummus Imperator deſignatus erat, Comes Nicolaus a Salm natu grandior; Wilhelmus a Rogendorff, ac cæteri militiæ præfecti, & a conſiliis tam paucorum militum virtuti non diſſiſi, intra urbem ita affectam ſtrenue perſeuerandum decreuere.

xxix autem die Septembris, qui Diuo Michaeli feſtus fuit, duo millia quingenti milites per Carinthiorum portam, eruptio-

eruptione facta, Turcarum circiter ducentos, Duces item duos interfecere, cum e nostris non plures tribus desiderarentur: quod si dimidia hora antè urbem exiuisent nostri, Imbrahim Ducem, quem Bassam vocant, urbis situm speculantem, comprehendissent; qui omnium Turcarum Imperatoris actionum, consiliorumque gnarus, non pœnitenda præda venisset. Hispani interim, alique milites, aliquoties pauci numero, plus minus quinquaginta vrbe egressi, per vineas plerosque hostium ex insidiis imprudentes oppresserunt, et ac spolia tulerunt: non raro ipsi tamen temeritatis suæ pœnas dedere.

Iam spe urbem Turca deuorauerat; quippe qui terrori fore omnibus tam immanem potentiam putarat: quibus in fugam coniectis, urbem desertum iri, aut certe minis coactum iri, sibi certò persuaserat: ideoque tormenta ænea, quibus tentata mœnia subrui solent, in naues imposita, a tergo dimisit. Cum autem præter opinionem præsidia urbis impauide hosti resisterent, alia via aggrediendum duxit: cuniculis actis, magnam vim puluerum muro subiecit; malleorum atq; ignitarum sagittarum magnum numerum in urbis fastigia effudit. immisit præterea Germanos quosdam pecunia corruptos, qui urbem (quod tres deprehenfi in quæstione confessi, qui decimo septimo die Octobris iusto supplicio, in quatuor partes laniati sunt) variis locis, præscripto tempore incenderent. quo, cum omnia incendio miscerentur, ipse disiecto muro, aditu facto, perturbatos opprimeret. Quod consilium haud eos clam fuit, qui rebus gerendis, in vrbe inuigilarunt. Neque enim nisi mediocribus tormentis impetebat hostis, ac manuariis, quos arcubusos appellant, ad omnium admirationem, diu noctuque, nulla intermissione certissimis ictibus imminebat. quæ muros labefacere, subruereue possent, nulla audiebantur. facilis itaque coniectura fuit, more suo Turcam variis locis, actis cuniculis, perfossoque muri funda-

mento, pulueribus adhibitis, ruinam aditumque moliturum. Qua vero vrbis parte penetraret hostis, nesciebatur; quoad Turca quidam ad mœnia, prope Fabri quam vocant turrim, ultro se offerens, prima Octobris die bene mane deprehensus indicium fecit. quo edocti Duces, aduersus hostium cuniculos, fodere instituerunt: neque infelici successu, ad Carinthiorum turrim, quam summo opere Turcæ solo æquare conabantur, Turcarum operas nostri exceperunt; iisque propulsatis, magnam vim pulueris, ut quidam autumant, ademerunt. quæ res Turcarum Imperatori, magnæ admirationi mixtum terrorem attulit. Christianis parentibus se natum index fassus, de variis rebus interrogatus, verissime respondisse repertus est. Nam a pueris inter Turcas eductus, plurima eorum consilia callide imbiberat. De Turcæ consilio interrogatus, respondit, decreuisse urbem, disiectis puluerum submotorum vi turribus, violenter derepente capere: docuit loca, quibus perfodere pararet: de tormentis respondit: terra quadringenta ænea tormenta aduecta esse, quæ pugni magnitudine globos iaculerentur, ac maiora etiam quædam: aduerso autem Danubio, non plura subornata decem prægrandibus xx pedum longitudine. De nauigiis Turcæ respondit: Imbrahim Bassæ sexaginta naues parere: Turcarum Cæsaris nauium, se numerum nescire: Nassadistarum autem, quadringentos esse: omnibus porto nauigiis quinque armatorum millia ascripta: prægrandia quædam aliquot retro a Vienna milliaribus, relictæ. De numero militum ait, ferendis armis idoneorum centum millia esse; in quibus xii millia Ianizarorum, qui Imperatorem Turcarum stipent; sex item millia, qui Imbrahim Bassæ adsint: horum armaturam esse, tormenta manuarum, arcus Parthicos, & pila non admodum longa; reliquos equestres esse. De summa mortalium, Turcarum exercitus interrogatus, circiter ter centum millia, numerari affirmavit. De camelis deinde, viginti millia agi respondit, pabulo, farina, armisque onusta: neque ultra milliare vnum, vniuerso cum exercitu,

exercitu, hominibus, iumentisque defatigatis, proficisci possẽ
 Turcam asseruit. Multi captiui Turcæ quæstioni adhibiti fue-
 runt: sed hoc diuinitus (sic enim credere phas est) oblato indice,
 nihil veracius, præsentiq; rerum discrimini salubrius fuit. Ideo-
 5 que virtutis ergo Generosus Heros Guilelmus a Rogendorff,
 quoad viueret, homini victum amictumque pollicitus est. Hu-
 ius porro indicium secuti Duces nostri, quibuscunque locis ho-
 stium operæ cuniculos agere parabant, diu noctuque suos in
 contra fodiendi opere continuere; ita vt vtrunque quatuor pe-
 10 dum spatio aliquando concurrere viderentur.

Quarta Octobris die, Turcæ adeo vehementibus omnis ge-
 neris tormentorum fulminibus urbem concusserunt, vt in stu-
 porem veteranos, ac multo rerum vsu peritissimos exercitatis-
 15 simosque milites coniicerent; qui se tantum tamque horribi-
 lem fragorem, nullis bellorum casibus vnquam expertos affir-
 marunt. Interea temporis hoste in agendis cuniculis occupato,
 nostri circiter octo millia rei sese benegerendæ occasionem na-
 ctos rati, sexta die Octobris, quo hostem suburbiis arcerent, &
 agentes cuniculos explorarent, per Salis turrim erupere: mul-
 20 tose Turcis in suburbiis pro arcis porta, & Carinthiorum turri
 trucidarunt. Exiit iterea quidam inauspicato clamore, stre-
 nue aduersus hostes irruentes reuocans, quod ordines compo-
 nere, & aciem instruere consilium esse diceret. quo clamore,
 ceu panico terrore externatis repente militibus, receptu fugæ
 25 simillimo ad urbem trepidabatur: adeo vt denso fugientium
 agmine, multi in vallum fossamque deuoluti, propriis armis,
 alij grauitur faucij, alij occisi fuerint. Ea eruptione Wolfgan-
 gus Hag, qui Dux, vexillo vni præerat, cum quibusdam primi
 ordinis militibus, & Hispanis, (qui primi sese omnibus pericu-
 30 lis offerre ausi fuerunt) cum reliquos a fuga dehortatus, sese vt
 sequerentur Germani animi, ac fugæ nesciæ virtutis memores
 obtestaretur, longius in hostium insidias præcipitatus, destitu-
 tusque, fortiter pugnando oppetiit. Eadem die circa meridiem
 Turcæ camelos, sarmentis onustos, ipsi quoque onera baiu'an-

R R R

tes, ad mœnia adegere. fossas impleturi videbantur, quo facilius aggerem exuperarent: sed nescio quomodo hosti certe consilium displicuit. Nihilominus nostri instructa acie, suo quisque ordine, locoque hostem opperiebantur. Eck a Reischach strenuus miles, tres ea die glandes plumbeas, aduerso pectore excepit. summi Dei beneficio, ac ferrei thoracis, loricæque bonitate relictus, incolumis seruatus est.

Octaua porro Octobris die, ac pridie ante vtrinque ad Carinthiorum turrim per murum cuniculos egere, fundamentaque muri incidere; hac arte rati, mœnia suppositis excussa pulueribus, intra ciuitatem prolapsura nostri, rerum non ignari, præualidas trabes circumquaque muro admouerunt. quo factum ut incensis pulueribus disiecta mœnia, nostris indemnita foras prolaberentur. Dirutam muri partem subinde qui in vrbe erant, ut res ferebat, sarmentis ac trabibus, refecerunt. curæ omnium, magis ac magis ad vigilandum intentæ. Duces ipsi ad laborantem vrbis partem excubarunt. nulla quies, nullus oculis somnus capitur: perpetuus hostis amoliendi animos defatigat labor: iam prodicionis suspicio, iam incendiorum metus, ducum vexat mentes. Eadem die, quidam e Turcis captus est; qui capitis periculo affirmavit, Turcarum Cæsarem non ultra decem dies ad Viennam fore. quod verum esse euentus docuit. Postero deinde die mane infra Carinthiorum portam hostes per foramen in urbem summa vi penetrare conati, tandem a nostris propulsati. A meridie circiter tertiam horam iterum tormentis æneis fulminare cœperunt; & murum prope Carinthiorum turrim, e regione Diuæ Claræ, duobus locis puluerum vi subruerunt. in ipsa interim muri ruina magno conatu aggerem superare, & per apertum murum inuadere parabant. Fortiter nostri hostem sustinuerunt, multi Turcarum occisi: Hispani quidam, Germanique milites, vna cum muri parte, cui insistebant, eiecti, deuolutique, fere salui euasere. Hic raro casu, quidam tormento ictus, pro mortuo habitus; deinde illa fo corpore in illius marsupio, plumbeus globus inuentus est. A nona. Octo-

na Octobris die ad duodecimum, nulla intermissione, tormentorum assiduis ictibus cuncta personant: subinde ad mœnia euaditur; neque in vrbe cessatur: vehemens vtrique certatio; ab vrbe omnis generis tormenta in hostes effunduntur. Muscis interim instrumentis, tubis, tibiis, cornibus, fistulis ac tympanis, infractum imperterritumque animum nostri significabant.

Duodecima deinde die Octobris, ad Carinthiorum portam ex altera parte, Stubarum versus quam vocant portam, iterum Turcæ magnam muri partem deiecere; neque vno tantum loco fumus apparuit. quod indicio fuit, pluribus locis, subiectis pulueribus, hostem simul mœnia subruere conatum. Sublato illico vexillo, Hispani Germanique milites, fortiter sese hosti ostendant. sed Turcæ terrore perculsi, neque diu, neque ita magna vi, nostris negotium faceiebant: ad oppugnandumque, quod e speculis ac turribus quidam in vrbe viderunt, Turcarum Duces frameis fustibusque suos milites pulsatos, adigere nequaquam potuerunt: si qui ad fossam adacti, illico fugam retro arripuerunt. quam nos potentem manum summi Dei fuisse interpretamur; qui cor virtutemque adimit, quando, quibusque voluerit. Statim post subruta mœnia, Turca, Carinthiorum turrim prægrandi ac violento tormento aggressus, certissimis ictibus, lapideis globeis, fastigia turris impetiuit, deiecitque; sicque nostris Bombardarum præfectis, defendendę vrbis, ex ea parte, quæ sola igniariorum tormentorum capax erat, & vnde magnam cladem hosti obtulerant, facultatem ademere. Quamquam per noctem, quoad fieri potuit, admissa damna refecere: completa fimo vasa muri instar opposuere, sub quibus tuti hostem vexarent: quorum tamen multi insigniter petiti a Turcis, manuariis tormentis icti, occubuerunt. Continenter interim Turca oppugnationem vrgere, suos animare, cohortari, impellere, vt superato muro urbem (quod facillimum factu erat) caperent. Decreuerat enim Turca, antequam infectis rebus, se in Hungariam reciperet, id quod e captiuis cognouimus, omnibus viribus, vndiquaque urbem aggredi, atque

vltimam oppugnationem experiri, quod nostris magnum me-
 rum attulit; fecitque verisimile, quod a decimo secundo Octo-
 bris ad xiiii ab oppugnatione temperabatur. Hic varij vul-
 go, vt in magno metu, rumores spargebantur. Certum erat,
 Turcam, antequam infectis rebus discederet, omnia molitu-
 rum; quando subrutis in immanem aditum muris, diurnis no-
 cturnisque oppugnationibus, nihil protius profecisset, per cu-
 niculos in urbem inuasurum; derepente ex insperato nostros
 oppressurum, vndiquaque emergentibus e cellis vinariis, per
 insidias, hostibus, plerique suspicabantur: timebatur præterea,
 ne stationes militum, subiectis pulueribus disicerentur, non si-
 ne magna nostrorum clade. Sed pro sui populi salute, si vm-
 quam aliâs, hoc tempore sane excubavit summus Deus; qui a-
 nimos nostrorum auxit, atque hostium audaciam repressit;
 monitumque hoc exemplo Christianam populum maluit, quâ
 funditus perditum. Nam xiiii Octobris, contra omnium
 expectationem, hostes iterum, igniariis manuariis, ac item gran-
 dioribus instare, ac magnam plumbeorum globulorum vim,
 ad glandium speciem, oblongorum, in urbem iaculari. Deci-
 ma deinde hora noctis, incensis castris (quod e quibusdam
 Christianis, qui effugerant, percepimus) magno vlulatu, (quem
 fuisse captiuorum existimabamus, generis ac nominis nostri
 Christianorum, qui spem magnam fouebant, setandem ali-
 quando liberatum iri: sed valde sua miseros fefellit opinio: si-
 quidem in fuga partim arrepti, in perpetuam seruitutem; par-
 tim crudelem in modum concisi, ac laniati, oppetiere) fugæ si-
 millimum discessum properarunt. Merito itaque generosis ac
 fortibus militibus summi quique honores haberi debent; qui
 gratia summi Dei, suo robore, Christiani sanguinis sitientissi-
 mum hostem remorati, & a Germania, quæ firmissima est Chri-
 stianæ Reipubl. pars, suis corporibus excluderunt. Quod si Vi-
 ennâ Turca cepisset, igniariorum tormentorum ornatissi-
 mam instructissimamque copiam in suam potestatem redegis-
 set; eo ipso anno, per autumnum in superiorem Germaniam
 facile

facile penetrasset. quam si occupauerit, quod Deus nolit, 2-
 cum est de Christiana libertate; sub omnium grauissimo tyran-
 no, durissimam Christi fideles seruitutem tolerabimus. Atque
 adeo, vt longius progressurus non fuerit, Viennam certe ita ag-
 5 geribus muroque communiisset, vt per hyemem ibi refecto ex-
 exercitu, primo vere, iusto bello Germaniam laceffere expeditif-
 sime potuerit. Constat enim, eo consilio Turcam Viennam ve-
 nisse, vt ea occupata, toto triennio Germaniæ bellum faceret,
 in eaque cruentam tyrannidem, pro libidine, innumerabili ho-
 10 minum ex omni aetate iactura expleret, omnia igni ferroque va-
 sta redderet: quod proh dolor iam nimium sæpe experti sumus,
 ac iam recenti vicinoque magis Austriæ periculo ac clade mo-
 niti, e somno vel veterno potius, expergetieri debemus. Vidi-
 mus his oculis, oppleta omnia loca cadaueribus, scedis vulneri-
 15 bus crudelissime confauciatis; nulli sexui, nulli aetati tempera-
 rum. Exempli matrum aluo fœtus allisi, parui pueri frameis dis-
 secti, hastis transfixi: virginibus mixtæ matres, post abomina-
 bilem execrabilemque abusum, horret mens dicere, a ceruice
 resectis capitibus, toto corpore deformatæ. nulla omnino exem-
 20 pla immanitatis extare, nec excogitari quidem posse existimo,
 quæ non ediderit in nostri sanguinis fratres truculenta belua.
 Tempus itaque est, Viri Christiani, vbicunque terrarum
 Christo viuitis; tempus inquam est, nos e somno excitari, hanc
 irati ob nostra scelera, numinis plagam agnoscere, vnanimiter
 25 ad Deum conuerti, resipiscere; omisso vanæ gloriæ studio, o-
 dium mutuum ponere; monstrosas de fide Catholica dissensio-
 nes, & nunquam finiendas disputationes abiicere; in vnum
 Catholicæ Ecclesiæ sacrosanctum corpus coalescere; & in a-
 more proximi, ac bonis operibus simul, totis viribus, in Chri-
 30 sto, qui caput est, vnanimis viuere, orareque vt nobis gratiam
 suam concedere dignetur, qua armati, immanem hostem, a
 ceruicibus nostris propulsemus, & deinde oppressis hostibus,
 quieti, in pace, pie sancteque viuere queamus. Quod si editum
 in infelices Austriæ Christi fideles exemplum nihil nos moue-

bit, hancque præsentem Dei plagam, ad nos nihil pertinere putabimus, quid aliud quam præsens exitium toti Germaniæ, ac orbi Christiano, pronunciemus? Non, mihi credite, didicit modum habere hostis: circuit omnia, leo rugiens, impotenti animi libidine, inexplebili regnorum cupiditate, insatiabili sanguinis nostri siti: longius semper longiusque progredietur, quoad vnus omnia occupabit. quod cum hæcenus fecisse, multorum Regum, Principum, populorum, vrbium exitio edocti, tandem scire debemus.

Cum itaque per noctem (vt diximus) magna pars exercitus discessisset, Veneris die, Imbrahim Bassa, vna cum reliquis ducibus, mane instructis ordinibus, circiter LX mille equitum, in procinctu constitit: nihil tamen ea die gestum. venit in mentem ducibus nostris, quod ante e captiuis audierant, esse hostium voluntatem, vt de redimendis captiuis ageretur, & vtrunque fieret permutatio. Sic enim Imbrahim Bassæ videri illi affirmauerant. mittunt itaque nuncium cum litteris, sibi quoque placere, cum belli ius ita ferret, vt captiuorum ratio vtrunque haberetur. Ad quæ Imbrahim Bassa, suo signo confirmatas literas dedit: quarum exemplum ascribere, visum est operæ precium esse.

Imbrahim Bassa Dei gratia supremus secretarius, supremus consiliarius, potentissimi inuictissimi que Cæsaris Sultani, Soleimani dux, & vniuersi imperij, ac rerum gerendarum gubernator. Visis litteris, quas nuntius vester nobis reddidit, generosi duces, ac rerum gerendarum præfecti illustres, de voluntate vestra cognouimus. Scitote nos non venisse, vestras vt ciuitates occuparemus; sed vt Archiducem vestrum Ferdinandum quæreremus: quem tamen non inuenimus. etsi pluribus diebus in illius expectatione hic morati sumus; non tamen ad hunc vsque diem comparuit. heri tres e vestris captiuos libere ad vos dimisimus: similiratione vos cum nostris agere æquum est, quomodo nuntium vestrum iussimus ad vos referre. Integrum porro vobis est, mittere quem vobis visum fuerit, qui de captiuis

prius cognoscat: neque tali in casu de fide nostra quicquam dubitare debetis. Quod vero iis qui Buda in presidio fuere, fidem non seruasse insulamur, illorum, non nostra culpa, factum est. Data pro Vienna XV II Octobris, Anno MDXXIX.

In mandatis præterea nuncio dedere, sese, ut milites homines decet, iuxta ius belli facere, constitutum habere, quando eo res deueniret, ut plurima inter eos agenda restent. Tabellario e Damascena purpura, vestem rubeam dono dedere. Eodem die Christophorum Zetlitz, de quo antea meminimus, Comitis Ioannis ab Hardeck vexilliferum captiuum, egregie aureis purpureisque vestibus ornatum, libere ad urbem remittere; eademque de re, ei mandata dedere.

Postridie porro Cæsarem, qui cum exercitu præcesserat, persequutus ea celeritate, ut quinque diebus Budam venerint, quæ XXXII prælongis Germanicis milliaribus a Vienna abest; innumerieque ex fuga mortui corruerunt; nec non e Turcis, captiuisque Christianis, passim in viis plurimi, cum assequi non possent, mortui reperti sunt. Paulus Backitsch, Sigismundus Weixelberger, & Ioannes Cazianer, leui armatura fugientes persecuti, multos ceperunt, plurimos interfecerunt; e captiuis etiam Christianis non paucos liberauerunt: Nassadistæ quoque ad Posonium, ex urbe, arceque, cui præfectus fuit Wolfgangus Oder, impugnati, quibusdam demersis nauibus, magnam iacturam fecerunt. Captiui Turcæ, pro certo affirmarunt, Turcarum Cæsarem maxima damna accepisse, tum quod plurimi ex illius militibus cæsi, igniariorumque vi confecti sunt, multi fame enecti: tum quod equorum camelorumque ingentem numerum amisit; tum quod singulari virtute præditum Bassam, Ducem e Natolia, id est minori Asia, quod certis authoribus accepimus, pro Carinthiorum porta catapulta igniaria interceptum desiderarit. Causæ discessus, fuisse perhibentur, quod pro tanto exercitu commeatus non suppeditauerint;

indeque intolerabili fame vexatos hostes, diutius durare nequiuisset, & quod cœli immitioris inclementiam, appetente hyeme, molles Asiæ gentes, & transmarini milites, non ferendam experiebantur. Ianizeri præcipue miliciam diutius ferre recusabant; etsi centum in dies singulis asperi (sic nummi vocantur Turcici argentei; qui singuli sex nostratibus, id est crucifero vno cum dimidio, commutantur) numerentur: quamquam negauerat sese Cæsar a Viennæ oppugnatione, nisi vrbe capta discessurum; etiamsi tantum niuis cælitus decideret, vt ad genu vsque pertingeret. Adhæc Turca pro comperto habebat, 10 Ferdinandum regem, iustum exercitum in Bohemia contraxisse: ab Imperio non contemnenda auxilia mitti, paratu inque prælio cum eo decernere: & cum suos fame laboribusque fatigatos sentiret, cum recentibus congredi noluit. Recta itaque, fugienti similis, ad Albam vsque properauit, magna præda onustus. 15 Tam lentum Turcæ discessum, Duces, militiæ præfecti, & a consiliis, aliquandiu suspectum habuere; in insidiis alicubi aliquot millia subornata, latere rati, instructa acie pro vrbe egredi, Iouis diem integram armati constitere: cumque hostis nullus compareret, iterum ad urbem sese receperunt. XVIII. Octob. 20 Fridericus ad Rhenum Palatinus, vna cum reliquis Principibus, quos Cremsij per obsidionis pericula fuisse ostendimus, Viennam venit. Haud ita multis post diebus, cum ab hoste iam summi Dei ac bonorum virtute securi agerent ciues, grauior ab amicis terror obiicitur. Germani milites, & Imperij præcipue auxilia, plus quam barbarica truculentia, iuris humani diuinique obliti, hostilibus animis, neglecta maiorum disciplina, indignissimis iniuriis contumeliisque ciues affecere. Nam quidam non cōtenti vina exhauisse, in quo perdendo magis, quã 25 hoste arcendo occupati, sic inebriabantur, vt cum ad arma signum daretur, alij arma vbi inuenirent, ignorarent, alij vacillantes per plateas offenderent: hospitium suorum, etiam præsentium, refractis seris, corruptis arcis, armariis, mensis; direptis, quæ reliquæ erant, facultatibus, animos suos manusque exple-

expleuerunt: necdum illorū libidini satis factum; vitra, fornaces,
 tabulas pictas comminuerunt: (tantum non vitam miseris ciui-
 bus eripuerunt) vina, carnes, panes, copiose suppeditata, ac regis
 optimi benignitate gratuito condonata, nihil importunos ani-
 mos flecebat. Nā XIIII vexillorū ab Imperio auxilia XXIII
 5 Octobris, a prima luce vsque ad vesp̄um, frequentes coiēre;
 conuentūque habito, trium oppugnationum stipendia, de mo-
 re militari flagitarunt; quæ nisi numerarentur, præsentem du-
 cibus ac ciuibus eadē denunciabant: omnia denique acerba
 10 minati. Conradum Gosman, & Iacobum a Werdenau, capita-
 neos, per integram diem, conuentui interesse coegerunt. Qui
 cum docerent, quam iniusta eorum petita essent, si quid iure de-
 beretur, sese offerre aiebant; quos tam diu in vinculis ac custo-
 dia seruarent, quoad satisfaceret. simulque copiose ad eos ac forti-
 15 ter Eck a Reischach verba fecit, cum petenti libera quæ veller
 dicendi copia facta esset. Sed nullius oratione, humanitate, ad-
 monitione, quicquam profectum: vno ore omnes sublata voce,
 pecuniam flagitare, eadē, prædam minari. Quem tumultum
 grauit̄ screebat inclytus Princeps Fridericus: atqui indomitum
 20 vulgus, nisi suæ libidini satisfaceret, cōpesci posse desperabat. quid
 facerent? de oppugnatione stipendium coactum, ac vi magis
 quam merito extortum vnum promiserunt: sed nondum placati
 milites, duobus supra dictis ducibus hastas vndiquaque inten-
 tarunt: quoad inclinato iam die, magni Michaelis vexillifer,
 35 prolato signo progressus, Commilitones, ait; Quicumque emeriti
 duob. stipendiis, & vno, oppugnationis gratia oblato, conten-
 ti esse volunt, me sequantur. Ægre hic a vexillifero cruentas ma-
 nus abstinerunt. Eum deinde per densum circulum perump-
 pentem, vexilliferi reliqui, & antesignani secuti, conuentum di-
 30 remere. Cum porro Imperij auxilia duobus emeritis stipendiis,
 item vno oppugnationis prætextu extorto, dissolutis deliniti es-
 sent: ecce ibi alia exoritur dissensio. Veterani milites, qui plures
 annos Duce Leonhardo a Vels in Hungaria militauerant, &
 Eckij a Reischach imperio subiecti, quod debita stipendia non

continuo, & ex sententia numerabantur, se urbem direpturos minati: propter tumultum magnus iterum metus ciues occupauerat: qui maturo Ducum, militiæ præfectorum, & consiliariorum, sanòque consilio discussus, tandem conqueuit. Sic res vtrinque gestas, breuiter quàm verissime complexi sumus, ne longa narratione hominum aures oneraremus. Deo sanè Opt. Max. merito gratias agere debemus, qui immanem effera tumque tyrannum longius sæuire vetuit; orareque ut aduersus incredulos, nobis in fide vera consentientibus animos roburque ministraret, quo simul ex hoste crudelissimo victoriam, simulque pacem aliquando tandem reportemus.

CATALOGVS VIRORVM ILLVSTRIVM,

DVCVM MILITIÆ, PRÆFECTORVM, LEGATORVM,
cæterorumque, quorum virtute & consilio secundum Deum Vienna
seruata fuit.

15

Primi ordinis officia militaria.

Illustrissimus Princeps, Philippus Palatinus ad Rhenum Bavariciæ Dux, Friderici patris loco supremus auxiliorum Imperij Dux, seu Capitaneus.

20

Comes Nicolaus a Salm, natu grandior, inclyti Regis Ferdinandi a consiliis, ac cubicularius, supremus totius exercitus Regij Capitaneus; de cuius fato obiter paucis perstringam. Iam inde a prima ætate, & ipso tirocinio, maximis bellorum casibus exercitus, omnibus fere memorabilibus proeliis interfuit. Et nuper Viennæ, cum murus vi pulueris subiecti labefactatus corrueret, lapide ictus altero pede vulnus accepit: quod vix dum obductum, soluta obsidione, cum Strigonium cum exercitu aliquot millium profectus esset, reuertit: adeo, ut inualecente malo, imbecillior, quàm qui militiam ferre posset, amicorum consilio, ad suos domum redierit; quo per quietem pristinam valetudinē reciperet. Deinde in Marcheck, Austriæ castello, in suo-

25

30

rum

rum luctu & lachrymis e vita discessit. Felix post tot emerita decora heros, si (quod vnum in votis habebat) pro patria, ac Christi fide, saltem fortiter pugnanti oppetere, & parta suis victoria, generosum spiritum reddere licuisset. Obiit anno a nato Christo
 5 M. D. XXX, IIII Mens. Maij, ætatis suæ anno LXXII.

Gulielmus a Rogendorff, &c. Inuidiissimi Imperatoris Caroli consiliarius ac cubicularius, & inclyti, Regis Ferdinandi itē consiliarius, ac magister equitum; quem hodie dicūt Marefcalcum, & Magistrum de campo.

10 Marcus Beck a Leopoldsdorf, eques auratus, & iuriconsultus, cōsiliarius Regius, & Vicedominus terræ Austrię infra Onasum flumen supremus annonæ præfectus; quem vocant magistrum munitionum.

Ulricus Leisser, Regius legatus, quem hodie dicunt Consiliarium campi, siue de la Guerra; & supremus tormentorum ac machinarum bellicarū præfectus, quē vocāt capitaneū *de l'artelaria*.

Legati siue commissarii rerum bellicarum, & a consiliis.

Georgius a Bucha, consiliarius regius, & locum tenens Austriæ infra Onasum.

20 Leonhardus a Vels, consiliarius & cubicularius regius, dux siue capitaneus septem vexillorum veteranorum.

Nicolaus Rabenhaubt, a Suchen, eques auratus, consiliarius regius, Austriæ infra Onasum cancellarius.

Eck a Reischach, eques auratus, consiliarius regius, capitaneus
 25 sex vexillorum. (sum.

Rudolphus ab Hochēfelt, consiliarius regius Austrię infra Ona-

Nicolaus a Turri, consiliarius regius, dux copiarum quæ aduersus Sagrabiensem Episcopum, ex Hispano Germanoque milite conscriptæ fuere.

30 Felicianus a Pötschach, cōsiliarius regius Austrię infra Onasum. Ioannes Catzianer, eques auratus, Carniolæ præfectus, levis armaturæ equestrium turmarum dux.

Ioannes ab Eibesuuald, eques auratus, consiliarius Austriæ infra Onasum.

Ioannes a Greifneck, eques auratus, regius cubicularius hereditarius Carinthiæ, capitaneus peditatus ac ciuitatis Viennæ.

Melchior a Lamberg, consiliarius Austriæ infra Onasum.

Vuolfgangus Matscheber, Archiducatus Austriæ legatus, siue consiliarius campi.

Troianus ab Aursberg, eques auratus, consiliarius Austriæ infra Onasum.

Bernhardinus Ritschan, eques auratus, Regius legatus siue consiliarius campi.

Helfrichus a Meckau, eques auratus, cōsiliarius Regius, Austriæ supra Onasum legatus.

Erasmus ab Obritschan, consiliarius campi Carniolæ.

Raimundus a Dornberg, eques auratus, consiliarius Austriæ infra Onasum.

Michael Otho ab Achterdingen, consiliarius campi, præfectus machinarum bellicarum Austriæ supra Onasum.

Ioannes Apholter, consiliarius & Mariscalcus campi.

Sigfridus Collenitsch, Iurisconsultus, consiliarius Austriæ infra Onasum.

Ioannes Kauffman, Iurisconsultus, consiliarius Austriæ infra Onasum.

Officiorum militarium præfecti.

Vitus a Walenburg, supremus a numerandis stipendiis, vel præfectus nummorum.

Leonhardus Kuttensfelder, supremus censor, siue lustrator exercitus; *el Veador*.

Michael Stutzel, Petrus Stern, Ioannes Weisberger, secretarij militares, siue campi.

Iodocus Lilgenberger, annonæ præfectus.

Ioannes Gamper, præpositus iudiciorum veterani exercitus, *30 el Alcaaldo de la Iusticia*.

Ioannes Eberle, Præpositus castrorum veterani exercitus, *el Preuost*; qui tormento ictus occubuit. Huic suffectus Valentinus a Gerada.

Georgius

Georgius Stockel a Lindau, supremus præfectus excubiarum veterani exercitus, *Maistro de la garda.*

Wolfgangus Gabaij tribunus, siue quartarum Magister veterani exercitus.

5 Caspar Schnaiter, Præpositus castrorum Eekij à Reischach: *el Preuost.*

Ioannes a Berneck, censor siue lustrator exercitus Nicolai a Turri, *el Veador.*

10 *Ducum catalogus, & copiarum quas quisque duxerit, numerus.*

Wolfgangus a Rogendorff, Marcus Mamainger.

consiliarius Regius, Mariscal-

cus terræ Austriæ, infra Ona Gebhardus Weltzer.

15 sum flumē, quingentos equites duxit; inter quos nobiles Hieronymus Geier.

recensentur: Wolfgangus Span.

Longinus a Bucham. Ludouicus Schonbrunner.

Sigismundus à Bucham.

Ioannes Rosenhart.

20 Ioannes a Lappitz.

Christophor⁹ Rauchenecker.

Sebastianus Hager.

Vitalis Kalter.

Erasmus a Starhenberg.

Ioannes Lob.

Leopoldus a Mainburg.

16 Christophorus Haritzer.

Martinus a Bucham.

Achatius Mestenbeck.

Christophorus Schonburg.

25 Ioannes a Bucham.

Georgius Dietrichinger.

Ioannes a Lamberg iunior.

Christophorus Aufer.

Ernrichus Kœnigsberger.

Christophorus Redler.

Vitus Kœnigsberger.

Ioannes Wallen.

Leopoldus Lembacher.

Stephanus Polchinger.

Christophorus Randecker.

30 Wolfgangus Esmaister.

Reinprechtus ab Ebersdorff.

Rudolphus Freischlag.

Capitaneus Ciuitatū Austriæ,

Ioannes Lasberger.

super vnum vexillum pedi-

Andreas Waltinger.

tum.

Georgius Grabner.

Ioannes Fintzenseifer, & Richardus Infaner, capitanei super delectum denorum militum, terræ Austriæ infra Onasum.

Sub Nicolao a Turri capitaneo meruerunt:

Stephanus Graßuein, eques	Ulricus Mazeber.	
auratus, consiliarius, capitaneus, CCL equitibus Stiris	Dauid Hunberger.	
præfectus, præsto non fuit:	Iob Gams.	
cuius loco successit Bartholomæus Weisnecker.	Christophorus a Lindeck.	
Otho a Paen, signifer.	Andreas Lamisdorffer.	10
Gothardus a Lamberg.	Erhardus Mindorffer.	
Chilianus Zuch.	Andreas Wintzrer.	
Martinus a Mallentein.	Clemens Prunhaimer.	
Caspar Schrampf.	Heinrichus Prantner.	
Zacharias Hymberger.	Ioannes Mulhauser.	15
Andreas Rindscheit.	Gulielmus Freitag.	
Martinus a Flednitz.	Martinus Semenitsch.	
Rochus a Trautmansdorff.	Ioachimus Freitag.	
Christophorus Hebenstreit.	N. . . Edlinger.	
	Ioannes Pernecker.	20
	Leonhardus Pandorffer.	

Abelo ab Holeneck capitaneo, vexillum paruit peditatus Stiria, sub quo nobiles fuerunt:

Hartmannus ab Holeneck.	mento ictus occubuit.	25
Paulus Stainacher signifer.	Andreas Stadler, &c.	
Georgius Steinbeiss: qui tor-		

Sub Antonio Rud a Kolnburg, Stiria peditatus vexillum unum meruit: sub quo nobiles

Georgius Wildesteiner, signi-	Adamus & Sebastianus Sultz-	
Wolfgangus a Lamberg. (fer.	bacher, fratres.	

Mel-

Melchior Stadler.

Sebastianus Rosenberger.

Melchior Schramph.

*Leonhardus Lochner Carinthia capitaneus, duas centurias
equitum duxit; in quibus
nobiles:*

Ioannes a Neunhaus.

ab Eckenburg.

Christophorus Dosch.

Leonhardus a Malentein.

10 Christophorus Brunhaimer.

Ioannes Brunhoffer.

Wolfgāgus & Christophorus

Ioannes Rhenner, &c.

*Christophorus Saler, capitaneus, vexillum duxit pede-
rum Carinthia; sub quo
nobiles:*

15.

Christophorus Mardachs, si-
gnifer.

tam maleuolum, qui non
singulare illorum virtuti te-
stimonium dederit. In his
nobiles numerantur:

Ioannes Hauts.

20 Caspar Kienberger.

Ciros signifer.

Christophorus Keller.

Antonius Comargo, signifer:
occubuit.

Hans Reischberger.

Hispani Capitanei; Ludouicus

Petrus Nauares, signifer.

25 de Aualos, Magister campi.

Cardenes, item signifer.

Ioannes de Anguilera, Ioan-
nes de Salinas, Melchior de

Georgius Manriquez.

Villaruel, circiter septingen-
tos Hispanos pedites duxe-

Christophorus de Aranda.

30 runt: qui strenue pro Ferdi-
nandi regis optimi salute ex-
cubantes, omnibus periculis
vltro sese primi obtulere: a-
deo vt audierim neminem

Ludouicus de Calathauit: oc-
cubuit.

Alfonsus de Eredia.

Zapata.

Valde Rama.

Balacurs.

Iuanus de Argolio.

Ferdinandus de Roza.

Iacobus Garzias de Gusman,
occubuit. Gueuara, &c.

Didacus Seraua, Regiæ Ma-
iestatis puerorū nobilium præ-
fectus, vnde reliqui se effugisse
facile patiebantur, Viennam
iam aqua terraque, hostium
innumeris copiis circumseptā,
conducta celoce, decoris de-
merendi spe incensus, secundo

Danubio properauit: in oppu-
gnatione primus in hostem
sulphurata iaculatus, aduerso
thorace tria spicula excepit.

Multa memorabilia Hispanos
patrasse audiui, sed quia incer-
to autore ferebantur, malui bo-
nos milites suis laudibus frau-
dare, quam nimium laudandi
studio, palpum obtrudere vo-
luisse videri.

*Sub Ioanne Cacianer, Capitaneo, Nicolaus Schmitzenbaumer
CLX equitibus præfuit; in quibus
nobiles:*

Ioānes Leiffler, præfectus excu-
biarū, vel magister *de la garda*.

Ioannes Gall, signifer.

Alexius Flaschberger.

Christophorus Mindorffer.

Ioannes Globits, Præfectus ex-
cubiarum.

Ioannes Leble, &c.

*Sub Ioanne Comite ab Hardeck, a poculis hereditario Austria
infra Onasum, Capitaneo, militarunt CCL equites;
in quibus nobiles:*

Ioannes a Schelnberg.

Heinrichus a Schelnberg.

Christophorus Zetlits signi-
fer.

Eraſmus Deuffel.

Gulielmus ab Oberbeck. is,
excusso ab equo ad Diui Mar-
ci ædem signifero, fertur si-
gnum arreptū, vt ante memi-

nimus, seruasse, & ad urbem
retulisse.

Nicolaus Rechenberger.

Conradus Phrior, Vratiflauien-
sis.

Ioannes Reibnits.

Melchior Panouuits.

Valentinus Longus à Procat.

Sebastianus Hofuuits.

Baltha-

norij, Ioannes Norouusky: qui

quatuor, Episcopo Strigonien-

fi cum feruient, impijs & con-

sceleratis illius cum Turcis

conspirationibus offensi, cum

xxviii equitum turma , ad

Ferdinandum Regem sese receperunt.

10 *Sub Leonhardo a Vels, capiteaneo, singulis vexillis, Praefecti
fuere capitanei infra scripti.*

Thomas ab Armstorff.

Petrus a Vels.

Nicodemus Sinckmofer.

Ioachim ab Rosenau.

Hainrichus Sendroffzky.

Albertus ab Kodfan.

20
*Casspar Ritschan, capitaneus Regius, vexillum peditum duxit;
inter quos nobiles fuere:*

progressus, atque a nostris (vt ostendimus) destitutus, fortiter

ostendimus) destitutus, fortiter

pugnando oppetijt. cui succes-

fit Ioannes Altenhauser; sub

quo nobiles militarunt:

Albertus Peltzky, signifer.

Ioannes Parnsbruner.

Christophorus a Sinzendo 18.

Georgius Straffer.

Ioannes Werder, &c.

*Sigismundo Leisser, capitaneo Regio, unum vexillum
peditum paruit; sub quo,*

Guntherus ab Herberstain, signifer. Iacobus Tranner.
Matthias Fux. Andreas Hoffer, &c.

*Sub Maximiliano Leysser, capitaneo Regio super unum
vexillum peditum, militarunt:*

Sebastianus a Weisseneck, signifer. Iodocus a Mallentein. Caspar
Petrus a Weisseneck. & Ioannes Ottvvein. Bal- 10
Christophorus Leisser. thassar Schramph. Hiero-
Seifridus a Ratmansdorff. An- nymus a Rechberg. Caspar
Purcksdorffer.

*Ioannes Surg, a Surgenstain, capitaneus Regius, vexillo uni
praefectus; sub quo meruerunt:*

Erhardus a Perlingen, signifer. Ioannes Brenner.
Georgius Waldner. Georgius Gluck.

*Ioannes Grummoser, capitaneus Regius, duo vexilla peditum
tenuit; sub quibus militârunt:*

Guilielmus a Bibrach. Michael Wildmair, signifer.

*Sub Eck a Reischach capitaneo, sex capitanei, qui singulis
vexillis praefuerunt; militârunt:*

Ioânes Vlrichus a Rotenburg. Iodocus a Grienstain, signifer. 25
Ioannes Dietrichus ab Hoche- Ludouic⁹ Wolffab Habsberg.
neck, capitaneus. Ioannes ab Hohenfeldt.
Schvveickhardus Thum a Ioannes a Seiboldstorff.
Neuburg. Rupertus a Grana, Burgundus. 30

*Maximilianus Auer, ab Hernkirchen, capitaneus Regius
vnius vexilli peditum.*

*Ioannes Georgius a Burckstal capitaneus Regius vnius
vexilli; sub quo militârunt:*

Hein-

Heinrichus ab Raubenstein.	Wolfgangus Gultinger.
Sebaldus a Bolckenstain.	Guilielmus Füller.
Wolfgangus Sigismundus a Stain.	Conrad Zeller.
5 Ioachimus Schonfelder.	Georgius Gurtler, signifer.

*Eitel Ioannes a Faulach, capitaneus Regius unius
vexilli; sub quo:*

Christophorus a Schina, signi- 10 fer.	Wenceslaus ab Homburg.
Fridericus ab Eintzberg.	Ioannes Reibitz.

*Christophorus a Neuenfels, capitaneus Regius
unius vexilli; sub quo:*

15 Michael a Landenburg, signi- fer.	Ioannes Ottmair.
	Ioannes a Logau.

*Wolfgangus Pfaffenlap, capitaneus Regius unius
vexilli; sub quo:*

20 Ioānes Eberhardus a Reinach.	Regius unius vexilli.
Iacob ⁹ Sigismūduſ a Reinach.	Sebastianus Knoblstorffer, si- gnifer.
Heinrichus a Mandach, &c.	
Ernestus a Brandenstain, Re- giæ Maiestatis satellitum,	Petrus a Prosez, capitaneus Re- gius, vnum vexillum duxit.
25 quos Trabandos vocant, ca- pitaneus, quatuor signis præ- fuit peditum Bohæmorum;	Petrus a Wopith, Ginackh, Perzina, capitaneus Regius duorum vexillorum.
in quibus nobiles fuerunt:	Achatius Schlusky, a Clunna, signifer.
Guilelmus Zusrzetitzky a	
30 Wartenberg, capitaneus	Venceslaus a Landa, signifer.

Nobiles quidam, qui nulli duci addicti militarunt.

Rupertus Comes a Mander- schiet.	Wolfgangus Comes ab Ottingen, q. proprio ere militauit.
-------------------------------------	---

Guilielmus ab Herberstain, eques auratus.

Ioannes Salamanca, egregia virtute iuuenis Hispanus. hic vna cum alijs quibusdā, Cacianero Duce, excursione facta ad Viennæ montana, cæsis fugatisq; Turcis, fortiter sese gessit.

Christophor^{us} a Lamberg Gaurini præfectus, Turca adueniente, arcem minime munitam incendit, seruatisque tormentis Viennam venit.

Georgius Wolframstorffer, Regiæ Maiestatis venationum præfectus.

Leonhardus Hauser, vir strenuus, capitaneus Ciuitatis Viennæ; cuius ædes ærumnosarum mulierum puerorumq; perfugium fuerunt tormento ictus conualuit.

Erasmus Scheurer.

Ioannes Haug a Frainstain.

Hieronymus Ruck.

Sigismundus Guntheshauer, &c.

10

15

Auxiliorum Imperij Catalogus.

Philippus Palatinus ad Rhenum, de quo antea mentionem fecimus, centuriam equitum vnam duxit.

Siluester a Schaumburg, &

Ludouicus a Graueneck, tribuni.

Thomas Marschalcus a Pappenhaim.

Georgius a Rechberg.

Georgius Hund, &c.

Conradus Gotzman, dux ab Electoribus Principibus præfectus septem capitaneis; ipse in obsidione Viennæ non fuit. nam Cremsij resedit.

Georgius a Lauffenholtz, capitaneus vnus vexilli auxilio-

rum Imperij.

Ioānes a Mortlingen, signifer.

Ioannes a Festenberg.

Martinus & Vitus ab Eglofstain.

Gundelius & Ambrosius a Schamberg.

Ioannes Taubentantz, capitaneus Imperij vnus vexilli.

Balthasar a Bock, signifer.

Wolfgangus a Creutzen.

Erasmus ab Haid, &c.

Ioannes a Gundelfingen, capitaneus Imperij, vexilli vnus.

Christophorus Groland, signifer.

Caspar Altmulstainer, Zammacher, Norimbergensis, capitaneus

20

25

30

capitaneus Imperij, vnus vexilli.	Paulus Hartumb, signifer, &c. Michael a Bamberg, capitaneus vexilli vnus.
Pancratius Zolner, signifer.	us vexilli vnus.
Christophorus Stramer.	Melchior Schaid, signifer, &c.
1) Nicolaus Rosenberger.	Ioannes Hablutzel, capitaneus vexilli vnus.
Friderichus Haner.	
Ioannes a Riedlingen, capitaneus Imperij vnus vexilli.	Ioannes Burghartus Faber, signifer.
Georgius Schmid Hornbergensis, signifer.	Guilelmus Talhamer, capitaneus vexilli vnus.
10 Iodocus ab Haid, &c.	Ioannes Eysen, signifer.
Magnus Michael ab Ansbach, capitaneus vnus vexilli.	Christophorus Iud, capitaneus vexilli vnus.

15 *Iacobus a Werdnau, dux ab Electoribus principibus, septem signis præfectus, in obsidione non fuit, sed Cremsij cum Friderico Palatino egit.*

Ludouicus a Grauenneck, capitaneus Imperij auxiliorum vexilli vnus.	Ioannes Sigismundus ab Ellerbach, signifer.
20 Guilelmus Gufs a Gussenberg, signifer.	Georgius Lamparter a Greiffenstein, capitaneus vexilli vnus.
Rudolphus a Pappenhaim, Mariscalcus Romani Imperij	Georgius a Fechingen, signifer.
25 hereditarius, capitaneus vexilli vnus.	Ioannes Mergel Memmingensis, capitaneus vexilli vnus.

Sacri Romani Imperij officia militaria.

- Ernestus a Brandenstein, sacri Romani Imperij supremus censor militaris, siue lustrator exercitus; *el veador.*
- 30 Michael Beheim, Præfectus tormentorum, & machinarum bellicarum; *capitaneus de l'artelaria.*
- Georgius de Myndelhaim, præpositus iudiciorum; *el alcalde de la Iustitia.*

Bartholomæus Aman, præpositus castrorum; *el preuost.*

Philippus a Gelnhausen, præfectus excubiarum septem signorum, quæ sub Cunrado Gotzman meruerunt; *el mastro della Garda.*

Sebastianus a Schorndorff, præfectus excubiarum septem signorum, quibus præfuit Iacobus a Werdenau.

Ioannes Smidel tribunus, magister quartarum.

FINIS OBSIDIONIS.

LECTORI S.

10

Quia paullo ante, sub initium catalogi huius, illustri Comiti Nicolao Salmensi, Nicolai Iunioris patri; Egonis, Iulij nunc adhuc superstitis, Nicolai III, auo; magnæ, veræque tributæ sunt laudes, ab auctore commentationis huius: visum est vel auctarij, vel plenioris ellogij grauiorisue testimonij loco, monumentum insigne subiicere, quod æternandæ viri maximi memoriæ, Diuus Ferdinandus Cæsar in æde Dorotheana Viennensi, opere marmoreo, posuit. Lector lege, relege, viuere, ac vale.

15

DIS MAN. S.

20

INCOMPARABILIS HEROS, NICOLAVS
COMES A SALM, DIVI FERDINANDI,
ROMANORVM, VNGARIÆ, BOHEMIÆQ.
REGIS, ARCHIDVCIS AVSTRIÆ,
AB ARCANIS CONSILIIIS, CVBICVLAR.
ET SVPREMVS PROVINCIARVM
TERRÆ AVSTRIÆ CAPITANEVS,
QVVM DIVVS FRIDERICHVS ROM.
IMPERATOR, DVX SIGISMVNDVS,
DIVVS MAXIMILLIANVS ROM. IMP.
PHILIPPVS REX, KAROLVS V ROM.

25

30

VIENNÆ.

79

IMP. ET FERDINANDVS ROM. CÆSAR,
AVGG. FRATRES, RERVM POTIRENTVR,
EORVM AVSPICIIS REIP. ANNIS XLVI
FOTEM ATQVE STRENVAM OPERAM
DOMI MILITIÆQ. NAVAVIT.

ANNO PORRO DOMINI M. D. XXIX.
SOLYMANO TVRCAŖVM TYRANNO
VIENNAM OBSESSAM ATROCITER
OPPVGNANTE, DVM DIRVTIS MOENIB.
INVICTVM GENEROSI ANIMI ROBVR
PRO MVRO HOSTIVM MINIS OPPONIT,
SAXO PERCVSSVS LETALE
VVLNVS ACCEPIT.

DIVVS FERDINAND. PATRIÆ PATER.
VIRTVTIS RERVMQVE GESTARVM
GLORIÆ ERGO HOC EI MONVMENTVM
FIERI CVRAVIT.

ΘIIII DIE MENSIS MAIL, ANNO
DOMINI IESV SERVATORIS
M. D. XXX.

VIRTVTEM POSTERI IMITANTOR.

FINIS.

ERRATA.

Pag. 32, li. 31 lege Inter Sultani Muchemetis milites. His 48,
7 Turchanisq; begi filius, Omer begus 51, 3, recuperarunt: Tur-
cis 65, 27 pater, Accede &c. 178, 4, 11 Cigaloglis 274, 5 Ar-
meniam.

1870

1 tabl.

31112005v

D.J.

Biblioteka Śląska

223923

II

kdd — 496/63 90000 szt.

